NAZIONALE
BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
12
27 G
21

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu
III. 13. a

III
14
G

Digitized by Google

and patience; ſometimes ſhew that contentions for trifles, can get but a trifling victory, wher perchance a man may ſee, that euen *Alexander* & *Darius*, when they ſtraue who ſhould be Cocke of this worldes dunghill, the benefit they got, was, that the afterliuers may ſay, *Hac memini & victum fruſtra contendere Thirſim. Ex illo Coridon, Coridon eſt tempore nobis.* Or is it the lamenting *Elegiack*, which in a kinde heart would mooue rather pittie then blame, who bewaileth with the great Philoſopher *Heraclitus*, the weakeneſſe of mankinde, and the wretchedneſſe of the world: who ſurely is to bee praiſed either for compaſsionate accompanying iuſt cauſes of lamentations, or for rightlie painting out how weake be the paſsions of woſulneſſe? Is it the bitter but wholeſome *Iambick*, who rubbes the galled minde, in making ſhame the Trumpet of villanie, with bolde and open crying out againſt naughtineſſe? Or the *Satirick*, who *Omne vafer vitium ridenti tangit amico*, who ſportingly, neuer leaueth, till he make a man laugh at follie; and at length aſhamed, to laugh at himſelf; which he cannot auoyde, without auoyding the follie? who while *Circum pr æcordia ludit*, giueth vs to feele how many headaches a paſsionate life bringeth vs to? How when all is done, *Eſt Vlubris animus ſi nos non deficit æquus.* No perchance it is the *Comick*, whom naughtie Play-makers and ſtage-keepers, haue iuſtly made odious. To the arguments of abuſe, I will after anſwer, onely thus much now is to be ſaid, that the *Comedy* is an imitatiõ of the cõmon errors of our life, which he repreſenteth in the moſt ridiculous & ſcornfull

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

NAZIONALE

ſcornfull ſort that may be: ſo as it is impoſsible that any beholder can be content to be ſuch a one. Now as in *Geometrie*, the oblique muſt be knowne as well as the right, and in *Arithmetick*, the odde as well as the euen, ſo in the actions of our life, who ſeeth not the filthineſſe of euill, wanteth a great foile to perceiue the bewtie of vertue. This doth the Comœdie handle ſo in our priuate and domeſticall matters, as with hearing it, wee get as it were an experience what is to be looked for of a niggardly *Demea*, of a craftie *Dauus*, of a flattering *Gnato*, of a vain-glorious *Thraſo*: and not onely to know what effects are to be expected, but to know who be ſuch, by the ſignifying badge giuen them by the *Comœdient*. And litle reaſon hath any man to ſay, that men learne the euill by ſeeing it ſo ſet out, ſince as I ſaid before, there is no man liuing, but by the force truth hath in nature, no ſooner ſeeth theſe men play their parts, but wiſheth them in *Piſtrinum*, although perchance the ſack of his owne faults lie ſo behinde his backe, that he ſeeth not himſelfe to dance the ſame meaſure: wherto yet nothing can more open his eies, then to ſee his owne actions contemptibly ſet forth. So that the right vſe of *Comœdie*, will I thinke, by no bodie be blamed; and much leſſe of the high and excellent *Tragedie*, that openeth the greateſt woundes, and ſheweth forth the *Vlcers* that are couered with *Tiſſue*, that maketh Kings feare to be Tyrants, and Tyrants manifeſt their tyrannicall humours, that with ſtirring the affects of *Admiration* and *Comiſeration*, teacheth the vncertaintie of this world, and vppon how weak foundations guilden roofes are builded: that

neſtly to put downe his diſhoneſt Tyrannie) *Litteras neſciuit*: as if want of learning cauſed him to doo well. He ment it not by Poetrie, which not content with earthly plagues, deuiſeth new puniſhments in hell for Tyrants: nor yet by Philoſophy, which teacheth *Occidentos eſſe*, but no doubt by skill in Hiſtory, for that indeed can affoord you *Cipſelus*, *Periander*, *Phalaris*, *Dioniſius*, and I know not how many more of the ſame kennell, that ſpeed well inough in their abhominable iniuſtice of vſurpation. I conclude therfore that he excelleth hiſtorie, not onely in furniſhing the minde with knowledge, but in ſetting it forward to that which deſerues to be called and accounted good: which ſetting forward and mouing to well doing, indeed ſetteth the Lawrell Croyvne vpon the *Poets* as victorious, not onely of the *Hiſtorian*, but ouer the *Philoſopher*, howſoeuer in teaching it may be queſtionable. For ſuppoſe it be granted, that which I ſuppoſe with great reaſon may be denied, that the *Philoſopher* in reſpect of his methodical proceeding, teach more perfectly then the *Poet*, yet do I thinke, that no man is ſo much φιλοφιλόσοφος, as to compare the *Philoſopher* in mooning with the *Poet*. And that mooning is of a higher degree then teaching, it may by this appeare, that it is well nigh both the cauſe and effect of teaching. For who will be taught, if hee be not mooued with deſire to be taught? And what ſo much good doth that teaching bring foorth, (I ſpeake ſtill of morall doctrine) as that it moouerh one to do that which it doth teach. For as *Ariſtotle* ſaith, it is not γνῶσις but πρᾶξις muſt be the frute: and how πρᾶξις can be without being mo-

ued to practiſe, it is no hard matter to conſider. The *Philoſopher* ſheweth you the way, hee enformeth you of the particularities, as well of the tediousnes of the way, as of the pleaſaunt lodging you ſhall haue when your iourney is ended, as of the many by turnings that may diuert you from your way. But this is to no man but to him that will reade him, and reade him with attentiue ſtudious painfulneſſe, which conſtant deſire, whoſoeuer hath in him, hath alreadie paſt halfe the hardneſſe of the way: and therefore is beholding to the *Philoſopher*, but for the other halfe. Nay truly learned men haue learnedly thought, that where once reaſon hath ſo much ouer-maſtered paſsion, as that the minde hath a free deſire to doo well, the inward light each minde hath in it ſelfe, is as good as a *Philoſophers* booke, ſince in Nature we know it is well, to doo well, and what is well, and what is euill, although not in the wordes of Art which *Philoſophers* beſtow vppon vs: for out of naturall conceit the *Philoſophers* drew it; but to be moued to doo that which wee know, or to be mooued with deſire to know. *Hoc opus, hic labor eſt.* Now therein of all Sciences I ſpeake ſtill of humane (and according to the humane conceit) is our *Poet* the *Monarch*. For hee doth not onely ſhew the way, but giueth ſo ſweete a proſpect into the way, as will entice anie man to enter into it: Nay he doth as if your iourney ſhould lye through a faire vineyard, at the verie firſt, giue you a cluſter of grapes, that full of that taſte, you may long to paſſe further. Hee beginneth not with obſcure definiti-

ons,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Lorenzo William
Bartlett to Marsh

Digitized by Google

69. 3. 12

Digitized by Google

14.2-A.26

RESPONSIO AD APOLOGIAM CARDINALIS BELLARMINI, Quam nuper edidit contra PRÆFATIONEM MONITORIAM.

SERENISSIMI AC POTENTISSIMI PRINCIPIS IACOBI, DEI GRATIA Magnæ BRITANNIÆ, Franciæ, & Hiberniæ REGIS, FIDEI DEFENSORIS,

OMNIBVS CHRISTIANIS MONARCHIS, PRINCIPIBVS, atque Ordinibus *inſcriptam*.

BIBLIOTECA N. C. ROMA VITTORIO EMANUELE

LONDINI
Excudebat ROBERTVS BARKERVS, SERENISSÆ REGIÆ MAIESTATIS TYPOGRAPHVS.
ANNO 1610.

Digitized by Google

SERENISSIMO,

POTENTISSIMOQVE

Principi ac Domino noſtro

IACOBO, *Dei gratiâ*

MAGNÆ BRITANNIÆ,

FRANCIæ & HIBERNIæ Regi,

FIDEI Deſenſori, &c.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ET REGE *digna Patrono, quæ* Maieſtati tuæ *nuper cum Pontifice, non tam de* Iuramento Fidelitatis, *quàm de* Iure Regio *conteſtata Lis*; (*Sereniſſime Potentiſſiméque Princeps*;) *&, in eâ, quicquid æquus rerum æſtimator vel expectat, vel expetat, prolixè iam à Te cumulatéque præſtitum eſt. Nam &* Triplicem *illum (dignum Te vindice)* Nodum *adactis* Cuneis *tuis planè perrupiſti; &, qui in pari Tecum diſcrimine ſunt Principes, idem hoc præſtare, quanti eorum interſit, fraternè monuiſti. Non enim vni Tibi: Regibus, Principibus, Ordinibus, qui per orbem Chriſtianum ſunt, in cauſâ hâc Anglicanâ, quæſtionem mouet Pontifex. Atque id iam planè quæritur*; *Vtrum* Maieſtati Ciuili, *in* Ciuili adminiſtratione *ſuâ ius liberum ſit, an precarium*: *Vtrum fundamentis ſuis ſtet, an potiùs ita incertum ſit, atque obnoxium Pontifici, vt illius authoritate refigi, ſubneruari, atque aliò demum transferri poſſit.*

Exui poſſunt poteſtate omni ſuâ à Pontifice *Reges*, (*ſi* Ipſi *de* Seipſo *credimus*) cùm id iudicat expedire: *Iudi-* 1.

Digitized by Google

cat, vbi viribus iam valet: Nam, cauſam illi facilè nimis reperire; repertam nemini fas in dubium vocare: Eſſet enim hoc (aſſueuimus huic voci iam) Catholicæ fidei abnegatio. Ad Reges Hæreticos, ſtatu ſuo mouendos, alicubi videri vult Cardinalis, poteſtatem hanc reſtringere: (quanquam parùm adiuuaret hæc reſtrictio, vbi idem ipſe Papa ſolus iudicat, quod dogma hæreticum, quis hæreticus.)

2. De hæreſi non conſtet, ſuſpectus modò ſit, Hæreticiſue fa-
3. ueat, abundè habet Pontifex ad depoſitionem. De Hæreſi prætextus nullus ſit, nulla vel ſuſpiciò; Regem excommunicet tantùm (quòd proteruus Aries ſit) vel in eo, ſat eſt vt abdicetur. Quis autem ignorat, quàm innumeræ hominibus hijs Excommunicationis cauſæ, omnes idoneæ: Et quàm multi Cenſuram hanc paſſi, ſine cauſâ? De quâ tamen nemo ſcrupulum moueat. Spiritualem hominem quis iudicet? Ferre ſententiam, Pontificis eſt; Aliorum, parêre: Non paret, qui Excommunicatum agnoſcit pro Rege; Ni
4. paret, Catholicam fidem abnegat. Etiam, & quem non ligauit, etiam citra Cenſuram, ſi inutilis modò, tondet, & de-
5. trudit de Regno. Subducat ſe rei Papa, nec quicquam moueat: at penes Populum etiam, vt Reges abdicet; nec Papali modò iam, ſed & Populi iudicio poteſtatem hanc de-
6. ferunt. Et (quod caput eſt ſceleris) in hac Perduellionum Scholâ, in dolore publico, permittunt non expectari Iudicis ſententiam. En quàm tenui filo pendeant Regum Iura! En, vt alieno arbitrio ſtent vel cadant! Quis priuatus de fundo ſuo tam vndequaq; obnoxio, vel vnam noctem ſecurus dormiat? Ac, priuatorum quidem res, quantumuis amplæ, ſine vitæ periculo, ſine & honoris, in iacturam veniunt: Dignitatis Regiæ, cum vitâ Regis, arctiſſima (nec quæ ſeparari poſſit) coniunctio eſt.

Non credo, hæc non ſentire Reges reliquos Chriſtianos, qui adhuc à Pontifice ſtant. Nam & aliunde moniti ſunt. Voluit, iuſsit Venetum, *leges refigere, maleficos dimittere: Voluit, iuſsit* Tuos *hic iniuratos eſſe, vt liberiùs per nefas ruerent; nec vel explorari Iuramento ſiuit, vel à Scelere retardari. Exin, per* Emiſſarios *libri paſſim editi, qui Pontificis directum in Reges dominium aſtruant:* Marta *ſcripſit: ſed quem meritò rideas. Scripſit &* Bozius: *ſed tam craſſâ adulatione, tam deformi, vt eum ſui pro derelicto habeant. Alij quoque ſcripſerunt: vt quiſque Pontifici maximè placere ſtudet, ita in cauſâ hac proiectiſsimus. Accedit tandem, atque implet numerum Cardinalis, cuius & eidem rei, etſi non eâdem ratione, deſudat induſtria. Nam & ipſe* Idolum ſuum *(Pontificis poteſtatem ad Reges deponendos) quaſi* Palladium *inuehere ſtudet in rem* Chriſtianam. *Planè* Romæ *iam, in* Officinâ *ibi* dogmatum, *id agitur, vt implexam reddant, atq; inuolutam, ac quaſi vnam in telam texant cum poteſtate Spirituali Summâ, Summam quoque Temporalem, ac tantùm non inſerant in* Symbolum *fidei, pro* Articulo 13°: *Nempe à Pontifice, qui ipſe* [a] Apoſtoli 13'. *titulum ab Impoſtore famelico delatum, propitijs auribus non inuitus admiſit. Quis iam hæc quò tendant non videt? Quis non flabellis huiſce redaccendi ignem denuò; ignem illum quem exire vidit* Hildebrandus *ex ore ſuo, (*[b] *per* famoſum illud inſomniū ſuum:) *vnde ſtatim in Orbe toto, incendium extitit.*

[a] Baron. Tom. 6. pag. 692.

[b] Paul. Bernried. pag. 21.

Narro autem Cardinali, *ſi olim ſegniùs iſta curabant Principes, non ita ſemper fore. Propiùs enim iam introſpiciunt, & diligentiùs excutiunt, quæ ſcripta alijs; ſed præcipuè, quæ ſcripta Illi nuper in hanc rem, in quibus, nimis euulgat Arcana Pontificis. Certum autem* Illis *diutiùs iam non ferre, ſic deprimi Regiam poteſtatem, ſic in immenſum*

euehi atque exaggerari Omnipotentiam Pontificiam, mulctandi Reges vectigalibus, mutandi Regna, de Temporalibus ſine Cenſurâ ſtatuendi, faciendi, vt qui Reges iam ſunt, deinceps Reges ne ſient. *Et id Cardinali (credo) iam ſatis conſtat, poſtquam nouiſſimus ei liber (qui & ipſe,* Tractatus Monitorius, *bono autem iure, inſcribi poterat: verè enim* Monitorius *eſt) parùm ſuccedit ex ſententiâ: poſtquam Principum animi inde non leuiter læſi: poſtquam reſciuit vbique ferè Gentium damnari iam Scriptum hoc ſuum, eique notam inuſtam* falſi & deteſtandi dogmatis, *quod Regum ſaluti, ſubditorum fidei, paci publicæ pernicioſum ſit. Et eſt certè pernicioſum, quodq; ſi obtineat, (& niſi* Vulcano *litent libris hiſ) eorum nemo Principis perſonam diu tueri poterit.*

Mirum autem: decumbit Pontifici ſaucia ex alto & iam ſæpe repetito vulnere Poteſtas ſpiritualis, de eâque, quotidie hominum magis magiſque langueſcit opinio; Et ille tamen (quo minimè tempore opus erat) ingentes tollit animos, ac induit ſe in Politica Principum, & Arcem ipſam inuadit poteſtatis Regiæ. Videat verò, ne in neruum erumpat illi fortitudo hæc; neue eueniat id ei, quod Camelo *in fabulâ dum cornua vult à Ioue non conceſſa, ne quas habet, auriculas, & eas amittat: cui rei, rectam iam viam ſcripta hæc, & planam muniunt. Nec enim aliâ ratione magis compendiariâ, maturari videtur Papatus Romani fatalis Periodus, quàm, ſi hoc Dogma fidei ſuæ, ſeu potiùs hoc vlcus perfidiæ, vti cœptum iam eſt (quantumuis in gratiam Papæ) ad viuum diligenter reſecent; in eoque, ſi pergant porrò, ſuffoſſum breui Papiſmum viſuri ſumus.*

Nec hæc ſcilicet priùs neſciebant Principes. Verùm videas malum hoc ſub ſole, *vbi, ſingulos vnquam adortus*

Pontifex

Pontifex (nec niſi ſingulos adoriri ſolet) pariter animatos eſſe vbi cauſa ſua ſit; at non itidem, vbi vicinus ardeat. Dum aliorum potiùs, quàm noſtrum negotium agi videtur, lenta plerumque & ſera eſt humana prouidentia. Communis ea culpa, quòd vbi cauſa communis, ad ſingulorum ex communi cauſâ contractum periculum, non concurritur. Sed poſtquam iam ſentiunt, malum hoc ſerpere indies: vident, vel maturiùs, alieno periculo ſapiendum: vel ſeriùs, ſuo. Nec aliud monuit Maieſtas Tua, *quàm quid ſingulis expectandum ſit, niſi vniuerſi ſe aſſerant: nec aliud cupit, quàm quod ſinguli faciunt, vbi res incidit, velint id vniuerſi ſemel effectum dare. Agnoſcunt verò tandem iam, qui paſſim per Chriſtianum Orbem ſunt Principes, etiam Pontificij, vera & manifeſta monentem* Maieſtatem Tuam, & Te *de hoc facto amant, Monitaque Tua* memori mente recondunt.

At ægrè id Pontificis animo fuit, qui Monitoribus *hijs* aſper, *reuocari hæc Regibus in mentem à Rege, non libenter ſuſtinet. Quem ergo priùs ſubornârat, vt, vel ſub laruâ,* Cuneo: *tentaret: proritat de nouo iam, atque omiſſâ laruâ immittit in* Monitoriam. *Et huic rei, prodijt nobis à* Cardinale *liber, cui* Apologiæ *nomen fecit,* pro Reſponſione ſuâ ad Triplicem Cuneum: *ſed quæ nihil minus ſit, quàm* Apologia; Antilogia *potiùs. Nam, ſi pro operâ ſuâ in reuellendis* Cuneis *malè poſitâ, reſpondere voluit, aliò illi aſpiciendum fuerat: Sed, ſi bene noui ſpiritus Cardinalis, refellit aliena libentiùs, quàm reſpondet pro ſuis: Et* Regem *laceſſere, magis illi ad animum, quàm* Tortum *defendere.*

Iam (quo fortè factu eſt,) expectat denuo ad palæſtram, Maieſtatem Tuam. *Verum primodùm iuſta illi, de integro,* ad

ad Apologiam *tuam* reſponſio *procudenda: abſque quâ, prædictum illi, fruſtra fore, vt* Præfationem *laceſſat. Tum, reponenda illi in baſin* Quæſtio primaria, *quam ille, totâ hac* Apologiâ *ſuâ, tanquam certi naufragij ſcopulum, declinauit: Et, vel ad protrita ſua ſe recipit, vbi per eandem illi lineam, ſerra ducitur: vel, ad aliena & ſubnaſcentia, omnem diſputationem conuertit. Quid hîc ergo dignum, cui Rex ad certamen rediens, reſpondeat? Quem, neque actum agere conuenit, neque deuium, & à cauſâ præcipuâ fugacem Aduerſarium, quocunque ſe receperit, ſequi. Poteſtaſne, Papæ ſit Reges deponendi*, cum iudicat expedire, *hic* Nodus (*cui adhibiti iam pridem* Cunei *tui*) *dignus fuerat Rege vindice. Euanuit penè hæc iam quæſtio apud* Cardinalem. *Nuſquam in* Apologiâ *totâ in hunc finem, quicquam agit feriò*: Titulum *vellicat*, Regem cum Pontifice *comparat*, Cardinalem cum Rege. *Tum, An* Cardinalis Regem iniuriâ affecerit, *An* Rex legem ſuam intelligat. *Quid hæc, ad* priuatiuam *Pontificis* poteſtatem? *De hijs, ſibi negotium facit; ad hæc, ad huius generis alia, aut leuia, aut à primâ cauſâ longè diſsita, nos auocat. Quòd ergò, Cauſæ nobiliſſimæ, (dum quidem eam penitus non deſererent) ſemel* ſtylus Regiùs Maieſtatis Tuæ, *atque iterum vacârit, ſatis hoc & Tuorum deſiderio, & Rerum dignitati. Vtriuſque* Te *gloriæ participem videt* Chriſtianus *Orbis, (nec præter* Te *Regem alium) defenſæ, non opere ſolùm, ſed ſtylo etiam* Maieſtatis Regiæ: *Et hæc noſtra, in* Te *Rege, fœlicitas eſt, quem (quæ olim ſumma Regis gloria)* = μύθων ῥητῆρ᾽, *admiramur*, πρηκτῆρά τ᾽ ἔργων.

Quando autem, ad Scholaſtica *res iam redijt & velitationes noſtras; cur negotium ſibi porrò det* Maieſtas Tua? *relinquat hæc Scholis agitanda. Sed neque tuis hîc lacertis*

Cuneiſue

Cuneiſue *opus; molliore brachio res agi poterit. Vel enim in iſta non incubuit* Cardinalis *ſeriò; vel, veteres ei vires non reſpondent. Locum certè vix relinquit, in quo neruos quis exerat, ita cutim in pleriſque vix perſtringit. Telam igitur tantâ* Maieſtate *indignam pertexant alij, & quæ vtrumque iam Scriptum Tuum circumuolat*, Muſcarum *nubem, alij abigant, voce, ſtylo, argumentis.* — Tu regere imperio terras (Rex magne) memento. Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos. Hæ Tibi erunt artes,— *Hanc curam, quam amplecteris bono publico, oramus ſtrepitu* Scholæ Aequiuocæ *ne ſinas vlteriùs interpellari. Dum nobis, ex lite lis, ex Reſponſione Reſponſio incumbit, dum per* Aduerſarij *declinationes à cauſâ maximâ, ad leuiora ſubinde alia atque alia, diuertere cogimur; nequid hîc, tanti Tibi ſit, vt ſtylum Regium iterum ad iſta diſtringas; nequid vt pretioſa tua tempora moretur, obſecramus. Sat erit, ſi legendis velitationibus noſtris, & quaſi de littore, proſpiciendis reciprocis contradicentium aſſultibus, horæ Tibi ſurreptitiæ curis maioribus, ſupererunt.*

Ad Tuam *vero* Sacram Maieſtatem, *cuius victoriæ inſiſtimus, cuius reliquias proſequimur, quicquid hoc eſt, quod ſecundò iam ad* Bellarminum ExTortum *reponimus, geſtit ſe recipere. Tibi debetur hoc totum, Tuis* Auſpicijs *ſuſceptum, Tuis* veſtigijs *ad finem perductum, Tuum ſibi* Tutelare Nomen *libenter prætendit. Expertus in* Torto Retorto *Patronum tam benignum, tam æquum Iudicem: audentior eandem* Sereniſſimæ tuæ Maieſtatis *clementiam accedo. Quam facilem veniæ,* Illa, Te *inuenit, tam facilem & hæc* Reſponſio *inueniat. Vtraque, ab eodem profecta, & ſubditi, & grati animi officijs deuinctiſſimo; ad eundem finem directa vtraque (vt rei ſimul* Chriſtianæ, *ſimul* Regiæ *inſeruiret:)*

ſeruaret:) contra eundem vtraque Aduerſarium, vtraque pro eodem Rege optimo, eodem affectu, & fauoris ſpe, iudicio (quod plurimi facio, id eſt) Tuo ſubijcitur. Qui, ſi ſe probârint: non morabor; etſi, & hæc quoque, vt iamdudum ſuperior Reſponſio, parum candidè habeatur apud genus hominum, inimicum pacis publicæ, inimicum poteſtatis Regiæ. Tantò autem minùs, quod non nos modò, ſed inprimis Ducem *huius* militiæ Maieſtatem Tuam, *(quam ad veſtigia ſequimur) ignaui eminus allatrent. Vnum quod poſſunt faciunt. Atq; vt vltrà, nihil vnquam poſſint, Deum Opt. Max. ſupplices veneramur; qui Maieſtatem Tuam ad tempus æui mortalis, quàm longiſsimè incolumem, in Columen Chriſtianæ rei conſeruet; cum ſpe proſperâ,* Domus Tuę Regiæ *in perpetuam Regnorum & Virtutum ſucceſsionem, æternùm duraturæ.*

SERENISS^æ. MAIESTATI TVÆ

à SACRIS, ab ELEEMOSYNIS,

Subditus, Seruúſque Deuotiſſimus,

L. ELIENSIS.

Digitized by Google

AD LECTOREM.

IMITATOR ſcriptionis & Conſilij Regij, non quidem in ijs, quæ maximi momenti ſunt (quod vellem) ſed imitator tamen Cardinalis. Ne non Regem ſequatur æquis paſsibus; Poſt *Apologiam ſuam* à *Sereniſsimo Rege* agnitam & defenſam contra *Tortum*: habes iam (Lector) à *Cardinale* nuper oppoſitam *Torti* huius (qui nunc ipſe *Cardinalis* eſt) *Apologiam*. Illa autem quòd inſcripta *Sacratiſsimo Cæſari*, *Potentiſsimis Regibus*, *Excellentiſsimis Principibus*; habes & huius hanc, ſimiliter inſcriptam. Defuit tantùm, vt exemplo Regio, *Fratres, Conſanguineos, Affines* in operis inſcriptione compellaret. Sed, neq; nomen ſuum priori Reſponſioni appoſuit, niſi Editione tandem alterâ, poſtquam Rex Nomen ſuum profeſſus fuerat. Nec cauſam aliam dignatur præ ſe ferre, niſi ab exemplo Regio, cur, cùm poſteriorem Reſponſionem daret, & priorem vnà recudi voluerit. Tum, quia *Regiam Maieſtatem* decuit, poſtquam ad obiecta contra *Apologiam ſuam*, (quæ voluit & viſum erat) reſponderat, cætera Theologis proſequenda relinquere; ideo & ipſe multa, quæ contra *Tortum* ſuum à noſtris excipi cognouerat, Theologis ſuis relinquere voluit, *Gretſero, Capello, Coquæo*. Etiã, cùm plures contra *Tortum* ſuum ſcripſiſſe intellexerat; non reſpondet ipſe niſi ſoli *Regi*: Sic enim *Regem* viderat, non niſi ſoli ſibi.

Ac *imitari* quidem non placet; (Quorſum enim, vanitatem tam peruerſam?) Id vnum modò placet, tranſumere, quod alicubi habet, de Præfatione ipſius in noſtram: vbi, locum prolixum de *Satanâ* Ordinis perturbatore, Methodico tamen derepentè facto, & non ſine ordine, Capita Chriſtianæ fidei oppugnante; quaſi com- *Præfat. in Gymn. Rom. 1576.*

modatò nobis offert. In quo, narrationem eò deducit tandem, vt antiquas hæreſes, à Symboli Apoſtolici Articulo primo exorſas, poſt progreſſus & repulſas varias, ad Articulum de Sanctâ Eccleſiâ Catholicâ (*vbi de Capite & membris Eccleſiæ*) de Communione Sanctorum (*vbi de Sacramentis & cultu diuino*) tum ad alterum, de Remiſsione peccatorum, tandem prolapſas exiſtimet: In hijs autem, ad extremum Satanam conſtitiſſe.

Mitto autem hoc loco quærere; quâ in turbandis Articulis arte vtitur Satanas, [illegible] ea ſit, an [illegible]? Tum & illud; an à vero fonte arceſſat ſeculi huius Controuerſias: iam inde potiùs enatas, (vt nonnullis videri ſolet) cùm Pontifex, prætextu retinendarum Imaginum, excluſit Italiâ *Conſtantinopolitanos Imperatores*; primuſque, authoritate Papali (ſeu palam id, ſeu tectè) defectionum à legitimo Principe, è religionis cauſâ arreptâ occaſione, author fuit: atque ita, vnà *Proditiones*, vnà *Idololatriam* inuexit in rem Chriſtianam. Mitto (inquam) hæc quærere.

Vt demus ei, quod valde vult, ad Articulos quos dicit rediſſe rem; nec pugnemus de digeſtis temporum: Ac, reliqua, non illa quidem exigui momenti, quæ verò *de Eccleſiâ* diſputantur, ea ponderis eſſe omnium vel maximi, ad quæ, iamdiu cætera ferè omnia referuntur, & quaſi reſpiciunt.

Sed, in iſtis etiam, quæ ad *Articulum de Eccleſiâ* reuocantur; vt Caput eminet præ corpore, ita & hîc eminent præ reliquis Quæſtiones, de *viſibili Capite Eccleſiæ*, (ex ſententiâ *Cardinalis*) ad eaſque, iam penè omnis de Eccleſiâ contentio recidit. Nec in iſtis tamen æquè omnibus, accuratè verſatur: ſed in ijs (vt par eſt) maximè, (quæ Ipſi maximi ſunt,) quibus *poteſtas Pontificis* aſſeritur,

quam,

quam, immane iam quantum euehatur in immenſum. In *poteſtate* denique hac ipſâ, maximum quod quæritur, illud eſt; quod, & Prælia iam vbique & Scholæ reſonant, de *poteſtatis* huius *limitibus*, quouſque ſe extendat, vbi ſiſtat: an etiam, in diſponendis rebus Regum, & Regnorum, ius arbitriumque Pontifici, *ſupra Reges*, deferendum: ſiue, vt *Papæ*, per Cenſuram: ſiue etiam citra cenſuram, vt *Principi Spirituali?* Sic ergò, gradatim, iterumq; quaſi methodicè prouectæ, circa rem Religionis, Controuerſiæ. In omnibus noſtri temporis, primas tenent illæ de *Eccleſiâ*: In hijs de Eccleſiâ nihil magis quæritur, quàm de *ſummo Pontifice*: In hoc de *Pontifice*, nihil magis, quàm de *poteſtate* quam vendicat. In hâc ipſâ denique *poteſtate*, maximè iam incumbit rei Chriſtianæ, quæ eſt de *rebus Regum temporalibus*. Hic iam apex Controuerſiarum eſt, quarum ex omni antiquitate collectus impetus, in noſtrâ ætatem redundauit.

Hanc *in Temporalibus poteſtatem*, quam ſibi ſumit Pontifex, ope Ieſuiticâ radices noſtrâ hâc ætate in opinionibus hominum altiùs agentem, latiùs propagatam, iamque, non obſcurè fundamenta *Iuris Regij* paciſque publicæ labefactantem, nondum animaduerterant, aut certè neglexerant aliquandiu, Principes Chriſtiani. Iamque *de fide* eſſe, & inter præcipua fidei Capita cenſeri cœperat: Vnde, ſiqui iudicio valerent, hoc nomine territi, cõticeſcerent: Et dum Hæretici audirè metuerent, veritatem interim hæreſis calumniâ prægrauari ſinerent.

Sed hæc priùs fuere. Iam detectæ fraudes, detriti fuci, excuſſa laruа, aperta rerum facies. Nuda in propatulum producta omnia, cauſa cum cauſâ cõponitur. Nunquam animis aut conatibus magis vtrinq; certatum. Nec deeſt

ſucceſſus expectatus: Quin, exploſa iam pleriſque hæc Pontificis ambitio, & iniuſta Iuris non ſui vſurpatio. Quibus hæret adhuc alioqui nonnihil de fermẽto Pontificio; etiam *Principibus* ipſis, & *Monarchis*, lux noua exoriri; vnde facilè, Iura Sceptri & iura Clauium internoſcant.

Nefas hîc ſilentio præteriri *Authorem* huius tanti beneficij, Auroræ noſtræ *Phoſphorum*, *Ducem* atque *Auſpicem* huius Controuerſiæ, *Sereniſſimum*, *Potentiſſimumque Principem* IACOBVM *Magnæ Britanniæ Regem*: qui, primus facto ſcriptoque Ius ſuum Sibi, Secumque vnà, & reliquis vindicauit. Debetur Illi hoc nomine à Principibus gratia: debetur & à nobis, quibus *Aduerſarium* communem, ita tandem debellandum tradidit, vt eundem Ipſe priùs lethaliter ſaucium, & ſemianimem reliquerit: quemque fudit Ipſe, fugauitque prælio ſemel atque iterum: alijs iam relinquit caſtris exuendum. Diffidit nodos, ſinus euoluit, inuolucra explicuit; Quod ſentibus obſitum fuerat, & penè inuium iter, quaſi *validâ bipenni armatus* expedijt, & iam = *lato nos limite ducit*. Cuius, qui expolitum variâ ſcientiâ ingenium, & ad abſtruſiſsima quæqúe ſcrutanda, iudicium acerrimum, (nec, hoc ſolum, ex libris editis, in quibus viuam præſtantiæ imaginem indefeſsi intuemur, ſed ex acceſſu etiam propiore, & obſeruantiâ penè quotidianâ) intelligimus; ſi in tantâ rerum memorabilium copiâ tacendum nobis putaremus, non tam aſſentationis notam metuere, quàm inuidentię mereri videremur. Teſtes mihi, quos dimittit quotidiè doctiores.

Nec pœniteat ergo, ex aduerſarijs ipſis, qui iudicio valent, tanto *Monitore* reſipiſcere: at Noſtri, non alia ſequenda ſibi proponant, niſi Huius tanti *Ducis* preſſa veſtigia.

ſtigia. Etiam *Principibus* ipſis, non minùs ſalutare ſit, quàm honorificum, ad Pharum hanc, quam (in Occidentis Inſulâ,) in argumento omnium maximo nobiliſſimóque, in noſtri temporis Controuerſiarum Apice Summo, erexit longè conſpicuam *Rex Maximus, Regiæ* in commune *poteſtatis* vindex acerrimus, conſiliorum ſuorum curſum, quaſi nauigationem, dirigere.

Nec memorandus nobis frigidè, aut non omnibus gratæ memoriæ officijs ſemper proſequendus, hic animus *Regius* tam ſolicitus, tam vigil de Summâ Religionis: &, in eâ, de ijs præſertim Capitibus, quibus pacis publicæ innixa fundamenta; nec Noſtræ modò Inſulæ, ſed totius *Orbis Chriſtiani* ſalus; & ante omnes, *Principum.* Hoc in genere curarum, quo magis dignum, quo minùs vſitatum *Regibus*, aut excellere, aut anxiè verſari: quò minus digna Aduerſariorum tergiuerſatio, cui *Maieſtas Tanta* refutandæ, vel vacet ipſa, vel vacari ab alijs iubeat: quò minùs denique cedunt aut ſuccumbunt, (vtcunque malæ cauſæ conſcij) quin omnes in hanc contentionem, ingenij atque artis vires effundant: eò magis Lector, *Sereniſsimo Potentiſsimoque Regi*, immortalem gratiam, voto publico profitebere.

Cuius vnius, & propriâ operâ tantum iam præſtitum, & verò exemplo atque auſpicijs tam multa, iam ad veritatem, tantis de rebus excutiendam, ventilata. Noſtram operam ſileo (cuius tenuitatem non neſcio) at non aliorum excitata ingenia, inflammata ſtudia vndique; non aliter, quàm cum in prælijs milites = *accenſos monitis, & clara tuentes Facta Ducis, miſtus dolor & pudor armat in Hoſtem.* Etiam *Principes* exteri, lenti hactenus, ad clangorem *Monitionis Regiæ*, excitari tandem; & *Rege* Tanto

 facem

iacem præterente, penitiùs in cauſam totam introſpicere,& ſentire ius ſuum.

Pontificij autem aſſeclæ tanto magis obſtrepere vndique, & cùm dentes imprimere nequeant, ſaltem circumlatrare. Proſiluit autem primus *Criſtanouic*; quem ſequutus ſtatim nequiſsimus Sycophanta *Pacenius*; & qui ſtultitiâ & audaciâ parē facilè non fert, *Becanus*, & dum viueret, *Dauus* in Comœdiâ *Perſonius*; iam, qui mole rem agit, magnâ mole, nullo pondere *Coquæus*; & Portentum nominis Portentum hominis *Andræas Eudæmon Iohannes Cydonius*. (*Schoppius* enim hæret adhuc ſcopulis.) Nec deeſt etiam ex Gente optimâ *Scurra peſſimus*, impuri oris, tetri ſpiritus, *Gallus*, ſed *dedecus atque infamia* Patriæ vnde. Transfuga, Religionis ad quam Apoſtata: Is cùm in ipſa *Româ*, rabulas omnes & ſcurras vel *Romanos*, longo poſt ſe interuallo relinquat; nec tam ſcribere dicendus ſit, quàm furere, & bacchari: ignobilis mihi abeat, ne chartam malè ominato nomine inceſtet. Sepono libenter ab hijs, atque aliam in claſſem repono, ad maledicta non tam proiectos, etſi Regio, vel Iuri vel Dignationi nihilo æquiores, *Coffetæum*, *Peleteriū*, & (qui præter morem ſuum, paululum hìc ſe cohibuit) *Gretſerum*. Non poſſum dicere, nemo ex hoc (nedum ex illo) numero mihi abijt intactus. Atq; hij ad vnum omnes, Regijs argumentis impares, poſtquā de Summâ rei, ſenſere omnē ſibi lapidem moueri fruſtrà: nec iam poſſunt per infixos illis, atq; hærentes rationum aculeos quieſcere, aut non efferari: de ſe, de causâ ſuâ improuidi, nō vt ſanentur ipſi, ſed vt Authorem vulnerum ſuorum, quâ pote, vulnerent, id iam agunt. Nec hoc contentione iuſtâ, aut argumentorum vi: Inutile telum *Dialecticum*, quod, toties iam in ſua viſcera

retortum, dudum abiecere. Supereſt Canina eloquentia, ac mendacijs & calumnijs amentatæ haſtæ. Has arripiunt, hijs armis quaſi pro palmâ Conuitiatorum decertant. Nec vlla vnquam ætas vidit, aut eâ de palmâ certari acriùs: aut candori vel modeſtiæ & ingenuæ concertationis legibus minus tribui. Etiam, obliti Iuris Gentium, Ipſi (quam vel Barbari venerantur) Maieſtati nō parcere, parum *Ei* vel nihil deferre, & ita quiſq; minimum, vt ipſe minimi eſt & nihili. Huc iam deducta res ab Aduerſarijs.

Nam quòd Cardinalem *Bellarminum* (qui poſt Pontificem primus immiſcuit ſe liti huic, & quaſi Aries Gregis ſecuturi, in certamen prodijt) exortem & poſtremum nominem, non mirabere. Is Doctrinam hanc euertendis Imperijs natam nuper reuocauit: Is ei promouendæ (laxâ iam catenâ) totus incumbit. Quam tamen (credo) tractabit dehinc cautiùs, poſtquam tanti ſibi videt ſtetiſſe, quod nuper adeo infæliciter tentauit in *Barclaium*. Quod enim, Cauſa *Anglicana* (cui non alium in finem ab initio ingeſsit ſe) fruſtrà ab eo flagitârat, vt in quæſtionē de Papali in Regnis transferendis, Regibus abdicandis poteſtate, altiùs ſe demitteret; ſuſceptâ refutatione Hominis iam defuncti, qui reſpondere non poſſet, tandem vltrò præſtitit. Sed reſpondebit vel defunctus: etſi nihil opus, pro quo totius penè Orbis Chriſtiani in Cardinalem Cenſura abundè iam ſatis reſponderit. *Tractatum* eum, multò quàm *Apologiam* eius, iuſtiùs dixeris, *Reſponſionem ad Regis Cuneos.* Quam autem parùm benignè acceptus labor in eo Cardinalis, quis neſcit? Vt qui, tam multa ibi indignißimè & derogârit Regiæ, & arrogârit Pontificiæ poteſtati: nec metuerit pro Catholicis Dogmatibus Semina defectionū & proditionum

num tam palàm diuulgare, etiam vnde Ciues perditi patrocinium ſibi à Religionis ſpecie arripiant: vt meritò tandem intolerabilis, Orbi Chriſtiano, fidei Catholicæ Magiſter iudicetur. Nec iam vnius Regni *Gallicani*, ſed & pluriũ iudicijs publicis notatus ſit, & apud ſuos *Romano-Catholicos* inimicus ciuilis obedientiæ audiat, & non authoritatis modò, ſed & ſecuritatis ac ſalutis Regiæ.

Mihi verò, in Reſponſione hâc leuior futurus erat labor (itidem & tibi *Lector*) quæ ſparſim hîc recurrunt apud *Cardinalem* eâdem de re toties, ad certa Capita reuocandi. Id, quò minùs in priore fuerit, quò minùs & in hac præſtitum ſit, faciunt importuni quidam, qui deſultoriè ſingula legentes, vbi in aliquid Aduerſarij fortè incidunt, cui eodem ſtatim loco (quo expectant ipſi) reſponſio non ſubijcitur, (etſi alibi abundè ſatisfiat) actum clamant de cauſâ: illud *Herculeum* fuiſſe, & per fraudem prætermiſſum, quod (quo ipſi volebant loco) reſponſum non reperiant. Quare veſtigia premere viſum: Caput Capiti regeſtum eſt, & Sectio penè Sectioni.

Deducto autem ad vmbilicum iam libro, cùm in ſeriem eius inſeri commodè non poſſent verba *Cardinalis*, Margini ea, è regione viſum eſt aſcribere, quibus in Contextu reſpondetur: interdum quidem paulò magis contracta (vbi locus ſcilicet anguſtior, & chartâ excluderemur) reciſis, quæ abeſſe poterant voculis quibuſdam, ſed relictis, in quibus vis integra ſententiæ; vt nihil ei pereat de argumenti pondere. Hoc te paucis (Lector) admonitum volui.

AD

Digitized by Google

AD CARDINALIS BELLARMINI

Apologiam Reſponſio.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

EQVIVOCVM animal TORTVS, eat iam ſanè, quò dignus eſt: *Cardinalis* ipſe nobis comparuit. Ac ſe *Tortum* fuiſſe: vel ſub *Torti* [a] *ſpeciebus delituiſſe*, fatetur vltrò. Latent ergo Romæ, non vno modo, ſub laruâ S. R. E. Cardinales. a Recog. pa. 77.

Nec *benè* tamen *noſter* hic *latuit*: nec, cur ita *latuit*, rationem reddit ſatis ideonam; nempe, {*quia Regi viſum nomen ſuum celare*,} idcircò viſum *Cardinali*, nomen *falſum præſcribere*. Atqui, *celare verum*, interdum licet; *præſcribere falſum*, nullo modo licet. Certè, non licuit olim, ante nuper natos è Scholâ nouâ æquiuocos Chriſtianos.

At, illa ſatis idonea, cur iam tandem *compareat*: Vel Ipſum audite, apud *Cæſarem* & Principes queribundum, & quid doleat, cur prodeat enarrantem, {[b] *Cùm ego pungar*,} inquit. b Pag. 4. lin. 1. Fatetur, quod res eſt, *pungi* ſe; Aculei, quos habet Liber Regius *pupugerunt* hominem, vel ipſo confitente: vt, qui antè ſe MATTHÆVM TORTVM, idem iam ſe MARCVM PVNCTVM ſcribere potuiſſet: niſi quòd, MARCI nomen minùs fortè arrideat, propterea quòd MARCO nuper, nonnulla cum PETRO ſimultas extitit. *Punctionis* huius dolor, quem ſenſit vel *perſonatus*, fecit, vt perſonam exueret. Bacchanalia enim iam non eſſe, (in quibus S. R. E. *Cardinales* nonnunquam:) ſeriò rem agi, nec iam expedire, vt *laruatus* incedat ampliùs.

Prodijt ergo tandem, ſed ſic, vt amici eius futurum fuiſſe putent magis conſultum, ſi reſumptâ *laruâ* etiam nunc quoque latuiſſet. Poterant *Tortum* decere multa, obſcurum hominem,

Digitized by Google

minem, quæ *Bellarminum* non decent. Plus multò à Presbytero *Cardinale*, quàm à Presbytero Sacellano quæritur. Nomen ipſum *Bellarmini* præſcriptum, neſcio quomodo, magnam aliquam de ſcripto expectationem concitat: *Bellarmini* (inquam) quem, diu iam ruinam minitans *cauſa Romana*, Atlantem habuit.

At hic nobis ab illo liber multùm omnibus infra ſpem ſubſiſtit. Quod, niſi *Titulum* ſuum in fronte notâſſet, & eſſe hæc à *Roberto Cardinale Bellarmino*; vix (credo) quiſquam tam de eo ſenſiſſet abiectè, vt hæc ab illo putaret, tam effœta, tam languida proficiſci vnquam potuiſſe. Verè enim vbique iacet toto libro, & ſe vix vſquam attollit; quin, vt *peccare ad extremum*, *& ilia iam ducere* eum, Lector cordatus facilè ſentiat.

Languoris huius quæ cauſa, varias eâ quidem de re video
1. hominum ſententias. Ac mihi quidem, contigiſſe hoc viſum, non tam ipſius fortè vitio, quàm temporis intemperie: ſcripſiſſe enim hæc ſua ſub Cane, cuius ſub æſtu, *Romæ* omnia
2. ſolent eſſe languidiora. Nec deſunt tamen, qui hæc illi tam indiligenter ſcripta ſentiant, quaſi intelligentiam iam ponat *Cardinalis* in ſcribendi faſtidio; quaſi, quaſlibet cerebri ſui cruditates, quaſi, quicquid ei illinere in chartas libitum eſt, ſat eſſe putet; vt, qui authoritate iam, non ſedulitate rem gerat.
3. Pleróſque tamen in eâ ſententiâ conſtitutos video, vt ætati hoc dandum cenſeant, fatiſcenti iam, vt ne ſi vellet quidem poſſet meliùs. Iamdudum enim eſſe, à cauſa vſque *Venetâ*, cùm *Bellarminum* quærunt Lectores in *Bellarmino*; ita, ſine neruis, lacertis, lumbis, ita ſoluta compagibus eius iam omnia. Quare miſeret eos iam *Cardinalis*, & magnopere authores ſunt Pontifici, cùm *Bellarminus Bello* & *armis minùs* iam ſit idoneus, ne protrudat eum in prælia deinceps, vbi *pungi* opus ſit ſenem. Sinat ergo dehinc iam interquieſcere; lampadem eius alij alicui tradat, (ſi modò eſt alius aliquis) in *Cardinalium* cœtu, qui æſtum ferre poſsit, & pondus diei. Nam, quid tandem libro hoc nupero, reponit nobis, præter *cophinos* aliquot *fragmentorum* de *Controuerſijs* ſuis? quæ, olim nouitate ſuâ venales, iam ſatis inſpectæ, faſtidio finitimæ ſunt.

Meritò

Meritò interim quærat Lector, quò nobis abierit *Caput* ipſum contentionis, *Quæſtio primaria, de Regibus poſt Bullæ ebullitionem, ſolio excutiendis: de ſubditis fide laxandis.* Nam, de quæſtione hac totâ, in totâ hâc Apologiâ ſuâ, altum *Cardinali* ſilentium; quaſi de acie profugere iam, & vacuum nobis campum relinquere, in animo ei eſſet. Deſertâ enim Cauſâ principali, quaſi *pungeretur* ipſe *quæſtione* ſuâ, ita recipit ſe iam, ad locos ſuos communes, *De Miſſâ, Reliquijs, Purgatorio*, tanquam ad *Molem* ſuam *Hadriani*: ibi latum campum reperit excurrendi. De Regibus à Pontifice deponendis, οὐδὲ γρῦ: de poteſtate ad hoc Pontificis, οὐδὲ μῦ.

Atqui, Regis illa Fidei confeſsio, (quam neceſſe habuit adiungere, toties à *Cardinale* traductus pro non Chriſtiano:) tum, quæ de Antichriſto ibi inſeruntur, (quò Pontificem Antichriſto longè magis affinem eſſe conſtet, quàm Regem *Iuliano:*) Illa (inquam) duo, παρεργώδη modò ſunt, & conſectanea, ex occaſione nata, quam dixi. Caput autem rei, *Poteſtas Papæ, quâ graſſatur in perniciem Principum: manumiſſio Cleri totius, ne omninò ſubditi ſint: populi etiam manumiſſio, ne diutiùs ſint, quàm id ita Papæ videatur:* peteret hæc *Cardinalis*, quæ planè præterit: premeret iſta, quæ vix perſtringit. Illudit ergò *Cæſari*: Cardo hic cauſæ erat, deſeruit Cardinem hunc cauſæ, *Cardinalis*.

Aſtu autem hoc ab illo factum. Vidit enim, apud *Cæſarem* & Reges ingratam fore, *de Pontificiâ*, ad hanc quidem rem (olim ab eis vſurpatâ, at iam vbique exploſâ) *poteſtate*, diſceptationem: Declinauit ergo cautus homo: non enim *pungeret*, cruentaret eum hæc quæſtio. Expergefacere noluit *Cæſarem* & Principes; expergefaceret autem, ſi hanc incudem tunderet: noluit conflare inuidiam apud eos, Sibi, Pontifici ſuo; quam certè conflaret, ſi Pontifici eos ſic ad placitum *ſupponendos* & *deponendos* propinaret. Nihil ergo prius habuit, quàm vt abduceret eos ad *Miſſam*, circumduceret per *Reliquias Sanctorum*, ſubduceret autem eis Quæſtionis Cardinem, vel (ſi ita loqui liceat) quæſtionem *Cardinalem*, de quâ, lis primùm mota, & in quâ, *communis eorum cauſa* vertitur. Quare, quaſi nihil etiam eâ de re dictum vſquam, nihil porò dicendum, ita rem totam ſilentio premit. Ac in eo

Digitized by Google

quidem artem hominis laudo, candorem requiro. Hoc enim illi ante omnia agendum erat, vt *Cæſar*, vt Reges, ſtare ſe vel cadere ſcirent ad Pontificis arbitrium. Cùm non egerit, etiam in illis quæ videri vult egiſſe, nihil egerit: cur ſibi Rex moleſtus porrò ſit? Cur illius nugamenta hæc reſpiciat? Cur bonas horas malè perdat? Aliud igitur agat: excuſſâ *cardini* iam Cauſâ per ipſum *Cardinalem*.

Nec abs re igitur feciſſe videar (quia nimirum hic *homo homini vix præſtat*, Sacellano Dominus parùm intereſt; nec in hoc quàm illo plùs momenti, aut virium.) ſi precatus à Rege veniam, vt, qui non ita pridem latentem ſub laruâ, neſcius aggreſſus ſum; eundem, mihi fas ſit excipere denuò, exutâ laruâ iam, & γυμνῇ κεφαλῇ prodeuntem. Quæ enim vel tum ſcripta illi, vel iam, neſcio quàm illo digna; certè non digna, in quibus Regi brachium vel leuiter concaleſcat. Præcipuè, cùm necdum *Cardinali* excidere poſsit id, de quo proteſtatus Rex in Præfatione ſuâ Monitoriâ, *Vt ne cui fas foret Præfationi ſuæ: niſi eâdem operâ & Apologiæ etiam reſponſionem iuſtam & appoſitam adornaret*. Nam, quam à *Torto* habemus, ne vmbram quidem *reſponſionis* habet, vtpote in quâ, alia multa, aliena prorſus conſectatus; quæ, *Summa* erat & *primaria* quæſtio, vix vſquam attigit, nuſquam ſeriò excuſsit, nempe, *Quæ Papæ poteſtas ſit, ad ſubditos officio ſuo ſoluendos, ac fide, quâ Cæſari ſummiſque Principibus tenentur*: Sin ſecus: non id ſibi negotij daturum vnquam, vt Reſponſione vllâ ſuâ dignetur. Abſit enim, vt Ei, Regni res tractanti, ac momenta Reipub. otium ſit, vt demittat ſe, ad tela hæc tam *vana, & ſine viribus*, repellenda. Pontifex ipſe, ſi (vt *Cardinalis* ſpem facit) Maieſtate ſuâ Pontificiâ non indignum cenſeat, vt Prædeceſſores il-
Pag. 25. los ſuos imitetur, *qui magnâ cum laude libros doctiſſimos ediderunt*, & librum edat nobis, ac pro poteſtate ſuâ dimicet; Regi fortè ad reſpondendum animus non deerit. Ni edat, indignum putabit Maieſtate ſuâ Regiâ, cum illo experiri ampliùs, cui lacerti mortui ſunt, & cuius ſequitur, iam

—Nullus de vulnere ſanguis.

Digitized by Google

AD CAPVT PRIMVM.

QVo tantum diuerſus hîc abit *Cardinalis*, { *ad fidem Chriſtianam, Catholicam, Apoſtolicam?* } Ad aliam, Illi, ad *fidem ſubditorum ciuilem*, greſſus dirigendus erat. Cur illam datâ operâ, occaſione non datâ ſed quæſita, initiò ſtatim ſubterfugit? Cur de quauis aliâ *fide* dicere mauult, quàm eâ, de quâ nobis lis eſt? Cur hîc *rem* omittit, *Titulos* conſectatur?

Iacobus Dei gratia, &c. Fidei veræ, Chriſtianæ, Catholicæ, Apoſtolicæ, veteriſque ac primitiuæ Eccleſiæ, &c. propagator, ac defenſor.

Styli Regij pars eſt, *Fidei Defenſor*: in eam, *Cardinalis*, vt poteſt, ſtylum ſuum acuit. Par illi facerem; ſi ex eo, quòd, ſe {*Sanctiſſimæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem*} inſcribit, & ego in *Sanctitatem* Romanæ Eccleſiæ, vicisſim excurrerem: quâ de re, credo equidem, paginas nihilo pauciores implere poſſem. Tum, de *Cardinalis titulo* moleſtiam illi faceſſerem, an ad mentem *Patris Loiolæ*, vt *Ieſuitæ* fierent *Papabiles*. At hæc, quàm non appoſitè? non minùs tamen appoſitè, quàm, quod facit ille *Inſcriptiones* vellicando. Sed *S. R. E. Cardinalibus* quidlibet audere fas: & *appoſitum* eſt illis, quicquid *oppoſitum* eſt *Regibus*.

Ac, *Stylus* quidem ille, Vnde ſibi, vel à quo, non valdè Rex reſpicit; reſpicit eo tantùm nomine, quòd muneris Regij partem, partem primam putet, *Fidem defendere*; quod Ille, propitio ſatis *Mercurio*, iamdiu fecit: *Marte* quoque non minùs propitio facturus, vbi ſe res dabit. Hunc vbi *titulum* conſpexit *Cardinalis*, continere ſe non poteſt, ne tam diu quidem, dum *Cæſari* & Principibus, pro officij ſui ratione, commodè valedicat: ex abrupto claudit Epiſtolam. Ita, illi libido in *titulum* hunc, primo quoque tempore inuolandi.

Quàm ſuaiter autem ſua diſponit? quàm initio ſtatim captat ſibi, & inſinuat ſe in Lectoris animum, blandâ hac voce, {+*Hæc inſcriptio ab omni parte, falſa*?} Quàm verò modeſtiæ & officij memor in Regem, ſi præterea nullo, at, vel Regiæ ipſius Maieſtatis nomine? *Ab omni parte falſa.* Quàm etiam verbis benè ominatis librum ſuum auſpicatur, cuius prima hæc verba ſunt, *Ab omni parte falſa*?

B. + *Hæc inſcriptio, quod attinet ad fidem, ab omni parte falſa eſſe conuincitur.* Pag. 3.

Sed, alij hæc, quàm non moratè videant, nos quàm non verè. Vnâ (vt vides) liturâ titulum inducit totum; *Ab omni parte*

 falſa.

falſa. Nec quicquam in eo reliquum facit, vt non ſit iam *Chriſtiana*, *non Catholica*, *non Apoſtolica*, *non primitiua.* denique non vel *Propagator vel Defenſor.* Atat, quàm initio ſtatim truculentus? Excutiamus tamen ſingula, vt regeramus ei ſalutationem ſuam. *Hæc reprehenſio ab omni parte falſa eſſe conuincitur.*

B. ‖ *Primum enim fides quam Rex defendit non poteſt eſſe verè Chriſtiana, niſi Chriſti verba ſint falſa, damnat Rex in hac ipſâ Præfatione; p. 42. Tranſubſtantiationem.* ═ Pag. 5.

CHriſtianæ fidei Rex *Defenſor non eſt.*‖ Quare autem non? *Primò*, quia non *Tranſubſtantiationis.*‖ *Tranſubſtantiationis* autē? Mirari omnes, nec (credo) riſum tenere, ſtare hîc in primâ acie *Tranſubſtantiationem*; quaſi actum de *Fide Chriſtianâ*, niſi ſubſtet illa. Eam, tanti eſſe apud *Cardinalem*: vt, vbi nomen *Chriſtianæ fidei* ſemel nominatum, ſtatim prima illi ante omnes *Tranſubſtantiatio* in mentem veniat, quaſi, in eâ poſitæ ſint fortunæ *fidei* totius & *Religionis Chriſtianæ.* De reliquis porrò, non valdè auſpicatò ſibi Lector ominetur: poſtquam, exeſam hanc & victam de *Tranſubſtantiatione* litem, ita pertuſam iam toties, ita vndique perfoſſam, videt *Cardinali* agmen ducere.

1. Pag. 42.

De Tranſubſtantiatione quid habet Rex? *Nouitiam & nuperam eſſe, inter Fidei articulos, ante annum Chriſti quingenteſimum, nec viſos, nec auditos.* Parum dixit. Poterat numerum geminare, &c, nec ante *alterum quingenteſimum*, (id eſt) *milleſimum*, dixiſſe. Citrà ergo, hîc ſubſtitit Rex: vltrà enim poterat. Veſtri homines præierunt illi viam. *Scotus* ipſe, ante annos trecentos. *Dicendum, quòd Eccleſia declarauit iſtum intellectum eſſe de veritate fidei, in illo Symbolo, edito ſub Innocentio III. in Concilio Lateranenſi.* Nec ſecus reliqui. Audin' *Symbolum Innocentij III*? quod inter tria (credo) *Symbola* non eſt. Caput, *Firmiter credimus*? quod eſt *Extrà*, ſcilicet, in Decretalibus Pontificum. *In Concilio Lateranenſi*? quod annos *plus ſeptingentos* fuit, poſt annum Chriſti *quingenteſimum.* Quâ de re, ne neſcias Lector, habemus *Cardinalem* ipſum confitentem: *Scotum* nempe aſſerere, *Ante Lateranenſe Concilium, non fuiſſe dogma fidei Tranſubſtantiationem. Quomodo ergo nouitia* non eſt, *ſi ante annum milleſimum ducenteſimum decimum quintum, edita vel audita non eſt?*

In 4. D. 11. Q. 3.

De Euchar. 3. 23. §. vnum tamen.

Pag. 8.

Nomen (ſcio) *Tranſubſtantiationis* dabit inauditum: at *rem* ipſam ſine nomine creditam, vel à Patribus. Imò neque rem, Hodiernæ quidem veſtræ. Neſcit enim fortaſſe *Cardinalis*, quid hîc

hîc nuper apud nos concluſum fuerit: concluſum autem inter *Patres Societatis* (compatres eius nuper) quibus, quis non credat? præſertim, cùm in ipſo tum carcere eſſent (ad minimum) Confeſſores. Nimirum (verba ipſa refero) *Rem Tranſubſtantiationis, Patres ne attigiſſe quidem*. Et, qualem ergo *Cardinalis* hîc nobis pingit fidem Chriſtianam, cuius Patres neque *rem attigerunt*, neque *nomen audierunt?* a Diſcurſ. modeſt. Pag. 13.

Quin, audi rem veram, quamq́ue non negabunt (ſcio) de Sacrificis veſtris quidam, qui in viuis adhuc ſunt. Quæſitum ab illis, Si poſt latam iam in eos mortis ſententiam, illo ipſo manè, quo, ad ſupplicium ducendi eſſent, facultas eis impetrari poſſet miſſificandi (id autem, quò ita eis certis eſſe detur, de intentione ſuâ conſecrandi, nec ab alienâ, dubij pendeant) quæſitum (inquam,) An, peractâ iam conſecratione, quo, vacillantem noſtrorum hominum fidem de hoc, (in Symbolo *Cardinalis*) articulo primo, *Tranſubſtantiationis*, confirmatam magis redderent; poſſent in animum ſuum inducere, vt circumfuſum populum ſic affari vellent, *Niſi hic, qui in Calice hoc iam eſt, cuius ſpecies cernitis, idem ipſe ſanguis ſit, qui de Chriſti in Cruce pendentis latere profluxit; mihi pars nulla ſit vel in Chriſti ſanguine, vel in Chriſto ipſo in æternum*; atque ita, hijs tanquam verbis nouiſſimis, mundo valedicere? Quid hîc illi? Negare omnes. Credo autem, ſi hoc ipſum quærat quis a *Cardinale* ipſo, eâ horâ, quâ iam tergiuerſandi locus nullus, hæſurum & Ipſum, neque prætium Redemptionis ſuæ ita temerè inter Calicis labra poſiturum.

Garnettus quidem, cùm tale quid ab eo quæreretur, *modicæ fidei* fuiſſe, ac perplexè ſatis reſpondiſſe dicitur. Merito dubitari de eo poſſe. Nec vel ſe, vel alium quenquam teneri, vt temerè credat, aut ſalutem ſuam credendo in diſcrimen adducat; quòd vel Ipſe ſcilicet, vel alius quis in indiuiduo Sacerdos; vel hoc, vel certo alio Conſecrationis ſuæ tempore, panem tranſubſtantiando Chriſti corpus conficiat. Statui forſitan poſſe in genere, atq; indefinitè, quòd *Tranſubſtantiatio* ſit, & quòd *ab aliquo, alicubi*, Sacerdote, tale quid, *aliquando* fieri poſſit. *Ab aliquo, alicubi, aliquando?* Quàm nihil certi? Illi ergo, vt videtur, non modò particula, {Hoc} ſed *Tranſubſtantiatio* tota, *indiuiduum* modò *vagum*: deque eâ, vagam modò fidem habebat. In colloq. cū Decan. Sacell. Reg. Paulin. & Weſtmonaſt.

habebat. Populo interim quid fiet? quid *fide* eius? cui, *certitudo* eſſe non poteſt de actu Sacerdotis, qui ipſe non *certus* de ſuo? At quem, Sacerdos (ſic vt vidimus, *non certus*) inuitat tamen ad Hoſtiam ſuam (de quâ ita *incertus*) adorandam. An quæ in *Tranſubſtantiatione incerta* eſt Hoſtia, *certa* iam erit in *adoratione*? Et annon, rectè quis plebem ſic compellet? *Quid facitis adorantes Hoſtiam (incertum an) tranſubſtantiatam?* & ſi, an tranſubſtantiatam *incertum*, *incertum* an adorandam: vel *certum* potiùs planè, quòd non adoranda. Noua ergo hîc hæſitatio.

An verò, Sacerdoti ſi ſatis, vt *credat in genere*, etiamne & populo ſatis, vt *adoret in genere? Tranſubſtantiationi* quidem adoratio, *actus commenſuratus. Tranſubſtantiationem* Sacerdos non credit, niſi *in genere*, in indiuiduo non *credit*; *in indiuiduo* tamen eleuat, & iubet adorare. Quid populus? Et ille etiam, niſi *in genere* non credit? (nec enim æquum, vt *maiore* fide ſit, quàm Sacerdos.) Credit ergo *in genere*, non indiuiduo, adorat in *indiuiduo*, non *genere*. Tum, Sacerdotis *actus incertus* (*trãſubſtantiatio* ſcilicet) populi *certus* (nempe adoratio) Populi autem *certus*, ex Sacerdotis *incerto*.

Non tenetur quis (ait *Garnettus*) *vt temerè credat, Hoſtiam hanc certò Tranſubſtantiatam.* Quid ergo? An *tenetur quis, vt temerè adoret, quaſi certò tranſubſtantiatam*, de quâ tamen, an certò tranſubſtantiata, incertus non ipſe modò, ſed Sacerdos? Qui *ſupplet locum Idiotæ*, an & ille etiam, non, vel hanc, vel *certam* aliam, à *certo* Sacerdote conſecratam: verùm aliquam *in genere*, ſeu *indefinitè*, adorare tenetur; ſed quam (*à quo, quando, vbi* tranſubſtantiata) planè neſciat?

Nihil horum. *Certum* enim eſt, *certam* Hoſtiam adorat populus, non *vagam*; nec *in genere Latriam* exhibet, ſed *in indiuiduo*; indiuiduo autem *determinato*, non *vago*. Hoſtiæ huic, hîc, iam, adhibetur *Latria. Latria* autem *fidei proteſtatio* (quoties hoc *Thomas* inculcat?) *fidei*, (puto) non de aliâ, quàm cui *Latriam* defert. *Fides* verò hîc nulla quam proteſtetur: nulla quidem de *Hoſtiâ* hâc, cui hîc, nunc, *Latriam* exhibet. Aliqua fortè de *Ideâ* (neſcio quâ vel vbi) *in genere*, de hâc quam adorat, planè nulla. Annon hoc eſt *in aëra adorare*? Annon *incertam hîc vocem tuba dat*? (vt in ſimili re *Apoſtolus*?) Quodſi

Hoſtiam Sacerdos *incertam* eleuet, quis *parabit ſe ad adorationẽ?* ac, niſi *certam* & *definitam*; *quomodo ſcietur, quid adoratur*?

Ne opus quidem eſt (dices) vt *ſciatur*. A neutrone? non, vt ſciat *Sacerdos* an tranſubſtantiet? non vt ſciat *Populus* quid adoret? Tota ergo res nobis abibit in *Chimæram*: populi adoratio, Sacerdotis tranſubſtantiatio, *ignota* vtraque. (Optimus quidem cultus, qui *linguæ ignotæ* reſpondeat.) Nec ergo obſtat hîc quicquam, quin rectè quis dixerit Sacerdotibus veſtris; Vos an tranſubſtantietis, *neſcitis*: Populo autem, *Vos quod adoratis, neſcitis*; ſicut *quod oratis neſcitis*. *Oratis ſpiritu, ſed ſine mente*, quod damnat *Apoſtolus*: *adoratis ſpiritu, ſed ſine veritate*; quod, *Chriſtus* ipſe.

Ac de *certâ fide* quicquid ſit, vix *bonâ fide* hîc agitur. Sacerdos enim, *ſi certus* ipſe non eſt: cur ergò, quaſi *certus* ſit, Hoſtiam ſic à ſe (neſcit an) *tranſubſtantiatam* populo proponat adorandam? Populus autem, *incertior* multò de Sacerdotis actu alieno, quàm Sacerdos de ſuo, cur adoret propoſitam? An ritè *tranſubſtantiauit* neſcitur, (& eſt hîc *ſicut populus, ſic Sacerdos*) ſi ritè non tranſubſtantiauit, *Chriſtus* ibi non eſt, *cruſtulum* modò. Si *cruſtulum* modò eſt, *cruſtulo Latria* exhibetur: Parum autem id aberit ab *Idololatriâ*.

Exiſtet alter, qui dicet: Immò ſi pro *Rachele Leam* amplectatur quis per errorem, error *materialis*, nec *grauis*: Grauis verò an leuis, *materialis* an *formalis*, *fides* in errore non eſt, addo, nec *certitudo*. Et *grauis* tamen error; ſi per noctes ſingulas ſic *errare* delectet: nec minùs grauis, ſi per miſſas quotidiè ſingulas, *cruſtulum* pro *Chriſto* adorare.

Ac, olim quidem igitur cautiùs rem gerebant. Quò enim ritè & legitimè adoratio fieret, conſultum videbatur, vt tacita ſemper interueniret conditio hæc § *Si es Chriſtus, te adoro*, § ſi *Cruſtulum* modò, reduco adorationem meam. *Tutò* id quidem, ſed *fide* tamen parum *certâ*. Fides enim *hypotheſis* non eſt, *hypoſtaſis* eſt: vacillat autem, quod ſic, in *hypotheſi*. Opportunè ergò hîc ſuccurrit *Vaſquez*. Nec enim Chriſtum modò, *in pane, vel panis ſpecie, verùm & panem ipſum adorari poſſe, non inuitus dabit, tantùm, vt apprehenſio feratur in Deum*. Quæ ab illo ratio, de nouo nuper excogitata videri poteſt, ne neceſſe ſit, ſcrupulis iſtis vexari homines, aut in materiâ *tranſubſtantia-*

tionis ità miſerè fluctuare. Poſſunt Chriſtum, poſſunt non minùs & panem, ſi opus ſit, (*quî minùs autem panem, quàm modulum ſtraminis?*) Latriâ proſequi. Tranſubſtantiatum, annon, ne ſe cruciēt, perinde eſt: perinde procedet adoratio, credant, ne credant *tranſubſtantiationem.* En, quò fides nobis iam recidit! Et quale tandem hoc fidei veſtræ dogma, quod nos credere vultis, ipſi tamen non creditis? de quo, certam nos fidem habere iubetis, ipſi vagam habetis, & errantem: cuius Regem *Defenſorem* vultis, ipſi *Confeſſores* eſſe non vultis? Apage verò fidem hanc, quam *Cardinalis* defendit, nec verè, nec ferè *Chriſtianam.*

B. ‖ = *& tamen Chriſtus ipſe accepto pane dixit, Hoc eſt corpus meum, teſtibus Mattheo c 26. Marco. c. 14. Luca, c. 22. Paulo. 1, Cor. 11.* Pag. 5.

2\. Sed quid affert tamen *Cardinalis*? Quaſi mirabundus § ‖ *Damnat* (inquit) *Tranſubſtātiationem. Et tamen Chriſtus accepto pane dixit, Hoc eſt corpus meum.* § Atque hîc, quaſi verba hæc, *Hoc eſt corpus meum*, de nouo iam illi reperta eſſent alicubi; ita ſollicitè Teſtes quatuor citat; *Matthæum, Marcum, Lucam, Paulum*; etiam Capita aſcribit, ne Lector (ſcilicet) ignoret, vbi reperire iam poſſit verba illa, *Hoc eſt corpus meum.*

De Eucha. 3. 23. §. ſecundo dicit.

Quorſum hæc? An, vt de Scripturæ locis cogat Regem admittere *Tranſubſtantiationem* ſuam? fruſtra erit. Conuincam autem ex *Cardinale* ipſo. Nam eundem *Scotum*, dixiſſe narrat nobis *Cardinalis, Non extare locum vllum Scripturæ, tam expreſſum, vt ſine Eccleſiæ declaratione* (putà apud Lateranum congregatæ cum *Papâ Innocentio III.*) *euidenter cogat Tranſubſtantiationem admittere.* Audi verò & Cenſuram *Cardinalis ipſius*, de *Scoti* hoc dicto. *Atque id* (inquit) *non eſt omninò improbabile.* Et rationem addit, *Nam etiamſi Scriptura, quam ſuprà adduximus*, (nempe *Hoc eſt corpus meū*) *videatur nobis tam clara, vt poſſit cogere hominem non proteruum: tamen, an ita ſit, meritò dubitari poteſt; cùm homines doctiſſimi & acutiſſimi* (*qualis imprimis Scotus fuit*) *contrarium ſentiant.* Atqui, nos nihil etiam à *Cardinale* petimus, quàm vt liceat nobis, cum *Scoto*, & *doctiſſimus illis, & acutiſſimis hominibus qui contrarium ſentiunt*, de loci huius verbis, *an ita clara ſint, meritò dubitare.* Poſtulatum (credo) non iniquum.

in 3. Q. 75. A. 1.

Præſertim, ſi accedat & *Cardinalis* alterius authoritas. *Caietanus* is. *Dico autem, ab Eccleſiâ: quoniam, non apparet ex Euangelio coactiuum aliquod, ad intelligendum hæc verba propriè, nempe,*

Hoc

Hoc eſt corpus meum. Poſſumus ergo, vt in alijs Sacramentis, ita & in hoc, *Figuratè*: &, *nihil coactiuum apparet*, vt aliter intelligamus.

Præſertim autem ſi & tertij, (qui & ipſe *Cardinalis*, etſi Galero fortè nunquam vſus) *Roffenſis* noſtri, qui de loco *Matthæi* dicit; *Neque vllum hîc verbum poſitum eſt, quo probetur, in noſtrâ Miſsâ veram fieri carnis & ſanguinis Chriſti præſentiam.* Regerimus ergo *Cardinali* verba ſua: { *Chriſtus accepto pane dixit, Hoc eſt corpus meum.* } *Et tamen nihil dixit de Tranſubſtantiatione*, quin *meritò de eâ dubitari poſſit*, vt Scotus: *cùm nihil ibi coactiuũ*, vt Caietanus: *nec verbum vllum unde probetur veſtra Chriſti præſentia*, vt Roffenſis. Quare, & nullum ibi Chriſti verbum falſum erit, & tamen, nulla erit de *Tranſubſtantiatione*, *fides Chriſtiana.* Contra Captiu. Babyl. cap. 1.

Nam, quod *Cardinalem* non latet, *niſi volentem & vltrò*, dixit Chriſtus, *Hoc eſt corpus meum*: Non, *Hoc modo, hoc eſt corpus meum.* Nobis autem, vobiſcum de obiecto conuenit; de modo, lis omnis eſt: De, *Hoc eſt*, Fide firmâ tenemus, quòd ſit: De, *Hoc modo eſt*, (nempe Tranſubſtantiato in corpus pane) de modo, quo fiat vt ſit: per, ſiue *In*, ſiue *Con*, ſiue *Sub*, ſiue *Trans*) nullum inibi verbum eſt. Et quia verbum nullum, meritò à *fide* ablegamus procul: inter *Scita Scholæ* fortaſſe, inter *Fidei Articulos* non ponimus. 2. Pet. 3. 5.

Quod dixiſſe olim fertur [a] *Durandus*, neutiquam nobis diſplicet: *Verbum audimus, motum ſentimus, modum neſcimus, præſentiam credimus.* Præſentiam (inquam) credimus, nec minùs quàm vos, veram. De modo præſentiæ nil temerè definimus, addo, nec anxiè inquirimus; non magis quàm, in baptiſmo noſtro, quomodo abluat nos ſanguis Chriſti: non magis quàm, in Chriſti incarnatione, quomodo naturæ Diuinæ humana, in eandem hypoſtaſin vniatur. Inter myſteria ducimus, (& quidem Myſterium eſt *Euchariſtia* ipſa) cuius, quod reliquum eſt, debet *igne abſumi*; (id eſt) vt eleganter inprimis Patres, *fide adorari*, non *ratione diſcuti.* a Neand. Synop. Chron. pag. 203.

Vobis quoque (vt multi ſentiunt) præſtitiſſet, haud aliam de Sacramento fidem habuiſſe: nec vertiginoſam hanc de *Tranſubſtantiatione* opinionem attigiſſe. Nam, ex quo, *Helenam* hanc veſtram in Chriſtianiſmum aduexiſtis, tot vos, tot

B 2 Scholam

Scholam veſtram quotidiè exercent, tam ſpinoſæ, tam nodoſæ quæſtiones, (tam id autem triſti ſucceſſu :) *De quantitate* Chriſti *ſub pane*, *An ſit ibi* Chriſtus *ſub ſuâ*, an *ſub panis quantitate?* Et, ſi *ſub ſuâ*, an *ſub quantitate ſine modo quantitatiuo?* An ſit ibi Chriſti ſubſtantia ſub accidentibus, *remotâ tamen inhærentiâ :* contra Logicam? In ijs verbis, *Quod pro vobis frangitur*, cùm *frangi* iam corpus non poſsit, quippe nec *pati*, an *frangi*, nòn ſit ibi verbum paſſiuum, contra Grammaticam? An *ex accidentibus mures nutriantur*, an ex ijs *vermes generentur*, contra Phyſicam? An, ſimul & eodem momento, Chriſtus *quieſcat* in Pyxide *hîc*, *moueatur alibi* in Eleuatione? Simul itidem & momento eodem, *ſurſum moueatur*, eleuante Hoſtiam Sacerdote vno : & *deorſum*, demittente altero? Nec ſcio quot aliæ, circa quas languet Magiſter veſter, & Schola tota. Vt, præclarè actum cum re Chriſtianâ putarent omnes : ſi, vt Patres *rem eius nec attigerunt*, (Ieſuitis hîc noſtris, cenſoribus) ita, & Poſteri *nomen* eius nunquam *audijſſent*. Verè enim, de re totâ dici poteſt, quod olim *de Homine*, Salomon : *Deus fecit Sacramentum ſuum, rectum & ſimplex, Ipſi autem* (Scholaſtici ſcilicet) *infinitis ſe miſcuerunt Quæſtionibus.*

Eccle 7. vlt.

Nec, aliter hîc ſapimus, quàm *Biel* veſter, in Canonem ipſum Miſſæ, *Quomodo ibi ſit corpus Chriſti, an per conuerſionem alicuius in ipſum, an ſine conuerſione incipiat eſſe corpus Chriſti cum pane, manentibus ſubſtantiâ & accidentibus panis, non inuenitur expreſſum in Canone Bibliæ.* Non ergo inuenitur in Chriſti verbis, *Hoc eſt corpus meum*, quæ, in Canone Bibliæ ſunt. Poſſunt proin, verba Chriſti vera eſſe, vt mendax tamen ſit Gloſſa *Cardinalis.*

Lect. 40.

Nam, quod tertio loco ſubiungit, §|| *Fieri non poteſt, vt verba illa Chriſti ſint vera, niſi per conuerſionem, quam Eccleſia Tranſubſtantiationem vocat :* § Chriſtianus (credo) poſſit eſſe quis, etſi hoc non credat eſſe, de Chriſtianâ fide. Nam id *Scotum* non crediđiſſe, fatetur *Cardinalis* ipſe, (qui, vt videtur, Thomiſta eſt.) Nam *Scoti* [a] ea ſententia (referente *Cardinale*) *potuiſſe Deum efficere, vt in Sacramento, verè adeſſet corpus Chriſti cum pane*, (fieri ergo poſſe vt verba Chriſti vera ſint) *& ſi hoc feciſſet, myſterium futurum fuiſſe facilius, & minùs miraculorum in*

B.|| *Neq; fieri poteſt vt verba illa Chriſti ſint vera, niſi per conuerſionem & transmutationē quam Eccleſia Catholica proprio vocabulo Tranſubſtantiationem vocat* = Pag. 5.

a Lib. 3. 23. §. Non diſſimile.

in ſe continens. Miracula autem (vt nouit *Cardinalis*) *fruſtrà multiplicari non debent.*

Eadem & *Durandi, Quamuis iſte modus ſit de facto, non eſt tamen negandum, quin alius modus ſit Deo poſſibilis, ita videlicet, quòd Deus poſſit facere, quòd remanente ſubſtantiâ panis, corpus Chriſti eſſet in hoc Sacramento. Satis enim durum eſt, & derogare videtur immenſitati Diuinæ potentiæ dicere.* (Et paulò pòſt.) *Patet ergo, quòd eſt temerarium dicere, quòd corpus Chriſti, Diuinâ virtute, non poſſit eſſe in Sacramento, niſi per conuerſionem panis in ipſum.* Eadem & *Petri de Alliaco Cardinalis Cameracenſis*; quod nec *Cardinalis Bellarminus* diffitetur. Lib. 4 D. 11. Q. 1. num. 1. Num. 14. Lib. 3. 23. §. Non diſſimili.

Denique, *Romæ* etiam, ante annos plus centum, Comes *Mirandulæ Iohannes Picus* tutatus eſt, *Paneïtatem ſuppoſitari poſſe à corpore Chriſti in Euchariſtiâ*; nihilo tamen minùs Chriſtianus eſt habitus: Explicuit enim ſeipſum, quod dixiſſet *de poſſibili, non, de ſic eſſe. Quòd Deus poſſit aſſumere panem; ſicut poſſit conuertere. Multa enim ſunt, quæ de ſic eſſe, erronea ſunt in fide, quorum oppoſitum, de poſſibili, eſſet erroneum: ſicut dicere, Patrem incarnatum, de ſic eſſe, eſt hæreticum: Patrem autem poſſe incarnari, non ſolùm non eſt hæreticum, ſed hæreticum eſt, eius oppoſitum.* Atque, cùm ſe ita explicaret: Pontifex Maximus *Alexander ſextus* diplomate ſuo, eum, ab omni hæreſeôs labe immunem pronunciauit, *nec vllam hæreſis ſpeciem, vel ſuſpicionem, vel notam ſiniſtram incurriſſe*: Nimis ergo durus, & (ſi *Durandi* verba fert) temerarius, qui Diuinæ potentiæ derogat, & *fieri non poſſe* dicit *vt vera ſint Chriſti verba, niſi per conuerſionem.* Vbi tamen non narrat nobis, per *conuerſionem, productiuamne* an *adductiuam*, de quâ, nuper non nemo *pupugit Cardinalem*, quaſi & ille, in materiâ *Tranſubſtantiationis* parùm ſanus, vertiginem paſſus ſit, & *Tranſubſtantiationis* loco, *Tranſlocationem* quandam ſubſtituere meditetur. Apol. q. 6. Apud eundem. Recog. pag. 31.

‖ Laudo ergo conſilium, quòd init ibi *Cardinalis* vltimum. *Tridentum* enim ſe recipit cum fide ſuâ, nec fidit *Laterano* ſatis. Prudenter autem illud: Nec enim opportunum magis diuerſorium vſquam inueniet, in quo ſuauiter ambo conquieſcant. Fides enim hæc, (ſi verum ſeriò volumus) verè Tridentina eſt, *verè Chriſtiana non eſt*, ſine quâ vel editâ vel creditâ, tam diu ſtetit res Chriſtiana. B. == ‖ *vt rectè docet Cõcilium Tridentinum ſeſs 13. c. 4. Pag. 6.*

Digitized by Google

B ‖ *Negat Rex Pa. 48. Primatum Apoſtoli Petri.* ═

2. Secundum crimen. ‖ *Negat* Rex *Petri primatum*; quem niſi defendat, *Fidei Chriſtianæ Defenſor non eſt.* } Cum ſummâ autem hoc Regis iniuriâ. Ille enim non negat, niſi ad *Hominem*: niſi ſenſu veſtro (ſcilicet,) qui nec Chriſti, nec *Petri*, nec Patrum eſt. Neque de eo inter nos quæritur: An quis *Petro* primatus fuerit, ſed, Quis ille: &, An qualem Pontifex iam ſibi, Vos Pontifici vindicatis. Rex verò, *Petrum* non negat primum, *Principem* non negat *Apoſtolorum*; immò aſſerit. Sed, virtute primatus ſui, terreſtrem Monarcham negat, cui ius ſit ac poteſtas, Reges imperio in ſubditos exuendi; ſubditos à fide in Reges, exoluendi.

Pag. 50.

═ + *et tamen Dominus, Io. 21. non ſemel ſed tertiò dixit, Simon Ioannis diligis me plus hijs, & reſpondente Petro, Domine tu ſcis quia amo te: ſubiunxit. Paſce oues meas. Pag. 6.*

+ Neque *Cardinalis* vnquam, ex præcepto *paſcendi* primatum illum ſuum (id eſt) poteſtatem exauthorandi Reges, extundet; poteſtatem ſcilicet *temporalem*, (vt eſt maximè) ex munere *ſpirituali*. Munus enim ibi *ſpirituale Petro* creditur: vos ipſi dicitis, cùm præſtari ibi cõtenditis, quod à Chriſto promiſſum, Matt. 16. *De clauibus Regni cælorum Petro tradendis.* Vobis igitur, *Paſce*, eſt, *Claues Regni cœlorum accipe.* Quid autem cœleſtis Regni clauibus, cum Regni terreni foribus? Audiat *Cardinalis Cardinalem. Poteſtatem* ſpiritualem *dedit Chriſtus Petro, Matt. 16. Tibi dabo claues Regni cælorum, & non* Regni mundi huius: *Et ſpiritualem cibum mandauit dandum, Ioh. vltimo, Paſce oues.* Vbi, tantum abeſt *Caietanus*, vt in aliorum temporalia plenitudinem poteſtatis tribuat, vt *nec de ſuis* quidem, *aut Eccleſiæ Romanæ rebus temporalibus diſponendis*, poteſtatem Pontifici permittere videatur.

Caieta. 22. 45. 8.

Rectè igitur Rex, Chriſtum, cùm *Petro* claues daret Regni cœlorum, id voluiſſe, vt ijs clauibus contentus eſſet, claues Regni terrarum ne attrectaret: Cùm eas ædificandæ Eccleſiæ daret, eam Chriſto mentem non fuiſſe, vt ad deſtruendam Rempubl. *Petrus* eis vteretur: nec ædificaret Eccleſiam in ruinis Reipublicæ. Nec enim, cùm *paſcere* iuberet *Oues ſuas*, animum habuiſſe, vt ſub *Paſtoris* titulo *furem* ageret, vel *lupum*:

Ioh. 10. 10, 12.

Furem, qui non venit, niſi vt mactet; (putà Principes:) *Lupum, qui non venit, niſi vt diſpergat*; (putà ſubditos.) Vix ſanus certè ſit, qui in *paſcendi* voce, *mactandi* poteſtatem quærat, quæ *Lanij* eſt, non *Paſtoris*: vix ſobrius, qui cùm *ſubditos diſpergat*, &, quæ *Lupi* ſunt agat, *Paſtorem* tamen ſe prædicet, & *Paſtorum* primum.

primum. Laudo *Baronium*, qui, cùm in *Venetos* claſsicum caneret Pontifex, nimis violentum vidit eſſe, pertrahere eò *paſcendi* præceptum. Parum enim *paſcendi* vocem vidit Pontificis tum inſtituto quadrare; maluit alterum illud, *Surge Petre, macta.* Atque ita, quod ſimplex in Chriſto fuerat *paſcendi* munus, & Chriſto ſatis; *Petro* parum putauit, *abundantius habere* voluit, duplex nempe officium, *paſcendi*, & *occidendi*; vt Paſtorem Pontifex, quamdiu volet, cùm volet autem, Ouicidam agat. Ineptè id quidem, ſed quid ageret? Vidit improprium nimis, *exciſionem*, in voce *ædificandi*: *occiſionem* in voce *paſcendi*, quærere. Atqui huc rectâ tendit Veſter *Petri* primatus, quem Rex, *Romanæ* fidei articulum non negaret fortè; *Chriſtianæ*, negat. *Chriſtianam* enim fidem, *Chriſtiano* Orbi inimicam non eſſe, *Romanam* hanc eſſe.

Qualem enim *Petro* primatum non negant, & priſci, & noſtri homines, *Ordinis*, *Loci*, *Præſtantiæ*, is, ad Pontificis ſtomachum non eſt; gracilis nimis, & macilentus primatus ille. Alium, nempe Monarchicum, ſpirat; aliam, nempe viſibilem in terris Monarchiam, moliuntur illi *Sanderus*, & *Cardinalis*; cuius abſque ſpe foret, frigeret illis Primatus *Petri*. Non diſſimulauit hoc *Cardinalis*, *Paſce*, inquit, id eſt, *Regio more impera.* Recog. pag. 21.

Quod ſi, ad Pontificem ita præ alijs pertineret de Ouibus; ſi ſingulare ei quid, in Paſtorali hoc *Petri* præcepto: cederet de primatu hoc, qui tot turbas dedit, & tragœdias excitauit, per Chriſtianum Orbem, (iam inde ab *Hildebrando* Papâ.) qui toties colliſit inter ſe Regna, toties Reges mulctauit; etiamnum *Cæſari* imminet, & Principibus: per quam fit, vt quæ pia mater eſſe debuit Eccleſia, ea *Cæſari* & Regibus facta ſit in nouercam.

Eſt in Hiſtoriâ *Abgarus* Rex: Is, viuente adhuc *Petro*, Chriſti fidem cum ſuis ſuſcepiſſe perhibetur. Dicat ingenuè *Cardinalis*; *Abgarus* Rex, ſi in hæreſim tum fortè aliquam incidiſſet, re ad *Petrum* delatâ, ecquid eum *Petrus* Regno abdicâſſet, *Edeſſenos* Sacramento ſoluiſſet? Ecquid tentare hoc ſibi fas putâſſet, vi verborum, *Paſce oues*? Poterat & *Petrus aliquid in Principes Ethnicos* (Pontifex enim poteſt) nec magis *illi vires decrant* in *Neronem* quàm in *Simonem*; (*Neronem* Tyrannum, Euſeb. lib. 1. c. vlt. Pag. 17.

quàm.

quàm *Simonem* Hæreticum.) *Petro* ipſo, etiamnum ſuperſtite, *prima* fuit ſub *Nerone perſecutio*, quâ Princeps ille Ethnicus, conuerſos ab Apoſtolo ad fidem Romanos, *à fide auertere ſategit*; an vel eo caſu, *Principem illum infidelem, ſententiâ ſuâ priuauit dominio quod habebat ſuper fideles*? Non opinor. Factum malè. Non eſt enim ſecutus doctrinam *Thomæ*, quam *Cardinales* ſequuntur, Pontifices, vbi poſſunt, exequuntur. *Romanus* Pontifex (ſic enim illis ſcilicet, *Petrus*) in vrbe *Româ*, *Romanos* ſuos *à fide auertere ſatagentem* ſuſtinuit, nec tamen Primas hic, in *primo* hoc tam atroci crimine exeruit *primatum* ſuum. Hîc certamen cernitur. Hîc *Cardinali* figenda erant veſtigia, nec in *primatus* voce generali, tam doloſè ludendum. Tum, & illud dicendum erat; An, & ad alios, qui per orbem ſunt, Epiſcopos, ius hoc & poteſtatem *Cæſarem* mactandi & Principes cōmeare velit? an ad *Mediolanenſem*, an ad *Hipponenſem*? Voce enim illâ, *paſcendi*, *Petro* peculiare nihil accreſcere dixit *Auguſtinus*, *Cum Petro dicitur, ad omnes dicitur, Paſce oues meas*; Voce illâ, *Oues meas*, nihil peculiare *Petro* accreſcere dixit *Ambroſius*, *Eas oues non ſolùm Beatus ſuſcepit Petrus, ſed & nobiſcum eas accepit, & nos cum illo accepimus omnes*; nempe dictum illi *Paſce*, tam in perſonâ aliorum, quàm ſuâ. Atque vel ſic, iacebit *Cardinali* ratio ſua.

De Ago. Chr. cap. 30.

De Sacerd. dignit. cap. 20.

B. ═ ‖ *vbi nemo negare poteſt S: Petrum factum eſſe paſtorem omnium fideliũ, & ipſorum etiam Apoſtolorum, niſi neget fideles omnes, & ipſos etiam Apoſtolos fuiſſe Oues Chriſti* Pag 6.

a 2 Sam. 5. 2.

b 1. Chr. 11. 2.

‖ Verùm, vim videamus argumenti. Perinde enim facile nobis, ex voce *paſcendi*, Primatum Regis aſtruere, atque illi Pontificis, quod (ſcio) *punget Cardinalem*. Atque vt menſurâ ſuâ remetiamur ei, ſtylo ipſius loquamur cum ipſo: *Negat Cardinalis primatum Regis, & tamen Regi aixit Deus ipſe, Tu paſces populum meum Iſrael, Vbi nemo negare poteſt* Regem factum eſſe Paſtorem totius *Iſraelis*, & ipſorum etiam ſacerdotum, *niſi neget* ipſos etiam Sacerdotes fuiſſe partem *Iſraelis*. Narro autem *Cardinali*: Quodſi, in *Paſtoris* titulo, ad primatum momenti quid ſit, vel ſi eâ voce tranſigenda res nobis: in Sacris literis titulum iſtum & priùs multò Principi delatum, & verò ſæpiùs multò, quàm Pontifici. Priùs; *Ioſuæ* enim: ſæpiùs; paſſim enim in Hiſtoriâ ſacra, paſſim in Prophetis.

Num. 27. 17.

B. + *Quem locum fusè tractaui, & expendi libr. 1. de Pontif. c. 14. 15 16* Pag 6.

+ Nam, quòd *fuſè à ſe tractatum locum illum* dicit, damus hoc illi: etiam ſi volet, effuſè. Parum verò intereſt quàm *fuſè*; quàm ſolidè, illud intereſt. *Fuſè* tamen etiam ab *Auguſtino*,

diu

diu iam antè, qui pleno Tractatu: *fusè* etiam à *Cyrillo*, qui iuſto Commentario locum illuſtrârunt; neuter tamen ibi vidit, quod iam *Cardinalis* (niſi natent ei oculi) videtur ſibi videre, illuſtrem (ſcilicet) hunc fidei articulum, de Primatu *Petri* temporali, ne per tranſennam quidem. Id tantùm vident, nec præterea quid, Quia non ſemel, ſed tertiò, Dominum negârat, non ſemel, ſed tertiò interrogatum fuiſſe de amore: atque ita cùm negationem trinam, trinâ confeſsione delêſſet, Apoſtolatus loco, quo exciderat, reſtitutum eſſe. Nam de Primatu planè ſilent; Primatus tum, Chriſtianæ fortè diſciplinæ pars aliqua, *Ordini* (vt eleganter Rex imprimis) & *diſcrimini*; Chriſtianæ fidei pars nulla. *Ordini* etiam, & *diſcrimini*, etiamnum ei locus. Sed ille vobis non ſatis: quibus, aliud primum in Primatu quæritur, quibus Primatus *Ordinis* non placet: nec vllus, niſi qui extra, (addo etiam, contra quoque) ordinem ſit. Pag. 50.

3. ‖ Excipit tertiò, *Fidei defenſor* eſſe non poteſt, Committit enim in fidem, qui Pontificem, in loco, affirmat *Antichriſtum.* Is autem Antichriſtus eſſe non poteſt. § *Non enim à Iudæis pro Meſsiâ ſuo habitus.* Habendum autem pro Meſsiâ *Antichriſtum* à Iudæis. § Et huic rei, notat neſcio quid de Patribus. E quibus, poſtquam coniectanea quædam libauit, laxè nimis concludit, §*Proin ex Sententiâ Chriſti Papam Antichriſtum non eſſe,* § Quaſi quicquid Patres de re venturâ conijciunt, ſtatim pro *ſententiâ Chriſti* ſit habendum. Recipiendum quidem à Iudæis *Alium* illum, (quicunque tandem is ſit) dicit Chriſtus, dicunt Patres; Recipiendi autem modi plures ſunt; vt, recipi poſsit multimodis *alius* ille, nec pro Meſsiâ tamen reputari.

B. ‖ *Affirmat Rex* Pag. 56. *Rom. Pontificem eſſe Antichriſtum. At Chriſtus Io. 5. dixit ad Iudæos, Ego veni in nomine Patris mei, & nõ recepiſtis me. ſi alius venerit in nomine ſuo illũ accipietis. Ex quo loco colligunt S. Patres Antichriſtum recipiendum eſſe à Iudæis vt Meſſiam. ſatis autem conſtat Pontificem à Iudæis nunquam habitum eſſe pro Meſſiâ. Proinde ex Sententia Chriſti Antichriſtum non eſſe.* Pag. 6.

Sed cur in eo loco fatiget ſe quiſquam? Venit *Alius*, nempe *Theudas*: *Alius*, nempe *Aegyptius*: *Alius*, *Barchozba* ſcilicet: *Alij* præterea impoſtores multi venerunt non multò pòſt, *in nomine ſuo venerunt*, recepti ſunt: quod, ad Chriſti prophetiam complendam, ad loci ſenſum eruendum ſatis, vt expoſitione illâ nihil opus, *Alius* (*id eſt*) Antichriſtus.

§ *At Patres tamen ſic colligunt.* § Imò conijciunt alicubi tale quid, non *colligunt*. Quis enim ex *Alio*, voce tam generali, nec vllo modo reſtrictâ, colligat Antichriſtum? Aut quis,

Eſſe Antichriſti, pendere faciat, ab *haberi* Iudæorum? Sit modò; *habeant* illi, ne *habeant*, non valdè intereſt. Non *colligunt* igitur, augurantur modò, & tanquam de re futurâ con-
In Iohn.1.3.c.6. iecturas ſuas interponunt. Audi *Cyrillum*, *Hæc ratio à Saluatore dicta propheticè, tempore ſuo reipsâ veritatem habebit.* Et cùm ſententiam ſuam apponit, *Hinc arbitror*, inquit. Ita arbitrij
In 2.Theſſ.c.3. modò res, apud *Cyrillum*. Quid *Ambroſius*? *Quamobrem ex circumciſione vel circumciſum illum venire ſperandum eſt.* Sperandum; ſpem ergo dicit, rem non affirmat, ſed tale quid fortaſſe
Lib.5. fore, ominatur. *Irenæus* autem quid? *Alium* dicens *Anti-*
Lu.18.2. *chriſtum: quoniam alienus eſt à Deo, & ipſe eſt iniquus Iudex, qui à Domino dictus eſt, quoniam Deum non timebat, nec hominem reuerebatur, ad quem fugit vidua oblita Dei (id eſt) terrena Ieruſalem.* Viden', vt vnicâ periodo, duo hij inter ſe cohærcant? vt ſi, *Alius*, hîc in *Iohanne*, *Antichriſtus*; & Iudex ille iniquus in Lucâ, habendus ſit pro Antichriſto & Meſsiâ Iudæorum. Verùm enim, Allegoriæ modò ſunt hæ, (quis non videt?) & coniecturæ meræ: nec ſecus habendæ. Aliter enim habendi Patres, cùm Commentarios in Contextum: aliter, cùm vaticinia de futuris ſcribunt, etſi hæc ipſa ſcribant in Commentarijs.

Epiſt. ad Marcell. Lib.5. Illa ſunt, apud Patres, multò magis liquida: apud *Hieronymum* de Sede Antichriſti Româ: apud *Irenæum* de numero nominis λατεῖνος. *Valdè veriſimile* (inquit) *quoniam, veriſsimum Regnum hoc habet vocabulum. Latini enim ſunt qui nunc regnant.* A-
Hom. 4. in. 2. Theſſ.2. pud *Chryſoſtomum*, de tempore: *Vacantem imperij Principatum inuadet*: quæ tamen, ſi quis premeret, *ſpargi* (credo) diceret illa *Cardinalis*, non *colligi*: nec ea ſtatim, *pro Chriſti ſententiâ* habiturus eſſet.

Quanquam, quicunque demum *Alius veniſſet in nomine ſuo*, non immeritò forſan *Antichriſtus* indigetari poſſet: ſed, de
1.Io.2.18. multis illis Antichriſtis, de quibus *Iohannes* in Epiſtolâ, è quibus, non nemo fortè recipiendus à Iudæis pro Meſsiâ, niſi iam etiam olim receptus ſit. At magnus Ille, (de quo nobis ſermo) non modò *Alius*, (nimis anguſta ad illum, nimis blanda vox hæc, *Alius*) non *Alius*, non *diuerſus* ille modò; planè *aduerſus* erit atque (vt eum vocat Apoſtolus) ἀντικείμενος. Longè
2.Cor.11.4. verò inter ſe remota, *Alius Chriſtus* in Epiſt. ad *Cor*: & *Antichriſtus*,

chriſtus, in Epiſt ad *Theſſalon*. Inter duo hæc, lata (vt vides) diſtantia penè ex totâ diametro. 2. Theſſ.2.4.

Verùm,ſit, ne ſit *Antichriſtus*, nihil hoc ad *Chriſtianam fidem*, de quâ inſtituerat dicere *Cardinalis*, cùm non proponat hæc ſua Rex quaſi *res fidei*, ſententiam modò de re ſuam aperiat. Verba ipſa ipſius ſunt : *Nolle ſe rem hanc Chriſtianis omnibus ad credendum neceſſariam vrgere, ſed quid de toto hoc negotio ſentiat, nudè & ſimpliciter explicare*. Quæ,quam vim habeant, pòſt viſuri ſumus : an ſcilicet Pontifex, non à Chriſto *Alius* ſit ; (de quo nemini dubium eſt :) ſed, an *Alius* ſit ab *Antichriſto*. Pag.56.

Atque hæc, *Cardinalis* acies prima, in quâ vides (Lector) Triarios eius, quos magno iudicio ſelegit, in primam, quæ acerrima ſolet eſſe, coïtionem. Vt *Tranſubſtantiationi* primò cautum ſit. Tum,*Petrus*, vt Monarcha ſit. Papa vt *Antichriſtus* ne ſit. Pro primo, *Hoc eſt corpus meum*. Eſt (id eſt) *non eſt, niſi conuertatur*. *Conuertatur* (id eſt) *tranſubſtantietur in corpus meum, vt rectè docet Concilium Tridentinum, Seſs. 13.* Pro ſecundo : *Paſce* (id eſt) *Regio more impera* : Reges proſcribe, proculca, macta. Pro tertio : *Alius* (id eſt) *Antichriſtus*. Tribus hijs ſaluis, res Chriſtiana ſtat : negatis, *labaſcit*, *Hui, quàm citò!* Tria hæc qui defendat, *Aiax* ſit fidei Chriſtianæ : Qui ſecus, expungi ſtylum illi, ne *Fidei Defenſor* ſit. Hîc eſt enim *Cardinali Tripos* Chriſtianitatis ſuæ.

‖ *Omittit cætera* : poterat & iſta , non minùs. Non enim tam ſpecioſa, vt vel in calce libri, nedum in fronte collocari opus eſſet. Quanquam, quæ hîc dicit *omittere ſe*, (vt eſt labili memoriâ) reſumit pòſt omnia. Et nos ibi, vt hoc iam loco hæc, ita illo etiam illa *omitti* potuiſſe, neſcio an *idiotis eius*, eruditis (ſpero) probaturi ſumus. Non enim (credo) illis ſcribit hæc tam elumbia, nec aliud toto hoc ſcripto ſuo videtur agere, quàm vt *Idiotas ſuos* conſeruet in *Idiotiſmo ſuo*.

B.‖ *Omitto cætera, quæ Rex in Præfatione negat, vt Intercessionē Sanctorū, Miſſam, Purgatorium, Indulgētias, &c. Quæ quē negat, eum Catholicum non eſſe, non ſolum docti ſed etiam idiotæ ſciunt.* Pag.6.

QVorſum verò negotium ſibi iam det *Cardinalis*, vt probet non eſſe, quam Rex defendit, *Catholicam fidem* : Quæ, ſi *Chriſtiana* non eſt, *Catholica* eſſe non poteſt ? Rectè enim ſic procedit conſequentia, *Non Chriſtiana, non ergo Catholica*. At vitioſè illa illius, cùm *Tortus* eſſet, *Cum non ſit Catholicus, Chri-*

B. ✠ *Quod fides quam Rex defendit, non poſſit verè dici Catholica,* ═

 ſtianus

ſtianus non eſt. Latior enim vox *Chriſtiani*, ad omnes diffuſa, qui Chriſto nomen dederunt in Baptiſmo. Moneo hîc Lectorem; duo iamſunt Cardinali, *Chriſtianus* & *Catholicus*, dudum non erant: Errorem hunc ſuum videtur iam *recognoſcere*, dum diſtinguit ipſe duo hæc, dum duo iam illi ſunt, *Catholica* & *Chriſtiana*. Sit verò venia confitenti. Niſi illud fortè fuit, cùm vidit ſe, in *Chriſtianâ fide* tam ieiunum fuiſſe, experiri etiam vult, an ſi *Catholicam* aſſumeret, magis ei meliúſue fortuna reſponderet.

B. = ‖ *intelligi poteſt ex definitione quam tradit Vincentius Lyrinenſis. Illud enim dicit eſſe Catholicũ quod ſemper & vbique creditum eſt.* Pag 6.

‖ Vbi, *Lerinenſi* primùm aſſentimur, de cuius definitione lis nulla nobis. Quod obtinuit } *Semper & vbiq. & apud omnes*: quod *ſemper* & *vbiq. & ab omnibus creditum eſt*: } Catholicum eſto. Quâ vnâ regulâ, ſurreptitiæ omnes opiniones veſtræ iugulantur. Nominatim priores tres: *Tranſubſtantiatio* enim *veſtra* non *ſemper*: Non enim per duodecim ſecula. *Primatus* non *vbique*: Non enim Oriente toto. *Alius* autem, vt *Antichriſtus* ſit, nec *ſemper* nec *vbique*: totáque res coniectura eſt.

B. + *Certè antẽ per mille quingẽtos annos, ne nomen quidem Proteſtantium auditum eſt.* Pag. 7.

+ } *Certè autem* (inquit) *per mille quingentos annos, ne nomen quidem Proteſtantium auditum.* } *Certè autem*, nomen *Ieſuitarum* adhuc pauciores numerat, nec per aliquot pòſt annos auditum eſt, quàm *Proteſtantium*: quos tamen, ſiquis Catholicos negaret, *pungeret* (credo) *Cardinalem*, cui etiamnum, *Ieſuitici* ſanguinis nonnihil bullit circum præcordia. *Certè autem* nos, de *Proteſtantium* nomine, fidei articulum non facimus: at vos de *Tranſubſtantiationis*, cuius per *mille* tamen *ducentos annos*, *ne nomen quidem auditum.* Quare vos iſta potiùs, nos quidem non feriunt. *Proteſtantium* noſtris nomen, ab euentu fuit: Errores enim tum quoſdam, & abuſus, non diutiùs tolerare velle ſe, ſed iam tollere, proteſtati ſunt: cætera verò, quæ ſana, (erant enim ſana tum pleraque) vobiſcum retinere. Ab hac *proteſtatione* nomen acceperunt: non inhoneſto autem facto hoc, vt, à quo veſtris nuper nomen inditum, vt dicerentur *Puluerarij*. Saluâ autem proteſtatione hâc (quod *Cardinalem* non latet) haud vlla eſt fides noſtra, niſi quæ veſtra eſt, vel eſſe debet: vetus ſcilicet illa *Catholica*, duobus Teſtamentis, tribus Symbolis, quatuor Concilijs comprehenſa: tantùm, ab opinionum quarundam commentis, & abuſuum corruptelis, quæ *partim vitio temporum*, *partim hominum incuriâ*, *vel*

vel in ipſam Miſſam irrepſerunt, (fatente rem Synodo veſtrâ ipsâ *Tridentinâ*) priſtino ſplendori reſtituta. Inde adeò, *Reformatam* modò *religionem* dicimus, non *formatam* de nouo. *Renouatores* modò ſumus, non *Nouatores*. Et vos, ſi eadem illa *reformari* ſineretis apud vos, in quibus nobiſcum non eſtis, (*in plurimis enim nobiſcum eſtis*) rediret Orbi pax. Nec enim *Proteſtationis illius* vis alia, neque diutiùs vim habitura, quàm tantiſper dum illa inſtaurentur apud vos, quæ ſic *temporum vitio, hominum incuriâ* abierunt in abuſum. Seſſ. 22.

Non vult tamen { || *omnes Articulos Regis nouos excutere* } Cardinalis. Quî poteſt *omnes?* cùm nec vnus ibi *nouus* ſit. Quâ figurâ, facilè agnoſcas *Tortum* fuiſſe. Antiquum enim obtinet, vt *nolle* ſe dicat, quaſi ſi velit, poſſit; cùm planè id non poſſit, ne ſi velit quidem maximè. Nec vnus (inquam;) nec ille aculeatus, de ſummâ Regis ad Eccleſiaſticas res poteſtate, *nouus* eſt: quem toties vellicat, ſed quoties id facit, cruentat ſibi digitos ſemper, vt præſtet non attigiſſe.

B. || *Ac ne de omnibus Articulis nouis, quos Rex defendit, diſputationem ſuſcipiamus.* =

Neque tamen *articulus* + ille *primarius* apud nos, ſed ne *articulus* quidem: inter [illegible] potiùs, quàm fidei articulos: vtpotè de exteriori modò regimine, quâ humanam opem & authoritatem expoſcit atque admittit Eccleſia. Nobis enim non tam *articuloſa* fides, quàm veſtris hominibus, qui ad Theſes ſingulas crepant, *Eſt de fide*. Vobis, quibus datum eſt veſtra omnia *in eodem lumine* videre; quibus veſtra omnia, *ab eodem proponente infallibili* habere; abundare licet *articulis* ad *arthritim* vſque: nobis non licet eſſe tam *articulatis*, quibus non contingit ita eſſe *colluſtratis*, aut *proponentes* habere ſic *infallibiles*. Nec ſic ergo ſingula trahimus ad *fidem*: ſat eſt, de quibuſdam Religionis capitibus cum Apoſtolo πιστεύειν, id eſt, *credere*: de alijs πεπεῖσθαι *perſuaderi* modò, quæ tamen infra *fidem* ſubſiſtant. Satis ergo nobis, vel ſi extra *fidem* ſit, dum inter *orthodoxa* modò *dogmata* locum habeat.

= + *ille certè primarius*,

Tum, neque noſtrum hoc dogma, primùm: idem olim Populi Dei fuerat, nempe Iudæorum. Nec {‡ *Regibus Anglis proprium* } niſi quia reliqui vti nolunt iure ſuo. Commune autem & reliquis futurum, cùm iure ſuo vti volent; volent autem cùm videbitur; videbitur cùm res feret; cùm ſimili *puluere* perſperſi fuerint, vtentur tum iure ſuo; atque adeò, iam iam

= ‡ *& proprium Anglorum, de primatu Regis in ſpiritualibus*, =

Biblioteca ... Vittorio Emanuele

vtuntur reliqui, qui à nobis ſunt, etſi non titulo fortè; at praxi, & reipsâ tamen.

> = ‖ *adeo recens eſt, vt primus author eius noſtro tẽpore vixerit, Henricus videlicet Octauus Rex Anglorum.* Pag. 7.

Sed nec { ‖*recens* } eſt, qui tantum abeſt, { *vt ſit annos mille quingentos à Chriſto nato* } vt, *annos mille quingentos* ante natum Chriſtum fuerit. Nec { *Author eius Henricus Rex noſtro ſeculo:* } ſed *Moſes* ſuo; qui exuto Sacerdotio, *Aaroni* tamen præfuit: quíque, cùm Legis Exemplar Regi traderet, cum eo ſic tradito, ſummam Religionis, (quæ prima ſummaq; legis pars eſt,) cuſtodiendæ, & cuſtodiri faciendæ poteſtatem tradidit.

> B. ✠ *Ipſe primus abnegatâ obedientiâ Summi Pontificis ſe Caput Eccleſiæ Anglicanæ nominari, & agnoſci voluit.* Pag. 7.

✠ Nec diſtinguit hic commodè *Cardinalis*, cùm rem autumat tum primò natam vel datam, cùm aliquandiu forſan intermiſſa, poſtliminiò reuocata eſt. Penes enim Reges *Iſraelis* fuerat poteſtas hæc: penes Chriſtianos *Cæſares*: penes & noſtros hic in *Britanniâ*. At Pontifex ad tempus occupârat, per fraudem, an vim, an vtramque? Quare, vt malæ fidei poſſeſſor. Monitus de eo Rex, opportunè autem monitus, cùm *Clemens VII.* cauſam eius quandam, de anno in annum duceret, atque ita illuderet Regi: factum inde, vt *Henricus VIII.* noſter reuocaret ad ſe, quod ſuum erat: Nec id tamen priùs, quàm edito libro (quem *de verâ obedientiâ* conſcripſit tum *Stephanus Wintonienſis Epiſcopus*, vir eo ſeculo magni inter doctos nominis) cauſæ Regiæ iuſtitiam Orbi Chriſtiano abundè ſatis probâſſet. Cui libro, nec dum reſponſum à vobis, (*veſtri hominis.*) Docetur ibi, non *recens opinio* hæc, ſed iam vſque à *Moſaicis* ducta temporibus; & antiquos ſatis authores habuiſſe ex priſco ſeculo, *annos bis mille, bis quingentos* priuſquam Rex *Henricus VIII.* vel *Clemens VII.* diu etiam, antequam vel *Numæ* Regis, vel *Pontificis* in orbe, vel *Romæ* etiam ipſius *nomen auditum* eſt.

> B. ‡ *Cuius rei teſtes ſunt, omnes eius temporis Hiſtorici, Io. Cochlæus de vitâ Lutheri Laur. Surius in Hiſt. noſtri temp.* Pag. 7.

‡ Atque hæc (ſat ſcio) *Cardinalem* non fugiunt, nec erat cur Teſtes illos ſuos conductitios hîc vel nominaret, *Cochlæum* & *Surium*: quorum ille, maligno in Regem animo (quod vel ſcripta eius virulenta teſtantur:) alter hic fabuloſus, & nouæ Legendæ Concinnator; vterque, hoſpes & peregrinus in Republicâ noſtrâ.

> B. ⁑ *Sed vnũ Authorẽ præterire non poſſum, qui ſcribet ea quibus interfuit.*

⁑ At, vtroq; longè peior is, à quo tamen hauſit vterque fabulas ſuas, *Carthuſianus* transfuga, Illuſtris Author ſcilicèt: *Channei* cum editione primâ dixerat *Cardinalis* (atque ita ſe

ſcribit

ſcribit ipſe libro ſuo;) in ſecundâ *Cheneyum*: pôſt verò, libri eiuſdem in calce, inter Errata, exit nobis repentè nouo nomine *Chauceus*: homo, vt videtur, non minùs fidei quàm nominis incerti. Is, cùm ciuis perditus vertiſſet ſolum; aliquid ei mentiendum erat, vt ſtipendia mereret *Patris* in *maiore Carthuſiâ*, qui eum aliquò in angulum amandaret, vbi piſciculos exul eſitare poſſet. Lege Lector, quæ vel exſcripſit hîc *Cardinalis* ex ſuo *Channeì*, *Cheneyo*, *Chauceo*; ſcies *Carthuſiani* mendacia eſſe, ita ſquammas habent. Adeone enim obtuſum eſſe quenquam, aut infœlici genio, cui ſtultus hic Monachus fidem faciat, *Cromwellum*, Principem tum in Republ. virum, (qui nullo ſanè natalium ſplendore; ſolâ ingenij præſtantiâ, maturitate iudicij, & in rebus gerendis dexteritate ſummâ, ad ſummos honores peruenerat,) ita vecordem fuiſſe; ita qui cum illo erant, Conſiliarios Regios inſenſatos, vt hæc illis verba excidere poſſent, { *Siue lex diuina permittat, ſiue non, facite*? } Et illa: { *Non curo Eccleſiam; vultis, annon*? } Quàm verò craſſum hoc & ſquammoſum mendacium? { *Siue lex diuina permittat, ſiue non.* }

Quid opus autem? 1. Cùm Quinquennio antè in Synodo definita res fuiſſet: quâ tum in Synodo, *Roffenſis* & ipſe ſubſcripſit. 2. Biennio verò antè, Decretum denuò renouatum in Synodo alterâ, (nempe, Ius illud Regium Legi diuinæ apprimè per omnia conſentaneum.) 3. Cum ad *Crucem Paulinam* (qui locus eſt ad conciones habendas toto Regno celeberrimus) Epiſcopi id ipſum ſinguli, ex Ambone, Lege diuinâ permiſſum docuiſſent. 4. Cùm id ita eſſe etiam, *chirographo* quiſque ſuo atque *iuramento* confirmâſſent. 5. Cùm annum iam antè, in vtrâque Academiâ *Cantabrigienſi* & *Oxonienſi*, agitata diu res, ac concluſa tandem fuiſſet (lege diuinâ id Regi licuiſſe.) 6. Cùm nihil horum in angulo geſtum ſit, ſed in vrbe Regni primariâ (in quâ & *Carthuſiani* illi Monaſterium ſuum habebant) quid opus, { *Siue lex diuina permittat, ſiue non?* } Poterant enim, lege diuinâ vel maximè permiſſum affirmare Conſiliarij: nec poterant, id ita eſſe, Monachi tres ignorare. Quid verò opus { *Non curo Eccleſiam?* } Cùm Eccleſiam Anglicanam vniuerſam, cum tot haberent ſummos viros, eruditionis laude (quàm latè patet orbis Chriſtianus)

Is eſt Mauritius Cheneyus Anglus Carthuſianus, in li. de vitâ, & martyrio Carthuſian. c. 9. & cap. 10. Scribit miſſū fuiſſe D. Tho. Cromwellum, cū aliquot Cōſiliarijs ad tres Monachos Carthuſianos in Turri Londinenſi carceratos, vt eis proponeret Decretū Parlamenti, quo iubebantur authoritati Papæ renunciare, & ſolum Regem in Caput Eccleſiæ recipere. Cumq; reſpondiſſent ſe cōſenſuros in quantū lex diuina permiſerit; ſubiunxit ille, nullā exceptionē admittam, ſiue lex diuina permiſerit ſiue non. Replicauerunt noſtri Eccleſiam Catholicam aliter ſemper tenuiſſe. Reſpondit ille, Non curo Eccleſiam, vultis conſentire annon? Pag. 8.

ſtianus) notiſsimos: *Warhamum Cantuarienſem, Leum Eboracenſem, Tonſtallum Dunelmenſem, Stokeſleium Londinenſem, Gardinerum Wintonienſem, Longlandum Lincolnienſem, Weſtum Elienſem, Clercum Bathonienſem, Hethum, Bonerum, Foxium,* Clerum denique totum; quos tribus iſtis miſellis & ſemidoctis Monachis opponerent. Quiſquam vt hæc credat *Carthuſiano* pro *Carthuſianis* ſuis, contra *Conſiliarios Regis* mentienti?

1. Cap. 7. Guliel. Tynzbi. Credat ergo & illâ, quæ in eodem libro vbique ſcatent, mendacia. De ſuo ibi quodam Commonacho, qui peregrinatus in terram ſanctam, *captus ibi ab Agarenis* eſt, *carceri traditus,* poſtridiè ſcilicet *occidendus*: vbi, cùm Imaginem quandam *Diuæ Catharinæ* in ædibus ſuis paternis cogitâſſet, eamque *crebris ſuſpirijs, pro liberatione inuocâſſet,* ac *in ſupplicatione illâ ſuâ incidiſſet in ſomnum; euigilans, inuenit ſe in paternis ædibus ante imaginem illam ſedere, per immenſa maris & terrarum ſpatia, ſubitò tranſlatum, non ſine grandi miraculo.*

2. Cap eodem. Grandius illud tamen. Eundem quoque *Tynzbi raptum quodam tempore in Paradiſum, vbi audiuit verba ineffabilia,* (eadem proculdubio, quæ *Paulus*) etiam, quod *Paulo* non datum, *multos ibi agnouit familiares olim ſuos.* Et {*ſcribit* (ait *Cardinalis*) *ea quibus interfuit.*} qui raptui tamen illi in Paradiſum (credo) non interfuit.

3. Gregorius. Cap. 8. Credat & hoc. Alteri etiam ibi, poſtquam *attædiatus exiſſet à veſperis deambulatum in Capitulo,* imaginem Crucifixi in pariete circumegiſſe ſe, & poſteriora ſua ſubitò illi obuertiſſe, *quaſi auerteret ſe totaliter ab eo.*

4. Ioh. Dailei. Cap. eodem. Credat: Alteri cuidam *Bufones magnâ copiâ aſſeclas,* (nunc *reptantes,* nunc *ſalientes,*) *commenſales ac conuiuas in menſâ, conthorales in lecto* fuiſſe *per menſem integrum,* qui & *in diſcum eius* (Monacho enim huic, *patina diſcus* eſt) *proſilirent,* nec læſum tamen ab eis toto hoc tempore.

5. Cap. 2. Credat denique & hoc: Hoſtiam, quam Monachus alter peſte correptus, & morti iam proximus, ſumptam aliquandiu pòſt *retinere non poſſet, ſed vomitu reieciſſet, cum omni eiectâ immunditiâ collectam* fuiſſe, in eâque *biduum totum* iacuiſſe: *triduo autem pòſt expurgatam, repoſitam in loco ſacro*: eóque, neſcio quot de cœlo Sanctos, nocte Hoſtiam illam

illam reiectaneam, veneratum veniſſe. Quo audito, motum *Houghtonum* (de tribus illis, quos ita celebrat, vnum) *poſtpoſito timore nauſeæ, mox ſe, cum omni alacritate, ad celebrandam Miſſam præparâſſe, ſub quâ & Hoſtiam illam reuerenter & affectuosè hauſiſſe.* Subdit autem, *Sed quàm præclarus iſte ſibi calix eſſet, nemo ſcit niſi qui accepit.* Certè ſi credat hæc *Cardinalis*, iubebo medicos quærere, annon illi *polypus* in naſo: adeo neceſſe eſt, omnem odorandi ſenſum perijſſe ei, cui mendacia hæc tam piſculenta, non ſuboleant. Ioh. Houghton.

Pôſt verò, quæſtione nos opprimit. {‖ *Quomodo autem Catholica eſt, id eſt, ſemper credita, ſi ante annum milleſimum, quingenteſimum trigeſimum quintum audita non eſt?* } Nos vicem illi referimus. Quomodo autem *Tranſubſtantiatio Catholica* eſt, *id eſt, ſemper credita*? quomodo *Concomitantia*? quomodo *ſpecies vnica*? Et vix tempero me, quin admoueam *Quomodo hoc*, pluribus veſtris nouitatibus. Sed reſpondeo; *Creditam eam ſemper*, vel *ante annum ter milleſimum.* Teſtem cito è Scholâ veſtrâ, *Iohan Pariſienſem*, qui ante annos iam trecentos, faſſus, *In veteri lege Sacerdotum poteſtati Regiæ ſubiectum fuiſſe. Sacerdotes etſi tum inungerent Reges, tamen indubitanter Regibus ſubditos fuiſſe.* Verùm, ſine Ieſuitâ nihil fit. Reſponde ergo *Salmeron. Poteſtas ſpiritualis legis naturæ, vel Moſis, minor erat Regiâ poteſtate in Veteri Teſtamento, & ideo etiam ſummi Sacerdotes Regibus ſubdebantur.* Quomodo ergo *Catholica* non eſt, id eſt, *ab initio ſemper credita*?

B. ‖ *Quomodo autem Catholica eſt, id eſt, ſemper credita, ſi ante annum 1535. audita non eſt?* Pag. 8.

De poteſtate Regal. & Papal. c. 19.

De poteſtate Eccle. & ſecul. Tract. 63. Tom. 12.

Tum, alterâ quæſtione rem conficit. {+ *Si noua non eſt, ſed antiqua, cur Sancti illi Martyres nouitatem eius ita exhorruerunt?* } Quia ſcilicet Monachi erant. At *Academiæ*, at *Clerus* totus, at tot eruditi ſanctique *Epiſcopi*, tot in Regno paſsim primarij viri, nullam in eâ nouitatem quam horrere, antiquitatem potiùs quam venerari poſſent, edocti, ſtatim agnouerunt. At hij, Monachi erant; *Brunonem* ſolùm callebant, de Miſſâ ſyllabâtim dicendâ, & de piſcibus arte corrumpendis, vt auerſo ſtomacho conciliari poſſent. Quid *de nouitate* eſſet, quid *de antiquitate*, neſciebant. *Carthuſiæ, talia curæ non ſunt.* Nam, vel ſi Conciones illas tam crebras tam celebres audijſſent, ſi Academiæ vtriuſque, ſi vtriuſque Synodi Decretum legere atque intelligere potuiſſent, ceſſâſſet illis *hor-*

B. + *Vel ſi noua nō eſt, ſed antiqua, cur Sancti illi Martyres nouitatem eius ita exhorruerunt?* Pag. 8.

ror ſtatim omnis: vidiſſent, non *nouum* hoc aut *recens*: Legem autem id diuinam permittere: vidiſſent & *Eccleſiæ authoritatem curare* ſe, & iuramentum tamen iurare potuiſſe. *Chauceum* verò vel Liber *De verâ obedientiâ Gardineri* docere potuiſſet, vel, (qui tum in viuis erat) *Salmeron* ipſe: & dogma hoc, & verò praxin eius non *nouam*, ſed ab *antiquitate* vſque vltimâ: iam inde enim à Lege naturali & *Moſaicâ*, id eſt, *ab initio ſemper fuiſſe ſic.*

{ *Martyres* verò *Sanctos* } cur eos appellat *Cardinalis*, qui fidem ſuam profeſsi non ſunt? Immò (quâ ab ipſis fuit) fidem hanc ſuam planè abnegârunt? Nam, cùm pro Tribunali, caput eſſet Actionis in eos, quòd *viceſimo die in Aprilis Arce* Londinenſi coram diuerſis Regis ſubditis dixiſſent, Eccleſiæ Anglicanæ primatum Regi non concedendum; negare factum ſinguli, nec ſe tale quid dixiſſe vnquam, & (quæ fori noſtri formula eſt) *ſeſe in nullo inde culpabiles.* Vt Teſtibus tum opus, vt tabulis agendum fuerit, quibus egregij illi *Martyres* Confeſsionis fidei ſuæ conuincerentur. Certè *Martyres*, ipſi *teſtes* eſſe, non *teſtibus* conuinci ſolebant. Et vobis tamen hij *Martyres* ſunt, qui non auſi palàm & liberè teſtari fidem ſuam, ſed tergiuerſati coram Iudice, negare rem penitus, (quod ex *Regni Archiuis* conſtat) quíque, niſi conuicti teſtibus, cuticulam ſeruâſſent probè, & *Martyrij* gloriâ non illibenter caruiſſent. *Houghtonus* quidem, qui *cum omni alacritate, & affectuosè* ad vomitum illum confratris ſui, non cum pari vel alacritate, vel affectu ad *Martyrium* accinxit ſe, ſed enim quâ potuit, detrectauit.

Ex Archiuis Regni.

2. ‖ *Semper* non ſucceſsit, quid *vbique*? (Nam, *ab omnibus*, Cardinalem *pungeret*) Philoſophatur verò hîc *Cardinalis*, & docet Lectorem ſuum, quid ſit *vbique*; nempe *in vniuerſo mundo.* Verùm enim, quia quæ iam eſt, *Romana* fides per vniuerſum mundum nec diffuſa modò eſt, nec fuit vnquam; Hæreſes quoque etiam *in vniuerſo mundo* ſunt, reſtringit porrò *vbique* hoc ſuum, non enim ſatis eſſe ſi *vbique* ſit, niſi *vbique* ſit *eadem.* Tum, ex ſigno hoc, ſuâm { *Romanam fidem verè proprieq́; Catholicam eſſe*. } Quî poteſt, cùm *vbique* non ſit? Non enim in bonâ *Europæ* parte, cuius media propè pars in noſtram Reformationem conſenſit. Non in *Graciâ* vel *Occidente* toto, vbi.

B. ‖ *Non ſolùm fides iſta Regis nō eſt Catholica, quia non ſemper credita, ſed etiam quia non vbique credita. Fides enim Catholica, ab initio Apoſtolicæ prædicationis in vniuerſo mũdo fructificare cœpit. Neq; hoc veritati repugnat, quod hæreſes quoq; in vniuerſo mundo ſunt.* Pag. 8.

vbi tres Patriarchæ negant Chriſtianam fidem ***de Primatu*** Petri ad mentem *Cardinalis*, vt inde ſcilicet Pontificis Monarchia conſequatur. Non apud *Ruthenos*, *Armenos*, *Georgianos*, *Maronitas*, non (inquam) apud hos omnes, Orbis Chriſtiani partem longè maximam. Non ergo *Romana* fides verè vel propriè, magis quàm *Roma* ipſa, *vbique*. Quid ergo? At *vbi* tamen eſt, *eadem eſt*: quippini? Quæ enim hæreſis non eadem eſt, vbi eſt? Quin, nec *vbique* tamen *eadem*: Non enim de *Pontifice ſupra Concilium, Pariſijs*: non de *Pontificis ſuprà Leges & Eccleſiaſticos poteſtate ſummâ, Venetijs*: non de *temporali eius dominio directo*, vel *Romæ*, in ipſo *Cardinalium* Conſiſtorio.

|| Sed, vbi ergo illa eſt tam diffuſa *Romana* fides veſtra? Hîc iam Rhetoricatur *Cardinalis*, &c, (quaſi ſeptem iam partes Orbis reperiſſet) { *Eſt in Aſiâ* inquit, *Eſt & in monte Libano* } quaſi mons *Libanus*, in *Aſiâ* non ſit. { *Eſt in Americâ. Eſt & in Orbe nuper inuento* } quaſi *Orbis nuper inuentus*, non ſit *America*. { *Eſt & apud vltimos Iapones*, } at & *Iapones* hij in *Aſiâ* ſunt, vel ſi extra *Aſiam*, in *Americâ*. Nec ſanè ſatis Catholicâ fide hîc nobiſcum agit. Nam hoc *Romanæ* fidei, *vbique*, quàm penè nuſquam eſt, in *Africâ*? quantillum verò vbiquitatis eius, in *Aſiâ*, niſi ſi mons *Libanus* ſummittat ei Monachos aliquot? In *Europâ* verò, decoxit ad medias; nec in *Americâ* multum operæ pretij, ſi *Acoſtæ* credimus. Baptizati fortè infantes ibi aliquot: *Indis* ipſis, plus multò veri odij, eſt in Profeſſores *Romanæ fidei*, quàm amoris vel ficti, in *fidem ipſam*. Quare, ſecum habitet *Cardinalis*, & deſinat dehinc ita pennas explicare. Nota quidem hæc eius, *vbique*, magis & minùs recipit, & fidei ſemper debetur, ſemper non competit. Certè quidem, nec *tempus* ita propriè reſpicit vox *Catholica*, (ſi ſeriò quis vim vocis expendat,) vt *locum*: & in *loco*, id potiùs necubi vel includatur vel excludatur, quàm vt *vbique* obtineat. Nondum enim *vbique* obtinuit Eccleſia, (non modò *ſimul*, ſed neque per *ſucceſſionem*) *in vniuerſo quidem mundo. Genti* iam vni non eſt, vel *loco* (vt olim) aſtricta; latè patet, καθ' ὅλου per vniuerſum eſſe poteſt, (eam enim vim habet vox illa καθ' ὅλου) et ſi non ſit: addo etiam, etſi adhuc nunquam fuerit, vel fortaſſe, nec ſimul vnquam futura ſit, vno quidem tempore.

B. || *Certè Romanæ Eccleſiæ fides, vt verè propriéq; Catholica, eadẽ eſt in Europâ, eadem in Aſiâ, eadem in Africâ, eadem in Orbe nuper inuento, eadem in monte Libano, eadem in Americâ, eadem apud vltimos Iapones.* Pag. 9.

✦ Nobiſcum verò perparcè agit: Contrudit enim *in angu-*

B. ✦ *Hæreſis La-*

theranæ Septẽtrionis angulum poſſident, mare non tranſierunt, Aſiam & Africam non attigerunt, ==

lum Septentrionis. Etiamne *angulum?* At rectum ergo *angulum.* Veſtro enim *angulo* æqualem: veſtro, æquè & latum per omnia, & capacem. Et terrarum *angulus* hic, ex quo deceſsit, *mirè vobis deformat agellum.* Narro autem *Cardinali*: *anguli* huius, ſi coëant ſemel latera, & ſeriò vires coniungant; verè vos *angulos* quærere, verè in *angulum* voſmet aliquem abdere oporteret, præ illius *anguli* metu, quem iam ita faſtidiosè ſpernitis. Sed *mare & aridam* non *circuimus*, vt *proſelytos* lucremur; ſcilicet, *Phariſæos* non imitamur, quod vos ſtrenuè facitis. Et tamen Ieſuitæ veſtri, etiam traiecto mari, cùm redeunt, *in foro non ſaltant*, quaſi ſtrenuè geſtâ re, &c, iter ſuum *Iaponicum* narrant ad gloriolam magis ſuam, quàm quòd inde acceſsio vlla ſit ad fidem ſeria vel ſincera, vel magnum aliquod Eccleſiæ incrementum. Hypocritas ibi faciunt, *duplo quàm ſe, filios Gehennæ*; Chriſtianos non faciunt; & qui fiunt tamen, *militum* eos *terror* potiùs, quàm *Ieſuitarum ſuada* ſibi vendicat.

== ✠ *ad Græciam appellere conata, cũ ignominiâ repulſa ſunt.* Pag. 9.

‖ Nam *de Graciâ tentatâ*, factum id ab vno aut altero, *motu* ſuo *proprio*, non *publicæ legationis* interuentu. Tum, de *repulsâ* quam narrat; non valdè referret (credo) ſi eam nos *ſemel* paſsi, quam vos *duodecies.* Tot enim, vel à vobis ipſis repudia numerantur. Græcorum res, quo in ſtatu ſint, quis neſcit? Vtcunque propendêre ſe animo non diſſimulent, & quædam malle reformata in melius: tamen, (quo iam res eorum loco ſunt) niſi inhæreant ſingulis, quæ diu fuerunt, quæq; iam ſunt, *periclitabitur eis pars in redargutionem venire.* Valdè enim verentur, ne deficiat populus ad Turcam, ſi in veteri cultu, vel leuiter quidpiam immutari videant. Magis autem adhuc, ſi quid in gratiam *Occidentalis Eccleſiæ* feciſſe videantur; ne ſæuiat in eos Turca, ad Gentis internecionem.

B. ‡ *Sed neq; vna eſt fides Lutheranorum, ſed multæ atque adeò inter ſe contrariæ, vt aliæ alias hæreticas vocent.* Pag. 9.

✠ Atqui, inter nos ipſos, qui reformatam Religionem profitemur, vtcunque quoſdam ingenij feruor paulò abripit longiùs, & (vt in paroxyſmo fieri aſſolet) augentur res ſupra modum: tamen lites non ſunt, quales videt *Cardinalis* per ſomnium: nec tales etiam, quin vbi deferbuit calor ille, commodè conciliari poſſe, ſpes ſit. Fidem autem vnam retinere nos tamen, Confeſsionum noſtrarum Harmonia ſatis ipſa per ſe loquitur.

At,

‖ At, recepta apud nos ſententia *de primatu Regio* (non enim *fides*, vt veſtra de *Pontificio*: veritas quidem, ſed extra Symbolum, adeo non latè patet, vel (vt ei loqui libet) { *Catholica non eſt, vt nec vnius ſit Regni.* } Nam, & apud nos *magnam multitudinem* perhibet, quæ Senatui Miniſtrorum, *non Regi primas deferat.* Quodſi deferre fas *Cardinali* iuramentum calumniæ, non hæc ita ſcriberet. Putida enim hæc calumnia eſt. Presbyterio fortè lis eſt cum Epiſcopis, (quanquam & illa iam refrixit, *Cardinali* præierunt viam, *recognouerunt* errorem in eo ſuum:) cum Rege nulla eſt. Vtrobique Regi defertur vltrò: vtrinque, *quod Cæſaris eſt, Ceſari redditur.*

> B. ‖ *Fides Anglorum de primatu Regis in ſpiritualibus, adeo Catholica à ci non poteſt, vt ne vnius quidem Regni fides dici poſſit, cum in Britanniâ magna ſit multitudo Puritanorum, qui primatum non ad Regem ſed ad Senatum Miniſtrorum pertinere contendant.*

✝ Pòſt autem *Caluinum* committit nobiſcum, quos *Caluiniſtas* vocat, quibus tamen, (ſcilicet) cum *Caluino* ſuo non conuenit, *Caluino* non placere, { *vt vllus homo dicatur Caput Eccleſiæ, ne miniſteriale quidem,* } Certè non placet; quo ſenſu Papa vobis *Caput miniſteriale* dicitur: at quo ſenſu *Saul Caput Tribuum Iſrael*, atque ita *Tribus Leuiticæ Caput*, *Caluino* id, ſcio) non diſpliceret.

> B. ✝ *Caluinus enim Inſt.4.2. § 9. ait, Neque vllum hominem dici debere Caput Eccleſiæ, non ſolùm principale, ſed neque miniſteriale.*

‡ Verùm, laudat *Ambroſium*, qui negat, { *in cauſis Eccleſiaſticis Imperatorem idoneum cognitorem* } Quem? *Valentinianum* iuniorem, imberbem, necdum baptizatum, totum ex Matris arbitrio pendentem, quæ ipſa ἐμμανῶς. Sed eſto. Quid hoc ad rem? Non de cognitione cauſarum hîc agitur, ad quam, non tam fortaſſe ſemper idoneus Rex, (qui ſæpe immaturâ ætate, ſæpe infans, ſæpè Marti magis addictus quàm Mercurio:) agitur de *authoritate*, quæ idoneos cognitores det: ea verò, in vtroque ſexu, quauis ætate, par eſt atque eadem.

> B. ‡ *Et eodem lib. c. 11. § 13. docet in Eccleſiaſticis non eſſe Imperatorem idoneum cognitorē, ac propterea laudat Ambroſiū quod vocatus ad palatium, ad conferendum de fide coram Imperatore, accedere recuſauerit.*

Sed, negat porrò, { ✝ *Regis officium, Apoſtolicum munus eſſe.* } Nam quis affirmat? { *Ad Apoſtolicum verò munus inprimis pertinere ſollicitudinem Eccleſiarum.* } Pertinere quidem: ſed, quidni & ad munus Regium, *cum primis*, vel (ſi eam vocem expectat) *cum Apoſtolis*? Nec enim crimen (credo) habet, ſi in ſollicitudine hâc, pari paſſu Rex incedat, imò ſi præeat, vel Epiſcopis, [illegible]. Apoſtoli certè iam nulli ſunt: quare *Cardinali* dicendum erat, Epiſcopis: ſi præeat illis (inquam) nec hîc poſt principia ſit, poſtquam *Deus ab illo rationem exiget, qui illius poteſtati ſuam Eccleſiam credidit.*

> B ✝ *Et eodem lib. c. 20. § 7 dicit, Regis officiū Apoſtolicum munus non eſſe, ſollicitudinē autem Eccleſiarū ad Apoſtolicum munus inprimis pertinere docet Apoſtolus. Pag. 9.*

> Cauſ. 23 Q. 5. c. 20

Verùm legimus, † *Poſitos à Deo Epiſcopos Eccleſiam regere.* Et illud

> B. † *Et Act. 20. Epiſcopos a Deo poſi-*

tos Eccleſiam regere. Pag. 10.

illud quoque legimus, *Poſitum à Deo Dauidem Regem, vt paſceret*, aut (ſi verbum id magis arrideat,) *regeret Iacob populum, & Iſrael hæreditatem ſuam.* Vtrobique enim ποιμαίνειν eſt.

B. ‖ *Sed Apertiſſimè in cap. 6. Amos inuehitur in eos, qui Henricum 8. Eccleſia caput appellant.* Pag. 10.

‖ At etiam, quodam loco ⸗*inuehitur in eos Caluinus, qui Henricum 8. Caput Eccleſia appellârunt.*⸗ Errore id factum eſt: ſed, (qualis in ipſum Pontificem cadit,) *facti*. Putârat enim, non ſublatum ab eis Papam, ſed mutatum: Regem nempe in Papam *tranſubſtantiatum*. Atqui nos, quod vos Papæ, Regi non tribuimus: neque verò Rex tributum id ſibi ſumeret. Quare nobiſcum & *Caluino* non difficilè conueniret hîc: etſi (quod ſæpe monui *Tortum*) in illius verba non iuramus, nec *Caluiniſtæ* magis, quàm Papiſtæ ſumus: vos verò vtinam non magis Papiſtæ, quàm nos hîc, Caluiniſtæ.

B. ✤ *Quod Puritani non admittant primatum Regis in ſpiritualibus, docet ipſe Rex in Baſilico Doro. Nam l. 2. pa. 43. dicit eos paritatem quandã in Eccleſiam inducere.* Pag. 10.

✤ Poſtremò ex Rege ipſo docere vult, ⸗*à Puritanis non admitti Regis primatum.*⸗ Et duo loca citat, quæ vtraque nihil ad rem. Nam quid narrant? *Paritatem quandam ab eis induci in Eccleſiam.* Paritatem: inter quos? inter ſe, (Miniſtros nempè Eccleſiæ.) Gradus non ferunt Epiſcopi ſuper presbyterum, presbyteri vnius ſuper alterum. Nam, ſi paritatem hanc autumabat cum Rege, vitio mentis id factum. Ad *primatum Regis*, quid paritas inter ſe? Videt ergo Lector *ludere* hîc *par, impar, Cardinalem*.

B. ‡ *Quare cùm fides, quam Rex defendit, ante paucos annos nata, anguſtiſſimis limitibus contineatur, nõ Catholica, id eſt, vetus & vniuerſalis, ſed noua & particularis nominari debet.* Pag. 10.

‡ Nec habet *anguſtos* adeo limites ſententia hæc, vt *Cardinali* videtur, cui iam oculi caligant. Nam quocunque loco Religio reformata eſt, penes *eoſdem* poteſtas hæc *qui ſummæ rerum præſunt*, eadem hæc, quæ penes Regem. Quis in Regno ſuo idem non facit per omnia, quòd Rex in noſtro? De voce non laborant, quid opus? At rem tenent. Non ergo vel noua, vel particularis: ſed *Catholica*, id eſt, *vetus* opinio hæc, *quæ ab initio ſic fuit*: & quàm latè patet eiuſdem Religionis profeſſio, tam latè diffuſa. Certè, ſi vel ad paſſus, vel ad lapides reuocanda res, & dimenſionibus agendum: ſi non plures, ſaltem totidem haberet quàm *Romana* veſtra; *locorum ſpatijs* æquè ac veſtra, *annorum curriculis* plus magiſque *Catholica*, quàm veſtra.

B. ⁂ *Quod verò Apoſtolica nullo iure appellanda, ſed Apoſtatica omni*

SEd, ⸗⁂*nec Apoſtolica eſt, vel Angliæ, vel Scotiæ fides, (*fauete linguis) *Apoſtatica potiùs.*⸗ Non Angliæ, ⸗*quod Seminatores habuerit Bucerum & Martyrem*⸗ *Bucerus autem & Martyr, ambo Apoſtatæ.*

Apoſtatæ. Neutrum verum. Tametſi enim, *ibunt quouis ſeculo inter doctos Bucerus* & *Martyr*, vt nos eorum pudere non debeat: non tamen (ſi verum volumus) ſeminârunt duo illi fidem in Angliâ (vt ridiculè *Cardinalis*:) quam, ante vel *Gregorium*, vel *Eleutherium*, Apoſtolorum ſeculo ſeminatam, latè hîc creſcentem inuenerunt. Zizania modò quædam, longo pòſt interuallo, à veſtris ſuperſeminata eruncârunt: quanquam, & illa ipſa zizania, ante illorum huc aduentum magnâ ex parte & indicata erant, & euulſa. Hij autem, *in labores aliorum intrârunt*, &, vt, Illis in re Academicâ modò ſuppetias ferrent, operam hîc ſuam poſuerunt. *Cardinalis* autem, quaſi hîc Chriſti ne nomen quidem auditum, Eccleſiæ facies nulla, fides non alia quàm nuper apud *Iapones*, ſed paganiſmus merus priuſquam huc illi appellerent; ita tanquam Apoſtolos huc aduentâſſe ſomniat. Atqui (Dei gratiâ) Illi, vt huc venerunt, inuenerunt Apoſtolicam hîc fidem, cum Symbolo, cum ſcriptis Apoſtolorum, in magno & honore & precio; atque (audi,) maiore quàm *Romæ*, vbi tum, (vide verò, ne & iam etiam,) *racemus* Iuris Canonici *pluris*, quàm *vindemia* Theologiæ. Recepta quidem olim in *Britanniâ* publicè fides, priuſquam, vel *Romæ*, (*ſiue Arimathius* ille, ei rei *Apoſtolum* ſe præbuit, ſeu quis alius,) nec, ex in vnquam exulauit hinc penitus; vt nec *Eleutherius* veſter quicquam nobis cõtulerit, præterquam quòd operarios in ſubſidium fortè commodârit; ſed *rigandæ* hîc potius, quàm *plantandæ* fidei, quod, Apoſtolorum eſt. *Auguſtinus* autem Monachus, idem illud *Britannicis* hic *Epiſcopis* præſtare debuerat, & illis *dextram ſocietatis* dare: debuerant & qui ſecuti ſunt; niſi præripere noſtris; ſibi ipſis Monachiſque ſuis, eo facto, gloriolam venari: quàm ijs, qui fidem hîc Chriſti totos ducentos annos conſeruârant, opem ferre maluiſſent.

iure nominanda ſit, ex eo manifeſtè cõuincitur, quod fides quæ nunc in Angliâ viget ſeminatores habuerit Mart. Bucerum & Petrũ Martyrem, vtrumque Apoſtatam, Pag 10.

Tum illud {*de Apoſtatis*} *Cardinali* parciùs obijciendum fuerat. Renunciârunt Ordini ſuo: Renunciauit & ipſe. Peccârunt illi in *Dominicum* vel *Auguſtinum*: Ille in *Ignatium*. Id tantùm intereſt: quòd ab illis hoc factum eſt, iniuſſu Pontificis: nec, de fraterculis vt fierent *Cardinales*. Illis, cum Religio eſſet, curare cutim in Clauſtro, & in otio putreſcere; abdicârunt ſe Monachiſmo ſuo, vt in legendi profeſsione

publicâ,

publicâ, & ſcribendi ætatem agerent, ac cum vitâ laborioſâ & paupere, cucullum: non cum luxu & ſplendore commutarent. *Cardinalis* idem hoc & ipſe fecit(*ſcilicet*): ſed, vt purpurâ fulgeret: &, quæ meliùs iam ante ſcripſerat, quæque *Sixto* Pontifici ſtomachum fecere, *recognoſceret*: qui, obliquo tamen oculo reſpiceret (ſcio) ſiquis eum de facto hoc, *Apoſtatam* ſcriberet.

B. ‖ *Primi autem in Scotiâ euerſores Catholicæ fidei & hereſis ſatores fuerint viri quidã factioſi & turbulenti, quos Apoſtolos nominare ſcelus maximũ eſſet. Neq. de hac re mihi fidẽ haberi volo, ſed Regi. Sic enim ille in Baſilico Doro l. 2. p. 40. & 41 Reformata Religiò in hanc noſtrã Scotiam diuino planè miraculo introducta eſt, &c. Et Paulo poſt. In illa & rerum & temporum confuſione orti ſunt quidã igneæ naturæ concionatores &c.* Pag. 10.

‖ *Scotiæ* verò iniuria magna fit, Regi maxima: cuius de libro, quòd citauit *Cardinalis*, ita citauit, vt ſtricto iure actio calumniæ in eum inſtitui poſsit. Nam, vbi Rex, *Cùm multa*, id ille ſic accipit, ſic refert, quaſi dixiſſet, *Cùm omninò omnia*. Et vbi, *orti ſunt quidam*, Rex: id eſt, (*Cardinale* interprete) ac ſi non *quoſdam* dixiſſet, ſed planè *vniuerſos*. Neque verò nouum id, vel de rarò contingentibus, vt ad opus à Deo inſtitutum, afferant ſæpe homines *infirmum ſuũ*, vt à præclaro incœpto non ſemper abſit temeritas. Bonus Imperator *Iepthe*, nec ſine iuſſu Dei opus, quod agreſſus eſt; & admiſcuit tamen ei, voti temeritatem. *Dauid* verò *vir ſecundùm cor Dei:* qui temerè tamen iuſiurandum emiſit, de *Nabale* cum familiâ totâ excindendo. At hoc quanto magis, cùm (quod nec ipſum inſolens eſt) adiungant ſe ſæpe *operarij ſubdoli* ad viros bonos tanquam participes operis, (procurante rem Satanâ) quò, eorum interuentu, rem totam euertat. Etiam ex ijs, qui *Seruatorem* ipſum ſecuti ſunt, plerique eum propter ſpiritualenihil quæſierunt, ſed quò *manducarent de panibus, & ſaturi domum irent*: Nec ideo tamen, qui *Seruatorem* ſequuntur, non laudandi. Et hîc, *Cardinalis* conſcientiam pulſo. Quæ, non ita pridem accidit *Indorum* conuerſio, (operâ autem, vt fertur, *Ieſuitarum*) annon in eâ, temerè geſta pleráque & cæco impetu? Nullâne cupiditas in eâ, aut ſacra fames dominata eſt? Annon eam *igneæ*, addo etiam, *ferreæ* naturæ homines exequuti ſunt? Qui, in miſeros illos & ſeminudos Barbaros horrendas ſtrages ediderunt: adeo autem horrendas, vt earum ſimiles haud vſquam quiſquam lecturus ſit, ſi nationum omnium atque ſeculorum hiſtoriam voluat & reuoluat. *Manifeſtò hoc quidem conuincitur*, in fidei illius ſemente, quæ nunc apud *Indos* viget, quæ Seminatores habuit *Ieſuitas*, plus turbarum & turbinum, plus feritatis atque immanitatis barbaræ,

baræ, plus lacrymarum atque ſanguinis interueniſſe, plus (inquam) infinitis partibus, quàm vel de *Scotiâ* dici, fingiue poſsit, vel gente vlla Gentium, in quâ Reformatio noſtra pedem poſuit. Nec id *dixit* Rex, nec *dictum voluit*: qui Religionem in *Scotiâ* reformârunt, factioſos fuiſſe *omnes*: id & voluit, & *dixit*, poſtquam prodijt iam in publicum Reformatio, & plebeij iuris facta eſſet: extitiſſe demum quoſdam (*quoſdam modò*) malè animatos, quibus in procliui tum fuit occaſionem arripere, in plebe tam multâ, tam promiſcuâ tumultus excitandi. At *Diuino quaſi miraculo reformatam ibi in Scotiâ religionem* dixerat Rex, ex eo quòd, *multa tum temerè fierent à concitatâ multitudine*: tum quòd, *quidam cupiditatum ſuarum turbine longiùs abrepti, diuino ſeſe operi immiſcerent*: dein (& hoc malâ fide omiſit *Cardinalis*) *quòd nulla ad hæc Principis authoritas interueniſſet (vt in Angliâ, Daniâ, atque alibi*:) poſtremò, quòd *Concionatores quidam plebeij, tum Tribunos egerint*: quòd (inquam) non obſtantibus *quatuor* hijs, quæ obniti videbantur, religio tamen ibi reformata, Dei virtute obtinuerit. Hoc ita accipit *Cardinalis*, ita accipi vult à Lectore, acſi Rex, *factioſos*, & *turbulentos* illos, *Religionem* eò *inuexiſſe*, eius *ſatores fuiſſe*, dixiſſet: cùm id procul à mentè Regis vt ſcriberet, imò contrarium planè disertè ſcripſerit; admiratus in eo, cùm potentiam, tum prouidentiam Dei, quòd cùm hij tot obices poſiti oppoſitique fuerint, Religio tamen, quaſi Diuino miraculo, locum in *Scotiâ* ſuum conſecuta ſit. Tantum igitur abeſt, vt diceret per hos introductam, vt per eos parum abfuiſſe dixerit, nè omninò poſſet introduci: adeò, non ſatores illos, vt quaſi ad miraculum obſtupeſcat, quòd in ipſâ ſemente, ſic per eos accepta, non perierit. Per eos enim non ſtetiſſe, quin perierit: niſi ope pluſquam humanâ, Diuinâ nempe de cœlo, ſemen eius herbeſcens, ad culmum primùm, pòſt ad maturitatem perueniſſet. Non illos nominauit ergo Rex *Apoſtolos*: nec tu vnquam *Knoxo*, *Knoxiue* ſimilibus honorem hunc à Rege haberi putes.

1.
2.
3.
4.

Sin, à quibus aperta ibi Religioni ianua, ſcire vult *Cardinalis, quia de rebus ſibi incognitis, & ſine Authore hic loquitur*, indicabo breui. Fuerunt *Patricius Hamiltonius*, & *Georgius Wishartus*, Martyres ambo, qui, quæ deformata eſſent in Papiſmo,

Scotia, primi aperuerunt: tum, quâ ratione reformari poſſent, voce & ſcripto indicârunt primò, pòſt vitâ & ſanguine conſignârunt. Viri, in quibus non modò forma, ſed virtus ipſa pietatis: nec vlla vitiorum labe deformati. Suſceperunt poſt eos rem, Angli quidam de noſtris, qui accenſam ab illis facem, ne extingui denuò poſſet, ope quâ poterant, atque operâ omni, agebant ſedulò. Cùm ſic autem ſedulò agerent, interuenerunt illi (quos ſuprà memorauit Rex) viri factioſi; illi alteri Miniſtri Tribunitij: qui, mirum ni euertiſſent iterum rem Religionis. Certè, adeo ei fuerunt impedimento, vt *miraculo penè* locum fecerint, quòd per eorum turbas & temeritatem factum non fuerit, vt recepta iam penè atque introducta, exterminata ſit denuò.

B. ‖ *Dicit fortaſſe diuino miraculo, per homines deformatos omni genere vitiorum, & qui ab Apoſtolorum virtutibus longiſſimè abſint, Apoſtolicam fidem in Scotia reſtitutã eſſe. At nos cõtrà ſcimus diuinã legem per Moſen & Prophetas viros Sanctiſſimos introductam: Euangelium Chriſti per Apoſtolos, cætus hominum reformatos, quos Ordines Religioſos appellamus, per homines excellenti virtute præditos, inſtitutos. Pag. 11.*

‖ Neque ergo, quaſi *diuinum* in eo *miraculum* ponit, quod {*per homines deformatos omni vitiorum genere reſtituta fuerit fides in Scotiâ.*} Non per deformatos vllos, (vides iam opinor) ſed præſtantes animi Martyriiq; viros. Ne *reſtitutam* quidem dicit *fidem*. *Fides* quæ fuerat, manſit eadem: tantum in eâ (quæ extra *fidem* fortaſſe) doctrinâ errores, in moribus abuſus inualuerant: ij reformatione opus habebant; reformati proinde ſunt. Nec in eo id factum quod à *Moſe* cùm *Legem*: quod ab *Apoſtolis*, cùm *Euangelium* primò promulgârunt: id potiùs, quod à *Ioſaphat*, qui contractas ſub *Aſâ* patre ſordes aliquas in *cultu* Dei, repurgauit modò, & nitori *cultum* reſtituit: *Legem* ipſam non reſtituit, nedum promulgauit. At, cùm *Moſi* & *Apoſtolis*, accenſes *Fraterculos illos*, *Ordinum*, quos *religioſos* vocas (rectiùs autem poteras ſuperſtitioſos) adinuentores; quis ferat? *Excellenti* certè ſtultitiâ ſit, qui *excellentes* à vobis blaſphemias vulgari {*de excellenti eorum virtute*} non ſentiat. Nec aliter ſanè ſentiet, cui *Dominici vitam*, cui *Franciſci Conformitates*, legere otium ſit.

B. ✠ *Noua iſta miracula quibus colliguntur de ſpinis vua & de tribulis ficus, i. à deformatis reformatio, & ab Apoſtatis Apoſtolica Religio, Eccleſia verè Chriſtiana, nõ nouit. Pag. 11.*

✠ Nec ſi, per viros non vſquequaque ſanctitatis laude, vel virtutis formâ præditos, religionem interdum reformari contingat: id eſſet *de ſpinis vuas*: nec ei, tanquam nouo miraculo illudi debet. Vir non optimus, *Iehu*, nec Rex verò, quem videre velles, (furioſus enim, ſanguinolentus, nec qui multum differret à Tyranno) cui tamen, Hiſtoria ſacra teſtimonium fert, reformatum ab eo cultum diuinum nihilominus, & ſinceritati

ceritati priſtinæ reſtitutum. Nec vel *ſpinis* caruerunt ſuis, vel *tribulis Perſarum Reges*, à quibus & Templum ipſum Dei denuò, & verò etiam *Sacra*, cum Templo inſtaurata. Appoſitè hîc *Auguſtinus*. *Non creſcunt de ſpinis, ſæpe tamen pendent de ſepibus vuæ: nec tamen vuæ eſſe deſinunt, quia ibi pendent, nec eò minùs colligendæ, dum cautè colligas, ne lacerentur manus.* *Fidei* ergo *Defenſor* Rex, à nemine hîc, niſi Apoſtolis ipſis plantatæ: cuius profeſsio, ſiquâ parte deformata, *reformatione* opus habuit (& habuit, teſtor vel *Breuiarium* veſtrum reformatum à vobis, *Miſſale*, etiam *Biblia* veſtra *vulgata*) ea, per viros, quorum nos pœnitere debeat, neutiquam *reformata* eſt. Et, ſi eſſet, religio nobis non eſſet, *Sacris*, vel à *Iehu* ipſo *reformatis*, aut in *Templo*, etiam à *Perſis* reædificato (quod olim populus Dei fecit) *Sacris* vel operari, vel intereſſe.

POrrò litem iam nouam intendit, quo loco, & docere vult {*Fidem quam Rex defendit, fidem non eſſe veteris & Primitiuæ Eccleſiæ.*} Vt doceat, {‖ *accipere ſe* primò dicit, *Interceſſionem Sanctorum, cum Reliquiarum veneratione.*} Et verè quidem *accipere*, ſed à ſe *accipere*, dante enim nemine: eo ſcilicet ſenſu, quo ſcandalum *acceptum* dici ſolet, non datum. Nam Rex *Inuocationem Sanctorum tutam non putat: de interceſſione* verbum ibi nullum: & *adorationem Reliquiarum* reprehendit, non *venerationem*. Ita, impingit in ipſo limine. Porrò ſi nihil hîc addam, vno hoc, concidunt omnia, quæ conſarcinauit hîc *Cardinalis*: Sciamachiam enim hîc molitur, & luctam cum laruâ ſuâ. Nihil interim eorum hîc ab eo fit, quæ fieri Rex ibi poſtulat.

B. ‖ *Accipiam Interceſſioně Sanctorum, cum Reliquiarũ veneratione, quæ ſi oſtendere potuero à patribus, qui primis quadringentis, vel quinquagentis annis floruerunt, vnanimi cõſenſu approbari, ſimul effecero fidẽ Regis Anglorum, non eſſe fidem Veteris & Primitiuæ Eccleſiæ, ſed figmẽta & hæreſes nouatorum.* Pag. 12

1. De *inuocatione* proponit Rex: *Cardinalis* reſpondet de *interceſſione*. *Interceſſio*, opus Sanctorum: *Inuocatio*, noſtrum. *Intercedere Sanctos*, probat *Cardinalis*: Rex non negat. *Inuocandos* negat Rex; *Cardinalis* non probat.

2. De *quadringentis annis* Rex expectat: at, quos *Cardinalis* corraſit, poſt *trecenteſimum*, omnes: ita, concluſit ſe intra *vnum* modò *centenarium*, cúmque vltimum. De prioribus autem *trecentis* adducit nec apicem: Silet ibi, & ſilendo, laborare cauſam ſuam ſatis indicat.

3. De eo, quod *ſtatuerunt Patres*, agi vult Rex: Ille nihil quicquam ab illis *ſtatutum*, nihil definitum: quid alicubi, aliquis,

aliquando, *motu proprio* dixerit feceritue, id modò refert.

4 Tum, *vnanimem conſenſum* poſtulat Rex. At, & alij non pauci ſunt, quibus hîc ſuffragij ius eſt, à *Cardinale* præteriti: quibus, *vnum* hîc *animum* non fuiſſe, ſed ijſſe eos in alia omnia, legas vel apùd *Cardinalem* ipſum.

De Sanct. beat. lib 1. cap 20.

5 De *ijs, quæ ad ſalutem neceſſaria,* verba Regis ſunt: quæ verò *Cardinalis* adduxit, *priuatæ deuotionis obſequio* à quibuſdam facta: *publicâ Eccleſiæ doctrinâ*, vel *neceſſitate vllâ* facienda ab omnibus, non proponuntur. Multum intereſt, animinè ardore abreptus quis, rem faciat, (cui indulgeri poteſt) an, quaſi id ei, (ſi ſaluus eſſe velit,) *neceſſariò* ſit faciendum. Nec enim, id de veſtris (credo) quiſquam ita frontem perfricabit, vt affirmet, tam hæc *neceſſaria* eſſe; vt, qui quotidiè, ſedulò, Deum per Chriſtum inuocet (vti Chriſtianum par eſt) etſi *Sanctos* non interpellet penitus: aut qui *Reliquias* haud vnquam viderit, vel ſi viderit, dubius animi ſit, an veræ Reliquiæ ſint, nec proin adoret; *ſalutem* conſequi non poſſit, aut anima ei inde valdè periclitetur.

6 De *fide* ſuſceperat *Cardinalis*, & *fidem* ſubinde crepat, nec tamen *verbum Dei vllum*, aut de quo *Symbolo*, de *quâ Eccleſiæ definitione* hæc *fides* ſit, vſquam indicat. Hæc autem tria vel Pontificijs *fidem* circumſcribunt. *Fides* ergo integra conſtare poteſt, vt ſtolones tamen hij præcidantur.

Nihil ergo hic effecerit *Cardinalis*, niſi *Sanctorum inuocationem*, non *interceſſionem*: & *Reliquiarum adorationem*, non *venerationem acceperit*. Niſi *per annos quadringentos*: niſi *ſtatuiſſe* eas docuerit *Patres*: niſi *vnanimi conſenſu ſtatuiſſe*: & *ſtatuiſſe de fide*, vel *tanquam ad æternam ſalutem neceſſarias*. Hunc enim ſibi quæſtionis ſtatum fixit Rex: hunc *Cardinalis* mutare non debuit.

Atqui nihil horum facit, ne conatur quidem. Tranſcribit huc modò quædam de Controuerſijs ſuis, interpolata tantùm, & turbato nonnihil ordine, quo ibi leguntur. Atque hoc, labore ſuperuacuo. Quis enim illa iam neſcit? Quis non ad nauſeam legit? Cur hîc ergo denuò inferciat? Noui autem nihil quicquam ſuperaddit. Ageret verò ingenuè, & diceret: Exhauſtus ſum: dixi de hijs quæ potui, nec eſt, quod à me plura iam Lector expectet, plura enim dicenda non habeo.

Ne tamen ſibi dicat non reſponſum, nos quoque *idem*

ſaxum

ſaxum voluemus, cum veniâ tamen Lectoris: cùm, ad hæc, & ante non modò *incardinatum*, ſed vel *natum Cardinalem*, etiam à *Cardinale* iam ipſo, toties repetita, eadem nobis penè reſponſa regerere neceſſe iam ſit, quæ legat apud alios. Vexatæ enim iamdiu hæ quæſtiones ſunt, vt *nihil nouum ſub ſole* de ijs proferri iam quidem poſsit. Dabit ergo hoc illius importunitati, qui remittere nos poterat ad ſuam illam *Rhapſodiam*, quò & nobis idem facere liceret, nempe ad alios remittere, qui *Collectanea* hæc eius abundè iamdudum attriuerunt.

De *interceſsione Sanctorum* quam *accipere* ſe dicit: *acceptam* fateor, datam nego. Qui enim ſubinde recurrit ad *noſtros homines*, & ab ijs ſciſcitatur, quid ſit in *Anglico*: poterat & de loco hoc conſulere qui eſt pag. 38. Vbi, non *interceſsionem*, ſed *inuocationem Sanctorum* leget: vel (vt verbum verbo reddatur) *Orationes ad Sanctos*.

Omnia quidem nobis bona, Sanctos cupere, qui vitâ functi, in cœlis ſunt; ex charitate, quæ nunquam excidit, quæque ibi in illis iam auctior eſt: etiam, cum Chriſto capite ſuo, totum eius in cœlis myſticum corpus, vltrò vota ſua coniungere, *non erit inconueniens ſiquis arbitretur*, dixit olim *Origenes*: *habeatur hoc quoque inter occulta Dei, nec chartulæ committenda myſteria.* 1 In Cant Hom. 3. In Rom. 2.

Vt hoc tamen detur: at de eo non liquet, quomodo illi nos hîc in terris vota facientes audiant. Et illa veſtra, *de ſpeculo diuinæ eſſentiæ, & relucentiâ inibi omnium, quæ fiunt ſuper terram*, ſubtilia magis quàm ſolida ſunt, nec vobis ipſis ſat liquida, at Patribus quidem inaudita. Eos autem haud libenter quis compellet: de quibus, quâ tandem ratione audiant compellantem, & proinde, audiant necne, certus non ſit. 2

Verùm, ſi de ſecundo hoc liqueat vel maximè, ne ſic quidem audemus, vota noſtra ad illos precéſque dirigere, cùm *præceptum* eâ de re nullum acceperimus: *Præceptum* autem accepimus in lege, diſertis verbis, *Quod tibi præcepero, hoc tantùm facies.* Inde, id tantùm audemus facere, de quo *præceptum* habemus. Vos *præceptum* adducite, ſtatim eos vobiſcum inuocamus. Terret verò nos Apoſtolus, (vtcunque vos, hominem habetis pro leui) ſuâ illâ Quæſtione, *Quomodo inuocabunt, in quem non crediderunt?* Vos enim repeſtiſtis forſan: at vide- 3 Deuter. 12. 32. Rom. 10. 14.

at videtur *Ille*, modum tum nullum reperiſſe, quo eos (in quos nec vos quidem ipſi credere vos dicitis) poſſet tamen quis inuocare.

In 3. Tho. Q. 52. Diſt. 42. Sect. 1.

Atque, vt *præceptum* haud vllum, ita nec *exemplum*. Suarez, *Quòd autem in veteri Teſtamento aliquis directè orauerit Sanctos defunctos, vt ſe adiuuarent, vel pro ſe orarent, nuſquam legimus.* *Non eſt expreſſum in Nouo*, ait Salmeron, *& durum eſſet, id Iudæis præcipere, & occaſio daretur Gentibus, putandi ſibi exhibitos multos Deos: Et hoc quantum ad Scripturas.*

In 1. Tim. 2. Diſt. 8.

B. ‖ *Primum igitur Concil. 4. Gen. ita loquitur Act. 11. Flauianus poſt mortẽ viuit, Martyr pro nobis orat.* Pag. 12.

‖ De *Inuocatione* tamen hâc, decurramus quæ adduxit *Cardinalis*. Egreſſus primò limites ſuos, orditur *quadringentos annos* ſuos ab *anno quadringenteſimo quinquageſimo primo*, (nec enim ante habitum *Concilium Chalcedonenſe*) id eſt, annos 51. poſt fixum illi terminum. Non eò dixi, quaſi Concilium illud Rex non ſuſcipiat, ſed quòd *Cardinalis* hic fidem non præſtet. Suſcipit verò Rex Concilium, quæ nempe *de fide* ſtatuit, Canones illius omnes. In eoque id facit, quod à *Cardinale*, ab Eccleſiâ eius *Romanâ* non fit, quæ Canonem illius, de *Conſtantinopolitana* cum *Romanâ* ἰσοπρεσβείας apertè reijcit; *maximum licèt fuerit Concilium illud, & frequentiſſimum.* At verò, quæ ibi omnia, per tam multas, tam prolixas *Actiones* interiecta ſunt; nec *Canonum* vim obtinent; ſed nunc hijs, nunc illis, obiter inter diſceptandum excidunt: iniquum eſſet petere, vt ſingula ſuſcipiat quis, nec hanc ſibi legem *Cardinalis* (ſcio) diceret. Quanti autem illud eſt, quod inde profert per ὑστερ-ολογίαν? Non eſt enim ibi quicquam *Statutum* hâc de re, ex *Patrum* iudicio. Acclamatio ea tantùm eſt. Acclamatum verò etiam paritati *Conſtantinopolitani* cum *Romano*, à *Patribus* ibi vniuerſis: quibus tamen omnibus *Cardinalis* (ſcio) reclamabit. Sic ſe res habuit. Ad *Flauiani* mentionem obiter factam, (qui in *Epheſinâ* ſecunda, λῃστρικῇ, cæſus fuerat, dum contra *Dioſcorum*, vim fidei facientem ſe opponeret) acclamatum eſt à *Patribus*, *Flauianus poſt mortem viuit. Martyr pro nobis oret.* (Sic enim habet Editio *Cardinalis* prior:) *Martyr pro nobis orat.* Sic poſterior. *Martyr pro nobis orat?* Quis id negat? Sed &, *Martyr pro nobis oret*, quid ad rem? *Optare* hoc quidem eſt, *Inuocare* non eſt, *Oret*, votum eſt, non *Inuocatio*. Votum autem: (vt optet quis ſcilicet, de aliquo quid, in remotis agente,

gente,

gente,nec quid optet audiente (quaſi ſi dicam *Cardinalis deſinat*, priuſquam *deficiat*) fieri id quidem poteſt, in more poſitum eſt,nec religio vlla impedit. *Votum*(inquam)non *Inuocatio*. In *Legendâ* veſtrâ, iactatus in mari Rex *Henricus* graui procellâ, in hanc vocem erupit : *O ſi vigilaret nunc Carthuſienſis Hugo,& pro nobis preces funderet.* Nec inuocauit tamen *Hugonem*, qui tum in viuis,ac in cellâ ſuâ, voti Regij ignarus. Aliud ergo, *Votum* : aliud, *Inuocatio* : quæ tum demum fit, cùm quaſi præſentem quis præſens compellat ; & orationem rectâ ad audientem dirigit,quod ferè fit vocandi caſu : *Ora Martyr pro nobis*. *Interceſſionem* fortè iuuant hæc, quam *accepit Cardinalis* : *Inuocationem* non iuuant, quam Rex dedit. At de illâ, ſpem bonam habere nos; de hac,*præceptum* Dei non habere, in confeſſo eſt,

Nou Legend. Angl.in S.Hugon.

|| Nihilo autem plus probat, illa (non in *Concilio*, extra *Concilium* enim,& poſt illud finitum) nec à totius *Europæ* (à quatuor modò Epiſcopis) ad *Leonem* conſcripta Epiſtola ; quam pòſt ibi recitat : in quâ Epiſcopi, illud idem de *Proterio*,(qui ab *Aeluro* cæſus in *Baptiſterio*, cùm orthodoxus eſſet) quod alij antè de *Flauiano*. Verùm *Proterius* non inuocatur ibi : oratio ad illum non dirigitur : id modò petitur, vt interceſsionum participes fiant, quibus *Proterium* in cœlo iam vti, ſpes erat. Illud, de quo non quæritur, oſtendunt hæc, quodque extra ſpem non eſt ; *interpellare* illos : Illud, de quo quæritur,non oſtendunt,quodque extra præceptum eſt : *interpellandos eſſe*.

B. || *Et in Epiſtolâ Epiſcoporũ Europæ ad Leonem Imper. quæ tempore eiuſdem Concilij ſcripta eſt. Sanctiſſimum verò Proterium in Choro & in ordine S.Martyrum ponimus, & eius interceſsione miſericordẽ & propitium Deum habere poſtulamus.* Pag.12.

Neque verò , *Cardinali* hîc repono *acclamationem aliquam*, vel *votum*,ex affectionis impetu ; ſed *Canonem* , ſed *Statutum* Concilij *Laodiceni* circa hæc tempora , vnanimi *Patrum* conſenſu promulgatum : quod leges, bis à *Theodoreto* relatum in 2. & 3. ad *Coloſſ*. Prohibent ibi diſertis verbis, *Ne quis precetur Angelos*. (Par eſt autem & de *Sanctis* ratio.) Quòd *conſulerent* tum quidam atque *oportere* putarent *per Angelos* , *diuinam ſibi beneuolentiam conciliare*.

Patrum verò,quæ profert teſtimonia , tres in claſſes tribuam, 1. Qui verè *Patres* , ſed non verè citantur, 2. Qui verè citantur,ſed fidei ſuſpectæ. 3. Qui & veri,& verè citati,ſed nihil ad rem.

Non

B ‖ *Baſilius in orat. in 40. Martyris, Qui, inquit, aliquà premitur anguſtiâ ad hos confugiat, qui rurſus lætatur, hos oret. Pag. 13.*

‖ Non verè citatur *Baſilius Magnus*: in quo, iniqua mens *Cardinalis*, *Qui rurſus lætatur, hos oret.* Nec enim ibi *præcipiendi modus*. Non dicit, *Hos oret*. Quid dico, modus? nec idem vocis ſignificatum, nec ſimilitudo ſignificati vlla. Ne id quidem dicit, *Hos orat*. Nam, fidem *Cardinalis*! ἐπ' αὐτοὺς ἀποτρέχει. poteſtne verti, *Hos oret*, vel *Hos orat?* ἀποτρέχειν, in vllone Lexico veſtro, *orare* redditur? *Ad hos currit*, dicit *Baſilius*, nempe ad *Martyres. Currit.* Primū, aliud eſt *narrare*, quid fiat: aliud *ſtatuere*, quid faciendum ſit; Tum, *ad eos* dicit, id eſt, ad eorum memorias (ſcilicet) vbi Deum oret, vbi editis tum ſignis, exaudiri à ſe precantum vota mōſtrauit. Quod, ne cui dubium, ſubijcit ſtatim, ἐνταῦθα γυνὴ εὐσεβὴς id eſt, *eo loco*, *vota facere mulierem piam*: de *loco* ergo loquitur. Tum, vt omnem ſcrupulum tollat, paulò pòſt, μετὰ μαρτύρων γινέσθω τὰ αἰτήματα ὑμῶν, non autem πρὸς μάρτυρας, non *Hos oret*, non ad Illos fiant preces veſtræ: ſed, *cum Illis*. *Cum Hijs oret*, vertit *Cardinalis*, in *Hos oret*. Ita, modum *indicatiuum* in *imperatiuum* primò: pòſt, *currere* vertit in *orare*. *Græca* ſi inſpiciat lector, videbit factum hoc, *Græcâ fide*.

B. ✠ *Euſebius lib. de præp. Euang. c. 17. Hæc inquit, nos quotidie factitamus qui verè pietatis milites, vt Dei amicos honorantes ad monumēta quoque illorum accedimus, votaque ipſis facimus, quorum interceſſione ad Deum, non parum iuuari profitemur. Pa. 14.*

✠ Neque verò, verè magis citatur *Euſebius*; ſimilis per omnia in eo fraus. *Euſebius* dicit, ἐπὶ τὰς θήκας παριέναι, ad *thecas* ſeu *monumenta Martyrum* accedere; καὶ τὰς εὐχὰς παρὰ ταύταις ποιεῖσθαι, & apud illas (nempe *thecas*, & *monumenta*) vota preceſque facere. Id *Cardinalis* ſic vertit, (an peruertit) *vota ipſis facimus. Ipſis* (ſcilicet) *Martyribus*: ſic intelligi vult verba, (ſic enim ei opus ad rem ſuam:) quæ tamen *Euſebius* nunquam fieri dixit, αὐτοῖς, *ipſis* nimirum *Martyribus*; ſed παρὰ ταύταις, *apud ipſas*, (ipſorum ſcilicet *thecas*, ſeu *monumenta* tantùm.) *Apud Martyrum thecas inuocare*, &, *Martyres inuocare*, quantum intereſt? Certè, ſiquid hîc *Euſebius* de *inuocatione* ſcribit, *thecas inuocandas* ſcribit Martyrum, non Martyres ipſos. De quo viderit *Cardinalis*, an *Reliquias ſuas*, non *adorari* modò, verùm etiam *inuocari* velit.

B. ‡ *S. Chryſoſt. in orat. de S S. Iuuentino & maximo. Sæpius (inquit) illos inuiſamus, tumulos adoremus, magnâque fide Reliquias eorum cōtingamus,*

‡ Sed neque *Chryſoſtomus* verè etiam; vbi geminam fraudem reperias: de *Græco* alteram, alteram de *Latino*. Nam & *Græcè* λάρνακος ἅπτεσθαι, eſt *capſulam tangere*: *tangere* autem *capſulam* (credo) non eſt *adorare*. Non *adorauit* filium viduę Naim Seruator noſter, cuius *capſam tetigit*. 2. Et verò etiam *Latinè*, fraus alia. Nam, cùm Interpres vertiſſet, *Tumulos adornemus*:

[*adorne-*

[*adornemus*,] *Cardinalis* mutauit in *adoremus*. Deinde ſubijcit; { *Quid hîc quæſo Rex dicet, Si Patres veteris Eccleſiæ clamant, Sanctorum tumulos adoremus? Quomodo Rex veteris Eccleſiæ fidem retinet, & interim dicit, Reliquiarum adoratio intolerabilis idololatria eſt?* } Videtur ergò cauſæ *Cardinem* in hoc teſtimonio ponere, cui ſic applaudit, *Tumulos adoremus. Quid hîc, quæſo, Rex dicet?* Dicet, abeſſe *voci literam*, *Cardinali fidem*.

vt inde benedictionem aliquam aſſequamur. Pag. 14.

2. Proximi ſunt hijs, qui ipſi, opus habent, vt fidem de ipſis faciat, priuſquam fidem quis faciat ex ipſis; vt qui, non ſatis perſpectæ fidei ſint. Nec enim integræ ſatis authoritatis ‖ *Ephrem* hic veſter, nuper erutus è cryptâ, atque ita fidei *crypticæ*: nec *Græcè* tamen editus, ſed edoctus à vobis *Latinè* loqui, quorum, diu iam pertuſam in hijs fidem experti ſumus, atque *animos ſub Vulpe latentes*. Longè quidem aliter *Tomo* primo germanus *Ephrem*, (vbi orat ipſe, non perorat) *Deum* ſolum in omni prece compellat, nec vel nominato *Sancti* vllius nomine. Etiam, ibi ſic *Deum* affatur. *Ad te: ad, præter te neminem orationem facio.* At iſte, (quiſquis eſt,) in ſuo hoc *Sanctorum Encomiaſtico*, Rhetorem agit, in *proſopopæis* totus eſt; & Tyrannos etiam affatur, tum Martyres denique, oratorio more vtroſque: vnde exemplum fortè elicias *Rhetoricæ*, at regulam nunquam figas *Theologiæ*.

B. ‖ *S. Ephrem. in Ser. de laudib. S. Martyr. Precamur (inquit) beatiſſimi Martyres, vt pro nobis miſeris & peccatoribus Dominũ interpellare dignemini, vt ſuperueniat in nos gratia Chriſti.* Pag. 15.

Iamdudum autem eſt, cùm ſuboluit ✝ *Eraſmo*, quam citas *Homiliam*, *Chryſoſtomi* non eſſe. Cuius autem ſit, *Garetius* veſter commodè nos monuit: *Theodori* nempe cuiuſdam *Daphnopathi*, qui ſeculis neſcio quot, poſt *Chryſoſtomum*. Verſiones quidem ſunt, (& apud vos, & à vobis editæ,) in quibus nil tale reperias, nec vel paginas integras, quæ clauſulam illam, vel antecedunt vel ſequuntur. Nec ad *Populum Antiochenum* habitæ ſunt tot *Homiliæ*, (quod non neſcit *Cardinalis*:) ne, *Viginti* quidem *ſex*: Et, in ijs, quæ habitæ, haud quicquam tale reperitur. Tum, ſi detur denique, quòd iſthuc ſic narret *Chryſoſtomus*: non quid fecerit tum aliquis, ſed quid ex *Patrum Statuto* fecerit, quid per id tempus *Patres ſtatuerint*, à Rege quæritur. *Factum* hîc narratur modò, *Statutum* nullum recitatur. *Factum* autem *voluntarium*, vt *liberæ deuotionis*: non autem, vt

B. ✝ *S. Chryſoſt. Hom. 66. ad pop. Antioch. Nam inquit, & ipſe qui purpuram indutus eſt, accedit illa complexurus ſepulchra, & faſtu depoſito ſtat Sanctis ſupplicaturus, vt pro ſe apud Deum intercedant.* Pag. 14.

 rei,

rei, ad ſalutem æternam neceſſaria: quod tamen probandum ſibi ſuſcepit ***Cardinalis***.

B. ‖ S. Maximus in Serm. de laud. S. Agnete. ô ſplendida virgo, & vt noſtri meminiſſe digneris, quibus poſſumus precibus exoramus. Pag. 17.

‖ ***Maximi*** autem ***Homiliæ***, & reliquæ ferè quæ de ***Tempore***, de ***Sanctis*** circumferuntur, ***maximi*** faciendæ non ſunt Quam enim, vel hic citat ***Cardinalis Maximi Homiliam, Ambroſij*** ea diu erat; iam, ***Maximi*** feciſtis. Ita, nunc huic, nunc illi aſcriptas legas ***Homilias*** haſce, prout vobis titulum affigere libuit. Nec fides certa, vbi author incertus.

B. ✦ S. Nazianz. orat. in S. Cyprian. Tu (inquit) è ſupernis nos reſpice, & populum hunc Sanctum dirige. ═

✦ Nec eſt, vſque adeo liquidæ fidei oratio illa, quam affert, ***Nazianzeni***. Nam quis fuit ille ***Cyprianus***? Nemo nobis, (nec ***Cardinalis*** credo) nodum expediet. Ita, nunc ***Afer***, nunc ***Antiochenus, vterque, neuter***. Ita fluctuat res tota, ita perplexa ibi omnia: Vt, non aliter excuſare rem poſsit ***Billius***, quàm vt dicat, ***cæcutijſſe ibi Nazianzenum***, & illum, pro hoc; hunc pro illo ſumpſiſſe. ***Cæcutientem*** autem quis ſequatur libens? Non, quòd multùm in eâ momenti ſit tamen: Tota enim res exit ibi in ***figuram ſententiæ***, Oratoris nempe ***Apoſtrophen***, non ***Orantis Inuocationem***.

═ B ‡ Et ibidem Virginẽ inquit Mariam rogauit, vt periclitanti virgini opem ferret. Pag. 14.

‡ At ***puella ibi Virginem Mariam inuocabat***. Sed, an factum puellæ, Statutum Eccleſiæ? An ex puellarum factis, fidei nobis figenda regula eſt? ***Sed enim factum non reprehenditur***. Immò; idem illud, cùm eiuſdem ſexus multæ facerent, acriter reprehendit ***Epiphanius*** eodem ſeculo in ***Collyridianis***.

B. ⁜ Cyril Hieroſol. Cum hoc ſacrificiũ offerimus, facimus mentionem eorum, qui ante nos obdormiuerunt. Primum Patriarcharũ, Prophetarum, &c. Pag. 15.

⁜ De ***Cyrillo*** quoque, inijcit nobis ſcrupulum ***Auguſtana*** veſtra Bibliotheca, vbi ***Catecheſes*** illæ, alterius quàm ***Cyrilli*** nomine inſcriptæ. Nec defugimus tamen, quæ dicit ibi. Quod enim *mentionem facimus*, dicit, ***Patriarcharum, Prophetarum, &c. cùm offerimus***; neque nos, ***mentionem*** de ijs tum ***factam*** negamus, negamus *inuocatos*. Negamus autem ***Auguſtini*** fide, qui ***Martyres ibi ad aram nominari*** affirmat, ***inuocari*** diſertè negat.

Venio iam ad tertium, vbi etſi de veris, & veri, nihil ad rem tamen. 3. Neque enim eò dicuntur hæc, quaſi, (ſi extra aleam omnem orationes illæ, & abeſſet ſuſpicio omnis:) aliquid ex eo, cauſæ noſtræ decederet. Sint enim veræ vel maximè, ſint ad vnum omnes; At ***Demegorica*** hæc, ***litis decretoria*** non ſunt;

ſunt; quibus tamen, hîc incumbit moles cauſæ totius: vtpotè, quæ *Declamationes* modò *Rhetorum* ſint, non *Definitiones Theologorum*. Res verò ſic ſe habet. Frequentes in *Patrum* ſcriptis, *Panegyres* ſunt *Martyrum* pro fide ſunctorum; ſunt & in recenti amicorum obitu, *Orationes funebres*. In hijs verò (quis neſcit?) nihil magis familiare, quàm vt orationi veladent, & *Oratoriæ facultatis* ſuæ *opes* omnes, omnes *figuras* explicent. Nec eſt inter *figuras* vlla, (in mortuorum quidem præconijs,) magis vſitata, quàm *Apoſtrophe*; orationis ſcilicet, ad defunctos conuerſio, quâ, illos quaſi rediuiuos, & præſentes compellare, mos. Notum illud Oratoris ad mortuum. *O Marce Druſe, te appello*. Et illud Poëtæ, ad alium, --- *Audiſne hæc Amphiarae, Sub terram abdite?* Vbi, cùm *Amphiaraum* hic, *Druſum* ille, quaſi præſens præſentem alloquitur: Rhetorum ſeu Poëtarum id more facit, non autem, quòd audire eos exiſtimet, aut ſenſu verborum affici. Ecquis hæc iam afferat, quaſi verè illos & feriò inuocarent? Et ſeriò tamen afferuntur à *Cardinale*, & fidem è *figuris* extruit, & ex *Apoſtrophis*, inuocationem. Quaſi ideo, *Pietatem, Paſcha, Aquam Baptiſmi*, quis inuocandam cenſeat: quòd, alicubi [a] *Euſebius* Pietatem, [b] *Nazianzenus* Paſcha, [c] *Ambroſius* Aquam Baptiſmi, alloquatur.

[a] De vitâ Conſt. lib. 5.
[b] Orat. in Paſc. 2.
[c] In Luc. l. 10. c. 23.

Nec ergo, de fide Eccleſiæ, fidem faciunt hæc: nec, ſi *Nyſſenus* Theodoro, *Cogæ chorum Martyrum*: *Nazianzenus* Cypriano, *Reſpice de cælo*: *Hieronymus* Paulæ, *Vale ô Paula*: *Maximus* Agneti, *Itaque ô ſplendida virgo, &c.* Oratorum more, per *proſopopœiam* dixerint; id alio loco habendum, quàm Oratoris illud, *O Marce Druſe, te appello*. Nec, ſi *Paulinus* poëticâ licentiâ vſus eſt; id aliter accipiat Lector, quàm illud Poetæ: *Audis hæc Amphiarae ſub terram abdite?*

Nam, nec Illi ipſi qui ita compellârunt, aliter ſe ſinunt intelligi: fatentur enim ſubinde, neſcire ſe, an hæc audiant ij, quos ita compellant. In ſuâ ad *Conſtantij* animam *Apoſtrophê*, [d] *Nazianzenus* ſubiungit, *Audi tu*, εἴ τις αἴσθησις, *Siquis iſtorum tibi ſenſus ſit*. An eſſet ergò, neſcire viſus: dubius ſaltem, nec vlla ei, eâ de re *fides*. Tum in *Gorgoniæ* ſororis *funebri* εἴ τι τούτων ἐπαισθάνεται,

[d] In Iulian. orat. 1.

ἐπαισθάνονται, *ſi Sanctæ animæ hæc talia perſentiſcant.* Quodſi, *de fide* foret hoc, vel ipſe de eo certus; nunquam ſic loqueretur *Nazianzenus.* Scias ergo, in ijs indulgere affectui: Rhetorem agere magis quàm Theologum. Etenim, ſi ſeriò ibi, (quiſquis orationis illius author fuit) ſi Rhetorem non ageret, an quis, (vt ibi ille apud *Cyprianum*,) apud Sanctos in cœlo, de *pomis*, de *floſculis*, de *apio* verba faceret? Hæccine ſeria ſunt? dic ingenuè: &, an Theologiam ibi docere preſſè, an verò Rhetoricari putes? At, de *Theodoro* ſuo, *Nyſſenus* adeo non certus, ad quam ſe regionem vertat, (dum cum eo loquitur,) vt tanquam *per opaca locorum*, ita, eum dubiâ voce compellet, *vbicunque tandem fueris.* Adeo fluctuant hîc omnia, fides nulla de hijs, ſecurum nihil. Tum, mens eadem *Hieronymo:* Sic enim in *Nepotiani* funebri: *Cum quo loqui non poſſumus, de eo loqui nunquam deſinamus.* Non igitur ſe magis loqui cum *Paulâ* putauit, quàm cum *Nepotiano*; cum neutro, vt *Chriſtianus:* cum vtróque, vt *Rhetor.* Et de *Nepotiano: Fælix Nepotianus, qui hæc non videt, qui hæc non audit: nempe*, Barbarorum incurſiones. Quodſi *incurſiones Barbarorum* non audiuit, certè nec *Orationes Rhetorum.*

Mirum autem, cur hæc, ſic inter Acclamationes & Declamationes *Cardinalis* quæritet. Si, viâ rectâ ad quæſtionem inſiſtere, ſi fide ſyncerâ rem gerere voluit; nunquam ad *Demegorica* hæc ſe reciperet, vel *Panegyrica*; nunquam ad λόγους ἐπιταφίους. Illi ipſi, quos affert Patres, ex profeſſo libros ſcripſerunt de *Oratione*, quibus, quæ tum Eccleſiæ de *Inuocatione* doctrina publica, complexi ſunt. Inde aliquid nobis promeret, inde verò petendum, quid de *Inuocatione* ſentiant, vbi ſeriò incumbunt in rem, quod in *Demegoricis* illis ad populum, rarò faciunt. Si inde noluit; ſaltem, ex *Polemicis*: vnde enim quis ſciat iſta meliùs, quàm ex *Origene* contra *Celſum*; *Cyrillo*, contra *Iulianum*? Vbi, perinde à Chriſtianis haberi Martyres ſuos ac pari cultu, obijciunt *Celſus* & *Iulianus*, ac Heroas à Gentibus; quod *Origenes* & *Cyrillus* exertè negant. Sin mallet: ex [a] *Athanaſio* contra *Arrianos*: vbi, ideo Chriſtum conuincit eſſe Deum, quòd inuo-

[a] Orat. 2.

inuocetur. Præter Deum enim, à Chriſtianis neminem inuocari. Neruos *hinc* cauſæ ſuæ adderet, *hinc* erueret aliquid in rationem ſuam. Sed in rem ſuam corraſit hîc Rhetorum figuras aliquot, & Oratorum nobis Encomia obtrudit, quæ nihil habent enucleatæ Theologiæ. Quid faceret? Suppetebant hæc ſola, aliquid Rhetoricè dictum fortè, nihil hâc de re *ſtatutum* reperit : frigebant penitus Theologorum dogmata.

Poterat tamen Cardinalis, ab illo ‖ *Ambroſij* loco abſtinere, nec tam auidè citare : niſi quia, (vt videtur,) non inuitus ſinet *Chriſti ſanguinem* ſuperfluum haberi, potiùs quàm *Sanctos* à ſe non inuocari. Superfluus enim certè *ſanguis Chriſti*, *ſi ſua poſſunt peccata Martyres proprio ſanguine lauare*. Quo ex loco, facilè deprehendet Lector, *Ambroſio* adhuc *Neophyto*, ſcriptum fuiſſe librum illum, (vti fuit inprimis :) nec mirabitur (credo) ſi, qui *lauiſſe dixerit Martyres ſua peccata proprio ſanguine*, idem dicat *Martyres obſecrandos*. At *Ambroſio* alibi mens alia, magis prouecto iam, meliùs edocto; Cuius nota ſententia, [a] *Ad Deum ſuffragatore non eſt opus*, Certè nec *obſecratore*. Et illa, [b] *Tu ſolus, Domine, inuocandus es* : Vt, non ſit vnanimis hîc vel vnius *Ambroſij* conſenſus. In eo tamen (vt par eſt) *ſecundæ cogitationes ſapientiores*. Etiam, ſcriptus illi de *Oratione* liber, in quo, (vbi tamen locus ad hanc rem idoneus) nulla vſquam de Sanctis mentio.

B. ‖ *S. Ambroſ. in lib. de viduis. Obſecrandi inquit ſunt Angeli, qui nobis ad præſidium dati ſunt, Martyres obſecrandi, quorū videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vendicare. Poſſunt pro peccatis noſtris rogare, qui proprio ſanguine etiā ſi quæ habuerunt peccata lauerunt, &c.* P. 15

a In ad Rom. 1.

In obit. Theodoſ.

Locus autem + *Ruffini*, nimis anguſtus ad rem. *Theodoſius* ibi Sanctorum *inuocator* non eſt. Aliud enim eſt, poſcere à Sanctis auxilium, quod propriè *Inuocare* eſt : aliud, *à Deo poſcere, Sanctorum interceſſione*. Neque enim efficiet, vt ex *interceſſione* ſequatur *inuocatio* : quando, vtcunque illi pro nobis *intercedant*, niſi nobis tamen certis eſſe detur, audiri nos ab eis : & (etiamſi conſtet illud adeò) niſi præceptum ad id Domini habeamus, *intercedent* illi pro nobis vltrò, *nec vocati*; à nobis tamen, vt *intercedant*, non *inuocandi*.

B. + *Ruffinus de Theodoſio ſic loquitur. Circuibat omnia orationum loca, ante Martyrum & & Apoſtolorū thecas iacebat cilicio proſtratus, & auxilia ſibi fidā Sanctorū interceſſione poſcebat.* Pag. 16.

Sanctos ἐν προθύροις eſſe, [b] in *Receptaculis* & [c] *Cuſtodijs* animarum, in [d] *Atrijs*, Dei nondum viſione frui, ſenſerunt è Patribus

b Auguſt. li. 12. de Ciu. Dei, c. 9.

c Lactant. l. 7 c. 21

d Bernar. Ser. 3. de omn. Sanct.

bus non pauci. Senſit verò etiam Pontifex *Iohannes XXII.* (& periculum erat, ne de fide faceret ſenſum hunc ſententiamque ſuam.) Non ergo per κατοπτρισμῷ *in ſpeculo* intueri res noſtras. Mortuos autem rebus noſtris non interuenire, ſenſit *Auguſtinus.* Quis hoc refert? [a] *Cardinalis.* Quod ſi iam, nec ipſi interſint, (vt *Auguſtinus*) nec in Dei θεοφανείᾳ videant (vt Patres fere reliqui) conſtare illis non poteſt, quid nobis in votis ſit. Quî ſciant enim, quibus nec *in ſpeculo* intueri detur, nec res ipſas in *ſeipſis*? Quid ergo factum? Cùm Sanctos tamen (vbicunque demum eſſent,) ſollicitos eſſe pro nobis (ſuo modo) & benè nobis precari, perſuaſum haberent: ſaltem, vt eorum συμπαθείᾳ hâc, vtque eorum εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις iuuari poſſent; non id, à Sanctis ipſis, ſed ſemper à Deo contenderunt. Rogare autem Deum, vt rogatu illorum nobis benè velit: hoc, illos rogare, illos *inuocare* non eſt, ſed Deum: Hoc autem, nec præterea quid, fecit ibi *Theodoſius.*

|| Poſtquam autem, vltimo loco res ad Poetas redit, non dubium, quin, *quidlibet illis audendi poteſtas æqua ſit.* Nec hoc ſcilicet neſcit *Cardinalis*, qui *Prudentium* interdum, quaſi [b] *nimis poetam notat, & poetico more luſiſſe.* Quidni autem, eundem luſum luſiſſe & *Paulinum?*

At, id nunquam effecerit *Cardinalis*, vt [4] *Auguſtinum* à ſe habeat, aut, vt ille noſter non ſit. Nam ex aliquo *Auguſtini* riuulo quicquid refertur, vnicâ eius ſententiâ tanquam ſole ſiccatur, quam habet, in opere ſuo palmari de Ciuitate Dei. [c] *Ad quod Sacrificium, Martyres, (ſicut homines Dei qui mundum in eius confeſſione vicerunt) ſuo loco & ordine nominantur: non tamen à Sacerdote qui ſacrificat, inuocantur. Non inuocantur Martyres à Sacerdote*, totidem verbis. Quî minùs autem *à Sacerdote*, quàm à populo? aut extra *Sacrificium* cur liceat, *quod ad Sacrificium* non licet? Quod non ad Miſſam, cur ad Matutinas? Quod, alioqui licitum eſt, ecqua in Sacrificio vis, vel Altari, vt reddat illicitum? Quare, apud illum, *commendari nos illorum orationibus*, *inuocare* non eſt: Illud modò eſt, Chriſti Capitis, totius etiam Corporis ſui myſtici interpellationi commendatos cupere nos. Ac, Chriſtum quidem compel-

a De Sanct. beat. lib. 1 c. 10.

B. || *S. Paulinus Epiſt. 12. Hæc peccatorum bonus accipe vota rogātum, vt ſis Paulini Theraſiæq; memor.* p. 17

b De purg. li. 2. 18.

B. 4 *Auguſtinus ſer. 17. de vero Apoſtol. Habet (inquit) Eccleſiaſtica diſciplina, quod fideles nouerunt, cum Martyres eo loco recitant ad Altare Dei vbi nō pro ipſis oretur, pro cæteris autem defunctis oretur. Iniuria enim eſt orare pro Martyre cuius nos debemus orationib. commendare.* Pag 18

c Lib. 22. 10.

Digitized by Google

compellamus, Ille vt nos audiat: Non autem Sanctos, vt audiant nos; ſed id à Deo petimus, vt ab Illo, & cum Illo, pro nobis audiantur.

Expedio iam locum alterum de *Reliquijs*: verbo autem expedio. Nec Sancti ipſi adorandi ſunt, nedum *Reliquiæ* eorum. Non Sancti: *Solus enim adorandus eſt Deus*, (totidem verbis) [a] Origenes. *Solum Deum adorare didicimus*, [b] Euſebius. *Vna* enim *natura Deitatis eſt, quam ſolummodo adorare oportet*, [c] Cyrillus. *Neque adorandum quicquam præter Deum legimus*, [d] Ambroſius. Εἰ δὲ προσκυνητὸν, πῶς οὐ σεπτόν; εἰ δὲ σεπτὸν, πῶς οὐ Θεός. *Si verò adorandum, quomodo non religiosè colendum? ſi verò & religiosè colendum, quomodo non Deus?* [e] Nazianzenus. Ægrè verò hij cum *Cardinale*, Sanctos; magis adhuc ægrè, *Reliquias* adoràſſent.

a Cont. Celſum lib. 8.
b De præpar. Euan. 4. 5.
c Theſaur. li. 2. 1.
d De Spir. li. 3. 12.
e De Spir. San.

Pari autem fide exequitur ibi rem. Nec enim quæ affert illic, ferè vel illius cauſam iuuant, vel noſtræ nocent. ‖ *Baſilij* locum affert, de quo, verbo monuiſſe ſat erit. *Reliquias* nullas ibi Lector reperiet Martyrum, ſed Martyres ipſos. *Hij ſunt*, (inquit:) vox ipſa *Hij*, ad *Reliquias* referri nequit. Genus enim non patitur, vt de *Reliquijs* ſenſus ſit, neque Latinè, vbi dicendum *Hæ*: neque Græcè, vbi dicendum *Hæc*, vt ad neutrum λείψανα referatur. Et ecqua tamen eius conſequentia? *Diuiſæ per totam regionem ſunt, eam exornant, turrium inſtar ſunt*, ergo *adorandæ*. Num & *turres* Romæ, & ædes *ornatæ adorari* ſolent?

B. ‖ *Baſilius orat. in 40. Martyres, Hij ſunt (inquit) qui noſtram regionē adminiſtrant, & veluti turres quadam cohærentes ſecuritatē ab hoſtium incurſu exhibent, multas patrias exornantes.* Pag. 13.

✝ Sed *participare* alibi dicit, *Sanctitatem quandam, qui Oſſa Martyrum contingunt. Quandam*: termino diminuente: non plenè ergo, vel propriè *Sanctitatem*. Quid tum? Qui aquam luſtralem, qui agnos Dei, & grana tangunt apud vos, *quandam* (vt vultis) *ſanctitatem* inde participant: nec tamen *Cardinalis* (puto) aquam illam, vel grana, vel Agnos *adorandos* dixerit. Certè quæ *Sanct. Pauli* corpus contigerunt, & virtutes operata ſunt *ſemicinctia*, à nullo tamen *adorata* legimus.

B. ✝ *Idem in Pſal. 115. Qui contingit (inquit) oſſa Martyrū quandam ſanctificationis ſocietatē aſſumit ex gratiâ corpori inſidente.* Pag. 13.

‡ Nec, ratio quam ibi ſubdit de ſuo, melior. Eò *adorandos, quòd inde bona nobis proueniant*. Quo argumento, *adoraret* Solem & pluuiam: inde enim bona illi (credo) proueniunt.

B. ‡ *Quidni igitur veneremur Sanctorum reliquias, vnde tanta bona nobis prouenuunt?* P. 13.

niunt. Adorauit olim agrum ſuum *Atheus* ille, τὸ γὰρ τρέφον με τοῦτ᾽ ἐγὼ καλῶ θεόν, cuius Theologiam reſipere videtur hîc *Cardinalis.*

B. ‖ *Nyſſenus, corpus (inquit) venerandum cū multo honore, compoſitum, in auguſto loco ſitum eſt.* Pa. 13.
a Præt. Monit. p 43
B. + *Qui etiam addit, puluerē ipſum, qui circa conditorium Reliquiarum reperitur pro magno munere à pijs peregrinis rapi conſueuiſſe.* Pag. 13.
b Aug Epiſt. 119.
c De morib. Eccl. Cathol.
d De ciu. Dei 8. 27

‖ *Nyſſenus,* (ſi tamen *Nyſſenus* is eſt) vult *componi cum honore, corpus Martyris, & in auguſto ſacratoque loco poni.* Idem hoc vult, [a] & Rex, (ſi veri *Martyris,* ſi verum corpus) *honorifico loco ſolenniter inferri:* Sed nunquid *adorari?*

At, + aliqui *puluerem, qui circa ſepulchrum, pro magno munere rapuerunt.* Sed neque *puluis* prope ſepulchrum, *Reliquiarum* pars vlla: & *rapere,* non eſt *adorare.* Et cùm populus ſæpe (populi more) multa, etſi impetu cæco, non malâ tamen mente facerent, indultum eſt fortaſſe. Aliud enim *docebant* Patres, aliud *ſuſtinebant.* Nam, & omnia tum [b] *plena erant preſumptionibus,* & tolerare multa coacti ſunt Patres, quæ tollere non potuerunt. [c] *Scio eſſe quoſdam Sepulchrorum adoratores,* ait *Auguſtinus. Eſſe quoſdam.* Sed [d] *hoc Chriſtiani meliores non faciunt.*

B. ‡ *Nazianz. orat. 1 in Iulian. Hæc inquit, non colis, ſed contemnis & aſpernaris, qui Herculis rogum admiraris.* Pag. 14.

Neque ‡ *Nazianzenus* quicquam ei rem iuuat. *Iuliano* ſuccenſet *admiranti rogum Herculis, Martyrum monumenta aſpernanti.* Rectè autem id. Nam quis *aſpernari* ea docet? Sed nec *Iulianus rogum adorauit* (quî poterat, cùm nuſquam tum rogus eſſet?) Nec *meliores Chriſtiani* monumenta *Martyrum.*

B. ✝ *Chryſoſt. cont. Gent. Quotidiana à Martyrib. eduntur miracula.* p. 14

Ad ✝ *Martyrum memorias edita* olim *miracula* credimus Hiſtoriæ: à Deo tamen, non ab ipſis. Sic fides habet. Agnoſcantur pro Dei ſeruis, ad quorum ea memorias edidit Deus: *adoretur* autem Deus, qui edidit.

B. † *B. Cyrill. Catech. 18. Vt autem non ſolùm anima, &c qui inde probat corpora Sanctorum honoranda eſſe, & non ſolùm animas.* Pag. 15.

† Nec ſolùm *animas Sanctorum honorandas, corpora etiam honorificè habenda,* ait *Cyrillus.* Quis negat? Sed inter *honorificè habere,* & *adorare,* longum iter, latum diſcrimen. τιμὴν dabimus, & σεβαστὰ : προσκυνεῖν non damus. *Elizæi* quidem *cadauer,* quod ibi memorat, (cuius contactu reuixit mortuus,) *adoratum* tamen eſt à nemine, vel, vt *Reliquiæ* veſtræ, ei rei aſſeruatum.

B. ✤ *Ambr. ſerm. 14. de Sanctis, Honoro memoriam viuentis, in cineribus ſemina æternitatis, &c.* Pag. 15.

Honorare nos vult ✤ *Ambroſius Martyris memoriam viuentis, corpus mortui, & ſemen in eo æternitatis.* Facimus non illibenter. Quid porrò quærit? Sed *pallium breue* eſt, *bonos* non pertingit ad *adorationem.*

Non

Non probat ‖ *Hieronymus Vigilantium*, qui *proijci volebat in ſterquilinium, Martyrum Reliquias*. Et nos *improbamus*. Vtrinque enim à medio diſceditur. Peccant non modò qui adorant, ſed & qui contemptìm habent. At vult *Marcellam* in *Bethlehem Prophetarum cineres adorare*, vult ibi etiam & *puluerem lingere*. At nec vos *puluerilingi* eſtis. Quare vt hoc, ita illud non propriè, ſed figuratè. Vbi verò propriè ei loquendum erat, apud *Vigilantium* ſcilicet Aduerſarium, qui inſtaret acriter, nec laxè loqui ſineret, negat [a] *Hieronymus*, negat expertè: *Nos autem, non dico Martyrum Reliquias, ſed nec Solem vel Lunam, nec Angelos, nec Archangelos, nec Cherubim, nec Seraphim colimus & adoramus.* Quid hîc quæſo dicet *Cardinalis*, ſi Patres veteres Eccleſiæ clamant, *Non adoramus Martyrum Reliquias?* Tenetur verò hîc, vt elabi non poſsit.

B. ‖ *Hiero. aduerſ. Vigil. Dolet (ſcilicet) Martyrum reliquias pretioſo operiri velamine, non proijci in ſterquilinium. In Epiſt. ad Marcell. Poſſe Eliſai atq; Abdæ cineres adorare.* P. 16.

a Epiſt. ad Riparium.

✠ Neceſſe habet iam {*adorationis multa genera*} comminiſci, & {*aliam Deo ſoli, aliam rebus ſacris deberi*} vt ita, res iam tota nobis in λογομαχίαν exeat: dum, nouam neſcio quam in religione *adorationem* concinnat nobis, quæ toto genere diſtet à verâ, atque ita inferior quidam cultus ſit, cuius & *res Sacræ* capaces ſint: & (quod ſatis innuit *Cardinalis*) *veneratio* quædam veriùs, quàm *adoratio*. Atqui *adorationis*, de quâ Rex, *genera multa non ſunt*; nec poteſt *illa*, ad, vel res, vel perſonas ſacras adhiberi. Non *illa* ſcilicet, quæ in *mandato* eſt, quam [b] *ſoli Deo propriam dicauit* Chriſtus, & (præeunte Chriſto) Rex. Nec enim *Angelum*, quem adorare voluit, *Iohannes* (ſaltem, non ſecundâ vice) *Angelum* neſciuit eſſe; nec perſonam Triadis vllam, aut Deum, per errorem putauit, vt (qui ſoli Deo debetur) honorem, ei deferre vellet. Adorauit modò, nec alio *adorationis* genere, quàm *quæ rebus ſacris debetur* (vt *Cardinali* placet:) at vetuit tamen *Angelus* ne faceret, bis vetuit, bis ingeminâuit, [c] *Vide ne feceris: Deum adora.* Nec enim nota fortaſſe Angelo, nec *D. Iohanni* nota (quæ *Cardinali* tam explorata ſunt) *adorationis genera multa*: Vt monere potuiſſet *Iohannes Angelum*, Sine verò te *adorem*: Equidem non *adoro* te, eâ quæ Deo ſoli, ſed alio *adorationis* genere, *quæ & rebus ſacris*, earumque *Reliquijs* debetur. Nec hoc tum, diſtinctionis emplaſtrum

B. ✠ *Non Idololatriam, ſed pium cultum eſſe ſentiebat adorationem Reliquiarum, quia non ignorabat adorationis eſſe multa genera, & aliam Deo ſoli, aliam rebus ſacris deberi.* Pag. 16.

b Mat. 4. 10.

c Apoc. 19. 10. & 22. 9.

adhibuit *Iohannes*, nec acquieuit ei Angelus: inculcauit ei, (quod & nobis hæret,) *Vide ne feceris: Deum adora*. Nec eſt Angelorum ratio alia, alia Sanctorum: nec eſt *Reliquiarum* ratio potior, quàm quorum *Reliquiæ* ſunt. Nec ita valde laborarent, *Ambroſius* & *Auguſtinus*, quomodo *ſcabellum Dei adorari* poſſet; nec id, niſi in corpore Chriſti, (quod de terrâ eſt) fieri poſſe ſtatuerent: ſi poſſet, lepido hoc *Cardinalis* commento eludi res, ſi poſſent *res ſacræ* ſic paſſim *adorari*. Saltem, *Cardinalis* iam *adoratio*, per *κατάχρησιν* fortè, propriè autem *adoratio* non eſt. Tandem autem eò fortè recidet, vt, non alium eis honorem congruere dicturus ſit, quàm libro *Euangelij*, vel vaſis *Sacramentorum*: de quo, neque nos habebit valde repugnantes. Sed hoc, quantum illi abeſt ab inſtituto? quantum ab *adoratione*?

B. ‖ *Ruffinus l. 2. c. 33. Ante Martyrum & Apoſtolorū thecas iacebat (Theodoſius) cilicio proſtratus.* Pag. 16.

‖ *Theodoſium* verò Rex, vt nec antè, *Sanctorum inuocatorem*: ita neque hîc iam, *Reliquiarum adoratorem* concedet, cùm nec hoc *Ruffinus* aſſerat. *Iacere* enim *ante Martyrum ſepulchra*, non magis hîc, apud *Ruffinum*, *adorare* eſt: quàm, antè iam apud *Euſebium* fuit, *orare*. Nec enim poterat in locis orationum proſternere ſe, vt ante *Martyris* alicuius *ſepulchrum* non iaceret; addo etiam, vt ante parietem aliquem vel columnam in propinquo, non iaceret. Sepulchrum tamen ipſum, non magis quàm parietem adorabit vel columnam. Nec enim conueniant iſta inter ſe, vel ſynonyma ſunt, *iacere ante Sepulchrum*, & *adorare*. Sed neque *edoctum* concedet *à Sacerdotibus veteris Eccleſiæ*, vt vel *Reliquias* adoraret, quas, [a] *Hieronymus* diſertis verbis negat *adorari*: vel vt Sanctos *inuocaret*, quos [b] *Auguſtinus* æquè diſertis verbis negat *inuocari*.

a Epiſt. ad Riparium aduer. Vigil.
b De Ciu. Dei. 22. 10.

B. + *S. Maxim. de SS. Octau. Adu. etc. Sed ij præcipuè venerandi, quorum reliquias poſſidemus.* Pag. 17.

Sed neque cum + *Maximo* pugnare animus eſt, vt *Sancti*, quorum, certo quodam in loco corpora requieſcunt (atque id certò conſtet) *peculiari in precio ſint, præut ij, qui alibi ſunt ſepulti*. Nihil enim hoc pietatem impedit. At, *adorare*, impedit.

B. ‡ *Gaudentius de ded. Baſi. vt venerandas Sanctorum Reliquias haberemus Deus noſter tribuit, deinde*

Atqui ne valdè gaudeat de ‡ *Gaudentio* ſuo, qui tanti *Reliquias* facit, vt *Baſilicas* earum honori fundari velit. *Auguſtino* enim hoc non placeret, qui tanti *Reliquias* non facit; cuius illud eſt: *Nos Martyribus noſtris, non Templa, ſicut Dijs: ſed Memorias,*

Digitized by Google

morias, *tanquam hominibus mortuis*, (*quorum apud Deum viuunt ſpiritus*) *fabricamus*. Melius autem id multò, magíſque ad pietatem. *Apud Martyris* enim *memoriam* Templa fundantur, ſed, non niſi honori tamen fundantur, Dei, & *Martyrum*, & *noſtri*.

vt hanc honori earum Baſilicam fundare valeremus ipſe largitus eſt. Pa. 17

Neque verò, *ex ſepulchris Apoſtolorum*, Romæ honorem aliquem accreſcere, iniquo animo patimur, vt gratificemur ita Poetis, *Paulino* & *Prudentio*, ſi non vana fides de *ſepulchris* illis. Nec, de *Sanctorum* ibi *plenitudine*, ſed de *veritate*, nonnihil interdum hæremus.

‖ *Auguſtino* autem aſſentimur, *Conuenienter honorandum corpus Protomartyris*, poſtquam ad illud, miracula quædam Deo viſum operari. Sed ea tamen miracula {*per inuocationem Sanctorum*} operatum eſſe, id *Cardinalis* adiecit de ſuo. Nam [a] *Auguſtino*, *Martyres non inuocantur*.

B. ‖ *S. Auguſtin. Epiſt. 103. Portam (inquit) Reliquias Beatiſſimi Martyris Stephani quas non ignorat Sanctitas veſtra, ſicut, & nos fecimus, quam conuenienter honorare debeatis. Idem de Ciu. Dei. 22. 8. fuſiſſimè commemorat miracula, quæ Deus ſuo tempore demōſtrabat per inuocationem Sanctorum.* Pag. 18.

At que hæc illa *Cardinalis*, partim non verè citata, partim de non veris; quæ verò de veris & verè, ea *nihil ad rhombum*, vel vt *Sancti inuocentur*, vel vt *Reliquiæ adorentur*. *Longè* autem abeſſe, vt de ijs *ſtatutum* hîc aliquid referat: *longiùs* autem, *tanquam de rebus ad ſalutem neceſſarijs*, (vt niſi quis *Sanctos inuocet*, niſi *Reliquias adoret*, ſalus ipſa illum ſeruare non poſſit:) *longiſſimè* verò, vt duo hæc, capita fuerint *in fide Veteris & Primitiuæ Eccleſiæ*. Nam iſthuc ne egit quidem: & quia non egit, nihil egit. Tentatum tum fortè aliquid: *Statutum* nihil. Et quod tentatum, libero & voluntario cultu, non *neceſſario*. Nec tam *fidei* res fuit, quam *credilitatis*.

a Vbi ſuprà.

Nec dubium, quin illi, {✠ *in promptu ſit, ſimilia*, cùm volet, de reliquis *adſcribere*,} de ſuo (ſcilicet,) *ſatis noto Promptuario*. {*Parcit* tamen *labori*} ſuo, {*quòd habeantur illa in Controuerſijs* ſuis} quaſi hæc ipſa, quæ hîc iam adduxit, ad vnum omnia, illic, atque illinc, non habeantur. *Parſiſſet* ergo, & in hijs, Lectoris tædio, non *labori* ſuo. Nam Amanuenſi eius, hæc exſcribere, non longus labor. Verùm, alia illa, forſan ſtrigoſa magis. Hæc (vt videtur) ita arriſerunt illi, vt manum continere non poſſet, quin tam lautâ ſuppellectile ſuâ bearet nos, quæ tamen (vt videt iam) curta eſt, ad probandum, quod

B. ✠ *In promptu autem eſſet ſimilia teſtimonia adſcribere de cæteris dogmatibus, quæ Rex negat aut damnat, ſed quia hæc habentur in noſtris libris Controuerſiarum, parco labori & Lectorum & meo.* Pag. 19.

 inſti-

inſtituerat, fuiſſe (ſcilicet) hæc, *de fide Veteris & Primitiuæ Eccleſiæ.*

B. ‖ *At (inquiet) multa docentur in Angliâ & Scotiâ à miniſtris, quæ ſunt communia veteri Eccleſiæ, atque ea potiſſimùm quæ in Symbolo fidei, & Decretis quatuor primorum Conciliorum continentur. Ita eſt. Pag. 19.*

‖ Vi veritatis victus, tandem fatetur {*in Angliâ doceri multa quæ veteri Eccleſiæ communia ſunt, atque ea potiſſimùm, quæ in Symbolo fidei, & Decretis quatuor primorum Conciliorum continentur.*} Subiungit {*Ita eſt.*} Veriſſimum hoc verbum, *Ita eſt*: atque hoc interim habemus ex ore *Cardinalis* proprio. Ea verò *multa*, quæ in *Symbolis*, quæ in quatuor *Concilijs*, ſatis multa ad fidem nobis. Neque, ſiquid exin, hic vel ille Pontifex, ſiquid *Innocentius Tertius* in Decretalia, ſiquid *Pius Quartus* referre voluit in *Tridentina* fidei profeſſionem: id tanti putamus, vt ad fidem nos obligare debeat. At, idem ille *Cardinalis*, qui hîc {*in multis conuenire nobis*} fatetur *cum Eccleſiâ veteri*; vix vnâ, vel alterâ mox interiectâ clauſulâ, eiuſdem paginæ, eâdem faciê, (vide ſenis memoriam) {*in paucis modò conuenire*} aſſerit. *Multa ab eis docentur, quæ ſunt communia veteri Eccleſiæ*: Et, *Cum veteri Eccleſiâ in paucis conueniunt.* Quis hæc conciliet? Quid ei facias, qui ſic ait vnâ, negat ſtatim alterâ periodo?

B. ✦ *Nos autem in vno principali dogmate cõtrouerſo demonſtrauimus receptũ & probatum fuiſſe ab Eccleſia veteri vt à nobis recipitur & probatur.*

a Concil. Cartha. 5. can. 14. & 15.

✦ Nam, quod à *fide* delapſus, ad *recepta dogmata* ſe confert; *dogmata* non pauca *recepit* Eccleſia vetus, extra *fidem* tamen. Tum de *dogmatibus* δόξα eſt, atq; adeò orthodoxia; *fides* (credo) niſi laxè loqui libeat, de pleriſque non eſt. At de *fide* agitur, deque ijs, quæ *de fide ſtatuta* ſunt. Quis verò etiam de *Reliquijs* hoc, ponat inter *dogmata* principalia? in quibus tot, tam egregiæ impoſturæ, non dicam noſtris, ſed vel [a] primis illis temporibus, & notæ, & notatæ. Ad rem verò, regerimus ei: in quibus diſſentimus, [vt ſunt, *Preces non intelligere: Calicem populo interdicere: Ad imagines ſe proſternere: Euchariſtiam, ſine aliquo Communicante celebrare: Epiſcopum Romanum id iuris habuiſſe, vt poſſit Regum ſubditos, ab eorum fide & obedientiâ liberare*: & ſimilia,] à veteri Eccleſiâ *reiecta & improbata*, vt *à nobis reijciuntur & improbantur*. Adijcimus; per primos illos, & à Chriſto recentes, annos quingentos, nullam Eccleſiam, ſed nec vllum hominem vſpiam extitiſſe, Chriſtianum, qui, quæ vos iam ſingula *Romæ* creditis, ea crediderit: quæ vos, quaſi *dogmata principalia*, recipitis & probatis, ea vel probârit vel receperit:

imò

imò reiecta à Patribus veſtra plurima, veſtro quidem ſenſu: & ſiquæ recepta, aliter ea multò ab ijs, quàm vt à vobis recipiuntur.

‖ Tum, vbi ⸗ ‖ *diſſidere nos* ait *à Patribus in plurimis* ⸗ *plurima* hæc eius, non alia ſunt, quàm in quibus à *Cardinale* diſſidemus, ſcilicet, τὸ ἐξ ἀρχῆς. Quis ei hoc noſtrum dederit? Imò nullum eſt *dogma principale*, in quo, nos cum Patribus: illi nobiſcum, non conſentiant. Teſtor hîc *Auguſtinum*: *Martyres non inuocantur*. Teſtor *Hieronymum*: *Nos reliquias non adoramus*. Et, in quo, nos à vobis: vos à Patribus diſſentitis.

B. ‖ *Itaque nos cũ Eccleſiâ veteri in omnibus articulis conuenimus. Preteſtantes verò, in paucis conueniunt, in plurimis diſſident* Pag.19.

✠ Deinde, iterum narrat nobis Controuerſias ſuas, & quàm ibi omnia hæc *manifeſta*. Nos contrà narramus ei, dudum iam *manifeſtum* feciſſe noſtros homines, de multis, quàm nihil ibi *manifeſtum* fecerit: Nec, vllam in noſtris, ⸗ *hæreſin Nouatorum*: ⸗ *Veteratorum* potiùs *fraudem* in ſuis, non infrequentem eſſe.

B. ✠ *Et idem in libris noſtris de cæteris controuerſis dogmatibus manifeſtũ fecimus. Non eſt fides veteris Eccleſiæ, ſed hæreſis nouatorum.* Pag. 20.

‡ IAm, vbi *fidem* Regi ademit omnem, quam vel *propagare* poſſet, vel *defendere*: non finit nudo titulo gaudere, vel *Propagatoris*, vel etiam *Defenſoris*. Non *Propagatoris*. Nam, ⸗ *Vbi Rex fidem propagauit?* ⸗ Quaſi, *propagare*, *locum* modò ſpectet: nec *fidem* quis *propaget*, niſi qui cum Mercatorum onerarijs, miſellos aliquot fraterculos, in *Iaponiam* exponat, quò inde, altero quoque anno, perſcribant huc (ſcilicet) *Luciani* veras narrationes, quas veſtri quoque homines vix ſolent credere, ſed credere tamen malunt, quàm quærere. *Propagare* verò, etiam ad *media* refertur; etiam ad *tempus*. Media: *propagauit calamo* Rex, quo, non multi, medio Reges *propagant*. Tempus: *propagauit* & ad poſteros, ac memoriam omnem. Vtroque hoc ſenſu, *fidei Propagator* eſt. Etiam, ſi vel *locum* ſpectes: quàm procul ſe porrigit in Occidente Chriſtianus orbis, tam procul, quàm, & fides ſua vera, & veſtra perfida, *Apologiâ* ſuâ *propagauit*; vt opus vobis fuerit, emendicatis ſuffragijs agere alicubi, ne ſcripta eius inſpici poſſent: ne & ad eos veritatis vis *propagari* neceſſe foret; cuius vos, *propagines* omnes ſucciſas, & *propagationes*, impenſè cupitis.

B. ‡ *Et quidem vbi Rex fidem propagauerit, vel Euangelium annunciauerit Ignorare me fateor.* Pag. 20.

Haud aliter verò, *propagauit fidem* Rex *Henricus 8ᵘˢ*. quàm ſcripto libello; is, qui de eo facto, ſalutatus ſtatim eſt *Fidei &*

inſtituerat, fuiſſe (ſcilicet) hæc, *de fide Veteris & Primitiuæ Eccleſiæ.*

B. ‖ *At (inquiet) multa docentur in Angliâ & Scotiâ à miniſtris, quæ ſunt communia veteri Eccleſiæ, atque ea potiſſimùm quæ in Symbolo fidei, & Decretis quatuor primorum Conciliorum continentur. Ita eſt.* Pag. 19.

‖ Vi veritatis victus, tandem fatetur { *in Angliâ doceri multa quæ veteri Eccleſiæ communia ſunt, atque ea potiſſimùm, quæ in Symbolo fidei, & Decretis quatuor primorum Conciliorum continentur.* } Subiungit { *Ita eſt.* } Veriſsimum hoc verbum, *Ita eſt*: atque hoc interim habemus ex ore *Cardinalis* proprio. Ea verò *multa*, quæ in *Symbolis*, quæ in quatuor *Concilijs*, ſatis multa ad fidem nobis. Neque, ſiquid exin, hic vel ille Pontifex, ſiquid *Innocentius Tertius* in Decretalia, ſiquid *Pius Quartus* referre voluit in *Tridentina* fidei profeſſionem: id tanti putamus, vt ad fidem nos obligare debeat. At, idem ille *Cardinalis*, qui hîc { *in multis conuenire nobis* } fatetur *cum Eccleſiâ veteri*; vix vnâ, vel alterâ mox interiectâ clauſulâ, eiuſdem paginæ, eâdem faciê, (vide ſenis memoriam) { *in paucis modò conuenire* } aſſerit. *Multa ab eis docentur, quæ ſunt communia veteri Eccleſiæ*: Et, *Cum veteri Eccleſiâ in paucis conueniunt.* Quis hæc conciliet? Quid ei facias, qui ſic ait vnâ, negat ſtatim alterâ periodo?

B. ✠ *Nos autem in vno principali dogmate cōtrouerſo demonſtrauimus receptū & probatum fuiſſe ab. Eccleſia veteri vt à nobis recipitur & probatur.*

a Concil. Cartha. 5. can. 14. & 15.

✠ Nam, quod à *fide* delapſus, ad *recepta dogmata* ſe confert; *dogmata* non pauca *recepit* Eccleſia vetus, extra *fidem* tamen. Tum de *dogmatibus* ſiquidem eſt, atq; adeò orthodoxia; *fides* (credo). niſi laxè loqui libeat, de pleriſque non eſt. At de *fide* agitur, deque ijs, quæ *de fide ſtatuta* ſunt. Quis verò etiam de *Reliquijs* hoc, ponat inter *dogmata* principalia? in quibus tot, tam egregiæ impoſturæ, non dicam noſtris, ſed vel [a] primis illis temporibus, & notæ, & notatæ. Ad rem verò, regerimus ei: in quibus diſſentimus, [vt ſunt, *Preces non intelligere: Calicem populo interdicere: Ad imagines ſe proſternere: Euchariſtiam, ſine aliquo Communicante celebrare: Epiſcopum Romanum id iuris habuiſſe, vt poſſit Regum ſubditos, ab eorum fide & obedientiâ liberare*: & ſimilia,] à veteri Eccleſiâ *reiecta & improbata*, vt *à nobis reijciuntur & improbantur*. Adijcimus; per primos illos, & à Chriſto recentes, annos quingentos, nullam Eccleſiam, ſed nec vllum hominem vſpiam extitiſſe, Chriſtianum, qui, quæ vos iam ſingula *Romæ* creditis, ea crediderit: quæ vos, quaſi *dogmata principalia*, recipitis & probatis, ea vel probârit vel receperit: imò

imò reiecta à Patribus veſtra plurima, veſtro quidem ſenſu: & ſiquæ recepta, aliter ea multò ab ijs, quàm vt à vobis recipiuntur.

‖ Tum, vbi { ‖ *diſſidere nos* ait *à Patribus in plurimis* } *plurima* hæc eius, non alia ſunt, quàm in quibus à *Cardinale* diſſidemus, ſcilicet, τὸ ἐξ ἀρχῆς. Quis ei hoc noſtrum dederit? Imò nullum eſt *dogma principale*, in quo, nos cum Patribus: illi nobiſcum, non conſentiant. Teſtor hîc *Auguſtinum*: *Martyres non inuocantur*. Teſtor *Hieronymum*: *Nos reliquias non adoramus*. Et, in quo, nos à vobis: vos à Patribus diſſentitis.

B. ‖ *Itaque nos cũ Eccleſiâ veteri in omnibus articulis conuenimus. Proteſtantes verò, in paucis conueniunt, in plurimis diſſidentes.* Pag. 19.

✦ Deinde, iterum narrat nobis Controuerſias ſuas, & quàm ibi omnia hæc *manifeſta*. Nos contrà narramus ei, dudum iam *manifeſtum* feciſſe noſtros homines, de multis, quàm nihil ibi *manifeſtum* fecerit: Nec, vllam in noſtris, { *hæreſin Nouatorum*: } *Veteratorum* potiùs *fraudem* in ſuis, non infrequentem eſſe.

B. ✦ *Et idem in libris noſtris de cæteris controuerſis dogmatibus manifeſtũ fecimus. Non eſt fides veteris Eccleſiæ, ſed hæreſis nouatorum.* Pag. 20.

‡ IAm, vbi *fidem* Regi ademit omnem, quam vel *propagare* poſſet, vel *defendere*: non ſinit nudo titulo gaudere, vel *Propagatoris*, vel etiam *Defenſoris*. Non *Propagatoris*. Nam, { *Vbi Rex fidem propagauit?* } Quaſi, *propagare*, *locum* modò ſpectet: nec *fidem* quis *propaget*, niſi qui cum Mercatorum onerarijs, miſellos aliquot fraterculos, in *Iaponiam* exponat, quò inde, altero quoque anno, perſcribant huc (ſcilicet) *Luciani* veras narrationes, quas veſtri quoque homines vix ſolent credere, ſed credere tamen malunt, quàm quærere. *Propagare* verò, etiam ad *media* refertur; etiam ad *tempus*. Media: *propagauit calamo* Rex, quo, non multi, medio Reges *propagant*. Tempus: *propagauit* & ad poſteros, ac memoriam omnem. Vtroque hoc ſenſu, *fidei Propagator* eſt. Etiam, ſi vel *locum* ſpectes: quàm procul ſe porrigit in Occidente Chriſtianus orbis, tam procul, quàm, & fides ſua vera, & veſtra perfida, *Apologiâ* ſuâ *propagauit*; vt opus vobis fuerit, emendicatis ſuffragijs agere alicubi, ne ſcripta eius inſpici poſſent: ne & ad eos veritatis vis *propagari* neceſſe foret; cuius vos, *propagines* omnes ſucciſas, & *propagationes*, impenſè cupitis.

B. ‡ *Et quidem vbi Rex fidem propagauerit, vel Euangelium annunciauerit ignorare me fateor.* Pag. 20.

Haud aliter verò, *propagauit fidem* Rex *Henricus 8*[us]. quàm ſcripto libello; is, qui de eo facto, ſalutatus ſtatim eſt *Fidei &*

inſtituerat, fuiſſe (ſcilicet) hæc, *de fide Veteris & Primitiuæ Eccleſiæ.*

B. ‖ *At (inquiet) multa docentur in Angliâ & Scotiâ à miniſtris, quæ ſunt communia veteri Eccleſiæ, atque ea potiſſimùm quæ in Symbolo fidei, & Decretis quatuor primorum Conciliorum continentur. Ita eſt. Pag. 19.*

‖ Vi veritatis victus, tandem fatetur {*in Angliâ doceri multa quæ veteri Eccleſiæ communia ſunt, atque ea potiſſimùm, quæ in Symbolo fidei, & Decretis quatuor primorum Conciliorum continentur.*} Subiungit {*Ita eſt.*} Veriſſimum hoc verbum, *Ita eſt*: atque hoc interim habemus ex ore *Cardinalis* proprio. Ea verò *multa*, quæ in *Symbolis*, quæ in quatuor *Concilijs*, ſatis multa ad fidem nobis. Neque, ſiquid exin, hic vel ille Pontifex, ſiquid *Innocentius Tertius* in Decretalia, ſiquid *Pius Quartus* referre voluit in *Tridentinæ* fidei profeſſionem: id tanti putamus, vt ad fidem nos obligare debeat. At, idem ille *Cardinalis*, qui hîc {*in multis conuenire nobis*} fatetur *cum Eccleſiâ veteri*; vix vnâ, vel alterâ mox interiectâ clauſulâ, eiuſdem paginæ, eâdem faciê, (vide ſenis memoriam) {*in paucis modò conuenire*} aſſerit. *Multa ab eis docentur, quæ ſunt communia veteri Eccleſiæ:* Et, *Cum veteri Eccleſiâ in paucis conueniunt.* Quis hæc conciliet? Quid ei facias, qui ſic ait vnâ, negat ſtatim alterâ periodo?

B: ✠ *Nos autem in vno principali dogmate cõtrouerſo demonſtrauimus receptũ & probatum fuiſſe ab Eccleſia veteri vtá nobis recipitur & probatur.*

a Concil. Cartha. 5. can. 14. & 15.

✠ Nam, quod à *fide* delapſus, ad *recepta dogmata* ſe confert; *dogmata* non pauca *recepit* Eccleſia vetus, extra *fidem* tamen. Tum de *dogmatibus* δόξα eſt, atq; adeò orthodoxia; *fides* (credo) niſi laxè loqui libeat, de pleriſque non eſt. At de *fide* agitur, deque ijs, quæ *de fide ſtatuta* ſunt. Quis verò etiam de *Reliquijs* hoc, ponat inter *dogmata* principalia? in quibus tot, tam egregiæ imposturæ, non dicam noſtris, ſed vel [a] primis illis temporibus, & notæ, & notatæ. Ad rem verò, regerimus ei: in quibus diſſentimus, [vt ſunt, *Preces non intelligere: Calicem populo interdicere: Ad imagines ſe proſternere: Euchariſtiam, ſine aliquo Communicante celebrare: Epiſcopum Romanum id iuris habuiſſe, vt poſſit Regum ſubditos, ab eorum fide & obedientiâ liberare:* & ſimilia,] à veteri Eccleſiâ *reiecta & improbata*, vt *à nobis reijciuntur & improbantur*. Adijcimus; per primos illos, & à Chriſto recentes, annos quingentos, nullam Eccleſiam, ſed nec vllum hominem vſpiam extitiſſe, Chriſtianum, qui, quæ vos iam ſingula *Romæ* creditis, ea crediderit: quæ vos, quaſi *dogmata principalia*, recipitis & probatis, ea vel probârit vel receperit:

imò

imò reiecta à Patribus veſtra plurima, veſtro quidem ſenſu: & ſiquæ recepta, aliter ea multò ab ijs, quàm vt à vobis recipiuntur.

‖ Tum, vbi § ‖ *diſſidere nos* ait *à Patribus in plurimis*§ *plurima* hæc eius, non alia ſunt, quàm in quibus à *Cardinale* diſſidemus, ſcilicet, τὰ ἐξ ἀρχῆς. Quis ei hoc noſtrum dederit? Imò nullum eſt *dogma principale*, in quo, nos cum Patribus: illi nobiſcum, non conſentiant. Teſtor hîc *Auguſtinum*: *Martyres non inuocantur*. Teſtor *Hieronymum*: *Nos reliquias non adoramus*. Et, in quo, nos à vobis: vos à Patribus diſſentitis.

B. ‖ *Itaque nos cū Eccleſiâ veteri in omnibus articulis conuenimus. Proteſtantes verò, in paucis conueniunt, in plurimis diſſidentes* Pag. 19.

✠ Deinde, iterum narrat nobis Controuerſias ſuas, & quàm ibi omnia hæc *manifeſta*. Nos contrà narramus ei, dudum iam *manifeſtum* feciſſe noſtros homines, de multis, quàm nihil ibi *manifeſtum* fecerit: Nec, vllam in noſtris, §*hæreſin Nouatorum*: § *Veteratorum* potiùs *fraudem* in ſuis, non infrequentem eſſe.

B. ✠ *Et idem in libris noſtris de cæteris controuerſis dogmatibus manifeſtū fecimus. Non eſt fides veteris Eccleſiæ, ſed hæreſis nouatorum.* Pag. 20.

‡ IAm, vbi *fidem* Regi ademit omnem, quam vel *propagare* poſſet, vel *defendere*: non finit nudo titulo gaudere, vel *Propagatoris*, vel etiam *Defenſoris*. Non *Propagatoris*. Nam, §*Vbi Rex fidem propagauit*?§ Quaſi, *propagare*, *locum* modò ſpectet: nec *fidem* quis *propaget*, niſi qui cum Mercatorum onerarijs, miſellos aliquot fraterculos, in *Iaponiam* exponat, quò inde, altero quoque anno, perſcribant huc (ſcilicet) *Luciani* veras narrationes, quas veſtri quoque homines vix ſolent credere, ſed credere tamen malunt, quàm quærere. *Propagare* verò, etiam ad *media* refertur; etiam ad *tempus*. Media: *propagauit calamo* Rex, quo, non multi, medio Reges *propagant*. Tempus: *propagauit* & ad poſteros, ac memoriam omnem. Vtroque hoc ſenſu, *fidei Propagator* eſt. Etiam, ſi vel *locum* ſpectes: quàm procul ſe porrigit in Occidente Chriſtianus orbis, tam procul, quàm, & fides ſua vera, & veſtra perfida, *Apologiâ* ſuâ *propagauit*; vt opus vobis fuerit, emendicatis ſuffragijs agere alicubi, ne ſcripta eius inſpici poſſent: ne & ad eos veritatis vis *propagari* neceſſe foret; cuius vos, *propagines* omnes ſucciſas, & *propagationes*, impensè cupitis.

B. ‡ *Et quidem vbi Rex fidem propagauerit, vel Euangelium annunciauerit ignorare me fateor.* Pag. 20.

Haud aliter verò, *propagauit fidem* Rex *Henricus* 8us. quàm ſcripto libello; is, qui de eo facto, ſalutatus ſtatim eſt *Fidei &*

inſtituerat, fuiſſe (ſcilicet) hæc, *de fide Veteris & Primitiuæ Eccleſiæ.*

B. ‖ *At (inquiet) multa docentur in Angliâ & Scotiâ à miniſtris, quæ ſunt communia veteri Eccleſiæ, atque ea potiſſimùm quæ in Symbolo fidei, & Decretis quatuor primorum Conciliorum continentur. Ita eſt. Pag. 19.*

‖ Vi veritatis victus, tandem fatetur {*in Angliâ doceri multa quæ veteri Eccleſiæ communia ſunt, atque ea potiſſimùm, quæ in Symbolo fidei, & Decretis quatuor primorum Conciliorum continentur.*} Subiungit {*Ita eſt.*} Veriſsimum hoc verbum, *Ita eſt*: atque hoc interim habemus ex ore *Cardinalis* proprio. Ea verò *multa*, quæ in *Symbolis*, quæ in quatuor *Concilijs*, ſatis multa ad fidem nobis. Neque, ſiquid exin, hic vel ille Pontifex, ſiquid *Innocentius Tertius* in Decretalia, ſiquid *Pius Quartus* referre voluit in *Tridentina* fidei profeſſionem: id tanti putamus, vt ad fidem nos obligare debeat. At, idem ille *Cardinalis*, qui hîc {*in multis conuenire nobis*} fatetur *cum Eccleſiâ veteri*; vix vnâ, vel alterâ mox interiectâ clauſulâ, eiuſdem paginæ, eâdem faciê, (vide ſenis memoriam) {*in paucis modò conuenire*} aſſerit. *Multa ab eis docentur, quæ ſunt communia veteri Eccleſiæ:* Et, *Cum veteri Eccleſiâ in paucis conueniunt.* Quis hæc conciliet? Quid ei facias, qui ſic ait vnâ, negat ſtatim alterâ periodo?

B. ✠ *Nos autem in vno principali dogmate cõtrouerſo demonſtrauimus receptũ & probatum fuiſſe ab. Eccleſia veteri vt à nobis recipitur & probatur.*

✠ Nam, quod à *fide* delapſus, ad *recepta dogmata* ſe confert; *dogmata* non pauca *recepit* Eccleſia vetus, extra *fidem* tamen. Tum de *dogmatibus* ſitu eſt, atq; adeò orthodoxia; *fides* (credo). niſi laxè loqui libeat, de pleriſque non eſt. At de *fide* agitur, deque ijs, quæ *de fide ſtatuta* ſunt. Quis verò etiam de *Reliquijs* hoc, ponat inter *dogmata* principalia? in quibus tot, tam egregiæ impoſturæ, non dicam noſtris, ſed vel [a] primis illis temporibus, & notæ, & notatæ. Ad rem verò, regerimus ei: in quibus diſſentimus, [vt ſunt, *Preces non intelligere: Calicem populo interdicere: Ad imagines ſe proſternere: Euchariſtiam, ſine aliquo Communicante celebrare: Epiſcopum Romanum id iuris habuiſſe, vt poſſit Regum ſubditos, ab eorum fide & obedientiâ liberare*: & ſimilia,] à veteri Eccleſiâ *reiecta & improbata*, vt *à nobis reijciuntur & improbantur*. Adijcimus; per primos illos, & à Chriſto recentes, annos quingentos, nullam Eccleſiam, ſed nec vllum hominem vſpiam extitiſſe, Chriſtianum, qui, quæ vos iam ſingula *Romæ* creditis, ea crediderit: quæ vos, quaſi *dogmata principalia*, recipitis & probatis, ea vel probârit vel receperit: imò

a Concil. Cartha. 5. can. 14. & 15.

imò reiecta à Patribus veſtra plurima, veſtro quidem ſenſu: & ſiquæ recepta, aliter ea multò ab ijs, quàm vt à vobis recipiuntur.

‖ Tum, vbi { ‖ *diſſidere nos* ait *à Patribus in plurimis* } *plurima* hæc eius, non alia ſunt, quàm in quibus à *Cardinale* diſſidemus, ſcilicet, τὸ ἐξ ἀρχῆς. Quis ei hoc noſtrum dederit? Imò nullum eſt *dogma principale*, in quo, nos cum Patribus: illi nobiſcum, non conſentiant. Teſtor hîc *Auguſtinum*: *Martyres non inuocantur.* Teſtor *Hieronymum*: *Nos reliquias non adoramus.* Et, in quo, nos à vobis: vos à Patribus diſſentitis.

B. ‖ *Itaque nos cũ Eccleſiâ veteri in omnibus articulis conuenimus. Proteſtantes verò, in paucis conueniunt, in plurimis diſſident* Pag. 19.

✦ Deinde, iterum narrat nobis Controuerſias ſuas, & quàm ibi omnia hæc *manifeſta*. Nos contrà narramus ei, dudum iam *manifeſtum* feciſſe noſtros homines, de multis, quàm nihil ibi *manifeſtum* fecerit: Nec, vllam in noſtris, { *hæreſin Nouatorum*: { *Veteratorum* potiùs *fraudem* in ſuis, non infrequentem eſſe.

B. ✦ *Et idem in libris noſtris de cæteris controuerſis dogmatibus manifeſtũ fecimus. Non eſt fides veteris Eccleſiæ, ſed hæreſis nouatorum.* Pag. 20.

‡ IAm, vbi *fidem* Regi ademit omnem, quam vel *propagare* poſſet, vel *defendere*: non finit nudo titulo gaudere, vel *Propagatoris*, vel etiam *Defenſoris*. Non *Propagatoris*. Nam, { *Vbi Rex fidem propagauit?* } Quaſi, *propagare*, *locum* modò ſpectet: nec *fidem* quis *propaget*, niſi qui cum Mercatorum onerarijs, miſellos aliquot fraterculos, in *Iaponiam* exponat, quò inde, altero quoque anno, perſcribant huc (ſcilicet) *Luciani* veras narrationes, quas veſtri quoque homines vix ſolent credere, ſed credere tamen malunt, quàm quærere. *Propagare* verò, etiam ad *media* refertur; etiam ad *tempus*. Media: *propagauit calamo* Rex, quo, non multi, medio Reges *propagant*. Tempus: *propagauit* & ad poſteros, ac memoriam omnem. Vtroque hoc ſenſu, *fidei Propagator* eſt. Etiam, ſi vel *locum* ſpectes: quàm procul ſe porrigit in Occidente Chriſtianus orbis, tam procul, quàm, & fides ſua vera, & veſtra perfida, *Apologiâ* ſuâ *propagauit*; vt opus vobis fuerit, emendicatis ſuffragijs agere alicubi, ne ſcripta eius inſpici poſſent: ne & ad eos veritatis vis *propagari* neceſſe foret; cuius vos, *propagines* omnes ſucciſas, & *propagationes*, impensè cupitis.

B. ‡ *Et quidem vbi Rex fidem propagauerit, vel Euangelium annunciauerit ignorare me fateor.* Pag. 20.

Haud aliter verò, *propagauit fidem* Rex *Henricus 8ᵘˢ.* quàm ſcripto libello; is, qui de eo facto, ſalutatus ſtatim eſt *Fidei &*

imò reiecta à Patribus veſtra plurima, veſtro quidem ſenſu: & ſiquæ recepta, aliter ea multò ab ijs, quàm vt à vobis recipiuntur.

‖ Tum, vbi { ‖ ***diſſidere nos ait à Patribus in plurimis*** } ***plurima*** hæc eius, non alia ſunt, quàm in quibus à ***Cardinale*** diſſidemus, ſcilicet, τὸ ἐξ ἀρχῆς. Quis ei hoc noſtrum dederit? Imò nullum eſt *dogma principale*, in quo, nos cum Patribus: illi nobiſcum, non conſentiant. Teſtor hîc ***Auguſtinum***: ***Martyres non inuocantur.*** Teſtor *Hieronymum*: ***Nos reliquias non adoramus.*** Et, in quo, nos à vobis: vos à Patribus diſſentitis.

B. ‖ *Itaque nos cũ Eccleſiâ veteri in omnibus articulis conuenimus. Proteſtantes verò, in paucis conueniunt, in plurimis diſſident.* Pag. 19.

✚ Deinde, iterum narrat nobis Controuerſias ſuas, & quàm ibi omnia hæc ***manifeſta***. Nos contrà narramus ei, dudum iam ***manifeſtum*** feciſſe noſtros homines, de multis, quàm nihil ibi ***manifeſtum*** fecerit: Nec, vllam in noſtris, { ***hæreſin Nouatorum***: { ***Veteratorum*** potiùs ***fraudem*** in ſuis, non infrequentem eſſe.

B. ✚ *Et idem in libris noſtris de cæteris controuerſis dogmatibus manifeſtũ fecimus. Non eſt fides veteris Eccleſiæ, ſed hæreſis nouatorum.* Pag. 20.

‡ IAm, vbi *fidem* Regi ademit omnem, quam vel ***propagare*** poſſet, vel *defendere*: non finit nudo titulo gaudere, vel *Propagatoris*, vel etiam *Defenſoris*. Non *Propagatoris*. Nam, { ***Vbi Rex fidem propagauit?*** } Quaſi, *propagare*, ***locum*** modò ſpectet: nec ***fidem*** quis ***propaget***, niſi qui cum Mercatorum onerarijs, miſellos aliquot fraterculos, in *Iaponiam* exponat, quò inde, altero quoque anno, perſcribant huc (ſcilicet) *Luciani* veras narrationes, quas veſtri quoque homines vix ſolent credere, ſed credere tamen malunt, quàm quærere. ***Propagare*** verò, etiam ad ***media*** refertur; etiam ad ***tempus***. Media: ***propagauit calamo*** Rex, quo, non multi, medio Reges ***propagant***. Tempus: ***propagauit*** & ad poſteros, ac memoriam omnem. Vtroque hoc ſenſu, ***fidei Propagator*** eſt. Etiam, ſi vel ***locum*** ſpectes: quàm procul ſe porrigit in Occidente Chriſtianus orbis, tam procul, quàm, & fides ſua vera, & veſtra perfida, ***Apologiâ*** ſuâ ***propagauit***; vt opus vobis fuerit, emendicatis ſuffragijs agere alicubi, ne ſcripta eius inſpici poſſent: ne & ad eos veritatis vis ***propagari*** neceſſe foret; cuius vos, ***propagines*** omnes ſucciſas, & ***propagationes***, impenſè cupitis.

B. ‡ *Et quidem vbi Rex fidem propagauerit, vel Euangelium annunciauerit ignorare me fateor.* Pag. 20.

Haud aliter verò, ***propagauit fidem*** Rex ***Henricus 8***. quàm ſcripto libello; is, qui de eo facto, ſalutatus ſtatim eſt ***Fidei &***

 Propagator

Propagator & Defenſor. Quo ſenſu : ſi cedat etiam Rex titulo hoc, gratificari tamen eò non poſſes Pontifici, nec Pontifex eo ornari, qui nec ſcripto, nec voce ita valdè annunciat Euangelium, ne poteſt quidem, cùm *Canoniſta* modò ſit.

B || *Titulum defenſoris fidei, quem maiuſculis literis hoc loco ſcribi video, nō ignoro neq; vllus qui ignoret à Leone 10. Pontifice Max. delatum Henrico 8. Angliæ Regi, ob librū ab eodem Rege ſcriptum de 7. Eccleſiæ Sacramentis aduerſus Lutherum. Quodſi quæratur quid nomine fidei in eo titulo ſignificetur, nihil aliud reſponderi poterit, niſi fidem illam ſignificatam eſſe, quā prædicabat, qui titulum dedit & quā profitebatur qui titulū accepit, & quæ defendebatur in libro, cuius gratiâ titulus datus & acceptus eſt. Pag. 20.*

|| At, ad *Defenſoris* titulum, & { *maiuſculas* eius *literas* } magis etiam pungitur. { *Delatum enim* Henrico 8°. à Leone 10. *delatum : delatum propter ſcriptum ab eo librum de ſeptem Sacramentis, nec, aliam in eo titulo fidem intelligi poſſe, quàm, Pontificis qui dedit : Regis qui accepit : quæque, eo libro defenſa eſt, nempe de ſeptem Sacramentis, propter quem accepit.* } Lis longa non erit. Quorſum hic tumultuetur *Cardinalis?* Si, ad aliam *fidem* nullam, *fideiue defenſionem* quadrat titulus iſte *Leonis*, præterquam eam, quæ eſt de *Septem Sacramentis* : habeat ſanè ſibi Pontifex titulum illum; renunciat ei Rex, cuius de *Septem Sacramentis* fides nulla eſt : quem numerum, per aliquammulta ſecula neſciuit Eccleſia : nec eo tamen minùs *fidelis*. Poſtquam, ea vocis *fidei* gloſſa eſt, [*fidei*, (id eſt,) *de Septem Sacramentis* :] non eſt cur Regi de titulo iraſcatur Pontifex, illius *fidei* Rex *Defenſor* non eſt, nec rei titulum, nec tituli rem ſibi vendicat. Rex enim, *Catholicæ fidei Defenſor eſt. Certè autem, per annos plùs mille, ne numerus quidem* Septenarius Sacramentorum *auditus eſt. Quomodo ergo Catholica eſt* de ſeptem Sacramentis *fides, id eſt, ſemper credita, ſi ante annum ſupra milleſimum audita non eſt?* Agnoſcit enim *Cardinalis* (ſpero) ſtylum ſuum.

B. ✝ *Quæ cùm ita ſint, non poſſum non vehementer admirari cur hunc titulum ſibi deſumat, qui Romanum Pontificem, à quo titulus datus eſt, non agnoſcit : qui eam fidem damnat, quam profitebatur, qui titulum primus accepit : qui denīq; non 7. Sacramenta, ob quorū defenſionem*

✝ Inuadit eum pòſt *vehemens admiratio, cur deſumat ſibi titulum Rex, cùm non agnoſcat Pontificem, à quo datus : nec credat ſeptem Sacramenta, propter quæ datus.* } Dicam verò, vt *nil admirando, beatus fiat.* Scripſit *Pilatus* titulum; *Pilatus*, qui infidelis, titulum, qui ſenſu quidem *Pilati* falſus, verus tamen à ſe : *Mirati* tum ſunt *Iudæi*, vt nunc *Cardinalis*. Sed commodùm mihi in mentem venit de *Pontifice*, vt Pontificem cùm *Pontifice* collidamus. Edidit de *Chriſto* vaticinium *Caiphas*, idem maximus, peſſimuſque *Pontifex*; veriſſimum autem vaticinium, ſenſu Spiritus ſancti : falſiſſimum, ſuo. *Mirum*, cur *Chriſtus*; *Pilati* titulum, ſeu characterem geſſerit, *Caiphæ* vaticinium

nium in *Euangelium* referri voluerit : cùm, nec *Pilatum* tamen, nec *Caipham* agnoſceret : nec, ad eorum mentem eſſet ſenſus, vel tituli vel vaticinij. Nec enim *Chriſtum Pilatus*, ita Regem ſcripſit, vt erat; nec, ita *pro gente mortuus* eſt, vt *Caiphas* ei, *pro gente moriendum* definiuerat. Vel *miretur* hæc quoque *Cardinalis* : vel Regem, Regiſque titulum *mirari* deſinat. Titulus à *Pilato* datus; quo, ab eo datus ſenſu, non verus : nec, eò minùs tamen, à *Chriſto* vſurpatus: nec eò minùs relatus in *Euangelia*. Verus enim, verior longè, ſenſu *Chriſti*, quàm *Pilati* : *Caiphæ* quoque prophetia verior.

titulus datus eſt, ſed duo, vel tria tātùm eſſe contendit, Pag. 20.

Quadrant hæc omnia in Regem. *Caiphæ* ſimilis Pontifex, Regem Angliæ, *Fidei Defenſorem* dixit. Quo ſenſu dixit, id verum non fuit: ſed, *cùm Pontifex ſcilicet eſſet anni illius* (nec enim ſic fuit ſequente) *prophetauit*, Regem Angliæ *Fidei Defenſorem fore*. Is autem ipſe Rex, qui titulum accepit, ſuperſtitionis & tyrannidis depulſor, exuto Pontificę, verus veræ *Fidei Defenſor* ſtatim eſſe cœpit. Quid quæris? Titulus ſibi conſtat: ceſſet *admiratio*. *Leo X. Caiphas* fuerit. Is titulum dederit; *Septem Sacramenta* in animo habuerit : *fidem* illam haud aliam ſenſerit : Sera nimis *fides* illa ſeculi vndecimi, vt vera ſit : vera alia, priſca magis. Rex iam noſter, etſi *Fidei* eius, quam voluit *Leo*, (quippe quæ *fides* non vera) *Defenſor* non ſit: quia *fidei* tamen veræ, veriore ſenſu, *Defenſor eſt* : eodem, immò meliore ſibi iure titulū vendicabit. Meliore iure, *Iacobus* verum iam : quàm *Henricus* initio, falſum. Nihil hîc *mirabile in oculis noſtris*, nihil nouum. Miramur, *mirari Cardinalem*. Nihil enim *Chriſto Dei*, Regi: quod non idem *Chriſto ipſi* contigit.

Hic idem cuneus, diſſilire ei faciet, & nodum alterum. B. ‖ *Qui* enim titulo illo Regis *tam Honorifico* Chriſtum *cohoneſtauit*, fidelis erat, an infidelis? *Caiphas, Chriſtuſne Dei*, an *Chriſti aduerſarius?* Si *Chriſtus Dei, cur eum* Chriſtus *non agnoſcit, recipit, veneratur? Si aduerſarius*, cur prophetiam *à Chriſti aduerſario*, peſſimo Pontifice, editam, ita referri voluit in Scripturas? *Quomodo verò iſta cohærent, vt quis* Caipham Pontificem peſſimum *credat*, & prolatum ab eo vaticinium *non exhorreat?*

B. ‖ Quæro præterea, qui titulo iſto tā honorifico, Regē Angliæ cohoneſtauit, Chriſti Vicarius, an Chriſti Aduerſarius fuit? Si Chriſti Vicarius, cur defēſor Chriſtianæ fidei Chriſti Vicariū non audit? non recipit? non veneratur?

Ergo

Quomodo enim iſta cohærent, vt quis Romanũ Pontificem Antichriſtum eſſe credat, & titulum honoris ab eo datum nõ exhorreat? Ergo Rex ſi ſapit originem huius tituli apud ſe diligenter cogitet, & facilè intelliget eum ad ſe minimè pertinere, & apud homines ſapientes plus vanæ oſtentationis habere, quàm ſolidæ dignitatis. Pag. 20. 21.

Ergo Chriſtus, *ſi ſapit, originem tituli illius, prophetiæ huius, apud ſe diligenter cogitet: & facilè intelliget, apud homines ſapientes, plus vanæ oſtentationis habere, quàm ſolidæ dignitatis.* Viden' vt quæ in Regem ſtrinxiſti, ea in Chriſtum ipſum quadrent omnia?

Titulum ſic accipit Rex, ſic gerit, quaſi hæreditarium ſibi, cum Coronâ ſuâ, quaſi Officij ſui μνημόσυνον: quâ verò à Pontifice, haud aliter, quàm quaſi vaticinium ex ore *Caiphæ.* Vnâ autem hîc operâ, *Chriſtum* accuſat, & *Regem*, Cardinalis: eâdemque operâ quâ *Chriſtum*, *Regem* quoque culpâ eximet.

Dicendum hîc iam aliquid erat tandem, de *Ciuili fide*, de ciuium in Regem fide, de quâ hîc ſolâ, incubuit *Cardinali* dicere: ſola enim in quæſtionem venerat. Illa verò etiam ciuilis fides *Chriſtiana* eſt, *Catholica*, *Apoſtolica*, *Eccleſiæ veteris & Primitiuæ.* Illam ante cæteras, ſaltem inter cæteras, expectauit Lector. At *Cardinalis* nec attigit. Scire vis cauſam? {*Cùm ego pungar:*} pungeretur eâ. Verè enim *Chriſtianæ* huius, *Catholicæ, Apoſtolicæ, Primitiuæ fidei* de ciuili fide, de *fide* in Principes, *Tortus*, *Cardinalis*, *Pontifex*, nec Propagator, nec (vel *minuſculis literis*) *defenſor* eſt.

(✝)

AD

Ad Caput Secundum.

B. Cap.2.

**Quòd communis ſit cauſa Regis Anglorum, cum Regibus, & Principibus, Orthodoxis, & Catholicis.*

** Quod nõ ſit communis cauſa Regis Anglorum, cum Regibus, & Principibus, Orthodoxis, & Catholicis.*

SERIÓNE verò hæc? {|| *Fruſtra laborat Rex, vt cauſam ſuam communem faciat,* } dum pro *Iuramento* pugnat, quod Regibus in vniuerſum, præſtari debet? Immò verò, *fruſtra Cardinalis, vt propriam.* Quaſi, quod præſtari debet omnibus, *proprium* id vnius, non *omnium commune*, habendum ſit. Quaſi verò etiam *Iuramenti ſolius* ibi res foret. Et eſt quidem *Iuramenti*, non tamen *ſolius*. Sed fac eſſe. Nónne, ad Reges id in *commune* ſpectat, vbi iuſta incidit occaſio, an, in officio conſtantes eſſe velint ſubditi, per nouam, & è re natam *Iuramenti* formulam explorandi; eam condendi, ius non eſſe? Nec in poſterum *Cæſar*, Regúmue quis, quâcunque demum occaſione, ſuis *Iuramentum* deferat, niſi conſulto primùm, & ante omnia, Pontifice: niſi vel dictante eo, vel annuente: niſi *Roma* denique cauſam probare poſſit: quam, niſi probet, ſtatim *Breui* aliquo *Papali*, de Chriſtianis ſubditis, *Phariſæos* fieri, de quibus *Ioſephus* ſcribit, quòd ſoli, fidem ſuam iureiurando, *Cæſari* obligare renuerint.

B. ||*Sed fruſtra laborat Rex, vt cauſam iſtam communem faciat.* Pag.21.

Antiq.Iud.li.17.3.

Quanquam verò Rex, ſic {* *vnico verbo cauſam attigit*; } at vnico illo, quæ in *Iuramento* inſunt capita, complexus eſt. 1. *Reges de ſolijs deponere*, aut (vt cum *Cardinale* loquar) *omni poteſtate exuere.* 2. *De Regnis ipſorum pro arbitrio ſtatuere.* 3. *Ditiones eorum inuadendi, hoſtibus poteſtatem facere.* 4. *Subditos autem à fide & ſubiectione abſoluere.* 5. *Arma eis, contra Regem cuique ſuum, ferendi licentiam indulgere.* 6. *Vim etiam ipſi Regis perſonæ ſacræ inferendi, facultatem permittere.* 7. *Poſtquam intonuit ſemel* Romanus Salmoneus, *nec ſubditis in officio perſtare, fas eſſe.* 8. *Regiſue vel coronam vel perſonam defendere.* 9. *Nec initas contra Rempub. coniurationes detegere.* 10. *Sed immò, impunè fas ſit, ſubdito in Principem manus inferre, &*, quod nuper in Galliâ bis factum eſt, *tertiò etiam facere.* An,

B. **Cur autẽ communis cauſa agatur vnico verbo attingit.* Pag.21.

decem hæc, *propria* Regi noſtro, reliquis *communia* non ſunt? *Decem* autem *hæc*, ſi penes *Papam* ſint, nihílne ad reliquos?

Vtinam ergò *Cæſari* quis referat hoc, & *Principibus* reliquis, vnum iſta modò, *Magnæ Britanniæ Regem* nonnihil attingere; ad *Cæſarem*, ad reliquos *Principes*, horum nihil attinere. Licere hæc, tutò, tum opinari, tum (vbi ſigno hoc *Pontifex* innuit) in praxin deducere: verùm, nuſquam hoc, niſi in *Britanniâ*. Referat (inquam) hoc *Cæſari*, *Regibuſq́*, reliquis; credat hoc *Cæſar?* credant *Reges?* *Cardinalem*, qui ita credulos eos credat, delirare non credant?

Tum, ſi iurare velit, *Cæſar*, ſi eorum quis, ſubditos ſuos in capita hæc (nec alia *Iuramenti* Regij capita ſunt) nec, id iuris habere *Papam*, *vt decem hæc* faciat: intercedat autem *Papa* non eſſe, vel *Cæſari* illíue poteſtatem deferendi, vel ſubditis præſtandi: ſibi verò authoritatem plenam eſſe, (ne iurent) eis prohibendi, vel vt ſenſu æquiuoco iurent indulgendi; vel, vbi iurârunt iam, iuramenti nexu liberandi: ne hoc quidem quicquam ad *Cæſarem*, ad Reges reliquos?

Regi quidem noſtro, nullum hîc ius *ſingulare*. Ideò, hæc in illum Pontifici non licere iuramus, quia in nullum licent. Et, adeóne infœlici genio vel ingenio *Cæſarem* & omnes putat, vt eis perſuadere poſsit, *propriam* Regis cauſam, cauſam hîc omnium *communem* non agi? Scilicet, ſubditorum fidelitas, ad Reges *in commune* non ſpectat? *Decem hæc* ad *fidelitatem* non ſpectant? *Iuramentum*, quo cauentur hæc, *fidelitatis iuramentum* non eſt; nec ſaluâ conſcientiâ, à quouis fideli ſubdito, præſtari poteſt?

Audi verò: ad fidelitatem ſpectat, non *Britannici* ſolùm, ſed cuiuſuis ſubditi, non ferre quenquam, qui *1 Principem de Regno deponere*, *2 Principis de Regno diſponere moliatur*: *3 Cuiuis inuadenti obijcere corpus ſuum*: *4 à fide in Principem exoluere nolle ſe, vel à quoquam exolui*: *5 non, contra Regem loricam induere*: *6 vim ab illius perſonâ propulſare*: *7 tonitrû Pontificio nunquam ita attonitum fieri, quin vt perſtet in officio*: *8 Coronam, perſonam Principis tuetur*: *9 perditorum ciuium conſpirationes efferat*: *10 Chriſtum Domini à quoquam occidi poſſe, nefas putet: ita nefas, vt inſons haberi nequeat, qui tentet modo (quicunque tandem hoc iuſſerit:)* quin, cum

qui

Digitized by Google

qui iuſſerit, (ſiue *Comenſis Cardinalis* fuerit, ſiue Pontifex *Sixtus*) intimis animi ſenſibus execretur. In *fidelitate* hæc omnia inſunt: immò *fidelitatem* conſtituunt hæc: cuiuſquam vel vi, vel fraude, diuelli ab eâ nequeunt. Quo cauentur hæc, *Iuramentum fidelitatis* erit, atque id, quantumuis reclamante non vno modò *Cardinale*, ſed (ſi velis etiam) toto *Romæ* Conſiſtorio. Subditus fidelis non ſit, qui nolit hæc, (cùm ita opus) præſtare; qui (interim dum opus) profiteri nolit, nolit ſponſione, etiam *Iuramento* cauere, ſe præſtiturum. Non ſit (inquam) fidelis, immò perfidus ſit, qui, vel, cùm iurat, mentem iniuratam gerat; vel, vbi iurauerit, eierare ſe poſſe putet, vel nexu Religionis exolui.

Excrea verò ſemel, virum te præſta; nega, *fidelitatis* hæc eſſe, *fidelitatem* ex hijs conſtare, aut ſine hijs conſiſtere: nega, vel id *fidelitatis iuramentum* fuiſſe, quo hæc ſolùm, nec quicquam pręter hæc, exigitur. Si hæc iurare renuant ſubditi, laxâ eos & lubricâ fide non fore: ſi laxâ & lubricâ fide ſubditi ſint, ſi ſtabili & inconcuſſâ non ſint, *communem* in eo Principum, & dignitatem & ſalutem, non periclitari: ſi periclitentur hęc, cauſam *communem* non agi. Fieri quidem non debere hæc temerè; ſed fieri tamen, ſi velit iubeat hoc *Pontifex*: eam vim eſſe fulminis Pontificij, vt *filio* poſt illud, *patrem non honorare* fas; ſubdito, *quæ, Cæſaris ſunt, Cæſari non reddere*. Admone verò, hîc, vnum aliquem ſibi vt caueat, reliquos omnes iube vt ſecuri ſint. Nihil agis ſi iuſſeris; non audient iubentem, non obtuſa adeo geſtant pectora *Cæſar* & *Principes*, vt *fidelitatem*, vt *Iuramentum* eius, quod omnibus præſtari debet, *omnium* non putent intereſſe. Vident de veſtris, inuiti, etiam qui nolunt videre, *communem* hîc cauſam agi; ſcripturos, quæ nos iam ſcribimus, facturos, quod *proximus* fecit *Vcalegon*, vbi *ſua res agetur, ſuus paries ardebit*.

Verùm, non *vnius Iuramenti* res eſt; doloſè id dictum à *Cardinale*: ſunt & extra iuramentum alia hîc, & quidem multa, *Cæſari*, *Regibuſque* cum *Rege* noſtro *communia*. Penitiùs igitur doctrinæ huius adyta introſpiciamus, & à *Cardinale* percontemur. Quid ſi (quod nuper *Venetijs* tentauit) iubeat Pontifex *refigi leges, dimitti maleficos*, nec in eos animaduerti ſinat? tantumne ea res *Regem Britanniæ* attingit? nihil *Cæſarem*,

nihil *Reges* reliquos? Quæ *veſtri homines* paſsim iam *ſcriptitant*, (nec eos Pontifex compeſcit) quibus id agitur, vt *vnus* per orbem terrarum, idemque *ſummus*, cùm *Hierarcha*, tum *Monarcha* ſit, qui directum dominium habeat in *Reges* vniuerſos & Regna: Quòd, vectigalia iam illi de iure ſint omnia Regna per *Europam*, (*Steuchus* hoc olim, nuper *Marta cum priuilegio* Pontificis, orbi ſpectandum propoſuit) atque ita, primatus *Apoſtolici* prætextu, *Monarchiam* ſibi ac *Regnum de hoc mundo* moliatur, quod & antè ſtet, & niſi antè, contrà ſtet Regnis reliquis à Deo conſtitutis: Quòd, ſpiritualem poteſtatem totam, temporalis etiam partem ſummam, optimamque inuadat: nec in rebus modò ſpiritualibus perſonas Regum, ſed extra illas, ipſas quoque poteſtates Regum, ſibi ſubijciat, idque in temporalibus: Quòd, *Anabaptiſmum* quaſi nouum introducat, per Regnum Eccleſiæ ſpirituale, Regna terrena eneruando; iura eorum, Magiſtratus, vim omnem denique, vbi videtur, elidendo; reliquę omnes vt iaceant, ſola regnet vbique poteſtas Pontificia: *propriane* hæc Regis noſtri? Nonne *communia* ſunt *Cæſaris*, & *Principum* reliquorum?

Quòd, poſtquam *Dictaturam* diutiùs iam gerere non poteſt Pontifex; *Tribunus* fiat: nec Reges à Deo ſolo poteſtatem ſuam habere, ſed, neſcio quid, de plebeiâ poteſtate habituali mutire, atque ita populum cum Rege committere: Quòd, quæ ſucceſsiui iuris ſunt Regna, electiua faciendi poteſtatem ſibi vendicet (quod factum in *Galliâ* à Cardinale *Placentino* ex Diplomate *Clementis* 8ui: tentatum etiam in *noſtro*, ex binis *Clementis* eiuſdem *Breuibus* meritò in vltrices flammas abijciendis, meritò abiectis;) ad *ſolumne Britanniæ Regem* hoc, non & ad *Gallum* & *Hiſpanum* pertinet?

Quid, quòd in *Cæſarem, Principeſque*, quàm in priuatos plùs ſibi iuris arroget; cùm, nec plebeio homini per Cenſuram ſuam agellum adimat, Regnum Principi adimat; etiam, (qui nihil peccauit) Hæredi; ſic autem adimat, vt etiam pœnitenti, reliquus iam locus nullus, nec ſpes recuperandi denuò; vt iam, quæ præterea nemini, boni ſui & proprij priuatio eſt, cenſura; *Principi* ſit tamen, & *ſoli Principi:* ſi, deteriore iure regnetur iam apud *Chriſtianos*, quàm olim regnatum eſt apud *Iudæos*, minorque *Cæſari Regibuſque* noſtris ſit, quàm illorum *Regibus* fuit

autho-

authoritas: ſi deteriore quàm olim apud *Ethnicos*,(cùm Pontifex, etſi *Ethnicis* ſubditus fuerit, in temporalibus, at *Chriſtianis* tamen nunquam fuerit:) ſi multum legitimæ poteſtatis ſuæ deceſsit *Conſtantino Cæſari*, quam priùs *Ethnicus* habuerat, multum etiam *reliquis Principibus*, ex quo, datis *Chriſto* nominibus, in Eccleſiæ fidem tranſierunt: ne hæc quidem ad *reliquos* quicquam pertinent?

De ſubditis verò. Si, non *Fidei illorum dominari* ſolùm velit, ſed & *fidelitati*: ſi Regem quemque, multos habere in Regnis ſuis magnos, potentes, diuites, quibus, leges ferre tamen: in quos, animaduertere nequeat, ne læſâ quidem Maieſtate: atque ita, eximi abſolutè partem ſubditorum tertiam; reliquam etiam totam,(vbi id ita vult Pontifex) omni officio, fide, ſubiectione laxari: ſi *Charactere Baptiſmi*, non eximi *Chriſtianos*, *Charactere* tamen *Ordinis* eximi Clericos neceſſe ſit ſubiectione ſuâ: nec *charactere* quidem modò, ſed vel *tonſurâ ipſa primâ*, idque (ſi *Bonifacio* credimus) etiam coniugatos: *propria* ne hæc *Noſtri*, nihilne cùm *reliquis commune?*

De *Cæſaris, Principumue* beneficijs. Priuilegia nulla à *Cæſare Regibuſue* indulta Eccleſiæ, nulla ipſi Pontifici: nec gratiam illis factam, ius modò redditum fuiſſe: nihil quicquam donatum illis vnquam, tantùm quòd illorum iam antè fuerat, id quòd ita fuerit modò declaratum: Quæ iure humano habent, quæque niſi humano iure haberi non poſſunt; tamen à *Cæſare* illa, *Principibuſque* non habere. Quid? An hæc etiam *Cæſarem, reliquoſque Reges* nihil attinent?

De Cenſuris. Si, debito æris, (quo quis excommunicato tenetur ex pacto ſuo) etiam latâ Sententiâ debitorem non ſolui, conſtet: obedientiæ autem & fidei debito (quo, ex præcepto Dei tenetur,) ſolui quemlibet poſſe, ne Principi teneatur: ſi Cenſuras ipſas ad peccati medicinam, & ſalutem animæ à Chriſto inſtitutas, ibi vel maximè vel ſolùm adhibere, mos iam diu fuit, vbi de finibus regundis, vel de iure aliquo temporali agitur: Denique, ſi *Martyrij* nomen prophanare fas, & qui proditionis nomine infames, quiq; iuridicè damnati ſunt, conſecrare, atque ita, ſcelera in ſacrificia tranſubſtantiare: Numquid hoc Regi noſtro *peculiare*, non cùm *reliquis Regibus commune* eſt?

Digitized by Google

Quid quæ nuperimè iam habemus, quæque adhuc calent à *Cardinale*, an nec illa in *commune* ſpectant ad *Cæſarem* & *Reges*
1. *omnes*? *Chriſtum hominem, in terris, tempore mortalitatis ſuæ, habuiſſe poteſtatem in Imperatores temporalem*, & de *eorum Regnis diſponere potuiſſe.* (Quod probatur, *per porcos*) *Eamque poteſtatem ſine dubio Pontifici conceſſiſſe.*

2. *Liberâſſe Apoſtolos ſuos, Chriſtum, ab omni ſubiectione Principum terrenorum, eoſque proinde, facto tantùm, non iure Principibus ſubiectos fuiſſe.*

3. *Defuiſſe Apoſtolis Reges, quos deponerent, non autem deponendi poteſtatem.*

4. *Potuiſſe Apoſtolos, à ſubiectione Principum infidelium, populum Chriſtianum eximere, ſi id vtile cenſuiſſent, eiſue vires non defuiſſent.*

5. *Populum Chriſtianum, in periculo amittendæ fidei, excutere potuiſſe iugum Principum infidelium.*

6. *Tolerâſſe tum Perſecutores ſuos, non propter conſcientiam, ſed propter defectum virium, quòd non haberent, qui eos armare poſſet, vel armatos educere.*

7. *Potuiſſe autem & debuiſſe, ſi vires adfuiſſent, Imperium illis abrogare. Atque id ſi non feciſſent, expoſitam ab ijs religionem euidentiſſimo periculo, cùm nollent adhibere remedium, quod habebant in promptu.*

8. *Tempus fuiſse Martyrij, tum, cùm nemo auderet reſiſtere: cùm auderet autem, cúmque ægrè ferrent populi, ac prompti eſſent ad excutiendum Principis iugum, tum demum potuiſſe Eccleſiam exerere poteſtatem ſuam (quando ſcilicet non fruſtrà exereret,) ac Principes de Regnis deponere.*

9. *Pontifices, etiam in temporalibus, non fuiſſe ſubiectos Imperatoribus Ethnicis. Quod ſi autem Ethnicis, at non Chriſtianis tamen.*

10. *Reges, nullam in Epiſcopos, vel clericos habere poteſtatem.*

11. *Exemptos fuiſſe Clericos, etiam iure diuino, ab omni iuriſdictione Principum, etiam priuſquam priuilegijs eximerentur. Illa, quæ conceſſerunt Imperatores, priuilegia, ex ignoratione iuris, conceſſiſſe.*

12. *Potuiſſe, adeòque poſſe Pontificem eximere Clericos poteſtate Principum, nec id Principes impedire poſſe. Et quod potuit, feciſſe, Clericoſque abſolutè ab eorum poteſtate exemiſſe.*

Papam,

Papam, ex eo quòd factus eſt Paſtor, à Chriſto mandatum expreſſum habere, mutandi regna. 13.

Etiam, ſine excommunicatione, diſponere poſſe Papam de regnis Principum, pro vtilitate Eccleſiæ. 14.

Etiam authoritatem habere in Principes infideles, priuandi eos dominio ſuo, non tamen quâ infideles, ſed quâ fidelibus dominantur. 15.

Facere Pontificem, vt qui Rex eſt, ſubditis ſuis Rex deinceps non ſit: Omninoque ſuperiorem eſſe Cæſare & Rege quouis in temporalibus, vbi ſalus ſubditi in periculum adducitur, propter obſequium temporale (adducitur autem omninò, cùm Superior ille adduci dixerit.) 16.

Papam diſpenſare contra obedientiam ſubditorum: faciliùs autem id, quàm contra obedientiam Monachorum. 17.

Poſſe eum, Principes cogere, ad legem aliquam politicam ferendam, niſi velint anathematis vinculo alligari. 18.

Non eſſe Principes à Deo ſecundos: de iure, nec niſi de facto ſolùm, nec à ſolo Deo poteſtatem ſuam illis dari, nec immediatè: vt (ſcilicet) eam habet, Pontifex. 19.

Non coniunctas eſſe Eccleſiam & Politiam vinculo beneuolentiæ, ſed ſubiectionis, vt Eccleſia Reipublicæ præſit: Nec conueniſſe in vnum, vt duas Reſpublicas, ſed vt ſpiritum & carnem, nempe vt Politica membra ab Eccleſiaſticâ poteſtate motum omnem, & ſenſum recipere debeant: nec aliter quàm baculos & cadauera ab eâ moueri. Quid habet in hijs *peculiare* Rex *noſter*? quid non *cum reliquis coniunctum* & *commune*? 20.

1. *Fruſtra* autem *laborat Cardinalis*, dum contendit, §‖ *Non improbari Papæ quodcunq; iuramentum* § imò *quodcunque* Regiæ poteſtati fauet, *improbari, quodcunque* non ita modificatum, vt nihil in eo caueatur, contra *Romanam Tyrannidem*, quò minùs pro arbitratu ſuo, *Cæſarem* & *Reges* poteſtate exuat. Hæc eam vim habent: probari aliquod fortè, dum ne *Papæ* in eo manus ligentur, ſed vt ei ſemper integrum ſit, cùm volet, cùm viſum fuerit, graſſari in Principes: vbi verò, ad omnia imperata præſtò non ſint, impingere ſtatim eis hæreſis notam aliquam, Eccleſiâ primùm, pòſt imperio exuere, quod factum *Friderico 2°. Ludouico Bauaro, Cæſaribus: Iohanni Nauarreno, Ludouico 12°. Galliæ Regibus.* Nec enim *improbum* quid in tali Iuramento.

B. ‖ *Nam neque Summus Pontifex in Breuibus ſuis ad Catholicos Anglos, neque ego in Epiſtola mea ad Archipr. Angliæ Iuramentum quodcunque fidelitatis improbauimus.*

Illud

B. ‖ ═ Sed quod ſub ſpecie ciuilis fidelitatis abnegationem Pontificiæ authoritatis continebat. Pag. 22.

Illud *improbum* eſt, illud *improbandum*, vbi §‖ *ſub ſpecie ciuilis fidelitatis* delitefcit *abnegatio Pontificiæ authoritatis.* § Verùm irrito conatu hoc: In Iuramento enim Regio apertè res geritur, delitefcit nihil: *authoritas Pontificis* nulla *abnegatur*: nulla (inquam) quæ verè Pontificis ſit, quæue ad illum de iure ſpectet: negatur autem, quod *ad decem illa* (quæ recitaui modò) poteſtas Pontifici vlla ſit, de iure (inquam) ſit: niſi ſi ei ius ſit, ſibi ipſi ius vel faciendi, vel dicendi: vbi *Cæſar* quid contradicat, vel Princeps, tonandi, fulminandi, Chriſtianum orbem permiſcendi. Arrogâſſe eam ſibi iamdudum ſciunt omnes, at vbi exeruit vnquam, interceſſum eſſe à *Cæſare* & *Regibus*: vbi vnquam exeret, ſemper itidem interceſſum iri.

B. † Neq; Reges, & Principes Catholici ita ſibi iurari volunt à populis fidelitatem, vt Summi Pontificis authoritas abnegetur. pag. 22.

2. † *Volunt* verò *ita ſibi iurari Cæſar* & *Reges omnes*, vt *hac in Iuramento poteſtas* Pontifici denegetur, *hæc* (inquam) *poteſtas* quæ facit, vt *Cæſari*, vt ipſis poteſtas nulla ſit, niſi ad placitum Pontificis, niſi tantiſper dum, illi ſe ad omnia morigeros præbeant. Et hîc, conferenda fuerat manus *Cardinali.*

B. ‡ Quæ duo ſi demonſtrare potuero, nemini dubium relinquetur, quin cauſa Regis Angliæ propria ipſius ſit neque aliquid commune habeat cum cauſa Regum, & Principum Catholicorum. Pag. 22.

Nam, niſi *decemplicem* eam poteſtatem Pontifici ſuo aſſeruerit: etiamſi ‡ *duo illa demonſtrauerit*, quæ ſibi finxit, ne ſic quidem quicquam egerit. Poteſtas, quę *propria* Pontifici ſit, vel *ſua*, haud vlla ibi *negatur*. Nam quæ *negatur*, ita planè de extrauagantibus eſt, extra ius & iuris regulas, præſertim *Eccleſiaſtici*, vt nec *Cardinalis* ipſe, Pontificis eſſe eam adhuc auſus ſit affirmare: Exorari, vrgeri, adigi nondum potuit, necdum poteſt, vt oppoſitum aſſerat vllius *de propoſitionibus, ijs*, quæ natiua membra ſunt *Iuramenti Regij*, & quibus omnem poteſtatē eam complexus eſt, quam à ſuis vult abnegari. *Poteſtatem Pontificiam abnegari*, inculcat ſemper, ſed indefinitè: atque vt *doloſus ambulat ſemper in generalibus*, Reuoca, vt quæ illa poteſtas ſit, & ad quid: vt de *decem illis*, vnum aliquod diſertè dicat penes Pontificem eſſe, mutus illico.

B. † Quod igitur iuramentum, quod Rex Angliæ fidelitatis, & ciuilis obedientiæ vocat, non ſit iuramentum ſimplicis fidelitatis neque ſolius ciuilis

Abnegari iuramento authoritatem Pontificiam, id verò *perſpicuum* facere vult, iterum iam, §† *Ex ipſo Edicti titulo.* Verùm id (quod & antè docui) peruerſâ ſatis conſequentiâ. *Edicti titulus eſt, Ad detegendos Papiſtas.* Ergo *in iuramento, abnegatur poteſtas Pontificis.* Ab *Edicto* ad *Iuramentum*, nulla neceſſitas eſt conſequentiæ. Multa præter *Iuramentum*, in *Edicto* ſunt.

ſunt. Sed neque à *Papiſtis* ad *Pontificiam poteſtatem* ſequitur: Præter *poteſtatem* enim *Pontificis*, multa hallucinantur *Papiſtæ*.

Sed quid agat? Hærendum etiam illi in *titulo*, quâ laborat penuriâ. Aliunde enim non habet, quo fucum Lectori faciat. Fecit hoc cùm *Tortus* eſſet, & retortus eſt. Nec enim ea contineri in *Titulo* omnia, quæ in *Edicto* multa ſunt, & varia. De *viginti duobus* Paragraphis, *tres* ad ſummum vel *quatuor*, *Iuramentum* tangunt: cæteri, alijs rebus ſunt. Tum, quadrare ſatis *Titulum*, *Ad detegendos Papiſtas*. *Papiſtæ* enim multi in recenti ſcelere, peſsimè, vt videtur, animati: ad *Papiſtas* itaque *reliquos detegendos*, an eadem illis mens: (quò, quibus non eadem, dimitti: quibus eadem, maturè reprimi poſſent.) Ex *Titulo* autem, ſiquid volebat, ita colligere debuit: fraudem quotidiè *Papiſtis* creſcere, ex quo facti nuper *æquiuoci*, vt *detecti* fortè antea, de nouo iam *detegendi* iterum: Et cum fraude, malam mentem: vt proin magis etiam ſollicitè reprimendi. Fraus autem & mala mens liquebant è reſponſis eorum turpiſsimis: *Sacerdos non ſum*, putà, *Apollinis*. *Mare non transij*, nempe, *glaciale*. *Romæ non fui*, nimirum, *hodierno mane*. *Nunquam vidi Parſonium*, ſcilicet, *nunquam in Iaponiâ*.

obedientiæ, perſpicuum eſt, ex titulo Edicti: Hic enim eſt Titulus: Ad detegendos Papiſtas. Pag. 22.

Et *Cardinalis* ſenſus ille, quem affingit, adeo ſenſus *Edicti* non eſt, vt ne poſſit quidem eſſe, niſi plumbeus eſſe velit: nempe, ‖ vt *reprimeret* eos, qui *nolunt Regem agnoſcere ſupremum Gubernatorem in Spiritualibus, neque volunt Primatum Apoſtolicum Summi Pontificis abnegare*. Primatum Apoſtolicum Pontificis; qui poteſt? cum Pontifex [a] *Petro, vt Apoſtolus eſt, propriè* non ſuccedat, non Apoſtolicum igitur: quin primatum Pontificium, nec eum tamen *primæ Sedis*, *tituli*, vel *ordinis*, ſed *iuris*, quod ſibi præter ius, vendicat τὸ κατακυριεύειν τῶν ἄλλων, quíque (ſi eam vocem vſurpare detur, quæ ipſius Legis eſt,) *Suprematus* potiùs eſt, quàm *Primatus*. Sed neque hâc de re cauetur quicquam in *Edicto Regio*. Erat enim antea: iam quoque eſt, Iuramentum aliud, quo cauetur hoc, quodqúe qui præſtare renuit, capitali id ei pœnâ luendum eſt. Atqui nouum hoc & nuperum *Iuramentum*, ne ſi recuſet quis ſuſcipere, capitale id ei eſt. Ecquis verò tam ſine cerebro, vt perſuadere cuiquam ſe poſſe putet, cùm eſſet antea *Iuramentum* huic rei, ſub pœna capitali: conſultum videri potuiſſe vel Regi, vel Regni Ordinibus, aliud

B. ‖ *Neque finis Iuramenti eſt, continere populos in eâ obedientiâ quæ Regibus, & Principibus debetur, ſed reprimere Papiſtas, qui ciuilē obedientiam Regibus exhibent, ſed nolunt Regem agnoſcere caput vel ſupremum Gubernatorem Eccleſiæ in ſpiritualibus, neque volunt primatum Apoſtolicum Summi Pontificis abnegare. Pag. 22.*

[a] *Bellar. de Pont. l. 4. 25.*

Digitized by Google

aliud eidem rei *Iuramentum* ſancire, cuius pœna, citra capitalem ſubſiſteret, Vt,cùm ſeueri (ſcilicet) eſſe vellent,& *Papiſtas reprimere*:quos antè acriore poterant,iam mitiore plecterent? Hæccine *reprimendi* via vobis; quem, *capite* poſsis, vt magis terreas, capiti parcere, *fortunis* vel *carcere* mulctare? Læſo cerebro ſit, qui credat; læſo non minùs, qui credendum proponat. *Titularis* ergo hæc probatio eſt, & merè quidem *titularis*, rei nihil ſubeſt.

B. ‖ *Ne bis eadem repetendo, & me, & Lectorem fruſtrà fatigem.* Pag. 22.

B. ✠ *Vidimus enim totâ ſpectante Româ, Legatos Reipubl. Lucenſis, Genuenſis, ac demum Venetæ, Ducem Feria Regis Hiſpaniæ, Ducem Niuernenſem Regis Francorum, ſplendidiſſimo comitatu ad vrbem aduenire, Summi Pontificis pedes deoſculari, Latinâ & perelegãti oratione venerentiam, & obedientiam nomine totius Reipublicæ exhibere,* ═

B. ‡ ═ *Quæ S. Petro Apoſtolorum Principi eiuſq; Succeſſoribus iure debetur.* Pag. 23.

2. ‖ Quâ, cùm ſemel iam *fatigârit Lectorem*, & (vt fatetur) *fruſtrà*, bene facit quod non *bis*, *fruſtrà fatiget*. Remittit ille te (Lector) ad *Tortum*; ego ad *Librum*, quo *Torto* reſpondetur.

Vt iam conſtet de ſecundo; ✠ *Ita ſibi Reges iurari velle, vt ſui Pontifici obedientia conſeruetur*, id verò, docere ſe putat, ab exhibitâ nuper *Paulo Quinto*, obedientiâ: vbi commemorat nobis quid *Româ totâ ſpectante*, nuper viderit. Atque hîc inuitat nos ad ſpectaculum, inque eo, *Legati Lucenſes, Genuenſes, Veneti, Dux Feria, Regis Hiſpaniæ; Dux Niuernenſis, Regis Francorum, Legati*; quàm *Româ totâ ſpectante, Pontificis pedes* ſuauiter *deoſculati ſint*, quàm *ſplendido comitatu fuerint*, Et *Latinas orationes perelegantes habuerint*. μετὰ πολλῆς φαντασίας.

Vidiſtin' verò hæc? At ſi *Petro* ibi ſedente, non vel *Feria Dux* vel *Niuernorum*, ſed (qui *Centurio* modò erat,) *Cornelius*, Romam veniſſet, atque eadem hæc *Petro* præſtare voluiſſet, vidiſſes *totâ ſpectante Româ*, *Petrum* à pedum oſculo, à pedibus repellentem. *Cæſareæ* quidem id fecit *Centurioni*: credo idem & *Romæ Ducibus* facturus.

‡ Omninò ergo id, malè à te poſitum, *Eam præſtitiſſe Illuſtriſsimos Legatos quæ S. Petro Apoſtolorum Principi eiuſque ſucceſſoribus iure debetur.* O ergo iuris ſui vel ignarum, vel negligentem *Petrum!* vel potiùs, ô *ſucceſſores* eius cupidos iuris non ſui! Non enim *Succeſſoribus* debetur hęc iure, niſi ius hoc *Petro* conſtitiſſet, niſi ab aliquo aliquando, *Petro* præſtita fuiſſet. Quare non *eam* dicere debebas *quæ Petro*, ſed *eâ quæ Petro*, longè multiſq; partibus maiorem. Verùm, reddidit tum rationem *Petrus*, cur reijceret à pedibus *Centurionem*, *Nam & ego homo ſum.* Eam *Succeſſor* eius reddere non poteſt, qui pluſquã *Petrus*, pluſquam homo eſt, nec *Deus*, nec purus *homo*, ſed *inter vtrumque*. Laudo tamen, Legatos: *Cornelium* imitati ſunt, etiam vicerunt: non

laudo

laudo *Succeſſorem Petri*, qui in pari cauſâ, *Petrum* imitari noluit. In pari cauſâ dixi? Imò longè diſpari: Diſpar enim hìc longè, vbi ſcilicet, & ratio minor *propter quam*: vbi & perſona maior, *à quâ*, & minor, *cui*: vbi, *quæ exhibita eſt* autem multò maior fuit ſubmiſsio. *Ratio* minor: Romæ enim hijs nuper, *Ceremoniæ* res modò: at *Cæſareæ* ibi, *Centurioni ſalutis* cauſa agebatur. Eſt verò *Satrapa*, quàm Centurionis *perſona maior*, *à quâ*, ac multò magis Regum, quos Satrapæ referebant. Pontificis autem, quàm *Petri*, *perſona minor*, cui: Ibi, non *Cornelius Ioppam* ad *Petrum*, *Petrus* ipſe *Cæſaream* ad *Cornelium* venit, nec piguit veniſſe: Hìc, non *Petri Vicarius* ad *Reges*: Ipſis ad illum in Legatis ſuis, *Romam* vſque veniendum fuit. Ac calceos deoſculari, quàm, ad pedes procidere, abiectio longè maior. Et hoc tamen, (*Româ totâ ſpectante*) in cauſâ tam diſpari, & vbi ventoſa tantùm *Ceremonia*: paſſus ſibi fieri à Satrapis, bonus *Petri* Succeſſor, in eo quidem *Petri* non bonus imitator.

Sed, non *reuerentiam* ſolam quæ in poteſtate exhibentis eſt, etiam { *præſtitiſſe* dicis *obedientiam*. } At [a] alicubi memini legere me, Regem & Imperatorem aliquem, *reuerentiam* modò *Pontifici*; *obedientiam*, non niſi *Eccleſiæ* præſtare voluiſſe. Tum, vbi certatum aliquandiu, non peruiciſſe tamen *Pontificem*, niſi tantùm, vt obſequium quidem *Pontifici* (quod, vti ſcis, amicos parit, & inter pares eſt, nec vllo niſi vrbanitatis iure debetur) *obedientiam*, ne tum quidem, polliceri vellet, niſi *Eccleſiæ*.

[a] *Continuat ad Hypomnema Petr. de Vineis.*

Si tamen vera narras, & *obedientiam* (vt dicis) *exhibuerunt*: at qualem, quouſque, & in quibus? An ad depoſitionem vſque Regum ſuorum de Regnis ſuis? An ad *obedientiæ* interdictionem vſque in ſubditis? An in temporalibus ſuis, vt de ijs ſtatuere poſſet, pro arbitrio ſuo, & niſi morigeros haberet, exauthorare, & per *Decretalia* ſua tollere illis *Regalia*? Non puto: Diſceſsiſti ergo extra callem: nam hæc illa eſt falſi nominis *obedientia*, nec alia præter hanc, quam noſtri in *Iuramento* eierant.

Denique, quæ hìc nobis recitas, ad *pompam* magis ſunt, quàm *palæſtram*: imò, ad *pompam* planè ſunt, non ad *palæſtram*. *Venetos* appello, (quos ibi nominas,) quos ais { *exhibuiſſe* demum *obedientiam* } hanc. At, eo ipſo tempore *Papa*, an vt legem ſuam refigerent, an vt incluſos in carcere laxarent, an vt

Ieſuitas ad ſe reciperent, an vt in hijs *obedirent* ſibi, impetrare poterat? Quod igitur de *obedientiâ* dix'ti, ad *pompam* modò fuit, & in *pompâ*: Duc in *palæſtram*, aliter animatos ſenties. Faciat, quod *Francorum Regi* fecit *Gregorius XIV.* ſtatim quam *exhibuit obedientiam* Dux *Niuernenſis*, (credo) modificabit nonnihil: nec, tum, ſiuit deponi Regem ſuum (non obſtante bruto eius fulmine,) nec iam (ſcio) ſineret, deeritque (credo) officio in *Papam*, ne deſit in *Regem*. Faciat, quod *Hiſpaniarum Regi* huius Patri, facturus fuerat *Sixtus V.* nec dubito, quin eadem *Illuſtriſſimo Duci Feriæ* mens futura ſit. Eo ſi loco ſemel res ſint: *oſculi* illius tam ſuauis, ſandalij inaurati obliuiſcentur illicò. Quod fecit *Bonifacio VIII. Francorum Rex*, quod *Clementi VII. Hiſpaniarum*, idem ſimili caſu, vel huic facturi ſunt. Ad vrbem aduenient, cum comitatu longè magis ſplendente, vtpote armato: Scribent in eum, ſi non *Orationes*, at *Epiſtolas* non minùs elegantes: qualem legas [a] *Caroli* tum, ad *Clementem Papam*, atque in eâ, (quod te dabit ad ruborem) obiectum *Clementi à Carolo, tranſmiſſum* ab eo *nuncium ad Marchionem Piſcariæ*, Caroli tum ſubditum, & Neapolis proregem, *offerentem, ſub Apoſtolici Breuis credentiâ, Regni Neapolitani inueſtituram, & poſſeſſionem*, ſi à Principe ſuo ad Pontificis partes deſciſceret. Cumque conſcientiâ teneri ſe Marchio fingeret, ne id faceret, quod *ſine incurſione criminis læſæ Maieſtatis* fieri non poſſet: perſuaſum ei fuiſſe, *id eum licitè ac ſine honoris ſeu fidelitatis præſtitæ læſione ſeu præiudicio exequi potuiſſe*. At, non *præſtitit* tamen *obedientiam* Marchio, nec *Dux Feriæ* (ſcio) in ſimili *præſtiturus*. *Pompatica* hæc veſtra, *volatica* tunc erunt. Noluerunt enim vnquam vlli, noluerunt huic iam, ita vel *iurare* vel *præſtare* Pontifici *obedientiam*, vt *Regibus* ſuis, vel *fides* inde, vel *obedientia* periclitetur.

[a] *Apolog. pro Carolo Quinto.*

Ne tu igitur hîc, nimiùm te oblectes, neque nobis *obedientiæ profeſſionem* obtendas, niſi & illud, quâtenus ea ſe porrigat, vnà dixeris. Eſt enim, *aliquò prodire tenus, ſed non datur vltrà*. Si quando enim *Pontifici* bilem mouerint, & is Reges ſolio deijcere, ſubditos eorum ab eis deficere voluerit: non ſunt profeſſi ſe, eo caſu, *obedientes* fore. At is caſus noſter eſt: quem nec *profeſſi* ſunt, nec, ſi *profeſſi*, *praſtarent*, ſcio: quin tanquam iniuſtæ *profeſſioni*, iterum poſtrenunciarent. Exemplo hoc,

præie-

præierunt ſæpe populis ſuis, populíque ſui, præeuntes eos, ſecuti ſæpe ſunt, etiam cùm idem inciderit, denuò ſecuturi.

|| *Habet* ergo *commune* ſaltem *hoc, cauſa Regis cũ cæteris*, quòd vt ille non: ita, nec illi à Pontifice, vel Regnis ſuis, vel ſubditorum fide priuari debeant, ne velint quidem; ac hoc, quantumuis *fruſtra laboret* Cardinalis, *commune* ſemper habitura eſt. Semel & ſimul excutiant iugum eius ſi volunt, quod fecit Rex: alioquin, quantumuis ad tempus ferant, vbi iugum ſuum eo vſque aggrauabit; tum demum, refractarios ſentiet, ſaltem tum ſinguli, alter poſt alterum illud excuſſuri ſunt. Oſculo fortè, vel titulo non abſtinebunt: vim tamen Imperij mordicus & iura ſua retinebunt, atque illud ius eripi ſibi à Pontifice, haud vnquam impunè patientur. *Communis ea Regum cauſa eſt*, etiam qui ab Eccleſiâ ſeparantur: *Commune fidelitatis debitum* à ſubditis ſuis.

B. || *Quid habet cõmune cauſa Regis Anglorum cum cæteris, cùm ipſe hoc inprimis cõtendat, vt populos ſuos ab obedientiâ Summi Pontificis auertat,* =

Neque tamen, à Pontificis hâc falſi *nominis obedientiâ* auertere quenquam, id demum eſt, {+ *à Chriſti corpore, quod eſt Eccleſiâ, ſeparare*} nec *ab Eccleſiâ quæ Chriſti corpus eſt*, haud quenquam Rex *ſeparat*. Obſoleta iam hæc calumnia eſt. Iamdudum mundus didicit, diſtinguere inter duo hæc: *A Curiæ Romanæ faſtu auertere:* &, *Ab Eccleſiâ Chriſti ſeparare*. Et illud quoque didicit, nihil penſi eſſe Pontifici, quàm ille multos *ab Eccleſiâ ſeparet*, (non ſi Græciam, non ſi Orientem totum,) dum faſtui ſuo, dum pedum ſuorum oſculis ſatis proſpiciat. At & illis, nobiſque adeo, *oſculari filium* dabitur, ſpero, vt *pedes ei* nunquam noſtrum quis *oſculetur*.

B. + = *atque eo modo à Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, ſeparet,* =

{‡ *Merguntur* autem *in Infernum*,} nulli citiùs, etiam *in inferni profundum*, quàm, qui imitantur illum, qui *ſimilis eſſe voluit Altiſſimo*, ad quem nonnihil accedit is, qui *pedes* ſuos Regibus præbet *oſculandos*, Regum ceruices *pedibus calcat*, ludit coronis *Cæſarum*, *pede* induit, *pede* decutit: & *extollitur ſuper omne, quod dicitur Deus*.

B. ‡ = *ac ſecum in inferna demergat?* Pag. 24.

Nam ⸸ *Leonis* hîc *ſententia*, loco non ſuo eſt, & à quâ benè poterat abſtinere *Cardinalis*. *Leonis* (credo) *pedibus*, *Legatus Cæſaris* non fixit *oſculum*, nec *iurauit* ei *obedientiam* vllam. Non adeo *Leoni* illuſtris fuit *Principatus*, vt qui non Synodum ipſe cogere, non vt intra *Italiam* cogi, non vt ad tempus differri, poſſet impetrare, qui ipſe *prouolutus ad pedes Cæſaris*, non Cæſar ad illius.

B. ⸸ *Vera eſt enim ſententia illa M. Leonis in Epiſtolâ ad Epiſcopos Prouinciæ Viennenſis.* Quiſquis huic Sedi Principatũ exiſtimat denegan-

dum, illius quidem nullo modo poteſt minuere dignitatem, ſed inflatus ſpiritu ſuperbiæ, ſemetipſum in infernum demergit. *Pag.* 24

ad illius: Vt *Leonis* catuli, *Magno* ipſo *Leone*, longè *maiores*. Dixi, loco ſuo non eſſe *Leonis* ſententiam, & eſt tamen loco ſuo, (ſenſu alio,) nec alia verior de Sede prophetia. Sedes enim illa, poſtquam *inflata eſt ſpiritu ſuperbiæ*, nemo illi magis, quàm ipſa ſibi: nec vllo modo magis, quàm iſto, dignitatem ſibi minuit: quo ipſo *ſuperbiæ ſpiritu mergenda erit vſque in Infernum*, ſi ita pergat, ad cælum vſque ſeipſam attollere. Verus autem Sedis primatus, potiùs in Petri humilitate talia reſpuentis, quàm in *fumoſo* ſucceſſorum *typho*, fieri hæc ſibi, *totâ ſpectante Româ* ita cupidè ambientium, ita glorioſè triumphantium, ita ambitioſè prædicantium.

B. ‖ *Quæ cùm ita ſint, poterat Rex ab illis verbis abſtinere, quæ in iniuriam omnium Catholicorum Principũ protulit. Expergiſcimini igitur, &c. quaſi vnus Rex Anglorum vigilet, vnus ſapiat; cæteri dormiant & deſipiant vniuerſi* ═ *Pag.* 24.

[a] Pſal. 44. 23. & 78. 65.

‖ *Poterat* autem Cardinalis, *à verbo* Regis *illo* manũ *abſtinere*, nec ita ad calumniam trahere, quo monuit *expergiſci* Reges: ſine tamen cuiuſquam iniuriâ. Nec enim ideo *deſipiunt* ſtatim, qui de vno aliquo, in rem ſuam monendi ſunt. Neque verò ita neceſſe eſt ibi dictum accipi, quaſi reliqui *dormiant*: [a] *Expergiſcere*, vel Deo dicitur, qui nec *dormit* tamen, nec *dormitat*, ſed quia, quantumuis aduertat, ceſſet tamen ab opere, (atq; in eô *dormientis* inſtar eſt.) *Expergiſcere*, vel *Deo* dicitur. Quod vel *Deo* dici potuit, idem illud dixiſſe *Regibus*, cur turpe ſit? Qui dixit olim, *Et nunc Reges intelligite*, non id ita dixit, quaſi præter eum, cæteri *Bruta animalia* eſſent vniuerſi: *vnum* modò Propheta ibi intelligere Reges voluit, de Chriſto ſcilicet, non negligendo: *Vnum* modò hîc monere voluit Rex, de iure Regio non negligendo: præterquam, quod ad hoc lenti ſint, cætera vigiles ſatis ſcit & perſpicaces. Nihil autem eis decedit de ſapientiæ opinione, nihil de vigilantiæ, ſi ad alia tam multa oculati, ad vnum aliquod, minùs fortè quàm par eſt, attenti ſint.

Nec enim Reges priuilegio gaudent *Pontificis*, vt humani aliquid pati, vt errare, nullâ in re poſsint, neque quicquam vſquam omittere, de quo commodè monendi ſint: præſertim, ſi æqualis id eorum faciat; magis adhuc, ſi mutuas vices non defugiat, ſed quàm monere illos, hâc in re, tam ab illis moneri in aliâ, paratus ſit. Nec, vnus tamen, hâc in re, *ſapit* Rex noſter. Eſt Deo gratia, ſunt & Reges alij, qui & ipſi idem cum illo ſapiunt, & Pontificis in Regnis ſuis iugum excuſſerunt.

Tum,

Tum, ſi *ſatis experrecti* etiam, (vt *Cardinalis* autumat) Reges reliqui, (vtinam autem ſint) ne ſic quidem iniuria eis fit: non magis quàm *Sacrorum Regi*, cui Veſtalis, *Vigilaſne Rex? Vigila.* Monendo enim laudat, qui vt faciant monet, quod iam faciunt. An & eum monitionis vſum, atque adeò laudem, docendus eſt *Cardinalis*?

‖ *Præcidi* autem, non *neruos*, ſed *ſtrumas* potiùs, quibus luxuriatur interdum poteſtas Pontificia, incommodi nihil eſt. Idem hoc Reges ſæpe factitârunt *Pragmaticis* ſuis. Ni feciſſent, *ſubneruata* iamdiu eſſet authoritas eorum Regia. Si porrò etiam fecerint, plus adhuc *neruorum* habitura. Quod enim decedit illis, accreſcit Pontifici: qui quaſi lien iamdudum eſt, rei totius Chriſtianæ.

B. ‖ = *neq; poſſint Reges authoritatis ſuæ neruos integros ſeruare, niſi authoritatis Pontificiæ neruos ipſi præcidant.* Pag. 24.

Nam, quòd † *expergiſci* vis *Regem*, (nec ab eâ, quam culpas ipſe vocem, abſtines) vide, quàm *Rex* vocem hanc non inuitus ferat, præſertim cùm *verbum Domini* etiam nomines. Ad tubam illam, quis non *euigilet*? quis non arrectis auribus ſit? Quod vero verbum? *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari. Expergiſcatur verò potiùs hîc Cardinalis*, quidnî autem & *Pontifex*? Hoc enim agitur hîc, hinc ex iure manu conſertum vocatur, quòd *Cæſari, quæ Cæſaris*, ſuſtulerit, ſublata non *reddat* iam, nolit etiam *reddere*: quin (quod caput iniuriæ eſt) defendat non *reddenda*, tollere ea potuiſſe ſe, poſſe etiam iam, cùm volet, quoties volet, atque apud ſe detinere, ad ſe enim ea, non ad *Cæſarem* pertinere. Audiat *Quæ Cæſaris Cæſari*? ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων, quale hîc verbum excidit *Cardinali*? quàm non tempeſtiuum? quaſi, qui alios *experrectos* vult, *bonus* ipſe *Homerus*, in mediâ monitione ſuâ *dormitet*. Non enim (opinor,) quod ibi ſequitur, *Et quæ Dei Deo*, id ita gloſſabit *Pontifex*, *Quæ Dei*, id eſt, *quæ Caiphæ* tum, vel *Papæ* iam; ne, ita ſe *Deum* faciat, ne ſic impingat in *Magnum Leonem*, & *inflatus ſpiritu ſuperbiæ, ſemetipſum in inferna demergat*. Qui verbum Seruatoris illud expendet, intellectum ſuſpendet ſaltem, ne de Papâ id vnquam intelligat. Nihil enim ibi interrogatus eſt Seruator de *Pontificis authoritate*, ſed de *Cenſu Cæſaris*; *Verbum* ergo illud *Domini*, ſed quod, *Regiæ* quidem aliquos, *authoritati* verò *Papali neruos* nullos adijciat?

B. † *Expergiſcatur potius Rex Anglorum, & verbum Domini diligenter expendat.* Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Pag. 24.

Apoſto-

dum, illius quidem nullo modo poteſt minuere dignitatem, ſed inflatus ſpiritu ſuperbiæ, ſemetipſum in infernum demergit. *Pag.* 24

ad illius: Vt *Leonis* catuli, *Magno* ipſo *Leone*, longè *maiores*. Dixi, loco ſuo non eſſe *Leonis* ſententiam, & eſt tamen loco ſuo, (ſenſu alio,) nec alia verior de Sede prophetia. Sedes enim illa, poſtquam *inflata eſt ſpiritu ſuperbiæ*, nemo illi magis, quàm ipſa ſibi: nec vllo modo magis, quàm iſto, dignitatem ſibi minuit: quo ipſo *ſuperbiæ ſpiritu mergenda erit vſque in Infernum*, ſi ita pergat, ad cælum vſque ſeipſam attollere. Verus autem Sedis primatus, potiùs in Petri humilitate talia reſpuentis, quàm in *fumoſo* ſucceſſorum *typho*, fieri hæc ſibi, *totâ ſpectante Româ* ita cupidè ambientium, ita glorioſè triumphantium, ita ambitioſè prædicantium.

B. ‖ *Quæ cùm ita ſint, poterat Rex ab illis verbis abſtinere, quæ in iniuriam omnium Catholicorum Principũ protulit. Expergiſcimini igitur, &c. quaſi vnus Rex Anglorum vigilet, vnus ſapiat; cæteri dormiant & deſipiant vniuerſi* = *Pag.* 24.

[a] Pſal. 44. 23. & 78. 65.

‖ *Poterat* autem Cardinalis, *à verbo* Regis *illo* manũ *abſtinere*, nec ita ad calumniam trahere, quo monuit *expergiſci* Reges: ſine tamen cuiuſquam iniuriâ. Nec enim ideo *deſipiunt* ſtatim, qui de vno aliquo, in rem ſuam monendi ſunt. Neque verò ita neceſſe eſt ibi dictum accipi, quaſi reliqui *dormiant*: [a] *Expergiſcere*, vel Deo dicitur, qui nec *dormit* tamen, nec *dormitat*, ſed quia, quantumuis aduertat, ceſſet tamen ab opere, (atq; in eô *dormientis* inſtar eſt.) *Expergiſcere*, vel *Deo* dicitur. Quod vel *Deo* dici potuit, idem illud dixiſſe *Regibus*, cur turpe ſit? Qui dixit olim, *Et nunc Reges intelligite*, non id ita dixit, quaſi præter eum, cæteri *Bruta animalia* eſſent vniuerſi: *vnum* modò Propheta ibi intelligere Reges voluit, de Chriſto ſcilicet, non negligendo: *Vnum* modò hîc monere voluit Rex, de iure Regio non negligendo: præterquam, quod ad hoc lenti ſint, cætera vigiles ſatis ſcit & perſpicaces. Nihil autem eis decedit de ſapientiæ opinione, nihil de vigilantiæ, ſi ad alia tam multa oculati, ad vnum aliquod, minùs fortè quàm par eſt, attenti ſint.

Nec enim Reges priuilegio gaudent *Pontificis*, vt humani aliquid pati, vt errare, nullâ in re poſsint, neque quicquam vſquam omittere, de quo commodè monendi ſint: præſertim, ſi æqualis id eorum faciat; magis adhuc, ſi mutuas vices non defugiat, ſed quàm monere illos, hâc in re, tam ab illis moneri in aliâ, paratus ſit. Nec, vnus tamen, hâc in re, *ſapit* Rex noſter. Eſt Deo gratia, ſunt & Reges alij, qui & ipſi idem cum illo ſapiunt, & Pontificis in Regnis ſuis iugum excuſſerunt.

Digitized by Google

Tum, ſi *ſatis experrecti* etiam, (vt *Cardinalis* autumat) Reges reliqui, (vtinam autem ſint) ne ſic quidem iniuria eis fit : non magis quàm *Sacrorum Regi*, cui Veſtalis, *Vigilaſne Rex? Vigila*. Monendo enim laudat, qui vt faciant monet, quod iam faciunt. An & eum monitionis vſum, atque adeò laudem, docendus eſt *Cardinalis*?

‖ *Præcidi* autem, non *neruos*, ſed *ſtrumas* potiùs, quibus luxuriatur interdum poteſtas Pontificia, incommodi nihil eſt. Idem hoc Reges ſæpe factitârunt *Pragmaticis* ſuis. Ni feciſſent, *ſubneruata* iamdiu eſſet authoritas eorum Regia. Si porrò etiam fecerint, plus adhuc *neruorum* habitura. Quod enim decedit illis, accreſcit Pontifici: qui quaſi lien iamdudum eſt, rei totius Chriſtianæ.

B. ‖ *neq; poſſint Reges authoritatis ſuæ neruos integros ſeruare, niſi authoritatis Pontificiæ neruos ipſi præcidant. Pag. 24.*

Nam, quòd + *expergiſci* vis *Regem*, (nec ab eâ, quam culpas ipſe vocem, abſtines) vide, quàm *Rex* vocem hanc non inuitus ferat, præſertim cùm *verbum Domini* etiam nomines. Ad tubam illam, quis non *euigilet*? quis non arrectis auribus ſit? Quod vero verbum? *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari. Expergiſcatur verò potiùs hîc Cardinalis*, quidni autem & *Pontifex*? Hoc enim agitur hîc, hinc ex iure manu conſertum vocatur, quòd *Cæſari, quæ Cæſaris*, ſuſtulerit, ſublata non *reddat* iam, nolit etiam *reddere* : quin (quod caput iniuriæ eſt) defendat non *reddenda*, tollere ea potuiſſe ſe, poſſe etiam iam, cùm volet, quoties volet, atque apud ſe detinere, ad ſe enim ea, non ad *Cæſarem* pertinere. Audiat *Quæ Cæſaris Cæſari*? ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων, quale hîc verbum excidit *Cardinali*? quàm non tempeſtiuum? quaſi, qui alios *experrectos* vult, *bonus* ipſe *Homerus*, in mediâ monitione ſuâ *dormitet*. Non enim (opinor,) quod ibi ſequitur, *Et quæ Dei Deo*, id ita gloſſabit *Pontifex*, *Quæ Dei*, id eſt, *quæ Caiphæ* tum, vel *Papæ* iam; ne, ita ſe *Deum* faciat, ne ſic impingat in *Magnum Leonem*, & *inflatus ſpiritu ſuperbiæ, ſemetipſum in inferna demergat*. Qui verbum Seruatoris illud expendet, intellectum ſuſpendet ſaltem, ne de Papâ id vnquam intelligat. Nihil enim ibi interrogatus eſt Seruator de *Pontificis authoritate*, ſed de *Cenſu Cæſaris*; *Verbum* ergo illud *Domini*, ſed quod, *Regiæ* quidem aliquos, *authoritati* verò *Papali neruos* nullos adijciat?

B. + *Expergiſcatur potius Rex Anglorum, & verbum Domini diligenter expendat.* Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. *Pag. 24.*

Apoſto-

B. ‖ *Audiat & Apoſtolũ Chriſti, qui quemadmodum ad Rom. 13. admonet populos, vt ſubiecti ſint & obediant temporalibus poteſtatibus,* ═

B. ✠ ═ *ita eoſdẽ monet ad Hebr. 13. vt obediãt ſpiritualibus præpoſitis & ſubiaceant eis, qui peruigilant, quaſi rationẽ pro animabus ipſorum reddituri.* Pag. 24.

‖ Apoſtolus verò *vtrumq;* habet, quod & *vtrumque* Rex audit: *Cardinalem* quoque lætus audit, dum *recognoſcit* ipſe ſe, & *Apoſtolum ibi* iam *loqui* dicit, *de temporalibus poteſtatibus:* quibus ergò, *omnis anima ſubdita eſſe* debet. Et eſt aliqua *Pontificis anima*, inter *omnes* illas: quæ proin ſe, ſi *Apoſtolum* modò audiat, *poteſtatibus* illis *ſubiectam* fateatur.

Audit ✠ nihilominus & alterum, & ex parte Pontificis dolens audit, *Obedite Præpoſitis*. Pluralis enim ibi numerus: *plures*, quibus *obediendum*, non *vnus* aliquis, *præpoſitus* reliquis omnibus *Pontifex Maximus* (vt par erat:) ſi de *Papâ Paulo* ibi ſollicitus fuit *Paulus Apoſtolus*. Plures enim *Papas* (puto) non ferret. Habet verò Rex *Præpoſitos* ſpirituales, agnoſcit eos, & quaſi *pro animâ ipſius rationem reddituros*, non inuitus πείθεται, oratione flectitur, conſilio paret. At illud tuum, Et *ſubiacete illis*, malè ominata vox, quaſi ſi iaceret *Fridericus* ſub *Alexandro Tertio*: neſcit verò vnde in textum irrepſerit, ὑπείκειν enim *ſubiacere* non eſt: vos feciſtis vt eſſet, non credo, vt *Cæſari, quæ Cæſaris ſunt, redderetis*, ſed quod ita miſerè cupitis, *ſubiacere* etiam *pedibus Papæ, Cæſares* ipſos. Meritò ergo, (præter veſtrum,) Interpretes omnes id verbum expunxerunt, nos quoque expungimus: Et πείθεσθαι volunt *Principes*, etiam ὑπείκειν *Præpoſitis*, id eſt, nimirum *perſuaderi ſibi ab illis ratione:* ſin ea non vſque ſuppetat, ſaltem *authoritati* cedere: non *proſternere ſe* tamen: &, vel *imminere* ſibi ita Pontificem, vel ipſi, ſic Pontifici *ſubiacere*.

A D

Digitized by Google

Ad Caput Tertium.

De Comparatione Regis, & Pontificis.

Subiacere ſuum, vrget etiam, *ſubiacere* vult Reges Pontifici: nec (Pontificis cum pace, dici ſuſtinet, }* *Regem ſe vlla ex parte inferiorem non credere,*} non vel eo nomine: quòd, ad Reges non minùs ſpectet, *Edicta* potiùs quàm *libros* ſcribere,) quàm ad Pontificem. *Iacta eſt alea,* Reges *ſubiacere* oportet *omnes,* & Epiſcopo Romano *inferiores* eſſe. Puto autem, in hâc cauſâ Regi noſtro *peculiare* nihil: *communem in eo cauſam agi Cæſaris, & Regum omnium,* an æquali Maieſtate componi poſsint cum *Pontifice* iam, pòſt cùm *Cardinale*; tandem etiam cum *Presbyterorum* ſeu *Diaconorum nouiſsimis.*

* Præfat. Monit. Pag. 4.

|| Vt verò, ne pereat Pontifici laus vlla, (ne in *libris* quidem *magnâ cum laude* ſcribendis:) ſed, vt primas teneat in omnibus; Summus Monarcha, Summus Hierarcha, Diſputator etiam egregius, & *librorum Scriptor*; nec in *Theologicus* modò, ſed (quod mireris) etiam in *Philoſophicis*; (&, quod *Canoniſtæ* dicunt, ſaltem *authoritate Doctor* ſit, ſi non *ſcientiâ*:) de eo monitos nos vult, } *Libros doctiſsimos à quibuſdam magnâ cum laude conſcriptos.* } Quorſum hæc? Credo equidem, vt *libro* locum faceret, quem habet iam ſub incude *Pontifex*, in quo, *rationes* & *argumenta* depromet, quæ in *Vic'edicto* ſuo complexus non eſt. *Principum*, tum *more, Breue* ſcripſit: *Philoſophorum more* iam, *librum* fortè ſcripturus: magnam ab orbe toto initurus gratiam, ſi *actionem* ibi *iniquam* ſubtili diſputatione doceat, quam ita ſtrictim in *Breui* damnauit. Nec enim id nos habuit malè, quòd *Vic'edictum* ſuum *Vic'edicti more* ſcripſerit: ſed quod *libro* vel *ſcripto* aliquo *iniquam actionem* non *probârit*, quam, *Principum more*, tanquam *iniquam*, *Breui prohibere* viſum eſt.

B. || *Cenſores Apologiæ non dixerunt, non eſſe Pontificis libros ſcribere aut de rebus Theologicis diſputare: Scimus enim Pontifices aliquos magnâ cum laude libros doctiſsimos edidiſſe.* Pag. 25.

Iniquum autem petit, ſi id petit, vt quâ authoritate vtitur Princeps in Subditorũ ſuorum; eâdem *Papa* vti liceat in Principum actiones: eodem per omnia ſtylo, eâdem *Edicti* breuitate. Faciunt tamen eouſque hæc ad rem, vt cùm Reges *Edicta*

ſcribunt: Papæ *Epiſtolas hortatorias*, quæ *vicem Edicti* gerant: hâc ſaltem ex parte, Papis *inferiores* non ſint: cui rei à Rege æqualitas hæc adducta eſt. Tam Regi *librum* non ſcribere, *Edictum* ſcribere licet, quàm Papæ: nec ad hanc quidem rem, *Pontifice, ſe vllâ ex parte inferiorem credere.*

B. ‖*Certè enim ſi ad ouile Chriſti ſe pertinere credit, non poteſt ſe non inferiorem illo iudicare, cui dictum eſt à Domino, Paſce oues meas: niſi fortè oues Paſtore inferiores eſſe negare voluerit.* Pag. 26.

Pontifici ſuo, vt *par* ſit Rex vllus, non fert *Cardinalis*: *humero impingit, cornu ventilat*, vt cedant omnes de viâ. § ‖*Ouis* enim *Paſtore inferior.* § Rex autem *ouis*. Ouis certè, verùm non *Petri* tamen, ſed *Chriſti*: quem *Paſtorem* ſuum, quo ſe *inferiorem* agnoſcit. Nec, ſi *Petro* id dictum, *Paſce*, *Petri* ſe tamen *ouem* agnoſcet. Nec enim *Petro* dictum, *Paſce oues tuas*, ſed *Paſce oues meas*. Ouis ergo, ſed *Chriſti*: & *Paſtorem* habet, ſed *Chriſtum*, quem agnoſcit, cui ſe *ſubmittit* lubens.

Ambroſ. de ſacer. dignit. cap. 20. Auguſt. de Agon. Chr. cap. 30.

Verùm, etſi *Ouis Chriſti*, à *Petro* tamen, vel (quod perinde eſt) *Petri ſucceſſore* paſcendus. Non ſanè opus eſt, ab alterutro, ſi, quod *Petro ibi dictum*, *dictum omnibus*, ſi, *Et ille nobiſcum, & nos cum illo, oues illas paſcendas ſuſcepimus*: ſi quàm hęc ad *Petrum*, tam ad *Auguſtinum* & *Ambroſium*: certe nihilô magis ad *Epiſcopum Romanum*, quàm vel *Hipponenſem* in *Africâ*, vel *Mediolanenſem* in *ipſâ Italiâ*.

Sed neque, ſi de *Petro* conuenit, cui dictum eſt à Domino, *Paſce oues meas*: de *Pontifice*, quòd is, in eo dicto factóue *Petri ſucceſſor* ſit, ſtatim conueniet. § *Ad ouile Chriſti pertinere ſe Rex credit*, § ſed *credit Ouile Chriſti*, (vt malè iam in religione ſentit Pontifex,) nihil ad eum *pertinere*. Tum, ſi Orthodoxus eſſet, non ad *Illum* magis, quàm *alios pertinere crederet*. Succeſſorem *Petri* vllum, vel in *Apoſtolatu*, vel in *Apoſtolicâ poteſtate* non *credit*, Romanum Epiſcopum neutro modo ſucceſſorem. Neque tamen de *Cathedrâ* litem mouebit, quin de *Doctrinæ* ſucceſsione. Non enim ad *Petri*: ad aliâ iam paſcua, abduci *oues Chriſti* à Romano Epiſcopo, & quidem nociua: ad alias aquas, & quidem turbidas: vt, ſi *Petro* ſe paſcēdum, at *Opilionibus* hij ſce (qui ſe *ſucceſſores* eius dici volunt) tutò ſe non audeat committere: Velit eſſe *Petri*: nolit eſſe, neget eſſe ſe, vel *Clementis VIII.* vel *Pauli V.* Et iuſtè quidem neget: *Clementis*, qui nondum *Angliæ*, & *Hiberniæ Regem*, Regno priuare voluit: *Pauli*, qui *Regem* iam, ſubditorū fide. Regnum ille, hîc populi obediētiam depaſcere voluit: vt, ſi *Paſtorum* ſe *Ouem* agnoſcat, at *Depaſtorum* neget.

Vel

Vel vnum hoc, argumento ſat erit: non aliter *ſuccedere Petro* iſtos, quàm morbum ſanitati. Ab exemplo primùm, quòd Ille *Centurionem* ſibi noluit, hij iubeant *Cæſarem* ſibi *ſubiacere*. A præcepto etiam, quòd Ille Regi, *Gentem ſanctam ſubiectam* eſſe iubet, *ὡς ὑπερέχοντι tanquam præcellenti*: hij *Gentem ſanctam* ſuam, (*presbyteros* nimirum & *Diaconos*, omnes,) *ſupereminere* Regi, tanquam *infra* ſe poſito.

Ille verò, & {*pertinere ſe credit ad ouile Chriſti*,} & ab aliquo, qui Chriſti loco ſibi ſit, paſcendum. At nullum à Pontifice pabulum, nullam paſtionem, aut habuiſſe vnquam, aut porrò, vt habeat (quo ſunt hodiè Pontifices ingenio) ſeu petere, ſeu expectare. *Paſtorem* non eſſe eum, certè non ſuum: eſſe *Alienum*, cuius *vocem non agnoſcit*, vtpotè à *Chriſti*, à *Petri* voce, alienam longè atque diſſonam.

Tum, ſi ſe paſcendum præberet Pontifici: &, qui ſe præbent paſcendos, non *inferiores* illo tamen: non magis, quàm *Gubernatore*, ſi nauigare: quàm *via Duce*, ſi iter ignotum carpere: quorum vtriſque parent Reges, (vbi ita res feret) nec tantiſper tamen dum parent, *inferiores* habendi ſunt: Nihilo verò magis, *Chriſtianus Rex* vllus, Pontifice, (vel ſi *Paſtor* eſſet) eſſet *inferior*; quàm *Reges* olim *Iſraelis*, qui, etſi ſacra omnia perciperent à Sacerdote ſummo; erant ex eo tamen, Sacerdote nihilo *inferiores*.

Poſtremò, (ſuprà monui) Reges ipſi *paſtores* ſunt, & ποιμένας λαῶν, apud *Gentes, Iudæos, Chriſtianos*. Quare, ſi *paſcuntur*, etiam *paſcunt*. Certè, Gregem Paſtoris veſtri, *Fur intret & mactet*: *Lupus veniat, & diſpergat*, nec *oues* modò, ſed *Paſtorem* ipſum: (*Gothi*, niſi *Iuſtinianus*: *Longobardi*, niſi *Carolus*,) niſi *Paſtores* iſti, ſtrenuè ſe opponerent. Vel ſic ergo, in æquilibrio nobis res, vt *pares* ſaltem ſint. Pontifices enim ipſi, *ouiculæ*, vbi *Cæſar* ac *Reges Paſtores*: atque, eâ parte, *non poteſt ſe, non inferiorem illis iudicare* Pontifex, qui *gladium portant*: niſi fortè *oues Paſtore inferiores eſſe, negare voluerit*.

Vter verò *ſuperior*, Rex, an Pontifex, qui funem hunc velit ducere, diſcat è ſacris literis, vbi ſic Pontifex Regem affatur. *Præſto ſum* Domine. *Abſit hoc à me, vt ſuſpicetur Rex aduerſus* ſeruum ſuum, *rem huiuſmodi. Non enim ſciuit* ſeruus tuus, *quicquam ſuper hoc negotio*. Ne verò, cauſetur quis, ab *Achimelecho* 1.Sam.22.14. Verſ. 15.

dicta hæc parũm cordato Pontifice, & ad *Saulem Tyrannum*: audiat eoſdem terminos à *Dauide* ipſo, *Zadokum* Pontificem & *Nathan* Prophetam, ita compellante, *Tollite vobiſcum* ſeruos Domini *veſtri*. Certè enim, ſi Regem *Dominum* Pontifex appellet, ſe *ſeruum*: ſi Rex ipſe ſe, *Pontificis Dominum*: *non poteſt ſe Pontifex non inferiorem illo iudicare, quem Dominum agnoſcit, niſi fortè, ſeruum Domino inferiorem eſſe negauerit.* Diſcat vel ab *Apoſtolo* ipſo, qui, quem *honorem tribui Regi* vult, vult *tanquam* ὑπερέχοντι, adeóque, quaſi ipſius *præcellentiæ* nomine. Diſcat è *Patribus*: à [a] Tertulliano *Cæſarem à Deo primum, poſt Deum ſecundum, ſolo Deo minorem.* Non ergo *Zephyrino* etiam *Papâ minorem.* Ab [b] Optato, *Super Imperatorem non eſſe, niſi Deum, qui fecit Imperatorem*: non ergo Papam *Liberium* qui *non fecit Imperatorem.* A [c] Chryſoſtomo, *Omnium, quantum erat in terrâ hominum, Caput verticemque Theodoſium.* Diſcat vel à compatre ſuo [d] Ieſuitâ. *In veteri Teſtamento ſub Lege Naturæ, vel Moſis Summi Sacerdotes Regibus ſubdebantur.*

1. Reg. 1. 33.

[a] Ad Scap.

[b] Lib. 3. cont. Parmen.

[c] Homil. 2. ad pop. Antioch.

[d] Salm. 63. Tract. de pot. Ecc. & ſec.

B. ‖ *Neq; ad rẽ facit, quod à nobis hæreticus cẽſeatur Iulianoque Apoſtatæ æquetur, extra caulam Pontificis proinde, eodem iure cum Ethnicis Principibus cenſendus in quos nihil poſſe Põtificem fatemur.* Pag. 26.

‖ Neque verò ſine *calumnia* crimine eſt, quod dicit pòſt *Cardinalis*, vti hac exceptione Regem, quod vel § ‖ *cenſeatur hæreticus à vobis vel ad Apoſtatam conferatur.* § Non vtitur: qui & Orthodoxus eſt; nec mutauit vnquam: vti tamen poſſet, cui ita animus eſſet. *Chriſtum* audimus? *Chriſto* vlteriùs Cenſuræ ſe vis non porrigit: quàm vt ſit, quicunque tandem *Eccleſiam non audit*, (ſiue Hæreticus ſiue Apoſtata) *tibi ſicut Ethnicus. Sit tibi ſicut Ethnicus*: Vox hæc *ad rem facit.*

B. ✠ *Sunt quidem Hæretici extra caulã de facto & in fauorabilibus, vt Iuriſconſulti loquuntur, ſed de iure, & in pœnalibus ad eã pertinent.* Ibid.

✠ Quid *Cardinalis?* Gloſſam apponit de ſuo. Sit tibi Ethnicus *de facto*; *de iure ne ſit*: ſit *in fauorabilibus* Ethnicus, ne ſit *in pœnalibus*. Quæ quidem & *de facto*, & *de iure*, viperea gloſſa eſt. *Sit*, enim, exponit per, *ne ſit*, (id eſt) *Statuimus*, per *Abrogamus*: facit, vt ſermo Chriſti ſit, *eſt* & *non*. Qui *de iure* non eſt, certè *de facto* ne ſit *extra caulam*: Nam, vt *facto* excludas eum, qui *de iure* excluſus non ſit, fieri cuiquam non poteſt abſque iniuriâ.

B. ‡ *Siquidẽ Hæreſis & Apoſtaſia non priuat Pontificem authoritate, quam in eos habet.* p. 26.

§ ‡ *Non priuat* (ais) *Hæreſis, non Apoſtaſia Pontificem authoritate quam in eos habet.* § Non ſanè *quam habet*: nec enim vllam *habet*, quam vltrò iam abdicauit, cùm deinceps *ſicut Ethnicum* à poteſtate ſuâ ablegauit. Perinde enim erat, ac ſi diceret, *Incidat in lupos, qui non vult regi à Paſtore.* Punire autem eos aliter, quàm *Cenſurâ*, non poteſt: nec reſtat ei poſt *cenſuram* pœna,

pœna, quam infligat vlteriùs. Sed neque vt redeat compellere poteſt, (niſi *cenſurâ*, quæ Eccleſiæ eſt) qui Paſtor Eccleſiæ eſt. Poteſt, ille alter *Paſtor*, Rex, qui Vicariam ſæpè operam hîc præſtat, & pœnâ ciuili adigit. Eccleſia verò ad *cenſuram* progreſſa, vltrà quod faciat, non habet. Redeunti tamen condonare poteſt, & ſupplici. *Auditurum* enim ſe pòſt ſpondet *Eccleſiam*, vltrò ſe dè nouo ſubijcit. Eccleſia autem, *nemini gremium claudit*: neminem, qui de *Ethnico* baptizari; qui de *ſicut Ethnico*, abſolui vult, reijcit vnquam; neque verò poteſt reijcere, Sponſum ſuum imitata. *Qui ad me venerit, non eijciam foras.* Ioh. 6. 37.

Quanquam, quid *Chriſtus* ſibi velit, cùm dixit, *Sit tibi ſicut Ethnicus*, Paulus interpres optimus, (id eſt) *nihil tibi & illi ſit*, nominatim autem *iudiciale nihil*, nihil quoad *actum Iudicandi*. *Quid enim mihi*, ait, *de ijs, quæ foris ſunt, iudicare? Eorum, qui intus, penes nos: qui foris, penes Deum, iudicium eſt.* Potuitne magis apertè? De re iudiciariâ expreſsè loquitur. *In pœnalibus, de iure*, Eccleſiæ ius nullum, vt *de ijs, qui foris ſunt iudicet*: nihil Ei plus, quàm vt *auferat à ſe, tradat Satanæ*, à Domino pòſt iudicandos. 1. Cor. 5. 12.

At, *nos*, (inquit) ‖ *ſequimur doctrinam Thomæ, qui certis in caſibus* (omiſsis ſcilicet, à Paulo,) *infideles Principes affirmat dominio priuari poſſe, idq́; per ſententiam Eccleſiæ.* Affirmat ergo poſſe *de ijs, quæ foris ſunt, iudicare*, quod *Paulus* negat. Sequatur Thomæ doctrinam, qui vult, nos *Pauli* ſequimur: cui nulla eſt Eccleſiæ ſententia *in eos qui foris.*

B. ‖ *Sequimur doctrinam S. Thomæ, qui in 2. 2. q. 10. a. 10. affirmat, poſſe infideles Principes, per ſententiam Eccleſiæ priuari dominio, quod habent ſuper fideles. p. 26.*

✦ Caſus autem notati à *Cardinale*, duo ſunt. 1. Prior, *ſi terras Chriſtianorum vi occupauerint.* At quid opus Chriſtianis ad hunc caſum, *Eccleſiæ ſententiâ* contra Infideles, cùm abſque illâ, iure ipſo Gentium experiri liceat? Quid opus (inquam?) Perinde enim eſt, Ethnicus Ethnici, an Ethnicus Chriſtiani *terras per vim occupet*: Perinde, ex Iure Gentium remedium eſt, atque vindicta iuſta, Chriſtiani in Ethnicum, atque Ethnici ſiue Infidelis vnius in alterum, ſi in ditiones alienas impetum faciat. Nec igitur, opus vllum. Quis vſus autem? an enim Eccleſiam audient Infideles? Et quanti putas apud illos *Sententia Eccleſiæ*? quanti Anathema, ſi *Sententiæ* non pareatur? Annon &, quæ tulit, *Eccleſiam*, & quam tulit, *Sententiam*, riſu ſimul

B. ✦ *Vt, 1. ſi terras Chriſtianorũ vi occupauerint, 2 vel ſubdito. fideles à fide auertere ſatagant. Pag. 26.*

mul excipient? Nec vſus igitur vllus. Sed neque Ius. Non enim æquum, vt priuet Dominijs *Eccleſia*, quæ non *fundauit*: vt tollat, quæ non poſuit. Sed neque, vt *propter infidelitatem Dominia tollat*, quæ non *fundantur in fide*: quæque alio, quàm Eccleſiæ iure poſsidentur, aliâ quàm Eccleſiæ ſententiâ, repetuntur. Alterius ergo iuris hæc, aliâ hîc *ſententiâ opus* eſt: *Eccleſiaſtica*, nec *opus*, nec *vſus*, neque verò (ad hoc) *ius* vllum. 2. Poſterior, *Si ſubditos fideles à fide auertere ſatagant. Sategit* autem *Nero* id facere, perſecutione nimirum graui *auertere ſubditos fideles à fide*; idque, viuente & vidente Petro, & *totâ Româ ſpectante*. Nec *Petri* tamen ſententia vlla extat in *Extrauagantibus*, quâ *Nero Imperator, dominio priuatus eſt, quod habuit ſuper Romanos fideles*. Nec id *Petrus* molitus vnquam. Satis enim durum ei viſum, vt *paſcere*, de quo mandatum habuit, *priuare dominio*, ſignificaret. Nec *Petrus*, nec, qui eum per trecentos annos ſecuti ſunt tot Vrbis Epiſcopi, qui *Domitianum, Traianum, Decium, Diocletianum ſatagentes* eodem modo, *vt à fide auerterent ſubditos fideles, dominio* tamen priuârunt. *Doctrina* illa, *Thomæ*: hæc praxis, *Hildebrandi* prima fuit: *Sequatur Thomæ doctrinam, Hildebrandi* praxin, qui vult: nos *doctrinam Pauli*, praxin *Petri* ſequimur: cumque ijs *doctrinam* atque *praxin*, totius Eccleſiæ Primitiuæ.

B. ‖ *Adde, quòd cũ Summus Pontifex multa, maximaque Regna atque adeo totum Chriſtianum orbem, & ipſos etiam Reges & Principes, vt filios pater gubernet & regat: mirum eſt, quod is qui in angulo Septentrionis duas inſulas ſubiectas habet, ita de ſe præſumat, vt dicat, Nullâ ex parte me Pōtifice inferiorem eſſe credo. pag. 26.*

Nec arbuſta iam iuuant *Cardinalem*, paulò maiora canit. Addit enim Cothurno grādiore. ‖ *Cùm Summus Pontifex ipſos etiam Reges regat, & regna multa, & maxima, atque adeò totum Chriſtianum orbem, mirum eſt, quòd is, qui in angulo Septentrionis, duas inſulas ſubiectas habet, ita de ſe præſumat, vt dicat, Nullâ ex parte me Pontifice inferiorem credo.* Quid ergo dicendum illi? Ego, *qui inſulas habeo ſubiectas non niſi duas, idq́; in angulo modò Septentrionis, longè me inferiorem credo, Paulo Quinto, qui Reges ipſos regit, & Regna multa, maxima, atque adeò totum orbem Chriſtianum* Optimè: Stylo & ſpiritu planè *Apoſtolico*, vt *Petri Succeſſorem* poſsis agnoſcere, ita *Petrum* ad viuum refert. *Petrum* autem! an illum? *Hîc ego illum contempſi præ me*. Mirum *quòd is, qui in angulo, ita de ſe præſumat, vt dicat?* Imò mirum quod is, qui crepſit nuper è veſte fibulatâ, ita de ſe præſumat, vt ſcribat, hæc, tam contemptus & contumeliæ plena de Rege, de Regnis potentiſsimis. *Mirum*, ſi Reges hoc reliqui non recondant animis,

mis, quibus eadem vox audienda, *de angulo*, de *præſumptione*, niſi loco ſtent atque ordine ſuo, *infra* Pontificem.

At, ampullæ tamen ſunt hæ, quas hîc proijcit, de *regnis multis, maximis. Maxima* enim Regna quæ narrat, *multa* non ſunt; ſed & *multa* illa quæ ſunt, Reges habent non *multos*: In ijs etiam, quæ ita non *multa*, pars *multa* neque *Filios* ſe, neque *Oues*: hunc neque *Patrem*, neque *Paſtorem* vocant. *Totum* verò *orbem Chriſtianum?* vt nihil pudet! Nouem, vidiſſe ſe memorat *Chriſtianorum* ſectas *Hieroſolymis*, [a] Bellonius: de nouem illis, octo, *Neptuni nepotem* hunc, vel neſciunt, vel non curant: Nona, vix agnoſcit ex ſemiſſe. Quorſum verò addidit Orbē *Chriſtianum*? Quidni & *Ethnicum*? *Potuit* enim *Pontifex* paulò antè, *in Ethnicos*, ex *doctrinâ Thomæ*. Nam quòd *Regem Regū* faciat, dum *Reges ipſos regere* dicit: manum (credo) ori admouent, & rident *Cardinalis* hęc, tam glorioſula: *Regna, & ipſos etiam Reges regit?* Rexit olim fortè, cùm *Regum miſeriâ magnus* fuit: ſed & ita tum rexit, vt Oriens olim totus: vt Regna quædam Occidentis, nec minima, receſſerint ab eo iam: vt *Pons* eius, *Sublicas* rariores habeat iam; vt Pōtifex pauciores *Flamines*, vt *Summus* ille, à *ſummitate* ſuâ multum deciderit, nec per gradus multos, ita *Summus* ſit, præut olim fuit. Quæque reliqua ſunt *Regna* & *Reges*, ita languidâ manu *regit*, & precario penè *regimine*, vt, ſi lis vlla inciderit, cum hijs quos ita *regit*, *Sequeſtro* opus ſit, ad pacem ei, vel iniquâ lege impetrandam. Mirum autem, quòd *Cardinalis* ita fungos putet, vt ſcribat hæc nobis, quòd *regat hic Papa Reges, & regna, multa, & maxima*. Scribat in *Iaponiam*, vbi quo loco *Europæ* res ſint, vix quiſquam ſcit: vnde illi reſcribant proximo Vere, ſua quoque portenta nominum, & de prolato ibi *Pontificis imperio*, vltra campos *Cuticulindonios*.

a Lib.2.cap.85.

Nec, ita contemptim tamen habendus fuit hîc *angulus Septentrionis*. Ex eo enim exijt (*Conſtantinum* dico) cuius abſq; benignitate foret, *Maximus* veſter Pontifex, *minimus* fuiſſet, nec tam ibi *lautè paſceret*, aut tam *molliter cubaret*, *in* ſuâ *Meridie*. Is autem, quem [*in angulo Septentrionis inſulas duas ſubiectas habere*] dicit: cùm, *vnius dimidium modò* ſibi ſubiectum haberet, eâdem tum fide fuit, nec *ſe vllâ parte Pontifice inferiorem credidit*.

|| Neque vero Rerumpublicarum numero *Regiam* dignitatem

B. || *Quod ſi nullâ ex parte inferior*

eſt, numeret Reges, & Reſpublicas, quæ obedientiã illi præſtent, quemadmodum nos paulò ante numerauimus Reges & Reſpublicas, quæ ſolenni ritu Paulo V Pontifice, obedientiam præſtiterunt. pag.27.

tem metitur ***Rex***, (quas tamen facilè ei ſanè creare ſibi numeroſas hîc, quales multæ ſunt per ***Italiam*** Reſpublicæ:) quis ***par*** ſit, quis ***inferior***, è latifundijs non cenſet. Habeat Regnum magis adhuc (ſi voles) anguſtum, ***Rex*** modò ſit: eo ipſo quòd ***Rex*** eſt, ***Pontifice iam inferior non eſt***: Olim quidem ***ſuperior*** fuit, aut nos fallit Hiſtoria ſacra. Hanc vero viam ſi pergat, { ***numeret Reſpublicas***: } Cæſarem contemnat præ ***Turcâ***, qui plures (credo) ***numerat Reſpublicas***. Tum, ***Dauidem*** quoque abijciat, ſi volet, qui non tam latè regnauit, quàm ***Noſter***. Tum ***Romulum*** etiam ſuum. ***Numerus*** hîc, nullo in ***numero*** eſt. Appendit Rex, non ***numerat***. Et pluris illi ſunt inſulæ duæ, pluris vel vna: quàm ***Picenum, Vmbria, Flaminia***, & ***manipulus*** ille ***ſuburbicarius***, quem verè ***ſubiectum*** habet Pontifex. ***Numerus*** enim ille, quem paulò antè ***numerauit Cardinalis***, verè ***numerus*** eſt, & ſine pondere: qui ***ſolenni*** magis ritu quàm ***ſerio*** rem agit; quíque, (non obſtante eâ, ***quam præſtant obedientiâ***) vbi volunt tamen, redigunt in ordinem ***Regentem*** ſuum: & ***commitigant*** ei ***Caput***, cuius ***oſculati ſunt pedes***.

B. ‖ *Neq; iſte honor exhibetur Summo Pontifici à Regibus tantum Occidentis. Nam Iuſtinus Imperator venientem ad ſe Ioannem Papam, pronus in terram adorauit, vt Anaſtaſius Bibliothecarius teſtatur. pag. 27.*

Iam, quod ſequitur, multo adhuc magis ridiculum { ***Neque iſte honor***, inquit, ***exhibetur Summo Pontifici à regibus tantùm Occidentis.*** } Putes, Magos ab ***Oriente*** nuper veniſſe, qui Pontificem adorent. Dicendum enim erat, ***ſed & à Regibus Orientis exhibetur ei etiam.*** At ille hîc, ſubito ſaltu, à nuperâ hac ***pompâ Romæ***, decem retrò ſecula tranſcurrit (an tranſuolat?) &, vt ***non exhiberi ſolùm*** doceat ***à Regibus Occidentis***, recipit ſe ad ***Iuſtinum Orientis Imperatorem***, ante ***annos*** plus ***mille***. Illud tamen (credo) ***vt exhibitum olim*** ante ***annos*** plus ***mille*** honorem Pontifici ſuo doceret: non autem (quod inſtituit) vt, ***iam exhiberi***.

Vbi, ***Bibliothecarium veſtrum*** parùm moramur, paraſitaſtrum eius (vti ſe multis in locis oſtendit) cui, ***Bibliotheca*** cuſtos erat. Nec enim id de hoc ***Cæſare***, credibile, Cùm annis poſt centum & quinquaginta [a] ***Agatho*** Papa, ***flexo mentis poplite*** ſuppliciter Imperatorem deprecatur, & ***pia eius veſtigia***, tum ***puſillitatem*** ſuam memorat, ac ***promptam obedientiam*** ad ipſius ***iuſſiones*** & ***precepta*** profitetur: Cùm poſt annos ferè trecentos, ſic [b] ***Adrianus*** Papa ſcribat ***Conſtantino Orientis*** Imperatori, ***Veluti præſentes gentibus aduoluti, & coràm veſtigia pedum veſtrorum volutando.*** Neque ad hunc ***Papam***, credibile. Abſti-

a Tom 3 Edit. Ven. pag. 245.

b Ibid. pag 475.

Digitized by Google

Abſtinuiſſet enim, vel ob hoc, quòd veniſſet tum Legatus, alieno, non ſuo nomine, (miſſus à *Theodorico Gotthorum* Rege:) veniſſet autem, in cauſâ *Arrianorum*, vt liberam eis ſacra faciendi poteſtatem impetraret. Sed, quantum ei accreſcit in *Oriente*, ex honore delato à *Iuſtino*: tantum decedit ex ignominiâ, quam paſſus in *Occidente*: vt qui, parum pro dignitate habitus ſit, à *Theodorico* tum Rege: qui eum coniectum in vincula, ibi pœdore & fame, ad necem dedit. Nec ſanè immeritò, (ſi vera illa, quæ narrat *Bibliothecarius* veſter) qui, id ſibi *Petri Succeſſori* fieri paſſus à *Cæſare*, quod *Petrus* ipſe pati noluit *à Centurione*: vt ſe *pronus in terram adoraret*.

Poterat verò *Cardinalis* abſtinere, à Lege {‖ *Inter claras*} citandâ: quam ſcit, *inter claras* leges non citari, ſed obſcuras & adulterinas. Poterat etiam à *Iuſtiniani* mentione: qui, in *Silverio* Papâ primùm: qui, pòſt in *Vigilio* ſatis oſtendit, *aliquâ ex parte Pontifice, ſe ſuperiorem eſſe*. Illum enim *exilio*, hunc *carcere mulctauit*. Quis enim Imperator *Siluerium Papam* in exilium miſit? annon idem ille *Iuſtinianus* ſenior? immemor nimirum Legis ſuæ, *Inter claras*, (quam nunquam ſcilicet ſcripſerat,) in quâ *Caput Eccleſiarum* Papam ſcripſit (ſi tamen Paqam) at ſicut *Eccleſiarum* tamen *Caput*, (vt videtur) non habuit.

B. ‖ *Iuſtinian. Sen. Iohannem 2. Caput omnium eccleſiarũ appellauit, le. Inter Claras, c. de Sum. Trin. & fid. Cath.*

Vt, nobis hîc non tam curandum, quid dixerit ✝ *Patarenſis Epiſcopus*, quàm quid fecerit *Imperator Iuſtinianus*, qui *Regem* (ſcilicet) *cui nullus in mundo* ſimilis, *qui Regna & Reges ipſos regeret*, ſic in inſulam relegauit. Facta cùm videamus, verba quid audiamus, vel *Patarenſis*, vel *Cardinalis*? Cui, parum iam proſperè ſucceſsit (vt videt) nauigatio eius in Orientem.

B. ✝ *Epiſcopum Patarenſem adiiſſe Imperatorem, ac dixiſſe multos eſſe Reges, ſed nullũ talem eſſe, qualis ille qui eſt Papa ſuper Eccleſiam mundi totius. Pag. 27.*

‡ Verùm enim, Prædeceſſores Regis noſtri, Angliæ Reges, non ita ſe, *Pontifice nullâ ex parte inferiores* ſciberent. Non enim certè ſcripſerunt. Quando autem non? Cùm *hora iam veſtra* eſſet, & *poteſtas tenebrarum*. Et, qui tandem? *Henricus II.* qui *plagas* paulò antè *in carne nudâ perpeſſus*, & virgæ diſciplinam; non mirum, ſi *Alexandrum III.* delinire voluit; ita, *omni ex parte ſuperiorem* Friderico Cæſare, vt *pedes* haberet illi in *Ceruicibus*, & *quaſi ſuper aſpidem ambularet*.

B. ‡ *Sed ſi Rex hoc affirmet, certè non id affirmare poterit de Regib. Ang. Prædeceſſorib. ſuis. Extat Epiſt. Henr. 2 ad Alexand. 3. Pont. Sanctiſſimo Domino ſuo, &c. Pag. 27.*

✝ Nam, filius *Henrici Richardus*, vbi ab *Auſtriæ Duce*, in itinere contra ius faſque prehenſus, atque in carcere detentus eſt: non mirum, ſi à Principibus vicinis omnibus, ius ſuum ſibi

B. ✝ *Extat legatio Richardi Regis Angl. ad Pontificem qua poſtulat ſibi*

inſtitiam exhiberi, de Duce Auſtriæ. Pag. 28.

ſibi defendi, & illatam ſibi contumeliam vindicari: atque inter alios, etiam à *Pontifice* poſtularet. In *Iuuantibus* enim & *Nocentibus*, eo quidem ſeculo, *Pontifex*.

B. ‖ *Aeleonoræ Reginæ ad Cæleſtin. 3. Nonne Petro Apoſt. & in eo vobis omne Regnum omniſque poteſtas regenda cõmittitur, &c. apud Pet. Bleſen.* Pag. 28

‖ Nec mirum, ſi mater *Richardi*, *Aeleonora*, vxor *Henrici II.* (tum vidua) filij ſui captiui vicem miſerata, mariti ſtylum imitata eſt. Faciunt id ferè, omnes qui ſupplicum loco ſunt, vt poteſtatem eius, cui ſupplicant, mirum in modum euehant: multò ſæpe, quàm eſt, ampliorem faciant: *hyperbolê* quàm *meioſi* ſæpiùs peccent. *Bleſenſi* præſertim ſcribâ, qui *blæſior* erga Pontificem. Nam ni blæſior, quis neſcit *omne regnum omnemq. poteſtatem*, ne Petro quidem *regenda, fuiſſe commiſſa?*

B. ✠ *Extat querela. Extat reſignatio totius Regni Angliæ, & Hiberniæ facta à Iohanne Rege Angl. de conſenſu Baronum in manus Innocentij III. Pontificis, & receptio eorundem Regnorum in feudum.* Pag. 28.

Frater verò eius *Iohannes*, (✠ *cuius & illa ad Innocentium III. querela*) quicquid fecit, *vi metúue* fecit: quando, *Innocentij* in eum ira tam grauis incubuit, vt paciſci cum eo non minore precio, quàm vtroque Regno, neceſſe habuerit. Exceptio autem multiplex. 1. *Morus* veſter factum negat. 2. Da factum, at *vi* factum, & *metu*. 3. Tum, vtut de facto, *de iure* non factum, neque quod fieri *iure* poſſet. Fecit enim in eo, quod ſi maximè vellet, facere non potuit: Regnum Rex ſuum, dono dare non poteſt. 4. Sin id poſſet; virtute tamen clauſulæ (quæ inibi eſt) *de reſeruatione*, iterum *de iure* nullum. 5. Facto, tanquã *de iure* nulli, reclamatum à Proceribus. Audi Regem ipſum literis ſuis ad Papam *Innocentium* datis *Doueræ*, Septembr. 13. an. 1213. id ita aſſerentem: *Cùm Comites & Barones Angliæ nobis deuoti eſſent, antequam nos, & noſtram terram Dominio veſtro ſubijcere curâſſemus: extunc, in nos (ſpecialiter ab hoc) ſicut publicè dicunt, violenter inſurgunt.* Quid quæris? *Inſurgebant* Proceres, *violenter inſurgebant* in *Iohannem*, idque *de facto hoc* eius *ſpecialiter*, idque *præ ſe ferebant publicè.* 6. Reclamatum autem etiam à *Stephano ipſo* S.R.E. *Cardinale*, Cleroque & vniuerſitate Regni. 7. Reclamatum & à Principibus exteris, tanquam *errori Papæ*, *errori* autem, *contra quem, ſtarent ad mortem.* 8. Factum denique *infectum* ab ipsô Papâ (notaui ex *Eulogio*) ſi quicquam id quoque ad rem pertinet. Neque verò in rerum naturâ Diploma illud: neque per annos iam trecentos vel homagium recognouit quis, vel Marcas numerauit. Idem hoc obiecit antè, *Tortus*: idem iam hoc *Cardinalis*, reſponſum referat.

‖ Neutro

‖ Neutro igitur *iure inferior Rex*. Non *Apoſtolicæ poteſtatis*, cuius in Papâ, *ex iure* quidem *diuino*, plus non eſt, quàm in reliquis aliorum Succeſſoribus. Siquid ei amplius accreuit, ab *humano iure* eſt. Pſalmum quidem illum intelligit *Auguſtinus*, de Epiſcopis. Nec enim aliter *Dauid* Propheta verus. Non enim *Eos*, Epiſcopos ſcilicet, *Principes*: ſed *Eum*, Pontificem nempe, vnum modò *Principem* conſtituiſſet *ſuper omnem terram*, ſi ſolum Papam, non & cæteros. Iterum ergo multiplicat hîc Papas *Cardinalis*; idem iterum hîc illi contigit, in *Conſtitues eos*, quod antè, in *Obedite Præpoſitis*, *Præpoſitos* ibi inuenit, id eſt, *Pontifices plures*: *Principes* hîc (id eſt) *Epiſcopos plures*: Pontificem vel Principem *vnicum* ſuum, inueniendo non eſt.

B. ‖ *Ergo Rex Anglorum non ſolùm par non eſt Rom. Pōtifici, ſed duplici iure ſubiectus: vno communi omnibus Chriſtianis ratione Apoſtolicæ poteſtatis, iuxta illud Pſal. 44 Conſtitues eos (Apoſtolos viz.) Principes ſuper omnem terram. pag. 28. 29.*

Quodſi, non ex *indirectâ poteſtate ſpirituali*, adhuc minùs, ex ✝ *directo dominio*, de quo reſponſum iam accepit in *Torto*. *Directum* autem, non minùs cùm vult *dominium* habet, non in *Angliam* modò & *Hiberniam*, ſed & in *Galliam*, & *Hiſpaniam*, denique, quicquid eſt vſquam *Regnorum* in *Europâ*, cadit in omnia *dominium* eius *ad perpendiculum*. *Steuchus* pridem, *Marta* dudum, recenſuit. Sinunt verò frui Pontificem Principes *hoc phantaſmate* ſuo: verùm *directi dominij* ſignum nullum, *Directo* huic *Domino* fidelitatem nemo *directam* præſtat, homagium *directum* non vllus recognoſcit, vectigal *directum* haud quiſquam numerat, non magis Pontifici ſanè quàm Doctori *Martæ*. Nam, (quod ſuprà monui) *Henricus* pater, & *Iohannes* filius, ſic accepti à Pontifice, ius hîc Teſtium non habent: alter, *plagas* ab eo paſſus: alter, *plagam*, plagis ipſis, longè grauiorem.

B. ✝ *Altero proprio, ratione directi dominij, quod in Regnum Angliæ & Hiberniæ Romana habet Eccleſia, teſtibus duobus omni exceptione maioribus, Henrico II. & Iohanne Regibus. Pag. 29.*

‡ At, cùm *Bleſenſi* diffiſus ad *Polydorum* ſe recipit, ludibrium omnibus debet, qui noſtris in rebus verſati ſunt. *Tributum* enim *Inæ* illud, *eleemoſyna* mera. Voluit, domos in Regno ſuo ſingulas, *ſingulos denarios* pendere ſtipis nomine: (denarius enim, nobis, ſtipes:) inde, vt meliùs *Hoſpitali Romæ* conſuli poſſet, quo excipi ſolebant Pauperes ex *Angliâ* peregrini. Nec alia penſionis ratio. Ad idem exemplum, *denarius* pòſt decretus, in caminos ſingulos, quem *pro ſtipe* haberent quatuor *Ordines Mendicantium*; quadrantem, ſinguli: Etiamne, *denarius* ille *tributum* quoque, vt Angliæ Regnum,

B. ‡ *Quanquam hæc ſubiectio multò eſt antiquior, ſi Polydoro Virgilio credimus Scribit enim libr. 4. Hiſt. Angl. Inam Regem fuiſſe primũ qui regnum Angliæ Sũmo Pontifici tributarium fecit. Idem poſtea tributum cõfirmatum ab Offa, Atulpho, & Camuto. Pag. 29.*

Fraterculis exin *tributarium*? Non alia verò *denarij* huius, quàm illius, ratio. *Pontificius* enim denarius, *Focalis* dictus: *Mendicantium* verò, *Fumarius*. Obſecro te, qui nummum erogat pauperi, ex eone *tributarius* pauperi fit? aut pauper, *directumne* inde *dominium* acquirit, in erogantem? Aliud autem, *Inæ*, *Offæ*, *Atulphi*, *Canuti*, vectigal nullum.

Leg. Edgar. 4.

Dicam quod res erat. *Polydorus* ipſe in Angliam primò venerat, vt *denarios* illos Pontifici corrogaret. Viſum autem illi, (homini *Italo*,) magis ex dignitate fore, ſi cuius ille *Publicanus* eſſet, *vectigalis* potiùs honeſto, quàm *ſtipis* mendico titulo nominaret; quo ſe, *Quæſturam* geſsiſſe hîc, more veterum *Romanorum*, glorioſus homo ſcriberet, non autem *denarios* domeſticatim quæritâſſe.

Nec, primus tamen in hoc, fortaſſe *Polydorus*; & qui ante eum, ſcripſerunt hoc alij. Vbi enim, ſeculo demum ſuo, ſplendidiore multò conditione Pontifices cernerent, quàm quâ erant, cùm hæc in eos primùm *eleemoſyna* collata eſt; ne Pontificis tenellas aures læderent, dum non ſatis pro honore de ijs loquerentur; penſionem hanc *Tributi* nomine indigetâſſe, & quæ verè *ſtipes* erat, eam *vectigal* appellâſſe, quòd id, magis pro dignitate faceret Sedis Apoſtolicæ.

Lib. 4. 740.

Sed benè habet, quòd collatum tamen fatetur, vel *Polydorus* ipſe, *pietatis & religionis causâ*. Non ergo, *homagij* vel *ſubiectionis*. *Subiectionis* autem *vectigalia*, non *deuotionis*, nomine, pendi ſolent.

Benè etiam, quòd ſic ponit *Cardinalis* § *Si Polydoro credimus*, § *Polydoro* enim hîc non *credimus*, homini nouitio, & *ſine authore loquenti*; præſertim *Italo*; magis adhuc *Quæſtori Pontificis*, de Pontifice. Regi *Eduardo Confeſſori credimus*, qui, quo nomine penderetur à Regno ſuo, optimè nôſſe debuit; quíque, *ſexcentis* ab hinc *annis*, non alio nomine donari ſcripſit, quàm, *quoniam denarius hic, Regis eleemoſyna eſt*. Eat iam *Cardinalis*, & extundat nobis *tributum* ex eleemoſynâ, *vectigal* è ſtipe.

Eduard. Leg. 10.

B. ‖ *Conſtat ab Adriano IV. Pontifice datam fuiſſe Hiberniam Henrico II. An. 1156. Pag. 29.*

§ ‖ *Ab Adriano IV. Hiberniam, Henrico II. datam conſtat?* § imò *conſtat non datam*. Quî potuit alij dare, qui nec paſſum pedis in eâ habuit ipſe, vt poſſet dare? Nihil enim Pontifex ab *Hibernis* emolumenti habuit; nihil Hiberni, à Pontifice. Non

Pontifex

Pontifex ab illis: alioqui, quid opus petere ſic à Rege [a] *denarij ſtipem* ibi nouâ, in ædes ſingulas? Non, illi à Pontifice: vt quibus, nec [b] *Matrimonia*, nec alia multa religionis noſtræ, rectè haberent. Mira autem Pontificum *munificentia*, qui, quod nec habent, nec habuerunt vnquam, benignè *impertiunt*: qui *dant* de *alieno* ſemper, non *ſuo*. Simile factum narrant alterius Pontificis. *Sanctius* Regis *Aragonum* frater, cùm exercitum duceret in *Saracenos*, in Vrbem diuertit. Pontifex eum, tubæ ſonitu *Regem Aegypti* ſalutauit. Cùm, quid tubæ ſonitus ſibi vellet percontatus *Sanctius*, Regnum *Aegypti* à Papâ ſibi *datum* reſciſſet: iuſsit exire ſtatim tubicines ſuos, atque ſuo nomine, Papam *Calipham Baldachi* (is eſt *Saracenorum* Pontifex Summus) renunciare: ſe ei, in mutuas vices, Pontificatum conferre. Atque ita, Papæ, ſuauis homo illuſit.

[a] M. Paris ad An. 1155.

[b] Girald. Typograp Hibern. diſt. 3. c. 19.

‖ Neubrigenſis verò, haud quicquam ibi narrat (loco citato) in rem *Cardinalis*: nec omninò quicquam, niſi de Legato quodam Pontificio, aurum *Hibernicum* ſitiente: cui, cùm à Rege poteſtas facta traijciendi in *Hiberniam*, quo Regis ibi rem ageret, ille perfidus homo, *Hibernos* commiſit cum *Anglis*: quare, meritò exploſus ab vtriſque. Tum, neque *diuiſa ſatis commodè temporibus Cardinali* hæc. Nam, quæ in eo capite narrantur, anno demum 1184. geſta ſunt, ſub *Lucio III.* poſt, non ſolùm *Adriani IV.* ſed etiam *Alexandri III.* tempora: idque, cùm *dari* eam non eſſet opus, quam Rex ſcilicet, iam per tredecim antè annos occupâſſet. Denique nulla ibi vel *dati* vel *accepti* mentio, conditiones nullæ. *Torto* credidit hîc, aut alij Sacellano ſuo: haud (credo) locum inſpexit *Cardinalis*. Quod ſi autem, quid eâ de re habeat *Neubrigenſis*, ſcire libet Lectori, conſulat lib. 2. eius cap. 26. vbi, ex *Sociali bello*, Regibus noſtris acquiſitum ius in *Hiberniam*, & virtute militari, diſcet, non autem ex dono *Adriani IV.* totos annos tredecim, iam antè mortui. Eadem & apud [c] *Giraldum* reperias. Duo autem hij, cùm per id tempus viuerent, certiùs rem totam cognoſcere potuerunt.

B. ‖ *Extant de totâ hac re teſtimonia hiſtoricorum. Neubrigenſis, lib. 3. c. 9.* = *pag. 29.*

[c] De Hibern. expug.

♣ *Polydorus* verò nugator eſt, & cui ſæpè, de rebus noſtris fides parciùs adhibenda. Is autem de *Adriano* nihil. Tantùm ab *Alexandro III.* petijſſe *Henricum*, vt authoritate ſuâ ad regnum *Angliæ* adiungi poſſet *Hibernia*, non priùs tamen id,

B. ♣ = *Polydori Virgilij lib. 13. Nicolai Sanderi de Schiſmate Anglicano ad An. 1542. Pag. 29.*

id, quàm bello domuiſſet. *Sanderus* verò hîc (vbi verò non?) mendax. Suauis homo, à receptâ iam religione Pontificem *Hiberniæ* Regem ſomniat, contra Hiſtoriarum omnium antiquitatem, & fidem. Sic enim [a] Neubrigenſis, *Nunquam externæ ſubiacuit ditioni vſque ad annum à partu virginis 1171. qui fuit Regis Anglorum Henrici II. 18.* Etiam, conditiones memorat, etiam ruptas, vt iure pro in potuerit *Gregorius XIII.* gratificari filio ſuo, quem Regem *Hiberniæ* deſignauit. Quem in finem *Stucleium* nequiſsimum transfugam miſit eò cum manu militum, ſub conditionibus multis, quas tamen minimè ſeruârunt: Omnes enim in itinere perierunt.

[a] Lib. 2. c. 26.

B. ‖ *Extant denique literæ Apoſtolicæ Iohannis XXII ad Eduardum II. datæ. Pag. 29.*

‖ Extant verò, ſed non ſubſtant *Iohannis XXII. literæ*, nec tale quid loquuntur. Cùm *Adriano IV.* quid actum, ſolus (quod ſciam) narrat [b] *Pariſienſis*, apud quem reperias Epiſtolam ipſam *Adriani.* Communicârat Rex cùm *Adriano* mentem ſuam de *Hiberniâ* ſceptris ſuis adijciendâ, & rudi populo ad Chriſtianos mores reuocando: petierat ab eo conſilium & fauorem. *Adrianus* rem gratam habet & acceptam. Sed, neque *donatio* ibi vlla, & Epiſtolæ illius vi nihil tentatum, nihil occupatum eſt.

[b] Ad an. 1155.

Girald. Hibern. expugn. c. 1.

Quindecim pòſt annis, *Dermitio Lageniæ Regi*, à vicinis hoſtibus profligato, ſupplici, ad ſe confugienti *Henricus* opem tulit. Factum inde, virtute militum, & deditione Hoſtium, vt *Hibernia* in poteſtatem Regis venerit. Iure ergo *Socialis belli*, non *doni* vllius *Pontificij: & gladio ſuo*, non *Papæ clauibus*, *Hiberniam* Reges noſtri *acceptam* ferunt.

Cùm verò de ſubijciendâ ſibi *Hiberniâ* conſilium conferret *Henricus* cum *Adriano*, nempe *Anglo*, & ſubdito ſuo: quid inde factum, videt Lector. Quod olim, cùm *Galliæ* proceres, de *Hilderico* tanquam inutili abdicando, cum *Zachariâ* Papâ communicarent. Exin, haud alius *Hildericum* depoſuit, quàm Papa. Hoc idem cùm *Adriano* faceret *Henricus* Rex, cùm ſententiam rogaret, conſilium expeteret & fauorem: Regnum *Hiberniæ Henrico*, dono datum eſt. Mirum, ni ſic conſtet etiam, *Hiſpano* nuper, *Indiam Occidentalem*; *Luſitano*, *Orientalem* ab *Alexandro datam*; vt, quodcunque in Regnum quis ius nouum acquirit, id oporteat acceptum referre *Pontifici*, & ex *dono* ipſius habuiſſe ſe, confiteri. Cautiùs ergo dehinc, parciúſque Principibus

cipibus agendum cum Pontifice. Date illi aliquid *eleemoſynæ* nomine: iubet inſcribi pro *vectigale. Oſculetur* ei quis *pedem*; *calcabit* ei *ceruices. Titulo* impertiat: ibit illi ſtatim *titulus* in argumentum *maioritatis* ſuæ. Conſulat eum quis, *quid factu opus* ſit: quicquid *ex eo facto* conſequetur, *vni ſibi* deputabit. Hæ Pontifici artes ſunt, hoc iure in Reges vtitur.

AD CAPVT QVARTVM.

De Comparatione Regis, & Cardinalis.

PONTIFEX, quaſi *Pompeius*, *parem* (vt videtur) non fert: *Cardinales*, æmuli quaſi *Caſaris*, non *priorem*. Nec verecundatur hîc quicquam. Inſcribit Regibus librum ſuum; inſcribit libri ſui Caput quartum, { *De Comparatione Regis & Cardinalis*, } ne Reges iam lateat, quo ſpiritu *Cardinales Romæ* ſint (*Romani* quidem: nam de reliquis, qui in *Galliâ, Hiſpaniâ*, ſub Rege viuunt, meliora ſpero, alijs id eorum nomine ſpondentibus,) & vel quantillum ipſi deferre Regibus: vel quantillum Reges, ab ipſis expectare debeant. Sed, etiamne *vnius* hæc Regis noſtri priuata eſt? annon & *reliquorum* quoque Regum in hoc cauſa vertitur? annon, & *reliquis*, idem *propinat*, ex eodem *Martini poculo*?

Porrò, fingit ſibi hic primùm, ‖ *diſputationem*, neſcio quam *Theologicam*, quaſi lis ingenij ſit, quaſi Rex vltrò deſcendat in palęſtram, periculum facturus in literis. *Natalium* tamen memor, & quàm non ſit ei, *genus alto ex ſanguine*; vbi, *parem* ſe ſuſcepit probandum, id agit primò, ne *neceſſe* ſit *parem* eſſe: abundè ſat eſſe, ſi *ingenio* modò & *doctrinâ par* ſit. { *At ego* (inquit) *non video* } At alij vident longè id abeſſe, vt ſatis ſit. Laudatur enim (ſi benè memini) in *Hiſtoriâ *Alexander*, qui ad curſus certamẽ prouocatus, lubenti ſe animo id facturum dixit, ſi eſſent, qui cum eo, curſu certarent Regũ filij. *Paritas* in ijs *doctrinæ* ſufficit vel *ingenij*, qui propter *ingenium* & *doctrinam*, pariter ad honores euecti ſunt. At eſt, præter iſta, in Regibus exors quædam eminentia,

B. ‖ *At ego non video in diſputatione Theologicâ, quid neceſſe ſit, paritatem natalium, aut dignitatis, aut imperij quærere, cùm ſola neceſſaria ſit paritas ingenij, atque doctrinæ.* pag. 30.

* Plutarch. in vita Alexand.

eminentia,quâ, præterquam inter ſe,*pares* non ſunt: reliquos omnes,longè multúmque poſt ſe relinquunt.

B.‖ *Henricus VIII. Rex Anglorũ, non indignum ſibi putauit, aduerſus Martinum Lutherum Monachum ſcribere.* Pag.30.

‖ Scripſit de ſeptem Sacramentis, atque obiter in *Lutherum* Rex *Henricus* 8°. Ita viſum eſt, voluit eò ſe demittere: ſi id noluiſſet, haud ei quiſquam (credo) litem mouiſſet. Nec Regi noſtro igitur, ſi cùm *Cardinale* nominatim in certamen componi noluit. Voluit fortè cum *Luthero* experiri *Henricus*: non vult cum *Cardinale* Rex noſter. Vtrum verò hîc laudamus? Vter meliùs, magiſue ex dignitate Regia? Nec eſt enim Regis hîc *Henrici* & *Noſtri* conditio eadem. Ille *Lutherum* vltrò laceſſiuit, nec ab eo, vel verbo violatus: Rex, *Cardinalis* Epiſtolâ læſus,in dignitate Suâ, in Suorum fide læſus & laceſſitus, ac Reges in eo omnes: defenſionem ſuſcepit neceſſariam, Sui, & aliorum. Non igitur certamen Theologicum; Principum ſalus, populi fides agebatur: nec inire certamen ingenij, ſed iniuriam illatam propulſare in animo habuit.

B. ✝ *Iulianus quoque Imperat. quia non contentus imperiali ſplendore, cupiebat etiam clarere nomine eruditionis, ſcripſit libros nõ aduerſus Reges, ſed aduerſus Magiſtros Chriſtianorum.* Pag. 31.

Etiam ✝ *Iulianizat* denuò. Quodque illi nomen,vel in ſcripto priore, odium conciuit bonorum omnium; nec eo vel hîc iam abſtinet, quâ eſt in Regium nomen charitate. Quid autem? Cùm *Apoſtata* ille, magnopere philoſophus haberi cuperet, vltrò contra *rem Chriſtianam* ſcriptitauit. At ſuas res egit Rex noſter, &,eſt ei(neſcio quomodo)vis facta: nec contra *rem* ſcripſit tamen niſi *Antichriſtianam*, nec contra magiſtros *Chriſtianorum*, quin *Proditorum*. *Blaſphemias* ſpirauit *Iuliani* liber: Rex toto ſuo, *meretricem* inſectatur modò, *cui ſcripta in fronte blaſphemia*. Quid habent hæc ſimile?

B.‡ *Nero cùm cantu, & cithara cum Antagoniſtis in theatro decertare vellet, non quæſiuit Reges, ſed homines peritiſſimos muſicæ.* Pag 31.

Nam ‡ *Neronis* turpe factum nec niſi *Nerone* dignum; quem, in ſcenâ cum Aulœdis cum Citharœdis ita compoſitum quis ſanus memoret? Nec tamen *Aulœdus* (credo) quiſpiam,(cui reſpondet hîc *Cardinalis*) *parem* ſe dixit, ſcripſitue vel *Neroni*. *Demittere* ſe poſſunt Reges: *Committere* ſe non debent *Aulœdi*,vel *Cardinales*. Regi glorioſum illud,nonnunquam: turpe hoc nunquam non,ſiue *Aulœdo* id, ſiue *Cardinali*.

B. ⁂ *De comparatione Regis, & Cardinalis adductũ iudicium, & teſtimonia Patrum veterum, qui primis quingẽtis annis floruerunt.* Pag.31.

Neſcias verò (lector) hîc, ad quid obſtupeſcas magis, *frontemne*,an *cerebrum* Cardinalis? *Frontem*; qui ⁂ *comparationem* inſtituit, tam perfrictè, Parochi cum Rege: *Cerebrum*, qui eius, *in primis quingentis annis*, *teſtes* quærat, & *iudices*. Eſtne quiſquam enim,qui adeo deſipere putet *Cardinalem*, vt vel

idiotis

diotis ſuis perſuadere poſſit, *intra primos quingentos annos*, *Cardinales* vllos extitiſſe, qui cum Regibus conferrentur? De quibus, ille ipſe (alterâ ſtatim [a] paginâ) non tam *recentes* dicit, quin, *anni ſaltem quingenti, ab eo, quo iam ſunt ſtatu, numerentur.* Per annos ergo plus mille, nulla *Cardinalis cum Rege comparatio.* Necdum enim *Cardinalis* vllus extitit, qui cum Rege componi vel ferret, vel ferretur.

[a] 35. lin. 1.

Operæ pretium eſt autem videre, primò, quàm hoc faciat concinnè. § ‖ *Cardinales* (ait) *ſunt Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, qui Electores ſunt, Conſiliarij, & Coadiutores, Summi Pontificis.* § Ita proponit. Pôſt verò, de *Electoribus, Conſiliarijs, Coadiutoribus Pontificis* verbum non addit; (quo ſolo tamen hodierni *Cardinales* ſunt;) perſequitur modò, atque hæret in *Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis.* Quorum, quis neſcit myriadas eſſe, quos *Cardinalis* tanquam infra ſe poſitos, ex ſublimi deſpicit? Ita, de vno *inſtituis: currente rotâ, exit* alterum. Quâ enim *Electores* ſunt, ſunt *Cardinales*; quâ *Electores* autem, ne perſtringit quidem: quâ *Diaconi, Presbyteri*, imò vel *Epiſcopi*, procul abſunt à *Cardinalibus.* Nec hij, quicquam ad *Parmenonis ſuem.* At, de hijs modò paginas duas implet, *extra callem* totus. Annon autem ſcenam totam riſu ſolui? poſtquam aſpiciunt hîc *teſtimonia Patrum veterum, qui primis quingentis annis floruerunt, de Regum & Cardinalium comparatione*, proferenda? niſi ita ei miſerè laboret cauſa (& quidem laborat) vt de *Cardinalibus* ſuis probare non poſſit, niſi eâdem operâ *Reges* deprimat infra, non *Epiſcopos* tantùm, ſed vel *Presbyteros*, quin *Diaconos* ipſos quoque, non dico *Cardinales*, ſed *Cardinalium.* Atque, hoc iam molitur *Cardinalis*, id agit per *caput* hoc, vt non *ipſe* modò, *Regibus par*; par? imò ſuperior ſit; ſed *Tortus* etiam *Presbyter* eius *Sacellanus*; etiam, ſiquem habet *Tortulum Diaconum*, hij quoque omnes minorum Gentium Clerici, tali ac tantâ dignitate præditi ſint, vt etiam *Regibus præferantur.* Namque ita illi procedit argumentum. *Presbyteri* quicunque, *Diaconi* quicunque, ad vnum omnes Regibus maiores ſunt: quare, non dubium quin *Cardinales.* Quàm miſera Regum conditio, vt pati hanc contumeliam, vt ibi viuere neceſſe habeant, vbi hæc ita diſputare liceat? *Cæſarem* nempè & Reges, ſubiectos *ſubſellijs Epiſcoporum*: tum, *arcendos Presbyterio*, ne

B. ‖ *Igitur Cardinales nihil ſunt aliud niſi Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi, Electores, Conſiliarij, & coadiutores Summi Pontificis.* pag. 31.

ſedeant cum *Presbyteris*; quibuſque, non modò poſt *Presbyteros, de paterâ libare* neceſſe ſit; ſed, *minori cùm ſint poteſtate*, quàm *Diaconi*, ne vel *Diaconis* occurrant, etiam *ab illis coercendi*.

Sciant ergò dehinc Reges Chriſtiani, quando, & poſt quem *bibere*, quo loco *incedere*, vbi *ſedere* debeant: nempe paulò ante *Subdiaconos*, ſed poſt *Diaconorum* vltimos: ſciant quo loco; quo pretio habeat eos *Roma*, quo animo ibi Patres in eos ſint. Sic ſolet beare *Reges*, ſic ſibi *Principes* conciliare *Cardinalis*.

Vt verò hos omnes ſic ſupra Reges efferat, protrudit nobis *Epiſcopum* Nazianzeni, *Presbyterum* Martini, *Diaconum* Chryſoſtomi; ſed ſibilo iam excipiendos, ita ſæpe prodierunt in ſcenam, ita plus millies exploſi. Vix eſt enim legere *Ieſuitam*, vbi non occurrant. Nam apud *Cardinalem* in *Controuerſijs* ſunt; apud *Tortum* nuper: hîc in *Apologiâ* iam tertiò, odioſi ſemper & moleſti.

B. ‖ *At de Epiſcopis quibuſcunq; etiam non Cardinalibus ſcribit Gregorius Nazianzenus in oratione ad popul. timore perculſum & Præſidem iraſcentē.* An me (*inquit*) liberè loquentem æquo animo feretis? Nā vos quoq; poteſtati meæ, meiſq; ſubſellijs, lex Chriſti ſubiecit. Imperiū enim ipſi quoque gerim⁹ addo etiam præſtantius atque perfectius: niſi verò æquum eſt ſpiritum carni faſces ſubmittere & cæleſtia terrenis cedere. *pag.* 31

Peſſimus autem hic mos inualuit, *Patrum* verba ſine ſenſu *Patrum* proferendi, *Patrum* verba κακοτρόπως à mente ſuâ ad alienam detorquendi. Non eſt enim tam curandum, *quid* dicant *Patres*, quàm *ad quid*; quo nempe animo, quorſum, quem in finem dixerint. Nam quid? An eâ *Nazianzeni* mens, an eâ mente locutus verba, ‖ quæ delibat ibi *Cardinalis*, vt *De comparatione Regis & Epiſcopi* cogitârit? (Mitto, quod vix benè concludat, a *Præſide* ad *Cæſarem*.) Sed & hoc tamen, de *Præſide Nazianzenus* ipſe præmolliuit, cùm ita præfatus, *An me liberè loquentem æquo animo feres*? Eâ ſi apud *Præſidem* Prouinciæ vſus eſt, quâ putas, apud *Theodoſium* oratione vſurum fuiſſe? Sed, de eo reſpondeat ingenuè. Ecquodnam *Nazianzeni Tribunal* fuerit aut *Roſtra*, coram quâ citato tum *Cæſari*, comparendum fuit? Ridiculus ſit, ſi aſſerat. Annon fuerit in conſcientiâ *Forum* illud & *Tribunal*, de quo ibi *Gregorius*; nec Seculi honor iſte externus illi in mentem venerit? Non hæc igitur ab illo malè, quia animo non malo. Sed ſi de *Cæſare* rogatus ſententiam ſuam, &, an ei ſe *parem* haberet, haberi vellet; quis tam vecors, vt non videat ſtatim, quid reſponſurus? haud aliud certè, quàm quod *Zadoc* antè & *Nathan*, *Regem Dominum ſuum, ſe ſeruos illius*: quàm, quod *Tertullianus* & *Optatus*, *Cæſarem*

Cæſarem à Deo Primum, poſt Deum Secundum: Nec niſi Deum, quenquam ſuper Imperatorem eſſe: quàm, quod pòſt *Gregorius* & *Agatho* Pontifices & ipſi, *Imperatorem Dominum ſuum eſſe, & ſe obedientiam ei debere*: nec æquali Maieſtate cum *Cæſare* componi poſſe, & hanc tam inflatam *Cardinalis comparationem*, omnes exhorruiſſent.

More ſuo ‖ *Chryſoſtomus*, dum ſe ad Epiſcopi munus imparem probare vult; tanquam Orator vehemens, effert miris modis dignitatem eius; etiam, quædam poſſe in animas, quæ nec Reges ipſi.

B. ‖ *S. Chryſoſtom.* Sacerdotem tanto maiorē à Deo poteſtatem accepiſſe; quanto cælum terræ. *Pag.* 32.

✝ *Ambroſius* itidem, dum pro dignitate muneris, confirmare ſe cupit in Sacerdotio caſtè integréque gerendo, ponit ſibi ante oculos (quantum poteſt) ipſius excellentiam: Quo animo hoc? vt *Cæſarem ne* deprimant; an, vt ipſi ſe ad officium excitent? At ipſi, *Cæſarem* alibi quantùm euehunt! Aliorſum ergo trahuntur hæc, quàm quò permitterent *Patres* ipſi, ſi in viuis eſſent; & *Cardinalis* verba *Patrum* recitans, in *Patrum* committit ſententiam.

B. ✝ *S. Ambr. ſ. de dig. Sacerd. c.* 3 *Nihil* (*inquit*) eſt in hoc ſeculo excellentius Sacerdote, nihil Epiſcopo ſublimius reperitur. *Pag.* 32.

Sed mitto ſententiam. Non enim, ab *Obiecto* rectè concludas, ad Facultatis *præſtantiam*. Nec, eò honoratior proin Iuriſconſulto Medicus, quòd hic morbos, ille lites ſummoueat: huius *Obiectum*, corpus, corporiſque ſanitas: illius, fortunę modò & earum tranquilla poſſeſsio. Sed neque, ſi animum iuuentutis informat pædagogus, ideo cedere ei oportet, qui Quæſturam gerit, & circa ea verſatur, quibus tamen animus longè pretioſior. Denique, qui Pontifici à Confeſsionibus eſt, eo ipſo ἀρχὴν μείζονα, κ̀ πλειοτέραν habet, eoq; in foro ſuperior eſt: quem tamen, vix adduci (credo) poſſet *Cardinalis*, vt *componat* cum Pontifice, aut *Caput* inſcribat, *De Comparatione Papæ, & Pœnitentiarij ſui.*

Sed & illud quoque iniquè comparatum eſt, vt ad hanc rem, opponantur iſta ſic inter ſe, *Caro* & *Spiritus*, *Cælum* & *terra*. Quicquid enim ſit de Prouincię *Præſide*, non *Carnem* modò curat *Rex*, curat & *Spiritum*. Nec, vt in *terrâ* modò populis ſuis bene ſit, ſed & ſurſum ad *cæleſtia* reſpicit, idque agit, vt perducat eò commiſſum ſibi Gregem. Et, nimis libenter errorem hunc errant Pontificij, vt Regem, merum *opilionem* putent, qui proſpiciat hominibus de annonâ tantùm, atq; arceat ne calce

alter alterum, vel cornû feriat, cætera nihil curet, quaſi qui imperium habeat in oues non niſi quadrupedes, vel Gregi præſit brutorum animalium. At illi, rationales oues ſciunt ſibi creditas: ſciunt, non modò hominibus, nec liberis modò, ſed Christianis etiam præeſſe ſe; ſolliciti proin, & quomodo *Spiritu* paſcantur, & quomodo, *ad Cæleſtes* Caulas dirigantur. Cùm, de pręficiendo, loco ſuo, Magiſtratu Deum compellaret Mo-
Num. 27.16. ſes, *Prouideat* (inquit) *Dominus Deus* (non carnis ſed) *ſpirituum omnis carnis, hominem, qui ſit ſuper multitudinem hanc, ne ſit populus eius ſicut oues ſine Paſtore.* A *Deo ſpirituum* præfecti, *ſpirituum* curam ad ſe pertinere ſciunt: *Populo Domini* præfecti; curam gerent de populo ad *Dominum deducendo.* Ideo præfecti, ne *ſint ſicut oues ſine paſtore*: munus ſibi paſcendi commiſſum
Act. 18.17. ſtatuent: nec minùs hoc *Ioſue* ſtatuet, quàm *Eleazar. Galliones* non erunt, qui de iniuriâ & facinore ſuſtineret libens, religionis res profeſſus *curæ ſibi non eſſe.* At, ſibi *Chriſtiani Reges*, non *corpora* modò populi in temporalibus per terrena hęc ſtatuent: ſed & *Spiritus populi Dei*, in ſpiritualibus ad æterna gubernandos eſſe; vt, ad *ſpirituum* portum (cælum ipſum) poſsint tandem appellere. *Præſes* fortè Prouinciæ, quem affatur ibi *Nazianzenus*, non curabat hæc, ad alia poſitus: *Theodoſius* ipſe curabat, vt qui non *Prouinciam* modò, ſed & *Eccleſiam*: nec *Præſides* tantùm, verùm etiam *Epiſcopos* moderatus ſit. Oſten-
[a] Socr. lib. 5. c. 10. dit [a] in Symboli formulâ de multis electâ: oſtendit [b] in *Ne-*
[b] Sozom l. 7. c. 8. *ctario* aſcito, Conſtantinopoli: [c] *Flauiano* Antiochiæ non ab-
[c] Theod l. 5. c. 23. dicato, quantumuis ageret id ſatageretque tum *Romanus Pontifex*, cum ſuis.

B. ‖ *Audiamus Spiritum ſanctum* Sine vllâ contradictione minor à meliore benedicitur. *Certũ autem eſt Regem ab Epiſcopo benedici.* Pag. 32.

Nec, ſi ratione aliquâ vel reſpectu maior meliorue aliquis, idcircò pro meliore abſolutè, ſtatim habendus erit. Sunt enim & alia fortaſſe, & plura & maiora, in quibus poſteriores feret. *Benedicit Sacerdos Regi.* Eſto. *Benefacit*, non *Sacerdoti*, ſed *Sacerdotio Rex* toti. Annon maius hoc? ἀνερίζα quidem ὑπεροχῆς κρεῖττον. Etiam, *benedixit* (ſiquid hoc ad rem) [a] *Dauid*, etiam [b] *Salomon*, *omni Eccleſiæ*, in quâ & *Sacerdotes* ipſi. Quidni autem & *Sacerdotibus*? quos [c] Ezekias *filios* ſuos nominat, vt poſſet proin, tanquam *filijs Pater benedicere*. Et eſt apud [d] *Cuſanum* in Gloſſa, *Cæſar*, *Pontificis* ipſius in quibuſdam, *Pater*.

[a] 1. Chron. 16. 2.
[b] 1. Reg 8. 14.
[c] 2. Chro. 29. 11.

[d] De Concord. Cathol. c. 3.

Nec,

Nec,ex eo quòd *benedicit*, abſolutè *maior* eſt. Nam etiam tum,cùm *benediceret* Regi, ſic tamen affatur Regem *Pontifex*, quaſi ſuperiorem. [a] *Præſtò ſum Domine. Ne ſuſpicetur Rex aduerſus ſeruum. Non enim ſciuit ſeruus tuus quicquam.* Sic Propheta cùm Regem adoràſſet pronus in terram,Regem allocutus, [b] *Domine mi Rex,me ſeruum tuum non vocauit. Numquid à Domino meo Rege exiuit hoc verbum,& mihi non indicaſti ſeruo tuo?* At *ſine vllâ contradictione* Dominus ſeruo maior. *Certum autem eſt* ex Pontificis ore, Regem Dominum eſſe, Pontificem ſeruum: *Proinde, ſine contradictione* maior Pontifice Rex.

[a] 1.Sam.22.12,15.
[b] 1.Reg.1.24,27.

Sine vllâ contradictione etiam minor à maiore deponitur. *Certum autem eſt* Pontificem *à Rege* deponi, non Regem *à Pontifice*, in ſacris quidem literis: *proinde, ſine contradictione, potior* Pontifice Rex eſt. At erant *Cardinali* etiam argumenta quæ neglexit, multò fortiora. *Sine contradictione* minor à maiore *conculcatur. Sine vllâ contradictione* minoris *collum* à maiore, [c] *laqueo inſeritur. Sine vlla controuerſiâ* minor maiori [d] *ſtapedam tenet.* Neglexit quidem hæc: nam hæc nimis in rem *Cardinali*.

[c] Stephan. de oſculat.pedum Pon. Pag.70.
[d] Crantz. l.6.c.16.

Verùm *Cardinalis* noſter, *Presbyter* modò *Cardinalis* eſt. Fuit *Epiſcopus*(non tamen *Cardinalis*:) iam(ſi vera narrāt) deductus eſt denuò in locum *Presbyteri*,(qui tamen vel Epiſcopis ſuperior ſit)quod Patres *Chalcedonenſes*,vno ore dicerent [e] *ſacrilegium. Presbyteris* ergò etiam aſſerenda *maioritas* ſua *ſupra Reges.* Quidni autem ſupra Reges? Si *Angelicas virtutes* longè ſuperant,etiam *Cherubim* & *Seraphin* ipſos,vtpote Creatores Creatoris ſui. Nec feriò tamen ita euehet ſe (credo)*Cardinalis* ſuper Angelos,(quāuis faciat interdum,cui faciendo, nec pares ſint Angeli,) vt ex facto aliquo maiore, *maioritatis* ius ſtatuendum non ſit.

[e] Can.29.

Maluit ergo de hominibus quàm de cælo exemplum ſumere: de *Ambroſio Theodoſium arcente*, ne ſederet cum Presbyteris; de *Martini Presbytero*, præ quo nec dignus Imperator, qui pateram libaret.

De || *Theodoſio* ita ſe res habuit. *Mediolani* tum erat, oblatione peractâ, ſubſtitit intra Cancellos, vti ſemper ſolitus in *Oriente*, vbi ſcilicet, intra Cancellos *Imperatori locus*. Is *Mediolani* mos non erat. Nulla enim ibi ſedes,niſi *Presbyteris*. Monuit *Imperatorem* eâ de re *Ambroſius*. Imperator monitus, eò ſe

B. ||*Quare S. Ambroſius cùm Theodoſius Imperator in Presbyterio ſedere vellet, iuſſit eum arceri, dicens,* Purpura Imperatores

facit, non Sacerdotes. Pag 32.

ſe recepit, vbi locata illi ſedes. *Imperatoris purpura* (etſi Sacerdotem cum purpura non faceret) *Conſtantinopoli*,tamen,in *Presbyterio* locus: *Mediolani* non erat. Regioni ſcilicet cuique mos ſuus peculiaris. Pro Regionis more, ſedendum ibi atque incedendum. Ne aſsiſtit quidem *Altari* Imperator: Etiamne *infra Subdiaconos* amãdabit, qui aſsiſtunt? Nec Ambonem conſcendit: Etiamne & *infra Lectores* Imperator, qui aſcendunt? Quàm hæc leuia? vt is maior ſit ſemper, qui loco ſedeat vel ſtet, quo alter non poteſt? Eſt & locus (credo) *Conſtãtinopoli*, vbi Papa ipſe non ſedeat: ſi ſedeat, ſummouendus. Poterat tamen *Cardinalis*, à verbo *arcendi* abſtinere. Monitus modò eſt: verbò autem hoc *arcendi* lector intelliget fortè, quaſi vis *Cæſari* facta tum, quaſi *Cæſari* iam vim fieri vellet, hoc exemplo.

B. ‖ *Cum narraniſſet Sulpitius S. Martinum aliquãdo ad conuiuium Imperatoris Maximi cum vno ex presbyteris ſuis rogatũ acceſſiſſe, ita ſubiunxit* Conuiuæ aderant velut ad diem feſtum euocati, ſummi, atque illuſtres viri, prefectus idemq; cõſul Euodius. Comites duo, Frater Regis & Patruus. Medius inter hos Martini Presbyter accubuerat. Ipſe autem ſellulâ iuxta Regem poſitâ cõſederat. Ad medium ferè conuiuium, vt moris eſt, pateram Regi miniſter obtulit, ille Sancto admodum Epiſcopo dari potius iubet, expectans atq; ambiens vt ab illius dexterâ poculum ſumeret. Sed Martinus vbi ebibit,

Sequitur argumentum a ‖ *Poculis*, nec ſanè niſi in *Martini feriâ*, proferendum. At in *Martini* tamen facto ipſo nihil incommodi; quicquid eſt, id ex *Seueri* gloſſâ totum eſt. Quod enim fecit ille, poſſet quis interpretari fortè commodè; verùm quod exiſtimâſſe eum dicit *Seuerus*, (nempe *integrum ſibi non fore, ſi Regem presbytero prætuliſſet*) id ad *Gloſſam Seueri* pertinet, non *factum Martini*. Nam id *Martinus* alio conſilio feciſſe poterat: nempe, ne rudis eſſet, & in bonos mores peccaret, ſi poſtquam (quando ita voluit *Imperator*) bibiſſet ipſe iam, *Imperatori* pateram porrexiſſet: aut, ſiquem putâſſet ibi præter Presbyterum ſuum, qui ſe inferior eſſet, cui tum pateram porrigere potuiſſet.

At, quæ *Martino* in eo mens, quî potuit *Seuero* conſtare, niſi *Martino* referente? *Seuerus* retuliſſe non dicit; ſed ſi ita retulit, & tanquam de bono facto gloriatus eſt, *gloriatio* ipſa *non bona*, nec quæ Sanctum decere poſſet. Niſi, ſi ideo fecit, quòd *Maximum*, cùm proditorem perfidum ſciret, & parricidam Domini ſui, honorem ei, tanquam Imperatori, habere noluit. Sed, ſi ita inter Scyphos, Presbyterum ſuum maiorem *Maximo* exiſtimauit; cur initio, *poſt Fratrem Regis* paſſus eſt accumbere? Cur non ſibi proximum? immò cur *Martinus* ipſe dignatus *ſellulâ ſedere iuxta Imperatorem*? cur non vterque, *Martinus & Presbyter*, ſellulis non *iuxta*, ſed *ſupra* Imperatorem ipſum poſitis, accubuerunt? Cur non Regem, ad tertium vſque locum (qui ſuus erat) ſummouerunt? vel (vt *Cardinalis* voce

vtar)

vtar) cur non *locum* tertium *capeſſere* iuſſerunt? Quodſi Imperatorem digniorem exiſtimauit qui ante ſe *ſederet*, cur non qui *biberet*? Quando *integrum ſibi non putauit fore*, ſi in *bibendi* ordine, *Regem Presbytero prætuliſſet*; cur & illud quoque *non integrum*, ſi & *ſedendi* ordine, Regi Presbyterum poſthabuiſſet? An eſt *Martini* honor omnis in Poculis? at ſolebat in *Sede* potiùs primâ, honor eſſe; & in πρωτοκαθεδρίαις, non πρωτοποσίαις. Lis ergo nobis ex æquo pendet, tam *Maximus Martino* maior, quia ante eum ſedit; quàm minor *Martino*, quòd poſt eum *bibit*.

pateram Presbytero ſuo tradidit, nullum ſcil. exiſtimans digniorē, qui poſt ſe prior biberet: nec integrum ſibi fore ſi aut Regem, aut eos qui à Rege erāt proximi, Presbytero prætuliſſet. Pag 33.

Sed, dic etiam de *Paterâ*: in eâ cur *Martinus* miniſtrum non præuortit? cur non præripuit Regi pateram? cur non miniſtrum corripuit, quòd Regi pateram primò porrexiſſet, non ſibi, nempe quò dignior eſſet non ipſe modò, ſed & ipſius quoque presbyter? Ceſsit quidem de iure ſuo, cùm ſedere presbyterū ſiuit loco quarto, *Sellulâ*, iuxta, non ſupra Imperatoris Fratrē. Amittit autem in *Sellulâ*, quod lucratus in *Paterâ*: tantundem decedet hâc, quantum accreuit illâ. Si Cardinalis *Pateram* nominabit, alter *Sellulam*, quod illum mordeat.

Indigna hæc quidem, quæ vel proponat quis, vel refellat: ſed ſine tamē paulíſper ſequar Cardinalem. ‖ *Vides Cardinalis, quale fuerit iudicium S. Martini viri omnium ore laudatiſſimi, de dignitate* Imperatorum: qui, *Sellulâ* modò *iuxta* Imperatorem poſitâ conſidere voluit: qui Presbyterum ſuum, *quarto* tandem *loco* ſiuit accumbere; non modò poſt Imperatorem, (poſt quem & *Martinus* ipſe) ſed & poſt fratrem Imperatoris. *Quodſi* Frater Regis, ſolùm quia Frater, *tali ac tantâ dignitate præditus ſit*, vt etiam *S. Martini viri omnium ore laudatiſſimi* Presbytero præferatur; *quis iure mirabitur*, ſi Rex ipſe, Presbytero Cardinale ſuperior, ab ijs qui Regibus benè volunt iure cenſeatur? Sed reſpondeo: *Martinus*, cùm in manu pateram haberet, eam, cui voluit, porrigere poterat, (vel miniſtro,) at non id vnâ facere, vt cui porrigeret, ſuperior is eſſet. Alia enim regula, quis ſuperior ſit, quàm cui pateram *Martinus* porrigit. Atque hæc, de *maioritate* presbyterorum, vdo in loco atque lubrico, nempe in *poculo S. Martini* poſitâ.

B.. ‖ *Vides Rex, quale fuerit iudicium Martini viri omniū ore laudatiſſimi de dignit. presbytererum Quodſi quicunq; presbyteri ſolùm quia presbyteri, tali ac tantâ dignitate præditi ſint, vt etiā Regibus præferantur; quis iure mirabitur, ſi Cardinales æquales Regibus à nonnullis eſſe dicantur? pag.* 33.

De *Martini* presbytero dixit, Dignior ille Rege; idem de ✠ *Chryſoſtomi Diacono* iam dicturus; in quo, gratificari vult etiam & *Diaconis Cardinalibus*. Non enim interuentu Regis cuiuſquam,

B. ✠ *Porrò de Diaconis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ S. Chryſoſtomus in ip.*

ſa vrbe Regiâ, in quâ Imperator reſidebat, affirmare non dubitauit, maiorẽ eos ipſis Imperatorib⁹ habere poteſtatẽ. Sic enim ad eos loquitur Hom. 83. in Mat. Si Dux quiſpiam, ſi Conſul ipſe, ſi is qui diademate ornatur indignè adeat, cohibe & coerce, maiorẽ tu illo habes poteſtatẽ, &c. pag. 33.

iuſquam interturbari oportet pompam Cardinalium; quare, Reges in agmen vltimum reijciendi, vt ibi ſequantur, ſi volent, & ſint *poſt Diaconos.* Id autem argumento ſane magno, quòd *Diaconi Conſtantinopolitani maiorem ijs poteſtatem habeant.* Abſolutè ne maiorem? Non. Sed *ad eos cohibendos, qui indignè accedant ad menſam Domini.* Sed quid? maiorne ex eo quis, quòd poteſtatem habeat *ad cohibendos?* Etiam oſtiarij, *ad canes cohibendos*, ne in templum intrent: Etiam Subdiaconi, ad *muſcas cohibendas*, ne in calicem inuolent, apud *Clementem.* Etiam lictor Imperatoris, *maiorem* Pontifice poteſtatem habet, ad turbas ſummouendas. Ergone Pontifice *maior*? Poteſtas quidem ſi eſſet, vel ad *maiora*, non concluderet: *maior* autem ad minima hæc poteſtas, nihil prorſus efficit. Poteſt id Preſbyter, *quod virtutes Angelicas longè ſuperat*, creare Creatorem ſuum, nec eſt ex eo tamen, nec Cardinalis (puto) dicet maiorem Angelis.

B. ‖ *Si Diaconi Conſtãtinopolitani, Chryſoſtomo authore, maiorẽ Ducibus, Conſulibus, & ipſo etiam Imperatore poteſtatem habebãt cur non eadẽ habeãt Diaconi Rom. atq; ij potiſſimum, qui Cardinales. i. principales totius orbis terræ Diaconi ſunt?* Pag. 33.

Age tamen, § *Si Diaconi Conſtantinopolitani* (*Chryſoſtomo authore*) *maiorem ipſo Imperatore poteſtatem habeant*, ad indignos, ab Euchariſtiâ cohibendos, *cur non potiſſimùm ij, qui Cardinales* (*id eſt*) *totius Orbis terræ Diaconi ſunt, eandem habeant?*) Nihil, quod ſcio, impedit. *Maiorem* Cæſare poteſtatem habeant, *indignos cohibendi*, à temerandis Sacris: niſi quòd, in Miſsis priuatis (quæ *Romæ* fere frequentiores ſunt) nemo prorſus eſt, quem arceant, quem *cohibeant*, qui accedat dignè vel indignè; vt otioſa ſit illis *maior* ſua *poteſtas*, pro quâ ita dimicat. Et aliquot iam ſecula reor, ex quo Diaconus aliquis Cardinalis, *cohibendi* poteſtate hac ſuâ *maiore*, valdè vſus fuerit; *cohiberet* autem fortè & Pontificem interdum. Nec enim dignè ſemper accedit, vel ipſe Pontifex: atque ita, Pontifice ipſo *maior* eſſet.

Quanquam, vt illa tum erant tempora, non largiti eſſent, *Diaconi Conſtantinopolitani* conſequentiã hanc ſuam *Cardinali*: aut *Diaconos Romanos principales totius Orbis terræ Diaconos, fuiſſe.* Cum enim Vrbici Sacerdotes [illegible] *maiores* ſint; & inter Vrbicos ij, quorum eſt vrbs ipſa præſtantior; *Conſtantinopolitanis* autẽ, tum *vrbs ipſa Regia eſſet in quâ Imperator reſidebat: maiorem*, ex eo Epiſcopum ſuum *Romano*; ſe quoque *Diaconis* eius *maiores* aſſeruiſſent. *Iohannes* (vti noſti) fecit; fecit *Cyriacus*; nec

Diaconi

Diaconi Romani eos *cohibere* poterant. Facturi id verò perpetuò, niſi *Phocas* quidam qui *maiorem Diaconis Conſtantinopolitanis* habebat poteſtatem, poteſtate illâ ſuâ *maiore cohibuiſſet*. Quin & *Rauennates*, iam inde ex quo ſedem ibi ſuam *Gothi* primùm, pòſt *Exarchi* habuerunt, *Cardinales* ſuos habuerunt, qui negotium *Romanis* de *Maioritate* faceſſerent, nec *maiore* illâ Diaconorum poteſtate, cohiberi vellent.

|| Collige iam. {[a] *Epiſcopi quicunq; maiores ſunt Regibus.* {[b] *De Presbyteris eadem ratio eſt.* {[c] *Diaconi maiorem ipſo etiam Imperatore poteſtatem habent.* { (Agnoſcit enim *Cardinalis* verba ſua) Ex iſtis iam *diſcere* Regem iubet *quo loco & pretio habendi ſint*: altiore ſcilicet *loco*, maiore *precio*, *loco & pretio* ſupra vel Cæſarem, vel Reges ipſos.

B. || *Iam enim diſcere potuit Rex ex Patribus quo loco & precio habendi ſunt Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi. Pag.34.*

a b Apol. Pag 32

c Pag.33.

Pòſt autem, *Cardinalatum* ſuum * *nouam inſtitutionem* dici non ſinit, Canitiem illi appingit. Multiplici tamen *conſideratione* res [illegible] habet. { *Nam ſi conſiderentur Cardinales* (inquit) *vt Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi, à Chriſto ipſo inſtituti ſunt, & ab initio Eccleſiæ ad noſtra vſq; tempora perdurârunt. Itaq; tam ſunt antiqui quàm antiqua ipſa Eccleſia eſt.* Par autem de *Ieſuitis* faciat cùm volet, qui & ipſi *Diaconi* ſunt & *Presbyteri*: quique, *ſi vt Prebyteri & Diaconi conſiderentur, à Chriſto etiam ipſo inſtituti ſunt, & ab initio Eccleſiæ vſque ad noſtra tempora perdurârunt: tam antiqui, quàm antiqua ipſa eccleſia eſt.* Quàm anguſtè verò hoc? à *Chriſti* ſeculo tantùm? Iuuabo, ſi placet, *Cardinalem*. *Nam ſi conſiderentur Cardinales vt Presbyteri & Diaconi, à Deo ipſo inſtituti ſunt*, ſub Lege. *Diaconi* enim in *Leuitis*, Presbyteri in *Sacerdotibus*. *Itaque, tam antiqui ſunt, quàm antiqua ipſa Synagoga eſt.* Nec defuerunt, qui vltra *Chriſtum* arceſſerent, & argumento non diſsimili olim *idiotis ſuis* perſuadere conati ſunt, Matrem *Samuelis Annam*, de *Cardinalibus* prophetâſſe verbis illis, *Domini ſunt Cardines terræ*. Cardines (id eſt) *Cardinales*, ſuper quibus diu iam, quæ debuit quieſcere, mouetur terra. Magis etiam iuuabo. *Nam, ſi Cardinales vt homines conſiderentur, à Deo ipſo in Adam plaſmati ſunt, & ab Orbe condito vſque ad tempora noſtra perdurârunt. Itaque tam ſunt antiqui, quàm antiquus eſt Orbis ipſe.* Quâ ergo ratione à *Chriſto* potuit, potuit vel à *Paradiſo* vſque arceſſere. Quodſi autem, *vt terra conſiderentur*, (nec aliâ conſtant maſsâ vel *Cardinales*) ad primum *Geneſeos* verſum redu-

B. * *At (inquit) Cardinalatus noua eſt Paparū inſtitutio. Nō ita eſt. Nam ſi Cardinales, vt Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi conſiderētur, à Chriſto ipſo inſtituti ſunt, & ab initio Eccleſiæ vſque ad noſtra tēpora perdurârunt. Itaque tam ſunt antiqui, quàm antiqua ipſa Eccleſia eſt. Pag 34.*

1.Sam.2.8.

cat licet, vbi *Deus in principio creauit terram*. Vide verò, ne & id quoque ad rem ſit, quòd אדמה *Adama* (vnde ſcilicet fabricatus eſt hominē primum) terram *rubicundam* ſignificet, fortè autem vt indicaret nobis colorem, quo tingendi à Papâ Cardinales ſui. Quid enim obſtat *ſi conſiderentur, vt Presbyteri*, quin & *vt homines, conſiderentur*? Nam *Cardinales nihil aliud ſunt, quàm homines Electores & Conſiliarij Pontificis*; qui, ſi præter ſacrum ordinem *Electores* ſint, erunt etiam præter ſacrum ordinem conſiderandi. Sacer ordo Cardinales non facit; (plures enim faceret quàm par eſt) Sacer ordo proin in Cardinalibus conſiderandus, non magis, quàm Humanum genus.

2. *Electio Pontificis* erat, quæ olim quidem Cardinalem non conſtituit, iam conſtituit. Sed, vel ſic ei ilia ducit argumentum. Hâc enim *ſi conſiderentur*, quâ Pontificem elegerunt, irruerent nimis multi, *omnes* ſcilicet *in communi* vrbis Presbyteri & Diaconi, tam pullati, quàm purpura[illegible]eſſeret numerus nimio plus quàm par. Apage verò, non placet *conſiderari* tam multos. Nec *Presbyteri* modò omnes & *Diaconi*, ſed & *Populus* quoque *Romanus*, qui & ipſe *Pontifici eligendo* ab initio interuenire ſolitus. Abiecit iam infra *Clerum Cardinalis Cæſarem* & *Reges*: etiamne & infra *populum* abijciet, cùm *Pontificis eligendi* olim officio fungeretur?

B. ‖*Hoc ſolum intereſt inter antiqua tempora & recentia, quòd olim ob paucitatem perſonarum, non diſtinguebantur Presbyteri & Diaconi Romani Cardinales, ſed omnes in communi, hoc officio fungebantur. Pag. 34.*

At, quod ibi ‖*ſolum* (ait) *intereſſe*: *omnes in communi hoc munere perfungi tum ſolitos, nec Cardinales Presbyteros diſtinctos à non Cardinalibus*, tanti (credo) eſt; vt vtramque paginam faciat: vt, in eo poſitæ ſint fortunæ Dominorum *Cardinalium*. Vileſcere enim neceſſe eſſet, & obnubilari mirificè *Cardinalium* authoritatem, ſi tam eſſent hodiè *noui multi*, quàm erant olim *multi antiqui* Electores. *Hoc ſolum intereſſe* dicit? At in *hoc ſolo* ſunt omnia. Cur enim excluſi reliqui? cur conclaue vnà non ingrediuntur? cur *omnes in communi* cum non *eligunt*, qui *omnium in communi* Epiſcopus futurus eſt? Cur non *ad antiqua tempora* reuocanda res? *Diſtinguebantur* enim vel tum *Cardinales*, id eſt, *principales* à minùs principalibus. Et cùm multi eſſent vnius Eccleſiæ miniſterio deputati, vnus erat inter multos, qui *Cardinalis* clueret. Sed multis illis quid fiat, *Cardinalis* non multum curat. *Vetera tranſierunt*, porrò, *conſiderari rem* oportet de *noua*.

Digitized by Google

Tertia autem illi *conſideratio* eſt, ‖ *vt reuocetur ad paucos res, ſeligantur* pauci. *Seligantur* vnde? E Clero *Romano* ſolo, ad quos ſolos, ab antiquo ius hoc ſpectabat. Quare ergo de *Gallicano, Hiſpano, Germano, Polono Clero alleguntur* hodiè, quibus *eligendi* Romani, ius nullum? Quorſum autem *ſeliguntur* pauci? vt hij ſoli iam eligant? At qui à Clero & populo olim electi Pontifices, multò poſterioribus antiſtant eruditione, prudentiâ, vitæ ſanctitate: multò hijs hodiè, qui à pauculis veſtris ſelectis Eccleſiæ obtruduntur. At, *confuſio* tum & *tumultus*. An, ex quo *pauci* in Conclaui, *tumultus* nulli, nulla *confuſio*? Annon *plures* Antipapæ, ſeceſsiones *plures*, *plura* ſchiſmata, poſtquam *res redijt ad paucos*? Et hij qui *Romæ* dant Epiſcopum, cur magis dicantur *Cardinales*, quàm qui reliquis Eccleſijs? Aut cur id in Vrbe non faciunt *Canonici Lateranenſes*, quod, præterquam in vrbe, *Conuentus Canonicorum* facit, ſeu Religioſus ſit, ſeu Capitularis? Saltem, cur non *Canonici* dicantur qui *eligunt*, ſed *Cardinales*? Quid eſt in voce *Cardinalis*, quod ad *Electionem* faciat, vel *Conſilium*? Quare, *Cardinali* hîc nondum *conſiderata* ſatis res eſt.

B. ═ ‖ *poſtea verò creſcente numero Presbyterorum & Diaconũ, & confuſionem ac tumultus varios ipſa multitudine pariente, neceſſe fuit paucos ex multis ſeligere, qui hoc munere fungerentur, atq; ij dicti ſunt Epiſcopi, Preſbyteri & Diaconi S R E. Cardinales. Pag. 34.*

Per annos quidem plus mille ſi conſiderentur: iſti, (quos quærit) *Cardinales* nondum vel dicti vel facti ſunt; neque, vel cùm *Sanctus Hildebrandus* eligeretur, (quem nuperrimè iam, Cardinalis *Sanctorum* in *Faſtos* retulit.) Quare, fruſtra *iudicium* de ijs, & *teſtimonia Patrum veterum* pollicitus eſt.

De quibus, ita iam non laborat, vt ſatis ei ſit (quicquid de *iudicio* fiat *Patrum* & *veteris Eccleſiæ*) ſi *ſelecti* eius Presbyteri, qui tum demum, nec antè veri nominis *Cardinales* erant, *recentes non ſint*: ſaltem, *non adeo recentes, vt noui dicendi ſint; qui annos quingentos*, fortè etiam, (necdum enim de numero liquet) *ſexcentos numerent*. Videat hîc tamen *Cardinalis*, *anni* ſi *quingenti* ſatis ſint, vt non *noui*: ne & anni*bus quingenti*, ante *quingentos* hos vltimos, ſatis ſuperque ſint, ne *antiqui* habeantur. Ad noſtra fortè tempora qui heſterni ſumus, *noui* non erunt: ſed alia eſt in Eccleſijs *nouitatis* ratio & *vetuſtatis*; Seculum ſcilicet *Chriſti*, & *Apoſtolorum*: ad quos ſi comparentur *Cardinales* hij, *nuperi* ſunt atque *noui*.

B. ✠ *Neq; hæc reuocatio ad paucos, & eminentia quæ inde ſecuta eſt Cardinaliũ, tam recens eſt, vt noua dici poſſit, cùm anni quingenti vel ſexcenti ab eo tempore numerẽtur. pag. 34*

Conſideratâ tandem re, prodit pro *antiquitate* Cardinalium, ‡ *Petrus Damiani, Hildebrandino* demum ſeculo Cardinalis

B ‡ *Multa enim ſcribit de Cardinalium ampliſſimâ*

dignitate Petrus Damiani in Epiſt. ad Cadaloum Antipapam. Pag.35.

ipſe, nec purpuratus tamen. Is ſi *Cardinalitiam* dignitatem tum in herbâ, non foueret aliquâ, non dignus Galero, vel Oſtro, (non poſſum dicere; Galerus enim *recẽtior* adhuc eſt, atq; Oſtrum) ſed dignus, qui oſtio excluderetur, cuius *cardines* rubigine obduci ſineret tam citò. Et ille tamen vix (credo) perſuadet *Cardinali*, *Cardinales eſſe ſeptem oculos illos ſuper lapidem vnum in Prophetâ Zachariâ*: aut *ſeptem Candelabra aurea, quorum in medio Ieſus diſcurrit in Apocalypſi.* Sed & eodem loco mentio fit, *De Senatu, de inferioris ordinis Clero, de populo Pontificem eligente.* Nunquam igitur *Cardinalis Damiani* Conclaue ingreſſus eſt; non magis *Elector*, quàm quiuis de *inferiore Clero.*

B. ‖ *Multum item ſcribit S. Bernardus lib 4 de Conſid. vbi præter cætera dicit Cardinales de omni orbe eſſe eligendos, quoniam totum orbem ſunt indicaturi. Pag.35.*

‖ *Bernardus* autem centum adhuc annis minor eſt; nec tempeſtiuus interuenit cum teſtimonio ſuo, qui vult eos *De omni Orbe eligi*, (in Cleri *Romani præiudicium non modicum, & grauamen*,) cuius eos vices gerere dicit *Cardinalis*, nec proin, niſi de *totius Orbis* gremio *eligendos*. De quo cauebunt (credo) Pontifices. Nam, quòd de alijs orbis partibus interdum adoptentur nonnulli, non eò fit, vt *Orbem iudicent*. Alleguntur enim fere, vt partem *Orbis* quiſque ſuam *Romæ* ſeruet *iudicandam*: ne (quod diu iam *Orbis* cupit) ab *Orbe Roma* in *iudicium* vocata, pro ſuis in *Orbem* iniurijs, meritò *iudicetur.*

B. + *Abbas Vrſperg. in Chron. ad an. 1116. teſtatur in Cõſilio Generali ſub Paſchali ſecundo, vocatos Cardinales potiora membra Eccleſiæ. Pag.35.*

At + *Abbas Vrſpergenſis*, interdum (vbi pro *Cæſare* contra Papam facit) Author Schiſmaticus; hîc, quia neſcio quid memorat de *Cardinalibus*, Claſsicus iam Author eſt: Ille autem *Bernardo* adhuc centum annis iunior, Tranſubſtantiationis ſeculo, quo & *Cardinales* ipſi tandem *tranſubſtantiati*, certè quidem *tranſaccidentati*; purpurei enim facti, ab *Innocentio IV.* ac ita demum ſpeciem aliquam mundus videre viſus eſt, effulgentis Cardinalitiæ dignitatis. Facti autem ſic purpurei, vt, vel ad ſanguinem pro *Pontifice* contra *Cæſarem* tum *Fridericum II.* atque ſuos decertarent: atque ita *potiora hæc Eccleſiæ membra* Cardinales, *Cæſares* (qui olim Eccleſiæ *membra potiſſima* erant) membratim atque artuatim delumbarent.

B. ‡ *Hanc vero eminentiam dignitatis neq; Rex probare poterit ex conniuentiâ, vel lenitate Principũ temporalium proceſſiſſe. Pag. 35.*

Factum hoc, ‡ *conniuentiâ Principum*, qui, niſi ſemiſomnes tum ſediſſent, ſtrumas haſce maturè inciſas oportuit, ne ad tantum tumorem excreſcerent: vt, non ſtrumæ iam, ſed pro *membris Eccleſiæ potioribus* habeant ſe ſaltem, etiam ab *idiotis* fortè, pro talibus habeantur. *Eligerent* Pontificem qui olim, Roma-

Romani Presbyteri cum ſuburbicarijs Epiſcopis, approbante *electionem* Cæſare; penes quos, cùm eſſet *electio*, non tam fulgebant quidem tum vel rutilabant, non tam alijs omnibus imminebant, vt ſe *Regum æquales* vel *æmulos* palàm auſi ſint profiteri, nec ſcribebant Capita *de comparatione Regis, & Cardinalis.* Cletus *Romanus*, ſi ſuum in *eligendo* ius retinuiſſet, *Cæſar* ſi ſuum, ſaltem in confirmando; non extuberâſſet vſque adeò dignitas hæc: ſubſîdet autem, ſi priſcum ius repetant. Non factum hoc: non initijs occurſum eſt. Eminent ergo iam, præeminentque vel Regibus ipſis, *coadiutores Pontifici*, non tam *in regendâ vniuerſali Eccleſiâ*: quàm, in *vniuerſali poteſtate Regiâ* magis indies magiſquè protetendâ.

Quorſum verò illa, ‖ *Dauid de paſcuis, Petrus Piſcator, Paulus tabernaculorum opifex*, & (quæ ibi ſequuntur) *ſtulta mundi*? An, vt doceat, qui nullo *natalium ſplendore* ſunt, fieri poſſe *Cardinales*? Quis negat? plus etiam quàm *Cardinales*, vt *Perettus* nuper, vt nunc etiam de camillo *Pontifex*? an potiùs, vt non exprobrandam ei *Natalium obſcuritatem*? Probrum ne faciat, & non patietur; (quod non *Petrus*, non quiſquam eorum fecit, quos ibi nominat) Ne ſe ſic attollat: non deprimetur; quanquam, non tam deprimere hoc fuit, quàm reprimere. Nimia enim hæc inſolentia falcem ſuam in Regis meſſem mittere, Regẽ laceſſere, (quod fecit Epiſtolâ ſuâ;) *Tortum* ſe facere, vt ſub laruâ Regi probrum faceret. Dixit quæ non debuit, audijt quæ noluit. Nec id vnquam efficiet, ſi qui ſunt in cœtu *Cardinalium, Columnæ*, vel *Vrſini*, vel *Medicei*, (cætera *pares* cùm ſint,) quin ſe *nobilitate* ſuâ, aliquâtenus præ reliquis eminere ſentiant, nec, ſi opus eſt, taceant. Quibus fruſtrà occinat *Cardinalis*, ſua *ſtulta mundi.* Obtinuit enim, qui nobiles ſunt (*qui, niſi probrum cætera indelicta exiſtimant*,) vtcunque ſi laceſsiti non ſunt, moderatè ſe gerant (nec Regem quiſquam, hâc laude vicerit,) vbi quid detrahas, vbi parum pro dignitate habeas, bona ſua nôſſe incipiunt, & quâ dote ſuperiores ſint, nec componi ſe, niſi cum *Nobilibus* facilè patiantur. Cuius, vel ſi volet, periculum faciat domi, inter *Cardinales* Collegas ſuos.

B. ‖ *Sed etiamſi Cardinalis Bellarminus, parentes habuiſſet opifices, aut ruſticos, modò Catholicos, & pios, non erubeſceret, cũ ſciat Principum Apoſtolorum alterum piſcatorem, alterum Tabernaculorum opificem fuiſſe, Dauid quoque Regem, à paſcuis ad Regnũ euectum eſſe, & Chriſtũ Dominum noſtrum fabrum, & fabri filium dici. Et Apoſtolum audiat, 1. Cor. 1. non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mũdi elegit Deus, &c.* Pag. 36.

‡ Nam, quòd *maternum genus ad Marcellum Ceruinum refert*, noua iam quæſtio de *Marcelli* genere. Eum *Richardi Aſtrologi* filium fuiſſe conſtat, de cuius *nobilitate* quàm non magna, ſat

B. ‡ *Auunculum verò habuiſſe Marcellũ ſecundũ Pont. Max. cuius ea vir-*

tus, & doctrina fuit, vt etiam ab hoſtibus teſtimonium acceperit. Pag.35.

ſat innuit *Onuphrius*, cùm, negando *non obſcurum*, affirmando, *genus eius mediocre* ſcripſerit. Interim, gratulamur ei de *Auunculo* ſuo, quem, ſi ita ſanctus fuit, vtinam imitetur, & ipſe par, vel *ab hoſtibus, teſtimoniū accepturus*: In quibus ineſt (vt videtur) candor aliquis, qui *virtuti* vel *in hoſte teſtimonium* ferunt: (quanquam quis ſe eius, quem ſanctum ſcribat & doctū, hoſtem profiteatur?) Vtinam (inquam) imitetur. Ferunt enim minimè malum fuiſſe. Nam nec in Pontificatu tam diu fuit, vt malus inde fieret (viginti modò dierum Pontifex) Ideo autem, (vt ferunt,) non fuit, quòd *Curiæ* veſtræ corruptelas ſatis & nôſſet, & notâſſet; & verò, quomodo feriò reformari poſſent, verſaret animo. Agnouiſſe certè ferunt nec diſſimulanter, næuos in Eccleſiâ veſtrâ multos: nec ſi *Controuerſias* ſcripſiſſet, ſic ſingula, etiam quæ defendi non poſſunt, (quod, *Nepos* eius facit,) mordicus per fas, nefaſque defenſurum fuiſſe; imò, ex ijs multa, quæ *Nepos* eius defendit, correcturum.

B. ‖ *Non eſt verū Diaconos Cardinales habuiſſe olim titulos Paræcienſes. Tituli enim Paræciarum ſolis Preſbyteris dabātur, Diaconis autem Eccleſiæ aliæ, quæ Diaconiarū nomen habebant. pag.37.*

Quàm verò pòſt *humiles myricæ Cardinalem iuuant*? quas ibi feſtucas carpit? ‖ *Diaconias modò datas Diaconis, Paræcias Presbyteris*. Diſtinguit hîc *Cardinalis*, vbi Pontifex non diſtinguit. Quis enim neſcit, à *Sixto IV*. iam, ac *Alexandro VI*. & *paræcias* Diaconis, & *Diaconias* presbyteris promiſcuè traditas, & à Pontificibus ipſis confuſas? Confusè ergò iam capiuntur, (quod Regio inſtituto ſatis:) qui, de rebus ibi locutus *cognitu* quidem non valdè dignis, nec tamen *incognitis*. Aquila ſi eſſet *Cardinalis*, ità muſcas non caperet.

B. ✠ *Neq; verum eſt olim presbyteris & Diaconis cuiuslibet Cathedralis Eccleſiæ permiſſum fuiſſe titulū Cardinalitiū, ac ne in Romanâ quidē Eccleſiâ tēpore S. Silueſtri omnes Diaconi Cardinales erant, ſed ſoli ſeptem. Tempore autem Symmachi Pōtificis ſoli 28. erant tituli Presbyterorum. Pag.37.*

Alia iam minutia. ✠ Quòd non ſint, in *Eccleſiâ quâlibet Cathedrali, Cardinales*. Vbi tamen *ſine authore* loquitur *Cardinalis*, & Canoniſtas aduerſantes habet, qui in omni *Cathedrali* eos, qui præ cæteris *Cardines Chori*, nimirum, quibus rei diuinæ cura præcipua commiſſa eſt, vbique *Cardinales* appellitant.

Silueſtri autem *Diaconos*, & *Symmachi Presbyteros* quorſum nobis memorat? Quid vobis & illis commune tandem? Non tam *ſilueſcebant* Cardinales *Silueſtri* ſeculo, Inſignia nulla habebant, nihil eorum, per quæ vos iam *Cardinales* eſtis: vt à *Sylueſtro* vobis συμμαχία nulla vel *Symmacho*. Vidiſſet illos quis, vos iam videret, erumpat in vocem Comici, *Cardinalis Cardinali* quid intereſt? *Cardinalis* autem vox ibi, nihil aliud

quàm

quàm *Principalem* ſonat: vt *Venti*, vt *Virtutes*, ita dicuntur *Cardinales*: magis tamen vt *Venti*, quàm vt *Virtutes*.

‖ Miſſos autem, ad vrbem vndique multis de cauſis Preſbyteros multos, miſſos verò non infimos, ſed *primarios*, (iidem autem *primarij* & *Cardinales*) vtpote negotijs expediendis aptiſsimos, quàm facilè quis, ſi opus ſit, fidem fecerit? *Ingenti* autem *multitudine* fuiſſe, cui dubium eſſę poteſt, qui[a] *Conſtantinopolim*, imò qui[b] *Theſſalonicam* adeo confluxiſſe *multos* in Concilijs Legat, vt Canone opus haberent, & ἐκδίκῳ, quo eorum *frequentia* minueretur. Turpe autem ſit vel ſuſpicari, minùs *frequentes Romam*, quàm *Theſſalonicam* commeâſſe.

B. ‖ *Illud autē non eſt verum veniſſe vnquam ad vrbem ingentem multitudinem Cardinalium non Romanorum. Pag. 37.*

a Concil. Chal. Can. 23.

b Sardicenſ. can. 16.

✠ Neque verò, *ademptum* ita reliquis *nomen Cardinalium*, quin domi inter ſe apud ſuos ita nominare mos ſemper fasque fuerit, vt *Compoſtellæ*, vt *Londini*, vbi etiam ad diem vſque hunc *Eccleſia Paulina* ſuos *Cardinales* habet; ſed quòd palàm ſe Orbi eo titulo non venditent, non ab alijs exteris ita vel falutentur vel ſcribantur. Vbi mirum, cur *Compoſtellam* peregrè profectus ſit *Cardinalis* vt *Cardinales* quæreret, qui tam vicinam habuit *Rauennam*. A *Compoſtellâ* nihil vnquam periculi, at à *Rauennâ*, quę *Cardinales* habuit quondam *Romanis* æmulos, quique fecerunt ne *Cardinales* ſcribi poſſent, per *antonomaſiam*, ſed opus haberēt additamento trium vocularum. *Sanct. Rom. Eccle.* Quæ ipſa adiectio argumento ſatis eſt, fuiſſe aliquos aliquando præter *Sanct. Rom. Eccle. Cardinales*: alioqui, *Cardinales* ſolùm ſcribi ſatis eſſet, nec *ita trium literarum Cardinales* eſſe: cùm præter eos, qui in *Romanâ* Eccleſiâ erant, nulli præterea eſſent in Orbe *Cardinales*.

B. ✠ *Neq; illud eſt verū nomen Cardinalis adem tum alijs, & ſolis Romanis reſeruatū. Nam vſque ad hanc diem Eccleſia Compoſtellana habet ſuos Cardinales Pag. 37*

‡ At, quæ illa *Kabala* eſt tam abſtruſa de *ortu Cardinalium*, vt præter vos in illius *ignoratione* verſentur omnes? Sic enim de eo verba ſubinde facitis, quaſi de *Myſterio* (*iniquitatis* puto) quaſi ſi *res veſtræ profunda Satanæ* ſint, quaſi ſi ex *Abyſſi tenebris Ordo* hic veſter emerſerit. Vix tamen *ignorationi* locus hîc: qui, & *vnde Cardinales* dicti, (ſiquod *in fronte myſterium* gerant,) veſtri homines in *aperto* poſuerunt. Nam *Rex* de *rebus veſtris* niſi vobis fidem non habuit, nec *elabi ſibi* quicquam *paſſus eſt*, quod apud *Vrbinetanum, Onuphrium* veſtros homines non legerit. At illa *multa non vera* quæ tandem ſunt? *Verum* enim, Ab annis iam centum eſſe, & ampliùs, cùm *Cardinales Diaconi*

B. ‡ *Hic quoq; Rex ex ignoratione rerum noſtrarū, multa non vera ſibi elabi paſſus eſt. Non enim præter rationem ſuæ originis, ſed potius ſecundū originis rationē & inſtitutionem Cardinalitia dignitas creuit. Pag. 38.*

ad

a De tit. pag. 29. ad *titulos* ordinati ſunt *Eccleſiarum Parœcienſium*. Scripſit [a] *Onuphrius*. Verum etia●, *Non tantùm in Romanâ Eccleſiâ, ſed* b In vit. Pont. *etiam in alijs per Prouincias Eccleſijs, Cardinales fuiſſe*. Habet [b] *Vrbeuetanus*. *Verum* id quoque: *Multitudo Presbyterorum & Diaconorum forenſium ad vrbem concurrentium, cauſam dedit, vt Vrbani Presbyteri & Diaconi ab eis diſtinguerentur nomine Cardinalis.* Totidem verbis *Vrbeuetanus*: *Verum* & illud. Etſi Eccleſiæ aliæ hijs vocibus vtantur priuatim apud ſe, non ſcribi tamen iam *Cardinales* pâſsim & publicè, niſi *Romanos*. Nec *Cardinalis* hoc negat. *Verum* autem, Romanum illud ſub *Silueſtro* Concilium verum non eſſe, ſed ad *Cynoſarges* meritò ablegari *Verum* denique, ab initijs ſuis luxuriatos multùm *Cardinales*: nec, ſi ſaperet *Cardinalis*, illud *elabi* ſibi *paſſus* fuiſſet, *Præter inſtitutionis ſuæ Originem illos non extumuiſſe*. Presbyter enim parœciæ, aut Curator Baptiſterij ſeu feretri, ſi ad tantæ magnitudinis inſtar excreſcat, vt *Epiſcopo* iam maior, *Principi* ipſi par ſit ac æmulus: an hoc, *ſecundū*? annon hoc *præter Originem inſtitutionis ſuæ*? *Origine* presbyter eſt, presbyter Epiſcopi ſui, & eo minor: *Inſtitutio* autem eius, vt curet parœciam. Parœcia in Diœceſi, & eius pars parua modò: Hîc iam, ſi ſe ſupra *Epiſcopum* ſuum efferat, ſupra *Diœceſim* pēnas extendat: quid dico, *Epiſcopum*, & *Diœceſim*? ſi ſupra *Epiſcopos*, & *Diœceſes* omnes, non modò *presbyter Cardinalis* (id eſt) *principalis*, ſed *presbyter Princeps*, imò *ſuper Principes*, annon vtramque, *originem*, & *inſtitutionem* ſupergreſſus? *Ignorat* res ſuas, *ignorat* ſe (ſuperbiâ ſcilicet cæcus) qui vt negaret hoc, *elabi ſibi paſſus eſt*.

B. ‖ *Nam (vt ſuprà diximus) antiqua inſtitutio erat, vt Presbyteri & Diaconi Romani cū vicinis Epiſc. Rom. Pontificē eligerent, eumq; conſilio & operâ adiuuarent. Pag. 58.*

‖ Neque enim, vel *origo* illa vel *inſtitutio* presbyteri parœcienſis, vt ſuffragio ſuo *eligat* vel *conſilio iuuet* Epiſcopum. Quis ſcit enim, an Epiſcopatus viuente presbytero vacaturus ſit? Et Epiſcopus fortè ſententiam eius non rogabit. Ad hæc poſitus non eſt, non hæc illius *inſtitutio* vel *antiqua*, vel vlla, ſed neque *functio* dici poteſt. Poſitus eſt, vt parœciam ſuam curet, rem ibi diuinam faciat, prædicet, baptizet, ſacram ſynaxin celebret; Hæc *origo* eſt, & *inſtitutio*, hæc *functio* Parœcienſium. Ex accidente reliqua ſunt: Multi ſint, ſint pauci, aliam vel *inſtitutionem* vel *functionem* non habent. Vltra eam, ſi elati ſunt, (& prodigioſè quidem ſunt elati) annumerandi tum eis ſunt, a Verſe 9. quos *Iudas Apoſtolus* perhibet, [a] μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, *non ſeruâſſe*

eos

eos originem inſtitutionis ſuæ. ‖ Cùm, *ad paucos illos paulatim redacti*, cùm paulatim *ſupra cæteros eminere cœperunt*, cùm primò *Principales* modò, pòſt (vt ais) *Principes* facti; *præter ſupraq́; originis ſuæ rationem*, *paulatim* quidem, ſed non *paululùm* euecti ſunt. Factum narrat Cardinalis. *Rem ad paucos redactam Paucos illos, ſuper reliquos eminere cœpiſſe: ita eminere*, vt *Principales, atque adeò Principes dicerentur*: Quo iure factum, vt ita *pauci*, ſic *ſuper reliquos*, ita *Principes*, non narrat, ne poteſt quidem. Ambitione enim ſolâ: *iure* nullo. Non *præter rationem* itaque atque *ius* cogendi in ordinem, & ad initia ſua denuo reuocandi, nec *paulatim* tamen: (momento cinis fiat, qui diu ſylua:) Saltem, altiore loco ne ſint iam, vel ſpiritu, quàm, qui ab antiquo parœcias illas curabant, quarum hij iam *titulos* gerunt.

B. ‖ *Sed poſtea excreſcente nimium presbyterorum, & Diaconorum multitudine, paulatim hæc functio ad paucos redacta eſt Ita pauci illi ſuper alios eminere cœperunt, vt Cardinales, id eſt, principales atq; adeò Principes, Eccleſiaſtici iure dici poſſent.* Pag. 38.

✝ *Aequalitatem* ad Reges vt abneget, adduci non poteſt; mollire tamen nititur *diſtinctiunculâ* quâdam, *armis opibuſue* *præſtare Reges, ac poteſtate temporali*, id quod *Cardinales* fortaſſe malè habet. Aequum enim, vt qui *ſpirituali* præſtant, præſtent & *temporali*. At, *poteſtate ſpirituali, ſuperiores Regibus Cardinales*. Adeo hic quoque infœlix, vt ſolos *Cardinales* non poſsit, niſi cum *illis* quoq; *totius Cleri eandam* attrahat, atque *omnes* ad *Diaconos* vſq; *triobolares*, cum paramentis ſuis ſordidis, ſupra *Cæſarem*, & *Reges* collocet, *Reges* autem, & *Cæſarem* cõſiſtere iubeat *infra ſubſellia Epiſcoporum: extra ſedilia presbyterorum: potandos poſt Martini presbyterum, à Chryſoſtomi Diacono coercendos.*

B. ✝ *De æqualitate cũ Regib. diſtinguẽdũ cenſeo; Nam, ſi de poteſtate tẽporali ſermo ſit, opib9, armis, dubium non eſt, quin Reges longè Cardinalibus præſtent: ſi de poteſtate ſpirituali agatur, nõ ſolos Cardinales, ſed omnes Epiſcopos, presbyteros, et Diaconos Regib. ſuperiores eſſe.* Pag. 38.

‡ At, qui de *poteſtate temporali* ceſſerat, de *honore* tamen *temporali* non cedit iam: de quo, *intelligendum videtur* ei, quod de *Cardinalium æquipollentiâ* dixerat. Miram verò *paritatem* hîc ſibi fingit; nempe, *vt quia Principes reliqui* (*putà*, ſacri Romani Imperij Electores, reliquiq; qui *à Regibus*, ſecundi ſunt Principes) *vti Regibus cedunt, cedunt & Cardinalibus*; *Cardinales ex eo ſaltem, & Reges, æquales ſint*. Sic autem fiet, vt quemadmodum *Comites* omnes, vti *Cardinalibus* cedunt, ſic etiam cedunt *Principibus*: pares ſint ex eo *Principes* & *Cardinales*; qui, iam modò, *impares*. Sic, quia *Barones* omnes cedunt *Comitibus*, vtrique cedunt *Principibus*, *Principes*, & *Comites* parificentur. Nec in *Republ.* modò hoc: ſed & in *Eccleſiâ*. Nam, quemadmodum *Diaconi* omnes *Epiſcopis* cedunt, ita etiam cedunt presbyteris: *paritas* ſit inter *presbyteros* & *Epiſcopos*. Proſequere verò hæc, atque

B. ‡ *Quod verò dici[illegible], Cardinales æquiparari Regibus, de externo cultu, & honore intelligendum videtur. Vſus enim obtinuit, vt quemadmodũ Principes omnes Regibus cedunt: ſic etiã cedant Cardinalibus, & in hoc paritas quædam eſſe videtur.* Pag. 39.

deſcende quantum voles, ad *Ordines* adhuc inferiores: fiet tandem vi regulæ (*Quæ eidem tertio æqualia ſunt, & inter ſe ſunt æqualia*) vt imi medijs, medij ſummis, tandem autem & imi ſummis æquiparentur, nouâ hâc eius paritate: atque ita, *Cardinalis* tandem euadat in *Paritanum*. Neque verò hoc, *apud Iuriſconſultos dici ſolet*, niſi *Canoniſtam* vnum fortè aut alterum, *Cardinalium* paraſitos; neque donec *vſus obtinuit*, abuſus potiùs inoleuit, à Regibus facilè (vbi ſic animum habebunt) abolendus. Saltem æquum, vt fugientes qui ſecutus eſt honor, fugiat inſequentes; & ſicut delatus eſt non auidè appetentibus, ita tam acerbè exigentibus detrahatur. Dixin' (lector) ab initio *languere* Cardinalem? Hæc illius, *Cenſeo diſtinguendum: videtur intelligendum: paritas quædam eſſe videtur*, quàm hæc verò *languida!* Videtur quidem *retinere* non poſſe *paritatem* ſuam, videtur tamen eam libenter nolle *dimittere*. Et hoc quàm non ſapientis, *dimittere* id nolle, quod nequeas *retinere*?

B ‖ *Quod addit Rex, Cardinales presbyteros & Diaconos aliquando minores fuiſſe Epiſcopis non Cardinalibus, verum eſt. Quia ipſi quoque ad Concilia Romana vocabantur, & nobiliore loco ſedebant, quàm Presbyteri & Diac. Card. olim etiam ad electionem Pontificis admittebantur.* Pag. 39.

‖ Neque id ibi modò dixit Rex, *Cardinales* Presbyteros, & Diaconos, minores aliquando fuiſſe Epiſcopis non *Cardinalibus*: ſed ex *Chriſti* mente & *Apoſtolorum*, inſtitutione ipſâ minorem *Diaconatum Presbyteratu*: vtrumque autem *Epiſcopatu*. Nec vllum hîc *vſum obtinere* poſſe, nec vllos *Iuriſconſultos* intercedere, quò minùs, quos *Chriſtus* voluit iuſsit inferiores eſſe, inferiores & ſint & habeantur. Vt ex presbytero quis (adde, ſi voles, & *Cardinale*) Epiſcopus fiat, id verò Eccleſiæ legibus conſentaneum: vt autem ex Epiſcopo, presbyter vel *Cardinalis*, vim in eo fieri diuinæ inſtitutioni; gradus peruerti, ordinem confundi, & cum Patribus in *Chalcedonenſi Concilio*, Epiſcopum in presbyteri gradum deduci, id verò [a] *ſacrilegium* eſſe. Sed ſic tamen *ſacrilegi* ſunt Pontifices, iam inde ab eo tempore, quo depreſſus Imperator, atq; ipſius manibus erepta poteſtas, tum Concilia cogendi, tum Pontifices eligendi. Quibus verò ius olim, vt *ad Concilia vocarentur*, vt *loco nobiliori ſederent*, vt *ad electionem Pontificis admitterentur*, &c. quid ex *Apoſtolo*, ex *Patribus*, ex *antiquo* & vero Eccleſiæ *iure* afferri poteſt, cur hoc *iure* priuari, cur ad illud primo quoq; tempore reſtitui non debeant? Nec id mirum, cur cùm *ſoli* iam ſint, ſibi hoc aſſumant; ſed cur *ſoli* eſſe debeant, vt hoc poſsint

a Can. 29.

poſsint aſſumere. Cùr verò iam *daret*? [a] *nihil enim dignitatis, aut præeminentiæ, antiquitus cuiquam dabat, eſſe Cardinalem.*

a Onuphr. de Epiſ. Tit. & Diaco. Pag. 30.

|| Veriſsimum autem verbum eſt Regis, ex quo, ad tantæ magnitudinis inſtar excreuerunt *Cardinales*, *Concilia* in fumos abijſſe. Ac de *Romanis* fatetur *Cardinalis*, *ſucceſsiſſe in eorum loca*, *Conſiſtoria Cardinalium*. Quo iure hoc? Nec minùs tamen verum, de *Generalibus*. Non enim *ſeſe* modò gerunt *Cardinales* pro *Conſiſtorio Romano*, (quò factum, vt *Romana Concilia exoleuerint*;) ſed & *pro Senatu vniuerſalis Eccleſiæ*, vt nihilo meliore loco iam ſit *vniuerſalis Eccleſia*, quàm *Romana* eius *Diœceſis*. Non enim, quæ ibi memorat, *Laterani*, *Lugduni*, *Viennæ* habita, (ſpectra & phantaſmata *Conciliorum*) pro *Concilijs* habenda: veri nominis *Concilia* non erant, in quibus ad vnius *arbitrium* (quid dico arbitrium?) ad vnius *appetitum*, cæpta, finita ſunt omnia: quæ proin, inter *Decretalia* potiùs *Pontificum*, quàm *Canones Conciliorum* locum habent: præter *Conſtantienſe* vnum (quod miretur quis à *Cardinale* nominatum) vbi *viginti quatuor* modò *Cardinales* deinceps fore decretum eſt: in quo, per *Deputatos nationum* geſta res: *coacti in ordinem* Pontifices, etiam, vno tempore, *tres* ſimul *abdicati*.[b] Decretum tamen ibi, de *Concilio* ſemper *intra decennium indicendo*: vt obtineat impetrari non potuit, non poteſt. Expalleſcit ad nomen *Concilij Pontifex*, niſi fortè quale *Tridentinum* nuper. Nam quid opus *Senatu vllo Eccleſiæ vniuerſalis*, cùm ſufficiat ei *Senatus Cardinalium*? De *Florentino*, (quod propter *Græcos*) quære à *Græcis* an agnoſcant? De *Tridentino*, vel à veſtris quære, (*ſcis verò quos velim*) qui toties rogati, nondum tamen admittunt pro *Concilio*.

B. ||*Neque tamen eſt verum quod hoc loco ſcribit Rex Cardinales cum Pontifice fungi vice Conciliorum generaliũ, & ideo vſum generalium Conciliorũ penitus exoleuiſſe. Nam ex quo tẽpore cæperunt Card. eâ eminentiâ excellere quâ nunc excellunt, habita ſunt multa Concilia Generalia, tria Lateranenſia, duo Lugdunenſia, vnum Viennẽſe, vnum Conſtantienſe, vnũ Florentinum, & vnum Tridentinum, & alia paulò minora. Cõcilia Romana particularia exoleuerunt, & in eorum locum Conſiſtoria Cardinalium ſucceſſiſſe videntur.* Pag. 39.

b Concil. Conſt. Seſſ. 39.

+ Verum autem & illud (quis neſcit?) quantumuis tergiuerſetur *Cardinalis*, non aſſumi quenquam ad *Pontificatum*, niſi qui de gremio *Cardinalium*: ac diu iam, aliũ nec nominari mos. Vbi, tantâ penuriâ laborauit *Cardinalis*, vt neceſſe ei fuerit *Felice V.* numerum augere, alioqui ſatis tenuem; quem, vbi nominauit, expungit ſtatim pro *illegitimo*, nec ſine eo tamen conſtat illi *nouenarius*, qui per *quingentos annos* numerus ſatis exilis eſt. Fatetur autem ab *Vrbano* vſque *ſexto*, *extra Collegium* haud quenquã electum, & is ipſe *Vrbanus* electus etiam *in ſchiſmate*. Reliqui autem, non niſi cùm *Cardinalibus* inter ſe minùs conueniret,

B. + *Neque illud verum eſt, niſi ex Collegio Cardinaliũ Põtificem eligi fas non eſſe. Scimus enim hijs poſtremis annis quingentis electos fuiſſe Pontifices Caliſtum II. Eugen. III. Vrban. IV. Greg. X. Celeſtin V. Clem V. Vrban. V. Vrban. VI. Felicem V. quarũ ...*

hic poſtremus legitimus non ſit habitus. Pag. 40.

ueniret, dum ex ambitione alter alteri obicem poneret, neuter autem cederet, atque ita in tertium aliquem, qui de *Collegio* non eſſet, vota conferrent. At iam, prudentiores facti, rem tranſigunt inter ſe, & *ducenti triginta duo anni* ſunt, cùm *Cardinalem* ſemper renunciârunt, nec iam ſeriò nominari in *Conclaui* alium quenquam ſuſtinent.

B. ‖ *Quod autem Rex addit à Romanis Pontificibus ſupremã in Reges ſibi authoritate vindicare, ſi per* vindi*care ſignificare velit* vſurpare, *omninò negamus. ſin autem* vindicare *ſit, quod* ſuum *eſt* aſſerere, *libenter admittimus: ſic tamen, vt per authoritatem, non deſpoticum imperium, ſed paternam ſeu paſtoralem poteſtatem intelligamus*. Pag. 40.

‖ *Aſſerendone*, authoritatem Papa in Reges ſummam, an *vſurpando vindicet*, lis adhuc aliqua Pontifici, Regibus (credo) nulla: præſertim, ſi migret de *poteſtate* ſuâ *ſpirituali*, *ſecularem* eorum inuadat. *Libenter admittere ſe*, dicit *Cardinalis*: at illi non niſi *illibenter dimittere*; nec deliniri ſe patiuntur vocibus *paternæ* & *paſtoralis*: *vocem Iacob audiunt, manus Eſau ſenſerunt*. Olim *Cæſar* calcatus, *Henricus* noſter vapulans, *Arragonum Rex* laqueo collum inſerens: nuper *Nauarrenus* regno exutus, *Galliarum Reges* fulmine tacti, & ſemiuſtulati; *Hiſpaniarum Regi* telum intentatum, & iam iamque mittendum, niſi *Sixtus* ſpiritum emiſiſſet: Omnian' hæc *paternam & paſtoralem authoritatem* ſpirabant? Nihilne in hijs *deſpoticum?* Quid durus *deſpota* mancipio faceret, quàm quod *Alexander Frederico primo*? Tamenne *pius pater*? Quid lupus veſpertinus miſellæ ouiculæ, quàm quòd *Innocentius IV. Frederico II*? Tamenne præclarus *ouium cuſtos*?

B. ✠ *Quod etiam Rex ait ad Reges, vt Dei in terris Vicarios pertinere curam videndi, Quomodo tam inſolens incrementum Cardinalitiæ dignitatis cœperit, nullâ ratione admitti poteſt. Sunt quidem Reges Miniſtri Dei in terris, ſed in ijs, quæ ad terrena & temporalia ſpectãt. Nam quod attinet ad ſpiritualia & cœleſtia, atque vno verbo ad Eccleſiaſtica, Vicarij Dei Epiſcopi ſunt. Et Summus Vicarius*

Credo autem Cardinali: *haud✠ vlla ratione admiſſurum ſe vt ad Reges cura pertineat, de incremento aut decremento Cardinalium*. At quando id ita facere viſum *Cæſari* ac *Regibus*, Cardinalis admittat, an non: magnopere ſolliciti non erunt. *Dei miniſtros eſſe Reges in terris, ad temporalia miniſtros eſſe*, vtrique agnoſcimus: At nunquid, ad illa ſola? *Poſitos à Spiritu Sancto Epiſcopos paſcere adeoque regere Eccleſiam Dei damus*: ſed numquid, *ſolos* illos? Certè enim nomen λειτουργὸς, nomen διάκονος, (quod vtrumque *Regibus* tribuit *Apoſtolus*) vt *Liturgia* vox ipſa, & *Diaconiæ*, aliquid etiam ſonant non *ſeculare*, aliquid verò *Euangelicum*. Tum nomen *Paſtoris*: non autem *corporibus* modò *paſcendis*, *animabus* quoque: Nec abſtinuit vel *Epiſcopi* nomine *Conſtantinus*. De *Summo* autem *Vicario* porrò deliberandum erit: magis adhuc de verbis *Sequere me*, quæ *Chriſtianis omnibus* competunt, & in quibus Chriſtiani multi longo interuallo Pontifices ipſos antecedunt. Nec, in *Sequendo Chriſto* tan-

ſto tantùm, *Chriſtiani* multi: ſed & *in paſcendis ouibus*, multi *Epiſcopi*. Is autem ſi *creſcere* vult *Cardinales* ſuos dignitate, è Diaconis Presbyteros faciat, ex Presbyteris Epiſcopos; Chriſti id incremento. Non autem ex Epiſcopis Presbyteros, nedum Diaconos, quod *præter* eſt, immò *contra* eſt, & *Apoſtolorum*, & *Eccleſiæ* totius veteris *inſtitutum*. Tum contineat ſe intra Eccleſiam, & quæ *Eccleſiaſtica* ſunt. Nam fulgor hic, & faſtus, & cultus externus, & *titulus Illuſtriſsimi*, (quo *Principes illis cedunt*, illi *ſe Regibus æquiparant*;) nihil ad *Spiritualia*, vel *Eccleſiam*, nec quicquàm reſipit niſi πρωτοκλισίας & πρωτοκαθεδρίας, & *Supercilium Phariſæorum*.

Ille eſt cui Dominus dixit, Sequere me, &c. Pag. 40.

|| *Verum* autem, *nuper exortos*: *Olim* enim, & *nuper*, voces comparatæ ſunt. *Nuper* (inquam) *exortos*, non ſi ad *nos* qui ipſi *nuperi* ſumus, ſed ſi ad *Apoſtolos*, ad *Patres*, à quibus tempora ſi numeres, *quingenti anni nuperi*, *nuper* erunt quidem, ſi ad *mille centum* conferantur. Sed neque *quingentos* numerant. Diu poſt *Hildebrandum* lactentes erant & tenelli: cum *Alexandro III.* grandeſcere, nuper nec ante *Innocentium IIII.* oſtro fulgere; vſque ad *Paulum II.* pedites incedere: *nuperiùs* ergo mulâ vecti, *nuperimè* aucti titulis, & *Bellarminus* ipſe *Titulo* ſuo antiquior eſt. Titulus enim [a] S. *Mariæ in viâ*, (vti Cardinalis nouit) *nouitius* eſt, & *nuperrimè* exortus, & ante *Iulium III. Romæ* ipſi inauditus.

B. || *Nam neque nuper exorti ſunt, niſi quingentorum annorum, aut etiam ſexcentorum ſpacium nuper dici poſſit.* Pag. 41.

[a] Onuphr. de tit. Pag. 21.

✠ Quodſi eos non alia euexit *authoritas*, quàm *Pontificis*, rectè *lecti à ſe* atque *euecti* dicentur; nempe, *Papæ ſuffragijs euecti*, nuper (quid aliud, quàm) *Cardinalis*. *Pontifices* enim iamdiu, omnes *Excardinales*. *Cardinales* autem, pars corporis *Papæ* in toto iure *Canonico*, corporis autem compacti *in idipſum*. Quodſi de Titulis maioribus adhuc, tractetur in *Conſiſtorio*, religio eſſet *Cardinalibus* (credo) ei non *ſuffragari*. Non enim vt purpurati incederent, vim fecit eis, nec perpulit refragantes, vt mulas conſcenderent.

B. ✠ *Neq; ſuis ipſi ſuffragijs, ſed authoritate eius, qui Dei locum tenet in terris, euecti ſunt.* Pag. 41.

Verecundè autē, (& quaſi de eo dicas, *erubuit*: *ſalua res eſt*,) ‡ *Non fuiſſe Cardinalem, qui ſcripſit eos Regum æquales.* Quis ergo fuit? *Canoniſta* aliquis, *Cardinalis* alicuius paraſitaſter. Sed an excanduit tum *Conſiſtorium*, & *procul remoueri ab auditu ſuo*, & deleri de ſcripto vocem hanc *æquipollentiæ*? Non eſt factum. Ne id quidem iam volunt fieri: ſed quomodo intelligi de-

B. ‡ *Neque ſe Regibus componunt. Non enim Cardinalis erat, qui ſcripſit Cardinales æquiparari Regibus.* Pag. 41.

beat, commodè monent: nempè quòd *Principes* omnes *poſt ſe* reſpiciant à tergo, atque ita *pari cum Regibus paſſu ambulent.*

B ‖ *Primum igitur nego ſublatum eſſe modum habēdi Concilia Generalia; nego vim & poteſtatē eorum ad Cardinales pertractã. Nego in Pontificio Conclaui eſſe quaſi monopolium conſtitutum.* Pag.41.

‖ Quid autem nō negabit *Cardinalis*, ſi neget *Cæſari* ademptum ius & *Regibus*, ad *Concilia Generalia* conuocanda? quod, totum iam penes *Pontificem*, *Cardinales* vel Sacramento contendent; vt niſi ei ita viſum, (id quod ægerrimè videri ſolet) nulla iam habeantur. *Vim* etiam ad eos *pertractam*, cùm non præſideant in eis, niſi *Cardinales Pontificis* nomine. *Modum* quoque, cùm nihil ibi proponi liceat, niſi quod intercurrente veredario de *Româ* allatum: nihil concludi, niſi quod recurrente ſtatim veredario, *Romam* priùs relatum fuerit. *Concilio* autem ceſſante, in rebus quidem Eccleſiæ, niſi per *Cardinales* nihil fit: quod quid aliud eſt, quàm *Monopolium*?

B. ✠ *Quomodo enim verè dici poteſt ſublatum eſſe modũ habendi Generalia Cōcilia, cùm Concilia celeberrima & plurima paulò ante hoc ſeculum, & hâc ipſâ ætate noſtrâ ſint habita?* P.42.

Nec enim ✠ *Concilio* locus, vbi in *commune* non conferunt; ſed ex vnius *arbitratu* gerūtur omnia: & haberi poſſe *Concilia* qualiacunque, quis neſcit? ſine *recto* tamen habendi modo. Modus habendi, *modus* conuocandi rectus, acceſſus tutus, ſuffragij libertas vbi *ſublata*, rectè quis *Concilia ſublata* dixerit. At *ſublata* demum illa: nec vel facies *Concilij*, præterquam *Conſtantiæ*, nec ſuffragiorū libertas vlla: & *ſaluberrima* mallet *Concilia* res Chriſtiana, *celeberrima* nihil moratur. Quanquam quæ illa tandem *celeberrima* & *plurima Generalia* ſint, quæ hac ipſâ ætate noſtrâ ſint habita, aut paulo antè, vix hîc (credo) rogatus *Cardinalis* expediet ſe, & *celeberrima* hæc illius atque *plurima* in vnum modò *Tridenti*, idque non Concilium, quin Concilij ſpectrum atque ludibrium, abitura ſunt.

B. ‡ *Tridentum in finibus Germaniæ atq; Italiæ conſtitutum, locus aptiſſimus, & minime ſuſpectus, à Summo Pont. & Cæſare, aliiſque Regibus & Principibus iudicatus eſt.* Pag.41.

‡ Extant verò, in *Tridenti* commoditatem exceptiones legitimæ: & *Legati Principum*, quo modo ibi habiti, ſatis notum, vt eis neceſſe fuerit proteſtationes interponere, recedere, reclamare. Vobis quidem ipſis, veſtriſque hominibus, quod *Tridenti* actum eſt non ſatisfecit. *Cæſares* ambo, *Ferdinandus*, & *Maximilianus*, finito demum *Concilio* rationes nouas iniecerunt, cum viris doctis de nouo conſultârunt: ſpe ſuâ omni excidiſſe ſe faſſi, cùm, quod totis viribus agerent, nec calicis, populo; nec coniugij, clero vſum liberum impetrare poſſent.

B. ⸸ *Quod verò dicit omnes Eccleſiaſticos qui Chriſtia-*

⸸ Nec, *recedit à Conciliorum formâ*, qui *tutum* eò *commeatum* poſtulat *cuicunque* (qui eò ſe conferre velit) *Eccleſiaſtico*; *recedit* qui

dit qui negat. Nec in eo, Concilium petit Rex, cui ſimile nullum *ab Eccleſiâ conditâ celebratum*, immò cui nullum non ſimile. Quo enim vnquam in *Concilio* liber Eccleſiaſticis commeatus interdictus eſt, quò minùs accederent eò, audirent, audirentur, differerent, ſuggererent quæ in rem Eccleſiæ: neq; eam ad rem *ſuperflui* vnquā ſunt habiti? Quid nuper fecere *Tridenti*, *Andradius, Lainez, Salmeron, Soto, Vega, Alphonſus de Caſtro, Torrenſis, Michael de Medina, Heſſels, Ianſenius, Heruetus, Arias Montanus*? Cur exacti inde non ſunt? Verùm hoc, non niſi dum adhuc diſceptandi locus. Nam vbi eundi in ſententiam, iudicium ferendi tempus aderat, penes alios res erat. Atque hoc loco nimis erumpit in apertum *Cardinalis* malitia, qui mittit ſtatim in *ſuffragium*, quibus Rex modò concedit *aditum*. Malitia (inquam) non enim certè inſcitia: inſcitia enim nimis craſſa, ſi docendus vt diſtinguat inter *aditum dare*, & *ſuffragium permittere*; inter *accedendi* licentiam, & *ſententiæ ferendæ* ius; inter *preeſſe*, & *intereſſe*. Sed, ſic illum tranſuerſum rapit prurigo calumniandi. Accedere cuiuis ſemper fas, intereſſe, audire, dum in diſceptatione res: (*& loci tamen ſatis ſemper fuit*) *Suffragij ius* penes *Epiſcopos*, nec id Rex negat, nec id agit, vt promiſcuo vulgo vindicatum eat. *Mittit foras ſuperfluos, Concilium Epiſcoporum fatetur eſſe.* Sed neque in *Niceno* nullæ erant *Conſtantini* partes, & de oblatis ſibi fidei formulis *Theodoſius* iudicauit. Et in *Chalcedonenſi* præſedit *Martianus*, ac Decreto ſuo vim ei addidit. Et quem noluit *immiſceri tractatibus Eccleſiaſticis Theodoſius* iunior, *Eccleſiaſticus* non erat, ſed *Comes*, vt præter rem ſit atque *extra oleas*, hîc quoque *Cardinalis*.

nam Religionē profitentur, tutum acceſſum & commeatum habere ad Concilium debere: hoc verò eſt recedere à formâ quatuor primorum Conciliorū. Sic enim loquitur Concilium Chalcedonēſe. Mitte foras ſuperfluos, Concilium Epiſcoporū eſt. *Alioqui nullus locus tale Conciliū caperet. Pag. 42.*

|| *Inuitatos* dicis *Tridentum Proteſtantes.* Credo: verùm *vix hoſpes ab hoſpite tutus*. Tum, *ne quererentur, ſaluū conductum præſtitum*. At etiam, vt de *ſaluo cōductu quererentur, atq; adeò vererentur Proteſtantes*, fecit *publica fides* Conſtantię non præſtita, quâ non obſtante, *aſſatus* ibi (anſeris in morē) *Iohannes Hus*: vt viæ ſe promi credere non auderent. Quod niſi, fruſtra expectâſſet *Synodus eorum aduentum*, amici fortè fruſtrà *eorum reditum* expectâſſent.

B. || *Ne tamē quererentur Proteſtātes aut Caluiniani, inuitati ſunt omnes, & ſaluus cōductus publicâ fide præſitus.* ═

† Atqui *tempora tam longa, determinationes tam graues*, (quales narrat,) minùs neceſſariæ: cùm, *Româ* à *ſanctiſſimo Patre* (*cuius fides ne deficere poſſet, Chriſtus rogauit*) breuiſsimo tempore *determinatio certa*, in *manticâ veredarij* tranſmitti poſſet, ſi vera

B. ═ † *dilatæ quoque rerum grauiſſimarum determinationes in longa tempora, vt ſpacium ad Concilium veni-*

endi non deeſſet. Pag.43.

ſi vera modò ſunt, quæ ſubinde crepare ſolent *de ſcrinio pectoris.*

B. ‖ *Omitto quæ dicuntur in Ieſuitas & Puritanos, quoniam ad comitia pertinent, non ad doctrinam. Pag.43*

Poſtremò, ‖ illud de *Ieſuitis ad doctrinam ſpectat. Diſcat* enim ex ijs, quæ nuper in *Poloniâ, Sueciâ, Auſtriâ,* etiam *Moſcouiâ*; ex ijs quæ in *Galliâ* vicinâ, in *Britanniâ* noſtrâ tumultuati ſunt, quàm ſit illis ſpiritus ad *Concilia* ineptus, qui *omnia priùs experiri, quàm Conſilio* ſolent. Credat oculis ſuis de *Ieſuitis.* De *Puritanis* autem, credat auribus, *Regi* credat experto. De vtriſque, *diſcat* ex ijs, quæ in ore ſunt omni populo. Ad *doctrinam* ſpectant hæc, quàm edoceri atque *nôſſe, ſalus eſt Regibus.*

CAP. 5.

AD CAPVT QVINTVM.

* *Quod Card. Bellar. nullâ iniuriâ Regem affecit, cùm Apoſtolicorũ Breuium, & Epiſtolæ ſuæ defenſionem ſuſcepit.*

** Quòd Pontifex iniuriâ Regem affecit, cùm Breuia, Bellarminus, cùm Epiſtolam ſcripſit primo: Iterum, cùm Breuium, & Epiſtolæ defenſionem ſuſcepit.*

B. ✦ *De puluerariâ coniuratione quid mihi dicẽdum videbatur, ſcripſi in alio libello.* Pag. 43.

NIhil quicquam (credo) triſtius accidere poſſe, aut quod peioris ſit ominis *Cardinali*, quàm ſi vſquam incidat mentio de ✦ *Puluerariâ Coniuratione:* Ita refugit ſemper: ita, parcus verborum tranſilit ſtatim. Solenne hoc & reliquis. At nũquámne reſciſcere dabitur, quę vobis *Romæ* de facinore tam tetro mens? Nunquámne de eo feretis ſententiam, deque ijs qui ei facem prætulerunt? Sed cur hoc iam quærat quis? Cùm Caput alterum Coniurationis *Greenwellus*, qui rem reſciuit omnem, & à quo ipſe *Garnettus* rem reſciuit, (ſcilicet) qui tot Proditores *abſolutione* ſuâ abſoluit à fide, *iuramento* obſtrinxit ad perfidiam, *Euchariſtiâ* obfirmauit ad ſcelus; etiam, tubâ pòſt cecinit ad (aperto Marte) rebellionem; poſt tot ſcelera, adeo Pontifici non diſpliceat, vt eum *Romæ* habeat, in ſinu foueat, tanquam de bono facto remuneratus ſit, ad S. *Petri*, Pœnitentiarium iam fecerit, hoc ille precium ſceleris à Pontifice tulerit. Et abeſſe vix poteſt, quin eiuſdem hominis ſit, qui agentẽ probet, actionẽ non improbare; qui illum foueat, huic fauere.

Quan-

Digitized by Google

Quanquam de ſcelere hoc puluerario, *dies diem docet*, & rem magis magiſque *profert in apricum*. Dum hæc enim ſcribo, è veſtris vnus (atque is Ieſuita) hîc iam in Carcere apud nos, (ne quæſtione quidem vllâ de eo habitâ, ſed neque vel verbo rogatus de re) ſponte ſuâ (nec ſpe adductus, nec metu) faſſus eſt; in idipſum tempus (*quo accenſus hic puluis & ſtrages ſubſecuta*; in idipſum (inquam) tempus, procuſum fuiſſe, atque adeo exijſſe à Pontifice (mirum autem ni conſcio, ſi vera narrat) fulmen triſulcum, Bullas tres Anathematis: Eaſque in depoſito fuiſſe non procul hinc, ex condicto, ſtatim vbi confecta res, Pontificis nomine publicandas, quibus, tria in Regno loca primaria confeſtim ferienda. Non publicatas quidem: Nec enim fulmen illud priùs diſploſum fuit, ſed in promptu tamen fuiſſe, & procinctu, vt ſigno dato, fulmini fulmen ſuccederet. Hęc ille: (Penes authorem fides eſto, &, quem prętereà de veſtris, teſtem citat:) Ille verò hęc in caput ſuum; nec vel vitę ſpem ſtipulatus, ſed ſceleris tantùm conſcientiâ, & cordis dolore tactus, vltrò patefecit. *Digituſque hic Dei eſt:* Vt iam (credo) nemini obſcurum ſit, non temerè eſſe, quòd tam timidè rem attingat *Cardinalis*, tam deſultoriè tranſeat. Nec ita valde ergò [a] *exoſas* eſſe Curiæ *Romanæ, Coniurationes*, (vt videri vult) nec ſic *execrari* eos ibi *parricidia*. Pontificem quidem, (qui hæc ita commodè diuiſit temporib9) affinem rei totius, certè ignarum non fuiſſe.

a Tortus. Pag. 12

‖ Reijcit hîc nos ad *alium libellum, nempe ad Tortum*, Cardinalis, vbi *occaſionem datam* autumat, ſed duplici nomine reiectus eſt. Nam, nec data eſt; & nulla vnquã *dari potuit occaſio*, vt quiſquã caput ſuum tam horrẽdo ſceleri deuoueret. {*Cùm ego pungar*,} rectè dixit. Quòd pungit, fugiunt. Fugite verò quantùm poteſtis. Punctum hoc, ſemper vobis in cute victurum.

B. ‖ *De quâ re quod mihi dicendũ videbatur, ſcripſi in alio libello. p. 43.*

De ✠ *Cardinalis* pullo, in nido *Torti* excluſo, proximè ſequitur. *Rex, libro nomen ſuo non inſcripſit*, nec *Cardinalis* item *ſuo*. *Par* fecit Regi. Sed *Cardinalis* non modò ἀνώνυμος ſed etiam ψευδώνυμος eſt. Hoc non fecit Rex. Et in eo crimen eſt, non quòd *nullum*, ſed quòd *ementitum* nomen affixerit. [b] *Nomen ſuum tegere* viſum eſt. Potuit, ſed ſilentio *tegere*; non mendacio. *Tacere* ſuum potuit, mentiri alienum non debuit. Non enim *tacet* (plus etiam facit quàm *tacet*) *declinat ad mendacia*, qui ſe *Mat-*

B. ✠ *Fatetur Bellar. librum eſſe ſuum; ſed, vt ſuprà admonui, non eſt viſum illi nomen ſuum inſcribere, quia neque aduerſarius nomen inſcripſerat ſuum.* Pag. 43.

b Præf. pag. 3.

thæum dicit, cùm ſit *Robertus*; *Tortum*, cùm ſit *Bellarminus*; *Theologum Papienſem*, çùm S.R.E *Cardinalis*.

Quâ de re, ad illud remittit nos (quod in Præfatione *ſuprà admonuit*;) vbi, (quod miretur Lector) Eccleſiam trahit in Societatem criminis, atque, = *hoc prætexit nomine culpam*,

a Præf. pag. 3. ᵃ *Iuxta Regulas* enim *Eccleſiaſticas* id à ſe factum; Per eas, ſi nomen mendax (dum *docti* modò *viri ſit*, *qui* (*ſi opus*) *rationem reddere poſſit de libro*) mendacium illud *regulare* ſcilicet & *Eccleſiaſticum*. En, ad *regulam* mentiri! *regulam* autem *Eccleſiæ!* Nouum dogma; quodque hîc (credo) primum Lector aſpicit, aliquas eſſe mentiendi *regulas Eccleſiaſticas*. Quo Canone tamen non narrat, nec vnde *ius* hoc & *norma* mentiendi. E *Lesbo* crediderim, aut *Lesbiâ* aliquâ *Aequiuocantium* vel *Scholâ* vel Eccleſiâ. Aequiuocam enim *regulam* & tortam, quâ, lineæ ſic ducuntur, ad falſum: Et, annon æquiuocam etiam Eccleſiam, quæ has habet *regulas*? Sed mittamus *Cardinalem* cum *Eccleſiaſticis* ſuis mentiendi *regulis*.

B. ‖ *At eam Præfationem neq; Bellar. ſcripſit neque vſque ad hunc diem cognoſcere potuit quis eius Præfationis ſit author*, ═

‖ *Præfationis* pudere incipit *Politanæ*; quidni autem & *Colonienſis*? Idem enim vtraque peccat. Pudeat verò & *rationis*: Quod, § *Cardinalitia ibi dignitas cum Regiâ dignitate componi videatur*. § Imò, exile nomen *dignitatis* ad Reges: *Cum Maieſtate Regiâ* dicendum fuerat. At *Cardinalitiâ Maieſtate* dicere non poterat; Certum autem certare cum Regibus: Cùm ergo, *Cardinales* ad *Maieſtatem* efferre non poſſet, depreſſit ad *Dignitatem* Reges. Pudeat verò & *defenſionis* huius.

B. ═ *aut quis tandem ille ſit Typographus Politanus.* Pag. 44.

+ *Præfationis Politanæ authorem* neſcit, neſcit & *Typographum*. Probabile hoc primùm non eſt, *piè credi* non poteſt. In tantâ *Cardinalium* authoritate, in tantâ *Cenſorum* ſeueritate *præfari* quenquam *Cardinalis* libro & *celare Cardinalem*, vel librum Cardinalis, abſque veniâ eius recudere. At *Colonienſem* ſaltem ſciebat; ab eo, quis *Præfationis author* ſcire poterat: & ille, non minùs in *modeſtiam* peccat, quàm *Politanus*.

B. ‡ *Quâ verò modeſtiâ ſoleat in ſcribendo vti Bellarminus, Lectoribus iudicium relinquit.* Pag. 44.

De ‡ *modeſtiâ* autem *Cardinalis*, non quid alibi *ſoleat*, quęritur, ſed quid inibi fecerit. Vbi nudâ facie eſt, fortaſſe non bacchatur; at laruâ ibi, *nihil ſuaſit moderabile*. In Regem, nouies *mendacium*; ſepties *falſum* torquere, contumelias autem pleno plauſtro; *Puritanum*, etiam *Puritanis inimicum* affirmare; *Catholicum*, *Chriſtianum* negare, *Iuliano* denique *conferre*:

ferre:qualemcunque alibi ſe præſtet; longè aberant à *modeſtiâ* hæc, longiùs à *veritate*.

|| At in eo *(Deus bone)* quàm *infælix*, ſi Lectorem vllum tam obtuſum putet, vt inducere ei poſsit in animum, *ſcribendi breuitatem* ſe,à *Regis exemplo diſcere* voluiſſe, quam (proximâ penè periodo) *noſſe omnes* dicit *ſibi tam familiarem, vt opus ei à nemine eam diſcere.* Hæc quomodo cohærent, *quòd à nemine ei opus* vt *diſcat*, velle *à Rege diſcere*? Quàm *miſera conditio Cardinalis*, qui aliter à ſe crimen amoliri non potuit? Scommate igitur hîc vſus eſt, quis neſcit? quod ordiri non debuit *Cardinalis* à voculis,quibuſcum ludere nefas, {*Deus bone!*} Nec Noſter habuit,nec id alij Principes gratum eſſent habituri, ſic ſe *componere ad Exemplum* eorum. Sciunt, inter *ſimiam agere*, & *æmulari ſeriò*, quid interſit. Et vt *Mimicâ* illâ imitatione iniuriam ſibi fieri, ita leuiculam hanc & ludicram excuſationem,*Cardinalem* vix decere iudicarent. Nec ſub Rege noſtro *miſera viuendi conditio*,(quo,nihil ſol aſpicit melius mitiuſue,) quíque & *imitetur*, ſiquid vſpiam boni eſt; & in bono, alijs, ſe imitandum præbeat. *Miſera* fortè *Regum ipſorum conditio*, quibus ita impiè illudi fas ſit, à *Cardinalibus*.

B. || *Deus bone, quàm miſera conditio eſt ſub eo Rege viuere, qui iniuriam ſibi fieri iudicat ſiquis ab exemplo ſcribere diſcat. Breuitas autem in ſcribendo, quàm ſit illi familiaris, nôrunt omnes, vt opus ei non fuerit ab aliis hæc diſcere.*
Pag. 44 45.

Quod ſi *miſera Cardinalis conditio*,niſi *ibi viuat*,*vbi exemplum habeat,vnde ſcribere diſcat*; ne ſic quidem effugiet, quin, vel vbi viuit,*miſer* ſit. Verè enim *miſer Cardinalis*,ſi *ab illius,ſub quo viuit exemplo, diſcendum ei ſcribere*, à quo *bene veſtiri* fortè diſcat,at nec *loqui* nec *ſcribere*. Certè iniuriam ſibi *Cardinalis fieri* iudicaret,ſi *ſcribendi exemplũ* à B. ſuo Patre *Paulo ſumere* cogeretur: longè verò maiorem (audeo dicere,in eoq; conſcientiã illius conuenio,) quàm, ſi à Rege. Nam de Rege quid attinet dicere, in quem illiberalem hunc iocum ſtrinxit? Modeſtè tamen dicam,& verè:*Literarum* laude,eum qui neget inter Principes præſtare, & Principem eſſe, *literatum* cum negent *literati* omnes. Ac *Cardinalis* fortè *altum ſapit* de ſe, *diſcit à nemine*: id tamen tutò affirmare liceat, eſſe vel in ipſo *Cardinaliũ* cœtu,nec paucos eſſe,qui abſq; *Purpuræ ſuæ* iniuriâ vllâ,Regis *ab exemplo* & *loqui diſcant*, & *ſcribere*. Neq; verò laude hac ſolâ *Literarum* præſtare Regem,præclarâ quidem illâ,præſtare & alijs:in Eoque virtutes reliquas Pietatis, Iuſtitiæ,Prudentiæ, Temperantiæ,Munificentiæ, Clementiæ,& ſiquæ aliæ ſunt quæ in Rege,

quæ in Chriſtiano laudari ſolent, ità elucere in eo omnes, vt Principũ nemo ſit, *integer vitæ* magis, nemo *ad cuius exemplum* mores componas, à quo meliùs virtutem *diſcas*, adeóque ſub quo libentiùs velis *viuere*. Quàm verò Deo dilectus, quàm illi cordi ſit atque curæ; *diſſlato nuper puluere veſtro*, & quaſi nebulâ diſcuſsâ, omnium in oculis iam, omnium in ore verſatur. Tali autem ſub Rege, tam pio, prudenti, caſto, miti, munifico, poteſtne eſſe *non fœlix viuendi conditio*? Quin circumfer oculos, luſtra regiones omnes, ab ijs qui luſtrârunt, quære, vbi (ſi detur optio) malint iam viuere, quàm (vti nomen eis facere ſolent) in *fortunatis hýſce inſulis. Fortunatis* autem ab Illo, nec vllâ adeo re, à Prolis futurâ ſpe, factâq; illi à Deo regnandi cõditione, pacatâ, proſperâ, miti, bonis omnibus affluente, *quæcunque Principis aut populi vota ſunt. Serua nobis hæc bona, Summe Deus. Miſerè* ergò hîc errat *Cardinalis.* Appello vel inuidiam: Nuſquam ſub vllo, quàm ſub Noſtro hîc *fœliciùs viuitur.*

a Apoc. 3. Hîc verò *Cardinali*, (qui ſic dicit, [a] *Quia Fœlix ſum, & neſcit quia miſer eſt,*) *ſuadeo emat Collyrium*, *viſurus*, ſi *bene ſibi oculos inungat*, nuſquam magis, quàm ſub quo ipſe *ſcribit, & viuit, miſeram*, tum *ſcribendi*, tum *viuendi conditionem. Miſeram ſcribendi* ſub eo, *vbi iniuriam* ſibi *Sixtus fieri iudicet*, ſi *Pontifices* ſcribat *iure, Cæſari ſubiectos vnquam*, ac iubeat proin referri *Controuerſias* eius in *Librorum prohibitorum Indicem.* Vbi, idem à *Paulo* periculum, niſi paucula illa, quæ bene ſcripſit & ingenuè, ad *Boſij* & *Martæ* exemplum *recognoſcat.*

Vbi verò *miſera* magis *conditio*, quàm *ſub eo viuere*, in quo faſtus ac tyrãnis: vel eò loci, vbi luxus & libido latè dominantur? Nam faſtus in eo quàm tumidus, *qui iniuriam ſibi fieri iudicat, ſi à Petri exemplo honorem ſumere diſcat*, cuiq; honor nullus pro dignitate ſatis eſt, niſi procumbat quis, & ſoleas ei oſculetur. Quantus in populos faſtus, [b] *Stulte popule & inſipiens*? Quãtus in Reges? [c] *Ego facio, vt qui Rex veſter eſt, Rex veſter ne ſit.*

b Contra Barcl. p. 222.
c Pag. 224.

Quæ verò, vel vbi tyrannis maior animarum, quàm ſub eo, *qui iniuriam ſibi fieri iudicat*, niſi *Errores* eius pro *Oraculis* habeantur, atq; is inprimis, *Errorem in eum non cadere*, qui quotidiè tamen turpiter impingit? qui etſi nihil ſciat, *omnia* tamen *iura in ſcrinio pectoris habere*? etſi nihil ſapiat, labi tamen vel decipi, non poſſe? etſi Satanæ mancipium ſit, *Vicedeum* tamen

men *Opt. Max.* dicas & deieres oportet? nî facias, rapiendus illicò ad *Inquiſitionem*, vbi *verè miſera* non *viuendi* ſolùm *conditio*, ſed etiam *moriendi*. Nec eſt vlla, cruda magis in corpora etiam tyrannis, quàm quæ *Inquiſitionis* eſt. Quæ, in hæreſim experrecta primùm, vicem iam præſtat Pontifici, ad quamuis animi impotentiam: vbi, ſtomachum quis ei fecit (ſentiat in religione, vt volet, *Secum*, an *ſecus*) eò rapitur, obtentu aliquo, ad, vel certam mortem, vel fœdam & *miſeram* ſeruitutem.

Quære verò ſub Pontificum dominatu, quàm *beata viuendi conditio*, ab *Italiâ* veſtrâ, quam, toties vocatis eò exteris permiſcuerunt, quam *Guelphis* ſuis & *Gibellinis* miſerè habuerſit, ac planè in fruſta diſcerpſerũt. Vel ab *vrbe* ipſa quære, & quoties *Papas*, Populus ipſe Romanus excutere aggreſſus ſit, cùm ciuium ibi iura violenter inuaderent? quoties vrbe pulſi? vt, cùm Ipſos, hoſtes ſui, etiam Reges (etiam ipſe *Cæſar*:) Ipſi, Ciues ſuos fugere coacti ſint, & cum *Orbem* terrerent, *Vrbem* ſuam timere. Quære autem & ab Orbe Chriſtiano, cui *ceram* ſuam, & *plumbum* tam carè vendiderunt, quem nugis ſuis ita expilârunt, nænijs ita perditè faſcinârũt, diris ita miſerè diuexârunt. Subduxit ergo ſe iam, *de ſub eo*, bona Europæ pars, ſubducitq; indies, nec quæ ſic ſubduxit, ambit ſubeſſe denuò, vel luget ex eo valdè *conditionem* ſuam quaſi *miſeram*; *miſeram* tum potiùs, cùm ſub tot eius *grauaminibus* ingemiſceret, à tot eius *fulminibus* ſubinde deflagraret.

Nec *ſub eo* ſanè *beatè viuitur*, ſub quo ne *benè* quidem, vbi [a] *Proſtibula cum approbatione* ſunt, *approbatione autem nõ aliâ quàm quâ, Religioſi Ordines, quàm quâ, Pontifex ipſe* (ſi *Ieſuitæ* hîc noſtri rem tenent:) vbi aſylum certum, fida ſtatio, ſceleris pretium, perditiſsimo cuique Proditori: vbi *Iudæo* meliùs ſit quàm *Chriſtiano* non per omnia cum Pontifice deſipienti; vbi Indicatio ſcelerum eſt; vbi diſpenſationum contra Iura, Iuramenta, Vota, fœda nundinatio; vbi *Tridentum* ipſum venale, & Decreta ibi omnia; vbi, quæ non licent, licentur (quibus res eſt,) & quæ licentur, licent omnia. Vbi ſedes Satanæ ſcilicet, qualem pinxere olim *Petrarcha* & *Mantuanus*. Et, *Niobe hæc, Niobê non diſtat ab illâ*. Denique, vbi regimen ipſum *tyrannis* eſt, ac *tyrannis* peioris notæ, violenti ſcilicet, & parti per malas artes, dominatus. Nam *Principem* ibi *Papam* non damus: nec

[a] Diſcurſ. modeſt. p. 13.

vnquam ita erimus in *Cæſarem* iniurij, non *Romanorum Imperatorem* & Dominum, niſi & *Roma*. Scit verò verum hoc, veſter Ille, (*Cæſarem* ditionis Dominum verum;) Proin, ſummouet quantum poteſt, trans *Alpes* procul, nec libenter in *Vrbe*, non vel *Vrbi* propinquum videt, verum *Vrbis* Dominum, & *Suum*. Paciſci autem cogit *Neapolitanum*, *Cæſar* ne fiat vnquam, neve Imperij capax ſit: quaſi malè ſibi conſcius, (qui malæ fidei poſſeſſor ſit:) tam vicinum ſibi *Cæſarem* non ſuſtinet: & *Neapoli* iam *Roma* imminet, ne *Romæ*, *Neapolis*. Sub hoc tam *inſolenti faſtu*, *ſub hac animorum, corporum, bonorum tam tetra tyrannide*, *ſub illicitorum licitatione & licentiâ tantâ*, poteſtne cuiquam non *miſera* eſſe *viuendi conditio*? Hîc quidem nullos reperiet, qui *iniuriam ſibi fieri non iudicent*, ſi ad *veſtrum exemplum componi*, ſi vitam veſtram diſcant *viuere*.

B. ‖ *Bellar. nō ſciebat ſe aduerſus Regem ſcribere, cuius nomen in fronte libri non viderat; & fidem habuerat ijs, qui nunciauerunt librū eſſe neſcio cuius Decani Sacelli Regij.* Pag. 44.

‖ At etiam, {*neſciebat à Rege librum eſſe! non vidit in fronte nomen: fidē habuit fabellæ de Decano Sacelli.*} Scilicèt! qui, quod exploratū hîc tot *Legatis* Exterorum Principum, quiq; , non nemini illorum, Regio nomine oblatum, tanquam Suum, *neſcire* non poterat. Quod in ore, hîc omni populo, id *neſciebant* qui *Cardinali* res noſtras referebant? *Sciebat* verò; ſed ſe *ſcire* ſimulabat, vt *Præfationem*, vt *Typographum* ſuum diſſimulare; vt ſub affectatâ hâc *ignorantiâ*, ſub perſonâ *Torti* liberiùs graſſari poſſet in *Authorem*, & *mendacia, calumnias, ineptias*, & *non Chriſtiani*, imò etiam *Iuliani* probrum petulanter impingere.

B. + *Primùm breuiter & diſtinctè ſcribere, non poteſt ſuperbiæ, vel arrogātiæ imputari; niſi ab eo, quē nimia perturbatio tranſuerſum agat.* P. 45

+ *Breuiter* quidem *& diſtinctè ſcribere ſuperbia non eſt.* At *Mimum* agere, vbi *Momū non* poſſis, id *ſuperbiæ* eſt, & non ferendę: quâ, vt hoc ſcriberet, *tranſuerſus actus* eſt *Cardinalis*. Regia verò verba, quæ corrogauit, quid habent atrocitatis? *Cardinalem* ſcimus eſſe; *Ieſuitam* fuiſſe; id quoque ſcimus: Quare *Ex Ieſuitam*, vt, *Cardinalis* fieret. Epiſtola autem eius, quâ, eierare vult fidelitatem, (qui eam pridem iurauerat) Archipresbyterum, *flabellum* dici potuit & *calcar ſeditionis*, ſine atroci iniuriâ. *Ambitioſum ſe, pro Monarchiâ Pontificis fulciendâ* (ſcio) non negabit; paſſurus alioqui à *Quinto* hoc, quod à *Quinto* alio pati paratus erat, qui lentum nimis in hoc negotio Ieſuitam autumabat, qui parum aberat, quin vt totâ illi vitâ elaboratas lucubrationes eius, referret in atrum *Indicem*. Poteſt verò *errare* errorem aliquem, quippe necdum *Pōtifex*, (*Cardinalis* modò:) *errorem*

rem autem non ſemper ſubtilem. *Conuincendus mendacij* fuerat Pontifex, niſi interueniſſent quidam è *Cardinalibus*: interuenerunt illi; quare immunis à mendacio. Nec mentem habet *Cardinalis*, aut mentis actum ita confirmatum, vt in eum *verſiculus* [*Perdere quos vult, hos dementat,*] quadrare non poſſit ſine graui crimine. Percurre Lector à primo ad vltimum, quæ *Cardinalis* hîc inſcitè atque malignè vellicat, dictum ibi apud Regem haud vllum reperies, niſi vulgatum, niſi eorum de genere, quæ vltrò citróque in ſcholis iactari ſolent, atque in æſtu diſputationis, pro more, cuiuis impingi. Non autem: qualia deſpumauit *Tortus*, amarulenta, purulenta, virulenta. Procul autem à ſe habuit Rex per omnem librum vt Illum, vt perſonam Illius per dedecus vel verbo violârit, quęve, perſonâ illius indigna eſſent, vſquam inſperſerit. De *Ambitione*, neſcio quid alicubi delibauit fortè & Honoris *ſacrâ fame*: ſed, quod *Romæ*, quod in *Cardinale*, nôrunt omnes capital non eſſe. Leniuit autem ſi quid (aſperè) ijs quæ ſequuntur ibi [*tam docti viri iudicium*:] Cutim iſta vix perſtringunt. At illa Eius, tanquam vngues hærent in vulnere, quæ ſtatim ſubijcit.

‖ Quæ ipſa, ipſi etiam, ita viſa deformia, vt recipiat ſe denuò ad latebram *ignorationis*; quam, omnes technam eſſe ſciunt. *Sciuit*; & hoc, *ſciſſe* illum, omnes *ſciunt*. Peræquè vti poterat defenſione iſtâ: non ſe, illa, ſed *Tortum* dixiſſe. Quare, vix quenquam illa legere reor {*Si librum Regium eſſe ſcire potuiſſem, à verbis atrocioribus honoris gratiâ temperaſſem*} quin quaſſet caput, vel labrum mordeat, doleatque feciſſe primò turpiter *Cardinalem*, turpiùs iam excuſare. Saltem, ſi non poterat *appellare niſi mendacia*; ne *appellâſſet* quidem, id enim poterat. Saltem, in quibus *mendacij* nihil, *mendax* ipſe, *mendacij* non allegâſſet.

B. ‖ *Quæ enim mendacia ſunt, non ſcio Latinè appellare, niſi mendacia. Quanquam ſi Regium librum eſſe ſcire potuiſſem, à verbis atrocioribus honoris gratiâ temperâſſem.* Pag. 47.

Verùm, ✠ {*hoc honore dignari noluit Decanum*, vel *Chronographum*.} At id tamen *Tortum* decere poterat; veniam non grauatè dare, quâ & ipſe interdum indiget; tam enim, impingit ille in [a] *planitie*: quàm alter hæret in *luto*; & hæc [b] *fructum in lectorum animus gignere non videntur*, vt *Cardinali* credere [c] *ſuadeantur*. Sed, neque Regi tamen, in eo parcit, quem etiamnum per latera *Chronographi* cruentat: de quo cum dicat, quòd *ſciens prudens mentitus ſit*, quòd, *inuerecundè Pontificem tractârit*,

B. ✠ *Quo honore dignum non exiſtimaui Decanum vel Chronographum illum, à quo non me ſolum, ſed etiam ſummum Pontificem tam inuerecundè tractari videbam.* Pag. 47.

a Tortus pag. 118

b Præfat. Pag. 2.

c Apol. pag. 92.

rit, idque dicat, poſtquam librum Regium agnoſcit iam; annon cuiq; hinc liquet, quo animo ſit in nomen Regiũ? Et illa, priùs, de *temperando* ſibi ab *acerbitate*, nec *verè* dictâ nec *verecundè*.

Ad *Iuliani* parallelum illud apud *Tortum*, dignum *Iuliano*, meritò indignatus Rex quæſiuit, *Honeſtane ea ratio cum Rege agendi. Et annon in eo, Ordini ipſi Regum, illata contumelia?* Hîc *Cardinalis*, vbi *agnitum* ab eo crimen ſuum, etiam *expiatum* oportuit, plus etiam atque magis peccat in modeſtiam. Quaſi enim poſt atrocem iniuriam ludibrio locus eſſet, quaſi ſerij nihil ageretur, ludit etiam de nouo, *inſulſo* quidem & *frigido*, ſed *petulanti* tamen atque *odioſo Dilemmate*; procax in eo magis, & contumelioſus quàm priùs. *Catholicum eſſe Regem*; *Et non abhorrere à fide Catholicâ*. Tum, *non eſſe Catholicum & abhorrere*. Atque ita tandem, *neutrum eſſe*: (reijcit enim vtrumque.) Hoc quale eſt? Conuitium, non argumentum (nec vel ipſe pro argumento habet vel reſponſo (Reſponſum enim mox, qualecunq; ſubnectit) non tam *Dilemma* quàm *Scomma* merum, nec in eo, quicquam propoſiti habet, præter contumeliam.

Frigidum autem dixi & *inſulſum*. Nam talia, quis non arripit, quoties vult, de triuiô? Cui verò non procliue in quemuis, non dico Principum, ſed vel mortalium, ſimile *dilemma* ſtringere, ſi cui ad exemplum hoc, libeat ſycophantam agere in Comœdiâ?

Odioſum verò & *petulans*, Siue cauſam ſpectes, quæ cum ſeria ſit vel maximè, & impatiens ioci, importunè hîc dicax eſt; Siue *Cardinalem* ipſum, quem minimè decet hoc ætatis, hominem ſenem, & Theologum, ſic *Sannionem* agere, & (quod in prouerbio eſt,) *anum ſaltare*; Siue magis Regũ perſonas ſacras, quæ aliter ab eo demerendæ eſſent, nec ineptijs hijs inurbanis atque inſipidis irritandæ. Indignum enim planè, ſic haberi perſonam Principis vllius. Meritò autem dedignentur, quicunque Eo ex Ordine ſunt: *Qui crimine ab vno, idem omnes expectent*, niſi petulantiam hanc maturè frangant, nec ſic ſinant impunè dicaces eſſe. Interim, nullus hic nobis *Dilemmati* locus, vt libenter audiamus *Turpe ne factu hoc an honeſtum* Cardinali fuerit. Abſque enim *Dilemmate* omni, nihil habet *honeſti*; ſcribendi *genus* hoc (dicam, an *morbus*) tam procax. *Turpe* verò inprimis, *ab eo non abhorrere*.

|| Sed

‖ Sed enim, ſi pruriunt illi aures adeò, vt *libenter audiat Honeſtumne an turpe Rex exiſtimet à fide Catholicâ abhorrere*, vellet ei aurem pauliſper *Chryſippus*. Etiamne, vt audiat, *honeſtum, abhorrere à fide Catholicâ*? At hoc quod tam *libenter* (vt videtur) *audire* vellet, quantumuis aures *pronas* habeat & *pendulas*, à Rege nunquam auditurus eſt. At fortè, *à Pontificiâ fide honeſtum abhorrere*, præſertim (quam nominat) *Clementinâ*, quæ *parum honeſta*: cui religio nulla, cui nec *turpe* erat ab *Ethnicorum Ethicâ fide abhorrere*. *Fidem* enim Regi datam turpiter feſellit, atque ita *confregit* apud nos *teſſeram*. *Honeſtum* verò, à tali & *homine*, & *fide abhorrere*, cui nihil *fidei* fuerat, tantundem autem & *honeſti*.

B. ‖ *Hic libenter audirẽ honeſtumne an turpe Rex exiſtimet abhorrere à fide Catholicâ.* Pag. 48.

Audiat verò & alterum, quod non tam fortè *audire* geſtit. *Abhorrere à fide Catholicâ turpe* eſt, *turpe Rex exiſtimat*, niſi addas, & *Romanâ*, & eâ additione corrũpas *Catholicam*. Multum enim detrimenti *Roma* inter vos paſſa eſt *Catholica*, multas etiam ſordes contraxit, à quibus, *turpe non ſit abhorrere*: vt, *adhærere* liceat *Catholicæ fidei*, & à veſtris tamen corruptelis parum *Catholicis abhorrere*. Eæ verò ſordes nuper alicubi deterſæ ſunt, & forma, quam ab initio ſtatim habuit, ei reddita. Huic verò ſic *Reformatæ* adhæret Rex, non *Deformatæ* veſtræ. Et iniurioſus in Regem *Clemens*, qui Eum ab hijs *Catholicæ fidei* corruptelis veſtris *ſenſit*, vel ſomniauit potiùs *non abhorrere*. Atque hæc, ad Domini ſimile *Dilemma*, *auritum* magis quàm *cornutum*.

✦ Iterum autem allidit ad errorem veterem, quaſi *Catholicus*, & *Hæreticus*, contraria ſint, de quo *Tortum*, quòd hæc duo contraria non ſint, monui. *Orthodoxum* potiùs *Hæretico* contrariari. Non autem *Hæreticum* (ex genere ipſo,) niſi fortè, qui *Iudaizat*; aut, quæ per orbem latè patet, Catholicam, ad vnam aliquam orbis partem reuocet: quod olim *Donatiſtæ*, hodiè *Romaniſtæ* faciunt. Vtrique proin *abhorrentes à fide Catholicâ*, at hij magis. Illi enim ad *Africam*, quartam Orbis partem: hij, ad vnicam *vrbem* in angulo *Italiæ*.

B. ✦ *Regem Iacobum non eſſe Catholicum, & quia Catholicus non eſt, hæreticum eſſe, cũ hæc duo contraria ſint.* Pag. 48.

‡ Vigilans ſomniauit *Papa*, & *ſpem bonam habuit, de Regis conuerſione*. At inanis ſpes, nec *bona*, niſi ratio ſubſtet bona. Ecqua autem ratio, { *quia Catholicos in Scotiâ quietam & tranquillam vitam paſſus eſt ducere.* } *Non miror, ſi multa hîc dicantur*

B. ‡ *Nullã factam eſſe Regi iniuriam, quòd Clem. Pont. ſpem habuerit bonam de Regis conuerſione, & exiſti-*

 non

mare cœperit ex eo quòd Catholicos in Scotiâ quietam ac tranquillam vitam ducere patiebatur, cum à fide Catholicâ non abhorrere. Pag. 48.

non vera, *quoniam* Cardinalis *de rebus ſibi incognitis*, *& ſine authore loquitur.* Vix in *Scotiâ* fuit, & eſt adhuc, *de rarò contingentibus*, vt quiſquam ibi ſe *Papiſtam* profiteri audeat. Nec ad diem vſque hunc, *Recuſantium* ibi vel nomen inualuit: Nec eſt hodiè (ſit Deo laus) melioris notæ quiſquam, qui Sacris ibi, aut Rei diuinæ ſubducat ſe, vel intereſſe detrectet. Quod ſi qui vnquam extulere caput, de ijs qui *Papiſmum* profeſsi; ita eſt in eos animaduerſum, vt ex *tranquillo* eorum ſtatu, in *ſpem bonam* venire non poſſet Pontifex, propendere animo Regem, vt faueret Papiſmo Quin, de *Nobilium* numero, qui primi ſeſe fautores eius profiteri: læſæ Maieſtatis rei facti, ſolum vertere coacti, ædes eorum ſolo adæquatæ. Pòſt verò, eis, nec ad honoris gradum, nec ad rem familiarẽ reditus antè datus, quàm, & ſcripto ſuo, & iuramento dato, & verò etiam Sacramento ſumpto, *abhorrere* ſe teſtati eſſent *à fide Romanâ veſtrâ.* Ain' verò *vitam tranquillam*? Hæc eſt illa (ſcilicet) quam duxerunt in *Scotiâ*, *vita tranquilla*, vnde *ſpes* tanta Pontifici, Regem in religione mutaturum. Quod valde voluit *Clemens*, de eo, ſibi ſomnia finxit: vanâ quidem ſpe productus eſt, & *Cardinali* hæc *iniuria* nulla? imò ſumma! *Iniuriam* enim facit conſtanti viro, qui eum putat *arundinem vento agitatam.*

B: ‖ *Quod ſcripſit Bellarm. Regem in Scotiâ Puritanum, ad hiſtoriam, nõ ad iniuriam pertinet.* Pag. 48.

‖ {*Regem in Scotiâ Puritanum fuiſſe*, Cardinali, *ad hiſtoriam pertinet.*} Hiſtoriam? quam? à quo ſcriptam? Eſt in *hiſtoriâ* Rex (cùm nondum decimumoctauum ætatis annum attigiſſet) infenſus eorum hoſtis: & qui, *paritatem* illam illorum explodere, antiquum verò *Epiſcoporum* regimen in integrum reuocare in animo haberet. Nec, aliam exinde Regi mentem, *in hiſtoriâ* legas. Ad *iniuriam* ergò *pertinet* hoc; ad *mendacium pertinet*; *ad hiſtoriam* non *pertinet*.

B: ✝ *Id autem ita eſſe, non abſolutè pronunciauit, ſed addidit ſi vera ſunt, quæ narrantur ab ijs, qui eum intimè nouerunt: Itaq; de rebus ſibi ignotis alijs credidit, qui fide digni viſi ſunt. Si falſa narrârunt ipſi viderint.* Pag 48.

✝ Ac ſe quidem ipſe *Cardinalis*, mendacem in eo monſtrat, quod dixerat *de hiſtoriâ.* Subijcit enim paulò pòſt {*narrâſſe hæc illi*, neſcio quos, *ſibi viſos fide dignos*,} ſe autem (nam quid aliud faceret) *credidiſſe*. Ita, Cardinalis *hiſtoria* iam *fabula* mera eſt. *Narrauerunt impij fabulationes*, ille pro *Hiſtorijs* habuit. Siccine verò Maieſtati *Regum* defert *Cardinalis*, vt quorundam hominum ſuſurris, quos nec nominare poſsit, ita ſit credulus, vt referre audeat in ſcripta, de Regibus, quæ Regibus indigna? Tum, ſatis ſe excuſatum putat, ſi ieiuna hæc profe-

proferat, {*Non abſolutè dixi, ſed ſi vera narrantur, de rebus ignotis, alijs credidi. Narrârunt hoc alij, qui fide digni viſi ſunt.* Tum, *ſi falſa narrârint, ipſi viderint.* { Siccine etiam audacter calumniari fas, vt cicatrix hæreat, dum addas modò, *ſi vera narrantur?* et, vbi deprehenſus falſi ſis, ne id quidem curare, dum adijcias, *ſi falſa narrârunt, ipſi viderint?* Et nihilne nobis *narratur* de *Cardinale?* Eáne ſat erit propalare ſcriptis, addito tantùm, *ſi vera narrantur?* aut ſi non narrentur: *ſi falſa narrârunt, ipſi viderint? Viderit* verò *Cardinalis, an hoc ſit*, exiſtimationem Regum ſacram & illibatam ſeruare?

|| Veritus, ne *fabulæ* huic ſuæ deeſſet fides, {*non deeſſe ſibi dicit coniecturas*{ quibus *fabulæ* fidem faciat. Scribit Rex, *Religionem, quam in Scotiâ profitentur, ipſis Scripturæ verbis fundatam eſſe.* Quidni ſcribat? *Puritanorum* ea religio non eſt, quorum nulla eſt religio ſua atque propria: diſciplina eſt. Quod ipſum tamen de *Puritanis* generatìm dictum volo, deq; ijs inter eos, qui præterquam quod *Diſciplinæ* ſuæ paulò magis addicti ſunt, cætera ſobriè ſatis ſapiunt; Qui, quantumuis *formam* illam ſuam perditè depereant, in reliquâ tamen doctrinâ ſatis Orthodoxi ſunt. Nec enim neſcius ſum, cenſeri, adeoque eſſe, eo in numero (non minùs quàm in *Societate* veſtrâ) cerebroſos quoſdam, pronos in ſchiſma nimis. Etiam non deeſſe, qui quoad religionis capita quædam, vix per omnia ſaniſint. Quos ego hîc, quos vbique excluſos volo. Mihi ab exteriori regiminis formâ, *Puritani* ſunt, non autem à religione, quæ eadem & eſt, & eſſe poteſt, vbi facies regiminis externa, non eadem. Redit pòſt, ad *introductam eò diuino planè miraculo religionem.* Reſpondi ſuprà, quæ par erat. Nego iam, mentionem inibi vllam, *diuini miraculi.* Qui ſolet *Anglicum* inſpicere *Tortus, Cardinalis*, vbi è re ſuâ id eſt, inſpiciat hîc Βασιλικὸν Δῶρον, videbit, *extra ordinem, ſeu extraordinariâ ratione introductam eò Religionem.* Nullum autem *miraculum* ibi *Diuinum.* Dixit autem *extraordinariâ*, quòd ſtabiliendæ religionis via *ordinaria* ſit, per interuentum authoritatis Regiæ. Quâ viâ, in Scotiam introducta non eſt. Nec enim Principis authoritatem expectârunt: Scias autem, hunc ibi Regis animum fuiſſe; addit enim (ne verbo quidem vnico interiecto) [*id quod in Angliâ, Daniâ, alijs Germaniæ partibus, factum eſt:*]

B. || *Quanquam nō deſunt coniecturæ ex Baſilico Doro. nam l.1.p.6. ſic legitur.* Religionē quam in Scotiâ profitemur Scripturæ verbis fundatam eſſe, & l.2. pag.40. Reformata religio in hanc noſtram Scotiam diuino planè miraculo introducta eſt. *Pag.49.*

quam hic *Cardinalis* clauſulam, per ſuum [*&c.*] præcîdit ſtatim; antè autem, per ſuum [*& paulò pòſt*]: ne, ſi veniſſet in conſpectum, *coniectura* ſtatim eius, mole ſuâ ruerent. Eluceret ex ijs ſtatim ſenſus illius, quod, *extraordinariâ ratione introductam*, dixerat. Vbi enim; *ordine* quidem aditus religioni patefactus, per eos patefactus, penes quos rerum ſumma; vt in ijs, (quas dixit,) Rebuſpublicis: vbi ſecus, (vt in Scotiâ) extra ordinem planè. At, quod *Anglicè* ſic poſuerat Rex, *Latinus* interpres vertit, *Diuino miraculo*. Rege autem neſcio, ſic vertit. Neſcio enim Rege, publicatus liber ille aureus, *Gallicè*, *Italicè*, *Teutonicè*, *Latinè*, quem *Rex*, inter κειμήλια eſſe voluit *Henrico Principi*, cui, in priuatos vſus eum dicârat. Nec de *Latino* faciendo cura illi, poſtquam emanâſſet; nec, de verſione eius *Latinâ*, vel corrigendâ: Quodſi cura illi aliqua: (qui alibi, cùm *Tortus*; hîc quoque cùm *Cardinalis* tam curioſus eſt, in verſandis *Anglicis*,) ſi vel aliqua ei cura hîc, *Anglica* vel inſpiciendi; ceſſante *miraculo*, ſtatim ceſſaſſet tota hæc calumnia *Cardinalis*. Eius hîc *incuria*, Regis *iniuria*.

B: ‖ *Catholicum ſe non eſſe palam profitetur, cum in totâ illâ Apologiâ nomẽ Catholicorum ſemper tribuatur illis, qui Romano Pontifici adhærerent.* Pag. 49.

At *cura* quidem in hoc; in ſequente verò *cor* illi deeſt, & *frons*, vbi Regem dicit {‖ *Catholicum ſe non eſſe, palàm profiteri*,} qui nuſquam id fecit, nunquam facturus eſt. *Profitetur palàm ſe Catholicum*, at non *Romanum*, ne, quod voce primâ poſuit, euertat ſecundâ; nec, compinget vnquam vim vocis tam latè patentem, in vnius vel vrbis, vel pectoris anguſtias. Quod, quo magis facit, eo magis *Catholicus*. Secundum huic acceñſeri poteſt, perinde falſum. {*In totâ Apologiâ nomen Catholicorum ſemper illis tribui qui Romano Pontifici adhærent*}. Non enim, vel *in totâ*, vel *ſemper*: Oſtendi hoc copioſè alibi. Quibus autem id tribuit in locis, ita tribuit, vt ad illorum ingenium, non ſenſum ſuum loqui, facilè quis poſſit agnoſcere. De quo cùm Cardinalis *Tortus* ſit, *Tortus* autem reſponſum iam acceperit; quod *Torto* ſatis fuit, ſufficiat & *Cardinali* Sed, nec *abhorret à Catholicorum*, qui veri & veteres ſunt, quæ vera eſt & vetus, vel *religione* vel *fide*. *Fidei* adnata quædam ſunt, in *religionem* irrepſerunt nonnulla: inter *hæc* diſtinguit, & *religionem*; inter *illa*, & *fidem*: *fidem*, *religionem* amplectitur: tum hæc, tum illa reijcit: nec cum *zizanijs* ſimul *eradicat & triticum*; quod ſanum eſt, retinet, quod vetus, renouat, quod re-

cens

cens à Româ vel Tridento, non agnoſcit pro Catholico.

‖ Vtcunque verò *ſe probet Rex Catholicum*, narrat ei Cardinalis, operam omnem perire; { *A Romanâ religione, à Romani Pontificis obedientiâ ſi alienus ſit* } nihil egit. Nomen *Catholici* Eccleſia Romana obtinuit: nempe pars, totius: indiuiduum, generis. Narret hæc *idiotis* ſuis: nam qui doctrinâ vel leuiter tincti, agnoſcunt ſtatim, vocem hanc *Donatum* ſonare, qui, quaſi deſerto iam orbe reliquo, *in meridie cubare Chriſtum & paſcere*, nec alibi vſquam, niſi in *Donati* parte inueniendum. Æquior autem *Donati vox*, qui *partem orbis integram* Chriſto reliquam fecit; non in *vnam vrbem ſemirutam* contruſit. Iniquior *Cardinalis*, quanto *Roma* minor *Africâ* eſt. At illud, nec *idiotis* (credo) ſuis perſuaſurus: fieri poſſe, vt *iudicio Orbis terræ*, abiudicetur *Orbi* terrę nomen *Catholici*, adiudicetur *Vrbi*. Nec, per immenſa terrarum ſpatia, (quâ per *Aſiam*, quâ per *Africam*, quâ per ipſam *Europam*, Gentes exiſtere tantas, tam multas, vt, qui Pontifici adhærent, præ eis, manipulus modò ſint;) apud quas, ſi quæras, *vbi ad Catholicā conueniatur, Romanam oſtenſuræ ſint*, cùm nec *Romana* ibi ſit, quam *oſtendant*: & ſi eſſet, non tamē pro *Catholicâ*, ſed pro *ramo diffracto oſtenderēt*. Nec ſi quâ partę hæretis adhuc, & aliquis ibi dę vulgo veſtram *oſtenderet*, (interrogatus de *Catholicâ*,) id valdè ad rē faciat: nec id vſquequaque habendum pro falſo; fuit enim, adeóque & iam eſt, ſed quæ vitium iamdiu traxit, nempe, vt parietinæ nomen ferunt, quod ibi olim fuerat, ædificij. Idem autem, *interrogatus* de *Reformatâ*, digitum ad *noſtram* intenderet, eo ipſo faſſus (ſcilicet) *Catholicam veſtram* ruinas ducere. Vtrique hanc nominis gratiam facerent; ſed malus veritatis magiſter, vulgus.

> B. ‖ *Quamuis autem Catholicum ſe probare nitatur, cū tamen à Romanâ Religione, & à Romani Pontif. obedientiâ, alienū ſe eſſe dicat, non ideo iudicio orbis terræ Catholicus vnquā haberi vel dici poterit; quoniam nomē* Catholici *Eccleſia Romana ita obtinuit, vt etiā hæretici interrogati vbi ad Catholicam conueniatur, non ſuas domos, ſed iſtam vnam oſtendant.* Pag. 49.

✝ Quod affert de *Ambroſio*, ne id quidem ad rem. Rectè *quæſiuit, an cum Romanâ conſentiret?* Sciebat enim *Epiſcopum* tum Romæ, *Catholicum*: At paulò ante, cùm *Liberius* ibi *in hæreſeos ſubſcriptionem conſenſerat*: nec diu pòſt, cum idem fecit *Honorius*; non hoc, de *Romanâ* quæſiſſet *Ambroſius*. Pro illius temporis ratione, *quæſtio* illa illius; quæque, nec ſemper antè, nec pòſt verò ſemper, tutò quæri poterat.

> B. ✝ *Itaq; S. Ambroſius quæſiuit an cū Romanâ Eccleſiâ conſentiret.* p. 50

‡ Nam, quæ *in extremâ paginâ* ſcripſit Cardinalis, & ita valde *videri vult* à Lectore, fatemur omnia: nec dè nominis honore, lis vlla; ſed vtri, è re magis, nomen habeant.

> B. ‡ *De quo nomine vide quæ diximꝰ in extremâ paginâ prioris libelli.* p. 50.

B. ‖ *Hæreticum nõ eſſe Chriſtianũ, non ideo dixi quod ignorarem amplâ quadam ſignificatione chriſtianos dici poſſe quotquot in Chriſto baptizati Chriſtum ſe colere profitẽtur. ſed quoniã propriè illi ſoli veri Chriſtiani ſunt, qui veram atq; integram Chriſti fidem tenent, nulliq; hæreticæ ſectæ adhærent.* P. 50

‖ *Recognoſcit* pôſt *Cardinalis*, quæ *de Hæretico non Chriſtiano* minùs cautè dixerat, & ex amplâ iam gratiâ Chriſtianos dici permittit, {*quotquot in Chriſto baptizati, Chriſtũ ſe colere profitentur.*} Fecit ingenuè hoc, & vt ſe dignum erat: porrò, de cætero idem ſæpe faciat. Nam ſi, qui *Chriſtiani* ſint *propriè*, quærat, debet ad *fidem veram*, *charitatem* quoque *non fictam* adiungere; vt nec *hæreticæ ſectæ*, nec *vitioſæ vitæ* adhæreant. Id ſi fecerit; Eccleſia *Romana*, quæ ſic (vt dicit) *Catholicæ nomen obtinuit, iudicio orbis terræ*, Chriſtianæ nomen vix *obtinebit*. Quare, ſinat *Chriſti* baptiſmo & cultu, rem *Chriſtianam* ſtare, & qui vſpiam per Orbem totum *Chriſto nomen dederunt*, in huius nominis ſocietatem venire. *Hæreticus*, per hoc, *Chriſtianus* eſſe non deſinit: & *atrocem iniuriam fecit Ei*, quem ſic appellauit; *iniuriam* & *Patribus*, qui aliter eum loqui docuerunt.

B. ✠ *Regem, religionem quam cum baptiſmo ſuſceperat dimiſiſſe.* Pag. 50.

✠ Rex autem, quibus in *baptiſmo abrenunciauit*, iiſdẽ hodiè quoque abrenunciat: eadem, quæ ibi credere ſe profeſſus, iam credit, quæ {*Baptiſmo ſuſcepit*,} eorum haud quicquam *dimiſit*. De Miſſâ ibi Latinâ, nec intellectâ populo; priuatâ, nec populo datâ vel acceptâ; ſub vnâ modo ſpecie, nec integrâ: de Purgatorio, Imaginibus, Reliquijs, operibus ſupererogationis, Monarchiâ Pontificis: præſtare non tenetur quis, de hijs nihil ibi ſtipulatus eſt.

B. ‡ *Verè iniuriã grauiſſimã illi fecit, qui eum abſtraxit à Matre Catholicâ & inſtituendũ Caluinianis tradidit.* Pag. 50.

‡ *Inſtitutio* quidem Eius ea fuit, etſi *à matre abſtracti*, vt *iudicio Orbis terræ*, eius, Illum pœnitere non debeat. Ad rem diuinam, ad Dei verbum frequenti; ad ſacroſanctam Euchariſtiam, debitâ, deuotâ præſentiâ: Vitæ caſtimoniâ, terrenarum rerum contemptu, & (quæ in minimis non eſt laudum) Clementiâ, Regum in numero, quos *Cardinalis Catholicos* indigetat, (parcè dicam) nulli cedit. Nec vel melior (auſim dicere) vel vir fuiſſet, vel Rex, ſi præclarâ illâ (quam *Cardinalis* ſomniat) *inſtitutione frui*, datum Ei fuiſſet. Qualis autem Noſter hic, quales alibi Veſtri ſint, in theatro poſiti Orbis terrarum, latêre non poſſunt.

B. * *Iacobus Rex no ſci.m vnus eſſet ex ordine Regũ ſed è numero Catholicorũ Regũ: ſi à Parente Catholicâ inſtitutus foſſet* p. 50.

* Eſt verò, *in ordine atque numero Principum Orthodoxorum* Rex noſter. Vt conſtet eſſe, ad eam rem, *Confeſſionem* ſuam edidit, in que illo *ordine* atque *numero*, æquiores iudices expectat: *Cardinali*, non vel ſtat vel cadit, qui *Controuerſias* ſuas fortè omnes fieri vellet de *ſymbolo*: quarum pleræque, (quod vel plebeij,

nedùm

nedùm Principes facilè agnoſcent:) laciniæ modò ſunt, & aſſumenta ad fidem, quæ, præciſis hijs, potuit olim diu, poteſt & iam rectè conſiſtere.

‖Aliam ergo à Regibus cenſuram certò ſibi pollicetur, poſtquam *de maioribus illis*, ſanam ſibi, ſolidamque fidem probauit eſſe. Non enim, *ab illorum religione abhorret*, ſed à quibus *abhorret*, illa illorum *religio* non ſunt.

B.‖Sed quod princeps, qui ab ipſorum religione abhorret, ═

✝Papam quidem, niſi in Templo ſederet, pro Deo ſe gereret, Vicedeum ſe ſcribi ſineret; pro *Antichriſto* non haberet: cui, inuſtas notauit notas multas, quibus fieri vix poteſt, quin valdè Antichriſtum referat. Nec execratur tamen, quin menſuram ſuam nôſſe, & ad meliorem mentem redire ex animo optat: ſi id non detur, ſaltem, ne Regibus ſceptra; ſubditis ne fidem ereptum veniat.

B.✝═ qui Antichriſtum execratur, ═

‡Nec} *Sanctorum inuocationem irridet*} ſed ab *inuocatione* eorum abſtinere tutius putat, nulli præcepto nixâ, voluntario modò cultu introductâ. *Reliquias* honorificè aſſeruari ſinit, religioſè adorari non ſinit. Adorationem enim religioſam, Latriæ copulari: vno verſu vtrãq;, *ſoli Deo* à *Chriſto* vindicari. In *Miſſâ*, ſi miſſa fiant, quæ cum Tranſubſtantiatione veſtrâ ibi ſubmiſſa ſunt, bono ſi loco, res eſſet, non valde de nomine litigaret. *Purgatorio* nonnulla alia dogmata veſtra, etiam *Purgatorium* ipſum, opus habere, non inuitus agnoſcit: certè, ad *fidem* ea non pertinere: vt probare poſſit, vt probârit abundè Eis fidem ſuam: nec illis opus ſit *commoueri viſcera*, niſi irâ fortè in Pontificem, qui Breuibus: in *Cardinalem*, qui Epiſtolis & Apologijs, auertat Ei ab officio populum ſuum. Mirentur magìs, *commoueri paterna eius viſcera*, ad ſubditos Eius à fide (qui tam ſanè ſapiat) auocandos. Quem adeò eis } *ſceptrum & corona coniunxit*, } vt non debeant næniæ iſtæ & religionis cortex (ſi tamen Cortex) } *ab ipſorum communione disiungere*} ſed neque disiungent vnquam. Nam & cum *Henrico 8*. & cum filiâ eius *Elizabethâ*, & cum eo qui *Gallias* nuper fœlicitèr rexit, (fremente licèt & frendente Pontifice) reliqui *Chriſtiani Principes*, & inierũt libenter fœdera, & religioſè ſemper, conſtanterque coluerunt.

B ‡═ qui interceſſionẽ Sanctorum palam irridet, qui venerationẽ Reliquiarum intollerabilẽ idololatriã vocat, qui Purgatorium, Miſſam, & cætera fidei Catholicæ dogmata conſpuit, Hæreticus dicatur, moleſtè ferre non poſſunt, nec commoueri, niſi commotione fraterni doloris, quod tantum Regẽ quem i[llustriũ] ordini ſceptrum & corona coniunxerat, ab ipſorum communione hæreſis & ſchiſma disiunxerit. P. 51.

✝Minitabundus autem; vt, Epiſtolam ſuam ad *Cæſarem*, atque *Principes*, ita locum hunc concludit hic, } *vt Rex intelligat*, }

B. ✝ Ac vt Rex intelligat [illegible] nouum in Lucio [illegible],

Nec

vt Saceraotes liberâ voce arguant Reges hereticos adſcribã verba S. Hilarij ad Conſtantium. Tyrannus non humanorum ſed diuinorũ &c. Et ſceleſtiſſime mortalium, &c. Pag. 51.

(nec ſolus tamen,) *Cæſar* quoque & *Principes*, (ne hoc *nouum* illis atque inſolens videatur;) caueant ſibi, atramentum *Cardinali* non deeſſe, nec fel, quibus, cùm opus ſit, ſcribat in eos *Satyram* vel *Philippicam*, *cùm tempus tranſijt tacendi.* Et phraſes ipſas ſelegit, & aſcripſit. *Tyrannos enim diuinorum, & ſceleſtiſſimos mortalium* appellabit (ſcilicet) vt *Conſtantium* olim excepit *Hilarius*, excepit & *Lucifer*. Et hæ *Cardinalis* ⸗ *liberæ voces* ⸗ ſunt, *O tu ſceleſte, ô ſceleratiſsime mortalium.* Cæſari *dicta* olim, iterum, vbi res poſtulat, *dicenda*. Quantò autem meliùs is, (quem paulò pôſt nominat) *Nazianzenus* (qui propiùs abfuit, & *Conſtantij* Imperatoris indolem meliùs noſſe potuit:) apud quem, reperias pleno ore laudatum; apud quem, multa & ſe ipſo magis digna & *Conſtantio*. Immò, quantò melius *Hilarius* ipſe, libellis ſuis (qui ſuperſunt) duobus ad eundem *Conſtantium*: vbi etſi *Conſtantij* nonnulla improbaret, (quis enim omnia eius probet?) ita tamen notauit *vitia*, vt *conuitijs* abſtineret. *Non licet tibi facere iſtud*, dixit *Herodi Baptiſta*, imitandus in hoc *Hilario*: ſed procul aberat contumelia, nec vel malè *Petrus Neroni* dixit, vel *Decio Cyprianus*.

B. ‖ *Poſſent addi non diſsimilia ex Lucifero Calaritano.* Pag. 52.

‖ Ex *Lucifero*, (eſt vt dicit) *conſimilia addi poſſunt*, quin peiora longè, ſed quæ nemo libenter numeret inter eius κατορθώματα. Quin, *in Deum deliquiſſe eum*, dum titulo hoc, conuitijs ſuis fucum faceret, *De non parcendo in Deum delinquenti.* Excuſet iſta quis, ſic potè: Exulârat, commotior erat, dolori indulſit: vt verò factum hoc *inſolens* non fuerit, vt laudi datum *Lucifero*, vt poſteris *imitabile*; non hoc efficiet *Cardinalis*, ne ſi *Baronium* aduocet.

B. ✚ *Librum illum Hillarij Conſtantio viuente editum & viuenti oblatum conuincit Baronius, Tom. 3. Annal.* pag. 715. Pag. 52.

✚ Eccuinam enim perſuaſit *Baronius* paradoxum illud ſuum, *Viuenti Conſtantio oblatum ab Hilario ſcriptũ hoc?* oblati pretium, mortem non futurã? Aut *Conſtantio viuo* impunè laturum fuiſſe ſuum illud, *ô ſceleſtiſſime mortalium?* Immò premebat apud ſe in chartis, nec *edi* paſſus eſt. Et hæc, ſuſpicio non eſt. Quæcunq; enim libelli illius reperta ſunt exemplaria, in fronte hoc ferunt omnia, non niſi *mortuo* demum *Conſtantio* lucem aſpexiſſe. *Baronius*, contra fidem exemplarium omnium, *Cardinalem* agit, (quoties verò id?) Sed & alia multa, & hoc cum alijs, reponat quis inter *Errata* eius *Cardinalia*.

B. ‡ *Poſſent addi non diſsimilia ex Greg. Nazianzeno, & alijs.* p. 52.

‡ De *Nazianzeno*, alia res eſt. Fœdiſsimum *Apoſtatam* (vt

par

par erat) punxit, verùm & *mortuum* iam, cùm reſipiſcendi ſpes nulla: & *orbum*, cùm poſteros non haberet, quos alienos eo facto poſſet reddere. *Cyrillus* autem, octogeſimo demum anno pòſt, ad *Iuliani* ſcripta reſpondit: nec niſi redacto iam in puluerem *Iuliano*. Et horum vterque, quod fecit, ad rem nihil. Nec enim inter Reges *Chriſtianos Iulianus*, oſor *Chriſti*, & *Religionis Chriſtianæ*.

Quò verò redeunt hæc? Nempe, vt *Pontifici*, cùm volet, liceat *Principi* cuicunque hæreſin impingere. Pòſt autem, vt ſine notâ aliquâ inſolentiæ, *Cardinalibus* liceat impunè in eos debacchari. Id enim tandem vult dicere *Cardinalis*, peperciſſe ſe Regi nonnihil, cùm *non Catholicum, non Chriſtianum* diceret: ſaltem ſi non *pepercerit*, {*nouum in Eccleſiâ non eſſe*} linguas in *Cæſarem laxare*, *Regum* autem, in eâdem vrnâ cùm *Cæſare*, ſortes eſſe.

Ad Caput Sextum.

Cap. 6.

Quòd Cardinalis Bellarminvs directè non reſponderit ad Apologiam pro *Iuramento Fidelitatis: Aduerſarius verò ſtatum cauſæ non mutet, nec ad alia digrediatur extra rem.*

B. *Quòd Cardinalis* Bellarminvs *directè reſponderit ad Apologiam pro Iuramento Fidelitatis: Aduerſarius verò ſtatũ cauſæ mutet, & ad alia extra rem digrediatur.*

Qvaeritvr iam, ‖ An *directè reſponderit Cardinalis* ad Apologiam, an verò *ſtatum cauſæ mutauerit, digreſſus ad alia*. Capita duo erant. Primum; In iuramento Fidelitatis, contineri ſolam ciuilem obedientiam. *Directè reſpondiſſet*, ſi cùm tribus locis ponatur ibi in iuramento vox ipſa *obedientiæ*, in aliquo trium, *obedientiam* aliam quàm ciuilem requiri docuiſſet: Non docuit, *directè* ergo *non reſpondit*. Verba ipſa, quæ inibi operatiua ſunt, *fidelitatem tamen & veram obedientiam præſtabo Regi*, an alium ſenſum habere poſſunt, quàm de ciuili ſolâ & obedientiâ & fide? An, contra aliquod religionis Papiſticæ

B. ‖ *Bellarminus ad prius illud Caput directè reſpondit, in illo Iuramento fidelitatis non contineri ſolam ciuilem obedientiam ſed abiurationem Pontificiæ poteſtatis.* Pag. 54.

Caput ex aduerſo ponuntur? annon, contra depoſitionem Regis, diſpoſitionẽ Regni, & quę ibi ſimilia ſunt, ſola? At reſpondit; *abiurationẽ ineſſe Pontificiæ poteſtatis.* Nec ſic quidem *directè.* Non enim vllius poteſtatis, quæ verè Pontificia ſit, non vllius, niſi quam vſurpant in Ciues, ne ciuilem Principibus obedientiam præſtare teneantur: vt, & hæc poteſtas abnegari poſſit, & ſola tamen ibi ciuilis obedientia contineri.

B. || *Idque oſtendit tribus argumentis, ex Titulo Edicti qui eſt ad detegendos & reprimendos Papiſtas, ex verbis Iuramenti, vbi negatur Pontifici poteſtas ligandi & ſoluendi, & ex alio Iuramento clariore quod eſt de Primatu Regis in ſpiritualibus.* Pag 54.

|| Friget verò argumentis. *Sic Titulus Edicti.* Immò dic quibus Iuramenti verbis, poteſtas Pontificia abnegetur. Titulus enim *Edicti*, Iuramenti pars nulla eſt. 1. *Titulus Edicti, Ad detegendos Papiſtas*, an (ſcilicet) ciuilem obedientiam præſtare renuant? Ergo *Iuramentum ſoli obedientiæ ciuili præſtandæ non eſt.* Immò verò eſt. 2. Negatur, excommunicatione ſolui vinculum, quo filius parenti: Principi ſubditus obligatur (id eſt) vinculum ſolum ciuilis obedientiæ; ergo negatur excommunicatio. Habetur autem *vitioſa* hæc *conſequutio* pag. 17. Negatur poteſtas ſoluendi à Iuramento ciuilis obedientiæ; negatur ergo poteſtas ſoluendi (Petro cum clauibus cõceſſa.) 3. Poſtremò fuit *aliud Iuramentum* ante 70. annos de poteſtate Pontificiâ. Hoc ergo etiam eſt. Niſi reddat incudi *argumenta* hæc ſua, *recudat* librum, quantum volet, quoties *recuſus* erit, quot exemplaria, tot teſtes extabunt, quod ad Caput primum, *Cardinalis directè* vel nolit vel neſciat *reſpondere.*

B. ✝ *Bellarm. non diſputauit vniuerſè poſſetne ſummus P. Reges deponere, quod ad rem ipſius non faciebat, ſed aſſumpſit ſolùm poſſe à ſummo Pont. Reges hæreticos excõmunicari atque deponi, quod apud Catholicos in dubium reuocari non ſolet.* Pag. 54.

Quod ad ſecundum: & in eo quoque diuerſus abit. Vtenim, de poteſtate Reges abdicandi, verba faciat, ægrè adducitur, nec ✝ *diſputâſſe ſe vniuerſè an hæc inſit poteſtas in Pontifice Reges deponendi, ſed aſſumpſiſſe ſolùm, Reges hæreticos à Pontifice deponi, quod apud Catholicos in dubium reuocari non ſolet.* Quorſum autem hæc modificatio de *Hæreticis*? Pontifici ſi ſtomachum mouerint, triduo fient *hæretici*: quis neſcit? Et hoc tamen, *in dubium apud Catholicos reuocari ſolet.* Vidimus in *Galliâ* nuper, nec (à *Catholicis* ſuis) agnitum pro depoſito Regem, quem duo Pontifices depoſuerant. Idem & in *Hiſpaniâ* viſuri, ſi *Philippum 2.* quod habebat in animo *Sixtus 5.* excommunicatum primò, deponendum pòſt cenſuiſſet. Aſſumere ergo hæc non debuit, quæ ſic *in dubium reuocari* ſolent; ſed diſputare: ſi ſic (vt ait) ad Apologiam *directè reſpondere* in animo habuiſſet.

|| Quin,

|| Quin, hoc ipſo iam loco, vbi ſatagit, vt excuſet ſe criminis, quòd *directè non reſponderit*, *ſtatum cauſæ non mutauit*, *extrà rem digreſſus non ſit*, tria hæc (inquam) hoc ipſo iam loco facit: dum, cauillo eludit lectorem } *ambiguè à Rege poſitas* voces has, *Hanc in Reges poteſtatem.* { Vbi, *hanc poteſtatem*, *quid ſibi velit*, *quærit*? Omiſsis autem illis [*in Reges.*] Vix *directè* hoc. *Poteſtas* enim *in Reges* Pontificis, *quid ſibi velit*, quis neſcit? vt anxiè opus ſit *quærere*, quid voce *poteſtatis in Reges* intelligendum veniat. Quod autem, *hanc in reges poteſtatem*, dixerit; id ad ſuperiora referri debet, Vbi *duo tantùm eſſe capita* dicit, de quibus in Apologiâ diſſeruit, *vt ſuprà monui.* Suprà *monitus* lector, non hîc iam denuò *monendus* erat, tam citò. *Hanc in Reges poteſtatem*, facilè per ſe intellexerit, de quâ Rex *ſuprà monuerat.* Nam vt *hanc in Reges poteſtatem* Pontificis, de obedientiâ ſubditorum intelligeret, aut, vt *hanc in Reges poteſtatem*, de *poteſtate prohibendi iuramenta*; nemo tam (credo) inſulſus. Et lectori iniuria fit à Cardinale, qui ſic nugis hijs detinetur. Verùm *Cardinali* certum *digredi*, ad alia omnia *digredi* & *retrogredi*, quàm vt de odioſâ hac *in Reges poteſtate congredi* velit, aut *vniuerſè* vel diſputare, vel dicere. Diceret in Breui Pontifex, diceret, quam partem, quam vocem ibi prohiberet. Reſponderet *Cardinalis directè*, ſicubi, in Iuramento, obedientiæ vox, aliter quàm ciuilis obedientiæ ſenſu veniret intelligenda. Non facit: ambages quærit, principium petit, *directè* non *reſpondet*.

B. || *Poſterius caput ad fallẽdos lectores ambiguè proponitur (Hanc in Reges poteſtatem, &c.) Quæro enim quid ſibi vult illud, Hanc poteſtatem.* Pag. 54.

+ *Paſce oues meas*, *Tibi dabo Claues*, non probant poſterius caput, de iure Pontificis, ad Regna Regibus abroganda. At hoc quæritur. Probant diſpenſare, excommunicare, abſoluere poſſe, qui ad Gregem ſuum ſpectant. At hoc non negatur, vtique nec affirmatur; nec enim ea ibi res agitur. Ad caput prius (vti videt Lector) penitus adhæreſcit: ad poſterius, de *hâc in Reges poteſtate*, ne pertrahi quidem poteſt, *directus* iſte *reſponſor*.

B. + Paſce oues, & Tibi dabo claues, *non adduxit ad oppugnandum caput illud poſterius, ſed probandum eſſe in Pont. poteſtatem excommunicandi, &c.* Pag. 55.

‡ Illa verò quæ dicit, } *à Rege poſita ad odium Papæ conciliandum*, { verè poſita, non negat. Cur ergo ea dicunt, faciunt Papæ, vnde illis *odium* meritò *conciliari* poſsit? cur culpam hîc non præſtant? cur illa, tam *odioſa*, non damnant? cur ſubinde refricant? *Odio* enim ſi digna non facerent, *odio* inde (quòd ita amoliri cupit *Cardinalis*) non laborarent.

B. ‡ *Reliqua, nihil eſſe aliud niſi digreſſiones ad inuidiam atque odium Pontif. conciliandum.* Pag. 55.

B. ‖ *A Rege hæretico quiq; ſe hoſtem manifeſtum Eccleſiæ Catholicæ, totiuſque Orthodoxæ religionis profitetur, nihil aliud expectari poſſe niſi fidei, religioniſq; contemptum.* Pag. 55.

‖ Nec eſt in eo *contemptus* vllus, vel *Religionis* vel *fidei*, ſi, quàm infeſti fuerint olim Papæ Principibus, narret quis, ex hiſtoriâ: quàm etiam futuri iam, ſi veteres illis ad hoc vires reſponderent. Vbi, *inciuilis* & *inuerecunda eſt* calumnia Cardinalis, } *Regem ſe hoſtem manifeſtum Eccleſiæ Catholicæ totiuſque Orthodoxæ religionis profiteri.* { Imò & *religioni*, & *Eccleſiæ* amicus ſummus, qui has *Eccleſiæ* labes, & *Religionis Orthodoxæ* probra, qui hos certos Regum Principumque hoſtes, in ſcenam protrahat, vt eos omnes ſimul nouiſſe, ſimul odiſſe iam poſſint.

B. + *Hæc omnia mera calumnia ſunt, non ſolùm enim nihil horum in Bellarmini libro reperietur, ſed contra potius de ſolis Hæreticis.* Pag. 56.

+ In eo verò accuſatio Regis iniuſta, fraus mera *Cardinalis* eſt, & mendacium, qui *calumniam* dixit. Imperium in Reges (quo Regna illis, cùm vult, adimit) *in ſoloſne hæreticos* vſurpat Papa? De *ſoliſne* iam *Hæreticis* ſermocinatur *Cardinalis*? Et quæ ergo tandem, *Othonis IV. hæreſis*, quem imperio: quæ *Iohannis Nauarreni*, quem regno exuit? Quæ *Philippi Pulchri*, cuius Regnum in *Albertum Auſtriacum* tranſcripſit? quod autem, & ademptum ei non ſit, per Pontificem non ſtetit. Nulla autem horum hæreſis fuit, ſed nec *Henrici IV.* nec *Friderici II.* Imperatorum, quos tamen *hæreticos* denunciauit. Quodſi, vbi demum *hæretici* ſunt, exauthorari poſſunt; nihilo eis melior exin conditio, nimis lubrico in loco verſantur. Nimis enim illi in procliui poteſtas, *Hæreticos* faciendi, & vbi volet, & quos: &, qui ipſi non recedunt, ſententiâ ſuâ ſaltem præcipitandi. Etſi autem tam deforme ſit *hæreſis* crimen, vt vix quiſquam ſit, qui de eo fateatur: tamen, ne ſi fateatur quis, obedientiæ tamen vinculum ſoluitur: vel arcendi obedientiâ ſubditi; *Cæſari tamen, quæ Cæſaris, reddenda ſunt.* Cæſari *Tiberio, Caligulæ, Claudio, Neroni, Domitiano*: ab Apoſtolis. Cæſari, *Commodo, Seuero, Decio, Diocletiano*: à Martyribus. Cæſari, *Conſtantio, Valenti, Anaſtaſio*, à Patribus: Regibus *Arianis, Theodorico* & *Gothis*: à Pontificibus, *Gelaſio, Anaſtaſio, Symmacho, Hormiſdâ, Iohanne*. Quibus viuis, quàm hæc parum abſuiſſet ab *hæreſi* doctrina? arcendos ab obedientiâ ſubditos Regum vel *Hæreticorum*, vllámue eſſe, extra vtráue Cenſuras, coactiuam in Eccleſiâ poteſtatem.

Itane? *calumnia mera*? (ſic enim *Cardinalem* loqui cogit familiaris illi modeſtia) *Nihilne in Bellarmini libro reperietur de Regibus qui Pontificio de Grege ſunt, ſed contrà potiùs, de ſolis Hæreticis?*

Digitized by Google

ticis? At, reperietur ibi aliquid [a] *de Arietibus* (ſi benè memini) *recludendis*. Et qui tandem Arietes Illi? Non enim Lupi. Imò, ipſum audite; *Princeps eſt aries furioſus, quando eſt Catholicus fide, ſed adeo malus, vt multùm obſit Religioni, & Eccleſiæ.* Et hos quoque recludit, id eſt, ipſo etiam interprete, detrudit aliquò in *locum arctum & munitum* (putà carcerem,) ſed excludit regno. Non ergo *ſolos Hæreticos*. 2. At & reperietur etiam apud eum, Mulctatos, [c] *Childericum regno Galliæ: Irenem, & Conſtantinum Imperio Occidentis*, quibus nota tamen nulla hæreſeos inuſta eſt. Non *Hæreticos* ergo *ſolos*. 3. Etiam tale aliquid reperietur, [d] *Pontifices etiam ſine excommunicatione de Temporalibus diſpoſuerunt*; ſine hæreſi ergo, quam *Cenſura* ſequitur. Non *ſolis* igitur *Hæreticis* infeſtus Pontifex.

a De Pontif. 5. cap 7. §. Alterum verò.
b Ibidem.
c De Pont. 5. c. 8. § ſextum, & ſeptimum.
d Contr. Barcl. p. 57.

Sed da, vel *ſolis*; præſtigias tamen ſic facit Lectori. Eòdem enim res redit. Compendio, Romæ fiunt *Hæretici*. Quæro enim: lis incidit Pontifici, cum hoc interdum, interdum cum illo Principe Chriſtiano: ſemperne iuſta cauſa Pontificis? Ne vos quidem ipſi dicitis. Peccare poteſt, & litem iniuſtam fouere. Factum memoriâ noſtrâ ſæpe, maiorum ſæpiſsimè: Iam, nullusne in Pontificum ſerie homo cerebroſus? Aequíne & moderati ad vnum omnes? Nimis in aperto res. Pontifices, ſæpe expertus eſt Orbis, cæco animi impetu, vindictæ, ambitionis cupiditate abreptos. Cerebroſus Papa iam, ſi litem foueat: vtrumq; gladium diſtringet. Sed, ſpiritualis illi ſemper in promptu: nec vlla tam frequens, tam expedita ratio, quàm ad Cenſuras ſuas confugiendi. Nec ſine causâ tamen Cenſuram ſtringi oportet: nec vlla occurrit cauſa tam idonea, quàm *Hæreticæ prauitatis*: *Solus* ibi forū, *ſolus* cognitionem occupat: *Actor*, & *Iudex*, vbi de hæreſi agitur. Quem autē, Pontifex ſemel Hæreticum ſcripſit, pro Hæretico habendus. Nôſti cætera. Vbi ſic habitus, dignus, qui recludatur aliquò in angulum, excludatur regno. Eòdem ergo reuoluimur, ſi ad *ſolos Hæreticos* reuocetur res. Nimis Pontifici in tenui labor, Hæreticos faciendi. Factum hoc ſæpenumero. Reſtitit Cæſar Papæ, & *reputatum eſt Illi ad Hæreſin*. Nec ergo *de Hæreticis* ibi *ſolis* reperitur: Et ſi *de ſolis*, ne ſic quidem in tuto Principes. Per animoſitatem Pontificum Reges facilè fiunt hæretici, [e] *vbi macula tantùm coloris candidi, adiudicauit lepræ, & contaminauit eos. Sanc-*

e Leuit. 13. 39.

ſæpè *recluſit* pro *furioſis*, nec minùs *orthodoxos* ſæpe *excluſit* pro *Hæreticis*.

B. || *At vbi quæſo expoſitionem illam tam incivilem, & inverecũdam in libro Bellarmini vidiſti? Non igitur ipſe affinxit ſenſum illum Chriſti verbis, ſed interpres tuus, ô Rex, Bellarmino eum ſenſum ſine vllâ ſpecie veriſimilitudinis affinxit.* Pag. 56.

ᵃ Cap. 7.

|| Nuſquamne autem videat quis apud *Bellarminum*, verba illa, *Paſce oues*, ſenſu illo, *abdica Reges?* Cui rei ergo ibi ſunt? quorſum affert, vbi de poteſtate eius ad Reges abdicandos quæritur, ſi hoc ſenſu non afferat? Sed nuſquamne tamen videat quis? At videat *Principes oues eſſe* Pag. 26. Videat *paſcere, regio more imperare*, Recog. Pag. 21. Reges autem proſcribere poſſit, (vbi id ita expedit,) & abdicare ſubditos. Nuſquamne extat hoc in libris eius? At ᵃ lib. de Pontif. 5. tale quid: *Pontifici datam, facultatem omnem Paſtori neceſſariam.* Inter eas verò, quæ Paſtori neceſſariæ ſunt facultates, facultatem eſſe *arcendi lupos* (id eſt) *priuandi dominio in ſubditos*: nec *lupos* ſolùm *arcendi*, ſed & *arietes recludendi*, atque id etiam eſt, regnis priuandi. *Deponere, non tolerare, priuare dominio*, extant ibi: *tollere, proſcribere, abdicare*, quid tandem intereſt? Reperit ergo, *ſenſum hunc in libris tuis, Interpres Regis ô Bellarmine*. Certè, *ſine ſpecie aliquâ veri, ſimilitudinem non affinxit.* Vtinam verò te, ſenſus eius tandem, puderet ſeriò.

B. ✦ *Neque Bellarminus vnquam Patrẽ Chriſtianæ plebis in Caligulã aut Neronem, aut Dionyſium Syracuſanum commutauit.* Pag. 56.

At, quàm ſubitò mitis! {✦ *Patrem Chriſtianæ plebis, in Caligulam, Neronem*, aut *Dionyſium Syracuſanum, nunquam commutauit.*} Cur ergo, eo loco, *Patres Chriſtianæ plebis* memorat, *Gregorium VII. Innocentios III. & IV. Clementem VI.* qui tam indigna, *Henrico IV. Friderico I. & II. Ludouico Bauaro* intulerunt, qui proſcripſerunt, etiam abdicârunt? Certè *Caligula* vel *Nero*, non feciſſet, quod factum legimus, *Friderico* ab *Alexandro III.*

B. ‡ *Pari calumniâ Card. Baronium virum æquè pium, ac doctum, ac de Hiſtoriâ Eccleſiaſticâ optimè meritum, aſpergendũ eſſe Rex duxit, maiorem fidem habens famoſo libello quàm viris grauibus.* Pag. 56.

‡ *Baronius* tuus, tibi ſit: tu illi. At, *de Hiſtoriâ Eccleſiaſticâ, meritus* multis in locis, optimè meritus ſpongiam. Verba verò, quæ Rex ibi refert, in fronte ſunt libri, vt nec {*famoſis libellis*} quicquam opus ſit ad *aſpergendam*: neque {*grauibus illis viris*,} ad *detergendam* infamiam. *Surge Petre, occide*, quid ſibi velint; quorſum quis quærat interpretem? Neutrobique, vel in *paſtione* tuâ, vel in *mactatione* eius ſenſus verus vel pius, ſed quem viri leues teſtentur fortè, *graues* deteſtentur. Et labem ergo hîc ſibi *aſpergit* Cardinalis. Falſum enim crimen ſcientèr intendit, dum, (quam fatetur ipſe rem) *aſperginem* dicit *calumniam*. Nam, ni ſenſum eum loco feciſſet *Baronius*, cur illi, (quos

dicit

dicit *viros graues*) *ſcriptis libris, ſenſum benè ab eo explicatum*, contenderent?

Procul verò Rex habet à ſe *famoſos* & *libellos*, & *libelliones*; procul & vos habere, quales *Sanderi* ſunt, & *Perſonij*. Sed, in hoc, *famæ* locus nullus, nec *famigerulo*. Recenti enim adhuc re *Venetâ*, exijt Epiſtola, præſcripta (non *Torti* alicuius, *ſecundùm regulas Eccleſiaſticas, ſed*) *Baronij* ipſius nomine, paſsim, per manus hominum peruagata. Ibi, periodo pene primâ, legat, *expugnandos penitùs atque occidendos Venetos, ſed ex ſummâ charitate*. Quo exemplo? *Nempe Gregorij VII. & Alexandri III. quorum ille Henricum, hic Fridericum* (non dubium quin præ amore ſummo) *expugnârunt*. Duos hos, Populares ſuos, *Senenſes*, imitandos *Paulo* proponit, atque *idem illi, cum Venetis, certamen* dicit *ineundum*. Quorſum ergo fronte hîc opus, vt rem indignam, vultu audaci fulciat, vbi innumeris Exemplaribus conuinci poteſt, & in ruborem dari? Voluit, *occidi Venetos*, Confrater eius (*æquè in eo pius, ac doctus*, neuter enim:) voluit *occidi*: ſed, *Ecce duo gladij*, non erant: Vno autem, res confici non potuit. Cenſores enim egerunt, *Veneti*, Cenſuræ *Pontificiæ*; atque ita, [a] *ruina hæc ſub manu eius*.

a Eſa. 3. 6.

‖ Nec eſt illa, *digreſsio*: nec, ſi eſſet, *ſine cauſâ* eſſet *de Clericis exemptis*, ne Regum ſubditi ſint, quorum in ditione nati. *Digreſsio* non eſt. Pertinet enim ad hanc Pontificis in Reges poteſtatem augendam: Regum verò in ſuos, minuendam: ſi ſubditorum, in quoque regno, tertia pars, verè Pontificis ſubditi ſint: Regum ſuorum, non ſint. *Sine cauſâ* non eſt. Quæ enim Reges cauſa magis attingit, quàm vt ſciant, quot habent in Regno Clericos, tot habere Pontificis ſubditos, non ſuos? ſuos autem, de non ſubditis, hoſtes quoque; ſi digito Pontifex concrepuerit? *Congreſsio* ergò hæc eſt, atque *intra cauſæ* ipſius *viſcera*, potiùs quàm *ſine causâ digreſsio*.

B. ‖ *Digreditur deinde Rex ſine vllâ causâ ad exemptionem Clericorum.* Pag. 57.

✢ At nihil tamen hîc *nouum* ſcripſit. Metitur enim *nouitatem* ſuam, ad noſtra hæc, non Apoſtolorum ſecula, quorum (vti nouit) temporibus, *ſubdita* eis erat *omnis anima, etiam Apoſtoli, etiam Euangeliſtæ*, niſi errauit [b] *Chryſoſtomus*. Cum vſurpatâ Papæ in Principes poteſtate adoleuit; ſi ad ætatem noſtram conferatur, *vetus error*: ſi ad veritatem primæuam, *mera nouitas*: Nec in eo tamen, {*omnes Iuris diuini Doctores*} conſentiunt,

B. ✢ *Quaſi verò nouum aliquid ipſe ſcripſerit de Clericorum exemptione, & non potius, id quod Doctores omnes Iuris diuini atque humani docent, ipſa etiam Concilia ſacriq; Canones iubent:* Pag. 57.

b In 13. ad Rom.

ſentiunt, ne *humani* quidem: (de quo, *Tortum* monui:) nedum, vt id ſtatuerint, *Concilia* priſca, *Sacriue Canones.*

B. ‖ *Sed qualem animum erga Reges Bellar. gerat illi omnes ſciunt, qui librũ eius de Laicis legerunt. Ibi enim aduerſùs Anabaptiſtas, aliosque hereticos Principatum politicum defendit, atque ornauit ex diuinis literis, ex teſtimonijs Patrũ, ex fontibus Philoſophiæ ductis multis ac varijs rationibus* Pag. 57.

‖ Pôſt, de *animo* ſuo in *Reges* prolixè profitetur, *ex libro quem ſcripſit de laicis*. In eo } *Literæ diuinæ ſunt, Patrum teſtimonia, multæ, variæ rationes, ductæ ex fontibus Philoſophiæ.* } Quorſum autem? Vt } *defendat politicum principatum, aduerſus Anabaptiſtas* } At *Anabaptiſtas* ſolos hoſtes non habet; at, & *defendi* opus habet, *aduerſus Papiſtas.* Quid enim Reges iuuerit, vt à populari æſtu vindicentur, ſi Pontificio faſtui mancipentur? vt veſpas abigat, ſi cynomyiam immittat? Vt in *libro de laicis* eximat à tumultu Laicorum, ſi *in libris de Clericis*, ad pedes Pontificum conculcandos abijciat? Aduerſùs autem hos, Literæ diuinæ, mutæ ſunt illi: Patres neſciunt deponere: Philoſophiæ fontes exaruerunt penitùs. Defenſoribus iſtis, Reges non egent. Quanquam, Papiſmus, Anabaptiſmum etiam ſapit; dum reuocando omnia ad vnius Eccleſiaſtici arbitrium, vim omnem elidit Politici magiſtratus; dum, non aliter animari vult atque regi Regnum ab Eccleſiâ, quàm carnem à ſpiritu.

B. + *Tranſit Rex nihil laborans, ſi libri ſui partes inter ſe aptè cohæreant, an non, ad bona temporalia Eccleſiarũ & Clericorũ à quibus occupari dicit tertiam partem ſoli & fundorum.* Pag. 57.

+ *Aptè* verò *cohærent* illa, idque ità vt non poſſint aptiùs, de *tertio quoque ſubdito, de tertiâ parte ſoli & fundorum*: atque vt ita *cohærerent*, labor Regis vtilis fuit, labor *Cardinalis* irritus, vt diuellat; qui, dum conuitium modò Regi dicat, aptè id an ineptè faciat, parum videtur laborare. Regi quidem, in præcipuis laudum ſuarum, via ac ratio ſcribendi dilucida. Tam connexæ autem inter ſe, & aptæ *libri partes*, ita rectè ſingula, atque ex ordine digeſſit, & ſuo quamque loco rem collocauit, vt, nec iniqui (eâ quidem de re) lectoris examen reformidet. Vix reperias, qui magis laboret, ne laboret lector ex perturbato vllo partium ſuarum ordine.

Cardinali verò, omnium minimè, ſic arrodenda fuit Regis methodus; cuius, ſi ſcripta quis nupera ad ſeueri ordinis legem exigat, quàm verò in ijs, multa peccat in methodum! quoties iterat eandem rem? quoties vni eidemque rei non vno loco reddenda reſponſio? quàm verò crebræ ταυτολογίαι & περισσολογίαι, quibus, parùm laborat, ſi lectori nauſeam faciat? Vt, duplici hîc nomine *Cardinalis* (tã de peccatis in ordinẽ ſuis, quàm de ieiunâ hac in regem calumniâ) in ordinem redigendus ſit.

Vix

Vix reperias, qui ſeparet duo hæc, *perſonas*, & *bona Clericorum*, ita, omnes illa *cohærere* putant *aptiſſimè*, vt, qui *aptè* ea *cohærere* neget, vix ipſe ſibi *cohæreat*. Occupari autem à Clericis,, (non Regum iam, ſed Pontificum ſubditis) *tertiam* cuiuſque *Regni partem*, nihilne hoc ad Reges? Habent in ſinu populum non ſuum: Reges, *Laicorum* iam modò Reges, non *Cleri*: nec regnum iam in ſolidum tenent, *duas* tantùm Regni *tertias* relictas habent, (*periculoſæ plenum opus aleæ*) nec pro nihilo habendum. Et, malè tamen hoc *Cardinalem* habet, quòd Regibus hæc in mentem reuocentur.

‖ At, alia eius *inuerecunda calumnia eſt*, quaſi Regem *malè habeat, quòd Principes Eccleſiæ bona non diripiant, quod non in eo ſequantur exemplum Henrici 8. qui poſt ſublata Monaſteria, reditus eorum diuiſit inter Proceres*, ac poſtinde, gazas ſuas ex ijs nihilo ditiores habuit. *Inuerecunda* (inquam) *calumnia*, & *inſenſata*. Numquid enim Rex ipſe exemplum hoc ſequitur? Numquid Eccleſię per Illum reditus imminuti? Annon id illũ potiùs malè habet, quòd quæ ſic deuota Deo erant, (etſi *in vota inquiri* fortè poſſet) præter vouentium mentes alienata, & non, etſi in alios, ſacros tamen vſus collocata fuerint? Non quòd nefas ſit tamen, vbi immenſa opum vis, & ad luxum vſq; redundans copia (& erat ea in Monaſterijs copia & excreuit in immenſum) demere de aceruo aliquid, tam congeſto & cumulato. Dum, ne deſit Eccleſiæ, quod decet Eccleſiam, ſed ei ante omnia conſulatur de ſuis: Dum, eorum menti ne fiat fraus, qui Deo hæc, ſolenni ritu dedicârunt: Dum, bonâ fide conſtet rem geri, & ſuperfluum bonorum, quod Eccleſiæ decedit, accedat Reipublicæ. Qui, cùm *Tabernaculo oblata ſufficerent, vetuit ne ampliùs offerrent*; videri poteſt, paſſurus (nec inuitus,) reduci aliquid, ſi nimio plus obtuliſſent. Et nimio plus obtulerunt Maiores noſtri: nec vllum ſibi modum ſtatuerunt, vel finem, Monaſteria donis cumulandi. Sat erat ſuperque, in illâ tantâ profuſione, vnde, & Eccleſiæ abundè proſpici, vnde & (quæ Eccleſiam tutatur) Reipubl. ſeponi poſſet aliquid, ad illius onera perferenda. Reſecari poterat, nimium quod erat, quod modum exceſſit, & ad vſus hos, pios quidem, etſi non priſtinos, impendi. Tantùm, vt abſint incœpto ſacrilegæ manus, nec, quod publicam rem capere o-

B. ‖*Hoc vz. illum malè habet, quòd non omnes Principes exemplum Henrici 8. ſequi velint, qui, cùm primùm à Romano Pont. defecit, ſeque caput Eccleſiæ declarauit, continuò Eccleſias & Monaſteria omnia diripuit, & reditus Eccleſiaſticos Baronibus ſuis attribuit.* Pag. 57.

Exod. 36. 7.

S portuit,

portuit, priuata intercipiat. Nam, populari opes ſacras, & ad vſus neſcio quos, (certè parùm ſacros) addicere, bonis omnibus, Regi ante omnes, diſplicet, quo, nemo à Sacris alienandis, alienior. Teſtor autem hîc, Clerum & populum vniuerſum. Teſtor leges, recenti memoriâ, ab eo latas. Sciat verò *Cardinalis*, totaque adeò Curia *Romana*, diſplicuiſſe Regi direptionem illam; diſplicere adeò omnem, atque, hoc legibus ſuis teſtatum feciſſe, ad æternam animæ ſuæ ſalutem, nominis ſui gloriam, & poſteritatis memoriam; quibus cautum, non modò de non *alienandis* in poſterum, ſed nec in diuturnum aliquod tempus elocandis Eccleſiæ fundis. Ita verò interclusit huic aditum omnem, vt non *Barones* (quos dicis) aut alij Regni Ordines, ſed vt nec ipſe Rex, gazas inde ſuas, ex rebus Deo dicatis, ditare poſsit. Reges in eo pios imitatus, quorum ſocius fiet, & famæ in terrâ, & memoriæ in cælo; eritque illi hoc, & apud Deum acceptum, & apud ſeros nepotes glorioſum. Adeò illi exemplum quod narras non placet, adeò rerum Eccleſiæ expilatio omnis odioſa eſt. Vides ergo, quàm non *verecunda*, ſed neque *ſenſata* calumnia hîc tua. At, nemone Rex (non tamen *Caput Eccleſiæ*) vendidit, diſtraxit, diripuit fundos, in ditione ſuâ, Eccleſiaſticos, idque vidente & conſenſum ſuum præbente, eo, qui Se, quem *Cardinalis* (*Caput Eccleſiæ* declarauit,) Põtifice ipſo, quem malè hoc non habuit, idque vt militibus inde ſtipendia eſſent, ad, ſine miſericordiâ fundendum Chriſtianum ſanguinem? Quorſum hæc igitur attinet refricare?

B. ‖ *Longius exſpatiando atque euagando, ad alia magis adhuc remota digreditur. Qui multas paginas cõſumit in deſcribendis Hiſtorijs Imperat. & Regum, qui cum Pont. Romanis inimicitias geſſerũt* Pag. 58.

‖ Lectori tamen nunquam imponet *Cardinalis*, vt ei perſuadeat, vbi maximè rem premit Rex, ibi ad *remota* neſcio quæ *expatiari. Remota* non ſunt, *Imperatorum exempla* atque *Regum, qui nullum, ad hæc, in ſe, Pontificium ius agnouerunt*; *remota* (inquam) non ſunt. Hærent enim in cauſæ viſceribus vt doceant hanc in Reges poteſtatem, à Pontificibus, iniquè vſurpatam; pugnare enim cum exemplis Regum, priſco ſeculo; quaſque in illis recitandis paginas conſumpſit, benè omnes locatæ ſunt. Quare, ad abiurandam, vſurpatam hanc poteſtatem ſubditos; ad excutiendam hanc poteſtatem, Principes hortatur.

B. ✢ *Qualis, obſecro hæc argumentatio eſſet, Multi Re-*

✢ Nec illudit Lectori *Cardinalis*, ſed ſibi, dum miram illam *argumentationis* laruam, concinnat ſibi primùm ſuauiter, pòſt fortiter

fortiter debellat. Illa enim argumentatio ſtulta eſſet, addo ſtulta eſt, & ex ſtulto cerebro confiƈta. At hæc, neruoſa. *Multi olim Reges, nullum ius in ſe, habere Pontificem Romanum crediderunt, ſed contrà potiùs eum, quando libuit, depoſuerunt.* Ergo, *quam nunc in Reges aſſerit ſibi poteſtatem, ea vſurpata eſt, nec olim à Regibus agnita.* In hâc vero ſtatim (cur *Ariſtoteli* moleſtus ſit?) Tyro quiuis in *Dialecticis, medium reperiet. Quod olim in vſu non fuit (immò eius contrarium in vſu,) id recens eſt, & recenter vſurpatum: Poteſtas in Reges, (quam vendicat iam ſibi Pontifex) olim in vſu non fuit, adeò non fuit, vt contrarium eius in vſu tum fuerit.* (Pontificem enim cùm libuit depoſuerut) *Vſurpata ergo & recens.*

ges nullum ius in ſe habere Pont. Romanum crediderunt, ſed contrà potiùs eum, quando libuit depoſuerunt. Ergo Rex Anglorum in iuramento ſuo fidelitatis nihil aliud niſi Ciuilem, & temporalem obedientiam requirit? Nam ne ipſe quidē Ariſtoteles medium terminum in hac argumentatione reperiet. Pa. 58.

At id, Lector, obſerua. Duo erant principiò capita. 1. De iuramento ciuilis obedientiæ licito. 2. De poteſtate in principes illicitâ, quia vſurpatâ. *Poſterius* hoc diſsimulat perpetuò *Cardinalis*, abducit te ſemper ad *prius*: Regem, vbi de *poſteriore* dicit, de *priore* fingit dicere. Non hoc de nihilo eſt. Aliquid monſtri alit, poteſtas illa in Reges, ita refugit ſemper *Cardinalis*, ita declinat, & niſi inuitus non *attingit*, vel veriùs, prorſus non audet *attingere*.

{ ‖ *Angariari* } fatetur ſe capite hoc; fatenti credimus, *angariari* autem, ad *duo mille paſſus*. Mille paſſus, Canonem [*Hadrianus*] verum largiri ſe. Duo mille; confiƈtum videri, non verùm. Canonem (ſi verus) contrarium potiùs probare, & nocere Cæſari.

B. ‖ *Cum illo & nos digrediamur Euangelicū illud implentes. Quicunq; te angariauerit mille paſſus, vade cū illo & alia duo.* P. 59.

✠ Sequi enim, ſi conceſſit *Carolo Hadrianus*, ius eligendi Papam, & ordinandi ſedem, non *Carolum*, non Reges, ex ſe habere, vt Gubernatores Eccleſiæ ſint, cùm id, ſine conceſsione Pontificis, non habeant. Extra *Canonem* hîc paululum digreditur *Cardinalis*. Vis hæc *Canonis* eſt. Quod Imperator olim habuit, decernimus, habeat *Carolus*, qui Imperator iam nobis eſt. Nam, qui Imperator eſt, Imperatorum iure gaudeat: Ius autem Imperatorium, ius antiquum, *creare Pontifices*. At hoc *Hadrianus* non conceſsit, (nec id habet *Canon*:) *Patriciatum* conceſsiſſe dicitur, at, *ius eligendi*, decreuiſſe, *ius inueſtiendi* definijſſe; nempe, quod Imperatores, ante eum, ius habuiſſe certum erat, id Imperator ipſe, iam haberet. Habuiſſe autem ius idem hoc, qui ante eum, ſummæ rei præerant, Teſtes, *Symmachus*,

B. ✠ *Si Pontifex concedit Imperatori ius eligendi & inueſtiendi Epiſcopos; non igitur Imperator ex ſe Caput eſt Eccleſiæ in ditione ſuâ, cùm Epiſcopos eligere, vel inueſtire non poſſit ſine priuilegio Pontif.* Pag. 59.

machus, *Pelagius*, *Gregorius*, *Vitalianus*, tota Pontificum ſeries, *Gregorius* quoque *VII*. Decretum verò hoc, iuris veteris vel reſtitutio, vel continuatio, non conceſsio noui.

B. ‖ *Si Pontifex donat Carolum Regem dignitate Patriciatus quæ eſt dignitas temporalis, ergo ius magnum in imperio tẽporali habebat. Pag. 59.*

‖ Ciuitas Romana, *Carolum* donare *Romà* poterat, & *Patriciatus* ordine, qui in *Gallijs* natus, nec *Patricius* eſſet, nec ciuis. Nec hoc quicquam, ad *imperium* ipſum *temporale*. *Patriciatus* enim, Imperio, acceſsio non eſt: ſolatium potiùs *Papæ* & *Romanis* ſuis, quò ita, ne ſit *Imperator*, niſi qui ſimul *Ciuis* ſit, & *Patricius* Romanus. *Cardinalis* Diaconus in Papam electus, *Presbyter* primò fit, nec tamen augetur (credo) vel ornatur multum, Papatus, *presbyteratu*.

B. ✠ *Si Pontifex iubet eos, qui contra Decretum ipſum agunt non ſolũ anathematis vinculo alligari, ſed etiam bona ipſorum temporalia publicari, ius igitur habet non ſpirituale ſolum, ſed etiam temporale. Pag. 59.*

At etiam, {✠ *publicari iubet bona non parentium, non ſolùm eos anathematis vinculo innodari. Ius igitur habet temporale Pontifex.*} Quidni, in Romanos? in eos quibus Dominus eſt temporalis, qui intra ditiones ſunt ſuas, & Synodi ſuæ, ſi Decretis ipſius obtemperare nolint. Verùm, etſi in hos habeat, in alios non habet, qui extra ditiones ei ſunt: Populo enim Romano, & *Vrbi* Decretum hoc, non *Orbi* ſcriptum eſt. 2. Tum (præſente ibi & aſſenſum ad hoc ſuum præbente Imperatore *Carolo*) poterat etiam indici pro pœnâ, bonorum publicatio, nempe in eos, qui, quod ius Imperatoris eſſet, id poſtea violarent: vt ita, non *Canonis* modò, ſed Legis etiam vim haberet.

B. ‡ *Hiſtoriam de priuilegijs Carolo conceſſis confictam videri: nam Sigebert, qui 1. illam mandauit literis 300. circiter annis poſterior fuit Carolo. Pag. 60.*

Nihil ex veritate lucri, *Roma*. Reſtat, non vt vera ne ſit, ſed vt {‡ *conficta, nõn vera videatur*} atque hic iterum *angariatur Cardinalis* {*videri*} ſuo. {*Sigebertus, id primum literis mandauit. Is autem trecentis annis Carolo poſterior.*} Non primus id *Sigebertus*. *Walthramus* enim, ante eum: ſed neque *Walthramus* primus; vtroque ducentis annis prior, *Eutropius Longobardus*.

B. ✠ *Eginartus & Annaliũ Francorum Author, nullam huius priuilegij mentionem fecerunt. Pag. 60.*

Sed, {✠ *Eginhartus, & Author Annalium Francorum mentionem non faciunt.*} Eſto, ſed non negant. Pluris autem in Hiſtoriâ, quid *aſſerat* vnus, quàm quid *taceant* centum. Quàm multa verò, vocentur in quæſtionem, ſi ab Hiſtorici vnius, alteriuſue *ſilentio*, argumentari liceat?

B † *Quo pacto verum eſſe poteſt, cùm tempore Hadriani Carolus Imperator non eſſet? Pag 60.*

Verùm † viuente *Hadriano*, nondum Imperator *Carolus*. Non tam plenus fortè primo die, quàm pòſt. Per incrementa enim & gradus, ad nouum in *Occidente* tandem Imperium emicuit. Addita fortè poſt à *Leone tertio* ſolennia. Sed etiam, tum ſalutatus Imperator, & qui Decreti illius capax eſſet.

‖ Sed

Digitized by Google

‖ Sed enim, { *Cur nullum tum omnino creauit Pontificem Carolus*? } Quî potuit, cùm viuente illo, nullus diem obierit, vt alium ei ſucceſſorem deſignare poſſet? *Leo* enim *tertius*, *Carolo* ſuperſtes. At ſucceſſores eius creârunt, *Ludouicus*, *Paſchalem*, & *Gregorium 4.* *Lotharius*, *Leonem 4.* *Benedictum 3.*

✠ Nam, *Bibliothecarios* veſtros non audimus. Eruunt è *Bibliothecâ* ſuâ, nôn niſi quæ pro *Sede* faciant, quæ in rem *Pontificis* ſint. Tacent, vbi *Cæſari* ius vllum, vel vnde ei poteſtas in *Dominos Bibliotheca*. Cur enim in *Bibliotheca Dominos*, officioſi non ſint? in *Bibliothecâ* ſuâ eradant, quæ contra eos: inſerant, quæ pro ijs faciant? dum, in ordine id ſit, ad bonum ſedis Apoſtolicæ.

‡ De *Hadriano ſecundo*, ſecus rem referunt. *Platina* Legatos Ludouici indignatos, quòd authoritas Imperatoris, in creando Pontifice, non interpoſita. Satiſfactum autem eis, quòd dicerent, multitudinis voluntatem, ſe in tanto tumultu moderari non potuiſſe. Nam, quam ex *Gulielmo Bibliothecario* reſponſionem narras datam, { *ne legatos expectandi mos inoleſceret.* } Non *ſedâſſet* Legatis *indignationem*; excitâſſet magis. Sed vel ipſe tuus *Gulielmus*, Senatorum conſilijs, ſedatum multitudinis tumultum refert; & acceptâ demum Imperiali Epiſtolâ, nec priùs, *Hadrianum* ſacratum fuiſſe. At, qui poſt *Hadrianum* ſubſecuti ſunt Pontifices 50. à *Iohanne nono*, vſque ad *Leonem nonum*, omnes à *Cæſare* creati: teſte vel [a] *Genebrardo*, qui proin, omnes ei cenſentur *Apoſtatici*: vt & [b] *Platinæ*, quod *per poſticum, non per oſtium ingreſſi ſint*. Nec hæ igitur obſtant coniecturæ, quin *Carolo* hoc datum. Nam, quòd *datum*, nec *admiſſum*: ante Cardinalem nemo vnquam ſomniauit.

Quod autem { † *in Capitulari ſuo Carolus, liberas eſſe electiones iuſſerit*, } ne id quidem ad rem facit; *liberæ* enim eſſe poterant, vt ſuum tamen Imperatori ſuffragium ſaluum fuerit. Nam, *Canonem 22. Octaui Concilij*, pro ſubintroducto habemus, cùm in Exemplaribus eius Græcis quatuordecim modò extent: & eſt *Gregorio quarto* aſcriptus Canon ille, in *Gratiano*, qui 40. annis obijt, ante *Hadrianum ſecundum*. *Carolus*, electionum *libertati*, aſſenſum ſuum nihil obeſſe ſtatuit. *Hadriani ſecundi* Canon ipſe, nunquam rogatus eſt: nunquam ergo per illum, *Hadriani primi*, abrogatus.

B. ‖ *Si Carolus Pōtifices creandi ius habebat, cur nullū omnino creauit, neque ipſe neq; multi ex Succeſſoribus?* Pag. 60.

B. ✠ *Anaſtaſius Bibliothecari⁹ nuſquam Caroli vel Succeſſorū eius meminit, ſed à ſolo Clero & populo electos & creatos fuiſſe tradit.* Pag. 60

B. ‡ *Gull. Bibliotb. ſcripſit vitam Hadrian 2. à Clero & populo ſolum electi. Et cum fortè legati Imperat: Romæ adeſſent & quererentur ſe ad electionem inuitatos non fuiſſe, reſponſum eis ſcribit, id eâ ratione factum, ne legatos Principum in electione Rom. Ponti. expectādi mos inoleſceret. Quâ ratione acceptâ Legati omnem ſuæ mentis indignationem medullitus ſedauere.* pag. 60.

a Init ſecul. 10.

b In Silueſtro. 3.

B. † *Carolus in Capit. ſuo. l. 1. c. 84. deceruit liberas eſſe debere electiones Cleri & populi. Hadrianus 2. in Cōcil. gener. 8. Can. 22. prohibet omnino Principibus, ne ſe electionibus Epiſcoporū admiſceant.* P. 61.

Deſperat tandem Cardinalis tot *angarias* paſſus, & quę conficta modò, vera iam videntur denuò. Dat enim {‖ *Creatos ab Imperatore Pontifices* } nec *praiudicij* tamen quid, inde *Pontifici* generari. Non ſanè *praiudicij* quid ex eo, quòd iure ſuo vtantur. Nam ſi in voce {*dandi* } hæreat, in eoque vim ponat, vt non *proprio iure*, ſed ex dono Pontificis hoc habeant; docebit eum [a] *Gloſſa* ibi, *dare*, id eſt, *datam oſtendere*. Et alibi, *dare*, id eſt, *datam pronunciare*. Vt conceſsio illa, nihil aliud fuerit, quàm agnitio, Imperatori eſſe ius, Pontificem creandi; tam *Carolo*, *Leonem tertium*: quàm *Mauritio*, *Gregorium*, quàm *Conſtantino*, *Agathonem*; quàm *Theodorico Symmachum*.

B. ‖ Nihil praeiudicari Summæ Pontificis authoritati, etiamſi verum eſſet Pontifices aliquando ab Imperatorib⁹ fuiſſe creatos, tum quia id, non ex proprio iure, ſed ex priuilegio Põtificis fecisſet. pag. 61.

a 23. 5. vlt.

Cùm verò, quod ſemel *Cæſaris* eſt, ampliùs *Cæſaris* eſſe nequeat; reperies tamen, & *Hadrianum* voce hâc vti [*tradidit*,] cum *Carolo*: & eâdem *Leonem octauum*, cùm *Othoni primo*; & eâdem denique, *Paſchalem*, cum *Henrico quinto*. *Dant* omnes, omnes *tradunt*, *concedunt*: quod tamen *omnes*, non poſſunt, *Dant* ergo, *tradunt*, *concedunt*; (id eſt) *datum*, *traditum*, *conceſſum oſtendunt* modò, & *pronunciant*.

✠ At *poteſtas* hæc, in *eligendum* aliqua: in *electum*, *nulla* eſt. Nec enim hîc agitur niſi de *inſtituendo*, de *deſtituendo* non agitur. Quæ verò ſit, in Papam poteſtas Cardinalium, etiam in *electum* (ſi vires eis adeſſent,) ex *Piſano Concilio* ſatis conſtat, in duos, *Papam Gregorium* 12um. & *Benedictum* 13um: ex *Baſilienſi*, in *Eugenium* 4m. ſed iam *vires* fortaſſe *non adſunt*, *nec iudicant expedire*.

B = ✠ tum quia electores authoritatem aliquam exercent in perſonam deſignandam, cui Pontificatus dignitas conferenda eſt, nullã exercere poſſunt in Pontificem electum. P. 61.

‡ Vix tandem, fatetur } [b] *per annos circiter ducentos* } Electioni Pontificis interueniſſe aſſenſum Imperatoris: etiam, (quod dictu fœdum) { *numeratas pecunias*. } Qui annorum numerus, præſcriptioni ſatis eſt, etiam contra Romanam Eccleſiam. At in *Benedicto II*. videtur ei deſijſſe. Alijs autem videtur ſecus; videtur autem, non ſine ratione. Nimis enim anguſtum temporis ſpatium, (vix decem menſium,) quibus ſedit *Benedictus*, quo ſanctitatis de eo fama vſque adeo celebris, vt *Conſtantinopolim* vſque trans mare inclareſceret: cui tamen, delatum hoc dicitur à *Cardinale*. Tum, ſi delatum, breuis mora: modico enim tempore obſeruatum: vt in *Conône* (ſi *Platinæ* credimus, qui intra annum ſubſecutus eſt *Benedictum*) *Exarchi Theodori* conſenſus interuenerit. Quo viuente etiam, ſucceſſor *Theodori*,

B. ‡ Negare non poſſum⁹ quin principes Ariani abſq; conſenſu ſuo, aliquando etiam abſque numeratâ pecuniâ Pontificem creari non permiſerint. Pag. 62.

b Vide infra.

dori, *Iohannes Platina* Exarchus, pecunijs à *Paſchale* ſollicitatus, vt ſuffragijs ipſius, poſt mortem *Cononis*, Pontificatus *Paſchali* decerneretur. *Benedicti* ergo, ſi vllum fuit, [illegible] fuit priuilegium; & ad priſtinum morem, citò res redijt. Nec id *Cardinali mirum* videtur, (ſanè nec cuiquam, credo, alij) in *Electiones* tum Pontificum, ius fuiſſe *Imperatori*; cui, in *perſonas* quoque tum fuit. Multos enim ex ijs, ex *Imperatoris* ſententiâ, *exilio*, *carcere*, *morte* mulctatos.

|| In *quinto* autem *Pſalmo Pœnitentiali*, mentio fit à *Gregorio*, non quòd { *Tyrannica fuerit lex* } iſta, ſed, quod aliqua tum *tyrannis* fuerit. Verùm illa, apud doctos & probos viros, *Agilulphi* creditur *Longobardi*, qui tùm ſæuiebat per *Italiam*: non *Mauritij*, quem toties alij, toties *Gregorius* tam honorificè appellauit.

B. || *Fuiſſe autem tyrannicã illam legem teſtatur Gregorius in explicatione Pſal.4. pœnitentialis.* Pag. 62.

In aperto igitur eſt, nec obſcura, in Pontificem poteſtas *Cæſaris*. Quid ergo monet? { + *Non ex eo quod fecerint, ſed ex eo quod facere potuerint, de Principum poteſtate, iudicandum.* } Etiam, & de *Pontificum* quoque *poteſtate*, idem moneat. Certet itaque vtrobique cauſa cum causâ: ſed de poteſtate interim fateatur, quæ (vtcunque legitima eſt) poteſt, adeóque ſolet interdum, ad iniuſta operari.

B. + *Non iudicandum eſt de poteſtate Principũ in Pontif. ex eo quod aliquando fecerãt, ſed ex eo quod iuſtè facere potuerunt.* Pag. 62.

Tum non niſi { ‡ *ducentis annis* } poteſtatem hanc viguiſſe: non damus. Illam enim (ne tum quidem in *Benedicto* interruptam) mox in [a] *Conône* vim habuiſſe. Quæ *centum* pòſt *annis* decreta eſt [b] in *Synodo* ab *Adriano* primo: Quæ *centum circiter pòſt annis* vim adhuc obtinuit, in [c] *Hadriano II.* Quæ *centum adhuc annis pòſt*, decreta eſt in *Synodo* [d] à *Leone VIII.* Quæ *annis* penè *centum pòſt*, illuſtrem praxin habuit, ſub [e] *Henrico nigro*: manſit denique ad [f] *Gregorium VII.* intermiſſa fortè interdum, dum *bello* occupati Principes, ſed vbi *pax rurſum*, ſtatim reuocata; donec [g] *Henrico V.* tandem, per *Calliſtum II.* ingratijs atque per vim extorta eſt. Vbi, locum habet; (quod ſuprà paulò poſuiſti,) *non ex eo quod fecit Pontifex, ſed ex eo quod iuſtè facere potuit*, ferenda de facto ſententia. Verùm ita comparatum eſt apud *Cardinalem*, vbi *Pontifex* in *Cæſarem* quid, *libertas vera*; vbi *Cæſar* quid in *Pontificem*, *Tyrannis mera*.

B. ‡ *Si per annos circiter ducentos ſuſtinuit Eccleſia tyrannidem illam, per annos mille quadringentos libertatem ſuam obtinuit.* Pag. 62.

a An. 686.
b An 774.
c 868.
d 963.
e 1037.
f 1073.
g 1122.

+ Ad exutos Pontificatu, ab *Othone* & *Henrico* { *reſpondet facilè. Non factum id Imperiali poteſtate.* } Quæ ipſa, per ſe *facilè*

B. + *Neque Otho. Ioh. XII. neque Henricus Benedi-*

cilè

ctũ Sylueſ. & Greg. imperiali poteſtate depoſuerunt, ſed per Synodum Epiſc. Eccleſ. authoritate, deponi curârunt. Pag. 63.

a Ad an. 1046

B. ‖ *Neque facilè concedimus iuſtam fuiſſe depoſitionem eorum Pontificum.* Pag. 63.

b Ad an. 963.
c 955.
d 959.
e In Greg. VI.
f Ad an. 1046.
g 1045.
h Lib. 6 ca. 32.
i An an. 1046.

cile concidit *reſponſio*. Nam & *imperiali*, ait [a] *Sigebertus*. Sed à *Synodo* id factum. *Synodus* autem quâ authoritate conuênit? Certè, quod à *Synodo* fit, quam *Imperialis authoritas* non alium in finem indixit; id, *imperiali authoritate* factum haud quiſquam negauerit.

Etiam (quod miretur Lector) [‖ *non facilè concedet iuſtam fuiſſe horum Pontificum depoſitionem.*] Non *iuſtam Iohannis XIII.* (quem Platina *ſceleratiſſimũ hominem dixit, vel monſtrũ potiùs?*) qui duobus Cardinalibus (*Chriſtis Domini ſcilicet,*) alteri naſum, manum alteri præſcidit? qui in adulterio deprehenſus & confoſſus? quem [b] Sigebertus, *nefarijs de cauſis infamatum?* [c] Palmerius, *in omnem luxuriam diſſolutum?* [d] Polonus, *adeo lubricum, vt fœminas publicè teneret?* Non *iuſtam* autem reliquorum trium? quos [e] Platina *tria teterrima monſtra*, [f] Marianus, & [g] Vrſpergenſis, *non dignè conſtitutos?* [h] Friſingenſis, *tres inuaſores, & pudendam confuſionem Eccleſiæ Dei?* [i] Hermannus, *erroneos Pontifices.* Nec *iuſtam* tamen *fuiſſe eorum depoſitionem!* Ecqua *iuſtior* cauſa, quàm *inuaſionis*, & *Simoniæ?* Ecqua *iuſtior* authoritas, quàm *Imperatoris* & *Synodi?*

Illud autem, quod ſubijcit ibi de *authoritate vſurpatâ*, eò ſpectat, quòd Pontificatum rapſerint, clepſerint, authoritate propriâ inuaſerint: (non autem, quod, ex Canone *Hadrianus* faciendum illis fuerat, Imperatoris deſignationem expectârint,) atque ita, quod *Cæſaris* erat, per iniuriam occupârint.

B. ✠ *Non propriè Greg. depoſitus fuit ab Imperatore, vel à Synodo, ſed ſpōte ceſſit, eo quod de Simoniâ conuictũ ſe cerneret. Non deſunt tamẽ viri grauiſ. qui Greg. 6. nullius criminis cōuictum fuiſſe defendant.* pag. 64.

k Ad ann. 1045.

B. ‡ Porro Platina *nullam cauſam reddit.*

✠ Nam, quod cum vno *Othone* ſentire malit *Cardinalis*, qui *abdicâſſe ſe Papatu Gregorium VI.* autumat: quàm cum reliquis quinque, qui *depoſitum fuiſſe*; facit id, ſatis pro Imperio. Quòd verò & *Othonem* vnicũ ſuum, pòſt reijcit, (qui *Gregorio ſimoniæ notam inuſſit*:) nec *vllius criminis conuictum* velit, quem [k] *Hermannus conuictum* aſſerit, (totidem ſyllabis) quid ei facias? qui *Hiſtorico* planè nulli fidem habet: ipſe, quid ante *annos quingentos* actum fuerit, ſolus ſcit, ſolus ſapit.

‡ *Platinæ* verò cenſuram, ſi expectat, de *tribus* illis Benedictum, *hominem ignauum & nullius pretij, meritò ab omnibus accuſatum, & diuino iudicio condemnatum, cuiúſque ſimulachrum monſtroſum, poſt mortem, apparuerit.* Syluestrum, *Non à Collegio Patrum, ſed largitione Papam creatum, meritò pulſum, quòd non per oſtium, ſed per poſticum intrâſſet, vt fur & latro.* Gregorio, *venditum*

venditum à Benedicto *Pontificatum.* Hęc, cùm *Platina* de ſingulis ſcriberet, cùm de omnibus, (*tanquam tria teterrima monſtra abdicare ſe magiſtratu coactos*) nullámne cauſam reddidit, cur depoſiti fuerint?

At importunus eſt cùm ‖ *duobus* modò *exemplis*, aſſerit niti cauſam hanc. Poſſent enim addi hijs plurima, & nos numero (ſcio) vinceremus. Nec alio exempla hæc animo adduxit Rex, quàm vt doceret, quam, iam aſtruit Pontifici poteſtatem Cardinalis, *vſurpatam* eſſe, adeo non in more, priſco ſeculo: vt contrarium tum eius non ſemel, vſu venerit.

B. ‖ *Si ex hijs exemplis aliquid efficeretur ad probandum habere ius Imper. ad Pontifices deponendos, faciliùs probaretur ex plurimis exemplis contrarium.* pag. 65.

De ✝ *Gregorio iuniore*, Græcis hominibus peregrinis non credimus, qui, cùm longiùs abeſſent, ſæpe in rebus noſtris hallucinati. *Platinæ* potiùs, qui (quod Cardinalis feciſſe *Gregorium* ait) id quo minùs fieret, *authoritate ſuâ, vt obſtaret*, ſcribit *anniſum eſſe*. *Vectigalibus* enim vel *cenſu* priuare, eſſet id quidem, *quæ Cæſaris ſunt, Cæſari ne reddant*, prohibere.

B. ✝ *Gregor. iun. Leonem Iſaur. excommunicatum priuauit vectigalibus Italiæ. Teſtant. hoc Cedrenus & Zonaras.* pag. 65.

‡ *Carolo* autem, *Leo III.* nihil contulit, præter ritum vnguenti & coronæ. Ipſe ſibi rem virtute ſuâ acquiſierat. Ipſe *Græcos Imperij parte priuauerat. Scito* autem *populi*, ait [a] *Blondus*, [b] *Platina*, [c] *Egnatius*, etiam [d] *Pius II.* Pontifex, veſtri omnes, denique & [e] *Onuphrius*, *Imperator deſignatus eſt.* Ac ſub *Leone* quidem ceremonia hæc, at res diu antè collata ſub *Hadriano*: Sic enim [f] *Niem*, *Populus Romanus conceſſit Ei: & in Eum, omne ius ſuum & poteſtatem tranſtulit. Ad eorum autem exemplum*, Hadrianus *Papa, cum omni clero ac populo, ac vniuerſa ſanctâ Synodo, conceſſit* Carolo Auguſto *omne ſuum ius & poteſtatem eligendi ſummum Pontificem.*

B. ‡ *Leo 3. tranſtulit Imperium totum Occidentale à Græcis ad Francos.* Pag. 65.

a Decad. 2. lib. 1.
b In Leon 3.
c In Carol. Mag.
d Epit. Blond. 2. 1.
e In Leon. 3.
f De iurib. & priuil. Imperij.

⁂ Nec vel *Henricum IIII.* priuauit Imperio *Gregorius VII.* niſi ore tenus, bruto (quod aiunt) fulmine, vt qui, pluſquàm *triginta pòſt annis* Imperator ſederit; etiam pluſquàm *viginti annis Gregorio* ſuperſtes fuerit: etiam *Victorem*, etiam *Vrbanum*, fato functos viderit; nec, niſi ſub *Paſchali* demum, à filio ſuo, per vim & fraudem & impietatem ſummam, coactus ſit abdicare.

B. ⁂ *Gregorius 7. Henricum 4. priuauit Imperio.* Pa. 65.

† Neque *Othonem* itidem *Innocentius III*: ſed, vbi infœliciter pugnâſſet cum *Philippo Gallo*, vltrò ſe recepit in patriam, ibíque mortem obijt. Atqui *Otho*, iure priuari non potuit, qui ius nunquam habuerit; duobus modò ſuffragijs de ſep-

B. † *Innocētius 3. Othonē 4. depoſuit.*

tem lectus, atque aſcitus ad imperium, in *Philippi* iniuriam.

B. ‖ *Innocentius 4. publicè depoſuit Fridericum 2.*

‖ Sed neque *Friderico II.* ſententia (quæ extat) nocuit; non quòd ab *Innocentio IIII.* depoſitus, non quòd *Haſſiæ Lantgrauius* ei ſuffectus. Nemo, eo viuo imperium attigit, *quinquennium* pòſt tenuit; tenuiſſet diutiùs, niſi *Manfredi Spurij* veneno, vel vi, ſublatus de medio fuiſſet.

B. ✠ *Clemēs 6. Ludouicum 4. Imp. imperio priuauit.* Pag. 65.

Denique ✠ *Bauarus* (ſi ſine Pontificis conſenſu non ſit Imperator) quî potuit *priuari Imperio?* Spreto enim Pontifice factus Imperator; etiam, qui ſuccederent, fieri poſſe, *Decreto Imperiali* ſanxit. Cuius, eâ de re *Decretum* etiamnum viget. Ille verò, toties, à tot Pontificibus petitus, totos *triginta duos* annos ſedit, nec vllis Pontificum diris, nec, niſi morte demum, *imperio priuatus eſt.*

Omnino autem inſignis hæc Cardinalis ſtultitia, ſi mundo iam putet perſuaderi poſſe, vt *Bullam* iam ſuam *ebulliuit* Pontifex, & *plumbum* appendit, eo ipſo *priuari imperio* Cæſares, Reges, regnis ſuis. Res accedat opus eſt, alioqui *vana* Pontificum, *& ſine viribus ira.* Non fiet autem id, niſi committere inter ſe principes poſsit, niſi facem præferre ſubditis, ad ſeditionem aliquam. Alioqui, vidit Orbis Chriſtianus, Patrum memoriâ, priuatũ regno *Henricum* noſtrum à *Clemente VII.* vidimus ipſi, ELIZABETHAM noſtram à *Pio V:* Regem (qui nuper fuit) *Galliæ* à *Sixto V.* à *Gregorio XIIII. priuatos* (inquam) hos vidimus, nec tamen *priuatos.* Tum diſploſo in Eos Pontificio hoc fulmine, pro Regibus tamen legitimis habitos, habitos autem, non minùs ab ijs, qui Pontifici fauerent: cùmque *Henrico* noſtro, & *Carolum Cæſarem*, & verò *Franciſcum Galliæ Regem*, cum ELIZABETHA noſtrâ *Carolum IX.* alióſque principes, fœdus inijſſe, tanquam cùm veri nominis Principibus, non obſtante, quòd, Eos Papa, & ſacris & Regnis per ſententiam ſuam ſpoliâſſet. *Non* enim *ſemper ferit, quodcunque minatur*, fulmen Pontificis. *Ad alios pertinet executio*, qui ſæpe tamen non cenſent *exequendum.*

B. ‡ *Per non breue tempus conſueuiſſe Epiſcopos à Regibus inueſtiri: ſed Gregorium 7. fortiſſimũ Eccleſiæ Dei vindicem non timuiſſe*

‡ Reſtitiſſe Papæ Reges, ſtrenuè reſtitiſſe, & id quoque ad rem facit: ac primò de inueſtiturâ Epiſcoporum, {*per non breue tempus*} (poterat autem, *breuius*, per longum tempus) conſuetudinem illam inualuiſſe, fatetur Cardinalis. Quàm verò longum? A *quingenteſimo*, ipſe ait. Per *annos* ergo 570. obtinuit.

obtinuit hoc, vel Cardinale confitente. Vbi quidem, aucti fundis & feudis per orbem Epiſcopi, (aucti autem, Imperatorum munificentiâ,) intererat Imperatorum nôſſe Epiſcopos, & de eorum conditionibus & fide certos eſſe, quos illa tum incrementa honoris atque opum, magnæ & potentiæ in Republ. & authoritatis reddidiſſent. Tum verò, poſt annos *mille & ſeptuaginta*, viſum { *Vindici fortiſſimo* Gregorio VII. *veteres, & Sanctas Eccleſiæ leges reuocare*. } *Veteres* autē & *Sanctas*? par eſt. Quas illas? Vnam modò memorat (*vnum Canonem*, nullum *Canonem*) nempe *viceſimum ſecundum Generalis 8*ⁱ. vbi, (ſi *Græcis* vt æquum eſt, credimus, de Concilio ſuo) *quatuordecim* modò *Canones* extiterunt. Fuerit tamen, vt talis ibi *Canon* editus fuerit; *Vetus* ea *lex* dici non poteſt, contra quam, per *trecentos & ſeptuaginta* annos, conſuetudo magis *vetus*: *vetus* potiùs *conſuetudo* illa, hæc *noua lex*. Sed, anne *Lex* tamen? aut in quoquam vim *Legis* obtinuit? Non videtur certè. Nam qui *Hadrianum* mox inſecuti ſunt Pontifices 50. per annos *centum* & *quinquaginta*, omnes *per poſticum ingreſſi*, Cæſare nempe ſe, in eorum electionibus, admiſcente. Nec *vetus* igitur *lex*, nec omnino *lex*, *Canon is Hadriani II.* Et *Gregorius* ergo *ſeptimus*, non *veteres & ſanctas leges renouauit*, ſed *prophanas* & *ſuas* innouauit.

veteres & Sanctas Eccleſiaſticas leges reuocare atque defendere. Scribit enim ad Hugonem Dienſem, vt Canonem 22. 8. Synod. General. renouari curaret. Pag. 66.

‖ *Succeſſores Gregorij*, non mirum *defendiſſe*. Erat id è re illorum, rem alioqui non feciſſent. Nec ſi *Anſelmus* hic & ille etiam, mirum: *Sancti* enim non fuiſſent, niſi tempori tum, & Scenæ ſeruijſſent. *Canonici* autem *Leodienſes* canonizati non ſunt.

B. ‖ *Quam ſententiam, defenderunt non ſolùm Succeſſores eius, ſed etiam ſancti duo Anſelmi, Cantuari. & Lucenſ.* Pag. 66.

✢ Etiámne vero? { *deridicula* } ſunt illa *Bonifacij*, *in temporalibus ſubeſſe ſibi Philippum* Regem? aut ab *iracundo homine* profecta? an potiùs à mortalium *ſuperbiſſimo*? Salutatus ſic à Pontifice Rex, non mirum ſi graues inimicitias exercuit. Grauis enim cauſa. Et iuſta Regis reſalutatio. Nec { *excidit*, } potiùs expreſſa eſt: quam & ſeriò tum ſcripſit, & *Bonifacium* pòſt, ita ſine deridiculo perſecutus eſt, vt extra iocum, tanquam canis ſit mortuus. In re calidiſsimâ friget hîc Cardinalis. Sanè enim *Bonifacij ridicula* hæc, vel fulmine digna.

B ✢ *Epiſtola Philippi Pulch. ad Bonifacium VIII. ridiculam continet ſalutationem, qualem ſcribere potuit iracundia potiùs quàm cōſideratio. Nec mirum ſi iratis animis quædam exciderint.* Pag. 66.

‡ Vide autem hîc Cardinalis indolem: quæ in *Arreſtis Senatus* ſunt, queę *publicis monumētis* conſignata, à *Sancto Ludouico*, contra

B. ‡ *Legi Pragmaticam Sanctio que habetur*

contra *exactiones Romanæ Curiæ*, in dubium reuocat, & quærit in Margine,{ *An eas S. Lodouicus prohibuerit*:{ Apud *Aemilium*, *Gaguinum*, in *Bibliothecâ Margarini*, *non legit*. Quid tum? { *Addita* ergo putat *in odium Eccleſiæ Romanæ à Gillio*. { Itáne? *Areſtis Senatus* quæ ſanctè vbiq; & religioſè aſſeruantur? Immò (eſt enim & locus coniecturæ noſtræ) non à *Gillio addita in odium*, ſed ab alijs *ſubducta in fauorem Eccleſiæ Romanæ*, quam (ſi verba hęc addita non ſunt, et non ſunt addita) *odio dignam* hîc, fateri cogitur Cardinalis, idque non *ambitionis* modò, à *Philippo*: ſed & *auaritiæ* quoque nomine, à *Ludouico*. *Recitata* verò *verba illa* videas, non apud *Gillium* modò, etiam apud [a] *Tillium*, apud *Pithæum*, etiam in *Decreto Eccleſiæ Gallicanæ*. Apud [b] *Pithæum* autem videas, prætcrquam quòd, hodiè in *Archiuis extent*, etiam in vetuſtis Exemplaribus excuſa extitiſſe. Duo autem nominat, *Stylum Parliamenti 1515*: & *Eliæ Archiepiſcopi Turonenſis* librum, 1518. Videas & inuſtam in eo notam perfidiæ, ijs, qui ſic, integro articulo mutilam ediderunt. Vnâ etiam videas, quâ fide veſtri homines verſari ſolent, in caſtrandis veterum ſcriptis, & *S. Patrum Bibliothecâ excudendâ*.

nem Tom. 6. Bibliothecæ. S. Patrum, vbi habētur eadem ordinationes demptis verbis ſupraſcriptis, quæ videntur poſtea addita in odiū Eccleſiæ Romanæ. Legi etiam apud Paul. Aemilium, & Rob. Gaguinum, & verba illa à Gillio recitata non reperio. p. 67

a Pag. 356.

b Pag. 643.

{ ‖ *Addictum Pontifici Ludouicum* { quis dubitat? (vt erat ætas illa) *Sanctus* alioqui nôn clueret; nec mirum quòd *addictus* ipſe, alioqui *Friderici* ſupplicio addicendus. Nôrat enim tum, Pontificis *grauem iram*, *& inexaturabile pectus*. At id tamen hîc illuſtre, quòd, quantumuis *addictus in* cauſâ *Friderici*, in cauſâ tamen ſuorum & ſuâ lentus non fuerit, *Exactiones* tam immanes non tulerit, *Sanctionem* illam, quantumuis *Sanctus* ediderit.

B. ‖ *Legi apud eoſdem authores S. Ludouicum Ro. Eccl. fuiſſe addictum & obedientem.* Pag. 67.

✠{ *Efficere non potuit, aut Pius apud Ludouicum 11. aut Iulius apud 12. vt Sanctio illa de medio tolleretur. At effecit Leo cum Franciſco.* { At non *effecit*. Nam, non obſtante *ſeſſione illâ 11. Synodi Lateranenſis*, necdum *ſublata* eſt; necdum *ſublatam*, Sacramento tecum contendet *Sorbona*. Interpoſitam enim eſſe [a] *Appellationem Academiæ Pariſienſis*, in Congregatione *Generali apud S. Bernardum, anno 1517. Martij 27:* Et ad proximum Generale *Concilium* prouocatum: tum, quòd [b] *Franciſcum Regem, Leo Pontifex*, in medio *armorum ſtrepitu*, *conſenſum ei rei ſuum præbere coegerat*: tum, quòd *Pariſienſes* (quorum maximè intererat) nec *vocati* ſunt, nec *auditi*: tum denique, quòd *Baſilienſ*

B. ✠ *Quod Pius 2. Ludouici temporibus efficere non potuit, vt Pragmat. Sanctio omninò tolleretur, effecit pòſt Leo 10. Franciſco primo regnāte.* Pag. 68.

a Decret. Eccl. Gallic. Pag. 1249.

b. Pag. 1252.

Digitized by Google

lienſi(quod apud eos *Generale eſt*,) per *Lateranenſem* illam non derogetur; quam, nec *Cardinalis* ipſe, habet pro *Generali*: ſed, appellationem hanc { *quia cauſa ſua parùm fauebat, Cardinalis facilè præteriri paſſus eſt.* { Quomodo *paſſus* etiam *præteriri*, minas de *Patriarchâ*, ſibi per *Gallias* conſtituendo: Et, de *Papa ab Eccleſiâ auferibilitate*; Aculeos enim habebant hæc, *pungebant* credo.

‖ In eo autem hallucinatur egregiè, quòd *Exemplorum* inopiâ, non *plures* ibi Rex attulerit, qui Papæ reſtiterint. Satis hoc teſtium putauit eſſe, ſi *duodecim* citaret: ni putâſſet, facilè illi accumulare plures, vel *duodecies duodecim*: facturus, vbi id volet *Cardinalis*: quique { *Epiſcopos* eius *plurimos à Regibus vexatos* { longè ſuperent. At, qui Regem *miratur Reges* tam *paucos numerâſſe*, ipſe plures Epiſcopos tamen non numerat, *quinque* tantùm: *Dunſtanus* enim extra cauſam hanc, niſi *amor mulierum*, *libertas* quoque *Eccleſiaſtica* ſit. Nec rectè tamen ſubducit ibi rationes. Non enim ibi *Decanus vnus* tenetur; ſed *Decani duo, Epiſcopi quatuor*; *Abbas*, & *Prior*, præter *Canonicos duos*, totidemque *Rectores*.

B ‖ *Admiror intra ſpacium 500. annorum tam paucos inobedientes à Rege numerari potuiſſe: cùm conſtet à Regibus Angliæ per hoc tempus plurimos Epiſcopos & Archiepiſcopos ob eam cauſam vexatos, quòd mallent Pontifici potiùs obedire, quàm Regi.* Pag.69.

✠ *Anſelmus*, annis vix duobus [a] vltrò *exulauit* & volens. Nam Rex, hominem exeundi cupidum retinere voluerat in Regno, ter exeundi veniam negauit. Et hoc tu *exilium* vocas? At quę cauſa turbarum? Nondum, concilium Romanum, nec adhuc concluſum ibi *de inueſtituris*. Non ea ergo tum *Anſelmi* cauſa, ſed quòd *Turbanum* in ſchiſmate Papam agnouerit, quem Rex & Regnum nondum habuerant pro Papâ. Ita verò tum non *Sancta Anſelmi* cauſa hęc, vel liquidi iuris; vt (audito Regis nuntio) inducias daret *Vrbanus*, & ampliùs deliberandum cenſeret. At, cùm *Paſchalis* nouus Pontifex, quique nouo exemplo ad arma primus conclamauit, loricatus ipſe: qui Regi, nec [b] *pro ſui capitis redemptione, Eccleſiarum inueſtituras impunè permiſſurum ſe, ecce, coram Deo, dixerat*, quid mirum, ſi paulò commotior Rex, Regni aditum *Anſelmo* interdixit, eadem tum, cum Paſchale ſentienti? Quem tamen, *Adelæ* ſororis ſuæ precibus, non ita multò pòſt, recepit in gratiam, boniſque ſuis in plenum reſtituit.

B ✠ *Notum eſt quanta paſſus Anſelmus a Rege Wilhelmo, quot annis exulauerit, quoties ad Pontificem confugerit.* Pag.70.

[a] Edinerus in vita Anſel.

[b] Idem ibidem.

‡ Nam { *victoria* { illa, (quam memoras) *Paſchalis* erat, Cæſare tum & Principibus, non *cauſâ* ſed *vi* ſuperioris. *Furor in curſu*

B. ‡ *Dedit illi tamen Deus poſt mortem Wilhelmi glo-*

rioſam victoriam. Pag 70.

curſu fuit, *currenti furori ceſſum* eſt; fateris ipſe, *vſus Anteceſſorum relictus eſt*, quodque, ex vſu ius accreuerat. Non ius ergo, ſed iuſtitia defuit.

B. || *Non minus notum eſt & quanta, & quàm grauia paſſus ſit S. Thomas ab Henrico 2. cuius perſecutionem fugiens ad Pontificem Romanũ ipſe quoq; ſe contulit, ſed & etiam victoriã obtinuit, cùm poſt eius obitum clarificante eum Domino ſignis & virtutib⁹, idem Rex publicam pœnitentiam egerit.* Pag. 70.

a Vit. & proceſ. Thom. l. 2. c. 30.

|| At *Thomæ*, alia cauſa fuit, nec ea multùm, à *Venetâ nuper*, diuerſa. Pro *Clerico homicidâ*: pro alio etiam, qui Iudices ipſos Regni pro Tribunali ſedentes petulanti ore laceſsiuerat; ex *libertate Eccleſiaſticâ* interceſsit, vtrumque à mortis ſententiâ vindicauit. Pòſt verò, fidem Regi bis datam, de Regni conſuetudinibus obſeruandis, *Oxonij* primùm, pòſt *Clarendoniæ*, vltrò fefellit; vtque à Iuramento, & fide Regi datâ ſolui poſſet, à Papâ impetrauit. Nec tamen *Regno pulſus*; ſponte exceſsit & ipſe. At, vbi ad pedes Regis bis proiectus, bis culpam ſupplex agnouiſſet: & Regis gratiæ & Sedi ſuæ reſtitutus eſt. Non ergo in cauſâ hac *victoriam* obtinuit, ceſsit potiùs. Hanc autem Regi, de hoc eius tam benigno facto gratiam retulit, vt reuerſus ſtatim, [a] circa *Henrici iunioris*, Regis filij coronationem, turbas daret, ac contra eos, qui ſolennijs præfuiſſent, cenſuras fulminaret. Cæſus eſt pòſt furore militum, nec Rege tamen conſcio, qui & purgauit ſe de facto ſatis, & verò, Orbi toti, ſuper potiùs quàm ſatiſfecit. At nec illa, quæ narras, *ſigna* ſubſecuta, *fraudis inſignis*: nec *virtutes*, vitij ſuſpicione caruerunt; Facile tum *ſigna* edere, cùm in edita, nefas eſſet inquirere.

B. ✝ *S. Edmundus Archiep. Can. multa tum à Rege tum à proceribus paſſus eſt. Itaq; ipſe quoque in exilium voluntariũ concedens obijt.* Pag. 70.

b Mat. Paris ad an. 1240. p. 514

✝ *Edmundus*, quæ *paſſus* (ſi vera ſunt, quæ in Hiſtorijs) potiùs ab *Othone* Papæ Legato, quàm *à Rege paſſus*; &, (quia eundem eſſe Legati & Papæ animum dubitare nefas,) *à Pontifice* potiùs quàm *pro Pontifice*: qui, hunc ei æmulum primò obtruſit. [b] Emunxit dein *octingentis Marcis* Senem, vt, iure deuoluto, Epiſcopatus conferre poſſet; paulò verò pòſt, conceſſionem hanc ſuam reuocauit. Ac tum primùm, *Edmundus* de *exilio voluntario* cogitauit, poſtquam ita eum ludificatus Pontifex.

B. ‡ *S. Dunſtanus ab Edwino, mulierũ amore corrupto in exilium pellitur.* pag. 71.

‡ *Dunſtanus*, quid agit inter hos, cuius nihil habet, commune cauſa cum reliquis? Nam *Dunſtani* ſeculo Pontifices ipſi, *à Cæſare inueſtituras* habuerunt. *Leo* ſcilicet 8. depoſito *Iohanne* 12. à quo, donatus pallio *Dunſtanus*. At (*pro quo paſsus Dunſtanus,*) *mulierum amorem* ferunt in Regibus Pontifices; nec *Dunſtanos* agunt, ament quàm volunt, quot volunt mulieres, dumcętera morigeri ſint, & *Eccleſiaſticas libertates* non violent.

|| *Hugo*

‖ *Hugo* verò, qui Regi bellum gerenti, & (quæ belli nerui ſunt) pecunijs indigenti, ſubuenire noluit, an & is in *Sanctorum* numero inſerendus? Qui, quem Chriſtus ipſe, *pro ſe & Petro, ſoluit cenſum*; qui, quem *Cæſari reddi iuſſit Chriſtus*, reddi negauit, an inter *Sanctos* ſuos *Chriſtus* haberet? An Domina eius *Sancta Maria*, quæ in deſcriptione *Augusti*, vt profiteretur, prægnans tam longum iter emenſa eſt? Qui, nec in re quadam parui momenti gratificari Regi voluit, hunc ne{+ *Eccleſiaſticum hominem tenet*} Cardinalis? huius verba adſcribit, quæ doceant ſubditos, Regi bellorum ſumptibus exhauſto, ex inopiâ laboranti, ſubſidium ab eis neceſſarium denegandum; tanquam ſui ſeculi Ieſuitæ? Hîc quidem {*Eccleſiaſticum hominem tenetis*} cuius vos pudere debeat: *Patellâ Ieſuiticâ dignum operculum. Hic nos quoque Cardinalem tenemus, cuius hæc prima Theologia*, Regem contra hoſtes dimicantem, pecuniâ opus habentem, non adiuuandum à ſubditis.

B. ‖ *S. Hugo Lincolmenſis non pauca ſuſtinuit à Rege Richardo. pag 71.*

B. + *Hic nos quoq; Eccleſiaſticum hominem tenemus, cui nota erat Theologia, quã Ieſuitæ hodie docent, non eſſe obediendum Regi in præiudiciũ Eccleſiaſticæ libertatis. Pag. 27.*

‡ Nam *Richardus* qui *claudit* agmen, ſi inuito Rege ordinatus *Epiſcopus* eſt; at eo inuito, *Baro* regni creari non potuit. Ad *Baroniam* autem ſpectant *temporalia*, in quæ Regi ius; vt, carere illis neceſſe fuerit ei, qui citra aſſenſum Regium ordinari voluerit. Iniquè enim comparatum eſſet, vt qui inter *Regni Proceres* annumerandi ſunt, Regi obtruderentur per vim, cuius intereſt, exploratam eorum fidem habere, qui eo in numero cenſeantur.

B. ‡ *S. Richardus Epiſcopus Ciceſtrẽſis claudat hunc locum. Is electus fuit Epiſcopus contra ſententiam Regis propterea Rex res Eccleſiæ Ciceſt. iuſſit confiſcari. p. 72*

Atqui verò quærebat hoc Rex, nec præterea quicquam, quàm, veniſſe tum in diſcrimen poteſtatem Pontificiam, eâq; de re dimicatum eſſe. Quantumuis tum *Hugones* atq; *Thomæ* tumultuati ſint, quantumuis ab ijs Pontifex: Reges tamen oppoſuiſſe ſe ſemper, nec inultam, vel eo ſeculo, tuliſſe contumaciam ſuam, ſiqui, mandato *Papali*, Regium Imperium poſthaberent. Vtraq; igitur quæſiuit exempla, & Regum, de iure ſuo non cedentium: &, Clericorum contumacium. Quî enim, in cuſtodiam duci, quî eorum bona fiſco addici poterant, niſi Papâ pleni tum, ſuis hic Regibus reſtitiſſent?

At *Reges illi quinque*, etſi in iſtis, ſic Pontifici ad oppoſitum fuerint: erant tamen alioqui, ſine dubio *boni Catholici*, nec ſecus quàm Papa, in religione ſenſerunt; & inſudat huic, per duas paginas; vt ita doceat ſenſiſſe: Miratur (ſcio) Lector, inanem

B. ‡ *Hos ipſos 5. Anglicanos reges quicquid tandem egerint fuiſſe fide Catholicos neq; vnquam ab obedientiã*

Summi Pontificis, vt ſupremi capitis Eccleſiæ defeciſſe. Pag 73.

anem hîc, ***Cardinalis*** operam. Nam, ni ita cum Papa ſenſiſſent in religione, nihil mirum, Papæ ſic oppoſuiſſe ſe. Mirum autem, cùm ſic in religione ſenſerint, quòd ei tamen, ſic ſe oppoſuerint. Alioquin enim iaceret argumentum, cuius in eo vis omnis, quòd in Pontificem alioqui ſatis deuoti, tamen ſuam illi authoritatem Regiam, mancipari non tulerint. Quodque omnia, (quæ ibi narrat Rex,) etiam florentiſsimis Pontificis rebus, conſtet contigiſſe. Et, cùm incubarent ***Orbi*** denſiſsimæ errorum tenebræ, tamen vel tum, Reges illos eandem (quam noſter nunc) poteſtatem ſuam ſtrenuè ſemper vindicâſſe. Rem ergo noſtram agit, bonus cauſæ ſuæ patronus: vt gratiæ porrò nobis (vt video) agendæ ſint ***Cardinali,*** qui quod in rem noſtram futurum erat, id hoc loco prætereundum non cenſuit.

B. ‖ *Sed eſto, 5. illi Reges alieni à ſede Apoſtolicâ fuiſſent an non deberet Rex* Iacobus *imitari potiùs ducentos circiter Reges prædeceſſores ſuos partim Anglos partim Scotos, quàm quinque? Pag. 74.*

‖ At Rex, apud tot ***Maiores*** ſuos, qui vel in ***Angliâ*** vel in ***Scotiâ*** regnârunt, quicquid Regię virtutis eſt, quicquid verè Chriſtianæ, libenter in eo omnes imitatur. Eam verò, in quibuſdam (quibus occaſio tum non defuit aut animus) virtutem putat, verè fuiſſe & ***Chriſtianam*** & ***Regiam***, gliſcenti ***Paparum*** tyrannidi & ***Romanæ Curiæ*** non ceſsiſſe, inuadenti ius Regium ſtrenuè reſtitiſſe; eamque ſibi proponit imitandam. Quod illi tum fecerunt, faciendum ſibi in re ſimili ſtatuit. Quod ipſe iam fecit, nec illos dubitat facturos fuiſſe, ſi in ſeculum hoc, eorum tempora incidiſſent, &, vt ad ſimile exemplum procederent, tam atrociter fuiſſent laceſsiti. Nec, tu mihi hîc memora, ſcripſiſſe eos aliquando ſtylo Romano; Cenſuras eius, in hoſtem ſuum expetijſſe; ***Vrbanum Clementi*** (cui ***Gallus*** tum hoſtis faueret) prætuliſſe; cùm eodem ipſo tempore videas, ne decimæ Papales colligantur, ne conferantur Prebendæ ex Papæ mandato, ne Cauſæ agantur in ***Curiâ Romanâ***, ne Bullæ eius impetrentur, interdicere: non parentes in carcerem amandare, bona fiſco adiudicare: vtut cætera vnanimes, in hoc tamen, diuerſos abijſſe.

AD

hoc caput apud Bellarm. Romae recuſum habetur pag. 53.

AD CAPVT SEPTIMVM.

Cap. 7.

IACOBVM Regem nullâ ratione *hæreſeôs accuſari poſſe.*

B. * *Iacobum Regem ab hæreſi excuſari nullâ ratione poſſe.*

TANDEM, recognoſcit ſua *Cardinalis*, & ⸗ ‖ *concedi poſſe* ⸗ concedit eius contrarium, quod prius tamen flagitioſè dixerat. ⸗ Regem ſcilicet *Apoſtatam* propriè *non eſſe.* ⸗ Nec Logicè ergo, nec, Theologicè. Quàm verò veritati cedit inuitus! Nam quid opus *propriè?* cur ab initio, in tam graui crimine, *improprietatem* loquendi conſectatus eſt? cur voculam hanc *propriè* hîc iam importunè adhibet, niſi quia *impropriè* loqui mauult, quàm non *propriè* calumniator eſſe? Quid enim? an *impropriè*? Loquatur verò quàm volet *impropriè*, in Regem, (qui, quam initio religionem profeſſus eſt vſque, & vſq; profitetur, nec mutauit in eâ, nec vel nutauit vnquam,) non poterit ſtringere. Porrò de ſe potiùs viderit, an non ipſe magis *propriè* Ordinis *Apoſtata* dicendus, qui renunciauit ei, & Votum, Purpuræ poſthabuit.

B. ‖ *Apoſtatam propriè non eſſe facilè concedi poteſt.* Pag. 75. pag. 53.

Quamuis autem difficile illi *Tortum* penitus exuere; fatetur tamen quod res eſt, *Apoſtatam non eſſe* Regem, nec ergo cum *Apoſtatâ*, qualis fuit *Iulianus*, ſic à ſe *Torto* conferendum. Ad hoc exemplum vtinam & alia, quæ non minùs merentur, multa recognoſcat. *Impropriè* enim non vno loco locutum ſe facilè concedet: etiam in magni momenti re hoc idem illi accidit. [a] *Poteſtatem* enim iam *in Pontifice nullam* agnoſcit *propriè temporalem.* Vt, ſi ſic pergat, ſpes bona ſit, *Recognitionum* librum nouum, vel earum partē ſecundam breui ab eo expectandam.

a Contra Barcl. pag. 117. 120. 195.

De Hæreſi etiamnum hæret. (Certum enim aliquà nocere;) qui nobis iam nodus ſoluendus eſt. Abeſt enim à Rege error, vti bona ſpes eſt: ſed ſine dubio abeſt pertinacia. Hæreſin ab ouo orditur, neglectu ſcz. *Sputi* in Baptiſmo. ⸗ ✠ *Credibile Cardinali, non eſt, prohibitam à Reginâ ſputi ceremoniam* ⸗ [b] *antiquam*; at, quæ introducta demum eſt poſtquam *omnia præſumptionibus iam plena:* quâ etiam, antiquiores multò in deſuetudinem abierunt. Sit verò, quàm volet, incredulus; at

B. ✠ *Credibile non eſt eam ceremoniam à Catholicâ Reginâ fuiſſe prohibitam.* Pag. 76.

b In marg.

certum tamen eſt, Regi, non ſemel relatum ab ijs, qui Teſtium ius apud *Cardinalem* omninò habituri ſunt.

B. ‖ *Neq; verum eſt eâ ceremoniâ ſalivam presbyteri in os infantuli inſpui.* Pag. 76.

Verùm { ‖ *inſpui non ſolet infantis ori.*} Ne ſoleat; at cùm tantillum abſit os, à narium extremitate: poterat hoc Regina dicere; dixit quoque. Quæ enim illius verba fuerint refertur ibi, non quid fieri ſoleat in ceremoniâ. *Chriſtus* autem, nec naribus [*Epheta*] dixit, neque verò auribus, in Baptiſmo: nec, niſi in curâ Surdaſtri; ac per hoc, ſanandis, non Baptizandis ceremonia hæc à vobis fuerat applicanda. Ea, (vt Sacerdotes nunc ſunt) ceremonia, neſcio quàm ſancta, certè parùm ſalubris. Ad quam tamen quorſum *Cardinalis* reuocat vocem *non nuperam*? A *nuperis Ieſuitarum dogmatibus* Matrem abhorrere dixit. At *Sputum* (credo) *ceremonia* eſt, *dogma* non eſt.

a Præfat. Monit. pag. 36.

B. ✠ *Dico non deeſſe apud nos, qui Regis Patrem, & matrem, fortaſſe etiam auū Paternum viderunt, quiq; pro comperto habere ſe dicant, Patrem & auum Regis fuiſſe Catholicos.* Pag 76.

De Patre Regis { ✠ *non deeſſe Romæ* dicit, *qui, pro comperto habere ſe dicant, Catholicum fuiſſe.*} Non fortè, qui dicant, ſed quos *Cardinalis pro comperto habeat*, vera non dicere. Deceſsit ille quidem, ætate adhuc immaturâ, vt nec per eam *in altum ducere*, aut iudicium ferre potuerit, de rebus controuerſis. At enim, etiamnùm in Aulâ Regis ſuperſtites nonnulli, qui illum inter Aulicos Reginæ Elizabethæ, commeminiſſe poſſunt: Quâ in Aulâ qui educatus fuerat, quâ fuerit fide, quæ fundamenta Religionis iecerit, quis non conijciet? Præſertim, *Patre* eius (Regis *Auo Paterno*) *Leuiniæ Comite*, ad noſtram hanc Reformatam (ſic, vt erat) affecto. Nam de eo, egregiè *Cardinalis* os ſublinunt, ad prodigium vſque mendaces, qui *Papiſtam* ei pinxerunt: Qui in *Angliâ* hîc, domeſticum ſemper haberet de presbyteris noſtris *Sacellanum*; à quo, tum ipſe, tum familia eius quotidiè rem diuinam audiebant, ritu noſtro; à quo, ſtatis temporibus & Euchariſtiam accipiebant: Qui, cùm in *Scotiam* pòſt, veniſſet, nihil antiquius habuit, quàm vt fidei ſuæ vltrò profeſsionem ederet, haud aliam quàm quæ in *Scotiâ* obtineret: idque auſpicatò, priuſquam *Proregis* munus capeſſere, aut ad regni gubernacula manum admouere vellet: Nunquam pòſt, ſacris concionibus, *Euchariſtiæ*, defuerit: tandem moriens (aſtantibus è miniſtrorum numero multis) teſtatus, in quâ inter eos fide vixiſſet, in eâdem & mori. Quodſi autem, præterea nihil eſſet,

ſet, vel ex vno hoc diſcas, quàm fuerit Catholicus non bonus, (in hâc præſertim, quæ diu iam Orbem exercet, Clericorum à foro Regis exemptione.) *Totâ* enim *ſpectante Scotiâ, Archiepiſcopum Sanctandraanum Metropolitanum* & *Primatem totius Scotiæ*, ſedens pro Tribunali, damnauit ad patibulum. (Factum narro: de Iuris ordinatione nihil ſtatuo. An in eam exceptio fortè aliqua, definire non eſt meum) ſed factum hoc: damnatus ad laqueum eſt, laqueo vitam finiuit, eò quòd, atrociſsimi illius facinoris conſcius fuiſſet, quô filius eius, Pater Regis, per ſummum ſcelus interemptus eſt. Nec aliter tamen conſcius, quàm *Garnettus* in nupero, non minùs immani ſcelere *Puluerario*, nempe, *ſub ſigillo Confeſsionis:* de quo, *Garnettum Cardinalis* tam diligenter excuſat, haud ſcio, an excuſaturus & *Archiepiſcopum*; de *Patre* hunc, qui illum, de *Filio*. Vix Catholicè tamen hoc ab *Auo* Regis factum dicet *Cardinalis*, ſed vel inde, egregiè mendaces pro comperto habeat, qui de *Auo* Regis paterno audent vel hiſcere.

‖ Quodſi autem, ita valde anxia Regina Regis Mater, de Rege in partes veſtras traducendo: ad ipſum, in *Scotiam*, non *Romam*, ad vos, ſcriptum oportuit. Literæ apud vos {*non paucæ*} ſunt. Quorſum? non enim, vos ad fidem *Romanam* inuitandi: ad illum, quem ita voluit conuerti, nullæ. *Zelus* quidem ille *conuerſionis* tam vehemens, aliquando ſaltem, aliquibus literis, ſe prodidiſſet. At, frequentes ad Regem dedit, alijs de rebus: de eâ re, quæ tam ſollicitam habuit, nullas, ne vnas quidem. Quis hæc, non videt, quàm non cohæreant?

> B. ‖ *Quin etiam oſtendũtur hîc Romæ Epiſtolæ non paucæ manu propriâ eiuſdẽ Reginæ exaratæ, quæ ſatis teſtantur Zelũ eius de conuerſione filij ad Catholicam fidem.* p.76.

* At, in *Meluinum* iniquior eſt Cardinalis {*fidem ei non habet*} quem tamen Regina Familiæ ſuæ præeſſe voluit: qui locus eſt hominis, qui ſpectatâ fide ſit, cuique fides haberi debeat, certè cui fidem Ipſa habuit. *Verùm is homo* {*cùm hæreticus*} *confingit rem.* Confingit hoc Cardinalis in virum ſpectatæ fidei, nec ſine teſtibus, illa referentem. Æquiùs autem hîc multò, vobis non credimus. Nulla enim eſt hæreſis noſtra, de fide hæreticis non ſeruandâ, de æquiuoco reſponſo confingendo. At eſt veſtra, qui ita facere fas docetis, apud (quales nos vultis) hæreticos, apud quos & doctrinâ veſtrâ, & experientiâ noſtrâ, plus magiſque lingua veſtra, & ſæpiùs =*ficti praui que tenax quàm nuncia veri.* Sed enim, nos, de veſtris quoque (ſiquid id

> B. * *Neq; fidem habemus præfecto dom° Meluino, qui cùm hæreticus ſit, mirum non eſt, ſi ea ſibi à Reginâ moriente dicta eſſe confingat, quæ ad hæreſin ſuam commẽdandam pertinent.* Pag.77.

id ad rem) teſtes citamus, qui alia, & verò illa de Sputo, præſentes audierunt; vt, & à noſtris, & à ſuis, vt, vtrâque ex patte, cadat Cardinalis.

Iam de *quadringentis* aut *quingentis*, ne ita criticus ſit, ne ita valdè ſe cruciet Cardinalis, vtrumque in αὐτοχειρί numerum ſcripſit Rex, hunc interdum, interdum illum. Ex æquo habet, perinde vterq; numerus Regi eſt. Nolim ita litigare hominem de eo ampliùs; vtrum volet ſumito, (ad *ſtatutum de hÿs aliquod, tanquam de fide*; tanquam *de rebus ad ſalutem neceſſarÿs*) vel ſi volet, quingentos.

B. ‖ *Sed hæc non ſatis eſſe, vt hæreticus dici non poſſit facili negotio demonſtrabimus.* Pag. 77.

{‖ *Non ſatis* } autem Cardinali, ſiquis Scripturis Canonicis credat, ſi in tria Symbola libens iuret, ſi prima quatuor Concilia veneretur, ſi Patrum conſenſum vnanimem admittat, de re vllà ad ſalutẽ neceſſariâ; deeſt adhuc vnum, vt Pontificem agnoſcat, pro horum omnium fundamento; ac tum hæreticus ne ſit; alioqui plus erit in vno Pontifice virium non agnito, vt impingat ei hæreſin; quàm, in Scripturis, Symbolis, Concilijs, Patribus, vt inde illius notam effugiat. Hæc enim ſatis non eſſe, deniq; nihil ſatis eſſe, niſi accedat ad hæc, Pontifex: Is vbi acceſſit, ſatis ſuperque.

B. ✝ *Primũ ſcripturis Canonicis ſine certo fundamento Rex credit, ac per hoc proprie non credit.* Pag 77.

Videamus, quàm hoc { *ſatis non eſſe, facili negotio* } effectum dabit: ac de Scripturis primò. { ✝ *Scripturis Canonicis non credit Rex, quia ſine certo fundamento credit.* } Nouum dogma; quaſi, *incertum ſint fundamentum, Scripturæ ſacræ*, alio certo magis opus habeamus. *Scripturæ ipſæ, fidei fundamentum*; ad earum fidẽ, alióne *fundamento* nobis opus? [a] *Superædificatur Eccleſia ſuper fundamentũ Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Ieſu Chriſto. Alióne præter Apoſtolos, Prophetas, Chriſtum ipſum, fundamento & lapide angulari*, fides iam noſtra indiget? An iam *fundamentũ aliud ponere vult Cardinalis: præter id, quod poſitũ eſt*? Et hoc illius { *facile negotium* } eſt? Sed { *ſine certo fundamento credit Rex.* } Quod verò *fundamentum* illud tam *certum*, [b] pòſt narrat, *Mater Eccleſia per os ſummi Pontificis loquens.* Vbi ludos nobis facit, & *Matri Eccleſiæ.* Non enim *Mater Eccleſia* ſine *Pontificis ore*: at *os Pontificis* ſine *Matre Eccleſiâ* fundamentum eſt. Mater Eccleſia, nudum nomen eſt. Partes illius nullæ ſunt. Prodit in ſcenam ſcilicet tanquam perſona muta, nec quod dicat quicquam habet, niſi *os* à Pontifice mutuetur.

a Epheſ. 2. 20.

b Pag. 79.

Quid

Quid illa taceat, quid loquatur non valdè refert. Ad *os* vnum res redit. ***Certum fundamentum*** Scripturarum, in *ore Pontificis*, ſæpe impuro, interdum & blaſphemo. Concilia ipſa quantumuis legitima: Paſtores veſtri medij, ſummo proximi (Cardinales ipſi ſcilicet,) errare poſſunt, errârunt, abſque hoc ore ſit, Paſtoris ſummi, Arenoſum omnes hij, incertum ***fundamentum.*** Certum autem & firmum, vnum os illud, cui qui non credit ʒ*ſine certo fundamento credit.*ʒ Dixin' vobis, cætera illa nihill eſſe, labaſcere ſtatim, ſine *fundamento* hoc *certo proprio*, fidei quâ credunt *ori Pontificis*? Nam *Auguſtinus* minùs hîc cautè locutus eſt, dixit, *Niſi me Eccleſiæ commoueret authoritas*; addendum, *per ſummi Paſtoris os, loquentis*; quod miror ab *Auguſtino* prætermiſſum, ſed ſuppleuit hîc Cardinalis. Sed neque Eccleſia illa, de quâ *Auguſtinus*, Eccleſia veſtra iam eſt; verùm, quæ fuit olim Apoſtolorum tempore. Et; authoritas commouens, *fundamentum* non eſt: Et alia *Ethnici* ratio, etiã de Scripturis dubij, alia noſtri, qui in Eccleſiâ nati, anticipata de Scripturis notionem habemus. Et, quę ibi dicit *Auguſtinus*, de ſeipſo dicit, cùm de Manichæis, iam tranſiſſet ad Eccleſiam: id autem non dicit, nunquam diceret, Qui Scripturis ſine Eccleſię authoritate credit (ne dum autem *ſine ore ſummi Pontificis*) *ſine certo fundamento* credit: ac, per hoc, *propriè non credit.*

Componit pòſt, *Geneſin* cum *Iudith*, Libros *Regum* cum libris *Macchabæorum.* Satis ineptè ‖ *quærit* pòſt, ʒ *vnde habeamus Canonicos illos, hos verò Apocryphos eſſe.* ʒ Non enim hoc in ſacris literis ſcriptum, totidem verbis. Non eſt certè. Tum, ʒ *an Hebraicè ſcripti illi ſint, hij non ſint? at ne id quidem docere Scripturam.* ʒ Atqui verò id ſcriptura docet, [a] *Iudæis credita eſſe eloquia Dei*; veſtra autem hæc *Apocrypha, illis credita* non eſſe, concedet (ſcio) *Cardinalis.* Elici ergo è Scripturis, non alium *Eccleſiæ* Canonem, (quoad Teſtamentum vetus) quàm, qui fuit olim *Synagogæ.* Etſi verò, Hebræos (cum Hieronymo) libenter ſequimur in Canone veteri, non tamen, ʒ*Spiritum ſanctum alligamus ad linguam Hebraicam, vt Iudæi:* ʒ neque *ad linguam Italicam*, & *os ſummi Paſtoris*, vt vos; liber erat ſpiritus, *vbi voluit, ſpirauit:* neque, quid hîc facere potuerit, ſed quid fecerit, diſputamus. Potuit *Græcè* dictâſſe tum: non dictauit. *Credita*

B. ‖ *Vnde habetis Scripturas primi ordinis eſſe Canonicas: ſecundi ordinis nõ eſſe tales? Scriptura nuſquam docet libros Hebraicè ſcriptos eſſe Canonicos, alios non eſſe. Neque æquum eſt Spiritum ſanctum alligare velle ad linguam Hebraicam, vt Iudæi faciunt.* Pag. 78.

a Rom. 3. 2.

dita ſunt Iudæis eloquia Dei; *Græca* illis *credita*, nec *Cardinalis* dixerit.

|| *Auguſtinus* autem, ibi vel *Canonicos* dixit *Macchabæorum libros* ad mores, (vnde ſcilicet, exempla virtutum, morum regulæ peti poſſent:) vel, ſi non dixit, audimus *Cardinalem*: mittimus hunc (qui in angulo *Africæ*, *Hipponenſis* Epiſcopus fuit) audimus *os Summi Pontificis*, [a] Gregorij Magni, qui, ducentis pòſt annis, *Canonicos* pernegauit. Sed nihil opus: etiam *Auguſtini* ipſius *ore*, (de mirab. Script. 2.32. contra 2. Epiſt. Gaudent. c. 23.) *Canonici* negantur eſſe.

Scit autem *Cardinalis*, ſcire nos, etiam de quibuſdam primi Ordinis Canonicis dubitatum eſſe, nec [* *à dubitatione vel non dubitatione pendere*] nobis illorum authoritatem. Gratis ergo hæc ab eo dicta ſunt. Nos verò, de Canone noſtro, nec Eccleſiæ iudicium abnuimus, dum *per os ſuum*, ei loqui permittat *Cardinalis*, non *per alienum*, nempe *Pontificis*.

‡ *Quemadmodum igitur Eccleſiæ credimus nos, Catholicè docenti libros primi Ordinis eſſe Canonicos: ita eidem credimus docenti, libros ſecundi Ordinis non eſſe Canonicos. Iſtos enim libros, non enumerat inter Canonicos vel diuinos.* Diu autem ante *Innocentium Primum*, (qui poſt annum quadringenteſimum ſedit) nedum ante *Gelaſium*, (qui penè poſt quingenteſimum) [b] *Melito Sardenſis*, [c] *Origenes*, [d] *Athanaſius*, [e] *Hilarius*, [f] *Epiphanius*, [g] *Cyrillus*, [h] *Nazianzenus*, [i] *Amphilochius*, [k] *Hieronymus*, [l] *Ruffinus*, teſtes decem, omni exceptione maiores *Canonem conſignârant*. Non enim cuiquam fidem feceris, caruiſſe Canone Eccleſiam, antequam veniſſet in mentem *Innocentio*, ad *Tholoſanum* ſcribere. Vel, ad fixum ſemel Canonem acceſsiones fieri potuiſſe.

‡ Ante autem *Carthaginenſe Tertium*, didicit Eccleſia Canonem, à *Laodiceno*[illegible] quo, ſecundus Scripturarũ ordo excluſus eſt. Atque hoc nos docuit *Mater Eccleſia*: etiam, priuſquam *Summus Paſtor* Innocentius Primus, os ſuum aperuiſſet: docuit pòſt, *os Gregorij*, contra *os Innocentij*. At cùm in *Sexto Generali* vtriuſque, & *Laodiceni* Canones, & *Carthaginenſis* recepti fuerint, atque comprobati: neceſſe erit, vocem *Canonici* alio, atque alio ſenſu, in illis accipi: vt in *Laodiceno*, Canon *fidei* intelligatur, in *Carthaginenſi*, Canon *morum*. Non enim *Canoniti* ſunt, id eſt, *Regulares ad firmanda ea, quæ ſunt fidei* (ait Cardi-

nali-

B. || *Rectè Auguſtinus l. 18. de ciu. Dei, cap. 36.* Libros (*inquit*) Macchabæorum non Iudæi, ſed Eccleſia pro Canonicis habet. *Pag. 78. p. 55.*

a Moral. 19. 13.

B. * *Alioqui fides noſtra ab hominum dubitatione vel non dubitatione penderet, ſed illi ſoli ſunt habendi Canonici, quos mater Eccleſia per os ſummi Paſtoris eſſe dicit.* p. 78.

B. ‡ *Quemadmodum igitur Eccleſiæ credimus nos Catholicè docẽti libros primi Ordinis eſſe diuinos: ita eidem credimus docenti libros ſecundi Ordinis eſſe diuinos. Omnes enim iſtos libros enumerat inter Canonicos, & diuinos Innocentius 1. Gelaſius 1.* = P. 79.

b Euſeb. 4. 26.

c 3. 25. 7. in Ioſua.

d in Synops.

e Prolog. in Pſal.

f Hereſ. 8.

g Catech.

h De ver. & genuin. ſcrip. lib.

i ad Seleucum.

k in Prolog. Gal.

l in Expoſ. Symb.

B. ‡ = *Concilium Carthaginenſe III. Can. 47.* Pag. 79.

nalis [a] Caietanus) ***non, ad authoritatem fidei, non ad Eccleſiaſticorum dogmatum authoritatem confirmandam. non ad illa, quæ in contentionem veniunt, roboranda:*** ſed, quoad Canonem ***morum***, quia, ad ædificationem ***morum*** leguntur.

‖ Vt ſcripturis Canonicis credamus, quaſi ad certum magis fundamentum, abduxit nos *Cardinalis* ad *os ſummi Pontificis*, ſine quo, Eccleſia elinguis eſt. Pòſt verò, *à verbo Dei ſcripto*, ad *verbum Dei traditum*. Cùm iam *os ſummi Paſtoris*, ex *verbo Dei tradito* reſponſa dederit: ſalua res eſt, *fundamento certo* nitimur; *Certum* enim *fundamentum*, *os Pontificis*, præſertim ſi de *non ſcripto*, ſed *verbo tradito* reſpondeat. Fruantur ſanè *Veteratores*: Rex verò, hic nec *arbitrio ſuo*, nec opinionibus vel *Nouatorum*, vel *Veteratorum* acquieſcit. *Verbo Dei credit*, de verbo Dei, *Eloquia Dei Iudæis fuiſſe credita*: Quæ autem illis *credita* fuerint, à nemine, nec *Cardinale* ipſo, in dubium vocari poſſe.

Porrò, negotium ſibi facit, § ✠ *de Scripturarum ſenſu, Nouatores (vbi Scriptura proprijs verbis loquitur) pro nihilo ducere.* § Imò, *pro nihilo* non *ducere*, ſed quòd *proprijs verbis loquatur*, negare. Nec *tropos* quærere, ſed, de Sacramento vno loqui, ad morem reliquorum. De Circumciſione, [b] *Hoc eſt fœdus meum in carne veſtrâ.* De Agno, [c] *Hoc eſt enim Paſche, id eſt, tranſitus Domini. Verba* verò illa, § *rotunda* § cur dixit Cardinalis, niſi quia, adaptare *rotunda verba* voluit, ad Hoſtiæ formam *rotundam*? De quibus tamen, non eſt quòd moleſti ſibi ſint *Nouatores*. Non enim verba hæc, *Hoc eſt enim*, in Biblijs ſuis reperiunt, vt de inuolucro eis quærendo, laborandum ſit; Tum, nec § *mille figuris* § rem agunt. Vnâ modò; nec aliâ, quàm quâ vos ipſi explicatis illud, *Hic eſt calix qui effunditur*; quem nec vos expedire poteſtis, ſine *tropo*. Denique, veſtri homines, dum *figuram* vnam fugiunt, *mille ſe quæſtionibus inuoluunt.* Nec tam *rotundè* mouerunt *verba illa rotunda*, vt hîc illic non impingant ad abſurda; quibus mirificè implicantur: vt *tropum* vnum adhibere præſtet, quàm ad tot ſcopulos allidere.

‡ Nam, quòd ſecundo loco allegat locum ex *Apocalypſi*, parùm id ab eo conſultò factum eſt: nuſquam enim minus loci habet ſenſus *planus* & *literalis*, quàm in libro illo. Audi, quæ ibi

a In fin. lib. Hiſt.

B. ‖ *Eccleſia verò, non ex verbo Dei ſcripto, ſed ex verbo Dei à maioribus per temporum Succeſſiones tradito dicet, qui ſint libri Canonici, qui ſint Apocryphi.* P. 79.

B. ✠ *Nouatores, vbi Scriptura proprijs diſertiſq; verbis loquitur pro nihilo ducunt ea verba, in tropos & figuras transmutāt. Sic verba illa cœnæ rotunda.* Hoc eſt corpus meũ, *mille figuris inuoluunt.* Pag. 79.

b Gen. 17. 3.

c Exod. 12. 11.

B. ‡ *Sic illud Apoc. 11. de duobus Prophetis cum Antichriſto pugnaturis, omiſſo literali,*

Plano, proprio ac Perſpicuo ſenſu, omnino laborant vt metaphoris obſcurent. Pa;.80.

ibi ſunt, de duobus hijs Teſtibus, *verba rotunda: Hÿ ſunt dua oliua, & duo candelabra*, niſi quod, deeſt ibi *enim*; quam vocem nobis (quod vos in Sacramento facitis,) inſerere religio eſt, non minùs clara & perſpicua; quæ tamẽ, *inuoluet* (credo) Cardinalis *tropo aliquo*, ne neceſſe habeant, *Candelabra*, interfici ab *Antichriſto*. Quod niſi *omiſſo* ibi interdum *ſenſu literali, metaphorâ* aliquâ voces ſinas *obſcurari*, Antichriſtus *Beſtia* erit, non homo, & *Beſtia qua*, id eſt, non *mas*, ſed *fœmina*. Sed, ſi locus ibi, *ſpiritualiter* vocetur *Sodoma*; quidni ad idem exemplum, *ſpiritualiter* vocentur & alia? & in ijs, fas ſit, à proprio ſenſu diſcedere? *Singulos ibi verſus ſingula myſteria* dixit olim *Hieronymus*. Patere verò in myſterijs, *Metaphora* locum eſſe. Denique, vtri de *Teſtibus illis* magis appoſita ſentiant, remittit Lectori rem, qui, non ex vocum (ſpero) ſed ex ſenſus *rotunditate* iudicium feret.

B. ‖ *Non ſatis eſt ad hæreticum nomen fugiendum illa recipere quæ Rex Anglorum recipere atque admittere ſe dicit.* Pag.80.56.

‖ *Non ſatis* hoc, ſi quis, *tria Symbola* ſuſcipiat, & *quatuor Concilia*, vt *ne Hæreticus ſit:* Vbi candor? Quatuor proponit Rex, de ijs duo ‖ *non ſatis eſſe* ‖ Cardinalis excipit. De *Concilijs*, pòſt videbo. De *Symbolis*, id quæro, quodnam habet Cardinalis *quartum*, cui *tria* ſatis non ſunt?

B. + *Scimus Pelagianos, & Monothelitas hæreticos eſſe, & tamen recipiunt Scripturas Canonicas, tria Symbola & quatuor prima Concilia, & Patres primorum* 420. *annorum*. Pa. 80.

Sed ‖ + *Pelagiani & Monothelitæ recipiunt Concilia quatuor; tum, Patres primorum quingentorum annorum minimè ſpernunt* ‖ De *Pelagianis*, falſum: nec modò ijs, qui antè duo, de *quatuor Concilÿs* extiterunt: ſed de reliquijs illis, quæ *Proſperi* ætate fuerunt & *Fulgentÿ*: ij (mitto de Concilijs) niſi *Auguſtinum*, niſi *Hieronymum* ſpreuiſſent, *Pelagiani* eſſe non poterant. De *Monothelitis*, vel, poſt Scripturas, patrum nobis ſcripta ſat eſſe debent, vel, quid nobis futurum ſit, neſcio. *Os enim* hîc *Paſtoris ſummi* conſulere non poſſumus, qui ipſe *Monothelita* eſt; eique tanquam Hæretico *Monothelitæ* in Concilijs, *Anathema* dictum; vt, ſatis nobis eſſe oporteat, quod Cardinali ſatis non eſt; vt, parùm hîc opportuna fuerit de *Monothelitis* mentio.

B. ‡ *Vt etiam hoc tempore Græci in articulo de proceſſione ſpiritus Sancti hæretici habentur.* Pag.80.

‡ De *Græcis* itidem; ſi Patres antiquos venerentur, (nec noſtros de Occidentè, ſed ſuos) non poſſent non, *de Spiritus ſancti proceſſione* ſentire, vt Orthodoxos par eſt.

B. ✝ *Quæro à Rege cur quatuor tãtum prima Conci-*

✝ Verùm, ‖ *Cur quatuor tantùm prima Concilia veneratur Rex?* ‖ Quære id, à *Gregorio*, qui, tametſi poſt *Quintum* fuerit, tamen *quatuor* modò *prima*, honore hoc dignatus eſt. Magnificè

nificè de *quatuor* primis dixit; de *quinto* ſiluit. Quæ illi ratio fuit, vt ne *quintum* in pari honore haberet; eadem & Regi, ne reliqua poſt *quintum*. Nec tam (fortaſſè) Deo pleni; qui in Concilijs ſequentibus, vt par illis veneratio debeatur: nec Spiritus, tam in ijs ſpirauit, qui non ſolùm *vbi*, ſed *quantùm vult*, *ſpirat*. Nec dereliquit tamen Eccleſiam Deus; etſi plus eam interdum, interdum minùs illuſtret. Poſt *Malachiam*, Canoni non eſt additum (ait [a] *Ioſephus*) nec deſeruit tamen Eccleſiam ſuam Deus. Nam inter *Apoſtolos* & *Patres* diſcrimen ingens: intérque *ipſos Patres*: at *eos* inter, & *nos* concedit (credo) Cardinalis, nonnihil intereſſe: vt horum alia, alia illorum, etſi omnium (ſuo cuiuſque loco) (vti par eſt) ratio haberi debeat.

lia generalia recepit. Cur non quintum etiam, ſextũ, ſeptimum, octauũ, &c. Pag. 81.

[a] Contr. Appion. lib. 1.

‖ Non ergo, ex eo iam ſeculo *perijt Eccleſia*: nec *delituit* quidem. Et *oportet eſſe hæreſes*: & vbi ſunt, oportet coërceri; & fuit ad eas coërcendas Conciliorum, ſancta & ſalubris authoritas. Et, diu iam eſt, cùm ad *Concilium* prouocamus, ſed *ritè congregatum*: ſed in quo, eodem modo atque ordine gerantur res, quo in primis illis quatuor; vbi, libertas ſuffragij; vbi præiudicium non ſit pro iudicio; vbi, non ſedeat iudex, qui peragendus eſt reus; vbi Titulares Epiſcopi non ſint, vel Factitij; vbi minuatur Italorum numerus, qui ſoli, ſuffragiorum numero vincunt cæteros, qui per Europam ſunt, ſimul vniuerſos.

B. ‖ *Fortaſſe Eccleſia Chriſti poſt annum 500. perijt, fortaſſe manſit, ſed inuiſibilis & in antris & ſpeluncis delitefcens.* Pag. 81.

✝ Sed, abeſſe tamen multùm dicimus *Conſtantinum Pogonatum*, à primo illo & *Magno Conſtantino*; tum Epiſcopos, qui in *Sexto*, *Conſtantinopolim*: ab ijs, qui in *Primo*, *Nicæam* conuenerunt. Sed neque reijcimus tamen *Sextum*, vbi non diſcedit *à Quatuor primis*, vbi eodem modo atque ordine procedit, eodem ad Eloquia ſacra reſpectu, quo *prima quatuor*. Sed neque vos *Sextum* recipitis: non (credo) *Canonem 13*. neque *55*. qui duo, ex diametro, contra morem editi ſunt *Romanæ Eccleſiæ*.

B. ✝ *In primo adfuit Imperator Conſtantinus, adfuit & in ſexto Imperator eiuſdem nominis.* Pag. 82.

‡ Dicendum igitur, quòd & à Primis illis fuerint & alia, nec eadem tamen omnibus authoritas tribuenda; nec, per hoc, *fruſtrà ab eo recipi quatuor*, qui, *recipiat* quidem, ſed pari veneratione, *non & alia recipiat ſubſequentia*.

B. ‡ *Fruſtà recipit quatuor prima, qui nõ recipit alia ſubſequentia.* Pag. 82.

‡ Venit ad *Symbola*; vbi, *magno conatu magnas nugas agit*.

B. ‡ *Chriſtum deſcendiſſe ad inferos,*

& pœnas damnatorũ pertuliſſe Caluinus dicit, primùm in horto, deinde in Cruce. At Symbolum Apoſtolicum dicit, ad inferos deſcendiſſe. Et hæc eſt traditio omniũ Patrum. Pag. 83.

Et loca, de *Patrum* ſcriptis, neſcio quot congerit, vt, quod non negat Rex, ſtrenuè pr obet. Tam eſt (ſcilicet) rerum noſtrarum peritus *Cardinalis*. *Chriſtum* enim, nec *in Horto*, nec *in Cruce*, dum viueret, ſed *poſt mortem, ſecundùm animam, verè ad inferos deſcendiſſe*: ſecundùm corpus verò, iacuiſſe in ſepulchro, ex veteris Eccleſiæ ſententiâ credit, confitetur Rex, nec aliâ eſt de *Articulo 5°*. Eccleſiæ noſtræ doctrina. O ergo fruſtra ſuſceptos hîc labores *Cardinalis*! Sed, *ſic ſolet beare* lectorem: vbi nihil opus, implet paginas: vbi demum opus, altum ſilet. Deſinat verò, *Caluinum* exprobrare nobis. Tam non *Caluinum*, quàm neque *Papam* ſequimur, vbi à *Patrum* veſtigijs, hic, vel ille diſcedit.

B. || *Neque credere poteſt Eccleſiam eſſe Catholicam, qui Eccleſiam non habet, niſi particularem, quæ Regnum Angliæ non egreditur. Pag. 84.*

|| At, in Articulo, *de Eccleſiâ Catholicâ*, Regem conuenit, magis ipſe conueniendus. *Eccleſia* enim, *quam habet*, quamque moderatur Rex, *Britanniæ fines non egreditur*, & Hiberniæ: at credit tamen, *Catholicam*, nec *Catholicam* dicit, *Britanniæ* vel *finibus* vel *fide* circumſcriptam tamen; ſed tum verbis, tum ſenſu *Catholicam*, nempe toto terrarum orbe, proſeminatam. At *Cardinalis Catholicam* non credit, niſi *Romanam* addat; diffiſus ſcilicet *Catholicæ* per ſe, atque ita huius *Articuli* neque ſenſum tenet, neque verba. *Roma* enim, pars Vniuerſi: *Romana*, particularis in vniuerſali: venit ergò contra & *fidem*, qui *Romanam Catholicæ* æqualem facit: & verò *rationem*, qui *totum parte ſuâ maius*, non fatetur.

B. * *Neque veram peccatorum remiſſionẽ credere poteſt, qui cum Nouatoribus credat peccata ſemper hærere in homine, quantumuis iuſtificato, quãuis non imputentur. Pag. 84.*
a Rom. 4. 6.

* Sed neque, *de remiſſione peccatorum* fidem nobis relinquit; quòd, etſi in carne noſtrâ hærere peccatum ſentiamus, credamus tamen, *per Chriſti gratiam non imputari*. Non ergo, cum *Apoſtolo*, *Cardinalis*, & *Dauide* a *beatitudinem* diceret *hominis, cui Deus accepto fert iuſtitiam ſine operibus. Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir cui non imputauit Deus peccatum*. Apage verò hanc *beatitudinem Dauidis* & *Pauli*, & *Abrahæ* (ait *Cardinalis*) *Maius opus moneo*. Et propriè, & in totum, plenè, *tolli* volo, non *tegi*: peccata & *amputari* penitus, non autem, non *imputari*. Si *tegat* Deus, ſi *non imputet*, ſint oportet quæ *tegat* & *non imputet*. Ego nulla volo, ne eſſe quidem volo, quæ in me *tegat*; quæ mihi Deus peccata *non imputet*. Si remiſſa ſunt, ſublata ſunt, penitus nulla ſunt, *tegumento* opus non habent (Nam quod non eſt, *tegi*

non

non poteſt:) ſi *amputata* penitus, *imputari* nequeunt. Siccine verò *remiſſionem* credit *Cardinalis*, vt non credat *non imputationem?* At nos, credimus (quantumuis *in ſe confidat tanquam iuſto, & aſpernetur cæterot*) hærere etiam in eo peccatum, & ſentire hoc, eum, in ſeipſo.

‖ Et quicquid in *Controuerſijs* dixerit, *multa* an pauca, quandocunque, vbicunque dixerit, *quoniam peccatum non habet: ipſum ſe ſeducere, & veritatem in eo non eſſe.* Nec vera ergo quæ *dixit in Controuerſijs*, ſi hæc dixit: nec, vel hîc vel vſquam, ab eo ***repetenda: nec vera***, quæ *Ieſuita quidam* ſe, ab annis neſcio quot peccatum nullum admiſiſſe.

B ‖ *Sed de hijs multa in Controuerſijs diximus quæ repetenda non ſunt. pag.* 84.

✝ In *Niceno Symbolo* nihil reperit: ſed nec ab eo (etiam, ***cum additione*** *Concilij 2. Generalis*) alienum quicquam credimus, dicimus, docemus; eiuſque, vt verba recitamus, ità ſenſum tenemus. Tametſi enim *gratiam Dei Sacramento non alligemus*; tamen, *neque falſam in paruulorum Baptiſmate, remiſſionem peccatorum; nec verbo tenus dici, ſed veraciter agi, credimus*; Nec *aliter, ad originalium peccatorum indulgentiam, vel ab infantibus, vel ab adultis perueniri, quàm ſi omnes omninò abluant peccata ſua, lauacro ſalutari*. Poterat ergo de *Fide* hîc noſtrâ *Cardinalis*, *fidem* non habere, hominibus tam læſæ *Fidei*, atque ita, labore hoc ſuo tam ſuperuacuo ſuperſedere.

B ✝ *In ſymbolo Niceno inueniet confiteor vnum baptiſma in remiſſionem peccatorum. Quæ verba recitari ſolēt ſed credi non ſolent à Caluinianis, quorum doctrinā Rex ipſe ſequitur. Pag.* 85.

‡ *Symbolum* quoq; *tertium* ab *Athanaſio* conſcriptum recipimus integrè. De *Iudicio*, nihil inde opus fuit, mentionem fieri, cùm & in *Apoſtolico Symbolo* expreſſum ſit, & in *Niceno*. *Reddendam* quoque de *factis rationem*: non tamen, qualem *Cardinalis* hîc videtur redditurus; qui, non comparebit (opinor) cùm ſuâ hâc Theologiâ, in Iudicio vltimo: nec dicturus ibi, En {*operum meorum merita.*} En {*factorum qualitatem*} pro quibus, reddi mihi poſtulo vitam æternam. Nec {*Patrem*} hîc opto {*miſericordem, Iudicem iuſtum aduenire*} mihi volo. Apage verò {*gratiam fidei*} à me, vel {*iuſtitiæ Chriſti miſericorditer imputatæ*} *Facta mea diſcuti*} volo, {*Exierunt* enim à me, *opera quæ opprobrium non merentur*} vt, quæ nihil {*vitioſi*} habeant, nihil {*miſericordiâ tegendum*} Nam, {*ſi ita eſſet, non iuſtitiâ iudicis, ſed miſericordiâ Patris, vel liberalitate Principis opus eſſet.*} quibus mihi nihil opus. Mirum, ni addidiſſet, *Non enim ſum, ſicut cæteri hominum, velut etiam hij homines Nouatores,*

B. ‡ *Symboli 3 articulum, de ratione reddendâ, de proprijs factis Rex credere non poterit. Cōfitemur iudicium nouiſſimum, in quo iudex pro qualitate factorū reddet alijs coronā iuſtitiæ alijs ſupplicium ſempiternum. Nam ſi non pro meritis operum, ſed in gratiam fidei, & iuſtitiæ miſericorditer imputatæ, vita æterna daretur, non eſſet opus iudicio, neq; diſcuſſione factorum: neq; oporteret Iudicē iuſtum ſed* [illegible] *cord.*

Digitized by Google

rationem de factis reddere, ſed Chriſti iuſtitiam nobis imputatam oſtendere deberemus. Pa. 87.

a Sozom. 1. 22.

At ſi ita eſſet, non iuſtitiâ Iudicis, vel miſericordiâ Patris, vel liberalitate Principis opus eſſet. Pag. 87.

tores, quibus opus eſt miſericordiâ tuâ, ne malefacta eis imputentur; & iuſtitiâ Chriſti, vt benefacta reputentur. *Hæc*, ſi ita ſint,[a] *Pone ſcalam*, diceret *Cardinali Conſtantinus* (vt olim *Aceſio Nouatiano*) *& ſolus in cœlum aſcende.*

Iure tamen miretur quis, & quærat, an ſic ſeriò affectus ſit, ſentiatque *Cardinalis*, vt hîc ſentire videtur, de ſeipſo. { *Nihil ſibi opus fore miſericordiâ Patris, nihil liberalitate Principis*, } iuſtitiam Iudicis non extimeſcere, { *pro qualitate factorum, pro meritis operum* } vitam ſibi æternam, vendicare: gratiæ, fidei, Iuſtitiæ Chriſti, renunciare, procul à ſe habere, abſque hijs in iudicio comparere velle, opera ſua ibi oſtentare, plena, pura, perfecta, quibus nihil ſordium, vitij nihil adhæreſcat.

b 1. Cor. 4. 4.

c 1. Ioh. 3. 20.

Vix enim credibile, quòd de aliquo ſibi conſcius non ſit *Cardinalis*, tamen [b] *Si nihil ſibi conſcius ſit, non in hoc iuſtificatus eſt.* Mirum, ni *cor eius reprehendat eum* de aliquo; ſi tamen non reprehendat, [c] *maior eſt Deus, corde Cardinalis.* Et hoc in *Ore* fuit *Paſtori* eius *ſummo*; *Sæpe in oculis ſordeſcere ſupremi Iudicis, quod in intentione fulget operantis.*

At, non omnium hæc (credo) *Cardinalium* cauſa eſt, non tam purgati omnium mores (puto nec *Ieſuitarum*) vt hanc vocem vſurpare audeant, quin nobiſcum miſellis, magis indulgentiâ Dei, quàm innocentiâ ſuâ: & gratioſo Dei promiſſo, quàm merito ſuo niti velle. Quid autem dixi, nobiſcum? Cum *Iobo* viro (opinor) non minùs Sancto, quàm *Cardinalis*, qui etſi [d] *iuſtus eſſet, leuare caput noluit*: [e] *etiamſi haberet quidpiam iuſtum, non reſpondere tamen, ſed Iudicem deprecari.*

d Iob. 10. 15.
e 9. 15.

Iudicium confitemur fore: locus tamen erit, & in iudicio miſericordiæ. Apud *S. Iacobum* legimus, *quibuſdam ſine miſericordiâ, iudicium fore*; Fore ergo *alijs*, *non ſine.* Et in eo, non nihil ſolatij reperit Chriſtianus, quod *Aduocatus noſter futurus eſt Iudex noſter.* Alioqui, [f] *ſi remotâ pietate homo diſcutitur, in illo examine, etiam iuſtorum vita ſuccumbet.* Reddet verò Deus, vel ante Generale illud, in Particulari cuiuſque iudicio, cuique animæ ſecundùm opera ſua: nec Generali opus erit, niſi, vt in procinctu Orbis terrarum, conſtet, nemini eorum factam iniuriam, quorum antè animæ, vel in cœlum receptæ, vel ad inferos ablegatæ ſunt.

f Greg. moral. 9. 8.

g Pſal. 139. 16.

De operibus noſtris, agnoſcimus [g] *imperfectum noſtrum*, & adhærere

adhærere operibus noſtris impuri quid, non diffitemur; nec, nos ſcilicet hoc commenti ſumus: Diſcat hoc, vel à *Gregorio*, [a] *Si diſtricta diſcuſſio ſit, non remanere ſalutis locum, quando & mala noſtra pura mala ſunt, & bona, quæ nos habere credimus, pura bona eſſe, nequaquam poſſint.* Apud quem, [b] *Sanctus vir Iob omne virtutis noſtræ meritum, eſſe vitium conſpicit, ſi ab interno Arbitro diſtrictè iudicetur.* Diſcat & ex *Bernardo*: [c] *Noſtram, ſiqua ſit, humilem iuſtitiam, rectam forſitan, ſed non puram, niſi fortè meliores nos eſſe credamus, quàm Patres noſtros, qui non minùs veraciter, quàm humiliter aiebant; Vniuerſæ iuſtitiæ noſtræ, ſicut pannus menſtruatæ*, (fœdior autem eſt illa *panni* tinctura, quàm vt referri poſsit ad *venialia*:) Et *Cardinalis*, qui ſic ab *ore* pendet *Summi Paſtoris*, audiat vel ex *ore* ipſius, [d] *Omnis humana iuſtitia iniuſtitia eſſe conuincitur, ſi diſtrictè iudicetur.*

a Moral. vlt. vlt.
b. Moral. 9. 2.
c Serm. 5. de verb. Eſa.
d Gregor. Moral. 9. 11.

Rationem de factis cuiq; reddendam, nec id negamus, ſed *de factis*, quorum, quicquid vitioſum fuit, antè deletum, quàm coram Iudice comparendum fuit. Quod vitioſum eſt, pœnitenti priùs *condonari*, condonato eo, reliquum à Deo *coronari*. Separatur ab opere, vitium; Quidni? Vitium, ex gratiâ remittitur; opus, ex promiſſo coronatur. [e] *Omnia* enim *mandata, facta deputantur, quando, quicquid non fit, ignoſcitur.* Scit verò Cardinalis [f] *fieri poſſe, vt impetratâ indulgentiâ, ita tum ſaluetur quis, ac ſi omnia mandata cuſtodiſſet. Reddi* ergo *rationem, de factis*; priùs tamen, quicquid vel in nobis, vel in illis eſt, peccati, vel imperfecti, remitti vel *tegi*, vel *non imputari*: ac, tum demum *reddi*: illud quidem, ante Iudicium, hoc in Iudicio.

e Augu. Retract. 1. 19.
f De iuſtif. 4. 14.

Secundùm opera, reddi ibi cuique, fatemur (ita nobis linguam Scriptura formauit) non autem *pro meritis operum.* Ignotus hic Spiritui ſancto loquendi mos. *Pro meritis* enim, cauſam adæquatam, dicit: *Secundum*, in comparatis, non cauſis locum habet.

Reddi autem, *non ex pondere humani meriti, ſed ex vi promiſſi diuini*: cuius promiſsi, ex gratiâ fons quoque; quâ gratiâ ſuâ, benignus Seruator, mercedem plenam, operi non pleno: mercedem *diariam*, operi *horario* repromiſit: quódque ex gratiâ promiſit, ex iuſtitiâ reddit: iuſtus nequaquam futurus, niſi dictis maneret. *Redde quæ promiſiſti*, cum eâ, quâ par eſt, humilitate dicere poſſumus: *Redde quod merui, quod mihi*

a Valent. 8. 6. 4.

ex merito debes, puto, non debemus. [a] *Secluſâ enim promiſſione diuinâ, non ſuppetit aliquis ſufficiens titulus, propter quem, Deus debeat compenſare tale opus, vitâ æternâ.* Denique aliter in *Miſſâ Cardinalis* loquitur, aliter hîc in *Apologiâ*. In Miſsâ, *Vt non æſtimator meriti, ſed veniæ largitor:* Hîc iam, per ἀναισχυντίαν, vt *non veniæ largitor* ſit, ſed *æſtimator meriti*, audacter poſtulat.

Collect.

Nec ergò, delemus articulum: nec Iudicium vltimum euacuamus, & reddenda ratio de operibus, & cuique reddendum, ſecundùm opera. Reddenda ratio de operibus, non tamen *impuris*, ſed per pœnitentiam noſtram, per Dei gratiam priùs *depuratis*: Reddendum cuique ſecundùm opera, ſed ex vi promiſſi, non valore meriti.

B. ‖ *Conc. Nicen. I. duab⁹ de cauſis conuocatũ eſt, vt quæſtio de fide Diuinitatis Filij Dei, & diſſenſiones de celebrando Paſchate definirentur.* p. 88.

‖ Dicendum, & de primis quatuor *Concilijs*: ſed γλώσσης χάριν, ne nihil dicat, cùm nihil tamen dicendum habeat. { *Quæſtionem* ibi *fidei, de Chriſti diuinitate, ex traditione non ſcriptâ definitam eſſe*; Etiam, *alteram quoque, de Paſchate celebrando.* } Nobis itaque (qui Traditiones ſcilicet, reijcimus) cum *Nicenâ* Synodo non conuenire.

B. ✣ *De Quæſtione fidei teſtis eſt Theodoret. l. 1 c. 8. eam ex Sermonibus non ſcriptis fuiſſe terminatam*, p. 88.

b Lib. 1. c. 7.

Vide Bellarminum recuſum p. 62.

Ex *Theodoreto* docere vult, *quæſtionem fidei, ex traditione non ſcriptâ terminatam.* Theodoretus id eo loco non dicit: contrarium dicit. Nam, & *Conſtantinus* ibi, dum viam aperit, quam teneri vult, ad quæſtionem illam definiendam, ſic loquitur. [b] *Euangelici enim, & Apoſtolici libri, nec non antiquorum Prophetarum oracula, planè inſtruunt nos, de ſenſu Numinis: proinde, hoſtili poſitâ diſcordiâ, ſumamus ex dictis Diuini Spirit⁹, explicationes quæſtionum:* Ea igitur *Conſtantini* mens, vt de libris explicatio ſumatur; at de *traditione* non *ſcriptâ* ne meminit quidem. Quid Patres ibi? quam viam ingreſſi ſunt? [c] *Animaduerſâ fraudulentiâ (Arij,) allegauerunt Epiſcopi ex Scripturâ,* ἀπαύγασμα, *fontem, flumen, characterem ſubſtantiæ.* Et hoc, *In lumine tuo videbimus lumen*, Et *Pater, & Ego vnum ſumus, &c.* Hoc verò, non tam ex *traditione* (credo) quàm ex *Scripturis*. Quomodo autem *terminata?* Viſum eſt, vti voce ὁμοουσίου, (nec tamen ex *traditione non ſcriptâ*.) Reperiri enim teſtatur eo ipſo loco Euſebius, *priſcos, doctos, & ſpectatos Epiſcopos Scriptores*, qui *eâ ipſâ voce* ὁμοουσίου *vſi fuiſſent, de Patris & Filij diuinitate.* Ita, nihil ibi *non ſcriptum*. Res ipſa Scripturis definita, vox è priſcis ſcriptoribus petita. Date & vos, de Scriptis rẽ; vobiſcum nemo, de voce litigabit.

c Cap. 8.

d Theodo. 1. 8.
e Socrat. 1. 8.

‖ At,

‖ At, de *Paſchate*, alia ratio, cùm, ex eo rerum genere ſit, quæ *fidem* non ſpectent, *moreſque* viuendi; quæque, per annos ducentos, praxin indifferentem habuit; aliter hoc, aliter alio loco celebratum: ex ſe proinde, inter adiaphora. Nam, in rebus eiuſmodi, locum habere praxin Eccleſiæ; non negamus. In *Paſchate* tamen, eouſque, non habuiſſe. Quî potuit? cùm alia *Epheſi* praxis fuerit, alia *Romæ*? alia *Iohannis Apoſtoli* per *Orientem*, alia *Petri* per *Occidentem*? nec totum tamen: Diu enim pòſt, *Britannia* noſtra *Orientis* hîc morem ſeruauit. Res verò ſic ſe habuit. Cùm par eſſet, Chriſtianos omnes, qui cætera iam idem ſentirent, in huius quoque *Feſti* celebratione vniformes eſſe: nec decerer, *decimâ quartâ Lunæ*, hos quidem ieiunijs ſeſe macerare, illos verò eodem die feſtum diem, hilaremque ſumere: viſum eſt *Conſtantino*, Sacram ſuam ad (quę paſſim erant) Eccleſias, mittere, quibus id egit, vt vnum vbiq; morem in tenendo *Paſchate* ſequerentur: vt autem illum potiùs, quo *die Dominico*: ne verò illum, quo *decimâ quartâ Lunæ* celebrari mos erat: quod is, proximè ad *Iudaiſmum* accederet, qui tum *Paſcha* ſuum immolant: quibus iniquum eſſet, vt *Chriſtiani* ſe conformes redderent. At de *S. Petro*, eiuſue *traditione*, vel de *vrbe* ipſâ, nihil ibi reperias. Sed neque Canon vllus eâ de re editus: tantùm, *Conſtantini* Epiſtolâ, tranſacta res eſt. Nec hîc ergo *Traditio* obtinuit. Sed nos tamen, in materiâ Feſtorum, *Traditionem* non reijcimus: Eccleſiæ praxin libenter adhibemus. At, ad quæſtiones reddendas interminabiles, latiorem multò feneſtrâ patefieri; ſi *Traditione non ſcriptâ*, quàm ſi Scripto agatur res. Plus enim (vbi non Scripto locus) erroris eſſe, minus certitudinis.

B. ‖ *Decretum autem de Paſchate celebrando die Dominicâ ne poterat quidē ex Scripturis vllis deduci, ſed ex ſolâ traditione ab Apoſtolis, atq; in primis à S. Petro accepta, & in vrbe cuſtodita formatū eſt.* Pag. 89.

* Eſt tamen ⸓ *Canon tertius Nicenus, ne cohabitent mulieres vllæ, de numero Clericorum. Noſtri autem vxorati ſunt.* ⸓ Verùm reſpexit hîc Cardinalem, *Paphnutius* ſublato digito, quem ille vt declinet, plagam accipit: & *Sozomenum* falſi reum peragit, ſcilicet! Quid factum in *Synodo Nicenâ* credat quis Cardinali, potiùs quàm *Sozomeno*. At *Sozomeni* tempora, (qui *Theodoſio iuniori* hiſtoriam ſuam inſcripſit) non procul aberant à *Nicenâ Synodo*, nec vllum mendacio, pretium, vt *Cæſari* referret rem falſam, quæ Patrum memoriâ contigiſſet. Non conductus (credo) ad hoc, à *Nouatore* vllo. Sed conuincet tamen *falſi*, quòd

B. ✤ *Extat Canon tertius Niceni Concilij, vt non permittantur in domibus Epiſcoporum, &c. mulieres habitare. Quomodo igitur in domib⁹ eorum inuenientur vxores? Dicent ex Sozom. interueniēte Paphnutio in arbitrio Eccleſiaſt. relictum eſſe. At hiſtoria illa conuincitur eſſe falſa.* p. 89.

Canon

Digitized by Google

Canon ille tertius, vxores non excipiat. Quid opus, quas exцepiſſet *Paphnutius* priuſquam Canon rogari poſſet? Quid opus, quas συνεισάκτων nomine, nemo intelligat, & de quibus, ſuſpicio non ſit?

B. ‖ *Deinde Epiphanius & Hieronym⁹ apertè ſcribũt eſſe cõtra Canones. Et certè maiori fide digni ſunt, quàm Sozomenus qui poſterior tempore & inferior doctrinâ, & ſanctitate fuit.* Pag 89.

Sed { ‖ *Epiphanius & Hieronymus, contra Canones aſſerunt, vt Epiſcopus, Presbyter, Diaconus, liberos gignant.* Sozomenus *verò poſterior tempore.* } Minutiæ: *poſterior*, qui tamen eâdem ætate vixit. { *Inferior* etiam *doctrinâ & ſanctitate* } at id non quæritur, an *doctior ſanctiorue*, ſed an verus in hiſtoriâ. Nam, quos illi *Canones* contrauenire dicunt, *Romani* erant. Videas hoc in *ſextâ Synodo Generali, Can. 13.* vbi Romanam Eccleſiam, de Canone illo, nominatim perſtringunt Patres, & ne, vel ſacris arceantur, qui *coniugati*: neue, vſu *coniugij*, voto aliquo priuentur, ſeuerè ſanciunt. Suum verò hunc Canonem, antiquis & Apoſtolicis conſentaneum: *Romanum* verò contrarium.

B. ✝ *Epiſc. Angli. contemptâ lege Cõcilij, vxores ducunt etiam poſt adeptũ Epiſcopatum. Itaq; nullã habent excuſationem.* P. 90.

Noua lis. { *Ducunt noſtri, etiam poſtquam adepti Epiſcopatus, quare excuſationem nullam habent.* } Habent verò. Totum enim hoc, poſitiui modò iuris. Argumento, quod in coniugio Cleri ſui, Græci alio iure vtuntur, Latini alio. Laxatum verò ius iſtud, & refixum apud nos, Synodo legitimâ. Etiam (ſi non errauit Pontifex *Pius II.*) bono olim iure fixum; ſed meliore iam apud vos quoque refigendum. Cæſari ſic quidem viſum & Principibus in nupero veſtro, *Tridenti*; quæ res, quas ibi turbas dederit, priuſquam obtinere poſſet cœlibatus, non neſcit Cardinalis. Vobis verò etiam in Nicenâ, quæ poſitiui iuris erant, religio nulla abrogare: Nam, neque *ſtantes adoratis* in die Dominico, vel inter *Paſcha* & *Pentecoſten*, (quod *viceſimo Canone* cauetur.) Et, Diaconi Cardinales ſedent *cum Presbyteris*, (quod 18.) Neque *quotannis bis Synodos habetis* (quod 5.) Denique, quam habet Pontifex veſter poteſtatem, per ἔθει aut συνήθει conſtare non vultis, ſed de iure diuino eſſe, quod tamen, in 6. ibi, non niſi *mori* & *conſuetudini* tributum eſt.

B. ‡ *Concilij Niceni Can. 4. Epiſcopi ordinari iubentur à tribus ſaltem Epiſcopis, qui & ipſi ab alijs ritè ordinati ſunt. Epiſcopi autem Proteſtantes à nullo vero Epiſc. ordinati ſunt.* pag. 90.

‡ Nam *de noſtrorum ordinatione*, nihil erat quod *Nicenum Canonem 4.* vel nominares: *A tribus* ſemper *Epiſcopis*, etiam *à veris ordinati ſunt.* Ab *Epiſcopis* tribus ordinati: non (quod vos interdum facitis contra Canonem) ab *Abbatibus* etiam. A *veris*: veſtris enim; (niſi veſtri *veri* non ſint) Nec is *Canon*, apud nos violatus vnquam, nec ea ſeries vnquam interrupta. In noſtris autem,

autem, Epiſcopi *res* eſt, non *nomen* ſolum; & *opus*, non opes; adeóque, quæ Epiſcopalis muneris ſunt obeunt multò; quàm veſtri, & frequentiùs, & diligentiùs.

‖ De *Secundo*, nihil afferre potuit; reponit tantùm, veterem errorem ſuum, *de Baptiſmo in remiſſionem peccatorum* à nobis negato; de quo illi nobis hîc denuò auris vellenda eſt. Nos verò *ſecundum* nulli negamus. *Tertium* ibi Canonem à Cardinale, cum ſuis, negatum aſſerimus.

B. ‖ *De Secundo Concilio nihil eſt quod hîc addam.* Pag.90.

✥ Etiam *Tertium Generale* excuſſit, nec quicquam reperit niſi, ſi cui animus ſit, {*partem Epiſtolæ ad Concilium miſſæ*} pro Concilio boni conſulere. Et hæc iam antè obtrita eſt, apud *Tortum*, nec ibi, quæ *Regum* partes ſint, liquet: ſed quæ, *Comitum*. Rex autem (puto) ſi non præſtat *Cardinali*, at *Comiti* præſtat, vt partes illi priores ſint, & magís amplum munus, quàm *Comiti*: vel ex hoc, quòd coëgit Synodum illam *Theodoſius*, quod *Candidiano* non licuit: vel ex hoc, quòd authoritate ſuâ Decreta eius confirmauit, quod neque *Candidiano* fas. Et non ignorat tamen Cardinalis, vel ex iure ſuo Canonico caueri, *vbi res fidei agitur*, vt *fas ſit, & Laicis intereſſe*. Tum, *Candidianus Comes*, (ſi id in mandatis habuit à *Theodoſio*, *vt diſſentientes cohiberet*, & *repugnandi ſtudia compeſceret*) ſæpe neceſſe habuit, *admiſcere ſe tractatibus* (*tractatus* enim non ſine *diſſenſione* fiebant) ſæpe, vtrámque partem officij admonere, ſæpe ſententiam ſuam interponere: quod, à *Glorioſiſſimis Iudicibus, in* 4°. *Generali*, ſæpe factitatum eſt.

B. ✥ *Ex* 3°. *Generali nihil aliud adducam, niſi partem Epiſtolæ Theodoſij Imp. ad Synodum, vt Rex intelligat quæ ſint partes Regũ in concilijs.* Pag. 90.

{‡ *Conueniſſe ad Concilia ſolos Epiſcopos*,} Nimium id quidem erat. Leget enim, ad *Nicenum*, Presbyteros multos, & Diaconos conueniſſe: *Athanaſium* quoque, *Diaconum* modò tum, acriter tamen ibi contra *Arij* dogma diſſeruiſſe. Conuenire ergo poſſe, poſſe & diſſerere, at ſuffragium tamen non habere. Sed neque, promiſcuè confluere eò multitudinem onerosam, ſed vel miſſos, vel veniâ datâ ab alijs, quos penes eam dandi facultas eſt. Nec *omnes* eò venire, ſed nemini aditum interdici; non *omnes* (inquam) venire, ſed vt, cuique tamen libertas ſit, eò veniendi.

B. ‡ *Vidit Rex in Concilijs non conueniſſe omnes Eccleſiaſticos, ſed ſolos Epiſcopos.* p.91.

ŧ Nihil verò ibi Regij muneris, niſi vt (lictoris inſtar) turbas ſummoueat, atque vim, non *videt Rex*: alias *videt* fuiſſe partes *Conſtantini*, in *primo*: alias *Martiani* in 4°. Vtérque præiuit

B. ŧ *Vidit Regem non eſſe Caput Eccleſiæ. Quomodo enim ab Eccleſiaſti-*

cis negotijs arcere-tur caput? Proinde Rex qui caput, vel Gubernatorem Generalē Eccleſiæ Regni ſui ſe eſſe dicit, nouam Conciliorum ormam introducere atagit. pag. 91.

viam *Concilio*, & quibus de rebus, & quâ ratione tractarent: vtérque Suffragio Suo, atque ſanctione, Decretis vim addidit. Certè, ſi *aderant*, vt in primâ periodo ait, non *arcebantur* igitur, quod ait proximâ. Et, quantumcúnque ſe fatiget Cardinalis, cuius authoritate neceſſe habent conuocari Concilia; cuius etiam confirmari, quæ ibi decreta ſunt: (ea verò Regia eſt) ſint tractatores ibi, qui volent, Is erit, & re, & voce, {*Eccleſiæ in Regno quidem ſuo Gubernator.*}

B. || *Fidem & religionem reformatam longè abeſſe à fide & religione Synodi Chalcedonēſis. Primum Primatus Rom. Pontif. ex hoc Concilio manifeſtè colligitur. Extāt Epiſtolæ plurimæ ad Leonē, & ſemper nomen Pontificis nomini Concilij anteponitur hoc modo.* Sanctiſ. Vniuerſali Archiepiſcopo, & vniuerſali Synodo. *pag. 91. 92.*

|| Quod ibi iam ſequitur, de 4°. *Generali*, iure quis numeret inter Paradoxa Cardinalis; quòd {*Primatus Romani Pontificis, manifeſtè ex eo Concilio colligatur*} *In 4°. primatum Pontificis colligi manifeſtè?* & {*eam religionem eſſe Synodi Chalcedonenſis?*}. Et hæc iam venditat Orbi Cardinalis? At nondum adeo illi, authoritas inualuit, vt credant ei homines, ſtabiliri ex eo *primatum*, quo ſciunt eneruari vel maximè. Cur enim, hùc illùc oberret quis, per omnes *Actionum* angulos, excutiat ſcrinia, inſpiciat *terga Epiſtolarum*, vt alicunde colligat, cuius ibi, expreſsis verbis, legat contrarium? Legat autem, non in titulo aliquo ſeu *inſcriptione Epiſtolæ*, vel libelli ſupplicis (quorum quis ſtylum neſcit, quàm efferre ſoleant & magnificos facere, quibus ſupplicant?) ſed, legat, *Actione* vnâ totâ ventilatum, alterâ renouatum & confirmatum; Canone denique inuſtum, *ne maiora, ſed æqualia ſint per omnia, Conſtantinopolitani, & Romani priuilegia*; fruſtra reclamantibus ibi Legatis *Romanis*: fruſtra pòſt, *Romano* ipſo Pontifice apud *Auguſtum, Auguſtam, Anatolium*, per literas ſuas intercedente. Non ibi, ſupplex quiſpiam nomen *Leonis, Concilij nomini antepoſuit*, aut *Vniuerſalem Archiepiſcopum* ſcripſit; quò æquiore vteretur: Patres omnes, Patrum & ipſi veſtigijs inhærentes, Glorioſiſsimi quoque Iudices, *decernendo* & *definiendo* ſtatuerunt, [illegible], [illegible], *exæquandam Romæ Conſtantinopolim*, atque vt, in Regni ſede, Senatu, & alijs: ſic, & in negotijs Eccleſiaſticis, perinde vt eam honorandam, idque ipſum *28. Canone*, conſignârunt. Non hinc quidem, {*colligitur Primatus*:} diſsipatur potiùs.

B. ✠ *Extat Epiſtola totius Concilij ad eundem Leonem, vbi dicitur,* Omnibus

|| Sed {*in Concilij ipſius Epiſtolâ, præfuiſſe Leo dicitur ibi congregatis, ſicut membris caput.*} Qui tamen, vtcunque tum *præfuit ſicut caput*, ne aliud *Capiti* huic, *Caput* æquale ſtatueretur, impedire

impedire non potuit. Sed & { *vineæ cuſtodia* dicitur *ei à Saluatore commiſſa.* } Et quidni *commiſſa*? nec *ſoli* tamen, ſed cum alijs, in eâdem vinea, operarijs. Nec *totius vineæ* dicitur, ſed commoda vox, [*totius*,] *Cardinali* viſum eſt adijcere. Et, vel ſi *totius*, nihil iuuaret, quando ad omnium curam, ex æquo pertinet, non *Leonis* ſolùm, quicquid vniuerſalis Eccleſiæ vel vnitatem violat, vel quietem ſollicitat. Quod enim { *totius vineæ, id eſt, Eccleſiæ, cuſtodiam ab ipſo Chriſto comiſſam* ait *Pontifici* } id eſt, *primatum*: vide quàm Concilio contraueniat, omniumque, qui inibi erant, Patrum ſententiæ. Quorum vna vox eſt, [a] *Siqua eſſent Romanæ ſedis priuilegia, ea illi* (non à *Chriſto*, neſciebant hoc *Chalcedonenſes*, quin) à *Patribus conceſſa eſſe.* Quare autem conceſſa? Quia Chriſtus dixerat, *Tibi dabo Claues*, aut, *Paſce oues*? Immò, [b] διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην *quòd ea tum vrbs, ſedes Regia eſſet*, vi ſedis Regiæ, reliquis imperaret. In ſuâ autem iam poteſtate eſſe, ex eadem ratione, cùm & Regiâ tum ſede, & Senatu potiretur *Conſtantinopolis*; pariter, & eam quoque, ad parem dignitatem euehere: & cùm in cæteris par eſſet, in rebus Eccleſiæ parificare, & (vt verbis vtar ipſorum) [c] ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι. Quod habet ergo *Roma*, de primatu, *à Patribus* eſt, non ab *ipſo Chriſto*, & propter *Imperatoris* ſedem, non *Petri*. Quam verò poteſtatem Patres in veteri *Româ* ſic honorandâ exercuerunt; ex eâdem & Nouam *Romam*, ad paris magnitudinis inſtar extuliſſe, longè ergo abeſſe *à fide* qui *Primatum Pontificis de fide* fuiſſe aſſerit, *vel religione Synodi Chalcedonenſis*. Nec alicunde igitur, tanquam è vepreculis, extrahat neſcio quid, atque arrodat; *Canonem* det: (Canones enim Concilij vox ſunt,) non ex *fronte Epiſtolæ*, vel angulo periodi aliquo, aut tituli parte fortè, vel fragmento clauſulæ.

Epiſcopis congregatis, tu ſicut membris caput præeras. *Item*. Cui, vineæ cuſtodia à ſaluatore commiſſa eſt. *Vbi fatentur totius vineæ cuſtodiam commiſſam Pontifici. Pag 92.*

[a] Can. 28.

[b] ibidem.

[c] Can. 28.

‖ Verùm, neque *Canones Cardinali* deſunt. { *Videat* enim, inquit, *Rex, an Sextus ibi Canon obſeruetur in Angliâ.* } Certè non violatur. *Virgines*, non dico, quæ maturâ ætate & re deliberatâ legitimè ſe dicârunt Deo, ſed nec *Moniales* veſtræ, addo vel *Monachi*, ſi diuertant ad nos, *coguntur* hîc *ad matrimonium*: ne *ſuadetur* quidem ijs, niſi ſi, temere vouerint, niſi ſi, continere ſe nequeant. Tum enim non nos, *ſuadet* eis Apoſtolus, *melius eſſe nubere quàm vri*. At verò, etiamſi nubant, nuptæque adeò, extra communionem ſint; at poteſtas tamen eodem Canone ſit,

B. ‖ *Videat Rex an Canon 16. de virgine quæ ſe Deo conſecrauit obſeruetur in Angliâ, an contrà ad matrimonium cogantur, vel ſuadeantur. Pag 92.*

1. Cor. 7. 9.

fit, loci Epiſcopo, Cenſuræ laxandæ: atque virgines ſic nuptas communioni demum reſtituendi: Non ergo læthale peccatum illud, ſed cui poſſet indulgeri.

B. ‖ *Cogitet Rex quam benè Canonē 24. obſeruauerit Henricus 8. qui omnia Monaſteria prophanauit. Pag. 92.*

‖ Nihil enim ad *Noſtrum* (credo) ſi fortè *Henricus* [8]. (diu ante Regem vel natum) Curiatâ lege, ***Monaſteria*** hîc *ſuſtulit*, cùm nihil tum minùs eſſent quàm ***Monaſteria***, quin deſidiæ, nequitiæque latibula. Sera iam nimis, eâ de re cogitatio. Fortaſſe autem meliùs, ***Canonem illum obſeruari*** potuiſſe ***Rex cogitat***; Et, cùm ſemel Eccleſiæ, in illa ius, ***ſublata*** noluiſſet penitus, ſed ***mutata:*** non tamen in ***Collegia Ieſuitarum***. Sed & illud quoq; meminerit ***Cardinalis***; ***Diuini iuris*** monaſteria non eſſe, ſed ***poſitiui***; nec ***ſtatus hoc Canone quicquam, de neceſſarijs ad ſalutem.*** Stetiſſe diu, abſque ***Monachis*** Chriſtianam rem, abſque ijs & ſtare poſſe. Occupâſſe autem ***Ieſuitas Monaſteria*** eorum multa, detruſis aliquò ***Monachis***; etiam, reliquis imminere. Et ſequenti Eccleſiæ, ius eſſe in præcedentis ***Canones*** poſitiuos, atque vt noua ponendi, ita refigendi vetera. Tum, neque aliam hîc pœnam apponi, ſiquis violet, quàm vt ſubeat τῶν κανόνων ἐπιτίμια.

B. ✦ *Extat denique Act. 11. publica inuocatio Martyris Flauiani. Pag. 93.*

✦ De ***Clamore*** illo iam ſemel, conclamatum eſt. ***Inuocatio***, illa non fuit. Nihil hîc ***Cardinali*** eſt, niſi votum, vt orationum compotes fiant, quibus, vti tum in cælis ***Flauianum***, ſpem non vanam habebant. Idem verò & noſtrũ, vt Eccleſiæ, quæue in terris eſt, quæue in cælis, (& nobis hîc militantibus benè vult) preces audiat, Chriſti autem ſuper omnes; Deum autem, & ab illis, & à nobis, & quidem ſolum, inuocandum: ſolum certè, quem primi Chriſtiani (quod hodiè conſtet) inuocârunt, ac proinde ſolum, quem Rex tutò ſe exiſtimet poſſe inuocare.

B ‡ *Reſtat vt de S. Patrum, qui primis 500. annis floruerunt verâ ratione dicamus. Non poſſe reddi rationē cur non ſint etiam admittendi* S. Gregorius, Beda, Anſelmus, Bernardus, Thomas, Bonauentura, & alij.

‡ Accingit ſe iam, ***ad annos quingentos***, quíque, per illos, ***Patres***, ſanctitatis laude floruerunt. Mutire tamen & quiritari, quaſi de anguſto nimis ſibi circumſcripto limite: quaſi deſperet nonnihil, per hos effectum dare, quod cupit. Nam cur ***Bonauenturam***, ***Thomam***, ***Anſelmum***, non admittat Rex? ſaltem ***Bedam***, & ***Gregorium***? quos, ſine certâ ratione excluſos dolet. Ne verò doleat. De ijs enim hîc rebus agitur, in quibus ius illi Teſtium non habent. Inciderunt enim in ea tempora, quæ, quantò longiùs aberant ab ***Apoſtolorum*** ſeculo, (vt quantò Canalis à fonte) tantò vitium magis traxerunt. Nec mirum etiam,

iam, (vt aquæ latices, per quod ferũtur ſolum, ita &) hos, ſeculum per quod vixerunt, nonnihil reſipuiſſe: Nec ergo (prorſus eâdem per omnia qualitate) vtrobique ſpiritus. Nam, & *Eurus*, quia per deſerta ſpirat, aridus; *Auſter*, quia per mare, humidus: itidem & illorum, à Regione, ab ætate, quâ viuebant, nonnihil interdum attraxit. Ferent & illi teſtimonium loco ſuo, alijs in rebus: ad has, non tam idonei. Agitur enim de corruptelis, quæ ipſo eorum ſeculo, videntur irrepſiſſe.

AD CAPVT OCTAVVM.

CAP. 8.

* *Non eſſe dogmata antiquiſſima, Interceſſionem Sanctorum, Miſſam priuatam, Tranſubſtantiationem, & alia quæ Rex nouitia & nupera vocat.*

B. * *Non eſſe recentia dogmata, ſed antiquiſſima, interceſſionẽ Sanct. Miſſam priuatam, Tranſubſt. & alia quæ Rex Angliæ nouitia & nupera vocat.*

QVOD de B. Virgine, à vobis, (parùm quidem in eo Catholicis) Diuæ, Deæque titulis indigetatâ, piè ingenuéque Rex ſubijcit, id omne, { ‖ *ex Colloquijs Eraſmi petitum* } Cardinalis indubitanter aſſerit. Putidè verò hoc. Vnde enim, *ex Colloquijs petita*, reſciſcere potuit? An vel leui id ſigno indicauit? Inhoneſtus verò mos, nec Cardinale dignus, (quem, neque vel in margine ſic annotauit,) eum, Regi pro Authore ſuo, velit nolit obtrudere. At *Eraſmum* Rex in totâ hac narratione, οὐδὲ κατ' ὄναρ cogitauit; neq; verò *Eraſmo* de vobis quicquam credit, niſi legat apud vos. E veſtris petere ſolet, nec niſi è veſtris, quæ in vobis reprehendit. Quod ſi liceret, in Cardinalis Controuerſijs, pares ſubinde coniecturas facere, nunquam maiori derididiculo *Aeſopi* cornicula, *furtiuis nudata coloribus*, quàm illa rhapſodia. Sed morem hunc tam barbarum, abſit vt permittat ſibi cordatus quiſpiam: abſit, vt non explodat in Cardinale candor doctorum hominum.

B. ‖ *De B. Virgine ſcribit multa, quæ ex Colloquijs Eraſmi petita. P 93.*

 Quod

Quod *Eraſmus* ibi tamen ſcripſit, non temere fuit, vel de nihilo; & de quo nemo adhuc conuênit *Eraſmum* falſi. Is illius ſeculi mos, atque adeo huius quoque, de quo conſcientiam Cardinalis conuenio; annon, per *Italiam* hodiè, ſæpiùs ſalutetur, deuotiùs inuocetur B. Virgo, quàm, vel Filius eius ipſe? Aiunt, qui inde huc ad nos redeunt: nec vllâ re, læſi magis eorum animi, quàm (vbi legerunt Cardinalem, delicias ita facientem) quòd, tam craſſam ibi populi totius ſuperſtitionem videant: & praxin, ex totâ diametro, ſcriptis eius contrariam.

B. ‖*At prudentes & bene inſtituti Catholici, neq; Diuam, neque Deam vocant.* P. 94. Verùm {‖*prudentes, & bene inſtituti Catholici*, apud vos, *nec Diuam vocant, nec Deam.*} Non *Diuam*? Certè, cui religio ſit, (cùm de Sanctis agitur) *Diui* vocem, vel *Diuæ* vſurpare, vix (credo) reperias. Inceſſit nuper Cardinalem ſuperſtitio, vt ſua recognoſcens, vocem illam de ſcriptis ſuis diſpungeret, quod

Recog. pag. 2. {*eam non inueniret, apud veteres Latinos Patres.*} Vbi ergò, (vt videtur) ſubinde ei occurrit *Tranſubſtantiationis* vox, & *Concomitantiæ*, & *Hyperduliæ*. Ridet rationem *Serarius*. *Aedem ſacram non reperias apud Patres, Templum vocatam. Et tamen quis hoc nominis refugiat hodie?* Tum, {*quòd Dijs tantùm tribui ſoleat*} quæ tamen, etiam *Cæſari* tributa, cuius *Diuales apices*, & *Sacram Diualem*, Cardinali (credo) nondum excidiſſe. [illegible] hæc Cardinalis eſt. Alijs enim, ſcrupulus nullus, *Diuam* vo-

Litan q. 6. candi. Vide *Serarium*. *Vocari poteſt, ſanctorum, ſiue hominum, ſiue Angelorum quilibet, Diuus. Cùm Dei veri proprium attributum non ſit, rectè poteſt veris huius famulis, amicisque tribui.* Vide vel *Lipſium* (ſapientiæ vtique & literarum Antiſtitem) atque eius *Diuam* geminam, *Hallenſem*, & *Aſpricollem*. Frons ipſa vocem præfert, & vertex cuiuſque paginæ. Legas ibi plùs

Recog. pag. 3. centies, ne {*imprudenter putes excidiſſe*} & voce integrâ, ne capitali literâ ſcriptam, {*ne D. pro B. Typographos quis putet ſubſtituiſſe.*} Legas, *ô Diua*: &, *ô Diua Diuarum*. Denique, ne-

Miſcel. 5. 98. que eâ voce vti veritus, vel tum, cùm ad *Paulum* iam Pontificem ſcriberet. Atque hæc apud *Lipſium*: quem non impunè tuliſſet, qui viuum, vel {*parùm prudentem*} vel {*non bene inſtitutum Catholicum*} ſcripſiſſet. Puto, nec iam *Scribanio* feret, qui *Diuam* & *Lipſium* amat; qui & ipſe *Diuæ* vocem vſurpat: qui Illum, qui ſe, qui Cenſorem *Fabritium*, tum Approba-

tores

tores, *Cameracenſem*, & *Mechlinienſem* Archiepiſcopos, ab hac, *malè inſtituti Catholici* calumniâ, ſi viuit, & vir eſt, vindicabit.

At {*non Dea.*} Imò, nec eâ voce abſtinuit, in *Hallenſi.* [*ſi vota concepiſſet Hallenſi Dea*] Tum, in illâ alterâ Deâ ſuâ ſeſquipedali: *An ſudas, Dea, ſanguinem? De quâ ſacra profantur, Hanc fore, quæ ſerpentis conteret caput: feciſti ô Dea.*] Et, [*tunc tibi laudes, Dea, dicet omnis, Sexus & ætas.*] Quid videtur?

Pag.9.
29.
45.

{‖ *Non petunt ab Eâ, vt filio imperet.*} Petunt verò: Nam, quid illa ſibi volunt? *Monſtra te eſſe Matrem. Ora patrem, & iube filio, ô fœlix puerpura, Noſtra pians ſcelera, Iure matris impera, Redemtori.* Notauit olim *Caſſander.*

B. ‖ *Neque ab ea petunt vt filio imperet.* P.94.
In Hymno. Aue Maris ſtella.
Conſultat.p.142

✠ Abſurdis autem ſeſe negotijs immiſcere, ſtultis petitionibus patêre, vel apud claſſicos Authores veſtros, legas licet. * *Hildebrandi ventrem manu verſâ percutientem, pòſt, leni manu quaſi corpus eius, perungentem.* *Thomæ Becketti* noſtri, detrita & lacera femoralia [a] conſuentem: eoque ſigno, nè Presbyterum (durum ingenio ſupra modum) gradu moueret, ſed eum ſuâ inſufficientiâ literarum diſpenſaret, ſeuerè edicentem. [b] In os ægri Clerici, extractis vberibus, lac immulgentem. [c] Læſam Monialis tibiam vnguento de pyxide oblinentem; pòſt, manum ſub mento ponentem, & quomodo diſciplinatè genu flecteret edocentem. [d] *Adami* Sacerdotis (tum pueri) ſcabioſum caput ſanantem. [e] *Iutta*, filiolam ſublatam (quam lupus in ſiluas aſportârat) anxiè reddentem, idque, præ timore acminis; filiolo enim ſuo *Ieſu* alioqui carituram, quem *Iutta*, è ſinu eius, auulſum (in vindictam) nunquam ei redditura fuerat, niſi ſi curâſſet reſtitui ſibi, ſuum. [f] Latronis decollati corpus effodientem, caput ceruicibus adaptantem, & vnientem; in feretro ponentem, purpurâ (miræ texturæ, & pluſquam humani artificij) feretrum eius obtegentem, de exequijs eius honorificè celebrandis (tanquam Capellani ſui) ſeuerè præcipientem.

B. ✠ *Neq; dicunt quod abſurdis cuiuſlibet inepti hominis orationibus pateat.* P.94.
* Vita Greg.7. Bernried. p.42.
a Cantipraten. l.2.c.29.12.
b Vincent. ſpecul.Hiſt.7.84.
c Cæſarr 7.49.
d 7.25.
e 46.
f Cæſar.7.c.59.

Neque etiam ‡ *oſcula* neganda ſunt, vel *complexus*: ſed neque magis *abſurda.* [g] *Accede ad me, & da mihi oſculum,* (ait B. Virgo) *& coegit eum*; pòſt etiam, ſtrepam tenuit quò equum aſcenderet. [h] Alteri, monacho, collum eius brachijs ſuis ſtringens, dedit oſculum. [i] Alteri, in Pomario cantillauit. Et cuinam

B. ‡ *Neque dicunt eum ad oſcula & amplexꝰ deſcẽdere.*
g Pag.94 cap 33.
h Cap.51.
i Cap.22.

Digitized by Google

nam hæc videntur non *abſurda*? Sed & in Choro Monachorum [a] ſingulorum vultus detergentem videas, & de pyxide quâdam, electuarium, per cochlear, haurientem, & ſingulis in os immittentem. Et [b] in Cellâ, lectos circumeuntem, & manum ſuper ſingulorum capita ponentem. Et hæc nonne *abſurda?* Quid illa? [c] Cùm primâ nocte nuptiarum, B. Virgo inter ſponſum & ſponſam media recubuit; eò quòd, ſponſus adhuc puer, imaginis ſuæ digito, annulum (ioco) indidiſſet. Quid illa dictu fœda, de [d] *Beatrice*, quæ dum publicè ſcortum ageret, B. Virgo, totos quindecem annos, formâ & habitu eius aſſumpto, vicem ſuppleuit in Monaſterio? Quòd, [e] Abbatiſſę grauidę factę à Dapifero ſuo, obſtetricata eſt, & infantem ex ſtupro ſuſceptum, Eremitę cuidam educandum, per duos Angelos tranſmiſit?

a Cap. 48.
b Cap. 13.
c Vincent ſpecul. lib. 7. cap. 87.
d Cæſar. 7. 35.
e Vincent 7. 86.

B. ‖ *Neque ſentiunt eam a cœli gaudijs auocari, quando curam gerit rerum humanarum. Nam neq; Angeli auocantur, quando à Deo in miniſterium mittuntur propter nos.* pag. 94.

‖ Atqui, nonnihil *auocata eſt à cœlo*, cùm per quindecennium totum, clauium curam geſsit, & vicem ſuppleuit meretriculæ *Beatricis*, interim, dum illa in proſtibulo publicè ſcortum ageret. Nam, de Angelis alia ratio, quorum id munus eſt: at non ſanctorum, à quibus in ſummâ quiete poſitis, & ad alia longè meliora viſa vacantibus, quòd fit, ex diſpenſatione modò fit. Nec *auocantur Angeli* quidem, ſed nec tam plenè iam fruuntur cœli gaudijs, quàm conſummato demum ſeculo, & ſoluti miniſterio, quod nunc obeunt, fruituri ſunt, cùm toti Deo vacabunt. Nec enim, in motu, vel actione, verùm in quiete & contemplatione, plenam, omnibuſq; numeris abſolutam fælicitatē conſiſtere, vel Schola veſtra non diffitetur.

B † *Quòd non audiat preces miſerorum, vel aliquando non deſcendat, repugnat apertè S. Patribus, qui primis 500. annis floruerunt. S. Athanaſius,* Intercede (*inquit*) Hera &c. Pag. 94.

† Quod {*audiat B. Virgo miſerorum preces,*} duos Teſtes adducit: quod & aliquando {*deſcendat ad homines*} alios duos. *Miſerum Athanaſium* citat, qui audiri ſe poſtulat. Et verè quidem *miſerum.* Quodſi, ſenſato cuiquam, probare ſe poſſe ſperet, Homiliam illam S. Patris *Athanaſij* eſſe, miſeret me *Cardinalis.* οὐσίαν ibi deduci vult ab ἰσίας, (Quis autem audiuit vſquam vel legit ἰσίας?) ac ἰσίω, primò fieri ἐσίω, (mutatâ literâ & ſpiritu) pòſt accedere ei, υ. litera, tum qui modò iam aduenerat decedere ſpiritum denuò, vt ὑσία producatur. Quàm hæc *miſera* ſunt? quàm magno illo & vero indigna? Et *Cardinali* tamen, hæc ſunt *Athanaſij:* ſed *miſeri* & ψευδωνύμου; non veri illius, & magni *Athanaſij.*

‖ Par

‖ Par eſt autem ratio de *Chryſoſtomi* liturgiâ. Neqúe enim illa, à doctis habetur pro verâ, neque verò poteſt non videri recentior, in quâ, *Alexÿ* Imperatoris mentio, ſexcentis minimùm annis, *Chryſoſtomo* poſterioris. Tum, ſi eſſet tamen vera; at Deus ibi inuocatur, non B. Virgo. ***Dignum me fac, Confirma me in timore tuo***, Deo dicitur, non Virgini. Supplicat ibi ipſa, non ſupplicatur ipſi: ὑπὲρ τῆς πρεσβείας αὐτῆς, non πρὸς αὐτήν; vtrobiq; autem, & in cœlis, & in terris, intercedit, qui ipſe non eſt inuocandus.

B. ‖ *S. Chryſoſtomus in Liturgiâ* Interceſſione B Virginis dignum me fac. &c. p. 94

✠ Iam, quòd ſemel apparuit B. virgo, Nyſſenus habet. Nec abeſt tamen ſuſpicio. Non de *fidei formulâ*, de quâ ſatis conuenit: ſed mirandâ hac apocalypſi per B. virginem, *Euſebius formulæ* meminit, & aſcribit integram. Non alio tamen loco habet, quàm Metaphraſin *Gregorÿ* in Eccleſiaſten, inter *monumenta ingenÿ quæ reliquit*. Sic enim, ibi *monumenta ingenÿ* duo hæc modò, memorat; *Metaphraſin, & expoſitionẽ fidei breuiter editam. Editam* autem dicit, non diuinitus ei reuelatam. De *apparitione* ne meminit quidem, (etſi varia ibi eius θαύματα commemorat:) ſi certæ tum famæ vel fidei fuiſſet, ſpectrum tam inſigne nunquam præteriturus. Sed *Euſebium* latuit, latuit & *Nicenos* patres, qui ex eâ fidei formulâ ſi cœlo cecidiſſet, os *Ario* æternùm occluſiſſent. Nec eſt *apparitionis* vlla apud veteres mentio, ante *Germani* ſeculum, poſt annum ſeptingenteſimũ. Ego rem remitto ad Criticos, Vitáne illa *Nyſſeni* characterem habeat. Eſto tamen, habeat: Apparuit & Saulo Ananias, ***Saulus vidit in viſione introeuntem ad ſe Ananiam, & imponentẽ ſibi manus***, cùm hoc tamen, *Ananias* ipſe neſciret, nec pedem vſquam extuliſſet domo. Tum, ad rem ſeriam apparuit, & momenti magni, *fidei formulam* dictandam: Et vnicâ vice, hoc. Quid hoc, ad infinitas illas apud *Vincentium*, *Cantipratenſem*, *Cæſarium*, *Io. Herolt*, alios neſcio quot, *apparitiones*? Et magna res hîc; & *dignus vindice nodus*: Sed, ergone ad caligas *Thomæ* conſuendas, ad *Beatricis* claues ſeruandas, ad ſcabioſa puerorum capita, & ad luxatas puellarum tibias, perungendas?

B. ✠ *Nyſſenus ſcribit. Greg. Thaumaturgo apparuiſſe B. Virginem. pag. 95.*
a Act. 9. 12.
b Euſeb. 7. 25.

‡ *Turonicus* autem, & extra oleas eſt quingentorum annorum, & eo nomine notatus à veſtris, quòd fabuloſus author; qui, ſerò nimis adeſt, vt referat, quid *Conſtantino* Magno euenerit in Templi ſtructurâ, ab *Euſebio* (qui tum vixit) cæteriſque

B. ‡ *Refert Greg. Turonicus B. Virginem apparuiſſe Architecto, ac docuiſſe rationẽ columnarũ erigendarum.* P. 95

que prætermiſſam. Sed,cur tamen rationem illam non addidit *Cardinalis*, immanes illas *columnas erigendi*? An quia puduit? Ego, illius vicem, adijciam. Ratio hæc erat; vt, quod hominum vires,& machina nulla poterat; id,tres è ſcholâ acciti pueri, ſummâ velocitate effectum darent. *Dignum patellâ operculum.*

B. || *Sanctos alios apparuiſſe hominibus teſtantur paſſim Patres S.Baſilius,Nazianz.Sulpitius,Theodoretus, Auguſtinus.* P.95.

|| Inſtituit de Virgine. Cùm deeſſent autem de eâ, ſupplet ex alijs Sanctis, ex *Baſilij* Mamante, qui tamen, non niſi in ſomnijs apparuit. Ex *Nazianzeno*: Atis nihil certi deſignat; ſed neque *Sulpitius*,de vllo Sanctorum. *Theodoretus* ſomnium modò narrat, [illegible]. Et, de Felice, *Auguſtinus* nihil præter auditum habet, & an id fieret, per ipſam præſentiam Martyrum,an per Angelos ſuſcipientes perſonas Martyrum, quid horum duorum ſit, an verò fortaſſe vtrumque ſit, non audet definire: adeo ille, non certus, de hac *apparitionum* quæſtione.

B. ✠ *Nunquã Conſtantinus Conſtantinopolim S.Deiparæ dedicâſſet,(quod eum feciſſe ſcribit Nicephorus,) niſi credidiſſet eidẽ patrocinium Virginis multũ profuturum.* Pag. 96.

✠ Quorſum autem, vltimum illud è *Nicephoro?* quod falſum eſt tamen. Non enim dedicauit,lib.8°.Matri:qui 7°.eam dedicârat Chriſto filio: Sed dedicauit vrbem Chriſto *Conſtantinus*, cuius ſolennis illa inſcriptio teſtis eſt. *Tibi(Chriſte Deus) hac vrbem commendo*, lib.7.49. Niſi ſi, parùm tutam putauit *Conſtantinus*, præſidio Chriſti: vt eſſet pòſt,Deiparæ dedicanda,tutior illius quàm Chriſti,præſidio futura: vel certè, vtriuſque,quàm vnius. Falſum inquam: vt rectè ergo ſuſpicatus ſit Scholiaſtes *Langius*,poſteriore loco τῇ ſcriptum pro τῷ librarij vitio, quâ voce, Chriſtus ipſe deſignatur, non Mater: nec erit,itâ *Nicephorus* ſibi contrarius,vel illius (8°. libro) immemor,quod ſcripſerat,paulò antè in 7°. Tum,ſi verum denique,quid ad rem? Dedicauit Deiparæ vrbem *Conſtantinus*,non dedicâſſet, niſi profuturum ei Virginis patrocinium putâſſet: Quid ad rem iſta? Nulla enim hîc, vel *apparitio*, vel *inuocatio*, quæ præſentis erant inſtituti, &, de quibus dicendum, *Cardinali*.

B. ‡ *Sed hoc loco Controuerſias diſputandas non ſuſcepimus.* Pag.96.

{‡ *Controuerſias hîc diſputandas ſuſcipere ſe, negat.*} Suſcipit tamen: Nam, quæ *de Interceſſione Sanctorum* ſuperiùs congeſſit, præter rem omnia. Non enim, de ipſorum,pro nobis agitur; ſed de noſtrâ, apud illos: prior audita forſan: at non poſterior iſta.

|| Nec

|| Nec illa Regis, è verbis Chriſti, *Venite ad me, omnes, obiectiuncula eſt: Cardinalis* ad illam, *reiectiuncula* potiùs: &, miror, an ſeria, *Venite ad me*, ait Seruator; (id eſt) *Cardinale* interprete, Manete vos, mittite internuncium ad me aliquem: Id ſat erit, ad rem, tametſi vos non veneritis. Ita *Venite*, iam erit; *Ne venite vos*, veniant alij. Neque iuuat hîc *Cardinalem* quicquam, narratio eius de Centurione. Præmiſit ille quidem Seniores Iudæorum, (vt habet *Lucas*:) ſed &, ipſe pòſt acceſſit (vt habet *Matthæus*.) Acceſsit (inquam) ipſe. Nam ni acceſsiſſet, quomodo conſtabunt ſibi verba? [a] *Dixit Ieſus ad Centurionem, Abi, & ſecundùm fidem tuam fiat tibi.* Poteratne abire, qui non venerat? Poteratne abſentem ſic affari Chriſtus, *Abi*, & *Tibi*, & *ſecundùm fidem tuam*? Nimis enim frigidè *Caietanus*, & ex *Caietano* Cardinalis, Dixit ad Centurionem, *Vade, non in propriâ perſonâ, ſed in eius amicis*: Verè ergo tum, ipſe per ſe acceſsit: verè & nobis, per nos, accedendum eſt: accedendum (inquam) fide: fides enim, ſpiritualis ad Deum acceſſus: fide verè acceditur ad IESVM, quâ, accedere non potuit Centurio alienâ, ſed acceſsit ſuâ. Sic igitur nobis quoque, ad illius exemplum, propriâ & noſtrâ accedendum. Nec in Senioribus Iudæorum ponenda ſpes, vel ſi myſticè intelligas. Tum, de Centurione alia ratio eſt: Præceptum non habuit: Et, an ſi Centurioni dixiſſet Chriſtus, *Venito ad me*, miſiſſet ſeniores Iudæorum, ipſe non veniſſet, *Cardinalis* viderit. Vos autem, verè ad Sanctos acceditis, cùm Sanctos oratis, Sancti autem accedunt ad Chriſtum, Chriſtus ad Deum. Rectè quidem hoc, ſi dixiſſet Chriſtus, *Ite ad Sanctos*, Veniant illi pro vobis, ne venite vos ad me. Perinde erit, ipſi veniatis, an Sancti pro vobis veniant. Iam, cum *venite ad me*, dixerit, *venite omnes, & ego reficiam vos*: (per meipſum vtique, non per miniſtros meos,) quidni, ad illum ipſum, rectâ imus ſine interprete, & ab eo petimus; ſed ad eos diuertimus, ab ijs petimus, vt ipſi petere dignentur? An, cum vllo Sanctorum Spirituum, tutiùs aut iucundiùs loquimur, quàm cum Ieſu noſtro? An *faciliores aditus* habent, aut *fandi tempora molliora?* vel, Chriſto, vllus Iudæorum ſenior, Centurione fideli gratior? An ſanctis nota magìs indigentia? an viſcera miſerationum latiora quàm Chriſto? An maior illorum in nos beneuolentia,

B || *Ad Chriſtum nos venire ſiue per nos ſiue per alios addeamus. Nam Matthæus ſcripſit*, Acceſsit ad eũ Centurio, *cùm tamen ipſe non acceſſerit, ſed per alios, dicente eodem Centurione, apud Lucam, c. 7. meipſum non ſum dignum arbitratus.*

a Matth 8.13.

que prætermiſſam. Sed, cur tamen rationem illam non addidit *Cardinalis*, immanes illas *columnas erigendi*? An quia puduit? Ego, illius vicem, adijciam. Ratio hæc erat; vt, quod hominum vires, & machina nulla poterat; id, tres è ſcholâ acciti pueri, ſummâ velocitate effectum darent. *Dignum patellâ operculum*.

B. ‖ *Sanctos alios apparuiſſe hominibus teſtantur paſſim Patres S. Baſilius, Nazianz. Sulpitius, Theodoretus, Auguſtinus.* P. 95.

‖ Inſtituit de Virgine. Cùm deeſſent autem de eâ, ſupplet ex alijs Sanctis, ex *Baſilij* Mamante, qui tamen, non niſi in ſomnijs apparuit. Ex *Nazianzeno*: At is nihil certi deſignat; ſed neque *Sulpitius*, de vllo Sanctorum. *Theodoretus* ſomnium modò narrat, ὑπὲρ ὕπαρ. Et, de Felice, *Auguſtinus* nihil præter auditum habet, & an id fieret, per ipſam præſentiam Martyrum, an per Angelos ſuſcipientes perſonas Martyrum, quid horum duorum ſit, an verò fortaſſe vtrumque ſit, non audet definire: adeo ille, non certus, de hac *apparitionum* quæſtione.

B. ✠ *Nunquã Conſtantinus Conſtantinopolim S. Deiparæ dedicâſſet, (quod eum feciſſe ſcribit Nicephorus,) niſi credidiſſet eidẽ patrocinium Virginis multũ profuturum.* Pag. 96.

✠ Quorſum autem, vltimum illud è *Nicephoro*? quod falſum eſt tamen. Non enim dedicauit, lib. 8°. Matri: qui 7°. eam dedicârat Chriſto filio: Sed dedicauit vrbem Chriſto *Conſtantinus*, cuius ſolennis illa inſcriptio teſtis eſt. *Tibi (Chriſte) Deus) hac vrbem commendo*, lib. 7. 49. Niſi ſi, parùm tutam putauit *Conſtantinus*, præſidio Chriſti: vt eſſet pôſt, Deiparæ dedicanda, tutior illius quàm Chriſti, præſidio futura: vel certè, vtriuſque, quàm vnius. Falſum inquam: vt rectè ergo ſuſpicatus ſit Scholiaſtes *Langius*, poſteriore loco τῇ ſcriptum pro τῷ librarij vitio, quâ voce, Chriſtus ipſe deſignatur, non Mater: nec erit, itâ *Nicephorus* ſibi contrarius, vel illius (8°. libro) immemor, quod ſcripſerat, paulò antè in 7°. Tum, ſi verum denique, quid ad rem? Dedicauit Deiparæ vrbem *Conſtantinus*, non dedicâſſet, niſi profuturum ei Virginis patrocinium putâſſet: Quid ad rem iſta? Nulla enim hîc, vel *apparitio*, vel *inuocatio*, quæ præſentis erant inſtituti, &, de quibus dicendum, *Cardinali*.

B. ‡ *Sed hoc loco Controuerſias diſputandas non ſuſcepimus.* Pag. 96.

{‡ *Controuerſias hîc diſputandas ſuſcipere ſe, negat.*} Suſcipit tamen: Nam, quæ *de Interceſſione Sanctorum* ſuperiùs congeſſit, præter rem omnia. Non enim, de ipſorum, pro nobis agitur; ſed de noſtrâ, apud illos: prior audita forſan: at non poſterior iſta.

‖ Nec

|| Nec illa Regis, è verbis Chriſti, *Venite ad me, omnes, obiecti-uncula eſt: Cardinalis* ad illam, *reiectiuncula* potiùs: &, miror, an ſeria, *Venite ad me*, ait Seruator; (id eſt) *Cardinale* interprete, Manete vos, mittite internuncium ad me aliquem: Id ſat erit, ad rem, tametſi vos non veneritis. Ita *Venite*, iam erit; *Ne venite vos*, veniant alij. Neque iuuat hîc *Cardinalem* quicquam, narratio eius de Centurione. Præmiſit ille quidem Seniores Iudæorum, (vt habet *Lucas*:) ſed &, ipſe pòſt acceſſit (vt habet *Matthæus.*) Acceſsit (inquam) ipſe. Nam ni acceſsiſſet, quomodo conſtabunt ſibi verba? [a] *Dixit Ieſus ad Centurionem, Abi, & ſecundùm fidem tuam fiat tibi.* Poteratne abire, qui non venerat? Poteratne abſentem ſic affari Chriſtus, *Abi*, & *Tibi*, & *ſecundùm fidem tuam*? Nimis enim frigidè *Caietanus*, & ex *Caietano* Cardinalis, Dixit ad Centurionem, *Vade, non in propriâ perſonâ, ſed in eius amicis*: Verè ergo tum, ipſe per ſe acceſsit: verè & nobis, per nos, accedendum eſt: accedendum (inquam) fide: fides enim, ſpiritualis ad Deum acceſſus: fide verè acceditur ad IESVM, quâ, accedere non potuit Centurio alienâ, ſed acceſsit ſuâ. Sic igitur nobis quoque, ad illius exemplum, propriâ & noſtrâ accedendum. Nec in Senioribus Iudæorum ponenda ſpes, vel ſi myſticè intelligas. Tum, de Centurione alia ratio eſt: Præceptum non habuit: Et, an ſi Centurioni dixiſſet Chriſtus, *Venito ad me*, miſiſſet ſeniores Iudæorum, ipſe non veniſſet, *Cardinalis* viderit. Vos autem, verè ad Sanctos acceditis, cùm Sanctos oratis, Sancti autem accedunt ad Chriſtum, Chriſtus ad Deum. Rectè quidem hoc, ſi dixiſſet Chriſtus, *Ite ad Sanctos*, Veniant illi pro vobis, ne venite vos ad me. Perinde erit, ipſi veniatis, an Sancti pro vobis veniant. Iam, cum *venite ad me*, dixerit, *venite omnes, & ego reficiam vos*: (per meipſum vtique, non per miniſtros meos,) quidni, ad illum ipſum, rectâ imus ſine interprete, & ab eo petimus; ſed ad eos diuertimus, ab ijs petimus, vt ipſi petere dignentur? An, cum vllo Sanctorum Spirituum, tutiùs aut iucundiùs loquimur, quàm cum Ieſu noſtro? An *faciliores aditus* habent, aut *fandi tempora molliora?* vel, Chriſto, vllus Iudæorum ſenior, Centurione fideli gratior? An ſanctis nota magìs indigentia? an viſcera miſerationum latiora quàm Chriſto? An maior illorum in nos beneuolentia,

B. || *Ad Chriſtum nos venire ſiue per nos ſiue per alios adeamus. Nam Matthæus ſcripſit*, Acceſsit ad eũ Centurio, *cùm tamen ipſe non acceſſerit, ſed per alios, dicente eodem Centurione, apud Lucam, c. 7. meipſum non ſum dignum arbitratus.*

a Matth 8.13.

vt, maior proinde noſtra, apud illos, confidentia? An vlla eorum gratia, promiſſo Chriſti [*Ego reficiam?*] An vlla propinquitas, præcepto Chriſti [*venite ad me*] antiquior eſſe debet? At vos, cùm ſic Sanctos inuocatis; locum eis Chriſti datis, nempe ſi *veniatis ad eos*, Chriſti loco habetis, qui vice illius, *reficiant vos. Mediatores habetis apud Deum, qui exorent pro peccatis veſtris, quales ſe Paulus, & Iohannes, non fecerunt, & ſi feciſſent, non tuliſſent fideles Chriſtiani*; Si, rectè rem tenet, Auguſtinus contr. Parmen. 2.8.

B. ‖ *Ad illud autē de religione Angelorum reſpōdeo cum Patrib. doctrinam fuiſſe hæreticorum, neminem poſſe per Chriſtum ad Deum accedere, ſed per Angelos.* Pag. 97.

At, ‖ quæ illa *Angelorum religio*, 2°. ad Coloſſ. vnde meliùs quis diſcat, quàm à Synodo *Laodicææ* habitâ, (loco *Coloſſis* proximo) vbi & inualuit maximè morbus hic, & facta ei, per Patres medicina. *Manſit diu hoc vitium*, ait Theodoretus, *in Phrygiâ & Piſidiâ, & in hodiernum vſque diem, licet videre apud illos, & eorum finitimos, Oratoria Michaelis. Illi ergo hoc conſulebant (vtique humilitate vtentes,) oportere per Angelos, diuinam ſibi beneuolentiam conciliare. Hoc autem dixit, in humilitate & cultu Angelorum.* Morbus hic erat. Quod verò remedium? *Quocircà Synodus, quæ conuenit Laodicææ, quæ Phrygiæ Metropolis eſt, lege prohibuit ne precentur Angelos.*

Humilitas (de quâ ibi Apoſtolus) & *ex humilitate religio ad Angelos*, quæro, ad cóſne, tanquam Deos fuerit, an tanquam conſeruos. Tanquam Deos? at vllàne *humilitas* ſubijcere ſe Deo, aut an ibi *voluntati* locus eſt? puto, *humilitati* locus non eſt, vbi quis erga Deum religioſè ſe gerit, vbi, omnis *humilitas, ſubiectio* omnis infra meritum eius, officium noſtrum. Tanquam conſeruos igitur. *Humilitas* ad conſeruos eſt. Ibi demum *humilitati* locus, ſi cui ex officio non teneris, ei *volens* te per *humilitatem* ſubijcias. Et hæc igitur *ſeductio* quam notat ibi Apoſtolus; *Angelis*, (quanquam conſeruis noſtris,) *per humilitatem volentes*, religionis cultum deferre.

B. ✝ *Sunt nonnulli, inquit Chriſoſtom°, Homil. 7 in Col. qui dicunt non oportere per Chriſtum reconciliari, & ad Patrem accedere, ſed per Angelos: pro.*

* *Chryſoſtomum*, eo loco qui legerit, videbit ideo dixiſſe Hæreticos illos, *Non oportere per Chriſtum accedere, ſed per Angelos*, ἐκεῖνο γὰρ μεῖζον ἐστὶν ἢ καθ' ἡμᾶς, præ *humilitate* id dixiſſe, fortaſſe non verâ, ſed in ſpeciem tamen, apparente. Maius enim id eſſe, quàm vt nobis conueniat, rectâ ſcilicet adire Chriſtum, & ſine Angelorum interuentu. Indignum id eſſe Maieſtate

ieſtate Chriſti, vt per ipſum adducamur: humanæ tenuitati commodius eſſe, vt Angeli, noſtræ adductioni inſeruiant. Inde autem factum, vt per totum caput illud, *Surſum* Apoſtolus & *deorſum, quæ de Chriſto, verſaret.* Sanguinem crucis, paſſionem, dilectionem; quò, vitioſam illam humilitatem excuteret, & ad Chriſtum, ἀμέσως, vel ſine Angelis perueniri poſſe, indicaret. Atque hæc *Chryſoſtomus.*

pterea Paulus ſurſum ac deorsū, quæ de Chriſto ſunt verſat. Pag. 97.

|| Nam *Hieronymus* apertè aſſerit, loqui ibi Apoſtolum contra eos, qui credebant ex Iudæis in Dominum Saluatorem; quíque (vt olim eis *Stephanus* (ex *Amos*) exprobrabat,) colerent *militiam cæli*, *militiam* autem *cæli*, non aſtra modò eſſe, ſed et Angelorum exercitus; quod &, ex *Lucâ* docet, vbi, *facta cum Angelo multitudo militiæ caleſtis.* Quæ verò (apud *Amos*) ſeruitus dicitur *militiæ cæli*; eam, nunc ab Apoſtolo dici, *religionem Angelorum.* Hæretici ergo erant, ſed è Iudæis nati: qui ſic Angelos precati ſunt. Neuter autem *Theodoreto* contradicit, ſed Cardinalis ſibi; primò hæreticos fuiſſe, pòſt non Chriſtianos; quaſi vlli fuerint in Eccleſiâ Primitiuâ hæretici, non Chriſtiani. Non minuit ergo obiectionem, Augeat hîc potiùs reſponſionem ſuam.

B. || *S. Hiero. in epiſt. ad Algaſ q. 10. addit reprehendi ab Apoſtolo eos, qui Angelis, vt Dijs ſacrificabant. Chriſtianos autem Angelis, vel Sanctis ſacrificâſſe nemo demonſtrare poteſt.* Pag. 97.

✦ Ad *nouitia* iam & *nupera* deſcenſurus, nonnihil ſibi diffiſus, præfatur primò {*Etiamſi nupera illa ſint, & nouitia, ſiquis tamen ea neget, immunem ab hæreſi non fore. Eſſe enim Eccleſiæ ius, cum exoriuntur controuerſiæ nouæ, eas explicandi.*} Quid ad rem? Sed an *nouitia* cudendi? An contra, & præceptum Chriſti, & Eccleſiæ Primitiuæ praxin, Euchariſtiam (cui plures intereſſe voluit Chriſtus, & communicare) in vnius angularem actionem commutandi? in Euchariſtiâ, (in quâ panem, ſimiliter & Calicem porrexit,) panem ſine Calice porrigendi? Quid opus hîc, explicante? quid controuerſiâ vllâ opus erat? Diſerta Chriſti verba, *Eccleſiæ praxis non infrequens.* Teſtibus vel *Tridentinis.*

B. ✦ *Etiamſi nouitia, & nupera eſſent, non ideo Rex, qui ea negat, ab hæreſi immunis eſſet. Habet enim Eccleſia Catholica, cùm nouæ Controuerſiæ exoriuntur, ius eas explicandi.* P. 98.

Tum, qui illi moleſtus antè, hîc quoque hæret etiam, & malè habet, ſcrupulus: quod {‡ *reddi non poſſit ratio.*} Cur, non pari apud nos authoritate, reliqua ſint, quàm *prima qua tuor* Concilia. Quia, nec *Gregorio* ſunt, Apoſtolo (vt eum nominat) noſtro; qui, *quatuor prima*, ſicut *quatuor Euangelia* veneratur & ſuſcipit; cui, *quatuor prima*, quadratus lapis.

B. ‡ *Neque poterit vnquam vera ratio reddi cur, quod licuerat Niceno primo Concilio, non licuer t poſtea Concilio ſecundo, Cōſtantinopolitano.* P. 98

lapis ſunt, in quo fidei vitæque ſtructura conſurgit: qui, etſi veneratur & *quintum*, non de eo tamen, tam ſenſit honorificè. Quia, nec *Iſidoro*: qui, *quatuor Synodos Principales* nominat. Sed, ⸗*cur quod licuit primis illis quatuor* (& ſi voles quinque) *non licet & reliquis*? ⸗ Licet verò, ſi eandem viam pergant, ſi eodem ſpiritu, ſi ijſdem veſtigijs.

B. ‖ *Neque Conſtantino'olitano 3. neque Niceno 2.*

‖ Quod, in 6o. factum non eſt, (& vos quidem iudices) in quo Canones duo, contra *Romanam* Eccleſiam; in quo, cum *Cyro & Sergio, Honorius* quoque veſter damnatus eſt. Sed neque 7o. pro honore eiuſdem *Honorij*: tùm, quod ei etiam tanquam pſeudoſynodo per *Francofurtenſem*, reclamatum eſt.

B. ✢ *Neque Lateranenſi.*

✢ Multò autem adhuc minùs, *Lateranenſe*, in quo, non minùs *Nicolai* Papæ, quàm *Berengarij*, exploſa ſententia eſt. *Nicolai* (inquam) qui *Chriſti corpus, fidelium dentibus teri decreuerat*, peiore longè hęreſi, quàm fuit eius, quam profligare voluit.

B. ‡ *Neque Tridentino. Pag. 99.*

‡ Minime verò omnium, *Tridentinum*, quod, necdum veſtri homines, poſt annos *quinquaginta*, ſuſcipiunt, pro quo ſæpe ſupplices fuiſtis vicino Regno, ſed ſemper repudiati.

B. ⁂ *Eadem enim eſt ſemper Eccleſia, eâdem authoritate & poteſtate prædita, & cum ea ſemper erit qui dixit, Ego vobiſcum ſum vſq; ad mundi conſummationem. Pa. 99.*

⁂ *Poteſtas* quidem *eadem* ſemper Eccleſiæ, *eadem authoritas*; at non hominum ſinceritas, vel in conueniendo, vel in decernendo. *Erit* autem, ex parte ſuâ *Chriſtus vſque ad conſummationem mundi nobiſcum*, ſed *nobiſcum docentibus homines ſeruare omnia, quæ mandauit nobis*. Ipſe (inquam) *mandauit*, non ipſi, ex cerebro noſtro commenti ſumus, vt [illegible] *Nicena 2.* α-πλήρωσις *Lateranenſis*. Et, en ratio *Cardinalis* c[illegible]*tino* præſtet *Nicenum 1.*

B. † *Chryſoſtomus* fruſtrà (*inquit*) habetur quotidiana oblatio cùm nemo ſit, qui ſimul participet. P. 59.

Non habet *nouitatis* quic[illegible]
eſt; iam vſque à † *Chryſoſtom*[illegible]
illud, *antiquiſſimum*.) S[illegible]
miſſam priuatam? Cer[illegible]
ad Communione[illegible] que-
rimur, apud quo[illegible]las.
numquid de *Cl*[illegible]umer
Quod ſi, *Cler*[illegible]at aſ[illegible]
malâ fide [illegible]
Altari: [illegible]
fuerit [illegible]
for[illegible]

Et

|| Et *fruſtrà* illud eius, ***in ordine ad laicos***, non *fruſtrà in ordine ad aſſiſtentes* ſibi Miniſtros. Nec culpandus in eo *Chryſoſtomus*, qui *optauit*. *Nihil* enim ei, *niſi vota ſupererant*. At culpanda *Synodus* veſtra *Tridentina*, quæ (quod ita *optandum*) non *optare* ſolùm, decreto etiam ſancire debuit; vt ſic, ſimul vtrumque fieret, ex mente Chriſti: nec, quæ Dominus ipſe coniunxit, vel populi negligentia, vel noſtra præſumptio ſepararet. Friget verò *priuata miſſa* apud *Chryſoſtomum*, vbi cum illo, alij *Altari aſtiterunt*.

B. || Quod ergo dicit fruſtra fieri, ſignificat fruſtrà fieri in ordine ad Communicãtes, non ad Deum. Optabat enim Chryſ. vt etiã optare ſe dicit Trid. Syn. vt ſimul offerretur ſacrificiũ Deo & popul cõmunione reficeretur. p. 100.

✝ Apud *Auguſtinum* autem, magis etiam. Nam, cùm deduceretur ad ſepulchrum cadauer *Monicæ*, honeſtâ (vt fieri aſſolet) amicorum pompâ, quid obſtat, quò minùs de Pompæ catervâ illâ, vel plures de oblatis communicarent? Conuenerant enim multi fratres ac religioſæ fæminæ; nec aptius, ad eam rem, tempus vllum, quàm cùm triſtes homines, & ex præſenti ſpectaculo magis ferè memores conditionis ſuæ.

B. ✝ Scribit Aug. oblatum fuiſſe ſacrificiũ corporis Domini pro animâ matris. Pag. 100.

‡ Etiam, cum *Presbytero Auguſtini*, annon veriſimile, afflictos in domo ſeruos *ſpirituum malignorum vi*, oblationis participes fuiſſe; quorum magis intererat, *infeſti ſpiritus vexatione* purgari, quàm domus vel poſtes, vel tabulata. Quis enim non putet, & oratione, & oblatione, communicaſſe illos cum Presbytero, ad quos Presbyter liberandos, eò venerat?

B. ‡ Scribit etiam, vnum è Presbyteris ſuis Sacrificium corporis Domini obtuliſſe in domo quadam ad eam à malignorum ſpiritum vexatione purgandum. Pag. 100.

✝ In *Nazianzeno* autem, fallit nos *Cardinalis*. Non enim {*ex*-[illegible]*tum illi in exiguâ cellulâ Oratorium*} ſed exigua cellula extru[illegible] Oratorium, ab ijs, qui eandem cum illo religionem *Con*-[illegible] *ino*[illegible] feſsi ſunt, in quo, conuentus habebat. [a] [illegible]

B. ✝ Nazianzenum in exiguâ cellulâ extructo oratorium celebrare ſolitum teſtatur. Sozom. l. 7. 5.

[a] Sozom. l. 7. 5.

des[illegible] ſe in *Oratorio* illo omnes, qui tum *Conſtantinopo*-[illegible] iodoxos. Nec tam fuiſſe in arcto ibi *Grego*-[illegible] bi[illegible] *Miſſa* (præ loci anguſtijs) neceſſariò [illegible] Ec[illegible] ci pòſt extructam Eccleſiam. *S. A*-[illegible] is Regiæ Eccleſias, imprimis magni-[illegible] ſpe pendet *priuata Miſſa*, quàm infir-[illegible] ra hijs ſtatumina proſpicere non po-[illegible] *rſijs* ſuis annos exactos, *veterator* tan-[illegible]

[illegible] d *mirantur* noſtri homines: non quod [illegible] Cardinalis. *Credunt* enim, *inſtitutam à Domino*

B. ✝ Ratio cur Nouatores mirentur, quod celebr myſter.

Euchar ſine participantibus, eſt quia non credunt Eucha. inſtitutã à Dom. vt offerretur Deo in ſacrificiũ, ſed ſolũ vt Sacram. cõmunis eſſet, & populo offerretur in alimoniã ſpiritualẽ. Si n. ſacrificium admitterent, facilè intelligerent poſſe ſacrificium offerri Deo pro populo, etiamſi populus de ſacr. non participet manduc. modò participet impetrando. p. 100.

Domino Euchariſtiam in ſui *commemorationem*; etiam Sacrificij ſui, vel (ſi ita loqui liceat) *in ſacrificium commemoratiuum*; non autem in *Sacramentum* modò, vel *alimoniam ſpiritualem*. Hoc quidem etſi admittant, negant tamen vtrumque vſum hunc, (ſic à Domino ſimul & coniunctim inſtitutum:) diuelli poſſe ab homine, aut propter vel populi negligentiam, vel Sacerdotum auaritiam, alterum ab altero abrumpi. Sacrificium, quod ibi eſt, Euchariſticum eſſe: cuius ſacrificij, ea lex, vt qui illud offerat, de eo participet: *participet* autem *accipiendo* & *comedendo* (vti iuſſit Seruator.) Nam { *participare impetrando* } *nuperum* id quidem & *nouitium* participandi genus; ac multò etiam magis, quàm *Miſſa* ipſa *priuata*.

B. + *Quia ſciebat Rex ſacrificiũ Miſſa eſſe antiquiſſimum ideo nõ auſus inter res nouas ponere, ſed ſolùm miſſam priuatã p. 101*

+ Atque, ex ijs quidem, quæ iam mihi dicta ſunt, (de *commemoratione* ibi Sacrificij, ſeu *Sacrificio commemoratiuo*) ſuperuacuum id omne docetur eſſe, quod pòſt (neceſſitate autem nullâ) Cardinalis infercit, de vocis huius *antiquitate*. Nihil enim eâ de voce, Rex. Sed, habet in tabernâ merces vix venales, (mucidas enim iam penè) quas etſi nemo quærat, ſubinde tamen neceſſe habet occaſionem captare, exponendi; ſi fortè in Lectorem aliquem incidat tam fatuum, cui poſſit obtrudere. At vos, tollite de Miſſâ Tranſubſtantiationem veſtram; nec diu nobiſcum lis erit de ſacrificio. Memoriam ibi fieri ſacrificij, damus non inuiti. Sacrificari ibi Chriſtum veſtrum de pane factum, nunquam daturi. *Sacrificij* vocem, ſcit Patribus vſurpatam, nec *ponit inter res nouas*: at veſtri in *Miſſâ Sacrificij*, & *audet* & *ponit*, ponit (inquam,) cùm Tranſubſtantiationem pòſt, loco ſuo iugulat, quò iſta pertinent, præproperè (dicam an præpoſterè) hîc ab eo inculcata. Nec diuinare hîc ei opus, *Miſſam priuatam* Patribus ignotam aſſerit, aſſerit & *non priuatam*, quã, ſcilicet, panem ibi tranſubſtantiatum adoratis.

B. ‡ *Neq; vetuſtas erroris, ſed potiùs teſtimonium veritatis dici debet: vide de Sacrificio Miſſæ, Iuſtinũ, Irenæum, Tertullian. &c.* Pag. 101.

+ *Vetuſtatem erroris* ibi dixit in Δώρῳ ſuo Βασιλικῷ: dixit hîc *nouitiam*. *Vetus* enim & *noua*, voces comparatæ ſunt: *Vetus*, ſi ad nos & noſtra hæc tempora; *noua*, ſi ad primos illos, & à Chriſto recentes Chriſtianos. *Vetus error* abeat, ſi ad nos: ſin ad Chriſtum conferatur, *nouus*, de Chriſto incruſtato. { *Veritatis teſtimonium* non reijcimus. Nec à voce vel *Sacrificij*, vel *Oblationis*,

Oblationis, abhorremus. Placeret ergo, loca videre quæ citat, niſi vocem, propter quam citat, videret (Lector) nobis non diſplicere.

‖ At Articulo ſequente, de Sacramento, quantùs artifex Cardinalis? *integrum* fatetur non ſumi, *mutilum* ſumi negat: *Subtractam* negat *partem alteram*, vbi pars vna modò datur. Quas hìc nobis, præſtigias facit? Non eſt *integra* Euchariſtia, non tamen *mutila*: non *datur* pars altera, nec tamen ſubtrahitur. Atque hìc, error errori errorem parit. Chriſtus inſtituit Euchariſtiam, quà *Sacrificium*, in *vtroque* elemento; quà *Sacramentum*, in vtrouis. Ad *eſſentiam Sacrificij*, *vtrumque requiritur*, abeſſe non poteſt alterum, ſi abſit, *mutilum* Sacrificium: *Ad eſſentiam Sacramenti, alterutrum ſatis, quodlibet ex duobus ſufficit*, vtrumuis abeſſe poteſt, nec *mutilum* tamen Sacramentum. Satis hoc magiſtraliter. Sed hæc, placita Cardinalis ſunt. Quis *Patrum* hæc ita aſſerit? vbi nobis *anni quingenti*?

B. ‖ *Sed nos nullã ſcimus Sacramenti mutilationem, neq; partẽ dimidiam eſſe laicis ſubſtractam. Siquidẽ duæ ſpecies neceſſario requiruntur ad ſacrificium: ſed ad eſſentiam Sacramenti quælibet ex duab9 ſufficit.* Pag. 102.

✠ Nouam verò hìc rem aggreditur, ne res noua ſit, *ſpecies vnica*. { *Sub ſpecie* enim *panis*, *integrum illi Sacramentum*: *ſub ſpecie vini* itidem *integrum Sacramentum*: { *Duo* tamen hæc *integra* Sacramenta, *duo integra* non ſunt Sacramenta, ſed *vnum integrum* Sacramentum. Quaſi nouum myſterium videtur hìc meditari, *binitatis* in vnitate, & *vnitatis* in binitate. Imò quod magis mirere, {*ſub ſpecie panis Sacramentum eſt, ſub ſpecie vini, itidem Sacramentum: nec tamen duo ſunt Sacramenta* } & tamen *duo* ſunt *Sacramenta*. Non eſt ergo hæc *ſacra & indiuidua binitas*. *Duo non ſunt*, ſed vnum, ſi feſtinet quis { *ſi ſimul vnicâ refectione ſumat* } vnum non ſunt, ſed duo, ſi moram fecerit, ſi duabus vicibus ab vno ſumatur, vel vnâ, à duobus. Quando ſimul ſumuntur, duę partes ſunt, neutrum integrum: Quando ſeorſim, *duo integra*: neutra verò pars eſt, ſed pars iam toti æqualis. Tantundem ſumit, qui ſeorſim alterutram; quantum, qui ſimul vtramque. Quis hoc capiat, *vnum, non vnum, duo, non duo? Duo integra ſimul ſumpta*, non ſunt *duo*. *Duo* ſunt *vnum*, ſi ſimul: *Duo*, non ſunt *duo*, niſi ſeorſim ſumpſeris. Ratio *loci*, (Cardinali pòſt,) nihil ad Sacramentum; cur ratio *temporis*? Cur non *Ieſus Chriſtus idem heri, & hodie*? An *tempora mutantur, & Chriſtus mutatur in illis*? Cur non idem,

B. ✠ *Proinde Sacramentũ ſub ſpecie panis, eſt verũ atq; integrum Sacramentum, & Sacram. ſub ſpecie vini, verum atq; integrum Sacra eſt. Nec tamẽ ſunt duo Sacramenta, quando ſimul ſumuntur per modum vnius refectionis.* P. 103.

duobus & vni? idem *vnicâ*, idem *duplici* refectione ſumptus?

Immò & illud quęro, cur *Sacrificium* mutilum ſit, niſi vtraque ſpecies adſit, *Sacramentum* non ſit? cùm, vtrobique, tam in *Sacrificio*, quàm in *Sacramento*, cum corpore ſanguis ſit, & corpus cum Sanguine? Immò, ſiue *ſimul ſumas*, ſiue *ſeorſim*, duo ſunt duo: nec coaleſcent, ſi *ſimul*; diſsilient, ſi *ſeorſim*. An excidit hîc *Cardinali Concomitantia* ſua? vel an ſimultas fortè aliqua nuper interceſsit, inter *concomitantiam & Sacrificium*? manſit tamen bona gratia, inter *eam* & *Sacramentum*; vt, *comitari* velit corpus ſanguinem, ſanguis corpus, inter *communicandum*; ſecedant autem à ſe inuicem, inter *Sacrificandum*; nec velit eſſe, vel ſanguini corp⁹, comes; vel ſanguis corpori? Sacrifico corpus? ſimul eſt & ſanguis cum corpore. Corpus enim *Chriſti* exangue non eſt: Quare *Sacrificium* non mutilum: Sacrifico ſanguinem? nec ſolum tamen; Chriſtus enim vtrobiq;, nec diuiſus, ſed integer: Quare nec vel ibi *mutilum* Sacrificium. Immò *mutilum*, clamat *Cardinalis*, planè mutilum. {*rectè dici poteſt Sacrificium mutilatum.*} Nequicquam hîc interuenit concomitantia: reijcit prorſus: reijciat ergo & in *Sacramento*: Immò ſecus in *Sacramento*. Ibi iam in *Quodlibetis* eſt. {*Qualibet* ibi *ſufficit è duabus.*} Quaſi maneat pręforibus *Concomitantia*, Sacrificante *Cardinale*; vbi *Sacrificium* peractũ, tum demũ aduocet, (vt ille *Soſiam* in *Comœdiâ*, *Adeſdum.*) Quo hæc glutine cohæreant? Certè niſi credat quis, ſed nec cùm credet, hęc intelliget.

Gratulari tamen hic libet *Romanæ Eccleſiæ*, de aucto iam ei *Sacramentorum* numero. Nam ſi concinnauit iam ei *Cardinalis* Sacramentum *verum atque integrum ſub ſpecie panis; Verum* autem etiam, *& integrum ſub ſpecie vini:* (accedentibus *duobus* hijs ad reliqua *ſex*) conſurget iam *Sacramentorum* numerus *octonarius*, quem *Cardinalis* beneficio, Eccleſia, acceptum ferat. Sacramentum verò, nihil niſi ſacrificij participatio. Sacrificium enim pacificum ibi, & Euchariſticum. *Videte Iſrael ſecundùm carnem, Nonne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?*

1.Cor.10.18. Atque, vt ſacrificium non integrum, niſi corpus fractum, niſi & fuſus ſanguis, ſed mutilum (fatente *Cardinale*;) ita nec Sacrificij integra participatio, niſi ſiquis vtriuſq;, tum fracti corporis, tum fuſi ſanguinis compos fiat. Notat ibi Apoſtolus Symbolum corporis, *pane, quem frangimus:* ſanguinis, *calice, cui benedicimus.*

dicimus. Panis, participatio corporis: calix, communicatio ſanguinis. Repetit pòſt, ***Non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem Dæmoniorum.*** Perinde de ***Calice bibendo*** ſollicitus, quàm de ***pane manducando.*** Quòdſi autem, ***ſub ſpecie panis*** ſic, (vt ais) ***integrum ſacramentum eſt***; cùm ad Sacramentum deſcendit Sacerdos, cur ***integro*** contentus non ſit? plus ***integro***, quid opus eſt ſumat? cur quod populo ***integrum*** eſt, illi itidem non ſit? aut quo illos contentos eſſe iubet, ipſe non eſt? Quod (vti ſcis) ***ad conflandam inuidiam*** ſpectat. Auarum enim eſſe Sacerdotem, cui plus opus ſit, quàm ſit ſatis? (Verſ. 21.)

Saltem, ſpem hîc facit ***Cardinalis***, cùm perinde ***integrum*** ſit Sacramentum ***ſub ſpecie vini***: poſſe hoc, ab ***integro*** aliquo Pontifice ***impetrari***, vt alternis vicibus, Miſſam ***humidam*** celebrare liceat. Et interdum, vice primâ, ***ſub ſpecie panis***: proximâ dein, ***ſub ſpecie vini***: neue areſcentibus, quoad ***Siccam*** Communionem ſuam Catholicis; neceſſe ſit, ad ***integrum*** illud ***ſub pane***, ſemper alligari: ſed interdum ***integro*** hoc, ***ſub vino***, atque ita, per vices ſaltem, vtroque ***integro*** frui liceat. Nec deſperandum, ſi ſic per vices ad tempus, alterutro: tandem &, vt ſimul vtroque potiri detur; quando ***tantundem det tantidem***, ac ***duo hæc integra***, vnum modò ***integrum*** ſint.

Nam de {‖ ***merſione vnicâ vel trinâ***} diſsimile totum. Vna enim eſt eademq; actio ***Merſionis***, ſibiq; continua in ***Baptiſmo***. At in ***Euchariſtiâ***, & in ſe diſcreta actio, comedendi & bibendi: & verò in obiecto, Hoſtiæ, atque calicis, panis & vini. Tum, hîc præceptum; ibi nullum. Nihil quicquam de numero ***merſionis*** præcepit Chriſtus, vel ***vno*** vel ***trino***, in Baptiſmo: præcepit autem, ***de vtrâque ſpecie***, in Euchariſtiâ: expreſſè præcepit, apud omnes expreſſè; tam ***Bibite*** dixit, quàm ***Comedite***. Et cùm ***Bibite*** dixit, ***omnes*** addidit; quam, ſi ſeruator vocem, addidiſſet ad, ***Edite***, mirè rem veſtrã iuuiſſet, vt ***Cardinalis*** [a] argumentum procederet, (quo pòſt ſe recreat) ***vbi non addidit, omnes***, ſed ſolùm dixit, ***Bibite***. Nam nobis idem (credo) non permitteret, vt ſic ſcilicet, inſtituere liceat argumentum. ***Atque hæc ratio eſt, cur Chriſtus diceret in Pane, Accipite, comedite, vbi non addidit,*** [omnes:] ***in calice autem, Bibite ex hoc omnes; vt omnes admoneret, quo, ab eâ ſpecie nulli ſe abſtinerent.***

B. ‖ *Simile eſt in Baptiſmo, ſiquis vnicâ merſione baptizetur integrum baptiſmum recipit, & ſi tribus, integrũ etiam.* pag. 102.

a P. 103.

\+ At, in Chriſti præcepto, & vbi imperandi voce vtitur, { ***Eccleſiæ***

B. + *Quemadm[odum]...*

dũ Eccleſia ius habuit aliquando iubere vt trinâ, aliquando vt vnicâ merſione baptiſmus fieret: ſic etiam liberũ relinquere, vt ſub vnâ ſpecie vel ſub duabus Euchariſtia reciperetur. Pag. 102.

cleſiæ ius nullum} eſt: ibi fortè ius eſt, vbi (vt in merſione) rem in medio relinquit. Nam ſi, *ſemel tantùm mergite* dixiſſet, vel ſi *ter*, credo non mutâſſet Eccleſia; nec *Cardinalis* vt mutaret, author fuiſſet. Dixit autem *Comedite*, dixit & *Bibite*, & *ſimiliter*, & tam huic, quam illi, *Hoc facite*. Quo dicto, *Chriſtus liberum non reliquit*: nec *ius habet Eccleſia*, quod Chriſtus imperauit, *liberum relinquendi*; vel iubendi, vt vna ſpecies tantùm recipiatur, vbi duplici præcepto (vt ſub duabus ſumeret) edixit Chriſtus: vel, vbi Chriſtus in vtroque, *Hoc facite* ſubiunxit, ibi in vno expungere, vel ibi ne faciant interdicere. Libertati locus eſt, vbi ſilet imperium: vbi imperat, *Bibite, Bibite omnes, Hoc facite*, nec integrum iam, nec liberum, non parêre. Credo autem, vitio ætatis, *Cardinali* excidiſſe hæc, vel ad *nouitia* hæc adactum, ne morem hunc ſuum neceſſe haberet, *nouitium* confiteri.

B. ‖ Ab initio Eccleſiæ non defuerũt, qui ſub vnâ tantùm ſpecie communicarent. Pa. 102

‖ Verùm paulò antè {*non hîc Controuerſias ſuſcepiſſe ſe*} dixit, ſed, vt *veterum Patrum* ſententias proferret, *qui per annos primos quingentos*. Vbi nobis iam Patres illi? Suſpenſo hîc gradu incedit *Cardinalis*, & {*non defuiſſe*} dicit, qui per illos quingentos {*Sub vnâ tantùm ſpecie communicârint*.} Quos autem? An *Patres?* 1. Immò *Nazaræos* è Iudæis, 2. *Manichæos* ex Hæreticis, 3. *Quoſdam*, domum ſecum particulam Euchariſtiæ deferentes; 4. *Clinicos*. Quatuor hos, *Patrem* hîc lego nullum. Videamus tamen, vel hos.

B. ✣ Non eſt credibile Nazaræos cõtra votum ſuum bibiſſe de calice. Neq; tamen credibile eſt eos omninò à communione abſtinuiſſe. Pag. 103.

✣ *Credibile* (id eſt) *probabile eſt, & piè credi poteſt, è Nazaræis* aliquos, ad Chriſtum conuerſos. Eſto: ij autem, ex voto, vinum non bibebant. {*Non eſt autem credibile, cos omninò à communione abſtinuiſſe. Sed neque credibile, contra votum, vinum bibiſſe. Quare pane ſolo communicâſſe.*} Videt (credo) *credibilibus* hiſce ſuis, & *non credibilibus*, nihil effectum, *Cardinalis*: Non enim, poſt peractam conſecrationem, *credibile* eſt ſupereſſe iam *vinum* in calice; quod *bibere* poſsit *Nazareus*; quod, ſi bibat, peccet in *votum*. Non ſanè {*vini ſubſtantia* (ait) *ſed accidentia*.} At vini accidentia, vinum non ſunt. Vinum enim, ſubſtantia

B ‡ Nazaræi tãtâ religione abſtinebant à vino, vt ne vuas quidẽ paſ-

‡ Sed tantus *voti rigor*, ait Cardinalis {*vt nec vuas paſſas guſtârint Nazaræi.*} Certè, ſed an vuæ paſſæ, accidentia? Superneſt verò in paſsis, vuarum liquor, adeóque & ſubſtantia ipſa.

Poterat

Poterat ergo *Nazaræus*, ſaluo voto poterat, ſecurè bibere. Poteſt hoc & *Turca*, (qui *Mahometi* lege arcetur) & vel in mediâ Scholâ aſſerere, *Vinum* nō bibo, *votum* non violo; De *vino* voui: *accidentia* vini, *vinum* non ſunt, non ſanè magis, quàm accidens ſubſtantia eſt. Euaneſcit ergò, cum vini ſubſtantiâ, argumentum hoc. Sed tamen, neque *Nazaræatus* votum, niſi ad tempus, atq; illud, in pleriſq;, non diuturnum. Nihil ergo incommodi, ſi *Euchariſtiâ* tantiſper abſtinerent, dum completi dies *Nazaræatus* ſui. At ſi diuturnum: *credibile eſt*, (ſi verè ad Chriſtum conuerſi erant) maiorem *Euchariſtiæ*, quàm *Nazaræatus* rationem habuiſſe. Maius enim *mandatum* hoc *Chriſti*, quàm *votum* illud nondum *Chriſtiani*: &, ſatis in eo virium, etiam abſq; *Bullâ Pontificiâ* vllâ, cum voto diſpenſandi. At verò, creditum eo tempore, à *Nazaræis Saporem vini guſtari* ſine vini ſubſtantiâ potuiſſe, *omnino id quidem credibile non eſt.* Videt in vappam abire hæc: admiſcet & alia, ſed quæ non minùs diluta.

ſas guſtare poſſint. itaq; propter hunc tantum religionis rigorē omnino credibile eſt Nazaræos eo tempore non fuiſſe auſos vini ſaporem guſtare. pa. 103.

‖ Quod nempe {*de fractione panis, meminerit Lucas, nec addidit quicquam de calice.*} Vbi, ſubit animum eius ſpecies phantaſmatis, propter calicem non additum, aliquos ibi ab alterâ ſpecie, abſtinuiſſe. Verùm ſi illa ratio, quòd aliqui tum ibi *Nazaræi* (qui & pauci aliquot, & ad tempus, & ex diſpenſatione) at non à paucis illis, ſed à longè maiore parte, facienda denominatio; inter quos, vt panis fractus, itidem & calix diſtributus. Sed, etiámne [a] *Troade* Nazaræos autumat fuiſſe, vbi eadem tamen phraſis vſurpata? Scit verò Cardinalis [*fractionem panis*] Hebræâ Synecdochê phraſin vſitatam, pro integro, totóque conuiuio; nec, cùm intrauit Chriſtus, [b] *vt manducaret panem cum Principe Phariſæorum*, rectè rationem inferri, {*vbi non addidit quicquam de potu*} quare toto illo prandio Chriſtū non bibiſſe: vel (vt Cardinalis verbis vtar) quòd inuitatus modò ad comedendum panem fuit, nec potus mentio addita, {*à potu ſe abſtinuiſſe.*}

B. ‖ *Atque hæc eſt ratio cur S. Lucas Act. 2. ſcripſerit,* Erant perſeuerātes in communicatione fractionis panis, &c *Vbi non addidit quicquam de calice, ſed ſolum meminit fractionis panis, quoniam ab eâ ſpecie nulli ſe abſtinebant* p. 103.

a Act. 20.

b Luc. 14. 1.

✦ Eſto autem, vt quidam *locum intelligant de Euchariſtiâ*: qui ita intelligunt, ex linguæ illius idiomate, de Euchariſtiâ *integrâ* intelligunt, non *dimidiatâ*. {*Fortaſſe & eadem cauſa, cur ſcripſerit Apoſtolus de Pane, Panis quem frangimus: ſed Calix, cui benedicimus.*} Non enim venit tum fortaſſè Apoſtolo in mentem

B. ✦ *Neq; negant Aduerſarij in hoc loco per fractionem panis intelligi diſtributionem Euchariſtiæ. Eadem fortaſſe cauſa eſt,*

lapis ſunt, in quo fidei vitæque ſtructura conſurgit: qui, etſi veneratur & *quintum*, non de eo tamen, tam ſenſit honorificè. Quia, nec *Iſidoro*: qui, *quatuor Synodos Principales* nominat. Sed, {*cur quod licuit primis illis quatuor* (& ſi voles quinque) *non licet & reliquis*? } Licet verò, ſi eandem viam pergant, ſi eodem ſpiritu, ſi ijſdem veſtigijs.

B. ‖ *Neque Conſtantino' olitano 3. neque Niceno 2.*

‖ Quod, in 6°. factum non eſt, (& vos quidem iudices) in quo Canones duo, contra *Romanam* Eccleſiam; in quo, cum *Cyro* & *Sergio*, *Honorius* quoque veſter damnatus eſt. Sed neque 7°. pro honore eiuſdem *Honorij*: tùm, quod ei etiam tanquam pſeudoſynodo per *Francofurtenſem*, reclamatum eſt.

B. ✝ *Neque Lateranenſi.*

✝ Multò autem adhuc minùs, *Lateranenſe*, in quo, non minùs *Nicolai* Papæ, quàm *Berengarij*, exploſa ſententia eſt. *Nicolai* (inquam) qui *Chriſti corpus, fidelium dentibus teri decreuerat*, peiore longè hæreſi, quàm fuit eius, quam profligare voluit.

B. ‡ *Neque Tridentino. Pag.99.*

‡ Minime verò omnium, *Tridentinum*, quod, necdum veſtri homines, poſt annos *quinquaginta*, ſuſcipiunt, pro quo ſæpe ſupplices fuiſtis vicino Regno, ſed ſemper repudiati.

B. ⁜ *Eadem enim eſt ſemper Eccleſia, eâdem authoritate & poteſtate prædita, & cum ea ſemper erit qui dixit, Ego vobiſcum ſum vſq; ad mundi conſummationem. Pa. 99.*

⁜ *Poteſtas* quidem *eadem* ſemper Eccleſiæ, *eadem authoritas*; at non hominum ſinceritas, vel in conueniendo, vel in decernendo. *Erit* autem, ex parte ſuâ *Chriſtus vſque ad conſummationem mundi nobiſcum*, ſed *nobiſcum docentibus homines ſeruare omnia, quæ mandauit nobis*. Ipſe (inquam) *mandauit*, non ipſi, ex cerebro noſtro commenti ſumus, vt εἰκονολατρείας *Nicena 2.* ἀρτολατρείας *Lateranenſis*. Et, en ratio *Cardinalis* cur *Tridentino* præſtet *Nicenum 1.*

B. † *Chryſoſtomus* fruſtrà (*inquit*) habetur quotidiana oblatio cùm nemo ſit, qui ſimul participet. *P.59.*

Non habet *nouitatis* quicquam, *Miſſa priuata*, *antiquiſſima* eſt; iam vſque à † *Chryſoſtomi* ſeculo (nec eſt ſeculum tamen illud, *antiquiſſimum*.) Sed *Chryſoſtomus*, vnquamne celebrauit *miſſam priuatam*? Certè. Queſtus enim de populo ſuo, rariùs ad Communionem accedente. Etiam, nos interdum querimur, apud quos, *Miſſam priuatam* venalem non reperias. Sed numquid de *Clero etiam*? (*Clerum* autem habebat numeroſum) Quod ſi, *Clerum* ſibi aſsiſtentem habuit, (& habuit aſsiſtentem) malâ fide omninò interciſa ſunt verba illa, *fruſtra aſſiſtimus Altari*: vnde ſcias, ſolum non aſtitiſſe. Satis in eo momenti fuerit, ne fuerit *priuata* tum *Miſſa* illa *Chryſoſtomi*. De *populo* fortè nemo, at non nemo, de *Clero* illi tum aſtitit.

‖ Et

‖ Et *fruſtrà* illud eius, *in ordine ad laicos*, non *fruſtrà in ordine ad aſſiſtentes* ſibi Miniſtros. Nec culpandus in eo *Chryſoſtomus*, qui *optauit*. *Nihil* enim ei, *niſi vota ſupererant*. At culpanda *Synodus* veſtra *Tridentina*, quæ (quod ita *optandum*) non *optare* ſolùm, decreto etiam ſancire debuit; vt ſic, ſimul vtrumque fieret, ex mente Chriſti: nec, quæ Dominus ipſe coniunxit, vel populi negligentia, vel noſtra præſumptio ſepararet. Friget verò *priuata miſſa* apud *Chryſoſtomum*, vbi cum illo, alij *Altari aſtiterunt*.

B. ‖ *Quod ergo dicit* fruſtra fieri, *ſignificat fruſtrà fieri in ordine ad Communicātes, non ad Deum. Optabat enim Chryſ. vt etiā optare ſe dicit Trid. Syn. vt ſimul offerretur ſacrificiū Deo & popul cōmunione reficeretur. p.* 100.

✠ Apud *Auguſtinum* autem, magis etiam. Nam, cùm deduceretur ad ſepulchrum cadauer *Monica*, honeſtâ (vt fieri aſſolet) amicorum pompâ, quid obſtat, quò minùs de Pompæ cateruâ illâ, vel plures de oblatis communicarent? Conuenerant enim multi fratres ac religioſæ fæminæ; nec aptius, ad eam rem, tempus vllum, quàm cùm triſtes homines, & ex præſenti ſpectaculo magis ferè memores conditionis ſuæ.

B. ✠ *Scribit Aug. oblatum fuiſſe ſacrificiū corporis Domini pro animâ matris. Pag.* 100.

‡ Etiam, cum *Presbytero Auguſtini*, annon veriſimile, afflictos in domo ſeruos *ſpirituum malignorum vi*, oblationis participes fuiſſe; quorum magis intererat, *infeſti ſpiritus vexatione* purgari, quàm domus vel poſtes, vel tabulata. Quis enim non putet, & oratione, & oblatione, communicaſſe illos cum Presbytero, ad quos Presbyter liberandos, eò venerat?

B. ‡ *Scribit etiam, vnum è Presbyteris ſuis Sacrificium corporis Domini obtuliſſe in domo quadam ad eam à malignorum ſpiritum vexatione purgandum. Pag.* 100.

⁑ In *Nazianzeno* autem, fallit nos *Cardinalis*. Non enim {*extructum illi in exiguâ cellulâ Oratorium*} ſed exigua cellula extructa in Oratorium, ab ijs, qui eandem cum illo religionem *Conſtantinopoli* profeſsi ſunt, in quo, conuentus habebat. [a] Ἐκκλησίαζε ἐν οἰκίσκῳ μικρῷ παρὰ τῶν ὁμοδόξων αὐτῷ τε καὶ τοῖς ὁμοίοις θρησκεύουσιν εἰς εὐκτήριον οἶκον μετασκευασθέντι.

B. ⁑ *Nazianzenum in exiguâ cellulâ extructo oratorium celebrare ſolitum teſtatur. Sozom. l.* 7. 5.

[a] Sozom. l. 7. 5.

Vides, conueniſſe in *Oratorio* illo omnes, qui tum *Conſtantinopolitani* erant, orthodoxos. Nec tam fuiſſe in arcto ibi *Gregorium*, vt eſſet ibi *priuata Miſſa* (præ loci anguſtijs) neceſſariò celebranda. Eo enim loci pòſt extructam Eccleſiam. *S. Anaſtaſiæ*, inter omnes vrbis Regiæ Eccleſias, imprimis magnificam. Quàm verò tenui ſpe pendet *priuata Miſſa*, quàm infirmâ baſi nititur, cui meliora hijs ſtatumina proſpicere non potuit, poſt tot in *Controuerſijs* ſuis annos exactos, *veterator* tantus *Cardinalis?*

† Atque hoc eſt quod *mirantur* noſtri homines: non quod *mirari* ibi eos, fingit Cardinalis. *Credunt* enim, *inſtitutam à Domino*

B. † *Ratio cur Nouatores mirentur, quod celebr myſter.*

Euchar ſine participantibus, eſt quia non credunt Eucha. inſtitutã à Dom. vt offerretur Deo in ſacrificiũ, ſed ſolũ vt Sacram. cõmunis eſſet, & populo offerretur in alimoniã ſpiritualẽ. Si, n. ſacrificium admitterent, facilè intelligerent poſſe ſacrificium offerri Deo pro populo, etiamſi populus de ſacr. non participet manduc. modò participet impetrando. p. 100.

Domino Euchariſtiam in ſui *commemorationem*; etiam Sacrificij ſui, vel (ſi ita loqui liceat) *in ſacrificium commemoratiuum*; non autem in *Sacramentum* modò, vel *alimoniam ſpiritualem*. Hoc quidem etſi admittant, negant tamen vtrumque vſum hunc, (ſic à Domino ſimul & coniunctim inſtitutum:) diuelli poſſe ab homine, aut propter vel populi negligentiam, vel Sacerdotum auaritiam, alterum ab altero abrumpi. Sacrificium, quod ibi eſt, Euchariſticum eſſe: cuius ſacrificij, ea lex, vt qui illud offerat, de eo participet: *participet* autem *accipiendo* & *comedendo* (vti iuſſit Seruator.) Nam { *participare impetrando* } *nuperum* id quidem & *nouitium* participandi genus; ac multò etiam magis, quàm *Miſſa* ipſa *priuata*.

B. + Quia ſciebat Rex ſacrificiũ Miſſæ eſſe antiquiſſimum ideo nõ auſus inter res nouas ponere, ſed ſolùm miſſam priuatã p. 101

+ Atque, ex ijs quidem, quæ iam mihi dicta ſunt, (de *commemoratione* ibi Sacrificij, ſeu *Sacrificio commemoratiuo*) ſuperuacuum id omne docetur eſſe, quod pòſt (neceſſitate autem nullâ) Cardinalis infercit, de vocis huius *antiquitate*. Nihil enim eâ de voce, Rex. Sed, habet in tabernâ merces vix venales, (mucidas enim iam penè) quas etſi nemo quærat, ſubinde tamen neceſſe habet occaſionem captare, exponendi; ſi fortè in Lectorem aliquem incidat tam fatuum, cui poſſit obtrudere. At vos, tollite de Miſſâ Tranſubſtantiationem veſtram; nec diu nobiſcum lis erit de ſacrificio. Memoriam ibi fieri ſacrificij, damus non inuiti. Sacrificari ibi Chriſtum veſtrum de pane factum, nunquam daturi. *Sacrificij* vocem, ſcit Patribus vſurpatam, nec *ponit inter res nouas*: at veſtri in *Miſſâ Sacrificij*, & *audet* & *ponit*, ponit (inquam,) cùm Tranſubſtantiationem pòſt, loco ſuo iugulat, quò iſta pertinent, præproperè (dicam an præpoſterè) hîc ab eo inculcata. Nec diuinare hîc ei opus, *Miſſam priuatam* Patribus ignotam aſſerit, aſſerit & *non priuatam*, quã, ſcilicet, panem ibi tranſubſtantiatum adoratis.

B. { Neq; vetuſtas erroris, ſed potius teſtimonium veritatis dici debet: vide de Sacrificio Miſſæ, Iuſtinũ, Irenæum, Tertullian. &c. Pag. 101.

+ *Vetuſtatem erroris* ibi dixit in Δώρῳ ſuo Βασιλικῷ: dixit hîc *nouitiam*. *Vetus* enim & *noua*, voces comparatæ ſunt: *Vetus*, ſi ad nos & noſtra hæc tempora; *noua*, ſi ad primos illos, & à Chriſto recentes Chriſtianos. *Vetus error* abeat, ſi ad nos: ſin ad Chriſtum conferatur, *nouus*, de Chriſto incruſtato. { *Veritatis teſtimonium* non reijcimus. Nec à voce vel *Sacrificij*, vel *Oblationis*,

Oblationis, abhorremus. Placeret ergo, loca videre quæ citat, niſi vocem, propter quam citat, videret (Lector) nobis non diſplicere.

‖ At Articulo ſequente, de Sacramento, quantùs artifex Cardinalis? ***integrum*** fatetur non ſumi, ***mutilum*** ſumi negat: ***Subtractam*** negat ***partem alteram***, vbi pars vna modò datur. Quas hîc nobis, præſtigias facit? Non eſt ***integra*** Euchariſtia, non tamen ***mutila***: non ***datur*** pars altera, nec tamen ſubtrahitur. Atque hîc, error errori errorem patit. Chriſtus inſtituit Euchariſtiam, quà ***Sacrificium***, in ***vtroque*** elemento; quà ***Sacramentum***, in vtrouis. Ad ***eſſentiam Sacrificij, vtrumque requiritur***, abeſſe non poteſt alterum, ſi abſit, ***mutilum*** Sacrificium: ***Ad eſſentiam Sacramenti, alterutrum ſatis, quodlibet ex duobus ſufficit***, vtrumuis abeſſe poteſt, nec ***mutilum*** tamen Sacramentum. Satis hoc magiſtraliter. Sed hæc, placita Cardinalis ſunt. Quis ***Patrum*** hæc ita aſſerit? vbi nobis ***anni quingenti?***

B. ‖ *Sed nos nullā ſcimus Sacramenti mutilationem, neq; partē dimidiam eſſe laicis ſubſtractam. Siquidē duæ ſpecies neceſſario requiruntur ad ſacrificium: ſed ad eſſentiam Sacramenti quælibet ex duab⁹ ſufficit.* Pag. 102.

✣ Nouam verò hîc rem aggreditur, ne res noua ſit, ***ſpecies vnica.*** { ***Sub ſpecie*** enim ***panis, integrum illi Sacramentum: ſub ſpecie vini*** itidem ***integrum Sacramentum***: { ***Duo*** tamen hæc ***integra*** Sacramenta, ***duo integra*** non ſunt Sacramenta, ſed ***vnum integrum*** Sacramentum. Quaſi nouum myſterium videtur hîc meditari, ***binitatis*** in vnitate, & ***vnitatis*** in binitate. Imò quod magis mirere, }***ſub ſpecie panis Sacramentum eſt, ſub ſpecie vini, itidem Sacramentum: nec tamen duo ſunt Sacramenta***} & tamen ***duo*** ſunt ***Sacramenta.*** Non eſt ergo hæc ***ſacra & indiuidua binitas. Duo non ſunt***, ſed vnum, ſi feſtinet quis { ***ſi ſimul vnicâ refectione ſumat*** { vnum non ſunt, ſed duo, ſi moram fecerit, ſi duabus vicibus ab vno ſumatur, vel vnâ, à duobus. Quando ſimul ſumuntur, duę partes ſunt, neutrum integrum: Quando ſeorſim, ***duo integra***: neutra verò pars eſt, ſed pars iam toti æqualis. Tantundem ſumit, qui ſeorſim alterutram; quantum, qui ſimul vtramque. Quis hoc capiat, ***vnum, non vnum, duo, non duo? Duo integra ſimul ſumpta***, non ſunt ***duo. Duo*** ſunt ***vnum***, ſi ſimul: ***Duo***, non ſunt ***duo***, niſi ſeorſim ſumpſeris. Ratio ***loci***, (Cardinali pòſt,) nihil ad Sacramentum; cur ratio ***temporis?*** Cur non ***Ieſus Chriſtus idem heri, & hodie?*** An ***tempora mutantur, & Chriſtus mutatur in illis?*** Cur non idem,

B. ✣ *Proinde Sacramentū ſub ſpecie panis, eſt verū atq; integrum Sacramentum, & Sacram. ſub ſpecie vini, verum atq; integrum Sacra eſt. Nec tamē ſunt duo Sacramenta, quando ſimul ſumuntur per modum vnius refectionis.* P. 102.

duobus & vni? idem *unicâ*, idem *duplici* refectione ſumptus?

Immò & illud quęro, cur *Sacrificium* mutilum ſit, niſi vtraque ſpecies adſit, *Sacramentum* non ſit? cùm, vtrobique, tam in *Sacrificio*, quàm in *Sacramento*, cum corpore ſanguis ſit, & corpus cum Sanguine? Immò, ſiue *ſimul ſumas*, ſiue *ſeorſim*, duo ſunt duo: nec coaleſcent, ſi *ſimul*; diſsilient, ſi *ſeorſim*. An excidit hîc *Cardinali Concomitantia* ſua? vel an ſimultas fortè aliqua nuper interceſsit, inter *concomitantiam & Sacrificium*? manſit tamen bona gratia, inter *eam* & *Sacramentum*; vt, *comitari* velit corpus ſanguinem, ſanguis corpus, inter *communicandum*; ſecedant autem à ſe inuicem, inter *Sacrificandum*; nec velit eſſe, vel ſanguini corp⁹, comes; vel ſanguis corpori? Sacrifico corpus? ſimul eſt & ſanguis cum corpore. Corpus enim *Chriſti* exangue non eſt: Quare *Sacrificium* non mutilum: Sacrifico ſanguinem? nec ſolum tamen; Chriſtus enim vtrobiq;, nec diuiſus, ſed integer: Quare nec vel ibi *mutilum* Sacrificium. Immò *mutilum*, clamat *Cardinalis*, planè mutilum. { *rectè dici poteſt Sacrificium mutilatum.* } Nequicquam hîc interuenit concomitantia: reijcit prorſus: reijciat ergo & in *Sacramento*: Immò ſecus in *Sacramento*. Ibi iam in *Quodlibetis* eſt. { *Qualibet* ibi *ſufficit è duabus*.} Quaſi maneat prę foribus *Concomitantia*, Sacrificante *Cardinale*; vbi *Sacrificium* peractū, tum demū aduocet, (vt ille *Soſiam* in *Comœdiâ*, *Adeſdum*.) Quo hæc glutine cohæreant? Certè niſi credat quis, ſed nec cùm credet, hęc intelliget.

Gratulari tamen hîc libet *Romanæ Eccleſiæ*, de aucto iam ei *Sacramentorum* numero. Nam ſi concinnauit iam ei *Cardinalis* Sacramentum *verum atque integrum ſub ſpecie panis*; *Verum* autem etiam, *& integrum ſub ſpecie vini*: (accedentibus *duobus* hijs ad reliqua *ſex*) conſurget iam *Sacramentorum* numerus *octonarius*, quem *Cardinalis* beneficio, Eccleſia, acceptum ferat. Sacramentum verò, nihil niſi ſacrificij participatio. Sacrificium enim pacificum ibi, & Euchariſticum. *Videte Iſrael ſecundùm carnem, Nonne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?*
1.Cor.10.18. Atque, vt ſacrificium non integrum, niſi corpus fractum, niſi & fuſus ſanguis, ſed mutilum (fatente *Cardinale*:) ita nec Sacrificij integra participatio, niſi ſiquis vtriuſq;, tum fracti corporis, tum fuſi ſanguinis compos fiat. Notat ibi Apoſtolus Symbolum corporis, *pane, quem frangimus*: ſanguinis, *calice, cui benedicimus*.

dicimus. Panis, participatio corporis: calix, communicatio ſanguinis. Repetit pòſt, *Non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem Dæmoniorum.* Perinde de *Calice bibendo* ſollicitus, quàm de *pane manducando*. Quodſi autem, *ſub ſpecie panis* ſic, (vt ais) *integrum ſacramentum eſt*; cùm ad Sacramentum deſcendit Sacerdos, cur *integro* contentus non ſit? plus *integro*, quid opus eſt ſumat? cur quod populo *integrum* eſt, illi itidem non ſit? aut quo illos contentos eſſe iubet, ipſe non eſt? Quod (vti ſcis) *ad conflandam inuidiam* ſpectat. Auarum enim eſſe Sacerdotem, cui plus opus ſit, quàm ſit ſatis? Verſ. 21.

Saltem, ſpem hîc facit *Cardinalis*, cùm perinde *integrum* ſit Sacramentum *ſub ſpecie vini*: poſſe hoc, ab *integro* aliquo Pontifice *impetrari*, vt alternis vicibus, Miſſam *humidam* celebrare liceat. Et interdum, vice primâ, *ſub ſpecie panis*: proximâ dein, *ſub ſpecie vini*: neue areſcentibus, quoad *Siccam* Communionem ſuam Catholicis; neceſſe ſit, ad *integrum* illud *ſub pane*, ſemper alligari: ſed interdum *integro* hoc, *ſub vino*, atque ita, per vices ſaltem, vtroque *integro* frui liceat. Nec deſperandum, ſi ſic per vices ad tempus, alterutro: tandem &, vt ſimul vtroque potiri detur; quando *tantundem det tantidem*, ac *duo hæc integra*, vnum modò *integrum* ſint.

Nam de {‖ *merſione vnicâ vel trinâ*} diſsimile totum. Vna enim eſt eademq; actio *Merſionis*, ſibiq; continua in *Baptiſmo*. At in *Euchariſtiâ*, & in ſe diſcreta actio, comedendi & bibendi: & verò in obiecto, Hoſtiæ, atque calicis, panis & vini. Tum, hîc præceptum; ibi nullum. Nihil quicquam de numero *merſionis* præcepit Chriſtus, vel *vno* vel *trino*, in Baptiſmo: præcepit autem, *de vtrâque ſpecie*, in Euchariſtiâ: expreſſè præcepit, apud omnes expreſſè; tam *Bibite* dixit, quàm *Comedite*. Et cùm *Bibite* dixit, *omnes* addidit; quam, ſi ſeruator vocem, addidiſſet ad, *Edite*, mirè rem veſtrã iuuiſſet, vt *Cardinalis* [a] argumentum procederet, (quo pòſt ſe recreat) *vbi non addidit, omnes*, ſed ſolùm dixit, *Bibite*. Nam nobis idem (credo) non permitteret, vt ſic ſcilicet, inſtituere liceat argumentum. *Atque hæc ratio eſt, cur Chriſtus diceret in Pane, Accipite, comedite, vbi non addidit*, [omnes:] *in calice autem, Bibite ex hoc omnes; vt omnes admoneret, quo, ab eâ ſpecie nulli ſe abſtinerent.*

B. ‖ *Simile eſt in Baptiſmo, ſiquis vnicâ merſione baptizetur integrum baptiſmum recipit, & ſi tribus, integrũ etiam. pag. 102.*

a P. 103.

✝ At, in Chriſti præcepto, & vbi imperandi voce vtitur, { *Ec-* B. ✝ *Quemadm.*

 cleſiæ

diũ Eccleſia ius habuit aliquando iubere vt trinâ, aliquando vt vnicâ merſione baptiſmus fieret: ſic etiam liberũ relinquere, vt ſub vnâ ſpecie vel ſub duabus Euchariſtia reciperetur. Pag. 102.

cleſiæ ius nullum } eſt: ibi fortè ius eſt, vbi (vt in merſione) rem in medio relinquit. Nam ſi, *ſemel tantùm mergite* dixiſſet, vel ſi *ter*, credo non mutâſſet Eccleſia; nec *Cardinalis* vt mutaret, author fuiſſet. Dixit autem *Comedite*, dixit & *Bibite*, & *ſimiliter*, & tam huic, quam illi, *Hoc facite*. Quo dicto, *Chriſtus liberum non reliquit*: nec *ius habet Eccleſia*, quod Chriſtus imperanit, *liberum relinquendi*; vel iubendi, vt vna ſpecies tantùm recipiatur, vbi duplici præcepto (vt ſub duabus ſumeret) edixit Chriſtus: vel, vbi Chriſtus in vtroque, *Hoc facite* ſubiunxit, ibi in vno expungere, vel ibi ne faciant interdicere. Libertati locus eſt, vbi ſilet imperium: vbi imperat, *Bibite*, *Bibite omnes*, *Hoc facite*, nec integrum iam, nec liberum, non parêre. Credo autem, vitio ætatis, *Cardinali* excidiſſe hæc, vel ad *nouitia* hæc adactum, ne morem hunc ſuum neceſſe haberet, *nouitium* confiteri.

B. ‖ *Ab initio Eccleſiæ non defuerũt, qui ſub vnâ tantum ſpecie communicarent.* Pa. 102

‖ Verùm paulò antè { *non hîc Controuerſias ſuſcepiſſe ſe* } dixit, ſed, vt *veterum Patrum* ſententias proferret, *qui per annos primos quingentos*. Vbi nobis iam Patres illi? Suſpenſo hîc gradu incedit *Cardinalis*, & { *non defuiſſe* } dicit, qui per illos quingentos { *Sub vnâ tantùm ſpecie communicârint*. } Quos autem? An *Patres*? 1. Immò *Nazaræos* è Iudæis, 2. *Manichæos* ex Hæreticis, 3. *Quoſdam*, domum ſecum particulam Euchariſtiæ deferentes; 4. *Clinicos*. Quatuor hos, *Patrem* hîc lego nullum. Videamus tamen, vel hos.

B. ✣ *Non eſt credibile Nazaræos cõtra votum ſuum bibiſſe de calice. Neq; tamen credibile eſt eos omninò à communione abſtinuiſſe. Pag. 103.*

✣ *Credibile* (id eſt) *probabile eſt, & piè credi poteſt, è Nazaræis* aliquos, ad Chriſtum conuerſos. Eſto: ij autem, ex voto, vinum non bibebant. { *Non eſt autem credibile, cos omninò à communione abſtinuiſſe. Sed neque credibile, contra votum, vinum bibiſſe. Quare pane ſolo communicâſſe.* } Videt (credo) *credibilibus* hiiſce ſuis, & *non credibilibus*, nihil effectum, *Cardinalis*: Non enim, poſt peractam conſecrationem, *credibile* eſt ſupereſſe iam *vinum* in calice; quod *bibere* poſsit *Nazareus*; quod, ſi bibat, peccet in *votum*. Non ſanè { *vini ſubſtantia* (ait) *ſed accidentia*. } At vini accidentia, vinum non ſunt. Vinum enim, ſubſtantia

B ‡ *Nazaræi tãtâ religione abſtinebant à vino, vt ne vuas quidẽ paſ-*

‡ Sed tantus *voti rigor*, ait Cardinalis { *vt nec vuas paſſas guſtârint Nazaræi*. } Certè, ſed an vuæ paſſæ, accidentia? Superest verò in paſsis, vuarum liquor, adeóque & ſubſtantia ipſa.

Poterat

Poterat ergo *Nazaræus*, ſaluo voto poterat, ſecurè bibere. Poteſt hoc & *Turca*, (qui *Mahometi* lege arcetur) & vel in mediâ Scholâ aſſerere, *Vinum* nô bibo, *votum* non violo; De *vino voui*: *accidentia* vini, *vinum* non ſunt, non ſanè magis, quàm accidens ſubſtantia eſt. Euaneſcit ergò, cum vini ſubſtantiâ, argumentum hoc. Sed tamen, neque *Nazaraatus* votum, niſi ad tempus, atq; illud, in pleriſq;, non diuturnum. Nihil ergo incommodi, ſi *Euchariſtiâ* tantiſper abſtinerent, dum completi dies *Nazaraatus* ſui. At ſi diuturnum: *credibile eſt*, (ſi verè ad Chriſtum conuerſi erant) maiorem *Euchariſtiæ*, quàm *Nazaraatus* rationem habuiſſe. Maius enim *mandatum* hoc *Chriſti*, quàm *votum* illud nondum *Chriſtiani*: &, ſatis in eo virium, etiam abſq; *Bullâ Pontificiâ* vllâ, cum voto diſpenſandi. At verò, creditum eo tempore, à *Nazaræis Saporem vini guſtari* ſine vini ſubſtantiâ potuiſſe, *omnino id quidem credibile non eſt*. Videt in vappam abire hæc: admiſcet & alia, ſed quæ non minùs diluta.

ſas guſtare poſſent. itaq; propter hunc tantum religionis rigorē omnino credibile eſt Nazaræos eo tempore non fuiſſe auſos vini ſaporem guſtare. pa. 103.

‖ Quod nempe {*de fractione panis, meminerit Lucas, nec addidit quicquam de calice.*} Vbi, ſubit animum eius ſpecies phantaſmatis; propter calicem non additum, aliquos ibi ab alterâ ſpecie, abſtinuiſſe. Verùm ſi illa ratio, quòd aliqui tum ibi *Nazaræi* (qui & pauci aliquot, & ad tempus, & ex diſpenſatione) at non à paucis illis, ſed à longè maiore parte, facienda denominatio; inter quos, vt panis fractus, itidem & calix diſtributus. Sed, etiámne [a] *Troade* Nazaræos autumat fuiſſe, vbi eadem tamen phraſis vſurpata? Scit verò Cardinalis [*fractionem panis*] Hebræâ Synecdochê phraſin vſitatam, pro integro, totóque conuiuio; nec, cùm intrauit Chriſtus, [b] *vt manducaret panem cum Principe Phariſæorum*, rectè rationem inferri, {*vbi non addidit quicquam de potu*} quare toto illo prandio Chriſtū non bibiſſe: vel (vt Cardinalis verbis vtar) quòd inuitatus modò ad comedendum panem fuit, nec potus mentio addita, {*à potu ſe abſtinuiſſe*.}

B. ‖ *Atque hæc eſt ratio cur S. Lucas Act. 2. ſcripſerit*, Erant perſeuerâtes in communicatione fractionis panis, &c *Vbi non addidit quicquam de calice, ſed ſolum meminit fractionis panis, quoniam ab eâ ſpecie nulli ſe abſtinebant* p. 103.

a Act. 20.

b Luc. 14. 1.

✠ Eſto autem, vt quidam *locum intelligant de Euchariſtiâ*: qui ita intelligunt, ex linguæ illius idiomate, de Euchariſtiâ *integrâ* intelligunt, non *dimidiatâ*. {*Fortaſſe & eadem cauſa, cur ſcripſerit Apoſtolus de Pane, Panis quem frangimus: ſed Calix, cui benedicimus.*} Non enim venit tum fortaſſè Apoſtolo in men-

B. ✠ *Neq; negant Aduerſarij in hoc loco per fractionem panis intelligi diſtributionem Euchariſtiæ. Eadem fortaſſe cauſa eſt*,

 tem

cur Apoſtolus de calice ſcripſerit, 1. *Cor.*10. Calix benedictionis, cui benedicimus. *De pane autem,* Panis quem frangimus. *Calix enim ſemper benedicebatur, ſed nō ſemper omnibus diſtribuebatur: panis autem ſemper frangebatur. i. diuidendo porrigebatur.* Pag. 103.

B. ‖*Vnde paulò infrà* vnus panis, *inquit,* & vnū corpus ſumus, qui de vno pane participamus. *Neque de calice aliquid addidit, quoniam vt vnum corpus ſimus hoc ſufficit, vt de vno pane participemus.* Pag. 103.

a 1. Cor. 12. 13.

tem de *Liuoniâ*, vbi præ gelu nimio, interdū, *vinum* quoq; *frangitur:* alioqui fortè, & de *vini fractione*, nonnihil dicturo. Verùm vbi locum habet, *fortaſſè*, (quod *Auguſtinus* nos monuit) locum habet, & *fortaſſe* non: *fortaſſe ergo hæc cauſa non eſt.* Nam & calix ille, qui non *frangitur,* ſed *cui benedicitur, communicatio eſt ſanguinis Chriſti.* Communicabant ergo ei, omnes: exortes alioqui futuri ſanguinis. Nec minùs calici, vt communicarent ſanguini: quàm pani, vt participarent de corpore. Nec obſtabant hîc (credo) *Nazaræi,* qui *Corintho* longè aberant, cui hæc ſcripſit Apoſtolus.

‖ At {*paulò infrà* dicitur, *Vnum corpus ſumus, qui de vno pane participamus; neque de Calice aliquid addidit.*} Sed & *paulò* adhuc *inferiùs* vbi plus momenti, (cùm ex profeſſo agat ibi de Euchariſtiâ, cap. 11. ſepties *calicem addidit pani*; quaſi non ſufficiat, vt de *pane* ſolo participemus. Et adhuc, *paulò inferiùs,* ᵃ *Omnes nos* dicit *baptizatos in vno ſpiritu, & omnes in vno ſpiritu potatos.* Omnes (inquam) potatos, nec de paſtu, vel *pane, aliquid addidit.* Nec ea tamen fortaſſe ratio, quòd aliqui à pane; à vini ſpecie *nulli ſe abſtinebant.* Denique, vel eo ipſo Cardinalis loco, notârunt *Louanienſes* in margine, in Exemplaribus quibuſdam apponi, *Et de vno calice.* Æquè enim, vuæ multæ, ad calicem vnum concurrunt: ac grana multa ad panem. *Synecdoche* vtrobíque eſt, & vtráque ſub vnâ, ſpecies intelligitur. Atque, ſi vt vnum corpus ſimus, requiritur, vt pane: vt vnus ſpiritus ſimus, & id quoque requiritur, vt vno calice participemus.

E. ✠ *Scribit S. Leo Ser.* 4. *de quadrageſ. Manich. vt Romæ à Catholicis internoſci nō poſſent, ſolitos cum Catholicis panem Euchariſtiæ ſumere, à calice verò abſtinere. Quod ſi neceſſarium fuiſſet eo tempore Euchariſtiam ſub vtráque ſpecie ſumere, & omnes fideles eam ſub vtráque ſpecie accepiſſent, neque Mani-*

✠ A *Nazaræis* abeo, (quos vix tamen credibile eſt, *Troade* fuiſſe multos, vel *Corinthi.*) Sequor *Cardinalem,* qui à *Iudæis* iam tranſit, ad *Hæreticos Manichæos*: id autem, vt *non defuiſſe ſibi* doceat, *Patres in vetere Eccleſiâ.* Hij neque vinum bibebant, ex hæreſi ſuâ. Non tamen abſtinebant à Calice. Nam in Euchariſtiâ ſanguis erat merus, non vinum, & (amiſſâ iam vini naturâ, *ſanguis Principis lucis*) non autem, (vt cùm vinum eſſet) *ſanguis Principis tenebrarum.* Sic illi, *Cardinali* reſponderent; nec de accidentibus, ſibi curæ eſſe. Sed & *Leo* ibi nihil aſſerit, niſi, *eos ſanguinem redemptionis noſtræ non haurire.* Non *haurire*; ſimulare tamen, quaſi hauriant: *Pitiſſare* ſcilicet pauxillum, ore continere, nec haurire, expuere enim

pòſt, ſed interim, quaſi hauſiſſent, ſimulare. Eò enim ſpectant, quæ *Leo* ſtatim ſubijcit. *Quod, ideo veſtram volumus ſcire ſanctitatem, vt vobis, huiuſmodi homines, & hijs manifeſtentur indicijs; &, quorum deprehenſa fuerit ſacrilega ſimulatio, notati & proditi, à Sanctorum ſocietate, Sacerdotali authoritate pellantur.* Fuit ergò aliqua *Manichæorum ſacrilega ſimulatio*, à pijs notanda & prodenda. Illa verò quæ? Nempe illud in vitio ponit *Leo*, quòd *Sanguinem redemptionis noſtræ haurire declinent*; iubet autem, eo indicio notari & prodi, iubet *ſacrilegam ſimulationem* deprehendi. Interuênit ergo *ſacrilega ſimulatio*, dum, quod *ore ſumerent, haurire* tamen *declinarent*; quam notari vult & deprehendi, vt deprenſi, *pellantur Eccleſiâ*. Quid opus autem notari à fidelibus, quòd haurire declinarent ſanguinem; aut, quomodo latêre eo facto, vel proditi de eo, *Eccleſiâ pelli*, niſi *ſimulatè id* facerent? latebant quidem, eò quòd *haurire ſe ſimulabant*, nec hauriebant tamen; de quo deprehenſi, tanquam & *ſacrilegij*, & *ſimulationis* rei, Cenſuris Eccleſiæ, meritò erant feriendi. Nam, *Auguſtinus* & *Epiphanius inter errores Manichæorum numerare* non poterant, qui nullus erat. Non enim admouere ori renuebant calicem, *ſed haurire ſimulabant*; vt *error* non fuerit notandus, ſed prodenda *ſimulatio*.

chæi latêre potuiſſent, qui a vino ſemper abſtinebãt. & S. Epiphan. & S. Auguſtinus inter errores Manichæor. numeraſſent. Euchariſtiam ſumere ſub vnâ ſpecie. Pa. 104.

‖ Nec abnuo fuiſſe, primis illis temporibus, qui *domum* ſecum peractis ſacris, panis conſecrati *particulam deportarent*, ſed eius ipſius, quo priùs in Eccleſiâ, communicaſſent; cùm & ibi alteram quoque ſpeciem, non minùs ſumpſiſſent. Vbi enim, mandato Chriſti ſatisfactum, ediſſent de pane, bibiſſent de calice; ne totam panis portionem conſumere neceſſe eſſet: permiſſum, vt decerptam de pane particulam, deferrent ſecum, aſſeruarent, quam ante omnem cibum ſumerent, quâ ſe, ſi perſecutio ingrueret, ſolarentur, non vt *mutilâ* tamen Euchariſtiâ, ſed vt reliquijs integræ.

B. ‖ *Mos erat antiquiſſimis temporibus vt qui vellent Euchariſtiã in manibus ſumerent, ac domũ deferrent ſumendum cùm eis opportunũ videretur.* Pag 104.

✝ An verò & vinum aſſeruârint, incertum; cùm tam poſſent in *vaſe* non *ſacro* vinum, quàm *in ciſtâ non ſacrâ*, panem reponere. At de reliquijs illis quas aſſeruâſſent quoties demptam particulam ieiuni ſumerent, non puto dici poterant toties ſynaxin domi celebrâſſe. Et hoc ipſum, quod tolerauit ad tempus Eccleſia; pòſt, [a] decreto ſuo ſuſtulit. Vt nihil hîc ædificet è Patribus *Cardinalis*, niſi quod Patres ipſi pòſt deſtruxe-

B. ✝ *Nulli erant in domibus laicorum calices ſacri ad Euchariſtiam ſub vini ſpecie conſeruandã.* Pag. 104.

a Con. Cæſaraug. Can 3. Con. Tolet. 1. c. 14

ſtruxerint. Adeò caducis fulcimentis, hæc cauſa nititur.

B. ‖ *Apud veteres conſueuiſſe deferri ad ægrotos Euchariſtiam ſub ſolâ ſpecie panis, vt notum eſt ex Epiſtolâ Dionyſij Alexandrini apud Euſeb. lib 6.c.36. P.105.*

‖ Ad *ægros* & *abſentes delatam* à Diaconis *Euchariſtiam* conſtat, ſed *integram*, & *vtrâque ſpecie*, panis & vini, non panis ſolâ. Sed & præconſecratam, viatici loco, ad animam agentes. Nam panis ſpeciem non ſolam, delatam ad *Serapionem*, apud *Euſebium*, verba illa euincunt, ἀποβρέξαι, ἐπιστάξαι, ἐγχέαι, *madefecit, infudit, inſtillauit*, quæ, niſi *humido* peragi, quæ de *ſolo pane* intelligi non poſſunt. (Panis enim ſolus vix dicitur *inſtillari*, vel *infundi*, certè, ſine humido non madefieri. Vel ergo *commiſta* ibi, vel *reſoluta* in *liquidum* Euchariſtia. De panis quidem ſubſtantiâ ſolâ, apud *Euſebium* non liquet.

B. ✢ = *Ex vitâ S. Ambroſij à Paulino ſcriptâ. P. 105.*

✢ At *Ambroſius*, qui in Clero, & Epiſcopus, *vtrâque ſpecie* communicandus erat (nec vos negatis,) niſi, ſumpto corpore, mox ſpiritum emiſiſſet. Nec hoc ergò ad rem. Nam, ſiqui in extremis viaticum petant, ab hâc autem vel illâ ſpecie abhorreant; quæri poteſt porrò, an eo caſu diſpenſari poſsit, vt alterâ tantùm ſpecie communicent: & an (neceſſitate id vrgente) immutari poſsit quid, in Euchariſtiâ (vt olim in Baptiſmo Clinicorum) gratiâ diuinâ, humanum defectum ſupplente, cùm *Sacramentum, propter hominem factum ſit; non homo, propter Sacramentum.* Verùm, caſus ille in legem trahendus non eſſet: (vt iam apud vos, lex eſt) ſed ceſſante ferreâ neceſſitate, de reliquo, redeundum mox ad Chriſti inſtitutum. Decumbit quidem hoc argumentem, & verè clinicum eſt. Denique, vt (cùm plura non habet *Cardinalis*) plura non afferat: *Patres* hîc nulli comparent prorſus, qui vel laudent hoc, vel ſuadeant, nedum qui ſtatuant, *ſpeciem vnam, ab alterâ ſeparandam.*

B. ‡ *Nomen Tranſubſtantiationis inuenitur in Concilio Lateranenſi. Quod autē ante annos circiter quadringentos in vſu fuit, videat Rex an rectè nouitium, & nuperum appelletur. p. 105.*

‡ *Tranſubſtantiatio*, quàm nihil planè interſit Chriſtianæ vel rei, vel fidei, iam antea mihi dictum, initio ſtatim ipſo. Sed, iterum hîc tamen actum agamus, cum Cardinale. { *A Lateranenſi Concilio nomen eſt* } poſt rem. poſt fidem Chriſtianam, annis plus mille ducentis. *Quod autem, poſt annos ter quadringentos emerſit, videat* Cardinalis *annon rectè, nouitium & nuperum appelletur.* Triplo plus erit, in primis illis tribus *quadringentorum annorum* circulis, vt *nouum*: quàm, *vnico* hoc *poſtremo*, vt *vetus* appelletur. Certè, illud liquidò nimis conſtabit; *Tranſubſtantiationem*, quæ hijſce vltimis quadringentis nata demum eſt, primis illis quadringentis, nuſquam extitiſſe.

‖ Sed

‖ Sed, *rem* tamen ipſam, etſi ἀνώνυμον, à Patribus vſurpatam, (ait,) contra quam, *Ieſuitæ* hîc noſtri, qui *rem Tranſubſtantiationis Patres vnquam*, negant, vel *attigiſſe*. Tranſubſtantiationis *res* eſt illi {*ſubſtantialis tranſmutatio.*} Et teſtes, ad hanc rem aliquot, euocat. Et hoc tamen, (an ſubſtantialis ibi conuerſio) non diu, ante *Lateranenſe* Concilium *Magiſter* ipſe *Sententiarum* [a] *definire*, inquit, *non ſufficio*. Teſtes verò omnes, pro *mutatione*, *immutatione*, *tranſmutatione*, loquuntur. *Subſtantialis* autem ibi, vel *ſubſtantiæ*, mentio nulla. At, & nos præpoſitionem ibi, [*trans*] non negamus: & *tranſmutari elementa* damus. *Subſtantialem* verò quærimus, nec reperîmus vſquam.

B. ‖ *Sed ſi de re ipſâ agatur, certè Tranſubſtantiatio. i. ſubſtãtialis tranſmutatio non ſolùm ante annos 400. ſed ante mille, & ducentos à Patribus vſurpari cœpit.* Pag. 105.

a 4. 11.

✠ *Cyrillum* veſtrum, *Auguſta* veſtra &, quæ ibi eſt, *Bibliotheca*; &, quod inibi eſt, *exemplar*, *M. S.* ſuſpectum reddidit: & vel character eius, poſterius ſeculum ſapit. Nec ille tamen, *ſimilem*, dixit, *mutationem vini in ſanguinem, mutationi aquæ in vinum* (melius enim procedet ei argumentum, à maiori, quàm à ſimili:) &, ſi *ſimilem* dixiſſet, ſimilitudo *qualitatis* eſt, non *ſubſtantiæ*. Verba quidem eius, quæ ſequuntur ibi, *Sicut enim panis corpori* καταλλήλως, *ſic & verbum animæ* ἁρμόδιον, Et: *Ne attendite ei, tanquam nudo pani*, ſatis docent, vel *Cyrillo* panem ſupereſſe.

B. ✠ *S. Cyril. Hieroſol. Cat. 4. Myſt.* Aquam (*inquit*) aliquando in vinum commutauit, & non erit dignus cui credamus, quòd vinum in ſanguinẽ tranſmutauerit? P. 105.

‡ Iam Ambroſius, *naturam mutari*, dicit: & quidem mutatur. Eſt enim (quod non neſcit *Cardinalis*) alia *elementi* natura, *Sacramenti* alia; neque nos, *elementum benedictione mutari*, contradicimus: vt, panis iam conſecratus, *non ſit panis, quem natura formauit; ſed, quem benedictio conſecrauit*, & conſecrando etiam immutauit.

B. ‡ *S. Ambroſius*, Benedictione etiam natura ipſa mutatur. P. 106.

✠ At Cardinalis [*Ergò*,] ibi, ἔργον dicimus & πάρεργον {*Ergò tranſmutatio ſubſtantiæ panis, in ſubſtantiam corporis Dominici facta eſt.*} Non debet enim *ſubſtantia*, concluſionem ingredi, cuius in præmiſſis, cuius in totâ [a] *Ambroſij* ſententiâ haud vlla mentio. *Ambroſio* enim, non aliter ibi, Chriſti vel benedictio, vel ſermo operatur, quàm, *vt ſint quod erant, & in aliud commutentur*.

B. ✠ *Ergò trãſmutatio ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Dominici conſecrationis virtute facta eſt.* Pag. 106.

a De Sacr. l. 4. c. 4.

† Et nos, cum *Nyſſeno* credimus, *virtute benedictionis, panis & vini naturam immutari*, nec tamen vel ipſe, vel nos *tranſubſtantiari*.

B. † *Nyſſenus*, virtus benedictionis panis, & vini naturã mutãs. P. 106

* *Gaudentius*, etſi eſt (& ipſe exceptione minor, tamen,) ſi *de pane fieri corpus Chriſti*, dicat: non refragamur. Fieri enim de Elemento Sacramentum, nec conſiſtere Sacramentum, ſine re

B. * *S. Gaudentius*, Qui producit de terrâ panem, de pane rurſus efficit

proprium corpus: & qui de aquâ vinum fecit, de vino ſanguinem ſuum fecit. *Pag.* 106.

Sacramenti. Nam, *productiuè* fieri Chriſtum *de pane*, Cardinalis (credo) non dabit, qui etſi *tranſubſtantiationem* teneat, at *deſubſtantiationem* non tenet, *Trans* enim, illi, quod antè fuit, adducit; non producit, quod antè non fuit.

B. ‖ *Chryſoſtomus*, Sicut ſi cera igni adhibita illi aſſimulatur nihil ſubſtantiæ remanet, nihil ſuperfluit: ſic & hic puta, myſteria conſumi corporis ſubſtantiâ. *Pag* 106.

‖ *Chryſoſtomus*, eodem ipſo in loco, iubet verbis proximè ſequentibus, ne putent *accipere ſe corpus diuinum, ſed ab ipſis Seraphim, ignem ex forcipe*. Vt, ſi elementa vobis externa pereant, iactura quoq; Miniſtri ſeu Sacerdotis veſtri ſit facienda. Tum, *lateri approximantes, iubet ſanguinem ex eo effluentem labijs haurire*. Vt ſcias, priora verba, quid ſibi velint; nec, *propriè* ibi loqui *Chryſoſtomum*: ſed, ſuo more, *figuratè*: & de parte, quæ *fidei* ſit, non *ſenſus*. Alioqui ſimilitudo illa de *cerâ*, & *igne*, & vos quoque vſtularet.

B. ✠ *Addam & vnum Scriptorem, qui nomen Cypriani gerit, ſed quanquam non ille Martyr eſt, tamen grauis, & antiquus.* Panis non effigie, ſed naturâ mutatus omnipotentiâ verbi factus eſt caro. *Naturam. i. ſubſtantiam mutari dicit; effigiem. i. accidentia non mutari.* Pag. 107.

✠ *Grauis* autem *author ille*, (qui *nomen Cypriani gerit*, nec *Cyprianus* tamen eſt,) *mutatum* dicit *naturâ panem, non effigie*: quod, neque negamus nos. Sed *Cardinalis* tamen gloſſam, {*naturam, id eſt, ſubſtantiam, & effigiem, id eſt, accidentia*,} deprecamur. Accedente enim verbi omnipotentiâ, naturam mutari, vt, quod ante nudum elementum erat, diuinum iam fiat Sacramentum, manente tamen, quæ priùs fuit, ſubſtantiâ. *Docent* hoc, quæ ſtatim ſequuntur verba; &, quæ pars ſunt eiuſdem periodi, & à vobis ſemper, non ſine fraude, præciſa. *Et ſicut in perſonâ Chriſti humanitas videbatur, & latebat diuinitas; ita Sacramento viſibili, diuina ſe infudit eſſentia.* Ea nempe coniunctio inter Sacramentum viſibile, & rem Sacramenti inuiſibilem; quæ, inter humanitatem & diuinitatem Chriſti, vbi niſi *Eutychen* ſapere vultis, humanitas in diuinitatem non tranſubſtantiatur. At, vt *naturam* ibi ſcias de *ſubſtantiâ* non intelligi vbi ait *Petrus* [a] *diuinæ naturæ fieri nos conſortes*, negat *Author ille*, (& eâdem adhuc periodo) *vſque ad conſubſtantialitatem Chriſti, vnitatem hanc peruenire*.

a 2. Pet. 1.4.

Subſtantiam igitur, nuſquam reperit *Cardinalis* affirmari. At nos, negari; [illegible], [b] Theodoretus. *Manent enim Symbola, in priori ſua ſubſtantiâ.* [c] *Gelaſius* autem, *Pontifex & Paſtor ſummus*, cuius ab *ore pendeant*, neceſſe eſt, *Pontificij* omnes, *in diuinam tranſire ſpiritu Sancto perficiente ſubſtantiam* (quem proin miror à *Cardinale* prætermiſſum) *& tamen, eſſe non deſinit ſubſtantia, vel natura, panis & vini.* Apponit autem, vnde luculenter conſtet nobis de ſenſu eius: *Sicut*

b Dial. 2.

c Aduerſ. Eutych. & Neſtorium.

Chriſtus (inquit) *vnus, ex naturis conſtat propriè permanentibus.* Vterque, & *Gelaſius*, & *Theodoretus*, contra *Eutychen*. E quibus, liquidò conſtat, *ſubſtantialem* non eſſe, quæ in Sacramento fit, *tranſmutationem.* Appono & [a] Auguſtinum. *Hoc eſt quod dicimus, quod modis omnibus approbare contendimus, Sacrificium Eucharistiæ, duobus confici, viſibili elementorum ſpecie, & inuiſibili Chriſti carne & ſanguine; ſicut Chriſti perſona, conſtat ex Deo & homine, cùm ipſe verus ſit Deus & verus homo. Quia omnis res illarum rerum naturam, & veritatem in ſe continet, ex quibus conficitur. Conficitur autem Sacramentum duobus; Sacramento, & re Sacramenti, id eſt, corpore Chriſti.*

[a] De Conſecrat. 2. Hoc eſt.

‖ In *adoratione Sacramenti*, ad limen ipſum, turpiter impingit ⸗ *Sacramenti* ait, id eſt *Chriſti Domini in Sacramento, miro, ſed verò modo præſentis.* ⸗ Apage verò. Quis ei hoc dederit? *Sacramenti, id eſt Chriſti in Sacramento.* Immò Chriſtus ipſe Sacramenti res, in, & cum Sacramento; extra, & ſine Sacramento, vbi vbi eſt, *adorandus* eſt; Rex autem Chriſtum in Euchariſtiâ verè *præſentem*, verè & *adorandum* ſtatuit, rem ſcilicet Sacramenti; at non Sacramentum, terrenam ſcilicet *partem*, vt [b] Irenæus; *viſibilem*, vt [c] *Auguſtinus.*

B. ‖ *Inter nouitia, & nupera dogmata ponit Adorationem Sacramenti Euchariſtiæ. 1. adorationem Chriſti Domini in Sacramento, miro, ſed vero modo præſentis.* P. 107.

[b] Lib 4. c. 34.

[c] Vbi ſuprà.

✝ Nos verò, *& in myſterijs carnem Chriſti adoramus*, cùm *Ambroſio*: & non, *id*, ſed, *eum qui ſuper Altare colitur.* Malè enim, *quid ibi colatur*, quærit *Cardinalis*, cùm *quis*, debuit: Cum *Nazianzenus*, *eum*, dicat non, *id*. Nec *carnem manducamus quin adoremus priùs*, cùm *Auguſtino*. Et Sacramentum tamen nulli adoramus.

B. ✝ *Amb. Carnem Chriſti in myſterijs adoramus. Nazian. eum qui ſupra altare colitur obteſtaus. Auguſt. Nemo manducat niſi priùs adorauerit.* Pag. 107. 108.

‡ Succumbit autem, in *Circumgeſtatione Cardinalis* & manus dat, primis quadringentis annis, in vſu non fuiſſe. Immò, nec totis quadringentis poſtremis; Nec vult mirum hoc nobis videri; nec videtur ſanè. Illud verò mirum, quod accommodet huc *Auguſtini* ſententiam, *ad Ianuarium*; cùm *Auguſtini* ſeculo tale nihil, *per orbem, frequentârit Eccleſia*, nec octingentis annis poſt *Auguſtinum.* Nam *circumgeſtare* hoc veſtrum, *præcepto* Chriſti contrarium, nec ei vſquam ſcriptura fauet. Contrarium & *inſtituto. Inſtitutum* enim tum *Sacrificij*, vt *abſumi*; tum *Sacramenti*, vt *accipi, mãducari*, non recondi & circumferri. Extrà Sacramenti finem, extrà præcepti vim, vſus haud vllus. Fiat, quod fieri voluit *Chriſtus* cùm dixit, *Hoc facite*; nihil reli-

B. ‡ *Mirum videri non debet ſi primis 400. annis hæc res (circumgeſtatio ſc.) in vſu non fuerit.* Pag. 108.

qui fiet, quod monſtret Sacerdos, quod adoret populus, de pyxide.

B. ‖ *Illa dicuntur à nobis opera ſupererogationis, quæ non ſunt imperata à Deo, & tamen illi gratiſſima ſunt.* Pag. 108.

‖ In *ſupererogationis operibus*, manifeſta fraus. Quis enim neſcit, *fieri à nobis multa liberè*, & quæ, à Deo non ſunt imperata, *voueri* & *reddi*? In hoc tamen (pace *Cardinalis*) *ſupererogandi* vis tota, non eſt. *Erogare* priùs oportet ſummam integram, quæ imperata eſt nobis; *erogare* quicquid debitum à nobis; id vbi iam factum, tum & vltra illud, amplius quid, *ſupererogare*. Nam niſi ſoluendo ſit vniuerſo debito ſuo, quod ex præcepto contraxit, in ære adhuc eſt: quicquid agit, opus eſt agat, *nec* ſupereſt ei quicquam, quod accreſcat inde *theſauro Eccleſiæ*. Peccauit in præcepta quis: quę debuit facere non fecit: ſed, votiuũ neſcio quid, vel *voluntariũ* præſtitit: hoc iam, *præter erogare* eſt fortè, non *ſuper*. Quamdiu enim, in præcepta committit, *ſubter erogationem* conſiſtit eius, qui ex debito tenetur, nec tantum facit, quantum Deus præcipit. Id niſi fecerit priùs, & æs integrum diſſoluerit; (quod quis fecit vnquam, quis facturus eſt? cùm & Apoſtoli ipſi quotidiè petant *ſua ſibi debita dimitti*) fruſtrà de *ſupererogando*, ſuperarrogat. Æs illi hæret etiam, cui par non eſt, (cur enim cùm poteſt exoluere, dimitti ſibi poſtulet?) De *ære* igitur ſuo cogitet, non de *Eccleſiæ ærario*.

B. ✣ *Scriptura dicit votum liberè fieri, ac per hoc eſſe opus ſupererogationis, & tamen poſtquam factum eſt, ſeuerè à Domino exigi, vt rem ſibi gratam.* Pag. 109

✣ Sed, illud tamen hîc iuuat percontari. Si *votum opus* ſit *ſupererogationis*, ſi *Deo gratiſſimum*, cur rem *Deo ingratam* fecit, dum ſubtraxit, quod *ſupererogauit* Cardinalis? cur tam diti dono hoc fraudauit ipſe Papa, & expoliari ſiuit *Eccleſiæ gazophylacium*? Cùm *vota* tam *ſeuerè exigat* Deus, cur tam facilè relaxat Pontifex? Cur erogando *purpuram*, derogauit *Stolæ*? & vnâ operâ *Deum re* ſibi *gratiſſimâ*, *Cardinalem* præmio cæleſti ampliſſimo, *Eccleſiæ Theſaurum* illuſtri incremento, ſpoliauit? Pluris, (vt videtur) titulus & inſignia Cardinalis, quàm egregium hoc *opus ſupererogationis*: non ità valdè magni pretij illud, quin rubro pileo commutetur. Et vtcunque, *Deo gratiſſimum* ſit, *votum*: Cardinali tamen conſtat pupuram *gratiorem*.

B. ‡ *Piget ad iſta reſpondere, cùm nemo neſciat, Campanas benedici, non baptizari.* Pag. 109
a Lib. 1. c. 22. nu. 6

‡ *Piget* (credo) ad Campanas *reſpondere* Cardinalem. At nemo neſcit, non *piguiſſe* minimè vulgarem Authorem *Stephanũ Duranti*, in *Ritibus Eccleſiæ* veſtræ, *Romæ* nuper (auſpicijs *Gregorij XIII.*) editis, *baptizandi* vocẽ vſurpare. [a] *Baptizantur*, inquit,

inquit,*Campanæ*. Et,*formula baptizandi*, Et, *Non baptizantur baptiſmo,quo remiſſio peccatorum confertur,ſed quo, cultui diuino dicantur*; qui & ipſe,*Baptiſmi* finis eſt.

|| *Vulgò*,id tantùm *dici*, dicit Cardinalis. Ars ea veſtra eſt, apud populum, *baptiſmus*: apud prudentes,*benedictio* eſt. Ante annos octingentos interdictus in *Capitulari Caroli baptiſmus Clocharum*. Superſtitionem(dicet)prohibitam,non legitimam conſecrationem. Sed, an *Baptiſmi* nomine intelligenda iam venit *ſuperſtitio*? vel an quicquam eâ ætate fecit, in ſuis,*ſuperſtitio*, quod vos in veſtris hodiè non faciatis? Certè in *Pontificali* veſtro,exorcizatur & Sal,*ad expellendum Campanâ inimicum*,& aqua,*vt omnium prauorum ſpirituum nequitiā eijciat*. Dicitur ibi, dicitur & in *Ordine Romano,tinctum in aquâ tintinnabulum*. Petitur, *vt elementum aquæ, myſterialiter baptiſmo commodum S.Spiritus ſui ſanctitate reddatur*. Sanctificatur. Dicitur, *Hæc commixtio ſalis & aquæ efficiatur ſalutare Sacramentum in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*. Cuius iam Sacramenti,*pigere* vos incipit: quare deleta ea verba ſunt, [*efficiatur ſalutare Sacramentum*] (in *Pontificali* nouo *Clementis VIII.*) & pro eis iam [*pariter fiat*] ſubſtituta: quid autem fiat, cogitandum relinquitur. Tum,adhibetur verbum,*Vox Domini ſuper aquas*. Quot verò vicibus,id repetitur,tot ſigna fiunt, cum Chriſmate. Oratur, *Tu hoc tintinnabulum cæleſti benedictione perfunde, vt ante ſonitum eius longè effugentur ignita iacula inimici*. Oratur. *Hoc tintinnabulum ſancti Spiritus rore perfunde, vt ante ſonitum eius, ſemper fugiat inimicus*. Adhibentur *Compatres*, (præcipuè, qui fortunâ pollent,) exorantur, vt baptizationis tempore, funem,quo *Campana* religata eſt,tangant. Ac *Suffraganeo* præcinente (quemadmodum in paruulorum baptizatione fieri aſſolet) omnes pariter reſpondent, ac *Campanæ* nomen ingeminant. Veſteque nouâ,(quemadmodum & Chriſtianis fieri aſſolet) *Campana* induitur. Nugæ quidem,ſed precioſæ ſunt hæ:*Calumnia* autem non ſunt. Neque nugæ tamen; vera enim *grauamina*, Pontificis Legato in *Comitijs Norimbergæ, 1522*. exhibita: *Pontifici* quoque ipſi tranſmiſſa, *Germaniæ* totius nomine.

B. || *Quodſi vulgò aliquibus in locis baptiſmus dicitur, id ex eo fit, quòd nomina campanis imponantur.* P.110.

✠ De *Reliquijs*, nihil hìc habet reliqui. Redeat ergo Lector ad *Caput primum*, vbi *Reliquias* cum Thecâ repoſuit. *Imagines* aſſumit,

B. ✠ *De antiquitate venerationis Reliquiarũ multa di-*

ximus in primo capite. De Antiquitate venerationis Imaginũ nunc pauca dicamus. Iulianus apud Cyrillum, non obijceret Chriſtianis, quòd lignum Crucis adorarent, eiuſque figuram in fronte, & ante domos pingerent, niſi hoc ipſe paſſim fieri vidiſſet. Pag. 110.

aſſumit, ſed manifeſtâ fraude. Rex *de adoratione* dicit: Cardinalis iterum pro adoratione, *venerationem* ſubſtituit. *Venerantur* autem multi, ipſos Cardinales, at, non niſi Pontificem *adorant.* Multum ergo vel hîc intereſt. *Obijcit* Iulianus, *quòd Chriſtiani lignum Crucis adorent, quòd imagines in fronte, & ante domos pingant.* Quòd pingant, fatetur *Cyrillus*, & rationem reddit, (*quòd omnia Chriſti beneficia, recordari nos faciat:*) quòd *adorent*, ne fatetur quidem; credo, quod *extremam ſapere putaret impietatem.* Et quidem, *Cyrillus* ibi, non fatetur. *Octauius* negat, apud *Minutium*, *Cæcilio Pagano*, id obijcenti. Negat (inquam) Chriſtianos. Immò Paganos potiùs, ait, *Cruces* (*ligneas Deorum ſuorum partes*) *adorare*; vt *adoratio Crucis*, Paganus vſus ſit, Chriſtianus non ſit.

B. ‖ *Tertullianus in Apologet. Chriſtianos* (*ait*) *Religioſos Crucis appellatos fuiſſe.* P. 111.

Nec alia ratio, cur apud ‖ *Tertullianum Religioſi Crucis* putarentur; quàm, quod ſignum eius vbique, tam frequenter, tam fidenter, præ ſe ferrent, ne vel de *Cruce* Chriſti erubeſcere viderentur; ſed *Cruce*, quam nec *Minutius*, *Tertulliano* poſterior; nec *Tertullianus* vnquam adorauit.

B. ✠ *Ambroſius de obit. Theodoſ.* vt crux Chriſti in Regibus adoretur. *Pag.* 111.

✠ *Ambroſio*, & fraus à Cardinale fit, & vis. Fraus, Nam ſi *Crux Chriſti in Regibus adoretur*, non aliter adoratur, quâm Reges ipſi. Is autem, ciuilis honos eſt, non religioſus. Vis, Nam, paulò ſuprà dixerat idem *Ambroſius*, vbi de religioſâ adoratione, ſermo illi, *Inuentâ cruce, Helenam, Regem*, (Chriſtum ſcilicet) *adoràſſe*, non *lignum* vtique. Reddit & cauſam: Quia hic *gentilis eſt error, & vanitas impiorum.*

B. ‡ *Hieronymus de obit. Paulæ.* Proſtrata ante crucem adorabat. *Pag.* 111.

‡ Nec melior *Hieronymi* ſors. Quem enim ibi adorabat *Paula*? non *Dominum*? quem, *quaſi pendentem in Cruce videre viſa eſt*: quemque nos, & à *Paulâ* & ab omnibus, *adorandum* dicimus. At non *Crucem* tamen, vt nec ibi *Hieronymus*: Non ibi: Alibi verò, vbi, de *phylacterijs* diſſerit, *Phariſæorum*, quæ quaſi, ob cuſtodiam, & monumentum habebant: [a] *Hoc* (ait) *apud nos, ſuperſtitioſæ mulierculæ, in paruulis Euangelijs, & in Crucis ligno, & in iſtiuſmodi rebus: quæ habent quidem zelum Dei, ſed non iuxta ſcientiam.* Quod, ſicubi quid de *Cruce*, *Hieronymus*. Ipſe, interpres ſuus nobis eſt. [b] *Ego Crucem dico, non lignum, ſed paſſionem.*

a In Matth. 23.

b In Pſal. 45.

B ✠ *Chryſoſt. in Liturg.* ſacerdos ad ad imaginẽ Chriſti caput inclinat.

✠ *Liturgiam*, quæ *Chryſoſtomi* nomen fert, non multum moramur. Sed neque vetus editio Græca; neque, qui eam vertit, *Leo Tuſcus*, vllam ibi imaginis mentionem habet. Rubrica

quam

quam iam appoſuiſtis, recentula eſt. Intercesſum autem *Hadriano* & *Septimæ Synodo*, à Concilijs *Francofurtenſi* & *Pariſienſi*: nec, quæ inde affert *Cardinalis*, habentur hodiè apud *Baſilium*; neque verò *Baſilium* ſonant.

Baſil. Syn.d. 7. Act. 2. Hiſtorias imaginũ honoro & palàm adoro. *Pag.* 111.

‖ *Lactantij*, qui *lib.* 2um legerit (qui eſt *de Origine erroris*) *c.* 19. (cui, ibi, *dubium non eſt quin religio nulla ſit, vbicunque ſimulachrum eſt*) ſciet verſus illos, ſuppoſititios: nec eundem & *Rhetorem* hunc, & illum *Poetam*, eſſe potuiſſe.

B. ‖ *Lactantius* Lignumq; crucis venerabile adora. *Page* 111.

+ *Coli* verò poteſt *Crucis ſpecies*, vt tamen non adoretur: vox enim *cultus*, generalior eſt, & ad curam ſpectat (=*quus cultus habendo, ſit pecori*=) multum autem abeſt ab *adoratione*. Luſus etiam poëticus, liberior: eſt multum autem abeſt à loquendi more preſſo & Theologico.

B. +*Sedulius*. Speciem crucis eſſe colendam. *P.* 111.

‡ Vt &, *Serpens aneus*, apud Auguſtinum, *honorē habere potuit*; at, vbi & *adorationem capit*, cominutus ſtatim eſt. Quæ & ſacramentorum ratio eſt, *vt honorem habeant, tanquam religioſa: ſtuporem tanquā mira, non habeant.* Nondum enim, *ſtupenda* illa veſtra *Tranſubſtantiatio*, Patribus audita. Nam, *Imagines* ibi apud *Auguſtinum*, nullæ ſunt, nullæ memorantur. *Noſſe* quidem *ſe*, dicit [a] Auguſtinus, *multos, tum, picturarum adoratores: ſed qui profeſſionis ſuæ vim neſcirent, nec exhiberent: ſed, qui vel in ipsâ verâ religione ſuperſtitioſi eſſent: ſed, quos Eccleſia condemnaret, & quotidiè, tanquam malos filios corrigere ſtuderet.* Cuius, quæ fuerit de *Imaginibus* ſententia, ex *Pſalmi* 113. Enarratione, non neſcit *Cardinalis*.

B ‡ *Auguſtinus.* Hæc honorē tanquā religioſa poſſunt habere, ſtuporem tanquam mira non poſſunt. *Pag.* 111.

a De Mor. Eccl. Cathol. 1.34.

+ *Reliquias* autem Rex, (quæ tamen veræ ſint) *infert ſolenniter, tumulo honorifico. Cardinalis* {*obuoluit linteo includit thecæ, aſſeruat in Baſilicâ*} Parum hoc intereſt. Sed *Cardinalis*, non dimittit ibi, quieſcere non ſinit in *thecâ*, commouet ſubinde, atque effert è *thecâ* ſuâ, oſtentat ſub dio, aut (quod Prophetæ, *infamiæ loco* habetur) *expandit ad ſolem*, huc illuc circumfert, & circumferendo diuexat, ad *quæſtum* Sacrificuli, ad *illuſionem* populi male feriati. *Cælo* inde *iniuria* fit, quæ illis fit: & *murium* ſæpè *morſibus* impetuntur, etſi non *auium*. Ecquis hoc, *Patrũ, per annos quingentos* factitauit? Memorias tum quidem habebant (vbi *reliquiæ* erant *Martyrum*,) Theatrica hæc veſtra neſciebant. Sed & [b] *Sepulchrorum adoratores*, pariter habebant, ac *picturarum*: vtroſque, *ſuperſtitioſos*.

B. + *Multum intereſſe inter infamiam membrorum quæ ſub dio exponuntur iniurijs cæli & morſibus auium: & honorē reliquiarum quæ pretioſis linteis obuolutæ, & argenteis thecis incluſæ, in S. Baſilicis aſſeruantur.* P. 112.

b De Mor. Eccl. Cathol. 1.34.

‖ Vtrum-

B. || Idololatria eſt colere creaturã pro creatore atq; imaginẽ falſi Dei, eum honorem habere qui ſoli debetur Deo. Imagines verò Sãctorũ nemo vnquã dixit imagines eſſe fictitiorum Deorũ, neq; habendas eſſe pro creatore, aut eo cultu, quo Deus adorandas. Videat ergo Rex quâ ratione habeat pro intolerãdâ idololatriâ Imaginũ venerationem, cum Imagines non ſunt Idola. Pag. 112.

|| Vtrumque verò in vitio eſt, tam, *cum Creatore:* quàm *pro creatore, creaturam adorare.* Nec *imagini* ſolùm *Dei falſi*, (quorſum autem *falſi*, cùm nec veri imago vlla ſit?) ſed vel *aneo Serpenti* (in quo, & veræ reliquiæ erant, & vera imago) thus adolere. Ecquis autem tam cerritus, vt reliquias vllas, Deorum? aut verò, vt reliquias, *imagines* ſentiret vel diceret? Dixit diſertè Rex *imagines adorandas non eſſe*, non *fictitiorum Deorum*, quos ſibi (cùm nihil opus eſſet) confinxit *Cardinalis*: ſed neque *Sanctorum hominum*. Non *imagines Sanctorum*: non enim vel *Sanctos* ipſos *adorandos*. Nec eo cultu, quo Deus: Solus enim Deus, eo cultu *adorandus*. *Adorandi* enim vocem vſurpat è lege, è legis præcepto 2°, vbi mentio modò, eius eſt; quæ autem ibi *adoratio* ponitur, Chriſto ipſo interprete, *Soli Deo* competit. *Videat ergo Cardinalis, quâ ratione*, quod vni Deo addixit lex, imaginibus ſuis impertiat: cùm & imagines *idola* fiant, ſi *adorentur*: & *idolorum* adoratio, *idololatria* ſit habenda.

B. ✣ Porrò Iconomachi dicti ſunt; nõ qui imagines quaſcunq; deturbabant, ſed qui ex Templis imagines ſuſtulerunt aut confregerunt; quod à Caluinianis factũ. p. 113
* Pag. 110.

✣ Porrò, *Ezekias* procul dubio *Hæreticus* non fuit (etſi *Iconomachus*, addo etiam *Iconoclaſtes* fuit:) qui imaginem non quamcunque, ſed *Serpentem aneum*, (vt Cardinalis * ſuprà) *imaginem Crucifixi*, non ex quocunque loco, ſed ex *Templo ipſo deturbauit, & confregit.* Neque aliam ob rem, alióue conſilio, *imagines* hîc apud nos *ſublata*, quàm, quòd illis, à ſuperſtitioſis quibuſdam, hîc factum; quod ibi, *aneo ſerpenti.* Reponit de *Idolo* & *imagine.* At, nulla eſt in lege, *Idoli* mentio: *Similitudo* ibi *omnis* prohibetur, quæ (ſi volet) vt genus, vtrunq; complectitur. Reponit *de adoratione:* Et eſt ciuilis adoratio, quis neſcit? Sed quâcum nobis, negotij nihil. De *religioſâ adoratione* agitur, quæ *ſoli Deo* debetur.

B. ‡ Catholici imagines quidem adorant, ſed eâ adoratione, de quâ ſcriptum eſt, Adorate Scabellum pedũ eius. *Pſal. 98. vbi per Scabellum pedum Domini arca lignea intelligitur, non ea de quâ legimus,* Dominũ Deum tuum adorabis. *Mat. 4* p. 113.

‡ Serò autem diſtinguit Cardinalis de *adoratione eâ, & non eâ*, vbi lex ipſa non diſtinguit. Nec, quem adducit *Pſalmi* locum, tempeſtiuus hîc eſt. Sed neque ſic *Auguſtinus, vbi, per ſcabellum, arca lignea intelligitur* (ſi bene meminit Cardinalis.) Sic enim *Auguſtinus: Quæro quid ſit ſcabellum pedum eius, & dicit mihi Scriptura, Terra autem ſcabellum pedum meorum, Quomodo adorabimus terram, cùm dicat apertè Scriptura, Dominum Deum tuum adorabis? Fluctuans, conuerto me ad Chriſtum,* (non arcam ligneam) *& inuenio, quomodo ſine impietate adoretur terra, ſine impietate adoretur ſcabellum pedum eius. Suſcepit enim*

de

de terrâ terram, quia caro eius, de terrâ eſt. Nihil ergo *ſcabello* ibi, & *ligneæ* vel *arcæ*, vel *imagini*. Sed neq; ſic *Ambroſius*, quòd [a] paulò antè poſuit de *Scabello* pedum. *Neq; enim*, ait Ambroſius, *adorandū quicquam, præter Deum legimus, quia ſcriptum, Dominum Deum tuum adorabis, & ipſi ſoli ſeruies. Quomodo autem aduerſus legem, Propheta præciperet, ſub lege nutritus, eruditus in lege? Per Scabellum terra intelligitur, per terram, caro Chriſti.* Tamen & ipſa humanitas (vt diſputat *Auguſtinus*) non nuda, vel ſola adoranda eſt: ſed diuinitati vnita, vt Regis purpura, non per ſe iacens, ſed cùm eâ Rex fuerit indutus. Et, *cùm vel illam adoras* (ait) *ne cogitatione remaneas in carne, & à ſpiritu non viuificeris. Spiritus enim* (inquit) *viuificat, caro non prodeſt quicquam.* Quanquam, ſi vel *Arca* ſit (quod Cardinalis valdè vult) & à *Scabello* argumentum ducat ad *imagines*: Dicam, quod in re ſimili [b] *Tertullianus. Si tu eundem Deum obſeruas, habes legem eius, ne quid adores præter Deum: &, ſi præceptum poſt,* arcæ adorandæ *reſpicis, & tu imitare* Prophetā, *nec adores imagines, niſi tibi Deus iuſſerit.* Nec legunt ibi *Septuaginta*, nec vel *Auguſtinus*, vel *Hieronymus*, *Quoniam Sanctum illud*, ſed, *Quoniam Sanctus ipſe*. Denique non aliter [c] ibi *adorare* iubentur *Scabellum* verſu 5°. quàm *montem ipſum* verſu vltimo, eâdem vtrobique particulâ. Ad *Scabellum* ſcilicet, vel *montem* verſus *incuruare* ſe (vt, [d] *ad Templum* alibi,) ſeu coram *monte* vel *Scabello*. *In monte*, veſter vertit Interpres; *Arias*, vt *monti*, ſic *Scabello*. Neutrobique vel *Scabellum* vel *montem*.

a Pag. 107.

b De Idol.

c Pſal. 99. 5.

d Pſal. 5. 8. Pſal. 138. 2.

{‖ *Non ſupplicat imaginibus, ſed proſtratus ante imagines ſupplicat Sanctis, quorum illæ imagines.*} Non ipſe fortè Cardinalis, qui *metaphyſicè* doctus eſt: ſed nonne populus? Quanquam, quid hoc aliud, quàm quod *Ethnicus* ille apud Auguſtinum? [a] *Simulachrum non colo, ſed per effigiem, eius rei ſignum intueor, quam colere debeo. An neſcit, quòd plus valet in affectibus miſerorum, ſimilis viuenti forma, quæ ſibi efficit ſupplicari: quàm, quod eam manifeſtum eſt, ſenſum non habere, vt debeat à viuente contemni? Plus enim valent ſimulachra, ad curuandam infœlicem animam, quòd oculos & aures habent: quàm ad corrigendam, quòd non vident, vel audiunt. Quis enim adorat, vel orat, intuens ſimulachrum, qui non ſic afficitur, vt ab eo ſe exaudiri putet, & ab eo ſibi præſtari, quod deſideret & ſperet.* Legat Theoriam hîc in

B. ‖ *Imaginibus non ſupplicant, ſed ante imagines proſtrati ſupplicāt Sāctis in cœlo, quorū illæ ſunt imagines.* Pag. 113.

a In Pſal. 113.

Auguſtino, quis; videat praxin eius *Roma*, atque per totam *Italiam*.

B. ‖ *Sanctitatem aliquam Imaginibus ſanctorum tribuit, ſed relatiuā, id eſt, quam habent ex eo quòd Sanctos ipſos repræſentent. Pag.* 113.

‖ *Relatiuam* autem *Sanctitatem* tribuit *imaginibus*, id eſt, *minimam*. Quibus adorationem tamen vindicat, id eſt, cultum *maximum*. Relatiua autem ſunt *minima* entitatis. Nec communicant alijs ſanctitatem vllam, cui tamen rei adhibentur. Nam *Dei* quidem præſentia quædam ſingularis, faciet, vt *locus* ſit *ſanctus*: ſed numquid *Imaginis*, vt *Collis aſper*? aut an ita *Diua* præſens *Imagini*, vt *Deus loco*? vel eadémne relatio *præſentiæ*, & *repræſentationis*? Non rectè hîc ſecat Cardinalis. Aliud eſt *præſentem eſſe*, aliud, *repræſentare*. Tum, *relationes* hæ & *diſtinctiones*, populóne in mentem veniunt? aut an tutum eas populo committere? qui tamen ſæpiùs imagini proſternit ſe, atque (audi etiam) ſupplicat, quàm quiuis Cardinalium. Certè lepidæ iſtæ diſtinctiones, *imaginis*, atque *idoli*: adorationis *propriæ* & *impropriæ*: Sanctitatis *abſoluta*, & *relatiuæ*: (auſim dicere) *priſcis ſeculis* inauditæ, poſt annos penè *octingentos*, excluſæ ſunt.

B. ✠ *Hæc omnia antiquis notiſſima erant, vt non Satana fraus hæc Eccleſia obtruſerit, ſed pietas veterum cōſeruauerit, & impietas Nouatorum euerterit, vt omnia monumenta ſalutis obliuioni apud Chriſtianum populum traderentur. Pag.* 113.

{✠ *Antiquis notiſsima*} dicit, nec tamen vnum adducit, de *antiquis*. Quis eorum hoc fecit vnquam? quis dixit faciendum? Quis eorum imaginem dixit, *ſimilitudinem* non eſſe? Lex autem Dei *ſimilitudinem omnem* interdicit: ſit *idolum*, ſit *imago*; ſi *ſimilitudo* eſt, lege interdicta eſt. *Ne adoretur*, prohibet; nec reſtringit poſt, vel diſtinguit, *hoc*, vel *illo modo*. Cultum *adorationis* Deo ſoli proprium vendicat. Sanctitatem locis tribuit, vbi præſens Deus ex peculiaris alicuius beneficij ratione: non, vbi Patriarcha, vel Sanctus aliquis repræſentatus. *Non adorabis omnem ſimilitudinem.* Imò *adorabis aliquam ſimilitudinem*, annon ex diametro contraria? *Adorabis* verò, dum ne *ſicut Deum*. Similitudinem adorabis, ſi *ſimilitudo* tantùm ſit, non *idolum*. Immò *non adorabis*, ait [a] Gregorius, quódque, Gregorij tum pietas vetuit, ducentis pene poſt annis, *fraude Satanæ* obtinuit: Et vt cohæreant hæc, glutino opus eſt de Scholis: apud Patres, non reperias. Apertis, autem per nos, Sacræ Scripturæ codicibus, quos populo iam lingua legere licet, quam intelligunt; cautum magis eſt, ne *obliuioni tradantur ſalutis monumenta*, quàm pictis veſtris parietibus, de quibus [b] Auguſtinus, *Sic omnino errare meruerunt, qui Chriſtum & Apo-*

a Ep. 9. 9.

b De Conſen. Euang. l. 1. c. 10.

& Apoſtolos eius, non in ſacris codicibus, ſed in pictis parietibus quæſierunt.

|| Nam, in quo ſe multùm pòſt cruciat, vt ex eo, *Sanctorum* imagines *idola* non eſſe doceat, {*quòd veros homines repræſentent,*} damus hoc illi. Ex alio enim capite, *idola* dicimus, non quin exiſtant ij, quorum nominibus appellantur, ſed, quòd id patiantur à Papiſtis, quod à Iudæis *ſerpens æneus*: qui (vt Cardinalis [a] fatetur, *euaſit idolum*, non tamen, cùm *ſerpentem habere cæpiſſent pro Deo* (quis tam demens, vt id vnquam ſentiret?) vel cùm *ſacrificaret ei populus* (nam nec id vſquam Scriptura dicit) ſed cùm (quod ſibi proprium *adorationis* genus reſeruat Deus) *incenſum illi* (vti vos veſtris quotidiè, *thus,*) *adoleret.* Sanctorum, ſiquis effigies pingat, aut ære ducat, niſi & hoc addat facere, *idola* non ſunt, non magis quàm origine ſuâ *ſerpens æneus.* Non ſunt (inquam) ſed fiunt, vel (vt Cardinalis) *euadunt*, ſi, quam ſibi propriam vult *adorationem* Deus, in illius ſocietatem vocentur.

B. || *Imagines Sanctorum non eſſe Idola, quia veros Dei ſeruos repræſentant, quomodo etiã imagines Regum Idola non ſunt, quia veros homines repræſentant.* P. 114.

a Pag. 115. L. vlt.

✛ Prohibentur fieri ſimilitudines, *non abſolutè.* Verè id quidem, *non facies tibi.* Sequitur autem, *non adorabis*, id, ſic omnes interpretantur, *non facies tibi, vt adores.* Vt ornatui ſint, vt memoriæ, vt hiſtoriæ, non prohibet; prohibet, vt *adorationi.* Prohibitio faciendi, reſtringitur ad *adorationem. Adoratio* ibi non reſtringitur, *abſoluta* eſt. *Abſoluta* etiam ratio. Zelotypiam enim mox profitetur: nolle ſe, vel *ſecum*, vel *coram ſe*, vllius rei ſimilitudinẽ vllam adorari. Fruſtrà autem dicas Zelotypo, non tanquam maritum, amplector adulterũ: *abſolutè* enim, amplexum nullum fert, omnem reſpuit. Vt Gloſſa hîc *Cardinalis*, loco non ſuo. Ne quid enim illis, *pro Deo* ſit, ita vt, ille *non ſolus, pro Deo* ſit, ſed cum eo alij: id, antè *præcepto primo* ſatis cautum, nec per tautologiam hîc iam repetendum: Declarauit eo verſu *præceptum primum*, non hoc *ſecundum.* Hoc verò *ſecundo*, tam ſibi propriam dicat vendicatque adorationem, quàm Maritus pudicitiam vxoris ſuæ: quam, ſi proſtituat cuiquam mulier lubrica, fruſtra ſe excuſet, non mœchum pro marito, ſed pro amatore habuiſſe; non admiſiſſe illum, vt ſit ſibi pro marito; ſed ita, vt, maritus ſibi tamen *ſolus* futurus, nec *cum illo alius*, vel *præter illum.* Et veſtri hij, non minùs, pro *Idololatris* habendi, quàm illa pro *fornicariâ.* Nôſti, quàm

B. ✛ *Scriptura non vetat coli ſimilitudinẽ omnis rei creatæ abſolutè, ſed omnis, quæ pro Deo accipiatur.* pa. 114.

iſta conueniant inter ſe, & *adoratores* hoſce, quàm familiare ſit Spiritui Sancto *fornicarios* pronunciare.

B. ‖ *Nam aliqui ſolebant Iudæi venerari proſtrati ad terrã imagines Cherubim & alia quæ erant in Propitiatorio. Pag.* 115.

‖ At *Cherubim in Propitiatorio, Iudæi proſtrati ad terram, non adorârunt.* Haud enim illis vnquam eò penetrare licuit, quò ſoli Sacerdoti ſummo, idque, ſemel in anno tantùm, fas ingredi. Nam *veneratos* eſſe eos *Sanctum Sanctorum* non dubitamus, qui & ipſi *Templa veneramur*: ſed ad *adorationem*, nimis anguſta *venerandi* vox.

B. ✠ *Quod colligitur ex voce Hebraicâ in Pſal.* 5. Adorabo ad templũ, *& Pſal.* 98. *p.* 115.

✠ De *Scabello*, non repeto. *Adorabo* autem *ad Templum*: *id in Templo* eſt, vel, *Templum verſus*, non *Templum* ipſum *adorare*, itidem nec Scabellum.

B. ‡ *Cum cœpiſſent ſacrificare ſerpenti aneo, cœperunt illũ habere pro Deo, & ideo Zelus Ezekiæ illũ confregit. Corpus Moſis abſconditum fuit, ne in Idolum verteretur. Pag.* 115. 116.

‡ Fruſtra autem ſuadebit *Cardinalis*, vel fruſtum æris, *pro Deo habuiſſe Iudæos*: vel cadauer putidũ, *pro Deo* fuiſſe habituros. Suffitus honorem diuinum impendiſſe ſerpenti, certum eſt: Simile etiam quid, *Moſi* mortuo impenſuros. Quod Serpentem *vertit*: Moſis cadauer *vertiſſet in idolum. Confregit* ſerpentem Rex, quia iam *verſus* in idolum. *Amouit* Moſis cadauer Deus, ne poſſet *verti*. *Zelum Regis*, ſapientiam Dei imitati ſunt, qui *confregerunt* imagines veteres, quæ *vertebantur*: ſummouerunt nouas, ne *in idola verterentur*. Quanquam, quomodo *verti poſſet in idolum corpus Moſis*, vix ſatis conſtet, ſi *Cardinalis* regulæ ſatis ſibi conſtent: vertendum enim ſic foret in nihil. Namque illi *Idolum, nihil.*

B. ☩ *Sed labore opus non eſt. Si enim agatur de imagine, quæ Deum ipſum (vt eſt in ſe) repræſentat, eiuſmodi imago nulla ratione fieri poteſt. Pa.* 116

☩ Nec *Cardinali* habendæ hic gratiæ, quòd largiatur non pingendum Deum {*vt eſt in ſe*} cùm, *vt eſt in ſe, pingi non poſſe fateatur.* Pingeret ſi poſſet, ſi viſio vlla extet vſpiam, (quâ, non Deus ipſe, tantùm opus eius aliquod deſignetur) pingit ſtatim, pingit ſine ſcrupulo. Et odioſas illas Dei Patris (ſenili hominis formâ) ac damnatas (vel à ſuis) repræſentationes non ſinit aboleri. In lege quidem ingeminat Moſes, [a] *Cuſtodite ſollicitè animas veſtras, formam penitus non vidiſtis. Non vidiſtis aliquam ſimilitudinem in die quâ locutus vobis Deus.* Non tum quidem (dicet *Cardinalis*) ſed pòſt, viſus formâ ſenis, apud *Daniele͂* Deus. At, quem tamen (vel poſt viſione͂ illam) [b] *nemo vidit vnquam*, ſi Chriſto credimus. Nec enim ibi, perſona: operatio modò Dei, ſignificata eſt. Nec ſanè tuta via vel regula ſic ad viſiones propheticas imagine͂ pingendi. Ità namq; Cyrus, *Arietis*: Alexander, *Hirci* formâ pingendus: Namque eâ formâ vidit eo ſibi *Daniel*

a Deut 4.12, 15

b Ioh. 1.18.

Daniel cùm *Senem* vidit. Verùm *Romæ* (vt videtur) aer magis
nebuloſus eſt, *Louanij* lux clarior *Louanij* enim *Imagines has qui-
bus Deus Pater effigiatur in humanâ ſpecie*, quas *Cardinalis* non
prohibet: Regius ibi Profeſſor *Heſſelius cenſet omittendas, id- In Decal. par. 1.
que ſe ex Patribus feciſſe manifeſtum.* Ille enim hic ſcru- cap. 66.
pulus nonnihil ſollicitat: *Idiotarum in gratiam præcipuè, ima-
gines has poni:* periculum autem eſſe, ne, ſi humanâ ſpecie
(putà *Senis* aut *Iudicis*) Deus exprimatur, *facilè in errorem
Anthropomorphitarum Idiotæ incidant. Vnde, non facilè ad-
mittendas huiuſmodi imagines, imò omittendas. Senilem* autem
illam Dei Patris *imaginem, cùm fixa maneat, & omnibus con-
ſpicua ſemper ſit, nec ſemper rudibus præſtò ſit Doctor,* ([a] *quomodo,* a De Imagin. 2. 21
honor tranſeat ad exemplar immediatè, & formaliter, & *quomodo
mediatè & conſequenter,*) diruendam eſſe. Vt & *metaphoricas
alias, quas, non tam facilè apprehendunt imperiti, propter quos, præ-
cipuè imagines ponuntur.* Et quidem, de populo (cuius gratiâ
imagines affiguntur) quis illa Cardinalis intelligat? [b] *Quòd* b 2. 25
*imaginibus debeatur cultus quidam imperfectus; qui analogicè &
reductiuè pertineat ad ſpeciem eius cultus, qui debetur Exemplari.*
Et (explicando ſe adhuc meliùs) *quòd debeatur cultus quidam in-
ferior, & varius, pro varietate imaginum, qui (ſcilicet) dici poſſit,
dulia ſecundùm quid; vel dulia analogicè, ſiue reductiuè*; quæ [c] *ado-* c 2. 22
ratio per accidens, & impropria, rariſſimè exerceri ſolet: [d] *Quod au-* d 2. 21
*tem non dicitur niſi impropriè, ſimpliciter negari poteſt. Et fortè
Thomas ac Bonauentura, hoc ſolùm dicere* noluerunt. Quod-
ſi ita non eſt, ne vos quidèm ipſi, inter vos adhuc, de cultu ve-
ſtro conuenitis. Quare trepidat hîc: & tametſi concedat, [e] *ſi* e 2. 23
*de re ipſâ agatur, imagines poſſe coli impropriè, vel per accidens eo-
dem genere cultus, quo exemplar ipſum colitur*: (id eſt latriæ.) [f] ta- f 2. 22
men, *quantum ad modum loquendi, præſertim in concione ad popu-
lum, non eſt dicendum, imagines vllas adorari debere latriâ, ſed è
contrario, non debere ſic adorari*: Etſi, *ſi de re ipsâ agatur, ſic ado-
rari poſſent.* Quare verò non eſt dicendum? *Hic enim modus
loquendi, offendit aures Catholicorum, & præbet occaſionē hæreticis,
liberiùs blaſphemandi*, & conflaret inuidiam *Cardinali*. Addit
autem ibi Cardinalis rationem optimam: Quòd, *qui defen-
dunt, imagines adorari latriâ* (vt B. Thomas) *coguntur vti ſubti-
liſsimis diſtinctionibus, quas vix ipſimet intelligunt, nedum popu-*

 lus

lus imperitus, qui(reductiua hæc, & analogica,non capit,) aut quomodo, Chriſtus *in obliquo*, ponatur,& non *in recto*. Nam quod [a] *Concilium Senonenſe, & Moguntinum,iubent moneri populum, ne imagines adoret,* Nos idem hoc iubemus: ſed ſine Gloſſâ Cardinalis, *quod, ſine dubio intelligitur, de adoratione Latriæ.*

a 2.3.22.

B. ‖ *Affert Rex argumenta quædã Wiclef. Quodſi crux ob contactũ veneranda eſt, veneranda etiã fuiſſe labia Iudæ &c. Quæ argumẽta olim refutauit Thom. Waldenſis.* Pag. 116.

‖ Multa de *Wicleffo*, mentitur *Waldenſis*: nec de *Wicleffo* tamen,hoc, (*de veneratione Crucis,& contactu Chriſti*) ſed de *Wicleffiſtâ* neſcio quo. Multò autem & hoc, *Wicleffo* antiquius eſt; vt cui,reſponſum olim dicit *Waldenſis* à *Damaſceno*. Nec refutat tamen ibi *Waldenſis* argumentum illud, nec ſatisfacit Cardinali: fortaſſe nec Cardinalis, *Waldenſi* ipſi ſatisfaceret. Fatetur enim ibi *Waldenſis,Tactum non facere, vt res ſit adorabilis:* quâ eius confeſſione, nouæ huius reſponſionis tota vis corruit. Nam, cùm in eo diſcrimen ponit *Waldenſis, quòd res noxia fuerit*, Cardinali non placet; cui, & *labia Iudæ* pariter, *innoxia*, nec culpæ capacia. Nec meliùs ſuccedit ibi Cardinali,qui tactum mittit; ad *honorem* ſe recipit. Cur enim, tactus *inſtrumentum* ſanctificet, vel *adorandum* reddat, ſi pars non ſit, non autem, ſi pars ſit? an in Chriſti tactu infirmitas vlla, *vt illud* poſſit, hoc nequeat? Adde quòd,tam propinqua paſſionis inſtrumenta, tam immediata, manus crucifigentium; ac crux ipſa: nec paſſionem minùs, quàm actionem participant; cùm, inſtrumenta,ad cauſam agentem reduci ſoleant. Denique, *impreſſam cruci*, dicit *virtutem* Waldenſis, *ex contactu Chriſti*: at Cardinalis,non niſi *relatiuam*.

B. ✠ Paulin. *dicit ſe mittere partem crucis auro incluſã. Incendiũ particulâ crucis reſtinctum Aug. ad terrã ſanc. ex monte Caluar. allatam mirac. fieri ſolita & ſe cum alio, Epiſ. infodiſſe.* Pag. 117

✠ Sed *ambiebant* homines *particulas Crucis repertæ*, perquirebant,*auro incluſas mittebant*. Sed numquid *adorabant?* De hoc enim dicendum fuit. *Felix ignem compeſcuit*, virtutem operatus eſt: At non *adoranda* omnia, quorum interuentu fiunt *miracula*. Non puluis ille (credo) de *Hieroſolymis allatus*, qui tamen puluis, nec *crucem* attigerat: (quippe de loco allatus, vbi reſurrexit *Chriſtus*,non vbi paſſus)nec ibi tum *crux*,vel diu antè,quam poſſet attingere. Et longè aliud eſt,*infodere*, vbi locus *orationis* ſit: aliud,*adorare*.

B. ‡ *Auguſtinus de ymbr & vincul. Petri.* Si tam mecu:abilis obum-

‡ Non eſt autem eiuſdem *Auguſtini*, *Sermo ille quintus*: abeſt character eius; (necdum erant (viuo *Auguſtino*) reperta *Petri vincula*:) ſi verus eſſet: malè, cum *Petri primatu* Oecumenico

menico ageretur, quem ille (quiſquis eſt) ad *Iudæos* reuocat, quibus *Petrum*, Gentibus verò *Paulum* præficit: vt Cardinalis, dum *vmbram* ſectatur, de *corpore* ipſo periclitetur. Sed &, qui *vmbram* eius, *inanem quandam ſpeciem* dicet *vacuæ imaginis*, adorandam non diceret: Et qui, *proſterni ante ſe* noluit *Centurionem*, noluit vel *ante vmbram*, vel *catenam* ſuam. Et Cardinalem non ferret, qui obtrudit multo honorem hunc. Idem (credo) facturus & *Angelo*, qui *Iohannem* repulit *adorantem*; vt qui bona ſua non nôrint, nec *patiantur ſatis ſe coli pro dignitate*.

brario viſitantis, quanto magis catena vincientis? ſi inanis quædam ſpecies vacuæ imaginis habere potuit in ſe vim ſalutis, quãto plus vincula &c. Pag. 117.

|| Nec modeſtia ſolùm, inſcitia quædam erat: Peteret enim *Angelus* à *Iohanne*, *Petrus* peteret à *Cornelio*: Hæc iam, quam mihi defers adoratio, eſtne *ea quæ Angelis Sanctiſque conuenit*, an, *quæ ſoli Deo propria*? Nam, ſi *ea*, *quæ ſanctis conuenit*; perge age, *adora*, quantum voles. Certè autem, nec *Iohannes Angelum*, nec *Centurio Petrum* pro *Deo* habuit, ſed (per errorem ſc.) ſanctam omnem & religioſam adorationem Deo ſoli non putabant conuenire. Quem hîc errorem caſtigat *Cardinalis*.

B. || *Digniſſimus eſt Petrus, qui non ſolum adoretur adoratione illâ, quæ Sanctis conuenit, non eâ quæ ſoli Deo propria eſt:* ═

✦ De *pretio* autem nemo contendet, ſcimus vinculorum ſcobem exiguam, auro non exiguo ſæpe venditam, & Crucis item aſſulas, etiam falſam ſcobem, nec veras aſſulas: nec proin res viles, ſed venales, ſi emptorem reperiant benè nummatum & cui tanti vitrum ſit, quanti Margaritum. Quid ſi autem non viles, ergone adorandas? Maléque dicitur {*ſpretam Crucem*} Non ſpernit Rex, nec adorat tamen: Sed neque *Cardinalis* ipſe omnia, quæ non *ſpernit*, *adorat* protinus.

B. ═ ✦ *Sed vt eius vincula auro pretioſiora æſtimentur: religioſeque in vniuerſâ Eccleſiâ colãtur.* Pag. 118.

‡ Iam, ad *Purgatorij ignem*, caleſcit. Nam, ſi frigeret ille, frigeret & alius in foco, cui diu iam *Purgatorij* opinio, fomenta miniſtrauit. Corraſit quidem, hinc inde, *Scripturæ loca*, vbi vlla *ignis*, vlla *purgandi* mentio, etiam vbi neutrius. Sed, quæ *Matthæum Tortum* decerent, ita miſerè detorta, & quæ nemo legit, quin miſereat eum ſtatim, & *Cardinalis*, & cauſæ. *Nullum ibi fundamentum*, meritò Rex dixit. Pleraque enim tam non liquida, vt integrum ei caput confundendum ſit, quo affingat eis aliquam ſaltem veri ſimilitudinem. Ipſum ſi placet, audite. [a] *Quia forte*, aut *certè*, *aut ſaltem exiſtimabant poſſe fieri.* [b] *Tamen credibile eſt.* [c] *Hæc verba variè exponi poſſunt.* [d] *Hic etiam locus habere poteſt varios ſenſus.* [e] *Hunc locum, adducunt*

B. ‡ *Poſt crucẽ Domini ſpretam, tranſit ad Purgatoriũ. Falſum eſt, à Bellarmino nullum fũdamentum Purgatorio ex ſcripturis aſtrui potuiſſe. Siquidem 20. Scripturæ teſtimonijs adſtruxit.* Pag. 118.

a De Purg. l. 3. ad 5.
b De Purgat. l. 3. § Tertius.
c Quartus.
d Quintus.
e Nonus.

paſſim.

f Decimus.
g Cap. 4. Reſpondeo non ſequi.
i C. 5. Secundus.
k C. 6. Secundum Prima eſt.
l C. 8. Vtuntur.

paßim, pro limbo, tamen meliùs conuenit Purgatorio, (ita dum *Purgatorio* conſulat, quid *Limbo* fiat, parum ſollicitus.) [f] *Quanquam, hæc pœna non eſt ea, de quâ nunc agimus.* [g] *Non ſequitur quod inferimus ex verbo Domini.* [h] *Nota locum iſtum eſſe vnum ex difficillimis.* [i] *Siue hanc ſequimur, ſiue primam*, (de quâ priùs dixerat.) [k] *Tamen non puto veram hanc expoſitionem.* Denique ne multus ſim. [l] *Vtuntur noſtri hoc loco; ſed tamen non videtur multum vrgere.* Vides quàm arenoſa hæc, quàm lubrica, meritò vt Rex dixerit, *nullum* ibi *fundamentum*. Refrixit verò valde *Purgatorium* ex quo locū illum *prima ad Cor. 3.* per fornacem ſuum tranſire fecit *Cardinalis* & reiecit: cum magno autem id, vt timetur, totius fabulæ detrimento. Nam is locus, alijs maximè videbatur ad rem, & *textus multùm allegabilis*: & quidem non ita pridem Pater *Luſitanus*, vir non infimi nominis, congreſſus *Lutetiæ* cùm Miniſtro (de noſtris vno,) vbi ventum ad *Purgatorium*, cùm dimicandum pro eo foret, locum illum tanquam *Clauam Herculis* adhibuit, vrſit, preſsit quantum potuit, quaſi poſitæ in eo fortunæ *Purgatorij*, quaſi niſi locus iſte ſubſtet, actum de *Purgatorio*. Pergratum itaque nobis fecit *Cardinalis*, qui tanto labore perpurgauit nobis locum illum, & frigere ibi docuit *Purgatorium* rem calidiſsimam. Cuius iam authoritatem nobis liceat, locum illum afferenti, tanquam *Aiacis Clypeum* opponere, & ſiquis ei feruidus inſtet, frigidam ex *Cardinale* ſuffundere. Calet tamen terminis, etſi res ipſa deferbuit. Et *certiſſimum dogma fidei*, et *perſpicuè ad eam pertinere*, & *hoc ſe demonſtrâſſe*. Ita ſolent quibus decoxit res, magnificè multa ſibi domi talenta, gloriari. *Fideine dogma perſpicuum* aut *demonſtratum ei* vſquam? Vah! de quo toties, *tamen non puto, tamen non videtur, forte hoc; aut hoc, aut ſaltem illud poſſe fieri. Variè exponi poteſt, varios ſenſus habere poteſt. Non ſequitur quod inferimus ex verbis Domini.* Cuius, quidem in ſacris literis baſis firmior non eſt, locum id habere poteſt inter *opiniones ſcholæ*, quæ non ſine formidine contrarij ſunt: inter *fidei articulos* non poteſt. Loco ergo ſuo conſiſtat, *opinio* ſit; ex *Platone* fortè vel *Virgilio* aſtruenda: ad *fidem* ne pertingat, ne *dogma* quidem Eccleſiaſticum habeatur.

B. ‡ *Demonſtrauit Bellarminus Purgatorium ad fidei*

‡ Qui verò *demonſtrauit* rem *Cardinalis perſpicuè*, vt nullo colore negari poſsit? cùm, & *an ignis ibi ſit*, & an, *hæc vel illa*

peccata

peccata purgentur ibi,& de loco, & de tempore, &c. nihil ibi certi habere ſe doceat; vbi, texit tamen demonſtrationes ſuas de fide. En vt *demonſtret: Geneſis non eſt liber Dogmatum. Saltem, implicitè continetur in Geneſi.* Vbi implicitè? *Surrexit Abraham à facie mortui.* Vbi hîc *demonſtrat* Purgatorium? Conuertit, *faciem mortui*, in officium funeris. Vbi vel illic? [c] *Quis* (inquit) *prohibet per illud officium intelligere orationes & ieiunia*, (Putà pro animâ *Saræ* in Purgatorio.) *Quis prohibet*? Immò quis iubet? Sed tamen, *Quis prohibet?* annon *perſpicua demonſtratio*? De loco autem, ſi (vt ait *Cardinalis*) conſiſtere poſſit dubitatio; an, abs re fuit, dubitatio Regis & quæſtio, de naturâ loci, *ſi campus viridis, annon riuus interfluat?* vt illudat vobis meritò, qui & locum ipſum deſcribitis, de quo tamen dubitationi locum relinquitis.

dogmata ita perſpicue pertinere, vt quodlibet aliud certiſſimum dogma fidei. Pag.118.

c 1.15.Dico.2°.
d Dico vltimo.

‖ Nam *Beda* noſter Author, cætera non malus, vt neque *Gregorius* veſter, at ad cuiuſuis de plebe, ſomnia & viſa vehementer credulus; & eo nomine notatus, à veſtris. Nos autem ſilentio illa premi ſineremus, niſi *Cardinalis* nos ita *in apricum Campum* deduxiſſet. *Gehennam manere eos qui Purgatorium non credunt, Tortum* olet: quæque maligno *Torto* digna vox ſit, non *Sancto Cardinale*, vt in quâ minus adhuc charitatis ſit, quàm fidei in re *Purgatorij*. Caueat verò: *Omen* ipſum ſæpe rediſt in *malè ominantem*.

B. ‖ *Quod attinet ad viridem Campum Purgatorij, ſciat relata eſſe ex venerabili Beda.*

✠ Iuſtior autem ratio eſt, vt qui Purgatorium non credunt, ne eos maneat purgatorium: ſed, cùm cælum credant, eò ſe comparent: cùm, & *gehennam*: omni eam ratione fugiant. At, qui credunt purgatorium, cautè admodum attendant, ne decepti regione viarum, *gehennam* adeant pro *purgatorio*. [a] *Sunt enim loca vicina*, ſi *Cardinali* credimus. Veſtros quidem multos, dum adeundi modò *Purgatorij* ſpe lactat Pontifex per *Indulgentias* ſuas, deduxit ad *gehennam*, qui, ſi *Gehennam* fortè ſolam timuiſſent, (timuiſſent autem, niſi dementaſſet eos ſpes illa,) *Gehennam* vitare potuiſſent.

B. ✠ *Supervacanea cogitatio eſt quemadmodum ſe habeat Purgatorium apud eos qui negant Purgatorium, cùm ſatis conſtet, eos non Purgatorium ſed Gehennam manere. Pag 119.*

a 2.6.Quinta.

‡ Ventum eſt, ab *auaritia* Romanâ ad *ſuperbiam*, à *Purgatorio*, vnde lucrũ: ad *Primatum Petri*, vnde faſtus Pontificum. Arcem quidem Romanæ cauſæ, nec *præcipuum* tamen *articulum*, de quo lis, niſi quâ ad vos, Sed (vt à vobis iniquè comparatum iam eſt) *Cæſari* Regibuſque, præcipuè, Symbolo veſtro nouo, eximendum.

B. ‡ *Primatum Petri præcipuum articulum eſſe dicit, in quo à nobis diſſentiat. Ita eſt omnino, qui negat Caput Eccleſiæ S. Petrum*

fuiſſe eundemq; primatum in Apoſtolos habuiſſe atque in eodem primatu Romanos Pontifices S. Petro ſuccedere, is fidem Catholicam negat. Id non Bellarminus ſolũ probatum reliquit, ſed plurimi alij Doctores Catholici, atque inter alios Nic. Sanderus. Pa. 120.

eximendum. Nec id tamen eſt *fidem Catholicam negare*, ſiquis *S. Petrum Eccleſiæ Caput*, cùm nuſquam in Euangelio legerit, nullus dixerit: ſi, voce abſtineat, quam in Sacrâ paginâ reperire non eſt. Sed neque, ſi *Primatum in Apoſtolos habuiſſe* non dixerit, (*inter Apoſtolos* fortè:) etſi alterius hæc loci ſint: ac, iam nobis, nõ de *Primatu* eius lis ſit, ſed terreſtri Monarchiâ: quam, non *in Apoſtolos*, ſed *Reges Gentium* exercuerit. Vbi, vobis nec ad horam, ceſſuri ſumus. At, *Succeſſores habere* in, *vel Apoſtolatu ſuo, vel, in Apoſtolos primatu Romanos Epiſcopos*; id verò (ita eſt omninò) per *quingentos* amplius annos, *in fide Catholicâ articulum vllum* fuiſſe, pernegamus. Nec, *Carthaginenſi Sexto*, ad fidem ſpectabat, quæſtio hæc: ſed, *inter Patres* ibi, liberè diſputata. Concluſum autem contra *Romanum*. Pro quâ *fide* veſtrâ venali reddendâ quicquid afferri potuit, abundè refutatum eſt: etiam, priuſquam *Bellarminus* ac vel *Sanderus*, verbum ſcriptitâſſet; qui *corniculæ* modò ſunt *furtiuis* aliorum *coloribus* veſtitæ, nec, de ſuo, noui quicquam attulerunt. At quorſum hîc nomen *Sanderi*? Numquid & *Sanderus inter Patres*, aut intra *ſeculum quintum*? Imò nec *decimum quintum*. Sed quocunq; *ſeculo* demum, *ſeculi* ſui dedecus, nec vel nominandus hîc, niſi quia *Hierarchiam* primus mutauit in *Monarchiam*, quẽ præ cæteris ideò ſelegit *Cardinalis*, ſed in magnũ doctrinę ſuę opprobrium, cui authorem nullum nominat niſi turpem proditorem. *Perduellis*, in *perduellionis* actu ipſo, actus in rabiem, in ipſa rabie ſimul, & *perduellione* obtruncatus, is demum grauis author & idoneus, *Monarchiæ* huic Pontificis extruendæ.

B. ‡ Epiſcopos eſſe debere idque ordinatione diuinâ: ſed alia quæſtio eſt vtrũ immediatè iuriſdictionem à Deo accipiant an à Petri ſucceſſore. Nam Presbyteri diuinâ ordinatione debent eſſe in Eccleſiâ & tamen iuriſdictionẽ non à Deo immediate accipiunt. Pag. 120.

‡ Quòd {*Epiſcopi immediatè à Deo ſint*,} non negat hîc *Cardinalis*: quòd, {*à Deo immediatè iuriſdictionem habeant*,} id negat; & annon *pugnant hæc inter ſe*? Quà enim, & vnde Epiſcopi ſunt, *iuriſdictionem* habent: nec, vel re duo hæc, vel ratione diuiduntur. An enim Spiritus ſanctus *Epiſcopos ponit*, dat vt Epiſcopi ſint, ſed ſine *iuriſdictione*, donec gratificetur eis, illâ, Romanus Epiſcopus? Par eſt autem, & de presbyteris ratio: ad manuum impoſitionem, quicquid vel habent, vel ſunt, à Deo itidem cõſequuntur. Locus aſſignatur fortè certus aliquis, vbi & populus, in quem, exerceant. Poteſtas ipſa à Deo eſt.

B. ‡ Quod Rex Puritanos cum Ieſuitis comparet om-

‡ Dixit verò, *Ieſuitas*, nihil aliud eſſe, quàm *Puritano-Papiſtas*: dixit aptiſſimè; quod tamen intelligi noluit de quibuſdam, ex

Societate

Societate illâ (contra tamen mentem ***Loïolæ***) ***incardinatis***. Pro viribus illi quidem, etiam vltra vires, pro ***Monarchiâ Pontificiâ***. At,non omnes alij, quibus decollauit ſpes ***purpuræ*** : quos, non nemo muſſantes audiuit, meliùs,& magis ad ***Apoſtolorum***, & mentem,& exemplum,per Societatem adminiſtrari poſſe Eccleſiam,(ſaltem per ***duodecim viros***) quàm per ***vnum*** quemlibet. Sed , ***quia deſunt eis vires*** , muſſant hæc modò : cùm ***vires aderunt*** , apertius rem geſturi.

nino mirabile eſt, cùm Puritani anarchiam, Ieſuitæ Monarchiam defendãt Pag 120.

‖ De ***parilitate*** autem,(quam valdè vellent ***Puritani***) diſtinguat ***Cardinalis***,velle,***inter miniſtros*** modò,ſeu ***presbyteros***(nempe,vt ***Epiſcopi*** ne ſint,quibus ***impares*** ſe inuiti ferunt:) ad ***Regiam*** autem ***poteſtatem*** ne extendat ; &, ſtatim ***mirari*** deſinet. Diſtinguat itidem,inter ***res fidei***,in quibus ne ij quidem hîc,quos ***Puritanos*** appellat(niſi plus etiam quàm ***Puritani*** ſint) à nobis; nec nos,ab illis diſſentimus;& ***diſciplinæ res***,quam aliam ab Eccleſiæ priſcâ formâ commenti ſunt : &, poteſt in ***fidei confeſſionem*** ſubſcribere, qui in ***Diſciplinæ formâ*** ſecus ſentiat : Ita ceſſabit ſtatim omnis ***admiratio***,tertiùm iam ***mirabundi Cardinalis***.

B. ‖ *Neque minùs admirabile eſt quod Rex hoc loco fateatur, A Puritanis Anarchiam & parilitatem quandam introduci,& tamen poſt Puritanos non abhorrere à Iuramento fidelitatis. Pag.120.*

‡ At in eâ ***Confeſſione Fidei***,cui tum ***ſubſcripſit***,nihil etiam eſt, quod vel nunc quidem non agnoſcat Rex pro vero,& Catholico. Non,de ***doctrinæ*** quidem Capitibus. Nam de ***diſciplinæ***, exceptionem habet ætatis. Quî potuit de ijs iudicium ferre herbeſcenti adhuc ætate ? ***Cardinalis*** ipſe cùm ***decimum quartum*** ætatis annum ageret (is enim Regi annus agebatur ***Anno*** 1581.) quid eâ ætate ſcripſerit , nec anxiè inquiri libens ſineret; nec referre,multùm putaret.

‡ Nam de ***Vaſionenſi Epiſcopo*** , qui ***Confeſſionem*** illam ſic (vt dicis) ***refutauit*** : nouimus , qui vir ſiet, & quàm ab ingenio ac doctrinâ ad libros ſcribendos comparatus. Ille verò fecit quod ingenui erat. Excuſauit ſe Regi de facto,nec librum à ſe ſcriptũ, nominis tantùm ſui præſcribẽdi copiam à ſe factam, nec præterea peccâſſe quicquam. Et eſt vir(vt fertur)minimè malus,ſed [illegible] magis quàm διδάσκαλος quíque aptior ſit,vt menſis miniſtret,quàm vt verbo vacet, vel ſcriptioni. Quare, nec Gentem aſcribat hominis tam ſollicitè,neque vel ***locum*** vbi liber excuſus,vel ***annum Domini***. Quanti ſit ***ſcriptum*** illud,quanti ***Scriptor*** , quàm illuſtris ***Author***, omnia hæc Regi notiſsima. Denſauit verò,vtroque libro, argumenta Rex,quibus occludi

B. ‡ *Mirum quòd Rex tam iniquo animo ferat quòd ſcripſit Bellarminus Iacobum in Scotiâ fuiſſe Puritanum, cum tamen extet confeſſio Scotica à Puritanis conſcripta, & à Rege ſubſcripta. Quam confeſſionẽ ſcripto libro refutauit Epiſcopus Vaſionenſis natione Scotus & librũ ſuum edidit Auinione ann.1601. Nam de iſtâ re ſollicitus non ſum, neque ad me pertinet, ſcripſi tamen, quod à Teſtibus fide dignis & audiui & in libris aliorum legi. p.121.*

poſsit os, & in æternum deleri calumnia, de *Puritano*. Sed en *Cardinalis* indolem. Scribit, quod *legit* vſpiam, in libello quantumuis famoſo; quod *inſuſurrat* ei quiuis transfuga; deinde aculeo dimiſſo, { *non eſt ſollicitus de re* } nec { *ad illum pertinet*, } de læſâ, vel alterius *famâ*, vel *fide* ſuâ. Sic *Roma* ſcribitur, ſic viuitur.

B. ‖ *Hic Rex eadem luce veritatis negauit Pontificem Romanum Eccleſiæ Vniuerſæ eſſe Monarcham, quâ Spiritum ſanctum affirmauit Chriſti Vicarium eſſe.* p. 121.

‖ *Monarcha*, & *Monarchia Eccleſia* à *Sandero* ſunt, & *Sanderi patre Diabolo*, à tenebris mendacij, non *luce veritatis*. Namque hæc *fumoſi typhi* nomina, & *lux*, & liber *veritatis* diſpellit. Quã *lucem*, *Cardinalis* ſi rideat, ab igne fatuo *Sanderi*, lumen ſibi accendat, atque in eo ambulet.

B. ✝ *Cum ordinariè inferior ſit, qui alterius vices gerit eo cuius vices gerit, certè ſi Spiritus ſanctus Chriſti vices gerit in Eccleſiâ regendâ, Chriſto inferior erit.* P. 121.

✝ Nec, id ægrè feret *Cardinalis*, ſi, cùm Regna mundi nemo vnus moderetur, nemo moderãdis par ſit, nec vnum aliquem, parem putemus, Eccleſiarum (quàm latè patet orbis) vniuerſitati regendæ. Si *Chriſtum*, & qui à *Chriſto* miſſus eſt, *Spiritum* abſque alio *Vicario* quoquam, præeſſe patiamur huic muneri; ſi contenti duobus hijs, ſi tutiores nos denique, ſub ductu *Spiritus Sancti*, quàm ſub *Pontificis*, eſſe ſtatuámus. Senſit ſtringi ſe *Cardinalis* hîc, *nouitiam* ergo *hæreſim* & *nuperam* commentus eſt. Siquis { *Spiritum Sanctum Chriſti vices explere, dicat, eo ipſo Spiritum Chriſto inferiorem dicere.* } Diffidenter tamen hoc. Non enim *abſolutè*, ſed { *ordinariè inferiorem eſſe, qui vices alterius gerat* } *Ordinariè*? quâ voce, meditatur fugam, ſiquis premat arctiùs. Miſſum à *Chriſto* Spiritum, non negabit (ſcio.) *Ordinariè* autem, *inferior eſt mittente, qui mittitur*: nempe, vt *Apoſtolorum* collegio *Petrus*, à quo *miſſus in Samariam*. Miſſum autem Spiritum, ad *Vicariam operam*, vt *in memoriam eis reuocaret*, quæ *Chriſtus* dixerat; nec, à *ſemetipſo*, *ſed à Chriſto accepturum*, *quæ illis annunciet*: ne hoc quidem, negabit. Et quid hoc, *reuocare in mentem quæ Chriſtus dixerat*, *à Chriſto accipere, quæ illis annunciet*, aliud, quàm, *vices explere*? *Paracleti* nomen quid aliud ſonat, quàm *Aduocatum*? *Aduocatus* quid aliud, quàm alterius vices explentem? Et *Aduocatus noſter Chriſtus*, nec nobis tamen (puto) inferior. Denique, nec voce ipſâ *Vicarij*, Tertullianus abſtinuit, *De velandis virginibus* c. 10. *Ab illo Vicario Domini Spiritu*. Iterum, *de præſcriptionibus* cap. 28. *Neglexerit officium Dei villicus, Chriſti Vicarius Spiritus Sanctus*. Nec eſt habitus tamen *Ordinariè*, ab eâ voce, *Hæreticus*. Qui

ad idem

ad idem exemplum, ***contra Praxeam***, c. 24. ***Chriſtum*** itidem dicit ***Vicarium*** Patris: nec ***Chriſtum*** tamen Patre, nec Spiritum ***Chriſto*** inferiorem. Cur eandem vocem vſurpare Regi non licuit? niſi iam, non Pontifex ſolus, ***Cardinales*** etiam (ſine ***Cathedrâ***) ***hæreſin*** excudendi ius habeant. Nondum bimula tamen ***Hæreſis*** hæc, nec vlli præterquam ***Cardinali***, & ***Ieſuitaſtris*** quibuſdam, qui, quicquid ***Cardinalis*** excreat, quaſi mel merum ſit, elambunt protinus. Iubeo verò, ſecuros eſſe de ***Chriſto***, miſsionem ſuam non reuocabit (quod facit Papa ſubinde) nec periculum eſſe vllum, vt priuetur officio Spiritus. Iubeo itidem ſecuros eſſe; non id agitur, vt deprimatur vllâ ex parte ***Spiritus***, qui etſi à ***Chriſto*** miſſus, etſi à ***Chriſto*** accipiens non ſemetipſo; ***Chriſto*** tamen par vſquequaque eſt: Id agitur, vt locum ſuum capeſſat Spiritus, deſcendat Pontifex; & titulum mendacem exuat, quem ante annos mille quadringentos ***Tertullianus*** Spiritui addixit: Pontifici, vix alius, quam Pontifex ipſe. Quamquam, litem (credo) ***Tertulliano*** non mouebit de ***Vicariatu Chriſti***; ſi, (quem diu iam prenſat) ***Vicariatu Dei*** potiri detur; vt non tam ***Eccleſijs*** (quæ minùs ei curæ,) quàm ***Imperijs***, (quæ magis cordi) ***dominari*** poſsit. Nam, & ad illam ***Celſitudinem ſcalæ*** ei iam fiunt, ſed ***quo magis in altum attollitur, grauiori lapſu*** (vt ſpes eſt) ***ruituro***.

‖ Faceſsit vero ſibi negotium, vt doceat, non abfuturum à nobis ***Chriſtum***; quaſi & ***præſentis, vices*** non ſint: quaſi, * ***Auguſtini*** id verba non ferant, ***ſic pro ſeipſo, vt & ipſe tamen cum eis futurus etiam eſſet***. Caueat verò hîc ***Cardinalis***, neque, ſibi dicat non prædictum. Nam ſi ***præſentis vices***, nullæ ſunt (& ***Chriſtus*** ſemper ***præſens***) ſuperfluus tum erit, & (ita quidem ſuperfluus eſt) ***Pontifex*** ipſe. Atque hoc ex ore ipſo ***Cardinalis***.

B. ‖ *Sic S. Aug. poſt promiſſionem Spiritus, ne quiſquã putaret, *quod ita eũ Deus datur* fuerit velut pro ſeipſo, vt non & ipſe cum eis eſſet futur⁹, adiecit non relinquam vos orphanos.* Pag. 121.

✠ Ex vberiore tamen gratiâ ſuâ, non excludit penitus ***ſpiritum Sanctum***, vt doceat, & dirigat. Apoſtolis promiſſum, atque miſſum; ſed aſciſcit ei collegam, ***Petrum*** olim, iam ***Paulum 5***. Sic autem diſpeſcit hîc dignitates, vt ***ſpiritus*** ſit {***inuiſibilis Doctor & conſolator***, & Rector internus: ***Petrus viſibilis Rector & Paſtor & Doctor externus***. Narrat hæc ***Cardinalis***, at aliter nobis rem narrat Apoſtolus. Non vnum ***Paſtorem, Doctorem, Rectorẽ*** à Chriſto datum, ſed plures [a] ***Paſtores, Doctores***, [b] κυβερνήσεις. Non vnum, ſed ***plures*** [c] ὑπερλίαν ἀποστόλους non vnum, ſed ***plures Co-***

B. ✠ *Promiſit Spiritum ſanctum, vt inuiſibilem atq; internum doctorẽ, & Conſolatorẽ, S. Petrum, vt viſibilem Rectorem atq; Paſtorem in terris loco ſuo reliquit.* Pag. 122.

a Ephe. 4. 11.

b 1. Cor. 12. 28.

c 2. Cor. 11. 5. 2. Cor. 12. 11.

a Gal.2.9. *lumnas, Iohannem* & *Iacobum cùm Petro. Paulum* autem, *nihilo*
b 2.Cor.11.5. *hÿs inferiorem* [a] μηδὲν ὑστερῆσαι & [b], *cuius ipſius inſtantia*, [c] *ſollicitudo*
c 2.Cor.11.28. *omnium Eccleſiarum. Spiritus*, *promiſſus* Eccleſiæ: *Petrus*, (*promiſſus* non potuit dicere) dixit {*relictus*} tamen. In quo, vis argumenti *Regÿ*, quòd pollicitus ſæpe ſpiritum, quòd promiſſum hoc ſæpe inculcârit Chriſtus, (tanquam magni momenti rem,) *Apoſtoli* ſollicitè expectârint. At de *Petro* ſic *relinquendo*, promiſſum nullum, & quicquid factum, factum ab inexpectato. Ad littus maris duo fortè aderant, vel tres, qui piſcatum ierant; reliquis abſentibus. Et, hic locus (ſcilicet) hoc tempus *Rectoris* deſignandi, repentè ac ab improuiſo. At non is mos eſt *Rectorem ſummum* inaugurandi; quin multo ſublimior. Mons verò *Galilææ*, aptior huic locus, vbi fratres ſimul *quingenti*; vt quod omnes tangeret, id non duobus vel tribus, ſed omnibus inſinuari poſſet.

B. ‖ *Sed vt Eccleſiæ corpus viſibile Caput Vicarium haberet viſibile, dixit Dominus corã omnibus* Paſce agnos meos, *quod tertio repetiuit, primo cõmendans ille agnos, deinde ouiculas 3. oues.* Pag.122.

‖ *Commendâſſe* autem *Petro oues ſuas* & *agnos*, nulli negamus, eâ voce, *Paſce oues meas*. At eâ voce vſum{*vt Eccleſia corpus viſibile, vicarium caput haberet viſibile*}verba non euincunt: Patres, *Cyrillus*, *Auguſtinus* non colligunt. Illi verò ſic, *Paſce oues meas*, id eſt, iterum à me recipe paſcendi munus. *Eſto inter Paſtores*, etſi meruiſti ne eſſes; qui me *Paſtorem* toties negâris. Somnium hoc veſtrum eſt; Veſtra hæc, non illorum gloſſa eſt, *Paſce* (id eſt) *Pontifex Maximus eſto*, & *Ordinarius Rector*: *Oues meas* (id eſt) *ſuper Apoſtolos*. Vel, *Paſce* (id eſt) *Eſto vicarium caput viſibile*, *oues meas* (id eſt) *ſuper Eccleſiæ corpus viſibile*. Non hoc, *Petro* dixit; nedum *Lino* vel *Cleto*, vel *Clementi*, *Paſce oues meas*: (id eſt) *Iohannes Apoſtolus* & *Euangeliſta meus*, quem diligo, tibi *Line*, vel *Clete*, vel *Clemens*, ſubijciatur; tu illius, *caput viſibile* ſis. Te, ille ſuperiorem agnoſcat, colat; paſcendum ſe tibi præbeat.

B. ‖ *Nego verba illa ad omnes Apoſt. pertinere, cùm propriè dicta ſint vni Petro.* Pag.123.

{‖ *Negat verba, Tibi dabo claues*, ad *alios quàm Petrum pertinere*, *quòd ei dicta ſint, vni.*} Sed authoritate ſuâ. Nos & *vni* dicta dicim[a], ſed *vni*, vnitatem Eccleſiæ repræſentanti, authoritate Patrum. Annon idem hoc ſæpe *Auguſtinus*? Annon cùm vnitas vno maior ſit, *Conſtãtienſe Concilium* ſubiecit ſibi tres (qui Petri tũ ſucceſſores in clauibus & cauſis) & vno ictu *tria Capita Vicaria viſibilia* ſimul præſcidit? At *Paſce oues*, etſi ſingulari numero dictũ, & *vni*, ad *omnes* commeare; clariùs id loquuntur *Ambroſius*,

ſius, & *Auguſtinus*, quàm, vt obſtrepere poſſint Nouitij veſtri.

|| Nos verò, quòd *expreſsè* ibi dicitur, agnoſcimus libenter, nec ſyllabam abeſſe volumus, *Tibi dabo claues*, dictum *Petro*, & *vni* (ſi volet) non tamen, in perſonâ ſuâ. Quid eſt enim, *Tibi dabo claues? Quicquid ligaueris &c.* Habemus *expreſſum* alibi *verbum*, quod *verbum* hoc *expreſſum* interpretetur. *Quicquid ligaueris*: *Quicquid ligaueritis*. Vt, etſi *vni* dictum *Tibi dabo claues*: at, & *alijs* tamen dandæ; *alijs* datæ fuerint. *Paſce oues*, *expreſsè* fatemur, *vni* dictum, *vni* ter dictum; ſed quia, *vnus* ter negârat; atque eâ voce, reſtitutum muneri, non ſupra reliquos in m●●ere conſtitutum. Atque ita, ſi præceptū reſpiciat quis, porrigere ſe ad *omnes* Apoſtolos & Apoſtolorum ſucceſſores, Oues enim Chriſti, *omnibus* paſcendæ. Si, præcepti ſolennitatem, (trinā ſcilicet repetitionem,) *vni* peculiarem; Sed ex cauſâ, quæ non valde Monarchiam iuuet.

B. || *Atq; hoc aduerſarij admittere deberēt, qui in omnibus Controu. expreſſum verbum requirūt. Quid enim potuit expreſſius dici quàm illud*, beatus es Simon Bariona, &c.

+ Tandem autem fatetur, & {*plenam*, *reliquis Apoſtolis poteſtatem datam in Eccleſias.*} vbi datam? Cùm dixit illis, *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* Par ibi poteſtas omnibus, plena omnibus. Sed, *longè tamen aliter*, *poteſtatem hanc habuit Petrus.* Gratis hoc ſæpe dictum à Cardinale; gratis hîc dicitur. {*Petri poteſtas ordinaria fuit*, *reliquorum extraordinaria.*} Petrus poteſtatem ſuam *tranſmittere* potuit, reliqui non potuerunt. Petrus etiam {*ſuper Apoſtolos poteſtatem habuit*: Reliqui *nullam habuerunt.*} Vbi *verbum expreſſum?* Vbi *Patrum* vox? vbi *Concilij* Canon vllus? de *Petro ordinario*, *de poteſtatis tranſmiſſione* illi ſoli propriâ, de *poteſtate ſuper Apoſtolos?* Phantaſmata hæc mera ſunt. *Dicit* ea in *Controuerſijs*, *repetit* hic Cardinalis, *probat* nuſquam.

B. + *Non negamus, quin Apoſt. cæteri plenā habuerint poteſt. ſed lōgè aliter, quāS. Petrus Hic enim habuit ordinariam quam tranſmit. ad ſucceſ. illi extraordinariā: quæ cum ipſis finiretur, hic & ſupra Apoſ. poteſt. habuit illi nullā habuerūt:* pag. 123.

* At, ſi *Pauli Petrus Ordinarius*, ſi à *Petro Paulus iuriſdictionem habuit*, ſi *ſub illius poteſtate fuit*, non vel debuit, vel potuit, ſuo vel *nomine*, vel *ſpiritu* in *Corinthium* cenſuris agere; niſi, legitimâ authoritate fulcitus, nempe *Ordinarij* magni; nec potuit niſi in virtute *Capitis*, *membrum* operari. Ordine enim agendum; & *Ordinarij* nomine, (cui ſubiectus erat,) *Petri* ſcilicet. Fortè, & dignus ipſe cenſurâ, qui alicubi, *nihilo ſe inferiorem* dixit; (bis dixit,) vel *Summis Apoſtolis*: cùm eſſet tamen ſubiectus *Petro*, cùm *Petrus* in illum, *poteſtatem ordinariam* haberet.

B *Apoſt. Paulus etiamſi Apoſt. non fuiſſet, ſed ſimplex Epiſ. facilè poterat inceſtū Corinth. per Eccle. Corin. ſpiritu ſuo præſente excōmunicare.* P. 123.

* 2. Cor. 11. 5. 12. 11.

‡ In celeberrimo *Apoſtolorum* conuentu, *Concilio primo Hieroſolymitano*,

B ‡ *Reſpondeo, in eo Concilio primum*

Omniū loqui cæpiſſe Petrum, atq; in eius ſententiam iuiſſe Iacobū & alios, quod ſatis eſt, vt Petrus præſes Concilij agnoſceretur. Pag. 124.

roſolymitano, vbi, ſolennitate ſummâ tranſigi res ſolent & (ſi vnquam) authoritas eminere: locus aptus, tempus opportunum exercendæ authoritati, *Viſibile* tum opportuït hoc *caput* eſſe, viſibilem Monarcham, *Ordinarium* elucere, & alicubi poteſtatem, quam *ſuper Apoſtolos* habuit, exercere. At nulla tamen huius in *Decreto* mentio. Qui, ſic *Ordinariâ authoritate* cæteris eminebat, cui ſubiecti omnes, qui poteſtatem in omnes habuit, delituit in plebe mediâ: nec *viſibile* magis *Caput*, quàm de membris quodlibet. Non ibi, *Ego Petrus Catholicæ Eccleſiæ Rector Ordinarius*: vel, *Ego Petrus Vicarium caput viſibile totius viſibilis Eccleſiæ*: vel, *Ego Petrus Summus Eccleſiæ Monarcha*. Nihil horum, Sed *viſum Apoſtolis & Presbyteris, & Petrus* in numero coniectus eò, cum reliquis: nec *Caput* hîc quicquam eminet.

Nec de *Præſide Concilij* agitur hîc, ſed de *Principe*, ſeu *Capite Eccleſiæ*. Poterat enim abſens, per Legatos *præſidere*: quod, fortè magis conſultum fuiſſet. At, vbi præſens (vt ibi *Petrus* per ſe) *Principem* oſtendiſſet ſe: feciſſet, quod *Principis* erat. Neque nos inuiti, *Concilij præſidem* daremus: at, non pariter *Eccleſiæ Principem*. Tamen, ſi *Præſidi Concilij* dicenda primùm ſententia, cur *Petrum* non imitantur *Præſides*, ſed vltimo loco dicunt? *Iacobi* (ſcilicet,) quo facto, inducunt nos in errorem, vt *Iacobum* ibi *Præſidem*, non *Petrum* putemus: cùm, *Iacobi* loco, non *Petri* ſententia ferri ſoleat: ſed, de *Præſide* quicquid ſit, in *Decreto* ponuntur, promiſcuâ voce *Apoſtoli* ſimul *omnes*: *Caput* nuſquā comparet, nuſquam *Poteſtas* illa, in reliquos *Ordinaria* vnâ voce concluditur cum ſibi ſubiectis, non ſine iniuriâ aliquâ. Nonnihil enim hinc *Capiti*, derogatum eſt.

B. ‖ *Si ex hoc loco colligi poſſet Petrū non fuiſſe caput Eccleſ. poſſe etiam colligi Chriſtū quoq; non eſſe caput Eccl. Qui dicebant ſe eſſe Pauli non recedebāt a Chriſto, ſed gloriabantur alij ſe baptizatos à Paulo alij ab Apollo, alij prudentiores ad Chriſtum referebant.* Pag. 124.

Immò, ‖ *colligi non poteſt, ex loco. 1. Cor. 1. Chriſtum Caput Eccleſiæ non fuiſſe*. Soli, enim ſapiebant, ſoli, *prudentes* erant, qui ſe *Chriſto* addixerant. Reliqui, qui vel *Cephæ*, vel *Apollo* vel *Paulo*; in ſchiſmate erant, à fide receſſerant. Et, is fortè error *Pauli* fuit, quòd *Cepham* à *Chriſto* ſecreuerit, & alios *Chriſti* dixerit, alios *Cephæ*; cùm, omnes, qui *Cephæ* ſunt, ipſo facto, ſint *Chriſti*; vnumque ſit *Chriſti* & *Cephæ* Conſiſtorium. Nam, de *Baptiſmo*, quod infert *Cardinalis*, vacillat admodum. *Cepham* enim *Corinthi* fuiſſe vnquam, vel quenquam ibi *Baptizaſſe*, erit (credo) difficillimæ probationis.

Æquauit

|| *Æquauit ſe Petro Paulus*, [illegible] bis dixit: *Petrus Paulo, cùm dextram ſocietatis dedit.* *Reprehenſio* autem non omnis, à *ſuperiore* eſt: non, ſi ſeorſim ſolum abducat, non, ſi *blandè* compellet vt *Dominum Petrus, Propitius tibi ſis Domine*: At, vix vt *inferiorem* ſe geret, ſi *in faciem*, ſi *aſperè*, ſi *coram omnibus* vt *Paulus Petrum*; idque *Antiochiæ*, vbi tamen, *bis Ordinarius Petrus*, vt Epiſcopus, vt Papa Antiochenus. *Si tu*, &c, *Cur cogis Iudaizare Gentes?* in cuius, vel facto *hypocriſin*, vel iudicio *errorem*, acritèr notauit: &, ſcripto, hoc pòſt, quaſi bonum factum diuulgauit. Non ſic (credo) ſolent *reprehendere Papam Cardinales, in faciem, coram omnibus*: ſi facerent, non ferret, corriperet, quaſi qui ea facerent, quę *ſuperioris* ſunt. Non ſolent quidem æquo animo Pontifices ab *inferioribus reprehendi.* Scripſit *Lutherus* ad *Leonem* de *Indulgentiarum* fœdâ per *Germaniam nundinatione*, de *Quæſtorum* horrendis blaſphemijs. Bilem homini mouit. Non tulit *Leo*, tonuit, fulgurauit, pauperem Monachum proſcripſit, etſi priuatis literis egerit, etſi officioſè, etſi dere tam æquâ, de hominibus autem qui tollerentur tam dignis, vt eos pòſt Synodus ipſa *Tridentina* tollendos duxerit, adeóque ſuſtulerit. Certè longè alia Petri indoles, *primatum* ſuum non regeſsit; nec, obtemperari ſibi à *Paulo* oportere, aut *Paulum* ſibi tanquam *Ordinario*, ſubijci.

B. ||*Neq; in eo capite, neq; vſquã alibi me legiſſe Paulum ſe antetuliſſe Petro, niſi prælationem iſtam colligat ex eo quòd Paulus Petrũ reprehendit, quaſi non ſoleãt aliquando ſuperiores ab inferioribus reprehendi. Ipſe Petrus Chriſtũ increpare cæpit.* P.124. 125.

Inſpiciamus autem, quæ per vim, hîc, & coactus *Cardinalis* aſcribit *teſtimonia*. Vnum hoc peccant omnia, vt nihil afferant, quod ſtatim concedi non poſsit, niſi, voculam fortè habent, de quâ non libet λογομαχεῖν. Nam, nec *Primatum* negamus *Petri*, nec, quæ *Primatum* ſonant, *nomina*. *Rem* ipſam, quæ præ manu eſt, *terreſtrem* eius *Monarchiam* petimus: pro quâ, vtinam volens, vtinam vel coactus, aliquid tandem adduceret. Scit, non negari *Primatum* vſquequaque, non *omnem*; ſcit, hoc iam loco, quem: (*terreſtrem* nempe *Monarchiam Eccleſiæ*.) Scit, inuoluit ſe nebulâ, & declinat tamen.

✠ Ex Origene. *Sũmam rerũ de paſcendis ouibus, Petro traditam.* Sed *traditam* & *alijs* eandem *ſummam*, vt apertè *Origenes*[a] alibi; quod, ſi quid ibi *Petro peculiare, ratione id lapſus peculiaris. Super ipſũ, veluti terrã, fundatã Eccleſiam*, ſed *ſuper alios*, vnà cum ipſo.

‡ *Fecit Cyprianus, Petrum caput, fontem, radicem, Eccleſiæ.* Non *Petrum*, Eccleſiæ: ſed immò *Eccleſiam* ipſam, *fontem facit*,

B. ✠ *Origen. in 6. ad Rom.* Petro cũ ſumma rerum de paſcendis ouibus traderetur nullius cõfeſſio virtutis ab eo niſi charitatis exigitur. Pag. 125.

a In Mat. 16. Tract. 1.

B. ‡ *Cypr. de vnit. Eccl. facit Petrum*

caput, fontē, & radicē Eccl. p. 125.

facit, vnde *multi* riuuli: *lumen*, vnde multi radij: *radicem*, vnde multi rami propagantur. Diſce, vel ex ipſo. *Sic, & Eccleſia, Domini luce perfuſa, per orbem totum, radios ſuos porrigit.* *Eccleſia* (dicit) non *Petrus*. *Vnum tamen lumen eſt, quod vbiq; diffunditur*, (an lumen hoc *Petrus*? aut, an is, vbique diffuſus?) *nec vnitas corporis ſeparatur. Ramos ſuos Eccleſia, in vniuerſam terram, copiâ vbertatis, extendit, profluentes largiter riuos, latiùs expandit: vnum tamen caput, & origo vna, & vna mater, fœcunditatis ſucceſſibus copioſa.* Caligauit hîc *Cardinalis*: Non enim (puto) *Petrum dicturus eſt Matrem*, ne *Caput* quidē igitur.

B. ‖ *Et in Epiſt. ad Quintum.* Petrus ſuper quē Dominus ædificauit Eccleſiam. *Dicit ſuper eum ædificatam eſſe Eccleſiā ac per hoc eſſe fundamentum Eccleſiæ. Quod autē eſt fundamentū in ædificio, idem eſt caput in corpore.* Pag. 125.

‖ Alter verò illi, ex *Cypriano* locus, præcidendus erat ex parte, quâ parum benignus ei aſpectus, ad primatum. Sic enim ſe habet. *Nam nec Petrus, (quem primum Dominus elegit) vendicauit ſibi aliquid inſolenter, aut arroganter aſſumpſit, vt diceret ſe, primatum tenere; obtemperari à nouellis, & poſteris, ſibi potiùs oportere.* Vbi, ea *Cypriani* mens videtur, vt ſi dixiſſet *Primatum ſe tenere Petrus, inſolenter ſibi aliquid vendicâſſet.* Suppreſſit itaque cautè, hanc partem *Cardinalis*, cùm parum faceret ad primatum; maluit priorem, vbi, *ſuper eum, ædificatam* dicit *Eccleſiam: ac, per hoc, eſſe fundamentum Eccleſiæ.* Eſſe *fundamentum* quidem, vnum; ſed non *vnicum*: eſſe enim illiuſce ædificij, *duodecim fundamenta.* { *Quod autem fundamentum in ædificio, idem eſt caput in corpore.* } Vix illud vſquequaq;. Oſtendo enim *Cardinali ædificium*, cuius [a] *duodecim fundamenta*; at ægrè *Cardinalis* mihi, *corpus* vnicum, cuius *duodecim* ſunt *Capita*.

a Apo. 21. 14.

B. ✠ *Baſilius.* Ille beatus qui cæteris prælatus diſcipulis, cui claues Regni cœleſtis commiſſæ. P. 125

✠ Ex Baſilio. *Cæteris Diſcipulis prælatum Petrum.* Sed an vt eſſet *Monarcha*? Nullàne niſi *Monarchia* prælatura, κορυφείᾳ quidem, vt habet ibi *Gregorius* & [illegible] adde (ſi voles) *ordine* prælatum & *loco*. Idem hoc tribuit ei Rex, etiam vt *Princeps Apoſtolorum* ſit: citra Monarchiam tamen. Nam, *claues ei commiſſas* quis dubitat? ſed an [illegible] perſonâ ſuâ, an verò Eccleſiæ, *Baſilius* ibi non expedit, ſed *Auguſtinus* multis in locis.

B. ‡ *Hilarius.* Qui nuncupatione noui nominis Eccleſiæ fundamentū, dignáq; ædificatione illius Petra. Pag. 125.

‡ Ex *Hilario*, *Fœlix Eccleſiæ fundamentum, Petrum*, ſed, inter *alia* pariter *fundamenta: Dignam ædificatione Chriſti, Petram*, ſed *fidei ratione*, ait ipſe *Hilarius*, non *perſonæ*; vt, *Petrus* à *fide* pendeat, non *fides* à *Petro*.

B. ⁜ *Naz.* Vides vt hic Petra vocetur, atq; Eccleſiæ fun-

⁜ Ex Nazianzeno, *Petrum & Iohannem aliquo præ cæteris priuilegio donatos*; Petrum, *vt nouum à Petrâ nomen ſortiri*; Iohannem,

nem, *vt plus cæteris diligi, & reclinare poſſet in pectus; reliquos* hoc, *non iniquo animo* tuliſſe. Quid hîc in *Petro*, quod non & in *Iohāne* itidem, *ſingulare?* vel nullus ergò hîc, vel duplex Primatus.

damenta credita habeat, ac reliqui poſthaberi ſe trāquillo animo ferant. p. 125.

✦ E *Maximo* (ſi tamen *Maximus* is *Taurinenſis*, &c, non poſterior eo alius: ſi *Maximi* ætate, de *Apoſtolis* (datâ operâ) *Sermones* ſunt habiti, quales poſterâ ætate habitos conſtat:) *Petro totius Eccleſiæ gubernacula, tradita.* Ecquis enim, *particularis vllius Eccleſiæ*, ei *tradita gubernacula* putauit, prĳter vos, qui *Romanæ veſtræ tradiſtis?* (quaſi *totius* ea *pars* non eſſet) poſtquam ei *totius gubernacula tradidiſtis.*

B. ✦ *Maximus.* Quāti meriti Petrus, vt ei totius Eccleſiæ gubernacula traderentur? pa. 125. 126.

‡ E Chryſoſtomo: *Cuius Paſtor, & Caput homo piſcator:* at hæc verba [*Cuius Paſtor & Caput,*] irreptitia ſunt, *Latinè* addita, in gratiam λατινων. *Græcè* enim non habentur. *Græca* ἄνθρωπον ἁλιέα habent, *hominem piſcatorem, Caput* ibi nuſquam comparet, & eo loco ne Paſtor quidem: quanquam Eccleſiæ *Paſtorem* Petrum nemo negauerit & *primarium*, Sed cum alijs *Paſtorem* Coapoſtolis ſuis, non ſolum ſine alijs.

B. ‡ *Chryſoſtomus.* Petrum Eccleſiæ futuræ paſtorem conſtituit. *Et paulò pòſt*, cuius paſtor & caput homo Piſcator. Pag. 126.

⁑ *Hieronymus*, idem hîc à Cardinale patitur, quod antè *Cyprianus*; vtrobíque mutilatus locus. Nâmque, ità *Hieronymus*, *At dices* (tu ſcilicet *Iouiniane*) *ſuper Petrum, fundatur Eccleſia* (quod toties iam nobis ſeriò inculcat Cardinalis, probè in eo, ſecutus *Iouinianum.*) At quid Hieronymus? *Licèt* (inquit) *idipſum, in alio loco, ſuper omnes Apoſtolos fiat, & cuncti claues Regni cælorum accipiant; &, ex æquo ſuper eos, Eccleſiæ fortitudo ſolidetur: tamen* (nec propter claues igitur, nec propter fundamentum, quæ tanti *Romæ* ſunt, ſed) *propterea, inter duodecim, vnus eligitur, vt capite conſtituto, Schiſmatis tollatur occaſio.* Inter *duodecim vnum eligi*; aut numerum quemuis, cui *vnus* aliquis par regendo ſit, & poſsit proſpicere; vel *ſchiſmati tollendo*, quis vetat *conſtitui caput*? cui, & poteſtas detur, quanta rei ſatis ſit, cui conſtitutus eſt. Sed quàm latè pateat poteſtas illa; quàm latè numerus; de eo quæritur; ne fiat heteroclitum *caput* hoc: nec, tam *Schiſmatis tollatur*, quàm *Tyrannidis ponatur occaſio.*

B. ⁑ *Hieronymus.* Inter 12. vnus eligitur, vt capite cōſtituto, Schiſmatis occaſio tolleretur Pag. 126.

† Concludit teſtes ſuos, *Auguſtino* non *Auguſtino*, cuius tempore, non fiebant *Sermones de tempore:* Sed nec (ſi *tempori* cedamus) hic tamen Teſtis ſatis *in tempore venit.* Non enim auſpicatò, qui, *caput* non narrat nobis, niſi *morbidum*; nec

B. † *Auguſt. Serm. 142. de tempore.* Totius corporis morbum in ipſo capite curat Eccleſiæ, & in ipſo

vertice componit membrorũ omnium ſanitatem. P. 126.

verticem, niſi *malè ſanum*: quod, rectè proin, præteriri ab eo potuit: præſertim, cùm eundem *morbum*, in *capite* veſtro, notârint diu iam medicorum filij. *Etſi omnes, non ego*, (id eſt) plus ego, quàm omnes. Sed ab eo *morbo ſanatum* hoc *caput*: veſtrum autem *ſanari* non vult, nec *ſanum*, nec (vt videtur) *ſanabile*: ſed, ſi *ſanetur*, ſit *caput Eccleſiæ* ſuæ *Romanæ*, vt *Auguſtini* tempore: ſed, ad eum *tranſmarinus nemo appellet*; ſi appellet, ab *Auguſtino excommunicandus*. Qui multùm aberat, vt caput Eccleſiæ *Zoſimum, Bonifacium, Cæleſtinum* agnoſceret, in quibus tamen eundem hunc *morbum curauit*. Curet ergo ſibi *Auguſtinum* germanum, non (vt hic eſt) ſuppoſititium (*Auguſtinenſem* fortè) ſi *Monarchiam* ſuam rectè curatam volet.

Cap. 9.

Ad Caput Nonum.

Ex ſecundo Capite ſecundæ ad Theſſal. probabiliter colligi, Romanum Pontificem eſſe Antichriſtum.

Nulla probabilitate ex Cap. 2. Epiſt. 2. ad Theſſal. colligi poſſe Romanum Pontificẽ eſſe Antichriſtum.

B. ‖ *Bellarminus intactã relinquere potuiſſet diſputationem de Antichriſto, in quâ nihil fere Rex attingit quod ipſe in lib. 3. de Pontifice non refutauerit. Deinde multa Rex ex* Rob. Abbato *mutuatus eſt, ad quæ reſpondit Eudæmon.* Pag. 127.

Potvit ‖ *intactam relinquere totam Regis de Antichriſto diſputationem Cardinalis.*} Potuit, ſed noluit. Potuit primùm, {*Quia in Controuerſiis eam ferè refutauit.*} vbi, etſi, *quod ferè ſit, non ſit*; tamen nec *ferè* illud, *verè* ab eo dictum. Pleráque enim *plenâ* ibi *manu* congeſſit Rex, quæ nec *extremis digitis* Cardinalis attigit, fortè autem, ne *pungerent*. Potuit. {*Quia multa ibi mutuatus Rex ab Abbato, quem iam debellauit Eudæmon.*} Sit *Abbato* ſua laus, ſit & cura, ne *Eudæmon* ille, diu *Eudæmon* ſit. At *Regem ab Abbato ſua mutuatum*, quî ſcit *Cardinalis*? quî ſcire potuit? Quodſi nec ſcit, nec ſcire potuit: præterquam, quod inurbanus in eo eſt, & committit in bonos mores: annon, inter eos ponendus de quib⁹ loquitur Apoſtolus, [a] *De quibus neſciunt affirmant?* {*Regem mutuatum*?} Imò Regi hæc domi naſcuntur, meditata illi ſunt, à multis iam annis. {*Ab Abbati* autem *libro*!} illo quidem legi digno, ſed quem needum Regi vacauit legere, nec quid commune ſit illis, quid non, ei adhuc exploratum. Tantamne in *Cardinale* vanitatem!

a 1. Tim. 1. 7.

‖ Iam,

|| Iam, & *Brightmannus* non dubium quin Regi multa commodârit, cuius tamen, non niſi poſt editam *Regis Præfationem*, liber huc appulit. Tam ſemper temporibus commodè ſua non diuidit. Sed { *non pauca Regis apud eum inuenit.* } Ne clamet tamen *εὕρηκα*. Nam quid mirum? Sic lucent vera quædam, vt nec luſcos fugiant. Sed, (ne neſciat quanti apud nos *Author* ille) homo fuit, dum vixit, procliuis ad ſchiſmata, nec qui *ſaperet ad ſobrietatem:* eóque nomine, ex quo ſuſcepit hîc Regnum Rex, & in id genus hominum inquiri iuſsit, latâ pro *Tribunali* ſententiâ exutus eſt eo, quo priùs gaudebat, Sacerdotio, ac loco motus, atque omni docendi munere: nec multò pòſt diem obijt. Nec excudi hîc poterât, quæ ſcripſit, cùm, apud eum, non longè abſint ab *ineptijs* quædam, quædam nec ab *hæreſi*. Tantum abeſt; vt illiuſmodi homine Rex vſurus fuerit, ad Theologiam ab eo mutuandam. At ſi me audiat, mutus ſit de mutuo *Cardinalis*, cuius *intacta relinqui* poſſunt *Controuerſiæ*, ſi, quæ *mutuò* ſumpta ſunt, *tactio* non ſit. Tot enim ibi *mutua*, & à tot, vt ſi *recognoſcat* quis, & ſuum cuíque reddat, verſura facienda ſit *Cardinali*; & *Controuerſiarum* craſſum opus, vix oſſibus hæſurum. Parciùs iſta ergo dehinc *de mutuo*.

B. || *Præterea non pauca eorum quæ Rex adduxit, inuenimus apud* Tho. Brightmannum in *explicat. Apocalypſis. Pag.* 127.

* *Potuit* verò etiam *præterire*, quia *nullæ ibi ſunt*, { *certæ demonſtrationes: ſed coniecturæ modò, & quid Rex ſentiat.* } Nec libet *Cardinali*, luctari cum *conjecturis*. Verùm hoc, modeſtiæ erat de ſe, & ſuis non multa magnificè dicere: quam in partem, non multa peccant *Ieſuitæ*, quibus nullæ placent, nullæ ſonant, niſi *euidentiſſimæ, & luculentiſſimæ demonſtrationes*. Ampullari non didicit, nec qui didicerunt amat: nec cum *Torto* dicere, *apertiſſimè demonſtrare ſe*, quæ vix dubiâ luce proponit: vel infantis pedi *Herculis* cothurnos inducere. At enim, ſi non ſtrictim attingat *Cardinalis*, (quod ferè facit,) ſed excutiat, vt par eſt, plus etiam ſentiet ineſſe, quàm *coniecturas*. Quid porrò faciat Rex? quî placeat hominibus hijs? Diceret magnificè multa de ſuis, non *coniecturas* eas, ſed *dogmata, definitiones, de fide* omnes: hoc ipſo, non placeret. Minùs autem dicit quàm par eſt, &, quibus vti poſſet vocibus, modeſtè abſtinet: ne ſic quidem placet. Vtrumuis fecerit, incurret in eum *Cardinalis*. Vnde meritò ei laus debita; certa illi reprehenſio. Ille verò *Tripodem* non conſcendit, nec *oracula* fundit, vt *Papa*, nec loquitur *ſententias*,

B. * *Deniq; in hâc diſputatione Rex non certas demonſtrationes, ſed coniecturas ſuas vel ſenſum ſuum proponit. Poterat igitur, facilè præterire: Sed voluit tamen breuiter ſingula perſequi, & ſententijs Regis ſententias veterum Patrum opponere.* Pag 127.

Digitized by Google

tias, vt *Cardinalis*: quæ proponit tamē, vt vt ea *Cardinalis* habeat, apud pios & prudentes, non dubitat vim & pondus habitura. Sed *coniecturæ* tamen hæ, vt videntur, ſic *coniectæ* ſunt, vt *Antichriſtum intactum nō reliquerint*, vt petierint eum, fortè etiam læſerint: Nam mutata *Cardinali* mens ſubitò. Subiratus enim, iam vult {*ſingulas perſequi*} perſequi ſe velle ait: Quid hoc eſt? *nonnullas coniecturas è Patribus*, ſeu (vt mauult dicere) {*ſententias, Regijs opponere.*} Et hoc illi {*perſequi*} eſt. Sed an neſcit, de *Apocalypſi*, (& ſiquid præterea eſt in Sacris, argumenti myſtici, & ſubobſcuri) nihil dum ab Eccleſiâ certi præſcriptum, *nec de fide*, vt vno tantùm interpretandi genere, nec alio vti fas, tam ſcilicet explicato, & liquido: nihil vt ab eo diſcedere, nihil vt in aliquo diſcrepare, nefas ſit? Imò, vt quiſque impletas ibi prophetias probabilitate maximâ docere poterit; ita cuíque liberum in ijs explicandis vti iudicio, abundare ſenſu ſuo: dum tamen, fidem ne lædat, &, quæ paſsim alibi occurrunt Scripturæ locis, ne contraueniat. *Patres* quidem ipſi, dum quiſque pro captu ſuo euoluit ibi myſteria, abeunt diuerſi, vt, *quot penè capita, tot ſenſus*; nec hîc in illum tamen Cenſor tam ſeuerus, vt iniquè ferat, ſi idem ſecum non ſentiat. Certè, non vno filo decurrunt, nec alter ab altero exigunt, vt vno: ſinunt, vt diuerſo: nec, in eo tamen lædi pietatem putant. Regi hîc idem cur non licuit? quæ obſeruata ei ſunt, cur non interponere? præſertim, ſi liquida, ſi non interrupta, ſi recurrant in ſe, ſi probabilitate ſummâ Lectori placeant, & ad ſe renitentem pertrahant. Nec committendi hîc cum eo *Patres*, non magis quàm *Patres* committendi inter ſe. Immò edat *Cardinalis*, vel *Eudæmon*, edant ipſi ſimile quid, hoc ipſo in genere, quod Libri illius methodo vim nullam faciat, cuius cohæreant inter ſe partes, primo medium reſpondeat, medium ab imo ne diſcrepet, nihil vſquam hiet, contradictio non emergat, nihil vel incurrat in alia Scripturæ loca, vel fidei analogiam violet. Tale quid, edat de vobis qui volet; pòſt, æquo Marte dimicet. Alioqui, vellicare hic aliquid, ibi arrodere, in tenui labor eſt: & quem Rex *habebit*, addo etiam *ridebit*, pro irrito.

B. ‖ *Quin potiùs Pontificij ſentiunt cum Patribus diſ-*

‖ *Diſceſſio* iam, de quâ Apoſtolus, *2. Theſ. 2.* quæritur quæ, & vnde futura ſit. *A fide?* an *ab Imperio Romano? A fide*, (dicit,

& docet

& docet Rex.) *Ab Imperio*, mauult Cardinalis. Diſcamus *ab Apoſtolo*, qui de ijs temporibus, [a] *Diſcedent homines à fide*. Poteſt tamen vtrumque conſtare. Non enim qui diſceſſionem *à fide* ponit, negat *ab Imperio*. Nec quæ affert ibi tamen, huic probando ſunt. *Impleta imperij tempora*, *Sublatum è medio imperium*, aliud ſonant, quàm *diſceſſionem ab imperio*. Diſcedit ſic Imperium ipſum, non diſceditur ab ipſo. Argumentum verò eius, nihili eſt. { *Si ante Antichriſti tempora diſceſſio, non inueniet quos ſeducat Antichriſtus veniens.* } Vbi, incautus verba Regis poſuit, per quæ periret. *Antichriſti* enim *temporibus fore*, verba Regis ſunt: non *ante Antichriſti tempora*.

[Margin:] ceſſionem illam fore à Romano imperio: neq; fieri poteſt vt vniuerſalis diſceſſio à fide ſit futura ante aduentū Antichriſti, quia tunc Antichriſtus adueniens, non inueniret quos ſeduceret. Pag 128.

[a] 1. Tim. 4. 1.

‖ At, *Antichriſto regnante, perſecutionem fore* dixit *Auguſtinus*. Nec temerè dixit; Quot enim (regnante illo) exuſti, mactati, mulctati ſunt? Verùm ſi detur *Cardinali*, de quo ita valdè laborat, eſſe *diſceſſionem* illam *à Romano Imperio*; nec id tamen in lucro deputabit. Nam, & *à Romano Imperio*, *diſceſſio* iam pridem facta eſt. Vbi enim terrarum iam (quod Apoſtolo ſcribente fuit,) *Romanum imperium*? vbi quæras? vbi reperias, præterquam *Roma* fortaſsis, & in *Pontifice*, *Cardinalis* Domino? Quantillum iam iuris *Cæſari* eſt in *Italiam*, immò in *Italiâ*? Quantillum in *Prouincijs*, quæ tum erant *Imperij*? præterquam ſi fortè quid ei, in *Germaniâ* reliquum eſt, & *Pannoniâ*: nec poſteriore tamen hâc, *Imperij* iure vllo, *hæreditario* potiùs. Niſi, ſi ideo *Romanum* iam *Imperatorem* dicitis, quòd is in veſtrum, (qui *Romani* eſtis) ius totus iam ceſſerit; vtpote, qui ſumat, qui ponat ſecures, veſtro *Romanorum* arbitrio. Quem neque *Papæ vaſallum* ſcribere vos puduit: &, in ipſum *Pontificale* veſtrum inſerere, *Iuramentum fidelitatis*, quod præſtat Pontifici. Quare, quod vidit, quodque agnouit, cuique ſubditus fuit Apoſtolus, *Romanum imperium*, diu iam *diſceſſio* ab eo facta eſt.

[Margin:] B. ‖ *S. Auguſt. l. 20. de Civ. Dei c. 11* Tempore Antichriſti Eccleſiā toto orbe paſſurā perſecutionē maximam *Ex quo intelligere poteſt Rex, Antichriſtum nondum veniſſe, cùm ante eius aduentū, diſceſſio generalis fieri debeat à Rom. Imperio.* Pag. 129.

✦ Fruſtrà, hoc non factum docebit, ex eo, quod *Rodulphum II. Rex, Romanum Imperatorem ſcripſerit*. Quem *Cardinalis* tamen, non ita ſcribit; alieno potiùs nixus exemplo, quàm ſuo, (fortè, quia *obſequium* modò *Pontifici* iurauit, *obedientiam* niſi *Eccleſiæ* iurare renuit.) Ita Regem decuit, ita æquum fuit. Titulum enim hunc ſibi (poſtquam ex illâ *Roma* poſſeſſione pulſi vi partim, partim aſtu Pontificis.) ſemper tamen retinuerunt *Germani Cæſares*. Titulis autem Principem quemuis inſignire,

[Margin:] B. ═ ‖ *Quæ diſceſſio nōdum facta eſt, cùm adhuc maneat Roman⁹ Imperator, ad quem Rex ipſe miſit* Monitoriam Præfationē *ſuam, Dicens, Sacratiſsimo &c. Rodulpho 2'. Roman. Imperatorī.* p. 129.

par eſt, priſcis, ſuis: non inſignire, inciuile ſemper eſt habitum; etſi titulo fortè, res abeſt. Exciderunt (vt fit) multi poſſeſsione ipſâ, tituli tamen ius, titulus iuris manet. *Hiſpanum* quis non ſcribit *Regem Hieruſalem*, etſi regione illâ totâ nihil actu poſſidet? *Gallo* & *Hiſpano*, vtrique *Nauarræ* titulus defertur, & ille partem, & hic: vterque totam non habet. Quanquam quid iſtis moror? Vix quiſquam per orbem Chriſtianum *Princeps* eſt, cui non in titulis ſit, quod in re non eſt. Quare quicquid de titulo ſit *Romani imperatoris*; *ab imperio Romano diſceſsio* facta eſt, vt neque vel eo ſenſu, moretur *Antichriſtum* defectus *diſceſsionis*.

B. ‖ Antichriſtus non extollet ſe tantùm ſuper eos qui dicuntur Dij per quandā ſimilitudinem vel participationem, ſed ſuper omne quod dicetur Deus, ſiue per eſſentiam, ſiue per participationem, ſiue falſum, ſiue verum. Pag. 119.

‖Poteſt ne verò quis tibi (Lector) interpretationem illius loci, [*Quod dicitur Deus,*] aptam magis vel fluentem ſiſtere, quàm ex illo, [*Ego dixi, Dij eſtis*?] Ecqua verò tutior, ecqua neruoſior conſequentia, quàm vt dicantur *Dij*, ab Apoſtolo: quos, Deus ipſe, *Deòs* dixit in Pſalmo? Cardinali tamen ſecus videtur, non tam fortè libenter, quàm neceſſariò. Negare enim non poteſt, extuliſſe olim, etiam iam *extollere ſe* Papam, *ſuper omne quod* (Deo dicente) *dicitur Deus*. Comminiſcendus illi ſenſus alter, qui tamen non perinde fluit; nempe, *Quod dicitur Deus*, id eſt, {*quod per eſſentiam eſt, Deus.*} At niſi ad aliquos qui dicerentur, niſi & ad aliquem, qui dixiſſet, reſpiceret ibi *Apoſtolus*, æquè facilè ei dixiſſe *ſuper omne quod eſt*, vel ſaltem, *ſuper omne quod vel eſt, vel dicitur*.

B. ✠ Quod clarius ſcripſit Daniel c. 11 Deum Patrum ſuorū non reputabit, nec quenquam Deorum curabit, quia aduerſum vniuerſa conſurget. p. 129

✠ Nam, *clariorem* Paulo *Danielem*: & in illâ omnium abſtruſâ maximè Prophetiâ, *clariùs* afferri rem, quàm ab *Apoſtolo*: mirum, ni valdè hoc Lector miretur. Nec efficiet tamen quicquam. An enim, ibi de *Chriſto* vaticinetur *Daniel*, lis adhuc ſub iudice. At de *Antichriſto* hîc *Apoſtolum* agere, fatentur omnes. Vt autem confeſſum, quis ex Controuerſo explicet, ratio interpretandi non patitur. Et hîc læſam ſibi memoriam oſtendit Cardinalis, qui alibi ſcripſit, [a] *Antichriſtum egregium Magum* fore: qui ſi ita futurus, *non extollet ſe ſuper omnem Deum*; non enim ſuper Deum huius ſeculi. Falſum quidem Deum, Deum tamen adorabit & colet. Ita hærent hîc omnia. Poteſt autem, ſi *Antichriſtus* colet Deum falſum, & Deos falſos adorare Pontifex: & tamen *Antichriſtus* eſſe. Nam *Vicarium* ſe nominare, & eum, cuius vices obeat, impugnare,

[a] De Pont. 3. 14.

nare, frequens via: nempe, vt obtendant Regiam authoritatem rebelles, ad Regem ipſum authoritate, ſæpe & vitâ exuendum.

Sed quòd Pontificem hîc { || *Vicarium Dei,* } ſtylo nouo nuncupat, qui ipſe antehac, diu non niſi *Petri* erat, pòſt non niſi *Chriſti*, ſed neque *Chriſti*, niſi *quà mortalis*, non autem, *quà Deus*, adducor vt credam, non in eo memoriâ lapſum Cardinalem. Maius opus molitur: mutabit in doctrinâ. Nam *Chriſtus* quà mortalis, non extulit ſe ſuper Reges terræ: nec *Chriſti* igitur *Vicarius*. Quare, mittendus huic titulo libellus repudij, ſed paulatim, & ſine ſtrepitu: *Vicariatus Dei* aliâ vice ſumendus, quò ita liberè iam extollere ſe poſſit, non ſuper Deum, ſed *ſuper omne quod à Deo dicitur Deus*. Id quidem dicitur, quod verè dicitur. Verè autem id; quod à Deo: nec à Deo *Deus* dicitur, niſi qui ex eorum numero eſt, quos dixit *in Pſalmo Deos*. Nec effugium hic reperit Cardinalis niſi miſerum hoc, *Quod dicitur Deus, id eſt, quod falsò dicitur*: nec ſuper illud tamen *extollitur Antichriſtus*, non enim *ſuper Diabolum*, quem adorabit. De quo viderit Lector. Atqui, non ſuper Deos falſos (ex ſententiâ Papiſtarum & ſuâ) ſed ſuper eos qui à Deo dicuntur Dij, (ex ſententiâ *Dauidis*,) Cæſarem & Reges; extollit ſe, ac per hoc eſt *homo peccati*, *filius perditionis*, ipſe denique *Antichriſtus*.

B || *Romanus autē Pont. ex doctrinâ Catholicorū Vicarius Dei eſt, ac per hoc non extollitur ſuper Deum.* P. 129

✠ *Sedes Antichriſti in Templo Dei* futura, vter & hic ſenſus, magis ad ſenſum Apoſtoli? *Templum*, id eſt, *Eccleſia Dei*: an *Templum Salomonis*, vel *aliud* neſcio quod ibi è ruinis eius & ruderibus denuò inſtaurandum. Poſt exæquatum ſolo *Salomonis* Templum, non reperîmus Spiritum Sanctum in *Scripturis*, præterquam Eccleſiæ, *Templi* nomen vſquam accomodare. Nullum ergo nobis iam inde ab illo diruto *Templum*, niſi Eccleſia. De *Patribus* quidem nonnulli fauent *Hieroſolymis*, ſecuti ſcilicet coniecturas ſuas, vt de *Nerone Antichriſto*: ita tamen vt ſuum hunc, *de fide*, ſenſum non faciant, nec ſi ſecus quis ſentiat ægrè ferant. Secus quidem ſentiunt, nec numero pauciores alij, & verò authoritate ſuperiores.

B. ✠ *Sedem Antichriſti non fore Eccleſ. Cath. ſed templum Salomonis aut certè aliud Templū in ciuitate Hieruſalem, notum eſt ex Apoc. 11.* Pag. 130

‡ Nec erat, vt vni medicinam ibi faceret, quaſi vnus modò extra *Hieroſolymas* Antichriſtū quæreret. Quam tamen illi medicinā facit? *Oecumenio*, qui disertè negat *Hieroſolymis ſeſſurum*, (cuius

B. ‡ *Vnus eſt Oecumenius qui hunc locū exponens negat Antichriſtū, ſeſſu-*

rū in Hieruſalē: ſed videtur locus deprauatus omiſſione particulæ (tantùm) Hic enim author perpetuò ſequi ſolet Chryſoſtomum. Sed neq; tanti faciend' eſt, cùm ſit author recens. Pag. 131.

(cuius ex iure proin maior debet eſſe authoritas) peccatum *omiſſionis* impingit, adhibet *Indicē Expurgatorium*, tanquam *deprauato*, iubet ſuppleri } *tantùm.* { *Non Hieroſolymis: Lege non tātùm Hieroſolymis.* Facilis verò medendi ratio. Pòſt verò etiam vt *recentem* eleuat. *Recentem* autem? Vbi ergo iam, quam nobis toties inculcauit, regula? { *Qui ante annos ampliùs ſexcentos ſcripſit, videat an rectè recens appelletur.*

Quid ergo *Chryſoſtomus*? quem ſic (vt ait) *perpetuò ſequi ſolet Oecumenius*; Etiam idem illi quoque ſupplementum adhibendum *particulæ (Tantùm.)* Nec enim *Chyſoſtomus* aliter loquitur, Latinè quidem aliter: vbi (*Tantùm*) appoſuit interpres, at *Græcè* [illegible], *in Templo, non quod Hieroſolymis.* Haud aliter vetus *Author Chryſoſtomus*, quàm *recens Oecumenius*. Quid *Theophylactus*? *Non in Templo* (& hîc abeſt *Tantùm*) *non in Templo ſpecialiter quod eſt Hieroſolymis, ſed in Eccleſÿs ſimpliciter, & omni diuino Templo. Theodoretus* autem. *Dei autem Templum appellauit Eccleſias:* (caueat autem hîc *Romanus* veſter) *in quibus primam ſedem arripiet. Hieronymus*, apertè rem gerit, vt ſcias, quæ illius hîc ſententia. [a] *In Templo Dei, vel Hieroſolymis vt quidam putant, vel in Eccleſiâ, vt veriùs arbitramur.* Verior ergo ſenſus, in *Eccleſiâ*. Qui *ipſe* (quem vnum affert, pro ſe de Scripturis, locum *Cardinalis*) *de vrbe in quâ Dominus crucifixus eſt*, non in tranſitu perſtringit, ſed excutit ſeriò: & de [b] *Hieroſolymis* intelligendum negat. At *Auguſtinus, incertus* primò (vt ſcias *Templum Iudaicum* fidei rem non eſſe) *an in ruinâ Templi, an verò in Eccleſiâ*, concedit pòſt in ſenſum noſtrum *de Eccleſiâ*, dum expendit idioma Græcum, *ſedebit* non [illegible] *in Templo*, ſed [illegible] *in Templum: quòd ſeſſurus ſit in Templum, tanquam ipſe ſit Templum, quod eſt* (inquit) *Eccleſia.* Quem & *Primaſius* ſequitur, & ſenſum hunc aſſerit *de Tychonÿ regulis* petitum. Habet ergo Sectatores pleroſque, ſententia hæc inter Patres, *de ſede Antichriſti* in *Eccleſiâ*, nec vna hîc hirundo, *Oecumenius*.

a Ad Algaſiam.

b Ad Marcel.

B. ♦ *Pontificē nullo colore Antichriſtū dici poſſe, qui nunquam in Hieroſolymis ſedit, neque à Iudæis pro Meſſiâ habitus eſt.* P. 131

♦ Nec *Iudæi* hîc quicquam obſtabunt, qui Meſſiam ſuum agnituri, etſi vel trans montes *Caſpios* ſederit. Vbi diu iam abhinc natum, & etiamnum ſedere fabulantur. Quare ſedeat modò *in Eccleſiâ Dei*, (etſi nuſquam *Romā* pedem efferat) nihil impedit, quò minus ſit *Antichriſtus*.

B. ‡ *Peccata condonat* (*Papa*) *non*

‡ Quaſi iam *Pontificem* in ordinem cogere velit Cardinalis,

narrat

narrat nobis ſeriò, {*peccata non condonari ab eo, niſi miniſterio Sacramentorum*,} quod tamen, quiuis facit de vulgo *Sacrificulus*: in quo, abſit, vt ea ſit, quæ in *Pontifice* eſt, *plenitudo poteſtatis*. Tum, { *nec animas redimere*, } ſed annon id quotidiè fit è *Purgatorio?* Pretium ſoluitur, pœna remittitur. Et quid eſt, ſi hoc non ſit, *redimere?* Etiam in *Cancellariâ* taxantur ſcelera, taxa numeratur, anima, quaſi excuſſo compede, libera ſtatim euolat. Sed neque { *Articulos condere*.} Immò, *condere*, ſed non *propriè*. Quod autem [a] *impropriè dicitur*, ex Cardinalis regulâ, *iure negatur*. Qui dudum non erant, (ſaltem Catholicis ſuis non erant,) declarando facit vt ſint. *Vocare ea, quæ non ſunt, vt iam ſint*, quid aliud eſt, quàm *condere* vel *creare?* At vt *iudicetur à quoquam Pontifex*, id non concedit, niſi *à Deo*. Non ſponte (credo) ſed *iudicatus* tamen, ab *Othone*, ab *Henrico*, à *Sigiſmundo*, vel (ne detur elabi) eorum operâ, à *Concilijs, Romæ, Sutrij, Conſtantiæ*. Verùm iam *Concilium Conſtantienſe* non ſedet: At, poterit citò ſedere, ſi *Sigiſmundus* ſit. Interim dignatus tamen eſt *Petrus*, apud *Eccleſiam*, facti ſui rationem reddere: ſi dedignetur *Papa*, *Antipetrus* eſt, & (quod perinde apud vos valet,) *Antichriſtus*.

authoritate propriâ, ſed miniſterio ſacram. animas non propriè redimit, ſed peccata eleemoſynis redimere docet. Articulos fidei nō propriè condit, ſed qui ſint articuli fidei declarat. Iudicat omnes, ipſe à nullo iudicandus, ſed iudicandus tamen à Deo. Pag. 131.

[a] De imag. l. 2. c. 21.

‖ Nam nomen {*Serui Seruorum*} nomen eſt, ſine re: immò rem contra. Fac ſuper Cæſaris ceruices prouoluti, ſtantem Pontificem, (Cæſaris, *Dominorum Domini*, olim enim ſic Cæſares:) appone tum nomenclaturam, Hic qui ſic calcat *Dominum Dominorum*, *Seruus Seruorum eſt:* ioco dictum putent, nec niſi per *antiphraſim*, vt *montem à mouendo*.

B. ‖ *Proinde neq; Deus eſt, neque Deum ſe facit qui ſeruum ſeruorum Dei ſe nominat* pa. 131

+ Si verò {*poſt multa tempora venturus Antichriſtus*} parcendum labori vt probetur hoc. Si non negatis, en ex eo quid ſequatur. Quo loco *venturum ſic poſt multa tempora Antichriſtum*, eodem ipſo *Babylone* ſeſſurum legimus. Vobis verò *Roma Babylon*. *Roma* ergo ſeſſurum. *Roma Babylon* eſt, (dicetis ſtatim) ſed *Roma Ethnica*. Immò eo ipſo tempore, quo *Apocalypſis* ſcripta, *Roma* iam tum *Ethnica*. *Poſt multa* verò *tempora*, *Ethnica* non erat, *Ethnica* non eſt. Quare quæ in *Apocalypſi*, *Roma* ſeu *Babylon* eſt, *Ethnica* non eſt, ſed quæ *Chriſtiana* iam facta, *poſt multa tempora* defecit ad idololatriam; vt poſt illa tempora ſedes eſſe poſſit *Antichriſti*. Operæ pretium ergò Rex in eo fecit, vt venturum probaret *poſt tempus non breue*. Longinquitate

B. + *Omitto quod Rex multum laborat vt probet, quod nos non negamus, Apoſtolum loqui de Antichriſto venturo poſt multa tempora.* Pag. 131.

tate enim temporis perit veſtra vobis *Roma Ethnica*. Quodſi *Ethnicam* eſſe eam, non ſinant *tempora longa*; facilis tum coniectura, quam tandem ibi *Iohannes Babylonem* dicat, & quis ibi *Antichriſtus* in *Babylone* ſeſſurus, & quam ob cauſam denique, caſura *Babylon* illa.

B. ‖ *Sed mirum eſt quam variè ludant Aduerſarij in verbo Domini. Nunc enim dicunt verbo Domini Antichriſtum interficiendū: nunc verò contra verbum Domini ab Antichriſto interficiendum. Pa. 132.*

‖ *Spiritus oris Chriſti*, quæritur *verbumne Dei ſit*, an *poteſtas*. Vtrumque, tutò concedi poteſt. Nam & *poteſtas* in *verbo* eſt, addo & *poteſtas ſumma*. Nihil ergo hic opponit *Cardinalis*. Non eſt enim hoc refutare, oppoſitionem facere ſine oppoſitione. Sed & in eo ſibi ludos facit, (vereor autem, ne ſe quoque) dum ei dicto illudit { *verbum ab Antichriſto: Antichriſtum à verbo interficiendum.* } Nam quid impedit, ſi redeant à morte ad vitam, (& redeunt) Teſtes illi, vt, à quo interfecti priùs, eum pòſt rediuiui interficiant? Nec eſt enim tam hebes hic *Cardinalis* vt ſentiat, vtcunque ad tempus, verbum Dei iacere, at penitus ſic interire non poſſe, vt non denuò reuiuiſcat.

B. ✣ *Oportet valdè debilem eſſe ſpiritum oris Chriſti, ſi Antichriſtum ſupra mille annos regnantē conficere non potuit. Pag. 132.*

✣ Tum, illud alterum { *de Spiritu Chriſti debili, qui tot iam annos, Antichriſtum non interemerit,* } Gladiator hoc aliquis fortè culpet, qui vno ſtatim machæræ ictu rem conficit; non *Cardinalis*, qui lentâ morte tam ſcit interire homines; quàm repentinâ; nec interfici modò, qui ſtatim concidit, ſed & qui hauſto odore ſæpe, vel ſpiritu non bono, etſi poſt diuturnum languorem, tandem tamen moritur. Pontifices hoc ſæpe ſenſerunt, vt toti *Romæ* ludibrium debeat, ſi hoc neget. Omninò languor ille, (ſeu malis *debilitatem* dicere) via eſt ad interitum. Viam qui ingreſſus eſt, etſi non properat fortè, tandem tamen ad viæ terminū peruenturus eſt. Interim, à termino ad quem, motus denominari ſolet. Et *Cardinalis ludit* ipſe, dum ſic opponit, { *non dicit, debilitabit, ſed interficiet.* } Vtrumque dicit; oppoſita hæc non ſunt; *debilitando* enim *interficiet*. Scit enim, qui multis vulneribus confoſſus, qui in gradu vltimo ſit *debilitatis*, à morte non multùm abeſſe.

B. ‡ *Satius eſt audire Patres qui per ſpiritum oris, non intelligunt prædicationem verbi, quæ ad ſalutem non perditionem adhiberi*

‡ Simile & illud, { *Prædicationem verbi Dei adhiberi ad ſalutem, non perditionem:* } quaſi non legerit, [a] *Odorem quoq; mortis, ad mortem eſſe in ijs, qui pereunt*; niſi, ſi iam illi in animo eſt, *ſalutem* etiam afferre (ſi poteſt) *Antichriſto*. Nam de *Hieronymo* quæ affert, & *Chryſoſtomo*, rectè conſiſtunt: vbi, vires eius diu

attriuit,

attriuit, momento tandem de medio tollet. Nec hîc quidem igitur, vel *debilitauit Cardinalis*, quæ Rex attulit.

ſolet, ſed poteſtatem Chriſti. Pag. 132.
a 2.Cor.2.16.

Erit Antichriſti aduentus *in ſignis mendacibus*: qualia tam multa in *Papatu*, vt eant in libros molis magnæ. *Mendacia* meritò dixit, nempe quæ, vel *Papatus* ipſius *doctrinæ contraria*, vt ita, vel *in ſignis*, (quæ ipſi narrant) *mendacium* deprecari nequeant. Sunt alia innumera. Vnum ponit Rex, de *Equâ* quâdam apud *Bellarminum* deuotâ, & cùm (*Garnetto* doctior) ſciſſet Hoſtiam ritè conſecratã, certò *tranſubſtantiatã*, de geniculis adorante.

‖ Nec hoc, vel ex doctrinâ veſtrâ verum eſt, *Sacramentum ideo inſtitutum*, vt illud *pecora campi*, vel cognoſcant, vel *adorent*, vel commercij cum eo quicquam habeant. Certè mures ſæpe, non bene obſeratas hoſtias epulantur: non legitur tamen *Troxartes* quis ex eâ gente, qui tantam reuerentiam ſacramento exhibuerit, quantam *Equa* hæc. Hîc *Cardinalis*: non *adoraſſe* quidem Equam ſuam, (putà verâ latriâ) {*mota* tamen *illius membra*} vt etſi non adoraret, *videretur* tamen *adorare*. Atque illud ipſum {*Videri*} ſatis eſſe, vt Chriſtum ibi, *non videri*, ſed *eſſe* omnes ſine dubio intelligunt. At magis æquum erat, mures Hoſtiam, antequam comedant, venerari, aut vt *motus* in illis aliquis *membrorum* foret, proximè accedens ad latriam. Mures quidem manducantes, quàm Equam famelicam.

B. ‖ *Quamuis non ſit inſtitutum Sacramentum vt ab animantibus rationis expertibus adoretur, cùm id fit, Deo membra animalium illorũ mouente, vt Sacramẽtum adorare videantur, præſentiam Domini in Sacram. adeſſe adoratio illa demonſtrat. pa.* 132.

Addit deinde, ex ſacris literis quædam, & coniungit cum Equâ, Vaccas, *Quæ Arcam ferentes non aberrabant*: Aſinam, *quæ humana voce loquebatur*: Cetum, *qui Ionam reiecit in littus*: Coruos, *qui Eliam quotidiè paſcebant*: Leones, *qui Danielem in ſpeluncâ non attingebant*. Sed, inæquale hoc iugum eſt: aliquâ tamen ex parte æquale fuiſſet, ſi *Vaccæ* Arcam (vtpote *Scabellum* Domini) *adoraſſent*. At neque in *Vaccis*, nec *Aſinâ*, non in *Ceto*, nec vel *Coruis*, vel *Leonibus*; nuſquam hîc *adoratio* eſt, non vel duliæ ſpecies aliqua: nedum, qui in *Equâ* fuit, deuotionis ardor. Ardorem dico, quòd ſic pabulo neglecto accurrerit, quòd tam humiliter deuotionem exhibuerit, quòd tam diſciplinatè *membra mouerit*.

✣ Sed nec *indomita Equa*, hæc; vt *Vaccæ*: quo minus mirum: Vidimus enim condocefactum hîc apud nos equum multi, qui ſigno dato, de genibus, quemcunque innuiſſet ei Dominus confeſtim adoraſſet, citra tamen miraculum omne. Ibant

B. ✣ *Idem enim Deus fecit, qui fecit vt vaccæ feræ & indomitæ dimiſſis vitulis ſine vllo Rectore arcam Dei ferrent.* 1. Reg. 6. Pa. 133.

Vaccæ arcam ferentes, ibant relictis vitulis ſuis mugientes, ibant rectâ, nec *domitæ* tamen, nec doctæ viam. Nihil hîc doctrinæ contrarium, nihil niſi verbo Dei congruum inprimis. Naturam quámque, vel belluinam, dirigi ab eo, qui naturæ ſuæ cuíque author eſt. Monuit autem eo, vel *Iſraëlem* ipſum (quod totidem penè verbis expreſsit *Eſaias*) a *Boues cognoſcere, cognoſcere & aſinos præſepe Domini ſui, at illos, ſtirpem infælicem, Deum viuum ſupremum ignorare.* Nec ire quò dirigit; cùm *Vaccæ* tamen rectâ eant, ad deſtinatum à Deo *Arca* locum.

a Eſ. 1.3.

B. ‖ *Et qui fecit vt iumentum aliquando loqueretur & Prophetæ inſipientiam redargueret. Num. 22. Pag 133.*

‖ Sed neque, ſecundum, de *Aſinâ* quadrat; quadraret, ſi vel *Angelum adorâſſet Aſina*, ſicut *Equa*: vel *Equa* locuta, ſicut *Aſina*, hæreticorum incredulitatem arguiſſet. Vbi tamen, nimio plus tribuit Cardinalis *Equæ*, quàm *Aſinæ*. *Aſinæ* ſat erat, ſi *argueret*; Equæ autem, non id ſatis, niſi & *triumpharet*, mirum autem, ni & *Io Pæan* canat miraculo huic, *Equæ triumphantis*. Mirum autem quòd ſic (vt eſt in fabulâ) venerata iam, non & guſtârit de eâ pauxillulum, præſertim cùm ieiuna eſſet, & quod maius eſt, famelica. Quidni autem, id detur liceátque *Equæ* huic *triumphanti*, quod ſæpe compertum eſt licere, *muri trepidanti?* At (quod erat inſtituti diuini) in *Aſinâ loquente*, habemus in ipſo verbo. b *Petrus* enim cõſilium Dei explicat, in *Aſina* ore aperiendo, vt, illud ſine dubio non fuerit doctrinæ contrarium.

b 2. Pet. 2.16.

B. ✠ *Et qui Ceto mandauit vt Ionã euomeret. Ion. 2. Pag. 134.*

✠ Quodſi & de *Ceto* dicendum: nec ibi contrarij quid. Nam quis typum fuiſſe neſcit *Seruatoris*, triduo abſorpti quaſi à ſepulchro, tertio pòſt die inde, quaſi de ventre *Ceti*, erumpentis? atque hoc, c *Seruatore* ipſo interprete.

c Mat. 12.40.

B ‡ *Et qui coruis præcepit, vt ad Eliam panes & carnes bis in die deferrent. 3. Reg. 17. Pa. 134.*

‡ Etiam in *Coruis*, illuſtre emicat diuinæ prouidentiæ exemplum, quæ non ſolùm d *pullos coruorum paſcit*: ſed per eos, paſcit, qui *pluris illi ſunt, quàm corui multi*. Id quod, & ſingulari ſolatio Eccleſiæ fuit, & nobis eſt: Ei nos Domino operam ponere, cui vſque adeò cordi & curæ ſumus, potiùs vt, per volucres voraces illas, (notæ infimæ, & infauſtæ) paſcendi; quàm vt fame nobis pereundum ſit. Quod & aptè non minùs apud e *Iobum* dicitur, *Vbi* quis Deo famulatur, *etiam cum lapidibus agri ei, etiam cum feris, pacem fore.* Sed neque *Cetus*, (poſtquam rectus iam in littore ſtaret) *Iona* diſcedens inclinauit ſe: Neque *Corui*, antequam eſcam apponerent, *Eliam*

d Pſal. 147.9.

e Iob 5.23.

liam venerati ſunt: vt deſit ſemper, quod in hac collatione caput eſt.

|| Iam à *Leonum* inſultu, ab hominum *Leone* quouis efferatiorum pernicie, liberati populi Dei, paſsim extant exempla per ſacram vtrámque paginam; vt mirum *Pauli* quoque *Viperam* agmen non clauſiſſe. At id ſcire volumus Cardinalem, nobis hic *Danielis* & *Pauli*, (& ſiquæ præterea ſint eiuſdem generis ab vltimo diſcrimine) liberationes, nullo modo doctrinæ ſacræ contrarias, videri. Nobis (inquam) *Sereniſſimi Regis* IACOBI ſubditis, qui, ſub Rege hic noſtro, & cum Rege, adhuc viuimus. Cui enim id noſtrum vnquam excidet? cui in memoriâ ſemper non hærebit? quis noſtrum *miſericordias Domini, non cantabit in æternum*? qui, nos, non ita pridem inſigni miraculo (cuíque ſimile vel ſecundum per vniuerſam ſeculorum ſeriem, nec præcedentem extitit, nec ſubſequentem extabit vnquam) nos (inquam,) *Regem* ante omnes, *Reginam* à dextris, Summę ſpei *Principem*, Regiam ſobolem, Familiam, Regni denique Ordines omnes & Gradus, de ſuffoſſâ pulueris vi tantâ, & igne iam iámque accendendo, liberauit. Triſtior illa longè, & formidoloſa magis *ſpelunca*, quàm de quâ *Daniel* ereptus. Non *Leones* in veſtrâ hac, vel *vipera*; homines quidem ibi ſpeciê, ſed Cardinalis doctrinâ, de hominibus feræ facti, (doctrinâ de quolibet *audendo cùm vires aderunt*: aderant autem tum, aderant, quæ in diſploſo Igne ſunt, vires omnium maximæ) feræ (inquam) facti, immò feris peiores, vt præ illis, *Leones* non *Leones*, nec *viperæ ipſa, vipera*. Ecqui enim in ſubterraneo illo *Danielis* ſpecu *Leones*, ſimile quid facturi erant? Ecquid ſimilem vt illi ſtragem edituri? (Appello Cardinalem) ni Deus auertiſſet, ni ſucceſſu caruiſſet ſcelus: Vtrobíque quidem *ſpelunca*: verùm in noſtrâ hâc, non *Leones*, *Dæmones* ipſi potiùs: Vtrobíque etiam, qui eruti ſunt, *Danieles*, vt non poſsit in obliuionem venire nobis, vnquam, vel *exemplum doctrinæ* illius, vel *doctrinæ exempli*. Atque, (vt redeam, vnde me abripuit *ſpelunca* illius mentio) & claudam locum, ſed aliter tamen, quàm Cardinalis. Etiam *Arca Domini* ad hoc inſtituta eſt; etiam *Prophetæ*, addo etiam *Vaccæ*, *Balenæ*, *Corui*, *Leones*, animantium genus omne, vt in ſalute populi ſui, eluceat Dei tum potentia, tum gloria, quæ tanto

B. || *Et qui Leonib. iuſſit vt Danielem non attingerent.* Pag. 134.

tanto magis elucet, quanto infirma magis inſtrumenta ſunt, quanto magis deſpicatur, per quæ ſalutem hanc operatur in medio terræ: ídque, cùm vires inimicis eorum, adſunt maximæ, ipſiq; viribus ſuis maximè præfidentes. Totum verò, hoc; quò, in eo ſtultitiam arguat eorum, qui, homines cùm ſint, eóque, brutis ratione præſtent, ac plus ſapere deberent; vſque adeò deſipiunt tamẽ, vt, non aliter, ad *bruta* quàm ad *Magiſtros*, ablegandi ſint; cùm, & feræ interdum ipſæ, Dei nutu, feritatem exuant; vbi homines à Deo humani facti, ipſi in feras degenerant, adeóque feras ipſas feritate longè ſuperant.

Cap. 10.

Ad Caput Decimum.

B. * *De Sede, & duratione Antichriſti.*

B. ‖ *Non eſt idem, Beſtia, quæ deſcribitur, cap. 11. Apocalyp. & Meretrix Magna, quæ deſcribitur, cap. 17. Pag. 135.*

* *De Sede, & duratione Antichriſti.*

DE ‖ *Sede Antichriſti*, non difficilè conueniret, ſi eandem rem ſignificaret, *Beſtia, ca. 11°. Meretrix, c. 17°. 18°. 19°.* Eandem ibi rẽ ſignificari negat *Cardinalis*, dum hæc ſalutauit modò, & perſtrinxit leuiter: quæ Regi diu multumq; meditata, interiùs, multò meliúſq; perſpecta ſunt. Semel (vt videtur Cardinali) *Antichriſtus* comparet, in vaticinio illo, idque, *ca. 11°.* Res verò ſecus ſe longè habet. Vna enim, eáque continua, nec vſquam penè viſionum interrupta ſeries, euincet facilè; non tam leuiter tranſiri, inſiſti diutiùs in *Antichriſti* negotio, tanquam de quo admoneri Eccleſiam, vel vnicè, vel certè maximè, intereſſet. Nec *11°.* tantùm, ſed & *13°.* ac *14°. 16°.* etiam, & *17°.* Regnum eius deſcribi. Nam de *18°.* nemini dubium eſt.

Nec operoſum erit, hâc de re, ex iſtorum Capitum reciprocâ quadam, (tum quoad res, tum quoad phraſes ipſas terminoſque) cohærentiâ, coniecturam facere. Nam in 11°,
a Verſ. 7. [a] *aſcendit ex Abyſſo Beſtia, duratio Regni eius triennium, & ſeme-*
9. *ſtre.* At 13°. *Beſtia eadem*, iterum de [b] *nomine* deſcribitur: ite-
b Ver. 1. c 5. rum autem duratio, per [c] *menſes quadraginta duos*, qui *annos* itidem *tres* conficiunt *cum ſemeſtri.* Vtroque ergo hoc capite tenemus *Antichriſtum*, nec *Cardinalis* hoc negat. Eodemque
d Ver. 15. 16. 17. poſt 13°. [d] *de Imagine Beſtiæ* mentio fit, déque *Numero*, nec cui-

quam

quam emendi vendendiue futura copia, niſi, qui characterem Beſtiæ, vel manu dextrâ, vel fronte ſuſceperit.

Decimo autem *quarto*. In cælis gaudium eſt, & gratulatio. Gaudij verò cauſâ, hijs verbis, [a] *Cecidit, Cecidit Babylon Ciuitas magna, quæ vniuerſam terram potauit calice fornicationum ſuarum.* Sed, vt ſcias, eandem inibi quoque rem premi, mox & illud repetit, [b] *Siquis Beſtiam adoret, eiuſue imaginē, & ſuſcipiat in manu, vel fronte characterem eius*, (de quâ priùs meminerat,) *vt eadem planè*, hoc quoque Capite ſit Beſtia quæ paulò antè fuit, decimo tertio præcedente. a Ver. 8. b Ver. 9.

Iam, 16^v^. eandem incudem tundit. Effuſâ enim per Angelum, phialâ primâ, *Occupat eos lues grauis, & infeſta, ſuper quos Character Beſtiæ, quiue imaginem eius venerati eſſent.* Pòſt verò, eodem ipſo capite legas, & [c] *Phialam quintam*, in eiuſdem ipſius *Beſtiæ thronum* ipſum infundi. Nominatim autem, verſ. 19. ibi dicitur factum hoc, quod, *reuocata Deo in memoriam magna Babylon, quo miſceret ei in calice, de vino furoris iræ ſuæ.* c Ver. 10.

Ineunte autem, *cap. 17°.* ipſo ſtatim exordio, idem ille Angelus, qui *16°.* vnam de ſeptem phialis habuit, quíque earum primam in illos effuderat, (qui Beſtiam venerati, eiuſque characterem admiſerant:) idem (inquam) ille, pollicetur *Iohanni*, iam oſtenſurum ſe ei, [d] *iudicium Meretricis Magnæ, ſedentis ſuper aquas multas, cuiuſq; vino ſcortationum inebriati Orbis incolæ.* Quæ & ipſa verba habes de *Babylone, cap 14°.* Tum, eodem ipſo Capite ſic affatur *Iohannem* Angelus. [e] *Quid miraris! Oſtendam tibi myſterium mulieris, adeoq; & Beſtiæ, cui inſidet.* Eadem verò ibi Beſtia. Beſtiæ enim illi *7. capita, 10. cornua*, per omnia vti illi ipſi, quam *13°.* [f] antè Capite deſcripſerat. Subdit autem, [g] *Beſtia quam vidiſti, fuit, & non eſt, & aſcendet ex Abyſſo*: quæ & ipſa verba, *Aſcendet ex Abyſſo*, cap. 11. [h] referuntur, ſatis vt inde liqueat, non *duas* ibi Beſtias, ſed vtrobique per vtrámque, tam quæ in *11°*. quàm quæ in *31^v^*. capite, *eandem rem* denotari. Atq; hæc iam, (quam ita breuiter obiji) connexio capitum, annon luculenter oſtendit *vnam* hîc eandemq;, per quinq; illa capita, 11um. 13um. 14um. 16um. 17um. Beſtiā: nec *vnā* in vno, in alio *aliā*? (Cùm, & repetatur in [i] pleriſq; nomen ipſum *Babylonis*.) An verò cum *Cardinale*, in *11°*. ac *13°*. alterius Beſtię, *Babylonis* item alterius deſcriptio ſit, quàm, quæ eſt in tribus reliquis: (vt *Ba-* d Ver. 12. e Ver. 7. f Ver. 2. g Cap. 17. v. 8. h Ver. 7. i Cap. 14. 8. 16. 19. 17. 5.

bylon ibi gemina, vtraque tamen *Roma* :) Horum quid ſit, aut vtra magis ad methodum,ſeriemque contextus interpretatio, videat æquus Lector,viſâ re iudicium ferat.

B. ‖ *Rex conatur eludere Scripturæ ſententiam, quòd in eis numerus certus pro incerto accipiendus ſit.* Pag.136.

‖ De *duratione*, certamen iam nouum, vbi *triennij ſpatium, & ſemeſtris* ponitur. Dixit ibi Rex, *numerum poni certum pro incerto*, quod eſt apud Prophetas, non infrequens. Non apud Prophetas. Nec apud *Iohannem* ipſum Quod fatetur hîc Bellarminus, (nec *Ieſuitæ* negant) vbi *millenarius annorum* (poſt quem ſoluendus Draco :) vbi 144000. (eorum qui ſignati in fronte) *certus* in ſpeciē numerus, re *incertus* tamen. Æquè autem horum vterque, definitè poſitus, atque ille. Cur ergo hij *incerti* ſint, ille ne ſit?

B. ✠ *Sed id ſolet habere locū cùm vnus aliquis numerus, iſque perfectus aſſcribitur. At hoc loco cùm tēpus Antichriſti accuratiſſimè deſcribatur, per annos, per menſes, & per dies, mirum eſt ſi cui numerus certus pro incerto poni videtur.* Pag.136.

✠ Magnum verò diſcrimen, ait Cardinalis. *Triennium enim hoc, & ſemis Antichriſti, etiam per quadraginta duos menſes explicatur magis*: quare, hic ſine dubio certus. Colligat verò ſe paululùm, parùm hîc intereſſe ſentiet. Nonne etiam & ſignatorum numerus, poſtquam ſummatim poſitus, quoad tribus vniuerſas : iterum, pòſt, per partes ſigillatim enumeratur, quoad ſingulas? Nomina autem ipſa ſingularum tribuum expreſsè ponuntur ibi, & ad nomina ſingula ſigillatim 12000 pòſt autem, ſummis coniunctis denuò, 144000. Tam verò accuratè hoc, & quaſi per minutias, cuiuis vt perſpicuum ſit, non minùs exactè ſignatorum ſummam, per partes ſuas, quàm *Antichriſti* annos, per menſes ſuos explicari. Quod autem *id ſoleat habere locum*, vt numerus integer ſeu perfectus habendus ſit pro incerto, (vt quadraginta menſes, vt trienniū) fractus autem pro certo, (vt quadraginta duo menſes, vt trienniū cum ſemeſtre) minus enim in ſpeciē, certi numeri qui fracti: certiores, qui integri: gratis id dicitur à *Cardinale* : nec ſolet habere fidem, niſi vbi *Cardinalis*, pro *Pythagorâ*. At, illa magis Lectorem mouere poteſt ratio, cur numerum ibi dimidiatum *Iohannes* addiderit: quòd, à *Daniele* (cuius vbique ferè imitator eſt,) loquendi modum illum mutuetur. Vix enim reperias apud *Iohannem*, phraſin aliquam : niſi, vel ex *Daniele*, vel ex alio aliquo Prophetâ deſumptam. Poſtquam enim, ità *Daniel* de Chriſti aduentu primo, *cap.9.verſ.vlt. Hebdomadâ vnâ fœdus firmabit cum multis, medio verò hebdomadæ illius, ceſſare faciet oblationem & Sacrificium*: Ad eundē modum, *Antichriſti* tempus deſcribit *Iohannes*, quaſi

quaſi medio annorum *ſeptenario*, (qui numerum facit *annorum trium*, *& ſemiſsis:*) medio autem poſteriore; venturum: quo, nouiſsima tempora deſignare voluit.

Ergone (inquies) toto illo tempore regnabit *Antichriſtus?* Certè non ſine *Apoſtolo* diceret, qui id ita diceret. Iam tum enim, cùm ad [a] *Theſſalonicenſes* ſcriberet *Apoſtolus*, *capiſſe* dixit *operari myſterium iniquitatis:* nempe, quaſi fundamenta prima poni Regni *Antichriſtiani*, per, quæ tum inualeſcere cæperunt, opinionum portenta, & vitæ morumque corruptelas. Nec id planè tamen; nec, niſi ſublato (quod tum obſtitit) impedimento *Romani Imperij*; fore enim, vt cùm *Româ* exactus *Imperator*, tum demum thronum ſuum planè capeſſeret *Antichriſtus.* Qnanquam, & ita voluit, *mediâ ſeptimanâ* tempus illud circumſcribere, vt ſcirent definitum à Deo tempus Antichriſti, nec ſpem omnem abijcerent pij, quaſi, ſine fine ſæuiturus in eos eſſet: nec, vel ille ſæuitiæ, vel ipſi expectationis ſuæ terminum habituri. Interim, tam calidè atque acriter inſectatur hîc *Beſtiam* ſuam Cardinalis, vt in medio æſtu, exciderit illi confeſſio hæc. {[b] *Capite 17°. deſcribi à Iohanne, excidium Romani Imperij propter perſecutiones in Chriſtianos,* quibus ſæuitum fuerat in Martyres Româ adhuc Ethnicâ:} parum ſui hîc (vt videtur) memori, qui [c] paulò antè, argumēto hoc vſus fuerat, *necdum veniſſe Antichriſtum, quòd, excidium Romani Imperij nondum adueniſſet.* Nondum autem aduenisse illud, *quòd Rex, Rodulphum II. Romanorum Imperatorem ſcripſerit.*

a c. 2. 7.

b Pag. 135.

c Pag. 129.

‖ Atqui infœliciter pòſt pugnat Cardinalis, dum ſe docet non repugnare Scripturæ, cùm diebus 45. pòſt triennium illud cum dimidio, exactum mundi finem fore affirmat, atque ita finem *incertum non fore*, quem tamen Chriſtus, *incertum fore* dixerat, Infœliciter (inquam.) Nullum enim hîc reperit ſuffugium, vt ictum declinet, niſi vt recipiat ſe à tergo *Hieronymi*, cumque interponat, & opponat Chriſto, quò ſic, plagam ne accipiat. Miram autem reſpondendi rationem: *Chriſti* ipſius ſententiæ, neſcio quot locis repetitæ, Patris vnius ſententiam neſcio quam, obijcere; cùm Cardinalis tamen ipſe, non ſic ſemper habeat *Patres*, quin ex illis quenquam, ex cauſâ minùs aptâ, ſæpe reijciat. Tametſi, nec multum illi, in *Hieronymo* præſidij eſt, qui recipit ſe ad *diuinam ſcientiam*,

B. ‖ *Siquid hæc argumentatio valet, aduerſus Hieronymum potiſſimū valere. Ille enim Beatus (inquit) qui* interfecto Antichriſto dies ſupra numerum præfinitū 45. præſtolatur, quibus eſt Dominus venturus, &c. *Hæc ille magn*[9] *Pontificum.* P. 138.

 pro

pro ſilentio illo ſuo, & *Regni dilatione*. Vnde autem illa magis manifeſta, quàm ex Chriſti ipſius ore, in quo *ſcientiarum omnium theſauri abſconditi?* qui, dum incertum diem illum dixit, ſilentium nobis indixit, de certo dierum numero, illi præfiniendo. Quicquid ergo hic ſenſerit *Hieronymus* (aſcriptus ad hanc iam rem repentè inter *Pontificios*) vt hic res ſe habet, vt verba Chriſti tam clara, tam diſerta; liberum erit cuiuis ſecus ſentire; liberum autem (vt initio dixi) in totâ hac quæſtione, in quâ nihil dum vel *Synodus* vlla definiuit, & *Patres* ipſi libertatem ſibi ſumunt, in ſenſu ſuo abundandi: &, quam ſibi ſumunt, nobis non grauatè faciunt.

Col. 2. 3.

B. ‖ *Nos enim verè neſcimus diem atq; horam iudicij. Illi autem qui Antichriſti temporibus in viuis inuenientur, facilè ſcire poterunt non longè abeſſe diē iudicij, & mundi conſummationem.* Pag. 138.

‖ Sed, Euangelio tamen adhuc, ſed Chriſto, qui diem dixit ignotum, nondum ſatisfactum eſt. En ergò gloſſam, nouitiam & nuperam. Primùm non de *die* quidem & *horâ* nos, at de *tempore* tamen, *certos* finit eſſe *Cardinalis*: qui nuper phanaticos quoſdam, error valdè exercuit. *Tempus* quidem deſignari poſſe putant, (*annum* putà, aut quod *abſit ab eo tempus non longè*) tantùm de *die* & *horâ*, diuinæ ſcientiæ relinquunt. At, (qui toties delirat de Abbato) annon ille hæc ſua debet *Napiero Scoto*, de Regis ſubditis vni qui ſcripſit in *Apocalypſin*? annon ab eo hæc mutuatus? Qui, quanquã de *die* & *horâ*, deprecatur, tanquam ignotis vlli; tamen, tempus aliquod ei propinquum, (*annum* fortè) & ſignari putat poſſe, & verò ſignat ipſe. Verùm, cùm verba illa Chriſti, ita vidit lucis plena, vt ne hâc quidem nebulâ offundi poſſent; eò ſe pòſt recipit, vt dicat, *poſt dies 45. forè iudicij diem & mundi conſummationem*: *fore, id eſt, non longè tum abfore.*

B. ✠ *Sed neque illi certò ſciēt diem atque horam, quoniā etiamſi dies 45. expectandi erunt poſt mortem Antichriſti, tamen Scriptura non dicit diem iudicij non eſſe longiùs prorogandum. Itaque ſcient illi diem iudicij non eſſe expectandum ante diem 45. ab Antichriſti cæde, ſed*

✠ Tandem autem excreat, & apertè loquitur {*etiamſi dies 45. expectandi tum erunt poſt mortem Antichriſti, tamen non id in Scripturâ dici, diem Iudicij non eſſe longiùs protrahendum.*} Non eſſe longiùs protrahendum? *Non longiùs*, non plures dies quàm 45? Quare 45. illi iam dies, hoc ſibi volunt, *non expectandum diem iudicij ante diem 45. ab Antichriſti cæde*; ſed, *an diutiùs differendus ſit, id verò, qui tum erunt homines, ignoraturos.* Erunt ergo dies illi 45. 45. &, neſcio quot, plures, ac ne *Cardinalis* quidem ipſe ſcit, *minor Pontificius*, ſed nec *Hieronymus* etiam, quem ex non magnâ cauſâ {*magnum Pontificium*} ſubitò creauit. Quo reſponſo, nec bonum ſe *Theologum* præſtat *Cardinalis*,

lis, neque verò *Iuriſtam* bonum. Non *Theologum*. Nam, quæ propter electos à Deo promiſſa fiunt, (vt *breues futuros dies illos* pollicetur [a] ſeruator *propter Electos*) ij, vt plures iam fiant, neſcio quot plures, *Theologia* non patitur. Nec ita vnquam feſellit Deus ſuorum ſpem, vt cùm præſtituiſſet illis diem, quo liberandi eſſent; eo ipſo die non liberârit illos, liberârit fidem ſuam; ſed elabi fineret diem illum, & alio pòſt, effectum dederit. Non cadit in Deum protelatio hæc. Porrò, qui certum tempus deſignari poſſe valdè vellent, (nempe qui domum *Eliæ* ſequuntur) & *bis mille annos* Meſsiæ aſcribunt; tamen, & illos, in *Electorum gratiam*, vno ore aiunt *abbreuiandos* fore. Atqui protelandos, & annis annos, dies diebus adijciendos, *Theologorum* nemo, vel legit, vel audiuit. *Longiùs* ergo *prorogare*, diutiùs differre, (quod hîc facit *Cardinalis*) id quidem, *Theologiam eſt* euertere.

an diutius differendus ſit, ignorabunt. Pag. 139.

a Mat. 24. 22.

Nec vel *Iura* ipſa hoc patiuntur; vbi, *reſtringi odia, fauores conuenit ampliari.* Quòd verò dies pauci, tempus breue ſit, fauori id fit *Electorum*. Pauciores ergo dies ſunto, tempus breuius; & hoc æquum eſt: vt vel plures illi, vel hoc longius ſit, id verò ne fiat, ius ipſum intercedet.

Rectè ergo concludi poteſt locus hic; Et loco huic *Apocalypſe*ω*s*, & verò etiam voto *Authoris* eius, *Diui Iohannis*, ex diametro repugnare *Cardinalis* gloſſam. Sic enim verbis libri ferè nouiſsimis, *Qui teſtificatur hæc dicit, Amen, venio citò.* Cui *Iohannes, Amen, Etiam veni, Domine Ieſu.* Apoc. 22. 20.

Nec malè tamen vel ſic cadit gloſſa hæc noua, ſed in rem noſtram, ſatis cōmodè. Venit enim eâ, *Cardinalis* in ſententiam noſtrã vnà, vnà incurrit in *Hieronymum*. Nam, ſi *45. dies* iſti plures etiã fortè ſint, quàm *45*. ergo *numerus* hîc *certus, pro incerto*. Tum, neque *Quinarius* hic, *quadragenario* additus, facit vt *certus* ſit. Nec ergo *menſes duo, quadraginta menſibus: nec ſex menſes, triennio* additi, facient vt, vel ille ſit *certus*. Non enim, quadratus hîc numerus eſt *quadragenarij*, qui *incertus* interdum eſt, ex ſententiâ *Cardinalis*: Eſt & fractus alter *quinarij*, qui, *numerum Cardinali certũ* ſemper reddit. Antè quidẽ reddidit, at iam non reddit, diſcedit enim interdũ à ſe. *Longiùs* autem *producere* iam tempus hoc, dies hos augêre, id perinde eſt, ac numerum hunc, qui paulò ante *certus* erat, *incertum* iam eſſe confiteri.

Cap. 11.

Ad Caput Vndecimvm.

B. **De Enoch & Eliâ.*

**De Enoch & Eliâ.*

B. ‖ *Non eum primus excogitauit, ſed à Bedâ deſumpſit.* Pag. 140.

IN ‖ Quæſtione *de duobus Teſtibus*, ſaltem hoc habet Rex, vel ex ore ipſius Cardinalis, ne pro *Nouatore* habeatur, vt qui non ſuo* de cerebro iſta confinxerit, ſed *Bedam* ſecutus ſit. Qui ipſe *Beda* non *excogitârit* tamen, nec de ſe iſta dixerit, ſed *Ticonium* ſecutus ſit. [a] *Cuius quidem Authoris & nos in hoc opere ſenſum ſecuti.* Authorem, è *ſeptem regulis* ſuis ſatis inſignem, quem & in alijs, nec *Auguſtinus* ipſe ſequi ſit dedignatus. Et verò etiam in hac ipſâ interpretatione, vt in ijs Commentarijs legimus, quæ inter *Auguſtini* opera habentur: niſi vnus idémque hic Author ſit, alio atque alio nomine. [b] *Apocalypſin* quidem & *viuaciter intellexit, & veridicè ſatis, Catholicéque diſſeruit.* [*Duobus Teſtibus*] id eſt, *duobus Teſtamentis.* Sic [c] Auguſtinus, *Qui ſtant, ait, non qui ſtabunt, & habent ait, non habebunt. Hoc ideo dicit, quia tempus quod nunc agitur, ſignificauit.* Tempus, quod nunc agitur: non olim agetur, ex mente Cardinalis. Et ex *Auguſtino* [d] Primaſius. [*Duobus Teſtibus.*] *Quod eſt enim Iohannes, hoc, duo teſtes, id eſt, Eccleſia duobus Teſtamentis prædicans & prophetans. Et habent, ait, non habebunt, tanquam modò non habeant.* Et pòſt. *Proinde quod non de futuris, ſed de præſentibus loquitur dicens, Hÿ ſunt duo candelabra. Quod poteſt de Eccleſiâ accipi, quæ duorum Teſtamentorũ lumine radiata formatur.* Auguſtinus ibidem. *Duo Candelabra, Eccleſia vna eſt, ſed pro numero Teſtamentorum, duo. Nam Zacharias vnum Candelabrum vidit ſeptiforme, & has duas oliuas* (id eſt) *Teſtamenta, infundere oleum Candelabro, hoc eſt, Eccleſiæ.* Et paulò pòſt, *Duorum dicit vnum corpus, & aliquando corpora, vt numerum Teſtamentorum ſeruaret, & Eccleſiæ vnum corpus oſtenderet.* Et, quod omne fert punctum: *vnde, excluditur omnis ſuſpicio quorundam, qui putant hos duos Teſtes, duos viros eſſe.* Quæ *Bedam, Primaſium, Auguſtinum, Ticonium*, Authores habuit, ea verò *nouitatis* inſimulari non poteſt.

a Bed. Prolog. in Apocal.

b Ibid.

c Homil. 8. in Apocal.

d Lib. 3.

‖ Nam

|| Nam Cardinalis ſententiam, *Beda*, nec niſi finitâ demum totius viſionis expoſitione ſuâ, refert: nec vt, vel *Patrum*, vel *communem* tum *ſententiam*. Sic enim, *Quidam duos Prophetas* Enoch & Eliam *interpretantur*. *Quidam* autem *ſic* interpretantur, nec de plurimis dici poteſt: potiùs enim tum dicendum erat, *Quidam* aliter (de ſuâ ſcilicet ipſius) et de *Patribus* plurimis *Beda* nunquam tam frigidè loqueretur, vt *quoſdam* modò diceret. Et in eâ ipſâ quoq; ſententiâ referendâ, non reſurrecturos denuò duos illos aſſerit; Sed [a] *redinſtaurandum demum certamen à Sanctis, qui latebrarũ præſidio velut mortui credebantur, qui pro vnius compage corporis ijdem prophetæ reſurgere dicantur.* Ita refert eam modò *Beda*, nec è re Cardinalis refert: relatam in medio relinquit.

B. || *Beda verò etiamſi ſpiritualiter ita exponit, tamen adiungit communẽ aliorũ ſententiam quòd 2. illi Prophetæ, ſint Enoch & Elias.* Pag. 140.

a In Apoc. 11.

✠ Nec *refellit* quidem, ſed tamem *non refellendo*, *non approbat*. Nam ſi *approbâſſet*, poſuiſſet eam pro ſuâ, quam ipſe (non autem eam) ſecutus eſt. Malè ergò {*non refellit*, *& non refellendo approbare viſus eſt.*} Immò non acceptauit in ſuam, & non acceptando viſus eſt *refellere*, ſaltem reſpuere.

B. ✠ *Neque Beda refellit, & non refellendo approbare videtur.* Pag. 140.

✠ Sed nec apud *Patres* quos nominat, tam hoc liquidum eſt, de *Enocho & Eliâ Teſtibus*, Antichriſto regnante. *Hilarius* enim (qui ducit agmen) *Enochum* reijcit, & pro eo *Moſen* ſurrogat; idque [b] *licèt* (inquit) *variæ vel de Enocho, vel de Ieremiâ plurimorum extiterint opiniones.* Alios enim venturos exiſtimare, *quàm qui ad ſponſionem fidei veniſſe conſpecti ſunt, nempe* Moſen & Eliam (hoc eſt illi) *veritatis fidem, ſenſus noſtri opinione corrumpere; & vltra Euangelicam veritatem opinari.*

B. ‡ *Patres, qui hoc docent hi ſunt.* Hilarius, Hieronymus, Chryſoſtom. Origen. Lactant. Auguſtin. Theodoret. Primaſius, Hippolytus. Pag. 139. 140.

b In Mat. can. 20.

Hieronymus, qui ſecũdus, nec de *Eliâ* ſatis certus. Mihi ne credat lector, credat [c] *Ruperto*, *De Aduentu Eliæ quicquã definire non auſim*, (& hoc poſt annos iam mille penè ducentos) *quia videlicet Doctorum alij, quibus omnes ferè conſentimus, credunt eum ad literam venturum, & reſtituturum omnia, ac mortis debitum perſoluturum. Alij verò nequaquam. Quibus vir illuſtris. B. Hieronymus conſentire videtur, dicens, Quanquam multi ſunt etiam noſtrorum, qui credunt eum ad literam venturum, ac mortis debitum perſoluturum: Cæterùm Dominus interrogatus ab Apoſtolis de aduentu Eliæ, reſpondit, Elias iam venit, & non cognouerunt eum, Iohannem in Eliâ volens intelligi. Veruntamen ſiue ipſam Eliæ perſonam, ſiue vt alij volunt, prophetiam promitti magis verum ſit, &c.* Hæc *Rupertus.*

c In Mal. 4.

tus de *Hieronymo*, nec ipſe tum certus de veſtro hoc (vt videtur) *Eliæ aduentu* At *Bulingerus* veſter in *Hieronymum* etiam iniquior eſt. *Quodſi*, [a] ait, *Hieronymus alicubi id negâſſe videtur*, *(vt in 4. cap. Malachiæ ſcribens in hunc modum, Iudæi & Iudaizantes hæretici dicunt Eliam venturum, &c.) eius, non tanti hîc nobis debet eſſe authoritas, vt, Patrum neglectâ traditione, eius ſequamur ſententiam.* Sed fatetur tamen (vt vides) *Hieronymum*, de veſtro *Patrum Catalogo* expungi oportere. *Lactantius* ibi nec *Eliam* nominat, nec Enochum. *Chryſoſtomus* porrò & *Origenes, Theodoretus*, & *Primaſius* de *Enocho* omnes ſilent. *Auguſtinus* nominat quidem, ſed non ab Antichriſto occidendum.

a In Apocal. li. 3. viſ. 3.

Neque verò in ijs, quos de vtroque ſimul profert, ſatis ſuccedit *Cardinali*. Nam *Hippolytus* pro duobus, tres adducit, *Iohannem* nempe, præter illos, *Theologum*, (rectiùs autem id multò quam *Enochum*) vt cui paulò antèdictum, *Oportet te iterum prophetare*; quale nihil *Enocho* dictum. At *Auguſtinus morituros* aliquando credit *Enoch* & *Eliam*; at *de Teſtimonio illorum* Antichriſti ætate dicendo, vel de *Antichriſto*, vel de *Apocalypſis* loco, verbum ibi nullum.

B. ‖ *Interpretes Apoc. ad c. 11.* Beda, Anſelmus, Ricar. & Arethas, *qui addit inuiolabiliter à totâ Eccleſiâ credi Enoch & Eliam vẽturos, vt Chriſto ſe opponant.* p. 140

‖ De *Bedâ*; iam antè vidimus, *quoſdam* ita quidem locum interpretari, quos tamen non ſequatur ipſe. Vix autem *Patrum* numero habendi *Anſelmus* & *Richardus*, qui *vndecimo* demum ſeculo vixerunt: vt nec *Arethas*, qui tamen *Triarij Cardinalis* ſunt, ſoli qui pro eo teſtimonium ferunt. Qui verò extra limites à Rege fixos *annorum quingentorum* ſic euagatur, vt *quingentis* poſt *quingenteſimũ annis teſtes* ſibi quæritet: Quidni *& alios* itidem *quingentos* tranſiliat, atque ita *Baronium* etiam nobis pro *teſte* citet, tandem etiam & *ſeipſum?* Tres iſtos, *Anſelmum, Richardum, Aretham*, niſi quis *Patres* dederit (quis autem dederit?) *Patres* hic rari comparent. Inter quos, qui vltimus *Arethas*, ingenuè fatetur de *Enoch* è Scripturis nihil habere ſe, ἀπὸ τῆς γραφῆς ἐκ ἔχειν, λόγος δὲ φέρεται ἐκ παραδόσεως αὐτῶν, *ſed circumferri ſermonem, Sermonem* autem, *qui ex traditione ortum habuit*, & illum cum *Eliâ* venturum. Et huc iam recidit nobis *Patrum ſententia* hæc, cui vix quiſquam fauet è *Patribus*. Et qui fauent, cùm de vtroque ſimul non deponant, tantùm de alterutro: Alij de *Eliâ* & *Moſe*, non *Enocho*; de *Elizeo* alij, alij de *Ieremiâ*, hũc alij, alij illum ſileant, alij pro *duobus tres* ſubſtituant, non fauent eis

Iuris

Iuris regulas, cùm *teſtes ſingulares* modò habendi ſint, nec plenam fidem faciant, vt eorum teſtimonio deferri ſit neceſſe.

|| Cùm verò *Patrum* ea *ſententia* non ſit, *pugnaturos cum Antichriſto Enoch & Eliam*, (etſi de *Eliâ* nonnulli fortè ſentiant, de *Enocho* autem vix quiſquam, niſi eſſe eum denuò *moriturũ*, ſed, vel vbi vel quando incerti;) cùm hæc (inquam) *Patrum* non ſit *ſententia*; non ægrè feret *Cardinalis* ſi Rex *Iudaicam fabulam* dixit. Dicit idem hoc Pater *Hieronymus*, bis dicit, [a] *Niſi quis ſpiritualiter intelligat locum hunc Apocalypſeωs, Iudaicis ei fabulis acquieſcendum eſſe.* [b] *Iudæos* enim *& Iudaizantes Hæreticos ita quidem putare*, ſe non item: quo eius dicto reiectus eſt à *Bulingero* veſtro, quaſi in eo non audiendus. At *Hieronymus* nihil de *Iudaicis fabulis* ſubmuliſſet, ſi *Patrum ſententiam* ſciuiſſet, qui omnium optimè id ſcire potuit. At ille ſciebat *Hilario Moſen* & *Eliam* placere magis, diſpuncto *Enocho*; alijs *Eliſæum*. At *Victorino Ieremiam*, & pro ſententiâ ſuâ ſtrenuè aſſerere *Victorinum*, [c] *quia omnes veteres noſtri tradiderunt illum eſſe Ieremiam.* Quod ſi *omnes veteres*, næ veſtra illa, *Patrum ſententia* non eſt. Et malè *Cardinalis Teſtium nubem* dixit quæ *nubecula* modò eſt, & ſtatim euaneſcit.

B. || *Rex tamen cùm fateatur hanc eſſe Patrum ſententiam, tamen Iudaicam fabulã non ſemel appellat, & huic tantæ teſtium nubi coniecturas ſuas anteponit.* Pag. 140.

a Epiſt. ad Marcel.

b Idem in Mal. 4.

c In Apocal.

✱ Quâ *fide cum Chriſto egerit*, quàm vel *probè*, vel *prudentèr* verba eius expoſuerit *Cardinalis*, non aliunde iudicium ferri cupit Rex, quàm ex verbis ipſis *Chriſti*, quater in Euangelio, bis apud *Matthæum*, ſemel apud *Marcum*, ſemel itidem apud *Lucam* repetitis (vt prophetiæ natura fert) ſatis per ſe claris. Vbi quod ſibi laudi ducit, (paulò pòſt, hoc ipſo capite,) & verò ſibi ſumit pro authoritate, hâc ipsâ in prophetiâ (myſticâ quidem illâ, & obſcurâ) omnia ad *literam* reuocare, & ſaccos, *veros ſaccos*, & *triduum*, *verum triduum*, interpretari: Cur id Regi hîc vitio vertat, ſi reuocet ille ad literam, quæ de aduentu *Eliæ*, ſeu miſsione *Angeli ante faciem ſuam*, Chriſtus ipſe non populo *in parabolis*, ſed diſcipulis ſuis *perſpicuè*, atq; adeo *Malachiæ* agens interpretem, ſine inuolucro omni enucleatè diſſeruit. *Cardinalis* autem, cùm eorum, quæ Chriſtus ibi dicit, priorem partem adducit, quæ in rem ſuam viſa eſt; præſcindit poſteriorem, vnde ſententiæ toti lux erat: cùm, quæ diuerſis locis poſita, ea repetit ipſe confuſè ne diuerſa putentur, ſed eadem, atque pro alio ſumatur aliud; an quaſi *bonâ fide egerit* laudari vult?

B. ✱ *Dicit Rex, me malâ fide agere cũ Chriſto, quia malui verba Euan. exponere cum Patribus, & alijs veteribus, quàm cum Nouatoribus Biblіandro & Chytræo, pa. 140.*

vult? annon potiùs notari quod malâ? De *Malachiæ* verbis, qui *Eliam* priùs venturum dixerat, reſpondet Chriſtus & vltrò *cap.11°.* & rogatus *17°.* tum Marci etiam nono quæſtionem ſoluit de *Eliâ.* *Prophetiam illam completam iam eſſe*: veniſſe enim, quem *Malachias* venturum dixerat, *Eliam*, nempe *Iohannem*: feciſſe *Iohannem*, quæ *Malachias Eliam* facturum dixerat: qui, quia *in ſpiritu & virtute Eliæ* venerat, *Eliam*, (ex *Prophetæ* mente) iam veniſſe *Chriſtus* explicat.

B. ‖ *Lectorum erit iudicium, Vtri rectiùs expoſuerint, Rex cum Chytræo, & Bibliandro, an ego cum Patribus.* Pag. 140.

‖ Nec à *Bibliandro*, vel *Chytræo* hauſit illa Rex. Quid opus hauriret, tam ex verbis ipſis eliquata? Non (inquam) hauſit illa Rex: ne Veſtri quidem: [a] *Burgenſis*, Cui, *quod de Eliâ dicitur apud Prophetam, videtur propriè exponendum de Baptiſtâ.* Vatablus ad locum Malachiæ. *Locus iſte exponendus eſt, de primo Chriſti Aduentu.* [b] Arias denique. *At diem hunc magnum, & terribilem, non iudicij extremi, ſed Meſſiæ aduenientis tempus, antiqui ſcribæ ſapienter interpretabantur, idq́ à Chriſto probatum, & confirmatum eſt, Matth. 17°.* Cui etiam, *ferire terram anathemate, eſt, deſertam vaſtamq́ reddere, qualis Iudæa à Titi temporibus ad hæc vſque tempora perſeuerat.* Ita mittendus *Elias, ante aduentum Chriſti*: Aduentus is [c] *primus* eſt, non *ſecundus*. Ante *primum*, nemo miſſus niſi *Iohannes in ſpiritu Eliæ.* De [d] *ſecundo* nulla ibi mentio. Idem [e] *Angelus*, Mal. 3. 1. idem *Elias*: [f] Elias venturus erat. [g] *Hic eſt Elias, qui venturus erat*: [h] Elias iam venit, [i] Elias *conuertet corda Patrum ad Filios*: [k] Iohānes *conuertit corda Patrum ad filios.* [l] *Antequam veniat dies Domini magnus & horribilis.* [m] Is eſt, *Meſſiæ* aduentus *primus*. [n] *Ne percutiam terram anathemate.* Hoc [o] factum, ſub *Tito*.

a Ad 4. Malach.
b In Mal. 4.
c Arias. Vatab.
d Arias.
e Mat. 11. 10.
f Mat. 17. 11.
g Mat. 11. 14.
h Mat. 17. 12.
i Mal. 4. 6.
k Luc. 1. 17.
l Mal. 4. 6.
m Arias.
n Mal. 4. 6.
o Arias

B. ✢ *Malo cum veteribus deſipere quàm cum nouatoribus ſapere.* Pag. 140.

✢ *Nouatores* hij non ſunt, quos dicis: *Veſtri* ſunt, nec de *veſtris* infimi, *quibuſcum* reperias, qui *ſapere* malint, quàm *deſipere cum Cardinale.* Poterat verò Rex hauſiſſe ab hijs: ſed quid opus, qui poterat vnde & hij? è *Chriſti* verbis ipſis, quæ ſenſum, niſi detorta, alium non admittunt. Nam *veteres*, præſertim autem *Hieronymum*, (quod paulò iam antè docui) ex *veteri* more ſuo, ſine cauſâ hîc crepat. Cum veteribus quidem omnibus *ſapere* non poteſt Rex, cùm *vnum* hîc omnes non *ſapiant*: cum ijs tamen, qui inter *veteres* præſtant: hâc quidem in re, *ſapit* Rex potiùs quàm *Cardinalis.*

B. ‡ *Rex qui initio*

‡ Verùm Rex hîc ſibi contrarius { *Venerari ſe Patres dixerat*,

rat, & quicquid vnanimi conſenſu ad æternam ſalutem neceſſarium ſtatuiſſent, nolle reprehendere. Errare hîc iam dicit, & minùs rectè multa intelligere.} Sed primùm, hæc *contraria* non ſunt. Nam, quod Rex ipſe reprehendit, *vnanimi conſenſu* non *ſtatuunt*: ſed neque, *tanquam ad æternam ſalutem, neceſſarium.* Non *vnanimi conſenſu*, *fatetur* Hilarius *varias plurimorum opiniones*, quas ipſe tamen non ſequitur. Hieronymus, *Quanquam multi ſint, qui ita credant, ſe tamen non credere.* Beda, *Quidam ſic: quidam aliter.* Rupertus, *Doctorum alij credunt, alij verò nequaquam.* Fatetur [a] Abbas Ioachim, *Quòd in hoc articulo non ſibi conueniunt Patres, ſed diuerſi diuerſa ſentiant.* Nec *ad ſalutem neceſſarium*, fatetur idem, *Quicquid ab hijs vel illis dicitur, opinionem magìs eſſe quæ falli poteſt, quàm notitiam vel intellectum, qui ſi verus eſt, falli non poteſt.*

dixerat, ſe Patres venerari, hoc loco palam eos errare dicit. Pag. 141.

[a] In Apoc. 11.

‖ Tum, & illud odioſum nimis {*Patres erroneos facit*,} cùm *errare* modò dicat; *Errare* autem illud, exponat, per *minùs rectè intelligere*, quod (quis non videt?) multò leuius eſt, quàm *erroneos facere*. *Errare* ſe, vt hominem, *Cardinalis* (credo) dabit: *Erroneum eſſe* non dabit. Nec illos igitur: etſi *errorem*, cuiuis illorum, quoties vult *Cardinalis* ipſe impingit. Sed vel eâ voce abſtinuiſſet Rex, nec *errare* de ijs quenquã dixiſſet, niſi quòd, poſt illos diu iam mortuos, longâ ſuccedentium ſeculorum, quæqúe in illis contigerunt rerum experientiâ edoctus, meliùs rem ſcire potuit quàm quiuis illorum, qui tot ante ſeculis fato functi ſunt, nec quæ euentura eſſent poſt obitum ſuum, cognoſcere potuerunt.

B. ‖ *Patres non tantùm erroneos facit,* ═

✠ At illud, magìs etiam adhuc odioſè: quòd non modò *facere* dicit *erroneos*, ſed *ſtultos*: quæ *Cardinalis* eſt, & *erronea*, & *ſtulta* calumnia. Nam, ſi id eſt, *ſtultos facere*, ſi quis dicat *minùs rectè* alicubi aliquid *intellexiſſe*: quoties alter ab altero diſcedit, vel aliter ſapit, tanquam *minùs rectè* rem *intelligente*; extemplò *ſtultum facit*. Quis autem hîc, neſcit ire in diuerſa *Patres*? *Hippolytum* de *Iohanne Euangeliſtâ*, Teſte tertio, & Supernumerario *Victorinum de Ieremiâ*, non *Enoch*, Teſte ſecundo: *Hilarium de Moſe*, & non *Enoch*. *Ephrem* etiam de *Paradiſo* ſecus ſentire, nec vel illos, tamen à reliquis: vel reliquos, ab illis, pro *ſtultis* haberi. Par eſt, & de *Scholaſticis* ratio. *Scotus Thomam* alicubi *minùs rectè* rem; ſe verò *magis rectè intellexiſſe* autumat:

B. ✠ ═ *ſed etiam ſtultos.* ═ p. 141.

Stultumne ergo *Scotus Thomam* de *Sancto* facit, aut Eccleſia *Sanctum* de *Stulto*? Par & de *Patribus Ieſuitis*. Pater *Bellarminus Enoch* & *Eliam*, ſine dubio, duos hos *Teſtes* fore aſſerit. Pater alter *Maldonatus*, (nec [a] *Maldonatus* modò, verùm & *doctus* eius *Interpres*) *tam apertam rem eſſe* ſcribit, *Moſen & Eliam venturos eſſe, vt nemo id, non ſolùm ſine temeritate, ſed nec ſine impudentiâ negare poſſit*. Ergone *ſtultificatur* à *Maldonato* Cardinalis? *Stultè* ergo hoc dictum eſt, de *ſtultis* ex eo *factis*, quòd non omnia ſemper *rectè ſatis intelligant*. *Aliter* enim *ſapere* poſſunt, & tamen *ſapere*.

a In Mat. 17.

B. ‖ = *Quòd librum obſignatū reſignare tentauerint* Pag. 141.

‖ Nam de *libro obſignato* nota phraſis eſt, vbi quid, in obſcuro eſt. De loco autem obſcuro, qui ſententiam ſuam interponit, culpâ is quidem caret, dum vt ſententiā modò ſuam, non vt oraculum toti Eccleſiæ proponat; quod ferè à veſtris fit, ſtultè id quidem, quaſi non per tranſennam alicubi introſpexerint, ſed in adyta ipſa penetrârint, ac ſigillum ipſum, immò ſigilla omnia reſignârint.

B. ✠ *Si Prophetia iam impleta eſt, & liber reſignat⁹, quid opus eſt coniecturis? Cur dicitur obſcura & inuoluta de Antichriſto diſputatio?* Pag. 141.

✠ Quæ verò de *inuolutâ* adhuc & tamen *impletâ*, *impletâ* & tamen *inuolutâ* ſubijcit, præuaricatio mera eſt. Reuelatur per *viſiones* illas, quis Eccleſiæ futurus ſtatus, ad ſecundum vſque *Chriſti* aduentum. Eius iam temporis, ſecula abiêre ſedecim. Neque fieri poteſt, ſedecim hijs ſeculis, vt non magna *viſionum* pars *completa* fuerit: *completa* autem iam, facilior intellectu fit neceſſe, quàm recens adhuc, necdum aliquâ ex parte, *completa*. A *complemento* ei lux eſt. Pars quidem *complenda* reſtat, nec ante diem nouiſsimum *complementum* habitura. Ea verò, etiamnum ſub *obſcuro* manet, vbi *coniecturis*, & *opus* & locus; vbi Regis, an veſtrę, vero magis propinquę, id demum quęritur. Sed & illa, quò magis ſemper conſummata, eò minùs ſub velo erit: donec, ſimul plenè perfecta, plenè erit & cognita, id quod aduentu ipſo Chriſti, nec priùs futurum eſt. Viden' ergo, vt & *reuelata* iam dici poſsit, iam (inquā) præut olim *quarto, quintoue* ſeculo fuit; & tamen quâ parte necdum euentum, eâdem necdum lucem plenam conſecuta ſit, ſed hodieque maneat *obſignatus* liber.

B. ‡ *Sed Regi ignoſcendum eſt, qui ... non ex ſe protulit in medium, ſed*

‡ Hîc verò, & Regi procliue foret, aliquem nominare de nuperis in *Apocalypſim* obſcuris Authoribus, apud *Papiſtas Fratrē Claudium, Zegerum, vel Caponſacchium*, atq; dicere, inde Cardinalem

dinalem ſua mutuatū eſſe; nec *ex ſe in medium protuliſſe*; pòſt *Cardinali* etiam pariter *ignoſcere*: ſi ornarent iſta libros, & non ſtomachum Lectori facerent, cùm & ante annos multos digeſta apud ſe in commentarijs Rex habuerit ſua illa; & verò librum ſuum aliquandiu ediderit, priuſquā vel illa vidiſſet, vnde mutuatum eum eſſe, *Cardinalis* vidit (credo) per inſomnium.

ex Abbati libro mutuatus eſt. Pag. 142.

‖ Cœli incolas eſſe *Enoch* & *Eliam, valde admirandum id* quidem videtur *Cardinali*. At non nouum hoc alijs; ita enim viſum, & quidem veſtris. *Bibliothecario* olim *Papæ*, Eugubino. Is enim, eos *admiratur* tanquam audaces, qui in *Paradiſo* collocant: [a] *Elias, fateor, aſſumptus eſt ſed num in paradiſum? Quis tam audax eſt, vt hoc auſit aſſerere, cùm id nuſquam memoriæ proditum inueniatur? Eodem modo* Enoch *aſſumptus eſt, ſed quem in locum, Scriptura non refert*. (Non in *Paradiſum* igitur.) Ipſe verò; *Eos ibi poſitos, vbi & Ieſus cum corpore verſatus*. (Is autem in *cælo* eſt.) *Neque verò, propter corpus, in Paradiſum erant transferendi, cùm glorificata corpora aliam recipeant naturam, quod & in Ieſu Chriſti corpore accidiſſe dicimus.* Quare, & in *cælo* eos, & eorum *corpora glorificata, Bibliothecarius* agnoſcit. Etiam *Catharinus*, qui ſententiam hanc in eo oppugnauit, conceſsit pòſt in eandem. Credimus [b] *Patri Blaſio Viegas*, qui *non audiendum* putat *Ambroſium Catharinum, qui in opuſculo de conſummatâ Chriſti gloriâ,* Enoch & Eliam *ait iam modò frui viſione beatificâ, & in corporibus glorioſis in cælo regnare.*

B ‖ *Aliud eſt in diſputatione Regis de* Enoch & Eliâ *valde admirādum. Scribit enim corpora* Enoch & Eliæ, *nunc eſſe in cælo glorificata &c. Pa. 142.*

a In Gen. 2.

b In Apo. 11. Cō. 5. Sect. 4.

+ Nec recentes modò hij: olim *Abbas Ioachim, valde admirandam rem* refert, nec {*exploratum* hunc *errorem* eſſe, nec *contrarium omnibus patribus.*} Non omnibus. Non enim *Hieronymo*, non (inquam) *Hieronymo, vtenti authoritatibus veterum*. Sic enim ille; [c] *Ità ſcribit* B. Hieronymus *vtens authoritatibus veterum, & ſe in eorum ſententiâ circa hoc & circa multa manere demōſtrans, quòd* Enoch & Elias *mortis neceſsitate ſuperatâ, ita vt erant, in corporibus, de terrenâ conſeruatione ad cæleſtia Regna tranſlati ſunt*. Nam *Procopij* nota ſententia, qui ante annos iam plus mille ita cenſuit. [d] *Attamen Chriſtus, naturam humanam reſtaurans, illis,* (id eſt *Enoch* & *Eliæ*) *qui naturâ erant mortales, immortalitatis munus elargitus eſt. Cæterùm* Eliam *ſcitote aſſumptū eſſe, & illatum in æterna Tabernacula, qui etſi more hominū non leguntur defuncti; attamen diuinâ quadam ratione, nobis inexploratâ,*

B + *Exploratus error eſt, & contrarius omnibus Patribus. Pag. 142.*

c In Apoc. 11.

d In Gen. 4.

mortalitatem exuerunt. Non ita ergo *valdè*, vel *nouitios* illos, vel hos *veteres* inuaderet, quæ *Cardinalem* hîc inuaſit, *admiratio*. Illa magis exerceret quæſtio, quæ *Scholas* veſtras fatigat, de proſpiciendo illis victu, & victus genere; deque eo, cùm adhuc in ſtatu merendi ſint, (vtpote mortales & *viatores*) ne per tot annorum tam diuturna ſecula, meritorum vis illis creſcat in infinitum; vt vel *B. Virginem*, meritis, longo interuallo ſuperent: niſi ſi, illorum merita, quanquam extenſa valdè, rarioris tamen contextus ſint: at *B. Virginis* tam intenſa, atque denſa, vt ſi rarifiant, vel *Enochi*, tam in longum protracta merita, exæquare poſſint, adeóque etiam excedere.

B. ‖ *Ne tamen nihil omnino aduerſus hanc hæreſin dicamus pauca de multis adducemus.* Ioh 14. Vado parare vobis locum. *Heb.6.* Præcurſor pro nobis introiuit. *Heb.9.* Nondum propalatam eſſe Sanctorum viam. Pag.142.

‖ At *nihil* ſibi quicquam *dixiſſe* videtur *Cardinalis*, dum hæret in *Patribus*, quorum nemo fortè, *Enochum* vel *Eliam*, obuios vſpiam habuit, vt quò loci ætatem agerent, ex ijs poſſet reſciſcere. *Ne* igitur *nihil dicat*, ad *Scripturas* ſe recipit, vbi *vadit* Chriſtus *parare Diſcipulis locum*, *Præcurſor pro illis introit*, *Propalat Sanctorum viam &c.* In quibus, quid ordo habeat, quid ex vſu, ex iure cõmuni ſit, edocemur. Nec quicquã tamen obſtat, quò minùs, duobus hijs ſpeciale aliquod priuilegium peculiari iure indulgeri poſſit. Quid autem dico, poſſit? cùm indultum ſit, idque *Cardinale* ipſo non refragante. 1. [a] *Statutum* enim *hominibus, ſemel mori*, atque ea clauſula eſt, ad cuiuſque *Patriarchæ* periodum, [b] *Et mortuus eſt*. *Enochum* tamen hîc *Cardinalis* excipiet, ſcio. 2. *Abraham mortuus eſt*, & Prophetæ *mortui ſunt*. Prophetam tamen *Eliam* (ſcio) eximet, nempe ex *priuilegio*, quo tamen, iuri communi non derogatur. 3. Par eſt & reſurrectionis ratio. Ea in fine ſeculi *generalis* futura eſt, at *ſurrexerunt* tamen *multi, & exierunt de monumentis ſuis poſt reſurrectionem Chriſti*; etiam in cœlum, vt quorundam opinio eſt, cum Chriſto aſcenderunt. Addo & quartum. 4. *Requieſcunt mortui à laboribus ſuis*. Excitati tamen denuo multi, ad vitam hanc, ad vitæ huius munia & labores redierunt. Atque hoc vel in *ſcripturis*: At in *Legendis veſtris* & in *Speculis*, *Fratres*, *Monachi*, *Sacerdotes*, quos non eſt numerare. 5. Denique, vel duo iſti, *Enoch* & *Elias*, præuenient reliquos omnes, nec expectatâ generali reſurrectione, aliquandiu ante eam reſurgent. Et hoc (vt habet *Cardinalis Hugo*) [a] *per ſpeciale priuilegium, ſpecialiter eis datum, propter ſpeciale teſtimonium*.

a Heb.9 27.

b. Gen.5.

Ioh.8.53.

Mat.27.53.

Apoc.14.13.

a In Apoc.11.

monium. Generalis ergo mors, generalis poſt mortem quies, generalis in fine mundi reſurrectio; Exempti tamen morte, & à quiete ad labores reuocati, & ante mundi finem, reſuſcitati nonnulli. Quibus fit, vt & Generalis poſt Chriſtum aſcenſio, nihil duobus iſtis deroget: cùm id illis conceſſum non ſit, niſi ex ſingulari gratiâ.

Habeat tamen, ad loca ſingula, ſi ad ſingula reſponſum expectet, *Vado parare vobis locum. Vobis.* Nec hoc *Enocho* vel *Eliæ* dictum (credo,) ſed *vobis* (id eſt) diſcipulis meis. *Vobis*, quibus parandus, non *Illis*, quibus diu iam locus paratus eſt. Nec aliud, alteri ad *Hebræos* loco reſponſum ferat, quàm, *Præcurſor nobis*, (id eſt) *Paulo*, & quibus ſcripſit. Nec enim in voce [*nobis*] *Enoch* vnus erat, vel *Elias*. Quanquam, nec id negare animus eſt, cuicunque aperta olim, aperienda iam cœlorum ianua: per Chriſtum & fuiſſe olim apertam, & iam aperiendam eſſe. Nondum in carne, *occiſus* tamen eſt: nondum in carne, *præcurſor* tamen fuit, *ab origine mundi*. Etſi enim, non niſi *veniente temporis plenitudine*, carnem noſtram actu indutus eſt: at diu antè, *à mundi vſque origine*, operata eſt Chriſti, (quaſi in carne iam) οἰκονομία. Nec mortis ſolùm, ſed & aſcenſionis vis: nec modò, quâ *Agnus occiſus* abinde iam, pro nobis; ſed etiam, quâ *præcurſor* factus eſt nobis. Nec per aliam viam peruenerunt hij, nec per aliud oſtium intrauerunt: nec locum niſi à *Chriſto* paratum, nec introitum, niſi illo viam præmoliente, nec niſi per ἐνεργείας non iam factæ, ſed vel diu pòſt futuræ, Aſcenſionis. Refudit enim ſe in ætates *præteritas* myſterium illud, tam ijs, qui *præceſſerunt* vtile, quàm nobis qui ſequimur; vt & πρόδρομος, *Enochi* Chriſtus, & ei, quem in cœlis habet, *locum paráſſe*, iure meritò affirmari poſſit. Quo modo, *ab initio mundi occiſus*: eodem & *præcurſor* ſcilicet.

Nec tamen hîc quicquam definio, vtrùm ad *viſionem beatificam* plenè tum admiſſi fuerint; nec an vlla eis aſcenſu *Chriſti*, facta ſit acceſſio. Nec enim inter *multas illas manſiones*, an aliæ alijs ſublimiores ſint, diſputo: ſed, (ſiquis fuit talis, qualem Schola reputat) *Patrum limbus*, eum in *cœlo* potiùs, quàm *apud inferos*, fuiſſe: vbi aliquâ tenus, menſurâ vel gradu, æuo beato fruerentur.

Qui verò ſequitur locus, *de nondum propalatâ Sanctorum viâ*,

priore

priore Tabernaculo adhuc ſtatum habente. Legat modò hæc Cardinalis, non vt [illegible], ſed vt legi par eſt, cumque ijs, quæ antecedunt, connectat, iam inde ab initio *Capitis octaui*, reperiet de *Chriſto* ipſo, ipſiuſque *Chriſti* in carne aduentu, non de *apertione cœli*, intelligenda eſſe. Vel [a] *Aquinatem* ſuum audiat. *Vetere Teſtamento (ſignificato per primum Tabernaculum) ſtatum habente (id eſt, durante:) via Sanctorum* (ſcilicet Chriſtus) *qui dicit,* Ego ſum via, *nondum venerat. Ipſe enim eſt oſtium, per quod patet introitus, in Sanctum Sanctorum.* (Ego ſum oſtium) *ſed non erat propalatus, quia adhuc latebat ſub figuris, litera obumbratus, vt cap. 10. (vmbram habens lex, &c.) Via Sanctorum,* non *cœli aditus*, ſed *Chriſtus* ipſe: *obumbratus* in veteri Teſtamento, *propalatus* in nouo.

a In ad Heb. 9.

B || *Concludit idē Apoſt. ad Heb. 11.* Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperũt promiſſionem vt non ſine nobis conſummarētur, *poterátne apertiùs dici Patres veteris Teſtamenti, inter quos Enoch ab Apoſt. numeratus eſt, non accepiſſe promiſſiones, vt non ſine nobis conſummarentur? pa. 143*

|| At in quarto. *Promiſſio, quam non acceperunt,* quæ fuerit, aperit *Paulus*: *vt conſummarentur.* Quando autem *conſummabuntur?* Ecquid ante reſurrectionem finalem, quando duplici ſtolâ perficientur? ante quam, plena eorum fruitio non erit, quæ repromiſſa ſunt. Audi, ſi placet, [b] *Aquinatem* & hîc. *Ad ſtolam corporis referri poſſe, quæ non dabitur vniuerſaliter, vſque poſt reſurrectionem vniuerſalem, licèt fortè, aliqui iam habeant ipſam, ex ſpeciali priuilegio.* Quorum *aliquorum* in numero, *ex ſpeciali priuilegio, Enoch & Eliam aliquos* eſſe, quid obſtat? quorum ita raptus commemoratur, ac ſi *ſpeciali*, præ cæteris, *priuilegio* præſigniti forent? Verùm, quæ ibi verba, tanquam *Gloſſam*, interſerit Cardinalis { *inter quos Enoch numeratus eſt* } è *Gloſſarum* genere eſt, quas rectè quis dixerit, *genimina viperarum.* Textum enim planè perimit. Sic enim *Textus* Apoſtoli, *Tranſlatus eſt Enoch, ne videret mortem.* Sic *Gloſſa* Cardinalis, *Tranſlatus eſt Enoch, vt videret mortem.* Nec *videret* modò ſcilicet, ſed & *perferret, ſub Antichriſto.* Verùm, cùm antè dixiſſet *verſ. 13°. iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti:* (*inter quos numeratus eſt & Enoch,*) excipiet ibi tamen (credo) Cardinalis *Enochum*, quem, *defunctum* non autumat: *Omnes iſti* (dicet cum Aquinate) *præter Enoch.* Sinat & nos, *Hij omnes*, (præter eundem.) Saltem iniquè ne conſulat: tantò magis hoc, quòd vel Cardinalis ipſe, cum ſuis, excipiat *Enoch & Eliam* de *hijs omnibus, quos conſummari vult ſine nobis*, vt quibus, ſpecialem à mortuis reſurrectionem, & aſcenſum in cœlos indulgeat, aliquot

b Ad Heb. 11.

liquot (*quadraginta quinque* minimùm) *diebus*, ante illam omnium vltimam, & generalem.

‖ Longè verò petitus locus ille, de *Pſalmo*, *Notas mihi feciſti vias vitæ*, nec petitus longiùs, quàm remotus ab inſtituto, (quaſi *ab ouo bellum Troianum*.) Etiam hîc audiat, quo neminem libentiùs audit, [a] *Thomam* ſuum. *Refertur hoc ad Chriſtum, pro membris ſuis. Et hæc ſunt documenta, & præcepta, quæ ſunt via in beatitudinem, vt Prou. 7. Serua mandata mea; & viues. Et ideo dicit, Notas mihi feciſti vias vitæ.* Nec aliter vel [b] Auguſtinus, *Notas feciſti per me, humilitatis vias, vt ad vitam redirent homines, vnde per ſuperbiam ceciderant.* Vel [c] Hieronymus, *Vox capitis pro corpore: via vitæ, mandata Chriſti ſunt, vt ſcriptum eſt, Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* Nec vel has tamen (vel quas Cardinalis cuperet) *Vitæ Vias*, ita *notas Eliæ* fecit vel *Enocho*, vt Illi ipſi, qui & *via* eſt, & *vita*: vt, non ſua ſemper *Chriſto* prærogatiua ſeruetur. Aliter vt ille, ſibi *notas*, longè aliter affirmare poſſit, (qui naturâ ſuâ *notas*) quàm quiuis Sanctorum, qui illius beneficio ſolo.

B. ‖ *Et quid eſt quod dicit Propheta, Pſal. 15.* Notas mihi feciſti vias vitæ, *ſi ante Enoch & Eliæ notæ factæ ſint? pag. 143.*

a In Pſalm. 15.

b In Pſal. 15.

c In Pſal. 15.

✝ Quòd *nemo aſcendit in cœlum* (idq; *tempore* non *præſenti*, ſed *præterito*) *niſi qui deſcendit de cœlo*, *filius hominis*: id eam vim habet, vt à ſe nemo, vel vi ſuâ, præter vnum ipſum. A mortuis reſurgere, in cœlum aſcendere virtute ſuâ, id *vni Chriſto* proprium: ἀνάβασις, non μετάθεσις negatur. *Nemo aſcendit*, ἀναβέβηκε (dixit:) non, *tranſlatus eſt* nemo, μετετέθη. *Nemo aſcendit*: aliquis *aſſumptus* eſt. *Aſcendit*, actio ipſius: *Raptus*, vel *aſſumptio*, aliena. Neque *Enocho* hoc, vel *Eliæ* quicquam præiudicat; qui vtiq; membra fuerunt filij hominis; nec eò aſcenderunt niſi per virtutem eius, cuius & membra ſunt. Neq; verò, qui vel *aſſumpti* ſint ante *Chriſtum*, vel *tranſlati*, hoc loco agitur: de *Chriſti deitate* agitur: cui rei, *ſexies* eum Cardinalis primo *Controuerſiarum Tomo* attulit: nuſquam tamen, quo iam ſenſu. Quin eo ipſo *Tomo*, vbi diſputata illi quæſtio, *An Sanctorum animæ in Cœlo fuerint, ante aſcenſionem Chriſti*; ibi aptus inprimis & natiuus loci huius, locus, ſi, quam illi iam mentem affingit, eam tum habuiſſet. At ibi nuſquam comparet: vbi tum manſit οὐδεὶς ἀναβέβηκεν, hoc? vbi ſubſtitit? qui ſic ibi fœliciter, interueniſſet. Argumento: nec hunc loci huius ſcopum eſſe, nec hoc neſcire Cardinalem ipſum. Rectè quidem

B ✝ *Quid quòd Chriſtus dicit Io. 3.* Nemo aſcēdit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, *&c ſi ante Chriſtum aſcederunt Enoch & Elias. Nemo aſcendit in cœlum, non eſt præſentis temporis, ſed præteriti. Eſt n. ſenſus, nullus homo hactenus aſcendit in cœlum. p. 143*

dem vrgetur contra negantes *diuinitatem* Filij, cóſue, qui vel *perſonam* diuidunt, vel *naturas* confundunt. Is enim & *Chriſti ſenſus*, & loci; in Filij hominis *perſonâ*, *vtrámq; naturam* inſuiſſe: &, quæ in *cælo* tum erat, *diuinam*; &, quæ *de cælo deſcenderat, humanam*. Nec alium is locus *ſenſum* habet, niſi *tortum*. Nam neque *Chriſtus* ipſe, iam tum, cùm iſta loqueretur, *in cælum* [illegible]. Et illud, ***nemo niſi filius hominis***, ad hoc quidem inſtitutum, nihil; quando nec *filius* quidem *hominis* tum *aſcenderat*. Malus hic mos Cardinalium. —***Rem facias, rem — ſi poſſis rectè, ſi non, quocunq; modo rem***, Arripiendi ſcilicet, prout res tulerit, *Scripturæ* loca, eáq; ad inſtitutum præſens, non ſine *vi* vel *torturâ*, atq; ingratiàs applicandi; quaſi ſiquis cuíq; *Equo*, vnum idémq; aptet *Ephippium*. Vt *Bellarmini* iam hîc, vbi incidit occaſio præſens; vt *Baronij*, *Surge Petre*, *occide*: quod, cùm *Annales* ſcriberet, rectè interpretatus eſt, & ad rem, *de vocatione Gentium*: at vbi cum *Venetis Pontifici* lis, pro re natâ, vi vocis illius *de cælo*, verè & ad literam *Venetos mactatos* voluit, ſi vires tum adfuiſſent.

B. ‖ *Enoch & Elias non aſcenderunt in cælum verū atq; æthereum, ſed aëreum tantùm.* Pag. 144.

a 2. Reg. 2. 11.

‖ Tandem verò (illo [illegible] non obſtante) *aſcendiſſe* concedit, & *in cælum*: non tamen { *verum cælum & æthereum, ſed in aëreum tantùm.* } reſponſum quidem *aëreum*, & quod dicitur ab eo gratis, ac liberæ fidei eſt? [a] *Aſcendit Elias in cælum*, Verba ſunt Spiritus ſancti; quòd *cælum* illud, *non verum* fuerit, ſed æquiuocum, quódque tulerit eum fortè ſpiritus Domini, & proiecerit in *Paradiſum*, vix id (credo) compertum Cardinali. Poſtquam enim *Eliſa* non vidit eum ampliùs; haud cuiquam, quod legimus, pòſt occurrit, præterquam *Chriſto* ſemel cum tribus Diſcipulis in *Monte*, tum, cùm *transfiguratus* eſt. Vnde, mirum eſt abſuiſſe *Enoch*, nec tum comparuiſſe, cum *conteſte* ſuo, ſed ſic ſolum in *Paradiſo*, interim obambulâſſe: ſi tamen (vt narrat) *Teſtis* & ille alter deſignatus fuit, qui pro *Chriſto* rem gereret, contra *Antichriſtum*.

B. ✠ *Hymnum*, Aperuiſti credētib. regnū cœlorum, &c. *Eccleſia non caneret, ſi crederet Enoch & Eliā ante Chriſtum introire potuiſſe in regna cælorum.* Pag. 144

* *Hymnum* verò illum, & nos quotidiè *canimus*. Cur enim quis cum deſpiciat? cur *canenti* non *concinat*? Sed { ***non caneret*** (ais) ***ſi crederet, ante annos tot, priuſquam Chriſtus aſcenderet, introÿſſe in cælos*** Enoch & Eliam. } Quidni verò? Nam ſi ***occiſus ab origine mundi Agnus***, & ***exinde deuictus mortis aculeus; mortis aculeo iam deuicto***, non perruperunt cœlos vel *Enoch* vel

Elias,

Elias, ſed (cùm credentes eſſent) & ipſi, *Chriſto* aperiente, inrrârunt: vt & illis cœlorum aditus, & ſua tamen *hymno* harmonia, probè conſtet.

‖ Neque maior in *Generali Decreto* vis eſt: vt enim, *Statutum* hoc ſit *Generale* (cui deeſt tamen nota generalis, *omnibus*) at eâdem ipſâ Epiſtolâ, quâ *Statutum* hoc tulit, eidem derogauit: cùm de *Enoch* nominatim diceret, [a] *Tranſlatus eſt, ne videret mortem*. Derogauit & aliâ de Veteri, cùm de Eliâ, [b] *Aſcendit Elias in cœlum*. Quod, iniquum *Cardinali* videri non debet, qui, de non minùs *generali*, in diluuio. [c] *Et repleuerunt aquæ omnia in ſuperficie terræ, opertiq́; ſunt omnes montes excelſi. Quindecim cubitis altior erat aqua ſuper montes*: excepit tamen [d] *Paradiſum*. Et de *Statuto* non minùs *generali*, *Vniuerſi homines ſuper terram mortui ſunt, remanſit autem ſolus Noe, & qui cum eo in Arcâ*: ipſe tamen, *Enoch*, tum *ſuper terram* viuentem, excipit. Tum denique *Cardinalis* progreſſus ille, ad *momentaneam* illam in raptu ipſo *immutationem*, reſoluet nobis litem hanc. Nec enim, an tale aliquid paſſus fuerit *Enoch* tum cùm *tranſlatus* eſt, *Elias*, tum cùm *aſcendit*, id anxiè differemus (an *immutati* (inquam) tum fuerint, cùm per aëra in ſublime portarentur) dum, vbi iam in cœlo ſunt, corpora ſecum habeant ſempiterna. Et habent iam corpora: *Corpore* enim conuênit *Elias Chriſtum in monte transfiguratum*, non *ſpiritu* ſolo. Vt quid enim ſpiritui *tabernaculum* vllum? *Corpore* & *Moſes*, & quidem proprio. De quo citò conueniet: cùm hoc ita videatur [e] *Cardinali Toleto*, cùm & [f] Patri *Maldonato*. *Vtrumque verum, vtrumque integrum fuiſſe. Nec enim conueniebat, vt mendacio veritas probaretur, & erat rationi conſentaneum, vt quemadmodum Chriſtus, non falſam & adumbratam, ſed veram & expreſſam gloriam oſtendebat: ſic non falſis & imaginarijs, ſed veris confirmaretur Teſtibus.*

B. ‖ *Adde generale Decretum vt omnes moriantur. Ergo neceſſe eſt, vt ante iudicium Enoch & Elias moriantur.* Pag. 144.

a Heb. 11. 5.
b 2. Reg. 2. 11.
c Gen. 7. 18. 19.
d De Grat prim. hom. cap. 10.
e In Luc. 9.
f In Matth. 17.

† Monendus tamen hîc mihi, *Græcè* non legi, *omnes dormiemus, ſed omnes immutabimur*, quin contrà potiùs, *Non omnes dormiemus, ſed omnes immutabimur*, quomodo & Iuſtinus Martyr legit *q. 85ª. ad Orthod*: cui quæſtioni omnino reſpondet, ex hoc verſu, ἐν εὐαγγελίῳ, καθ' ὃ ὥς φησιν ὁ θεῖος ἀπόστολος, πάντες ἀλλαγησόμεθα.

‡ Patres verò quod attinet. *Irenæus*, ſi *vſq; ad conſummationem conſpicari eos* dicit *incorruptionem* (hoc eſt, vt *Cardinalis*, *non videre corruptionem*: (credo equidem, poſt *conſummationem* non

B. † *Vtra ſit verior lectio* 1. *cor* 15 *Omnes quidem reſurgemus* (*ſeu vt in Græco eſt. Omnes quidẽ dormiemus*) *ſed non omnes immutabimur*. p 144

B. ‡ *Conſpicantes incorruptionem, id eſt, non videntes corruptionẽ*. p. 145.

Digitized by Google

viſuros, quare, nec vidiſſe omnino, nec viſuros eſſe. Neq; verò *Enoch* & *Eliam* ſolos, iuſtos etiã homines, & ſpiritum habentes, eò transferri dicit *Irenaus*. De iuſtis omnibus, non duobus illis tantùm, ſunt illa eius verba. *Et ibi manere eos qui tranſlati ſunt, vſq; ad conſummationem, conſpicantes incorruptelam.* Ita [a] Viegas *Irenæo* ſententiam fuiſſe aſſerit: *Conſeruari in paradiſo, omnes iuſtorum animas, vſq; ad diem iudicij, vt antequã Deum videant, in eo detineantur: qui fuit error Armenorum, damnatus in Concilio Florentino.* Adde quòd, *Irenæus* ex ipſo illo loco affirmat, *Paradiſum tertium illud cœlum eſſe, in quo, aſportatus eò Paulus audiuit Sermones inenarrabiles.*

a In Apoc. 1. com. 5. ſ. 5.

‖ In tertio autem cœlo, qui ſunt, abſolutè *conſpicantur incorruptionem*, non quam *Adam*, ſi non peccaſſet, viſurus fuit, cùm, (ex eo quòd, peccârint *Enoch* & *Elias*, etſi ſummâ alioqui Sanctitate) eius participes eſſe non potuerint. Poſtremò, non cohærent hæc inter ſe, totamq; hanc de *Paradiſo* (in quo *Adam* primus homo, poſitus eſt) & de tranſlatis eò, qui tranſlati ſunt, *traditionem* (etſi, vt *Irenæus* ibi ait, à *presbyteris ea fuerit qui Apoſtolorum erant Diſcipuli*) ita tamen Pater * *Viegas* eleuat, vt dicat *non eſſe, quod torqueat vllum* (vel ſi placet, *Tortum*) *illa presbyterorum traditio, qui pleraq; omninò falſa, & cum diuinis literis pugnantia, tradiderunt.*

B. ‖ *Hæc incorruptio non eſt ea, quam habent in cœlo beati, ſed ea, quam habebat Adam in Paradiſo.* Pag. 145.

* *Vbi ſuprà.*

✠ *Tertullianus*, etſi non eo loco; at [b] alibi, vbi *æternitatis candidatos* dicit, ſic explicat, *ab omni vitio, & ab omni damno, & ab omni iniuriâ & contumeliâ, immunitatem corporis habere.* Quomodo ergo ſentire potuit *Tertullianus*, eos ab *Antichriſto* (præter *iniurias* & *contumelias*) vitæ quoque ipſius *damno* afficiendos? *Atratos mortis*, dixiſſet potiùs, quàm *candidatos æternitatis.* Deinde, cùm eorum iam corpora (vt ſunt) dicit ibi, *futuræ integritatis eſſe documenta, eiuſq; fidei teſtimonium ſignare*, (futuræ ſcilicet, poſt reſurrectionem) potuitne is ſenſus *Tertulliani* eſſe, vt *corruptioni* crederet *obnoxia*? Quare, alio ſenſu *candidatos* dixit, quàm *Cardinalis* autumat, (quaſi peterent iam, quã non haberent) nempe, quâ *militiæ candidati* & *munifices* diſtinguuntur apud *Vegetiũ*. *Munifices*, qui adhuc obeunt munia militiæ: *Candidati* autẽ, Principales, & qui priuilegijs muniuntur, exempti ſcilicet iam labore reliquorum. Tametſi, cùm perfectior futurus ſit poſt conſummationem, omnium ſtatus, quàm iam

B. ✠ *Rectè dicitur Enoch æternitatis cãdidatus. Cãdidati enim nondũ conſules, ſed conſulatũ expectabant & petebant: Sic Enoch non habet veram immortalitem, ſed eam expectat & deſiderat.* Pag. 145.

b De Reſurrect.

iam eſt, (nondum completo ſeculo:) nihil obſtet, etſi iam immunes à morte ſint, *æternitatis* tamen vel ipſos dici *candidatos*.

Ac de *Irenæo* hæc quidem, & *Tertulliano*. At verò tribus reliquis, quid factum? *Epiphanio, Hieronymo, Auguſtino*, quos etiam perſtringit [a] ibi Rex, adductos à *Cardinale* prius in [b] *Controuerſiis*. Subeſt aliquid, quòd hîc iam omittat, nec reſumat, quaſi cauſam ei non iuuent. Et quidem *Epiphanium* poterat omittere, parùm nempe è re ſuâ, cuius, eo ipſo, quem adducit, loco, paulò antè, hæc verba ſunt. [c] *Quò verò, in duobus viuētibus corporibus, declarem vobis perfectam reſurrectionem, &, vt ne quis ambigat: duos characteres, duorum primogenitorum reſurrectionis noſtræ, proponam. Elias in virginitate, vt prærogatiuâ virginitatis immortalitatem prædicaret mundo, & cum corpore incorruptibilitatem. Quò verò, non ſolùm in virginitate eſſe reſurrectio, propter præeminentiam, itemq́ ipſa corporis durabilitas: Enoch non erat virgo, ſed continens, & qui liberos genuerat.* Sequitur iam locus Cardinalis, *Et hij quidem duo in viuis, in corpore & animâ, propter ſpem.* Spem verò non *ſuam*, ſed *noſtram*: (ne quâ voci illi fraus ſubſit) nempe, vt initio dixerat, ἐνέχυρα ἐλπίδος ἡμῶν γεγενημένοις. Hæc illis iam facta, vt ſpes noſtra, æquale momentum haberet. Subijcit autem deinde, *Et ne quis rurſus ambigat, etiam alios, in Infernum detruſit vnà cum corporibus:* (nempe *Dathan & Abiron:*) ſic in infernum viuos receptos, cum corporibus vnà, vt *Enoch* & *Eliam* in cœlos. Verùm ne quis de *Epiphanij* mente ſcrupulus etiam hæreat, apertè de vtroq; , & [d] *Enoch* & *Eliâ* dicit, *Eſſe iam eos in corpore & carne, non animali, ſed ſpirituali, quemadmodum Dominus noſter reſurrexit à mortuis, in corpore ſpirituali coünito.* Vides ergo *perfectæ reſurrectionis characteres, & primogenitos: reſurrectionis* inquam, (ſine vllo autem hoc *Chriſti* præiudicio) *primogenitos.* Vides *immortales*, & *corpore incorruptibiles.* Vides, *ſic in cœlum aſſumptos, vt Dathan & Abiron demerſos in infernum.* Vides denique, *in corpore eſſe ſpirituali* non *animali*, & quale ipſius iam *Domini noſtri*, poſtquam *reſurrexit*. Et, *Epiphanius* tamen, *clarè* docet, *Enoch* & *Eliam mortuos non eſſe*, ſed tamen *morituros*! Scilicet.

Hieronymus, nihilo magis fauet, *nec clarè docet* ibi *morituros eſſe*, ſed habere membra, cum quibus rapti ſunt, atque tranſlati. Quem enim affert *Cardinalis* locum, eo ipſo, ſimul *Elias* in

 cœlum

3.

[a] Præfat. Monit. pag 72.

[b] De Pont. 3.7. §. Irenæus.

[c] In Anchor.

[d] Hæreſ. 64.

4.

cœlum rapitur, ſimul *Paradiſi colonus* eſt. *Cardinali* tamen, *Paradiſus* in cœlo non eſt; niſi (vt apud *Aquinatem*) in *Pauli* raptu, cœli tertij nomine *Paradiſus* intelligendus veniat, qui vnicum ibi *Apoſtoli* raptum fuiſſe tuetur, non duos. Verùm, ſubiungit ibi [a] Hieronymus, *Quod nos imitamur ieiunio, duo illi poſſident Dei conſortio. Dei* ergo *conſortio* iam fruuntur. *Veſcuntur cœleſti pane, & ſaturantur omni verbo Dei, eundem habentes Dominum, quem & cibum.* Cœleſti pane ſi veſcuntur, Dei & menſæ & conuiuio ſi interſint, Dominum ſi cibum habent, *in cœlo cum Domino* ſunt. Vis hoc denique diſertiſsimè, quæ *Hieronymi* mens? accipe. [b] *Aſcendit in cœlum Dominus cum Enoch, aſcendit cum Eliâ.* Iterum, *ſi deſcenderint vſque ad infernum, inde educam eos, quod ſuper Dathan & Abiron impletum eſſe cognoſcimus.* Etſi *aſcenderint vſque ad cœlum*, inde *detraham eos, quia & Enoch & Elias rapti cum corporibus, in cœlum, Dei reguntur arbitrio.* Neque nobis iam dubium eſſe poteſt, quid *Hieronymo* viſum ſit, de *duobus* illis *Teſtibus* in Apocalypſi, qui vel *ſpiritualiter* dicit *intelligendum librum*, (& locum hunc nominatim) *vel ſi carnaliter*, (quod facit Cardinalis,) *Iudaicis fabulis acquieſcendum eſſe.* *Hieronymus* ergo prætereundus illi fuit, *Bulingerus* certè præterijſſet.

a Ad Pammachium adu. error. Ioh. Hieroſolym.

b In Amos 9.

At *Auguſtinum*, nihil erat cur referret. Neque enim nos, neque quiſquam (quod ſcio) dubitat, *in quibus nati ſunt corporibus, viuere* Enoch & Eliam: ſed, an cum *Antichriſto* pugnaturi ſint, & ab eo tandem trucidandi? quod nec ibi, nec vſquam dicit *Auguſtinus.* Nec ſine fraude factum, quòd præſcidit hîc Cardinalis partem ſententię huius priorem (cur autem [c] *adducat* Cardinalis, *quod in rem ſuam non facit*?) quâ ponit *Auguſtinus*, inter quæſtiones, quas *ſaluâ fide ignorare* liceat, vel *definitionem de eis ſuſpēdere*, vel etiam *conijcere.* Vel *cùm quæritur* (inquit) [d] *vbi ſit nunc Elias, vel Enoch, an ibi* (ſcilicet in Paradiſo) *an alibi, quos tamen non dubitamus, in quibus nati ſunt corporibus, viuere.* Quare an in *paradiſo* tum, *Enoch & Elias, incertus* (vt videtur) *Auguſtinus*, de quo adeò *certus* Cardinalis.

c Tortus pag. 125

d De pecc. orig. c. 23.

Claudam autem locum hunc [e] *Athanaſio.* Is de Enocho ſic: *E medio raptus, mortem deuictam oſtendit, & docuit immortalitatis terminos, ſuſcipere naturam mortalem.* De Eliâ ſic: *Adfuit victor*

e In aſſump. Domini.

ctor mortis appellatus Elias, qui conſcendens ignitum currum, inaudito volatu, & curſu, inferiùs reliquit mortem : & mutat legem naturæ, dignitas gratiæ. Id quod *Chryſoſtomus* dixit de Enocho, *Latenter tum mortis reuocatam ſententiam. Mortem ergo deuictam, immortalitatis terminos ſuſceptos ab* Enocho. Eliam, *mortis victorem, inferiùs mortem reliquiſſe, mutatam in eo naturæ legem, reuocatam mortis ſententiam.* Non vincendos autem iterum à morte, non ergo denuò morituros. a In Gen. Hom. 21.7.

Redeo iam ad Apologiam. *Elias*, is teſtis vnus. At quis fuit alter? Alijs enim *Moſes* eſt, alijs *Elizeus*, alijs *Ieremias*. Alijs, non quis fuit, alter, ſed qui alteri? Superuenit enim tertius ſupernumerarius, *Euangeliſta* & ipſe in cœlum receptus. De *Eliâ* autem, vt is obtineret, haud aliunde fuit, quàm, ex perperam lecto *Malachiæ* loco, (videas apud *Chryſoſtomum*) vbi *Græci* ferè, etiam *Latini* plerique ſic legunt, *Ecce, mitto ad vos Eliam Thisbiten.* Baptiſta autem, etſi *Elias* fuerit, qui venturus erat, at non *Thisbites. Thisbiten* ergo alterâ vice ſine dubio, mittendum. At, *Thisbitæ* in ipſo fonte nomen nullum eſt, à quo tamen ſcrupulus omnis. Pariter & in loco de *Eliâ*, erratum eſt. Nam, cùm *Græci* vtrobique legant *aſcendiſſe Eliam* (ὡς εἰς οὐρανὸν) non, *in cœlum*, (quod expreſſè tamen habetur in *Hebræo*) ſed *quaſi in cœlum*, factum inde vt propter minutam illam voculam, (ὡς) interiectam, *de tranſlato in cœlum Eliâ*, timidiùs affirmarent. Loco igitur Scripturæ malè vel lecto, vel intellecto, partim nititur opinio hæc: partim *traditione* (vt *Arethas*) *Traditio illa à Presbyteris Irenæi*: quos cum traditione ſuâ, explodit [b] *Pater Viegas*: vt, debellata nondum quæſtio hæc; ſed, & ſuus labori noſtro, hîc locus. b De Gratiâ prim. Hom.

|| Sudabit verò, Cardinalis, ſi *Paradiſus locus quidem ſublimis ſit, & vſque ad globum lunæ pertingat*, ſi *terrâ noſtrâ ſublimior*, ſi *locus cœlo proximus*, ſi *ad cœli confinia*, ſi *in editiore globo*, ſi *vbi tenebræ nullæ*, ſi *centum mille abhinc milliaribus*, vt *in* aere, immò ſuper aerem *inueniatur*, (Inueniatur, dico, non *pendeat*: Nec enim *pendent in aere* omnes, qui *in aere inueniuntur*:) Sudabit (inquam) vt quo loco ſit, ſtatuat Non quod ibi *Paradiſum* ſtatuat Cardinalis, (nec id Rex dixit) ſed quòd perquirendo *ſudet* an *per totam terram diffuſus*, an *vltra oceanum ſitus*, an verò *in loco ad globū Lunæ pertingenti*, deniq;, *an ſuperſit iam*, an verò *di-* B. || *Bellarminus nuſquam dicit Paradiſum in aere pendere. pag. 146.*

luuij

luuij aquis perierit. Et quidem, qui eo ſitu ponunt, ideò ponunt, tum vt euitent aquas diluuij (aquæ enim *cælum* non intrant) tum, vt bona ſit loci habitudo, ne neceſſe ſit *Enocho* vel *Eliæ* interdum, morbo decumbere. Videtur autem, ad Cardinalis propoſitum, ſitus iſte *prope lunam*, longè commodiſsimus. Sic enim, ſalubris erit locus, (vbi ſalubris aer eſt, non turbidus, cùm vapores eò non aſcendant, nec è ſolis radijs reflexis intemperies vlla) ſed ceſſabit actio omnis contrarietatis. Sic & ſecurus: Immunis enim ſic erit à diluuio paradiſus, à quo alioqui valdè periclitatur: Tum, paradiſi amœnitas omnis ne exterminetur: Tum, vita etiam ſaluſque Enochi, ne aquis præfocetur: Tum, *romphæa* quoque *ignea*, ne extinguatur. Tantùm, ne in monte vllo ſtatuat, ne altiſsimo quidem. *Quindecim* enim *cubitis, minimùm, operti tum ſunt aquis omnes montes, quantumuis excelſi, ſub vniuerſo cælo*. Vt præſtet fortè, *pendulum in aere*, quàm *demerſum in aquis* quærere *Paradiſum*. Nam, vt [*omnes montes operti ſunt*] interpretetur ita quis, *non omnes montes*, violentum id nimis videtur. Quod enim opponit Cardinalis, (*Omnes homines mortuos tum*) vbi Scripturam tamen habemus (*tranſlatum eſſe vnum* hominem, *ne videret mortem*:) & ille, parem adducat *Scripturæ* locum, (priuilegiatum eſſe vnum montem ne diluuium ſentiret) & obtineat in cauſâ. Alioqui diſsimilem ſentiat eſſe exceptionem ſuam, & in quâ (vt [a] *Abulenſis* verbis vtar) *nulla ſit dubitatio*, nullum tum montem exceptum fuiſſe. De *Enocho*, liquet ex ſacris literis, aliquò raptum: de paradiſo, eò raptum, non liquet. Tum etiam, ſi rapi, ſi *leuari in cælum*, nihil aliud ſit, quàm *transferri in paradiſum*, *Paradiſo* prope *cælum* figendus locus eſt, quò aſcendere dicantur, (ſaltem in *cælum aereum*,) & *leuari*, qui eò *tranſferuntur*. Et habet tamen *Authores* ſuos, nec mediocri authoritate viros, ſententia illa de ſitu Paradiſi in viciniâ Lunæ, *Magiſtrum Hiſtoriæ Scholaſticæ, Rabanum, Strabum, Bedam*, etiam (ſi [b] *Catharino* credimus) *Auguſtinum* ipſum, qui ita ſcripſit ad *Oroſium*, *Paradiſi* nempe *ſitum pertingere vſque ad lunarem circulum*, vnde, illùc aquas diluuij perueniſſe minimè creditur.

a Gen. 6. c. 13.

b Gen. 2.

B. || *Quam ſentētiā eorum qui affirmāt Paradiſum in mon.*

|| Nec eſt, quod *excuſet* rem hyperbolê *Cardinalis*. *Hyperbole aſtra feriret*, vel *cælum* vſque *pertingeret*, vix autem certum locum

cum deſignat vnquam *hyperbole*. Tum, *Hyperbòle* ibi eſſe non poteſt. Redditur enim ex eo ſitu, ratio, cur illuc aquæ diluuij non peruenerint. Nemo autem *Hyperbolen* vnquam prò cauſâ adduxit. Ne ita ergo valdè alienus ſit, ab hoc ſitu, *Cardinalis*: vix enim tueri poterit *Paradiſum* ſuum iam ſuperſtitem, niſi eum tueatur.

tibus altiſſimis ſitũ, qui ad globũ Lunæ pertingant, Bellar. refellit, niſi per hyperbolen excuſetur. Pag. 146.

‖ Perijſſe autem diluuio *terreſtrem Paradiſum*, ne id quidem *Patrum ſententiæ contrarium eſt*. Nam ſi vnus is paradiſi vſus erat, cur Paradiſus conſeruari debuit, *vt* Enoch *&* Elias *congruentem ſuo ſtatui ſedem haberent* (agnoſcit verba ſua *Cardinalis*,) Patres verò incerti ſint, vel an eo loci iam ſint, vel tranſlati olim fuerint *Enoch* & *Elias*: non valdè (credo) ſolliciti de loco erunt, vſu loci remoto. An verò eò tranſlatus *Enoch*, incertus [a] *Cyprianus*, *Tranſlatus eſt, vbi Deus ſcit*, etiam [b] *Chryſoſtomus*, tum [c] *Theodoretus*, [d] *Gregorius* quoque. qui *Eliam*, *in ſecretâ aliquâ regione verſari* dicit, *in Paradiſo* non auſus dicere. Quin [e] *Auguſtinus* ipſe, eo ipſo, quem notauit Cardinalis loco, *ibine ſint in Paradiſo, an alibi quæri dicit atq́ diſputari poſſe*. Quod autem, eſſe Paradiſum alicubi dixerit *Auguſtinus*, id ita Pater [f] *Pererius* explicat: *Eſſe locum, corporeum, aſpectabilem, non vt Origenes, myſticum modò & imaginariũ*: Non autem ſupereſſe iam & extare alicubi. Cur enim? vt verſentur in eo *Enoch* & *Elias*? (qui Cardinali finis eſt) at id eo ipſo in loco incertum facit. Quodſi ideò *Paradiſus perire* non debuit, vt ſupereſſet *Enoch* & *Elias locus ſtatui ſuo congruus*; nec id tot *Patribus* conſtet, an ij eo loco ſint: nec id conſtat etiam, an locus ipſe ſit, cùm niſi huic, nulli iam rei ſit: ac proinde etiam nec ſit.

B ‖ *Terreſtrem paradiſum omninò eſſe deſtructum cõtrarium eſt cõmuni ſententiæ Patrum, & recentiorũ Doctorum. Pag. 146.*

a De mont. Sion & Sina.
b Hom. 21 in Ge.
c Quæſt. 49.
d 29. in Euangel.
e De pecc. Orig. c. 23.
f In Gen. lib. 3°.

Nam *Recentiores* hîc ferè deſerunt Cardinalem. Quid dixi, deſerunt? immò & oppugnant. Nec enim quos memorat ipſe, *Eugubinus* modò *Italus*, & *Vatablus Gallus*, ſed *Oleaſtro Luſitanus*, & *Belga Ianſenius*: (at qui viri?) etiam *Genebrardus*, & *Naclantus*. Tum (quod caput rei eſt) *Ieſuitæ* ipſi, *Suarez*, *Viegas*, *Pererius* concedunt in hanc ſententiam: quam [g] *Viegas*, *diuinis literis magis conſentaneam* dicit, *ac ſucceſſu temporis, plurium Doctorum ſuffragijs, conſenſuque fulciendam*. *Pererius* autem, (celato nomine,) ea omnia quæ hîc, quæ in *Controuerſijs*, pro ſe adduxit *Cardinalis*, recenſet, refellitque ſingula: vt deploratus iam in hâc quidem cauſâ videatur *Cardinalis*, etiam à ſuis.

g Com. 5. ſ. 5. in Apoc.

Certum enim eſt, in *Oriente* fuiſſe Paradiſum, in *Aſiâ* nempe, nec ab *Armeniâ* procul, (in quâ non eruptiones, fontes ipſi *Tigris* & *Euphratis.*) Eam autem regionem totam, olim, hodieque luſtratam, exploratam, habitatam eſſe, nullum ibi locum arceri aditu (non enim *rhomphaam* vſquam *verſatilẽ*, non

a Etim.14.4. *murum* [a] Iſidori *igneum, ita vt ignis penè cum cœlo iungatur incendium* à quoquam conſpectum eſſe:) nec vſquam veſtigium loci eius comparere. At latere non potuit. Fuit enim (non aliquot iugerum) ſed vt [b] *Abulenſis, magna latitudinis, quia omnes homines ibi victuri erant*, vt, Prouinciam ad minus amplam, æquare debuerit. Loci verò illius accolæ, ſaltem qui propiùs abeſſent, rem ſcirent; fama de re, aliqua foret, qui illuc iter tamdiu fecerunt, etiam iam faciunt, inaudiſſent de eo: aliquid inde vel puluiſculi aſportâſſent, quò de naturâ ſoli aliquid nobis liqueret. Nec Hiſtoriæ veteres ita penitus ſilerent: nec noſtri, qui orbem iam totum terrâ marique perluſtrant, rem nulli obſcuram tamdiu, vel non viderent, vel viſam, ſuos clam haberent.

b In Gen 4.9.13.

Vtcunque verò, ea de *monte ſublimi*, & *Lunæ viciniâ*, abſurda videntur vel *Cardinali*, niſi eò tamen Paradiſum eleuet, vix à Cataclyſmo tutabitur. Et, quando *abraſa per diluuium facies bona terra* (ait [c] *Abulenſis*) *& ſuperinducta cruſta noua, ſuperficies limoſa: vix apta tum erit alimentandis duobus illis* Enoch *&* Eliæ. Nec *Abulenſis* id dabit vnquam: qui in monte ſitum voluit, ſedecim ſaltem cubitorum menſurâ reliquis montibus altiore: quo ita, quæ ſupra reliquos montes quindecim cubitis aſcenderunt, aquæ; cubitum vnum relinquerent, quò Paradiſus in ſicco foret. Verùm, ſi mons, ille fuit; & eum *aquis operiri* oportuit, quibus *operti ſunt omnes montes.* Nam, vt circa Paradiſum ſtaret aqua diluuij circumfuſa, muri inſtar (vt in *mari rubro*) ne id quidem ſat erit. Oportuit enim montem *aquis operiri*. Et, vt operiret igitur (*inſtar fornicis* ſeu *operis camerati*,) deliria ſunt, & ſine cauſâ conficta miracula. *Infirmum* autem (vt ait [d] *Viegas*) *defenſionis genus eſt, cùm te ſentis vrgeri, ad extraordinaria, & minimè credibilia miracula prouocare.* Si incertum iam, an in eo *Enoch* & *Elias*; incertum an Paradiſus: cùm abſque illis foret & illorum hoſpitio, diluuio operiri ac deformari potuerit.

c Gen.13.Q.117

d Vbi ſuprà.

Si Para-

Si Paradiſus ergo iam nullus in terris, non ſunt in Paradiſo terreſtri, *Enoch* & *Elias*. At in Paradiſo eſſe vult *Cardinalis*; ſint ergo in *cæleſti*, ibique (vt *cæleſtes* par eſt) mortis immunes. Quâ verò cœli manſione ſint: atque in raptu ipſo, an, & quomodo *Paulinam* illam immutationem paſsi ſint, anxiè ſcrutari non eſt animus. (1.Cor.15.) Vt autem in orbem hunc noſtrum denuò redeant, morte mulctandi, expectent id *ante* [illegible] *ſuum* (vt eleganter [a] *Hieronymus*) *vel Iudæi, vel Iudaizantes hæretici*. Regi enim, *Iudaicis fabulis acquieſcere* non eſt animus. Vt enim de *Euangeliſtâ* teſte ſupernumerario concluſit [b] *Tertullianus*, itidem & Rex. *Videat hoc meus Thomas, audiat, contrectet: & credat.*

a In Mat.4.

b De animâ cap. 28.

‖ *Intelligi* debere, *nomine duorum Teſtium, Duo Teſtamenta, deſumpſit* primùm è ſcripturis Rex, quia, hæc ſunt *quæ teſtimonium perhibent de Chriſto*. Accedente ad eas teſtimonio *Auguſtini, Primaſij, Bedæ*, & è veſtris hominibus, *Ariæ Montani*. Intelligi autem id ita poſſe apud [c] *Aquinatem*, in confeſſo eſt. *Per ipſos duos intelliguntur, omnes alij Prædicatores, qui ſunt modò, & erunt.* Et pòſt. *Qui ideo ſub binario ponuntur; quia de duobus Teſtamentis accipiunt, quod prædicant.* Apud [d] *Anſbertum*. *Quod ergo Iohanni dictum fuerat, Oportet te iterum prophetare, hoc nunc proſequitur: & dabo (aït) duobus Teſtibus meis, & prophetabũt. Quod enim eſt Iohannes, hoc duo Teſtes (ſubaudi) S. Eccleſia ſiue nunc, ſiue in extremis temporibus prædicans:* Et paulò ſuperiùs; *Benè autem Eccleſia prophetans in duobus Teſtibus figuratur, quia nimirum in prædicatione cæleſti, duobus Teſtamentis roboratur.* Addo & [e] *Zegerum*, veſtrum hominem. *Alij duos Teſtium ordines, alterum ſermone pariter & ſanguine, alterum verò ſermone tantùm teſtificantem. Alij duo Teſtamenta, alij paucos aliquot Teſtes, ſed tamen qui ſufficere poßint, ad conuincendam aduerſariorum prauitatem. Alij Eccleſiam ipſam, duobus ex populis vnitam.* Nec *nouum* ergo hoc; nec *ab Abbato deſumptum*; nec hæc iam *noua Cardinalis* in Regem calumnia.

B. ‖ *Multum ſibi Rex placet in eâ cõiecturâ quam à Rob. Abbato deſũpſit, quod nomine duorum propheterũ intelligi poſſint duo Teſtamenta.* p.146.

c In Apoc.11.

d Lib.5. in Apoc.

e In Apoc.11.

✤ Quæ, paſsim inueniat quis, apud *Eckium, Pighium, Hoſium*; Patres, *Turrianum, Salmeron, Coſterum*, etiam *Bellarminum*, nequiter dicta, & contumelioſè in S. Scripturas, non *alio ſenſu* dici vult, quàm, quòd { *noſtri homines eas ita torqueant, quaſi ſic eſſent.* } Ergo illæ ita non ſunt? nec vos ſic eſſe aſſeritis? Imò aſſeritis. [f] *Scriptura non eſt authentica, abſque authoritate Eccleſiæ*, ait

B ✤ *Quod ſit naſus cereus, mortua litera, &c. apud nullũ Catholicũ reperire potui niſi in hoc ſenſu quòd, apud aduerſarios ita torquetur in varios intellectus.* Pag.146.

f C.1.3.

a C.4 Fin. ait Eckius Et qui eam recipiunt,[a] *Theologos atramentales*, appel-
b De fide & Iuſt. 73. lat, [b] *Efficacior quàm Scriptura eſt traditio* [c] *Traditio certiſſima*
c 74 6. *eſt veritatis regula, ad quam & Scripturas expẽdere oporteat. Euangeliſtarum, non fuit hoc in ſcribendo conſilium, vt Scripta ſua illa*
d 71.6. *præeſſent noſtra religioni & fidei, ſed ſubeſſent potiùs.* Et, [d] *Sunt enim Scripturæ velut cereus quidam naſus, qui ſicut horſum illorſumque ſe trahi permittit, & quo traxeris non inuitus ſequitur: Ita & illæ in diuerſam ſententiã trahi, & ad quiduis accõmodari ſeſe patiuntur.* Ita Pighius. *Sunt*, inquit, *non* fiunt, nec per vim fiunt, ſed *ipſæ ſe patiuntur.* At verò *Hoſius*, cùm *Brentius* de veſtro quodã retuliſſet, qui ſcripſerat, ſcripturas valere, *quantum fabulas Aeſopi*, ſi deſtituantur authoritate Eccleſiæ: [e] *potuiſſe illud pio ſenſu*
e Lib.3°.
f Pag.250. *dici* aſſerit. Quid *Turrianus*? [f] *ſi ſcripturam ſolam fidei regulam, Chriſtus reliquiſſet in Eccleſiâ, quid aliud quàm gladium Delphicum haberemus, quem (vt ait Ariſtoteles) fabri ferrarij faciũt ob inopiam?* Nota illud, *haberemus*, (non haberent hæretici) &c, *ob inopiam*, quaſi ſi Teſtes hos *Turrianus* ipſe *ſacris* indueret atq; amiciret.
g In Epl. Paul. Diſpu.8. Etiam [g] *Salmeron*; *Non ad ſcripturas: quæ inſtar naſi cerei ducuntur, quò quis vult.* Et, *ſcripturæ vera probantur, quæ conformes ſunt*
h 44. *traditioni.* Et, *Scriptura muta eſt.* Coſterus autem, [h] *Scripturæ*
i 135. *ſunt litera mortua.* [i] *Res ſine animâ & ſenſu: varios in eâ nitier-*
k 44. *rores.* [k] *Inſtar vaginæ eſt, quæ quemlibet gladium admittit, etiam*
l 45. *plumbeum, vel ligneum.* Quibus, ſcripturam antefert, [l] *noniter impreſſam in corde Eccleſiæ quam Scripturã dicit omnium Scrip-*
m De verbo Dei 4. 12. *turarum.* Sed & *Bellarminus* parùm honorificè, [m] *Scripturam non eſſe factam præcipuè, vt eſſet regula fidei. Eſſe tamen* (putà ex accidente) *regulam fidei, verùm regulã partialem, non autem totalem.* Nec in hijs omnibus, vocula vna, niſi quid ipſæ *ſint*, non quid *fiant* à nobis.

B. ‖ *Nos Catholici qui ſacras Scripturas ſequimur, per Prophetas, veros Prophetas, per Saccos, veros ſaccos, per triduum verum triduũ, per reſurrectionẽ veram reſurrectionem intelligimus.* Pa.147

‖ Nam quòd ita repentè *literales* facti eſtis, vt omnia hîc de *Teſtibus, & Saccis*, de *triduo*, & *cæde*, & *in cælum* aſcenſu, religio vos inceſſat, aliter (quàm vt iacent intelligendi: ſi, vt ſubitò iam, in iſtis tam *myſticis*: ita & in cæteris, (quæ nullo modo tam *myſtica ſunt*,) adhæſuri eſtis *literæ*; eſt quod nobis oppidò gratulemur. Nam ita, de capite *Iuſtificationis* noſtræ; quòd ea per fidem ſtet, abſque operibus legis: De *Precibus*: multiloquia & battologias, atque ita *Roſaria* & *Pſalteria Ieſu* amouenda. De *Eccleſiæ Liturgiâ*: malletis eam intellecto Sermone

fieri

fieri à Sacrificis veſtris, (vt *ſciatur id quod dicitur*) quàm *eos in aera loqui* : & apud populum, qui *virtutem vocis neſciunt*, quaſi *barbarè* ſermocinari. Malletis orare populum , & pſallere *Spiritu & mente*, non ſolo *Spiritu* : nec cùm quid dicatur neſciant, *Amen reſpondere*. De *Calice*, ſineretis omnes bibere. Nullam rei vllius in cœlis *ſimilitudinem* coleretis (cùm nulla ibi δουλείας mentio) nullam *Angelorum religionem* haberetis. *Traditiones* hominum , non tanti faceretis. Atque hæc omnia, ſi tam religioſè ad *literam* ſemper ſaperetis. Tum, addendum *Cardinali* aliquid ad *Recognitiones* ſuas nuperas. Non enim *B. Virgini matri ſuæ* , reſurgens Chriſtus primò apparuit ; Dicit enim [a] Scripturæ *litera*, *primò Mariæ Magdalenæ apparuiſſe*. Nec *Petrum* ita diceret, Chriſto præ omnibus dilectum (ne *Petro* , ingratitudinis actio detur in Chriſtum ,) dicit enim *litera* , Iohannem illum (antonomaſticè) [b] *quem diligebat Ieſus* , nempe κατ' ἐξοχὴν, præter , ſupraque cæteros. Poſtremò in hâc ipſâ de *Enoch* & *Eliâ* queſtione, [c] *ambulâſſe* dicitur *Enoch cũ Deo*, etiamne de pedeſtri id ambulachro intelliget *Cardinalis*, *Deum* atque *Enoch*, ſimul alicubi ſpaciatos? [d] *Eliam verò in cœlum aſcendiſſe*, in *literâ* eſt. In cœlumne ? atque ad *literam* ? Non ergo in *Hortum*, hunc, hîc atque in terrâ , ſitum atque conſitum. [e] *Vniuerſam terram aquis adopertam* fuiſſe (vniuerſam terram) neque ibi ad *literam*, quicquam additur, de portione terræ (quam colerent peccatores,) merſâ; (quam colerent Sancti duo) ſub fornice aquarum , illæſâ : vt caſurus hic cauſâ ſit, ſi ſtet *litera*. At in libro hoc *Apocalypſis*, (vbi, *quot verba*, *tot myſteria*) in, (quæ ei reſpondet in *veteri Teſtamento*) *Danielis* prophetiâ myſticâ, (aut ſiqua ſimilis eſt ænigmatica Scriptura :) in hijs (inquam) *literam* premere , *literæ* adhæreſcere , per *Hebdomadas Danielis*, *veras Hebdomadas* (ſeptem modò diebus conſtantes) per *Arietem* eius & *Hircum* , (cornuta de Grege animalia :) Per *Rotas Ezekielis*, plauſtrales rotas veras , ex ligno ferroque compaginatas : atque hoc ipſo , (in quo verſamur) libro , per *aſcenſum de abyſſo Antichriſti* , aſcenſum verum , ac literalem , (quaſi ſiquis erepat è cryptâ :) per *Draconem*, verum & viuum animal venenatum : per *Capita ſeptem* , vera capita , cum cranijs; per *cornua decem*, vera cornua : quæque illi inequitat, veram *mulierem.* : eſſet hoc quidem (quâ ætate *Cardinalis* eſt) non procul à

a Mar.16.9.
b Ioh.13.23.
c Gen.5.24.
d 2.Reg.2.11.
e Gen.7.19.

 delirio.

a C.4 Fin. ait Eckius Et qui eam recipiunt,[a] *Theologos atramentales*, appel-
b De fide & Iuſt. 73. lat, [b] *Efficacior quàm Scriptura eſt traditio.* [c] *Traditio certiſſima*
c 74.6. *eſt veritatis regula, ad quam & Scripturas expẽdere oporteat. Euan-*
geliſtarum, non fuit hoc in ſcribendo conſilium, vt Scripta ſua illa
d 71.6. *præeſſent noſtræ religioni & fidei, ſed ſubeſſent potiùs.* Et, [d] *Sunt e-*
nim Scripturæ velut cereus quidam naſus, qui ſicut horſum illorſum-
que ſe trahi permittit, & quo traxeris non inuitus ſequitur: Ita &
illæ in diuerſam ſententiã trahi, & ad quiduis accõmodari ſeſe patiun-
tur. Ita Pighius. *Sunt*, inquit, *non* fiunt, nec per vim fiunt, ſed
ipſæ ſe patiuntur. At verò *Hoſius*, cùm *Brentius* de veſtro quodã
retuliſſet, qui ſcripſerat, ſcripturas valere, *quantum fabulas Aeſo-*
e Lib.3°. *pi*, ſi deſtituantur authoritate Eccleſiæ: [e] *potuiſſe illud pio ſenſu*
f Pag.250. *dici* aſſerit. Quid *Turrianus*? [f] *ſi ſcripturam ſolam fidei regulam,*
Chriſtus reliquiſſet in Eccleſiâ, quid aliud quàm gladium Delphicum
haberemus, quem (vt ait Ariſtoteles) fabri ferrarij faciũt ob inopiam?
Nota illud, *haberemus*, (non haberent hæretici) &c, *ob inopiam*,
quaſi ſi Teſtes hos *Turrianus* ipſe *ſaccis* indueret atq; amiciret.
g In Epi. Paul. Diſpu.8. Etiam [g] *Salmeron*; *Non ad ſcripturas: quæ inſtar naſi cerei ducun-*
tur, quò quis vult. Et, *ſcripturæ vera probantur, quæ conformes ſunt*
h 44. *traditioni.* Et, *Scriptura muta eſt.* Coſterus autem,[h] *Scripturæ*
i 135. *ſunt litera mortua.* [i] *Res ſine animâ & ſenſu: varios in eã nitier-*
k 44. *rores.* [k] *Inſtar vaginæ eſt, quæ quemlibet gladium admittit, etiam*
l 45. *plumbeum, vel ligneum.* Quibus, ſcripturam antefert, [l] *noni-*
ter impreſſam in corde Eccleſiæ quam Scripturã dicit omnium Scrip-
m De verbo Dei 4.12. *turarum.* Sed & *Bellarminus* parùm honorificè,[m] *Scripturam non*
eſſe factam præcipuè, vt eſſet regula fidei. Eſſe tamen (putà ex ac-
cidente) *regulam fidei, verùm regulã partialem, non autem totalem.*
Nec in hijs omnibus, vocula vna, niſi quid ipſæ *ſint*, non quid
fiant à nobis.

B. ‖*Nos Catholici qui ſacras Scripturas ſequimur, per Prophetas, veros Prophetas, per Saccos, veros ſaccos, per triduum veſ. rum triduũ, per reſurrectionẽ veram reſurrectionem intelligimus. Pa.147*

‖ Nam quòd ita repentè *literales* facti eſtis, vt omnia hîc de
Teſtibus, & Saccis, de *triduo*, & *cæde*, & *in cælum* aſcenſu, religio
vos inceſſat, aliter (quàm vt iacent intelligendi: ſi, vt ſubitò
iam, in iſtis tam *myſticis*: ita & in cæteris, (quæ nullo modo
tam *myſtica ſunt*,) adhæſuri eſtis *literæ*; eſt quod nobis oppidò
gratulemur, Nam ita, de capite *Iuſtificationis* noſtræ; quòd
ea per fidem ſtet, abſque operibus legis: De *Precibus*: multi-
loquia & battologias, atque ita *Roſaria* & *Pſalteria Ieſu* amo-
uenda. De *Eccleſiæ Liturgiâ*: malleus eam intellecto Sermone
fieri

fieri à Sacrificis veſtris, (vt *ſciatur id quod dicitur*) quàm *eos in aera loqui:* & apud populum, qui *virtutem vocis neſciunt*, quaſi *barbarè* ſermocinari. Malletis orare populum, & pſallere *Spiritu & mente*, non ſolo *Spiritu*: nec cùm quid dicatur neſciant, *Amen reſpondere*. De *Calice*, ſineretis omnes bibere. Nullam rei vllius in cœlis *ſimilitudinem* coleretis (cùm nulla ibi εἰκόνος mentio) nullam *Angelorum religionem* haberetis. *Traditiones* hominum, non tanti faceretis. Atque hæc omnia, ſi tam religioſè ad *literam* ſemper ſaperetis. Tum, addendum *Cardinali* aliquid ad *Recognitiones* ſuas nuperas. Non enim *B. Virgini matri ſuæ*, reſurgens Chriſtus primò apparuit; Dicit enim [a] Scripturæ *litera, primò Mariæ Magdalenæ apparuiſſe*. Nec *Petrum* ita diceret, Chriſto præ omnibus dilectum (ne *Petro*, ingratitudinis actio detur in Chriſtum,) dicit enim *litera*, Iohannem illum (antonomaſticè) [b] *quem diligebat Ieſus*, nempe κατ' ἐξοχὴν, præter, ſupraque cæteros. Poſtremò in hâc ipſâ de *Enoch* & *Eliâ* queſtione, [c] *ambulâſſe* dicitur *Enoch cũ Deo*, etiamne de pedeſtri id ambulachro intelliget *Cardinalis*, *Deum* atque *Enoch*, ſimul alicubi ſpaciatos? [d] *Eliam verò in cælum aſcendiſſe*, in *literâ* eſt. In cœlumne? atque ad *literam*? Non ergo in *Hortum*, hunc, hîc atque in terrâ, ſitum atque conſitum. [e] *Vniuerſam terram aquis adopertam* fuiſſe (vniuerſam terram) neque ibi ad *literam*, quicquam additur, de portione terræ (quam colerent peccatores,) merſâ; (quam colerent Sancti duo) ſub fornice aquarum, illæſâ: vt caſurus hic cauſâ ſit, ſi ſtet *literæ*. At in libro hoc *Apocalypſis*, (vbi, *quot verba, tot myſteria*) in, (quæ ei reſpondet in *veteri Teſtamento*) *Danielis* prophetiâ myſticâ, (aut ſiqua ſimilis eſt ænigmatica Scriptura:) in hijs (inquam) *literam* premere, *literæ* adhæreſcere, per *Hebdomadas Danielis*, *veras Hebdomadas* (ſeptem modò diebus conſtantes) per *Arietem* eius & *Hircum*, (cornuta de Grege animalia:) Per *Rotas Ezekielis*, plauſtrales rotas veras, ex ligno ferroque compaginatas: atque hoc ipſo, (in quo verſamur) libro, per *aſcenſum de abyſſo Antichriſti*, aſcenſum verum, ac literalem, (quaſi ſiquis erepat è cryptâ:) per *Draconem*, verum & viuum animal venenatum: per *Capita ſeptem*, vera capita, cum cranijs; per *cornua decem*, vera cornua: quæque illi inequitat, veram *mulierem*: eſſet hoc quidem (quâ ætate *Cardinalis* eſt) non procul à

a Mar.16.9.

b Ioh.13.23.

c Gen.5.24.

d 2.Reg.2.11.

e Gen.7.19.

Digitized by Google

delirio. Atqui, hæc ita opus eſt, intelligat, vt ſui hîc ſimilis ſit *Cardinalis*, cum *veris Saccis*, & *veris triduis*; &, quo perfectè ſit *literalis*, vt *Enoch* & *Eliam veras* quoque oliuas, atque etiam pòſt, *vera candelabra* fieri ſtatuat.—*Atq; idem iungat vulpes & mulgeat hircos*.—Namque iſta ſi ſic dentur, de *veris* Vrſis, & Pardis, & *Draconibus*; Apocalypſis ibit nobis in hibernas (ad focum) anicularum narrationes, quaſi de monſtris quibuſdam fabuloſis; quibus neſcio quot *Capita* perinde (vt *Hydræ in Lernâ*,) nec aliter habendus liber ille, quàm *Baldi Macaronica*, vel, ſiqua eius generis ſunt ineptiarum folia.

B. ‖ *Nouatores per duos Prophetas, intelligi volunt, aut miniſtros, aut libros veteris & noui Teſtamenti qui plurimi ſunt. Pa. 147.*

‖ Per *duos Prophetas*, non (quos dicis) *Nouatores*, Rupertus, Anſbertus, Aquinas, Zegerus *duos ordines Prædicatorum* intelligi poſſe dixerunt. Per eoſdem *duo Teſtamenta* ſignificari *Auguſtinus*, *Primaſius*, *Beda*, (quamuis *plures*, vtroque Teſtamento, *libri* ſint.) Quem illi tanquam ieiunum & puerilem cauillum præterirent. Quid enim magis familiare, quàm *duo fædera, duo vbera* Eccleſiæ, *duo Teſtamenta nominari?*

B. ✠ *Prior locus Luc. 15. correctus: poſterior nō eſt mutatus, quoniā habetur in omnibus Latinis Codicibus. P. 47.*

✠ De *correcto* (vix tandem). *Romæ, loco Euangelij*, vbi, quæ *euerri* modò debuit *domus, euerti* dicebatur, vter nobis audiendus *Pontifex, Sixtus*, an *Clemens? Clemens* quidē *mutari* voluit: Sixtus *manere*. Sed *Clemētis* fortè non futura vltima: Editurus eſt & *Paulus* nouā & ſuā, & euertet euerticulū. Nam & alij ſūt, quos neuter attigit: vt ille *Pr. 16. lapides ſæculi*, pro *ſacculi*: Et (ne morer lectorem,) de locis octo millibus, quos *Clarius* veſter correxiſſe ſe teſtatur, in vulgatâ editione: quàm certè pauci (nec ſcio an vlli) *emendati* iam leguntur in veſtrâ? Præpoſterè verò admodum Cardinalis, *Græcam* originis veritatem ad *Codices Latinos* exigit, ſi *Latinum* [*ſic*] non mutet in *Græcum* [*ſi*] cur *Græcum* [*ſi*] non mutat in *Latinum* [*ſic*] & pro ἐπὶ αὐτῷ (expuncto ἰῷ) legit ἐπ' αὐτῷ. Alterutrum horum faciat oportet, ne ſic *Græca* committat cum *Latinis*. Nec id vnquam (opinor) efficiet, vt idē ſonent [*ſi*] & [*ſic*] cùm [*ſic*] (vt notum eſt,) rem ponat: [*ſi*] verò ſuſpendat tantùm. *Græca* verò quid valeat vox, cur ex *Auguſtino, Ambroſio, Eucherio* diſcere nos iubet, potiùs quàm ex *Cyrillo, Chryſoſtomo, Hieronymo*, qui meliùs *Græcè* ſciebant? Aut cur ex *Bedâ* & *Ruperto*, quàm ex *Euthymio* & *Theophylacto*? Sed & apud eoſdem illos, & haud ſcio, an plures [*euerti*] dicitur domus, nec *euerri*: quem correxiſtis tamen.

Quid

Quid ergo [*ſic*] iſtud *in vos tantum committere?*

|| Verum autem (nec id ſcio negabit Cardinalis) ex verbis illis, *Sic eum volo manere donec veniam*, multos *mendacium* illud (quod negat) elicuiſſe, nec illud, *non volo morte violentâ migrare*: (noua hæc eſt Cardinalis *Gloſſa*) ſed omnino. *Non volo morte vllâ migrare*, vel *violentâ* vel *naturali*; ſed ſic manere, ad reditum vſque meum, vt ita non *Teſtes duo*, ſed *tres* iam, aucto numero, pugnaturi ſint cum *Antichriſto*. Vel, hoc ipſo nomine, mutanda nobis fuit lectio hæc, & ad *Græcam* veritatem reuocanda, quod tam multos ex veſtris induxit in errorē, de *Iohanne* nondum mortuo: de *triumuiratu* nouo, vbi vos *Duumuiros* modò allegiſtis.

✠ Noli verò nos conuenire, de reiectis à *Canone Apocryphis*. Dic Patres in Concilio Laodiceno { *Sectarios, Antichriſti præcurſores, truncatores & fœdatores vtriuſque Teſtamenti.* } Nam habemus ab illis nos *Canonem*: ij nos in fraudem induxerunt. Nec in *Carthaginenſi tertio* quicquam Decretum, quàm vt in *Canonem morum* reciperentur reliqui, & legerentur in Eccleſiâ publicè, quod & nos ſedulò facimus. Nam etiam poſt *Carthaginenſe tertium* de *Canonicâ* earum authoritate ad res *fidei* ſtabiliendas, ab *Auguſtino* ipſo dubitatum eſt, & à *Gregorio*. Peccat verò numero Cardinalis largiter, cùm { *apud veteres Patres omnes (vno vel altero excepto) habitos* dicit *eſſe Canonicos.* } Numero enim hic longè ſuperiores ſumus, nec *vnus* ſic, vel *alter*, Canonem texuit, vt nos, ſed [a] *Melito*, ad eam rem in Orientem profectus [b] *Origenes*, [c] *Athanaſius*, [d] *Hilarius*, [e] *Nazianzenus*, [f] *Amphilochius*, [g] *Epiphanius*, [h] *Cyrillus* quoque veſter *Hieroſolymitanus*, [i] *Hieronymus*, [k] *Ruffinus*, [l] *Damaſcenus*. Tot *Patres*. Cardinalis verò, etiam *vnus* atque *alter*. [m] *Lyranus*, [n] *Caietanus*.

‡ Qui verò potuit { *omninò non tangere Pſalterium Bonauentura* } quod ſic transformauit, vel deformauit potiùs, & quo non debuit, leuiter immutatos verſus eius, (Deo ipſi Creatori, & Chriſto Redemptori, maximè proprios) vel potiùs planè non immutatos, mutato tantùm nomine, ad Creaturam & Redemptoris egentem tranſtulit, idque locis quibus nulli, Deo magis dicati, apti, peculiares? { *Omnino non tetigit, ſed ad eius ſimilitudinem, alium verſum ipſe compoſuit?* } Ille verò non compoſuit.

B. || *Neq; verum eſt verba illa ſic eum volo manere] mendacium continere vt Rex affirmat. Non enim ſic eum volo manere] ſignificat, non volo eum mori, ſed non volo eum morte violentà mori. p. 148.*

B. ✠ *A ſectarijs tanquam Antichr. præcurſorib⁹ vtrũque Teſtamentum, aliquot mēbris detruncatis miſerè eſt fœdatũ. Quos enim libros, vt Apocryphos reiecerunt, nos inuenimus in Concilio 3. Carthag. & apud veteres patres omnes, vno aut altero excepto, inter Canonicos eſſe habitos. Pag. 148.*

a Euſeb. l. 4. c. 26
b 6. 25
c In Synopſi.
d Prolo. in Pſal.
e De ver. & genuin. ſcript. lib.
f Ad Seleucum.
g De Mēſ. & pōd.
h Lib. 4°.
i Præf. in Prou.
k In expoſ. Symb
l Lib 4°.
m Præf. in Tob.
n In lib. Hiſt.

B. ‡ *Bonauentura Pſalteriũ Dauidis, omnino non tetigit, ſed ad eius ſimilitudinē, aliud Pſal. ipſe cōpoſuit, ex pio erga B. Virginem affectu. pag. 148.*

delirio. Atqui, hæc ita opus eſt, intelligat, vt ſui hîc ſimilis ſit *Cardinalis*, cum *veris Saccis*, & *veris triduis*; &, quo perfectè ſit *literalis*, vt *Enoch* & *Eliam veras* quoque oliuas, atque etiam pòſt, *vera candelabra* fieri ſtatuat.—*Atq; idem iungat vulpes & mulgeat hircos.*—Namque iſta ſi ſic dentur, de *veris* Vrſis, & Pardis, & *Draconibus*; Apocalypſis ibit nobis in hibernas (ad focum) anicularum narrationes, quaſi de monſtris quibuſdam fabuloſis; quibus neſcio quot *Capita* perinde (vt *Hydræ in Lernâ*,) nec aliter habendus liber ille, quàm *Baldi Macaronica*, vel, ſiqua eius generis ſunt ineptiarum folia.

B. ‖ *Nouatores per duos Prophetas, intelligi volunt, aut miniſtros, aut libros veteris & noui Teſtamenti qui plurimi ſunt. Pa. 147.*

‖ Per *duos Prophetas*, non (quos dicis) *Nouatores*, Rupertus, Anſbertus, Aquinas, Zegerus *duos ordines Prædicatorum* intelligi poſſe dixerunt. Per eoſdem *duo Teſtamenta* ſignificari *Auguſtinus*, *Primaſius*, *Beda*, (quamuis *plures*, vtroque Teſtamento, *libri* ſint.) Quem illi tanquam ieiunum & puerilem cauillum præterirent. Quid enim magis familiare, quàm *duo fœdera, duo vbera* Eccleſiæ, *duo Teſtamenta nominari*?

B. ✣ *Prior locus Luc. 15. correctus: poſterior nõ eſt mutatus, quoniã habetur in omnibus Latinis Codicibus.* P. 47.

✣ De *correcto* (vix tandem) *Romæ, loco Euangelij*, vbi, quæ *euerri* modò debuit *domus, euerti* dicebatur, vter nobis audiendus *Pontifex, Sixtus*, an *Clemens*? *Clemens* quidẽ *mutari* voluit: Sixtus *manere*. Sed *Clemẽtis* fortè non futura vltima: Editurus eſt & *Paulus* nouã & ſuã, & euertet euerticulũ. Nam & alij ſũt, quos neuter attigit: vt ille *Pr. 16. lapides ſaculi*, pro *ſacculi*: Et (ne moter lectorem,) de locis octo millibus, quos *Clarius* veſter correxiſſe ſe teſtatur, in vulgatâ editione: quàm certè pauci (nec ſcio an vlli) *emendati* iam leguntur in veſtrâ? Præpoſterè verò admodum Cardinalis, *Græcam* originis veritatem ad *Codices Latinos* exigit, ſi *Latinum* [*ſic*] non mutet in *Græcum* [*ſi*] cur *Græcum* [*ſi*] non mutat in *Latinum* [*ſic*] & pro ἰὼ αὐτῶν (expuncto ἰω) legit ἐπ' αὐτῶν. Alterutrum horum faciat oportet, ne ſic *Græca* committat cum *Latinis*. Nec id vnquam (opinor) efficiet, vt idẽ ſonent [*ſi*] & [*ſic*] cùm [*ſic*] (vt notum eſt,) rem ponat: [*ſi*] verò ſuſpendat tantùm. *Græca* verò quid valeat vox, cur ex *Auguſtino, Ambroſio, Eucherio* diſcere nos iubet, potiùs quàm ex *Cyrillo, Chryſoſtomo, Hieronymo*, qui meliùs *Græcè* ſciebant? Aut cur ex *Bedâ* & *Ruperto*, quàm ex *Euthymio* & *Theophylacto*? Sed & apud eoſdem illos, & haud ſcio, an plures [*euerti*] dicitur domus, nec *euerri*: quem correxiſtis tamen.

Quid

Quid ergo [*ſic*] iſtud *in vos tantum committere?*

|| Verum autem (nec id ſcio negabit Cardinalis) ex verbis illis, *Sic eum volo manere donec veniam*, multos *mendacium* illud (quod negat) elicuiſſe, nec illud, *non volo morte violentâ migrare*: (noua hæc eſt Cardinalis *Gloſſa*) ſed omnino. *Non volo morte vllâ migrare*, vel *violentâ* vel *naturali*; ſed ſic manere, ad reditum vſque meum, vt ita non *Teſtes duo*, ſed *tres* iam, aucto numero, pugnaturi ſint cum *Antichriſto*. Vel, hoc ipſo nomine, mutanda nobis fuit lectio hæc, & ad *Græcam* veritatem reuocanda, quod tam multos ex veſtris induxit in errorē, de *Iohanne* nondum mortuo: de *triumuiratu* nouo, vbi vos *Duumuiros* modò allegiſtis.

B. || *Neq; verum eſt verba illa ſic eum volo manere] mendacium continere vt Rex affirmat. Non enim, ſic eum volo manere] ſignificat, non volo eum mori, ſed non volo eum morte violentâ mori, p.148.*

✠ Noli verò nos conuenire, de reiectis à *Canone Apocryphis*. Dic Patres in Concilio Laodiceno { *Sectarios, Antichriſti præcurſores, truncatores & fœdatores vtriuſque Teſtamenti.* } Nam habemus ab illis nos *Canonem*: ij nos in fraudem induxerunt. Nec in *Carthaginenſi tertio* quicquam Decretum, quàm vt in *Canonem morum* reciperentur reliqui, & legerentur in Eccleſiâ publicè, quod & nos ſedulò facimus. Nam etiam poſt *Carthaginenſe tertium* de *Canonicâ* earum authoritate ad res *fidei* ſtabiliendas, ab *Auguſtino* ipſo dubitatum eſt, & à *Gregorio*. Peccat verò numero Cardinalis largiter, cùm { *apud veteres Patres omnes (vno vel altero excepto) habitos* dicit *eſſe Canonicos.* } Numero enim hic longè ſuperiores ſumus, nec *vnus* ſic, vel *alter*, Canonem texuit, vt nos, ſed [a] *Melito*, ad eam rem in Orientem profectus [b] *Origenes*, [c] *Athanaſius*, [d] *Hilarius*, [e] *Nazianzenus*, [f] *Amphilochius*, [g] *Epiphanius*, [h] *Cyrillus* quoque veſter *Hieroſolymitanus*, [i] *Hieronymus*, [k] *Ruffinus*, [l] *Damaſcenus*. Tot *Patres*. Cardinalis verò, etiam *vnus* atque *alter*. [m] *Lyranus*, [n] *Caietanus*.

B. ✠ *A ſectarijs tanquam Antichr. præcurſorib⁹ vtrūque Teſtamentum, aliquot mēbris detruncatis miſerè eſt fœdatū. Quos enim libros, vt Apocryphos reiecerunt, nos inuenimus in Concilio 3. Carthag. & apud veteres patres omnes, vno aut altero excepto, inter Canonicos eſſe habitos. Pag. 148.*

[a] Euſeb.l.4.c 26
[b] 6. 25
[c] In Synopſi.
[d] Prolo.in Pſal.
[e] De ver.& genuin.ſcript lib.
[f] Ad Seleucum.
[g] De Mēſ.& pōd.
[h] Lib.4°.
[i] Præf. in Prou.
[k] In expoſ.Symb
[l] Lib 4°.
[m] Præf.in Tob.
[n] In lib.Hiſt.

‡ Qui verò potuit { *omninò non tangere Pſalterium Bonauenturæ* } quod ſic tranſformauit, vel deformauit potiùs, & quo non debuit, leuiter immutatos verſus eius, (Deo ipſi Creatori, & Chriſto Redemptori, maximè proprios) vel potiùs planè non immutatos, mutato tantùm nomine, ad Creaturam & Redemptoris egentem tranſtulit, idque locis quibus nulli, Deo magis dicati, apti, peculiares? { *Omnino non tetigit, ſed ad eius ſimilitudinem, alium verſum ipſe compoſuit?* } Ille verò non *compoſuit.*

B. ‡ *Bonauentura Pſalteriū Dauidis, omnino non tetigit, ſed ad eius ſimilitudinē, aliud Pſal. ipſe cōpoſuit, ex pio ad B. Virginem affectu. pag.148.*

delirio. Atqui, hæc ita opus eſt, intelligat, vt ſui hîc ſimilis ſit *Cardinalis*, cum *veris Saccis*, & *veris triduis*; &, quo perfectè ſit *literalis*, vt *Enoch* & *Eliam veras* quoque oliuas, atque etiam pòſt, *vera candelabra* fieri ſtatuat.—*Atq; idem iungat vulpes & mulgeat hircos.*—Namque iſta ſi ſic dentur, de *veris* Vrſis, & Pardis, & *Draconibus*; Apocalypſis ibit nobis in hibernas (ad focum) anicularum narrationes, quaſi de monſtris quibuſdam fabuloſis; quibus neſcio quot *Capita* perinde (vt *Hydræ in Lernâ*,) nec aliter habendus liber ille, quàm *Baldi Macaronica*, vel, ſiqua eius generis ſunt ineptiarum folia.

B. ‖ *Nouatores per duos Prophetas, intelligi volunt, aut miniſtros, aut libros veteru & noui Teſtamenti qui plurimi ſunt. Pa. 147.*

‖ Per *duos Prophetas*, non (quos dicis) *Nouatores*, Rupertus, Anſbertus, Aquinas, Zegerus *duos ordines Prædicatorum* intelligi poſſe dixerunt. Per eoſdem *duo Teſtamenta* ſignificari *Auguſtinus*, *Primaſius*, *Beda*, (quamuis *plures*, vtroque Teſtamento, *libri* ſint.) Quem illi tanquam ieiunum & puerilem cauillum præterirent. Quid enim magis familiare, quàm *duo fœdera, duo vbera* Eccleſiæ, *duo Teſtamenta nominari?*

B. ✣ *Prior locus Luc. 15. correctus: poſterior nõ eſt mutatus, quoniã habetur in omnibus Latinis Codicibus.* *P. 47.*

✣ De *correcto* (vix tandem) *Roma, loco Euangelij*, vbi, quæ *euerri* modò debuit *domus*, *euerti* dicebatur, vter nobis audiendus *Pontifex, Sixtus*, an *Clemens? Clemens* quidē *mutari* voluit: Sixtus *manere*. Sed *Clemētis* fortè non futura vltima: Editurus eſt & *Paulus* nouã & ſuã, & euertet euerticulũ. Nam & alij ſũt, quos neuter attigit: vt ille *Pr. 16. lapides ſæculi*, pro *ſacculi*: Et (ne morer lectorem,) de locis octo millibus, quos *Clarius* veſter correxiſſe ſe teſtatur, in vulgatâ editione: quàm certè pauci (nec ſcio an vlli) *emendati* iam leguntur in veſtrâ? Præpoſterè verò admodum Cardinalis, *Græcam* originis veritatem ad *Codices Latinos* exigit, ſi *Latinum* [*ſic*] non mutet in *Græcum* [*ſi*] cur *Græcum* [*ſi*] non mutat in *Latinum* [*ſic*] & pro ἐπὶ αὐτῷ (expuncto ι) legit ἐπ' αὐτῷ. Alterutrum horum faciat oportet, ne ſic *Græca* committat cum *Latinis*. Nec id vnquam (opinor) efficiet, vt idē ſonent [*ſi*] & [*ſic*] cùm [*ſic*] (vt notum eſt,) rem ponat: [*ſi*] verò ſuſpendat tantùm. *Græca* verò quid valeat vox, cur ex *Auguſtino, Ambroſio, Eucherio* diſcere nos iubet, potiùs quàm *ex Cyrillo, Chryſoſtomo, Hieronymo*, qui meliùs *Græcè* ſciebant? Aut cur ex *Bedâ* & *Ruperto*, quàm ex *Euthymio* & *Theophylacto*? Sed & apud eoſdem illos, & haud ſcio, an plures [*euerti*] dicitur domus, nec *euerri*: quem correxiſtis tamen.

Quid

Digitized by Google

Quid ergo [*ſic*] iſtud *in vos tantum committere?*

‖ Verum autem (nec id ſcio negabit Cardinalis) ex verbis illis, *Sic eum volo manere donec veniam*, multos *mendacium* illud (quod negat) elicuiſſe, nec illud, *non volo morte violentâ migrare*: (noua hæc eſt Cardinalis *Gloſſa*) ſed omnino. *Non volo morte vllâ migrare*, vel *violentâ* vel *naturali*; ſed ſic manere, ad reditum vſque meum, vt ita non *Teſtes duo*, ſed *tres* iam, aucto numero, pugnaturi ſint cum *Antichriſto*. Vel, hoc ipſo nomine, mutanda nobis fuit lectio hæc, & ad *Græcam* veritatem reuocanda, quod tam multos ex veſtris induxit in errorẽ, de *Iohanne* nondum mortuo: de *triumuiratu* nouo, vbi vos *Duumuiros* modò allegiſtis.

B. ‖ *Neq; verum eſt verba illa ſic eum volo manere] mendacium continere vt Rex affirmat. Non enim ſic eum volo manere] ſignificat, non volo eum mori, ſed non volo eum morte violentà mori. p. 148.*

✠ Noli verò nos conuenire, de reiectis à *Canone Apocryphis*. Dic Patres in Concilio Laodiceno { *Sectarios, Antichriſti præcurſores, truncatores & fœdatores vtriuſque Teſtamenti.* } Nam habemus ab illis nos *Canonem*: ij nos in fraudem induxerunt. Nec in *Carthaginenſi tertio* quicquam Decretum, quàm vt in *Canonem morum* reciperentur reliqui, & legerentur in Eccleſiâ publicè, quod & nos ſedulò facimus. Nam etiam poſt *Carthaginenſe tertium* de *Canonicâ* earum authoritate ad res *fidei* ſtabiliendas, ab *Auguſtino* ipſo dubitatum eſt, & à *Gregorio*. Peccat verò numero Cardinalis largiter, cùm { *apud veteres Patres omnes* (*vno vel altero excepto*) *habitos* dicit *eſſe Canonicos*. } Numero enim hic longè ſuperiores ſumus, nec *vnus* ſic, vel *alter*, Canonem texuit, vt nos, ſed [a] *Melito*, ad eam rem in Orientem profectus [b] *Origenes*, [c] *Athanaſius*, [d] *Hilarius*, [e] *Nazianzenus*, [f] *Amphilochius*, [g] *Epiphanius*, [h] *Cyrillus* quoque veſter *Hieroſolymitanus*, [i] *Hieronymus*, [k] *Ruffinus*, [l] *Damaſcenus*. Tot *Patres*. Cardinalis verò, etiam *vnus* atque *alter*. [m] *Lyranus*, [n] *Caietanus*.

B. ✠ *A ſectarijs tanquam Antichr. præcurſorib⁹ vtrũque Teſtamentum, aliquot mẽbris detruncatis miſerè eſt fædatũ. Quos enim libros, vt Apocryphos reiecerunt, nos inuenimus in Concilio 3. Carthag. & apud veteres patres omnes, vno aut altero excepto, inter Canonicos eſſe habitos. Pag. 148.*

a Euſeb. l. 4. c 26
b 6. 25
c In Synopſi.
d Prolo. in Pſal.
e De ver. & genuin. ſcript lib.
f Ad Seleucum.
g De Mẽſ. & põd.
h Lib. 4°.
i Præf. in Prou.
k In expoſ. Symb
l Lib 4°.
m Præf. in Tob.
n In lib. Hiſt.

‡ Qui verò potuit { *omninò non tangere Pſalterium Bonauenturæ* } quod ſic transformauit, vel deformauit potiùs, & quo non debuit, leuiter immutatos verſus eius, (Deo ipſi Creatori, & Chriſto Redemptori, maximè proprios) vel potiùs planè non immutatos, mutato tantùm nomine, ad Creaturam & Redemptoris egentem tranſtulit, idque locis quibus nulli, Deo magis dicati, apti, peculiares? { *Omnino non tetigit; ſed ad eius ſimilitudinem, alium verſum ipſe compoſuit?* } Ille verò non compoſuit.

B. ‡ *Bonauenturæ Pſalteriũ Dauidis, omnino non tetigit, ſed ad eius ſimilitudinẽ, aliud Pſal. ipſe cõpoſuit, ex pio ad B. Virginem affectu. pag. 148.*

delirio. Atqui,hæc ita opus eſt, intelligat, vt ſui hîc ſimilis ſit *Cardinalis*,cum *veris Saccis*, & *veris triduis*; &, quo perfectè ſit *literalis*, vt *Enoch* & *Eliam veras* quoque oliuas, atque etiam pòſt, *vera candelabra* fieri ſtatuat.—*Atq; idem iungat vulpes & mulgeat hircos.*—Namque iſta ſi ſic dentur, de *veris* Vrſis, & Pardis,& *Draconibus*; Apocalypſis ibit nobis in hibernas (ad focum) anicularum narrationes,quaſi de monſtris quibuſdam fabuloſis; quibus neſcio quot *Capita* perinde (vt *Hydræ in Lernâ*,) nec aliter habendus liber ille, quàm *Baldi Macaronica*,vel, ſiqua eius generis ſunt ineptiarum folia.

B. ‖ *Nouatores per duos Prophetas,intelligi volunt, aut miniſtros,aut libros veteris & noui Teſtamenti qui plurimi ſunt. Pa.147.*

‖ Per *duos Prophetas*, non (quos dicis) *Nouatores*, Rupertus,Anſbertus,Aquinas,Zegerus *duos ordines Prædicatorum* intelligi poſſe dixerunt. Per eoſdem *duo Teſtamenta* ſignificari *Auguſtinus*, *Primaſius*, *Beda*, (quamuis *plures*,vtroque Teſtamento,*libri* ſint.) Quem illi tanquam ieiunum & puerilem cauillum prætereirent. Quid enim magis familiare, quàm *duo fœdera,duo vbera* Eccleſiæ,*duo Teſtamenta nominari?*

B. ✠ *Prior locus Luc.15. correctus: poſterior nō eſt mutatus,quoniã habetur in omnibus Latinis Codicibus. P.47.*

✠ De *correcto* (vix tandem) *Romæ, loco Euangelij*, vbi, quæ *euerri* modò debuit *domus,euerti* dicebatur,vter nobis audiendus *Pontifex,Sixtus*, an *Clemens? Clemens* quidē *mutari* voluit: Sixtus *manere*.Sed*Clemētis* fortè non futura vltima: Editurus eſt &*Paulus* nouã &ſuã,& euertet euerticulū.Nam & alij ſūt, quos neuter attigit: vt ille *Pr.16.lapides ſæculi*,pro *ſacculi*:Et(ne morer lectorem,) de locis octo millibus, quos *Clarius* veſter correxiſſe ſe teſtatur, in vulgatâ editione: quàm certè pauci (nec ſcio an vlli) *emendati* iam leguntur in veſtrâ? Præpoſterè verò admodum Cardinalis,*Græcam* originis veritatem ád *Codices Latinos* exigit, ſi *Latinum* [*ſic*] non mutet in *Græcum* [*ſi*] cur *Græcum* [*ſi*] non mutat in *Latinum* [*ſic*] & pro [illegible] (expuncto [illegible]) legit [illegible]. Alterutrum horum faciat oportet, ne ſic *Græca* committat cum *Latinis*. Nec id vnquam (opinor)efficiet,vt idē ſonent[*ſi*]&[*ſic*]cùm[*ſic*](vt notum eſt,) rem ponat: [*ſi*] verò ſuſpendat tantùm. *Græca* verò quid valeat vox, cur ex *Auguſtino,Ambroſio,Eucherio* diſcere nos iubet, potiùs quàm *ex Cyrillo,Chryſoſtomo,Hieronymo*,qui meliùs *Græcè* ſciebant? Aut cur ex *Bedâ* & *Ruperto*, quàm ex *Euthymio* & *Theophylacto*? Sed & apud eoſdem illos, & haud ſcio, an plures [*euerti*] dicitur domus,nec *euerri*:quem correxiſtis tamen.

Quid

Quid ergo [*ſic*] iſtud *in vos tantum committere?*

‖ Verum autem (nec id ſcio negabit Cardinalis) ex verbis illis, *Sic eum volo manere donec veniam*, multos *mendacium* illud (quod negat) elicuiſſe, nec illud, *non volo morte violentâ migrare*: (noua hæc eſt Cardinalis *Gloſſa*) ſed omnino. *Non volo morte vllâ migrare*, vel *violentâ* vel *naturali*; ſed ſic manere, ad reditum vſque meum, vt ita non *Teſtes duo*, ſed *tres* iam, aucto numero, pugnaturi ſint cum *Antichriſto*. Vel, hoc ipſo nomine, mutanda nobis fuit lectio hæc, & ad *Græcam* veritatem reuocanda, quod tam multos ex veſtris induxit in errorē, de *Iohanne* nondum mortuo: de *triumuiratu* nouo, vbi vos *Duumuiros* modò allegiſtis.

B. ‖ Neq; verum eſt verba illa ſic eum volo manere] mendacium continere vt Rex affirmat. Non enim ſic eum volo manere] ſignificat, non volo eum mori, ſed non volo eum morte violentâ mori. p. 148.

✠ Noli verò nos conuenire, de reiectis à *Canone Apocryphis*. Dic Patres in Concilio Laodiceno {*Sectarios, Antichriſti præcurſores, truncatores & fœdatores vtriuſque Teſtamenti.*} Nam habemus ab illis nos *Canonem*: ij nos in fraudem induxerunt. Nec in *Carthaginenſi tertio* quicquam Decretum, quàm vt in *Canonem morum* reciperentur reliqui, & legerentur in Eccleſiâ publicè, quod & nos ſedulò facimus. Nam etiam poſt *Carthaginenſe tertium* de *Canonicâ* earum authoritate ad res *fidei* ſtabiliendas, ab *Auguſtino* ipſo dubitatum eſt, & à *Gregorio*. Peccat verò numero Cardinalis largiter, cùm {*apud veteres Patres omnes (vno vel altero excepto) habitos* dicit *eſſe Canonicos.*} Numero enim hic longè ſuperiores ſumus, nec *vnus* ſic, vel *alter*, Canonem texuit, vt nos, ſed [a] *Melito*, ad eam rem in Orientem profectus [b] *Origenes*, [c] *Athanaſius*, [d] *Hilarius*, [e] *Nazianzenus*, [f] *Amphilochius*, [g] *Epiphanius*, [h] *Cyrillus* quoque veſter *Hieroſolymitanus*, [i] *Hieronymus*, [k] *Ruffinus*, [l] *Damaſcenus*. Tot *Patres*. Cardinalis verò, etiam *vnus* atque *alter*. [m] *Lyranus*, [n] *Caietanus*.

B. ✠ A ſectarijs tanquam Antichr. præcurſoribꝰ vtrūque Teſtamentum, aliquot mēbris detruncatum miſerè eſt fœdatū. Quos enim libros, vt Apocryphos reſecuerunt, nos inuenimus in Concilio 3. Carthag. & apud veteres patres omnes, vno aut altero excepto, inter Canonicos eſſe habitos. Pag. 148.

a Euſeb. l. 4. c 26
b " 6. 25
c In Synopſi.
d Prolo. in Pſal.
e De ver. & genuin. ſcript. lib.
f Ad Seleucum.
g De Mēſ. & pōd.
h Lib. 4°.
i Præf. in Prou.
k In expoſ. Symb
l Lib 4°.
m Præf. in Tob.
n In lib. Hiſt.

‡ Qui verò potuit {*omninò non tangere Pſalterium Bonauentura*} quod ſic transformauit, vel deformauit potiùs, & quo non debuit, leuiter immutatos verſus eius, (Deo ipſi Creatori, & Chriſto Redemptori, maximè proprios) vel potiùs planè non immutatos, mutato tantùm nomine, ad Creaturam & Redemptoris egentem tranſtulit, idque locis quibus nulli, Deo magis dicati, apti, peculiares? {*Omnino non tetigit, ſed ad eius ſimilitudinem, alium verſum ipſe compoſuit?*} Ille verò non compoſuit.

B. ‡ Bonauentura Pſalteriū Dauidis, omninò non tetigit, ſed ad eius ſimilitudinē, aliud Pſal. ipſe cōpoſuit, x pio erga B. Virginem affectu. pag. 148.

Quid ergo [*ſic*] iſtud *in vos tantum committere?*

|| Verum autem (nec id ſcio negabit Cardinalis) ex verbis illis, *Sic eum volo manere donec veniam*, multos *mendacium* illud (quod negat) elicuiſſe, nec illud, *non volo morte violentâ migrare*: (noua hæc eſt Cardinalis *Gloſſa*) ſed omnino. *Non volo morte vllâ migrare*, vel *violentâ* vel *naturali*; ſed ſic manere, ad reditum vſque meum, vt ita non *Teſtes duo*, ſed *tres* iam, aucto numero, pugnaturi ſint cum *Antichriſto*. Vel, hoc ipſo nomine, mutanda nobis fuit lectio hæc, & ad *Græcam* veritatem reuocanda, quod tam multos ex veſtris induxit in errorē, de *Iohanne* nondum mortuo: de *triumuiratu* nouo, vbi vos *Duumuiros* modò allegiſtis.

B. || *Neq; verum eſt verba illa ſic eum volo manere] mendacium continere vt Rex affirmat. Non enim ſic eum volo manere] ſignificat, non volo eum mori, ſed non volo eum morte violentà mori. p. 148.*

✠ Noli verò nos conuenire, de reiectis à *Canone Apocryphis*. Dic Patres in Concilio Laodiceno { *Sectarios, Antichriſti præcurſores, truncatores & fœdatores vtriuſque Teſtamenti.* } Nam habemus ab illis nos *Canonem*: ij nos in fraudem induxerunt. Nec in *Carthaginenſi tertio* quicquam Decretum, quàm vt in *Canonem morum* reciperentur reliqui, & legerentur in Eccleſiâ publicè, quod & nos ſedulò facimus. Nam etiam poſt *Carthaginenſe tertium* de *Canonicâ* earum authoritate ad res *fidei* ſtabiliendas, ab *Auguſtino* ipſo dubitatum eſt, & à *Gregorio*. Peccat verò numero Cardinalis largiter, cùm { *apud veteres Patres omnes (vno vel altero excepto) habitos* dicit *eſſe Canonicos.* } Numero enim hic longè ſuperiores ſumus, nec *vnus* ſic, vel *alter*, Canonem texuit, vt nos, ſed [a] *Melito*, ad eam rem in Orientem profectus [b] *Origenes*, [c] *Athanaſius*, [d] *Hilarius*, [e] *Nazianzenus*, [f] *Amphilochius*, [g] *Epiphanius*, [h] *Cyrillus* quoque noſter *Hieroſolymitanus*, [i] *Hieronymus*, [k] *Ruffinus*, [l] *Damaſcenus*. Tot *Patres*. Cardinalis verò, etiam *vnus* atque *alter*. [m] *Lyranus*, [n] *Caietanus*.

B. ✠ *A ſectarijs tanquam Antichr. præcurſorib⁹ vtrūque Teſtamentum, aliquot mēbris detruncatis miſerè eſt fœdatū. Quos enim libros, vt Apocryphos reiecerunt, nos inuenimus in Concilio 3. Carthag. & apud veteres patres omnes, vno aut altero excepto, inter Canonicos eſſe habitos. Pag. 148.*

a Euſeb. l. 4. c. 26
b 6. 25
c In Synopſi.
d Prolo. in Pſal.
e De ver. & genuin. ſcript lib.
f Ad Seleucum.
g De Mēſ. & pōd.
h Lib. 4°.
i Præf. in Prou.
k In expoſ. Symb
l Lib 4°.
m Præf. in Tob.
n In lib. Hiſt.

‡ Qui verò potuit { *omninò non tangere Pſalterium Bonauenturæ* } quod ſic transformauit, vel deformauit potiùs, & quo non debuit, leuiter immutatos verſus eius, (Deo ipſi Creatori, & Chriſto Redemptori, maximè proprios) vel potiùs planè non immutatos, mutató tantùm nomine, ad Creaturam & Redemptoris egentem tranſtulit, idque locis quibus nulli, Deo magis dicati, apti, peculiares? { *Omnino non tetigit; ſed ad eius ſimilitudinem, alium verſum ipſe compoſuit?* } Ille verò non *compoſuit.*

B. ‡ *Bonauentura Pſalteriū Dauidis, omnino non tetigit, ſed ad eius ſimilitudinē, aliud Pſal. ipſe cōpoſuit, & pro ad B. Virginem affectu. pag. 148.*

poſuit. Eundem ipſum verſum, eiſdem ipſis verbis, ſecus quàm
Pſ. 25. debuit, vſurpauit: verſum illum, *Ad te, Domina, leuaui ani-
mam meam. Conſerua me Domina, quia ſperaui in te.* Illum,
16 *Domina in adiutorium meum intende. Domina, in nomine tuo ſal-
70 uum me fac.* Illum, *Venite exultemus Dominæ noſtræ, iubilemus
54 virgini Saluatrici noſtræ. Præoccupemus faciem eius in iubilatione,
95 & in Canticis collaudemus eam. Venite adoremus & procidamus
104 ante Eam, & confiteamur illi cum fletibus, peccata noſtra. Oculi
19 omnium in te ſperant Domina, mitte nobis cibum in tempore. Cœli
100 enarrant gloriam tuam Domina. Iubilate, Dominæ, noſtræ, omnes
fines terræ, pſallite hymnum, date honorificentiam Maieſtati illius.
34 Benedicam Dominæ in omni tempore, non deficiat laus eius in ore
92 meo. Bonum eſt confiteri Virgini Mariæ, & pſallere illi gloriam.
65 Te decet hymnus, Domina noſtra, in Sion. Miſericordiam & iudi-
101 cium cantabo tibi Domina. Miſericordias tuas Domina in ſempi-
89 ternum decantabo. Cantate Dominæ noſtræ canticum nouum, quia
98 mirabilia fecit in conſpectu gentium. Nonne, Domina, ſubiecta ti-
62 bi erit anima mea? Qui habitat in adiutorio Matris Dei, in pro-
91 tectione ipſius commorabitur. Dixit Dominus, Dominæ meæ: Sede,
110 Mater mea, à dextris meis. Exurgat Maria, & diſsipentur inimici
68 eius. Saluum me fac, Domina, quia intrauerunt concupiſcentiarum
69 aquæ ad animam meam. Domina, refugium noſtrum es, in omni ne-
90 ceſsitate noſtrâ. Beati quorum corda te diligunt, Virgo Maria, Pec-
119 cata eorum, à te miſericorditer diluentur. Domina, ne in furore
6 tuo, arguat nos Dominus. Miſerere mei, Domina, ſecundùm ma-
51 gnam miſericordiam tuam; & ſecundùm viſcera miſerationum tua-
102 rum, munda me ab omnibus iniquitatibus meis. Domina, exaudi
130 orationem, & clamor meus ad te perueniat. De profundis ad te cla-
72 maui Domina, Domina exaudi vocem meam. Deus, iudicium tu-
94 um Regi da, & miſericordiam tuam Reginæ Matri eius. Deus, vl-
tionum Dominus, ſed tu Mater miſericordiæ ad miſerandum inflecte
132 eum.* Denique, *Memento, Domina, Dauid, & omnium inuocan-
tium nomen tuum.* {*Pius* tibi, hic *ad B Virginem affectus?*} Sed
quem *Dauid* non ferret, quem *Beata* illa obtrudi ſibi nollet, procul haberet, vt qui parum *pius* in Deum; cùm, qui à *Dauide* honor Creatori (addo etiam & per *latriam*, ſtylo veſtro: Non enim *Pſalmi dulia cultus* ſunt) debitus & datus eſt, tranſfertur in Creaturam. Vtrúmq; (credo) ei perinde diſpliceret,

ret , vel *ſimilitudinem* eius, vel *Eam* ipſam *Pſalterio* , ſic ad *ſimilitudinem Dei* adorare.

Nec, minùs diſpliceret quod Moſes olim cecinit de Deo, id
ad ſe, non ſine blaſphemiâ ſummâ applicari. *Domina noſtra om-* Exod.15.
nipotens, currus Pharaonis & exercitum proiecit in mare: Ecce Domina ſaluatrix mea, & facta eſt mihi in ſalutē. Exulta genus humanum, quia talē mediatricem dedit tibi Deus. Nec quod Abacuk, Aba.3.
Egreſſa eſt virgo in ſalutē populi, in ſalutem, cum Chriſto ſuo. In manibus tuis Domina, repoſita eſt ſalus noſtra. Nedū quod Chriſtus,
Confitebor tibi Domina, quia abſcondiſti hæc à ſapientioribus, & re- Mat.11.
uelaſti ea paruulis. Nec quod Paulus, *In nomine tuo, Domina, omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtriū & infernorum.* Neq; quod Phil.2.
Ipſa Deo dicit, ſibi obtrudi, *Magnificat anima mea Dominam.* Neq; quod Simeon, *Nunc dimittis ſeruum Mariæ in pace.* Neque quod pater Baptiſtæ, Zacharias; *Benedicta ſis Domina Mater Dei, quia per te viſitauit Deus, & fecit redemptionem plebi ſuæ.* Nec quod tres pueri, *Benedicite omnia opera Domini, Dominæ; laudate, & ſuperexaltate Eam in ſecula.* Nec quod Ambroſius & Auguſtinus, *Te Dominam laudamus, te Matrem virginem confitemur.* Denique omnium minimè Symbolum Athanaſij, *Quicunque vult ſaluus eſſe, ante omnia opus eſt, vt teneat de Mariâ firmam fidem, quam, niſi quiſq; integram ſeruauerit, abſque dubio in æternum peribit.*

Exiſtat ergo iam aliquis, qui ex *pio in illam ipſam affectu* poſt ***Cantica***, & ***Symbolum***, ***Orationem Dominicam***, ***non tangat*** quidem ***omnino***, ſed ***ad ſimilitudinem Orationis Dominicæ***, ***aliam ipſe Dominicam***, (ſed alterius ſexus, nempe ***Donminæ***, non ***Domini***) ***componat***, nihílne peccaret? Sed tametſi vix (credo) dixerit, Cardinalis vnde, vel illi, vel vlli poteſtas *Pſalterij* noui condendi; tamen ***nouum*** hoc non eſt, ſed quiſquis illud attentè legerit, tot ibi verſus integros reperturus, ***Domino*** tantùm in ***Dominam*** leuiter immutato, vt non tam ***nouum*** conditum, quàm vetus corruptum, vel primâ facie agniturus ſit. Sed ***nouum*** eſto, à blaſphemiâ quidem. Blaſphemia enim ibi manifeſta; cùm, quod ***vetus*** ille, ***Deo*** Creatori dictum voluit, ***nouus*** iſte ***Dauid*** accommodet, non ***Deæ*** (concedet Cardinalis) verùm ***Creaturæ***, ***Beatæ*** illi quidem & *gratiâ plenæ*, ſed tamen ***Creaturæ***. Quod niſi fuiſſet fortè de *Collegio Cardinalium*,

qui fecit, defenſione de hoc facto ſuo erat cariturus.

B. || *At nuſquam inueniet Rex Scripturæ lectionem laicis aut clericis fuiſſe prohibitã. Et valde mirandum eſt quod Rex addit ad ſilentium damnatos eſſe libros ſacros vt pro hæretico combureretur qui eos in manus ſumere auderet aut inſpicere. Quæ vnquam hiſtoria hoc prodidit? quis author tradidit? ne dicam quis vidit aut audiuit pro Hæretico comburi, qui Scripturas attingeret?* Pag. 148.

|| Quid verò breui iam *Cardinali* fiet, qui negat *ſuppreſſam* à Pontifice *Scripturam, vetitamue* illius *lectionem*? Non *Clericis* quidem, quibus *interdictum* nullum, *ignorantia* ſæpe craſſa in cauſa fuit, ne poſſent legere. At nonne *laicis*? Quàm me hominis pudet, qui ſcit obſignatum tum fuiſſe librum illum, vt Sacra ipſa, linguâ ignotâ (*laicis* quidem) cautumque, ne in linguam cuique maternam & ſuam, conuerti poſſent. Et quis ferè Scriptor eſt de veſtris, qui identidem non tractet de *Biblys in vulgarem linguam non transferẽdis*? Et quoties *Tridenti* ſupplicatum, id vt fieret, reiectâ tamen ſubinde omni eum in finem petitione? Quamdiu verò hîc reſtitum apud nos, quàm acriter, quot annis, id ne fieret, cùm veſtri hîc rerum apud nos potirentur? Annon hoc eſt, ad *ſilentium damnare*, (quod dãnatis fieri ſolet) includi, quaſi intra carceres ignotæ plebi linguæ, atque ne inde egredi liceat, Decretis ſuis, benè & firmitèr obſerari? Tum, & id calidè nimis, & audacter negat, quod *capitale* cuiquam fuiſſet, ſi Scripturas, quas intelligere poſſet, (id eſt,) in vernaculam linguam conuerſas, habere apud ſe deprehenſus eſſet. Nec *hiſtorijs* opus, nec *Authore*, qui *tradat*. Vidimus ipſi ſæpe. Noſtri homines, qui (priuſquam hoſtile quid inter regna pridem accidiſſet,) itabant in *Hiſpaniam* commercij causâ, neceſſe habebant, quæ circumferebant *Biblia*, defodere in focum nauticum, atque (cùm eo *Inquiſitores*, quod ſubinde faciebant, ventitarent) luculentum ignem ſuperaccendere, ne eo loci quærerent. Excutiebant enim omnia ſedulò, quod, ſicubi vel in *Teſtamentum nouum*, vel *Pauli Epiſtolas*, vel *Pſalterium* incautiùs relictum incidiſſent, *flammis* luendum erat; etiam nauis ipſa merceſq; inibi omnes, abibant in *fiſcum* illicò. Quo in genere, quot ego tibi *noſtrates* nominare poſſem? Vnum nomino Regis ſubditum, *Iohannem Morauium Mercatorem Aberdonenſem*. Is habebat ſecum in naui *Teſtamentum nouum*: delatus à Sycophantâ, *capitale* ſenſit, *libros ſacros attingere*. Nam, & *rem* amiſit, & *vitam*. At lis etiam fuit de reliquorum in naui mercibus, quos ea cauſa non tenebat, eáque per *quatuordecim* iam *annos* producta eſt, vt Regi non ita pridem neceſſe fuerit, interuentu authoritatis ſuæ, & gratiæ, apud *Hiſpanum* agere, ſua vt illis reſtitui poſſent, neue reliqui illi, qui crimen idem non admiſiſſent (magnum

gnum ſcilicet crimen, *quod Biblia penes ſe haberent*) eâdem iacturâ bonorum plecterentur. Vtinam hæc non nimis nota, nec aliter (ſcio) (quantumcunque rem *Cardinalis* diſsimulat,) vel *Romæ* viuitur. Vbique quidem apud vos (quàm latè patet per *Europam Chriſtiana* res) prouerbio iactatum eſt, *Olere faſcem*, qui libros ſacros in ſinu ferret, quiue *Pſalmos Dauidis* cantillaret.

‖ At { *ignotâ in linguâ libri Sacri abſconditi non iacuerunt: quia lingua Latina, Latinæ Eccleſiæ ignota non eſt.*} Et eſtne *Eccleſia* iam vlla *Latina*, nempe cui vernacula, & cum lacte materno ſit, *Latina lingua*? quam niſi quis in *Scholis* didicerit, nihilo ea cuiquam minùs *nota* eſt, quàm *Græca*, vel *Hebræa*. *Eruditis* ergo ſolis, & inter eos *Eccleſiaſticis*, nec ijs tamen omnibus (ſcit hoc *Cardinalis* verum dici) verùm, qui operam ei nauârunt, fortè nõ ignota. *Eccleſiæ* verò *ignota*, (id eſt) populo, toti verò ſexui fœmineo, & (vt Apoſtolus) *Idiotis*, etiam qui *Latium* ipſum iam occupant. Præuaricatio hæc mera eſt.

> B. ‖ *Neque hoc verum eſt ignotâ linguâ abſconditos iacuiſſe: Non enim Latina lingua ignota eſt Eccleſiæ Latinæ.* Pa.149.

✤ Verùm & { *Biblia iam vulgaribus linguis edita non deſunt, quamuis non paſsim concedantur imperitis.*} Certè niſi *concedantur imperitis, deſunt* adhuc. Quorſum enim *edita*? An vt *peritis concedantur*, qui *Latinè* ſatis intelligunt? Nihil opus; opus *rudibus*, opus *imperitis*, qui *Latinè* neſciunt, quibus niſi *concedantur, edita* non ſunt, ne nunc quidem, cùm ſunt *edita*. Sed neque verè dicitur à Cardinale { *Biblia vulgaribus linguis edita non deeſſe.*} *Deſunt* adhuc *vulgari linguæ noſtræ*, *Biblia veſtra*. Tot iam annos incubuerunt *verſioni* ſuæ *noſtrates veſtri*, nec dum tamen edolata eſt, in annum premitur non nonum, ſed nouies nonum, alter (credo) *Leuiathan* partus futurus: nam celeriùs multò *Elephanti* pariunt. Et hæc iam altera *Cardinalis* veritas eſt.

> B. ✤ *Sed etiã Biblia vulgarib⁹ linguis edita nõ deſũt, quamuis nõ paſſim concedantur ijs, qui rudes & imperiti cùm ſint, eas niſi perperã intelligere non queunt.* P.149.

Interim verò, *noſtra* non *deſunt*: quòd verò neque *veſtra deſint*, nobis, vt par eſt, & noſtris habenda gratia. Nam vobis, ne per ſomnium quidem in mentem hoc priùs venit, quàm à noſtris ſuſceptus labor iſte, in *linguas vulgares Sacra Biblia transferendi*. Refugiſtis diu; *Vulcano* pugnâſtis. Tandem (quaſi *vrſus ad palum*, ita) inuiti eò acceſsiſtis, *metu* partim, ne parùm in rem veſtram à nobis accenſa hæc lucerna: partim etiam *pudore*, quod per nos primùm, *Gentibus*, populóque in ijs Chriſtiano, nota iam Scriptura, & voluntas Domini tam diu clam habita.

Digitized by Google

Admouiſtis ergo manum ægrè tandem, ægrè (inquam,) quod *Duacenſes* noſtri quaſi cum ſuſpirio confitentur, & quiddam neſcio quid, tandem, edidiſtis, ſed quaſi ἀκρόασιν *Ariſtotelis*, *Azymis* veſtris, *Præputijs*, *Didrachmis*, *Archiſynagogis*, *Paracletis*, *Paraſceuis*, *Victimis*, *Neophytis*, *Depoſitis*, *Holocauſtis*, nec portentis verborum modò, ſed ſententiarum quoque ſerie ſæpe implexâ atque inuolutâ, interdum etiam abſurdâ, atque alienâ ſic vndique obſcuratum, vt non niſi paulò iam magis intelligi queant, quàm olim *Latina* cùm eſſent: vt etiam iam, cùm *non deſunt*, *deſint* tamen, & *Interpreti* veſtro *Interprete* opus ſit, & in Idolum verſa verſio veſtra, quæ *os habet, & non loquitur*, nec minùs in Idolum plebs ipſa, quæ *aures habet, ſed non audiendi*. Ita, quâ poteſtis & audetis, populum Dei arcetis à libris Sacris. Quorſum autem? Quos olim *Moſes*, quos *Paulus*, quos *Patres*, inprimis *Chryſoſtomus*, ita feriò, ita ſæpe, ad lectionem eorum ſedulam, nec in *Templo* ſolùm, ſed *domi* etiam inuitauit. At, idem quod olim periculum, nempe *nè perperam intelligant*. Et an ea vobis ratio commoda videtur, quò ne *perperam intelligant*, vt *omninò ne intelligant?* Imò legant, intelligant, (quæ dabit Deus) ſicubi hæreant, condiſcant à Theologis, qui citiùs, ex parte intelligentes deducent ad veritatem, quàm omnino Sacrarum literarum rudes.

B. ‖ *Atque ad hoc ipſum inſtituti ſunt Concionatores, qui populari linguâ explanēt, quæ Latinè in Eccleſiis leguntur.* Pag. 149.

Sed ‖*Concionatores ad hoc ipſum inſtituti, vt, quæ Latinè leguntur in Eccleſiis, ea populari linguâ explanent.*} Si *populari linguâ* legantur, quæ *legũtur in Eccleſijs*, annon compendiũ fiet *interpretis*, vt magnâ ex parte *plana* iam, minùs proin egeant *explanãte?* Neque verò, *ad illud inſtituti ſunt Concionatores*, vt quæ *Latina* in ſacris, *vernaculè* reddant, quin, vt ſenſus eruant, non verba transferant; quæ ſi *explanata*, *linguâ populari legantur*, populo lecta intelligantur, *Concionatoris* minuetur labor. Quanquam quis vidit vnquam apud vos, interim dum *Miſſa* fieret, ſtantem pro ſuggeſtu *Concionatorem*, qui *Commentatorem* ageret *Miſſificantis*, & quid murmuret vno loco Sacerdos, quid ſileat altero, quid geſticuletur tertio, populum *ſuâ lingua admoneret*? Opus verò, vt non *populus*, hæc; quin *Sacrificus* ipſe plerũnq; doceatur, tam ſæpe bardus, vt quid dicat ibi, quid faciat, vix ac ne vix quidem ipſe intelligat; ne in *Miſſâ* quidem: tantum abeſt, vt exploratum habeat *Teſtamentum Vetus* & *Nouum*;

num; quæ,& Epiſcopi reperti ſunt, qui in laude ſuâ ponerent, quòd neque legere curarent, neque intelligere. Sacerdotum verò hîc, inſcitia tanta,vt prouerbio locum fecerit: cuius cùm conſcius eſſet *Cardinalis*, atque illius paulò eum ſuppuderet, ſciens(credo) maculam hanc prudenſque præterijt.

‖ Iam locus de *Generali Cenſurâ*,(quâ Teſtes hij duo iugulati dicuntur) nihil erat cur *Cardinalem* in *iocum* ſolueret vel facetum ita faceret. Duplex eo loco error. Nam neque vel vnâ ætate,vel vno vulnere vnius hominis,conciderunt Teſtes illi, (nec id Regi vnquam in mentem venit) tantùm moribundi iacuerunt, diu & vulneribus multis,ad necem dati: quamdiu (ſcilicet) diuturnam paſsi ſæuitiam,ſub percuſſorum manibus oppreſsi gemuerunt. Atque hoc,ictibus multis,multorum(in quibus inſtare poterat) placuit autem *Cenſuræ* illud, tanquam vnum è nouiſsimis, nominatim ponere: ſed ad cuius exemplum, aliquot antè ſeculis, ſimili in eos modo ſæuitum fuerit. Ideo autem placuit, quòd placuerit ibi valde vox, & vſurpetur ſubinde *Cenſorio mucrone iugulandi*, quaſi iugulum ipſum *petere* iam in animo haberent. Et,ad eam quidem rem prodijſſe *Cenſuram* hanc,ſed,ad quod prodijt,non itidem perfeciſſe. *Succeſſus*,in eo vobis,non *animus* defuit. Iam, vt cæſim, non punctim: & à multis,non vno: & diu, non momento, Teſtium internecio: ita, nec ad vitam ſtatim reuocatio,nec vnius operâ,vel alterius; ſed, & temporis non exigui interuentu opus erat,& multorum Martyrum ſanguine, ea res ſtetit. *Miraculo* tamen nullus hîc locus, non magis, quàm ſi, qui diu è morbo decubuit, diutinè itidem & paulatim, non ſubitò conualeſcat. Senſim crepuſcula ſubierunt, obſcurati per gradus, donec toto tandem corpore, cilicinum ſaccum referrent. Senſim itidem,non ſimul, exierunt rurſus de crepuſculo, vt multorum opera interceſſerit, per tempus multũ, quo ſplendorem priſtinum recuperare poſſent. *Lutherus*,ei rei,operam aliquam ſuam fortè interpoſuit, ſed non tantam tamen, vt ſolus, totum,effectum dederit; aliorum,& qui ante, & qui poſt illum, ſua in opere hoc, nec infima laus eſt. Sed *Cardinalis*,ita vt videtur ſomnio ſuo *triduano* capitur, vt quicquid in hoc genere præſtandum ſit, id *bidui* opus putet, aut ad ſummum *tridui*: nec meminit, *miraculum* illud eſſe *inauditum*, vt *Lita iam*

B. ‖*Si anno* 1562. *Scriptura interfecta eſt, ergo à Luthero antè à mortuis reuocata eſt, quàm ab Antichriſto interficeretur. Atqui hoc verè inauditum miraculum eſt.* Pag. 149.

alatæ ſint, Ate non ſit; morbi chronici ſint, at non lenta remedia.

B. ‖ *Sed omiſſis iocis cenſura non iuſſit cõburi Translationes omnes exceptâ ſuâ, cum recipiat traſlationẽ 70. Interpret. & permittat Syriacas, Chaldaicas, Latinas, etiam recentiorum non paucas Sed comburi iuſſit translationes hæreticorum, Lutheri & ſimilium. Pag.* 149

‖ Mittamus ergo hæc, quæ vel ipſe *iocos* appellat, vt *ioco* dicta: & quidem *ioci* ſunt, nec præterea quid, quibus oblectare ſe voluit ſenex. Cauſam enim illi non iuuant. Rogo damnatæ (ſi benè legiſti *Cenſuram*) non *Lutheri* ſolùm, & noſtrorum: etiam Editiones aliæ, & quidem hominum veſtrorum, & veſtris in vrbibus, officinis, & prælis, *Pariſijs, Antuerpiæ, Venetijs*, excuſæ. Præcipuè autem ſæuitum eſt in *Teſtamentum nouum*: in quo, quicunque vos malè habuit locus, tanquam ſuſpectus hæreſeos, Cenſurâ veſtrâ ſtatim *iugulatus* eſt. At honor hîc habendus fuerat diuinis literis, vt etſi locis non paucis peccatum aliquod in tranſlatione foret, libri tamen ex eo, ne exurerentur. Honoris habitus eſt *Editioni* veſtræ *vulgatæ*, à *Clario* veſtro, qui *moderatione* (vt ipſe ait) *vſus, vſq; ad octo millia, ibi loca emendauit*. Ad octo millia? Pauciora (credo) *Lutheri* errata ſunt. En hominis tamen in ſacros libros reuerentiam: *Octo millibus* locis emendauit, nec damnauit ad flammas. Peſſimo itaque exemplo, id factum à vobis: Nec vos id æquo ferretis animo, ſi imagines veſtræ, ſtatim vbi Sanctos, quorum imagines ſunt, ad viuum non referant, vel ſi malè tornatæ, dolatæue ſint, in pyram ardentem abijcerentur. Multæ feruntur, per *Hiſpaniam, B. Virginis* icones facie nigrâ (quæ tamen *Æthiopiſſa* non fuit) haud (credo) impunè ferret, qui *Vulcano* tamen traderet. Pari (credo) immò maiori ratione, etiam ſacris libris literiſque parcendum fuiſſe, nec ita igne in illas bacchandum, ſi vitio interpretis, in illis, (non minùs quàm artificis in imaginibus,) admiſſum fuerat, quod non oportuit; nec tam infami pœnâ luendum illis, vitium non ſuum, ſed interpretis ſui. Sed enim, quomodo verbo *Chriſti*, membris *Chriſti* parceretis vos, qui *Chriſto* ipſi veſtro *panaceo*, poſtquam muceſcere paulò incipit, vel ſcatere vermibus, non parcitis: ſed iiſdem, quibus *librum* eius, *flammis* expiatis?

B. ✠ *Si ea ſententia vera ſit, tria ſequẽtur. Primum, in Eccleſiâ veteri primis* 500. *vel* 600 *annis nullos fuiſſe Scripturæ libros. Siquidẽ duo illi Prophe-*

✠ Videamus iam, quid totâ iſtâ de re videatur *Cardinali*; & incommoda illa *tria*, quæ ruitura in Regem nunciat, ſi *Teſtamenta duo*, *Teſtes* hij *duo*, ſint: { *Primum, ſexcentis primis annis nullos fuiſſe S. Scripturæ libros.* } Magnum incõmodum! { *Antichriſtus exortus non eſt ante annum ſexcenteſimum.* } Eſto. { *Non apparuerunt hij Teſtes niſi poſt exortum Antichriſtum.* } Igitur,

primis

primis ſexcentis, duorum Teſtamentorum libri non apparuerunt. Mitto quod, *non fuiſſe*, proponit: probat, *non apparuiſſe*, cùm *eſſe* poſſint, nec *apparere*. Reſpondeo. Veſtri homines, ſic annotârunt. Non dicit, *Et dabo duos Teſtes*, Sed, *Et dabo duobus Teſtibus*. Ipſi non *dantur*, *datur* ipſis. *Sint* autem oportet, quibus *detur*, quò *detur* eis; alioquin *dari* eis, qui non ſunt, nihil poteſt. *Fuerant* ergo priùs *Teſtes illi*: verùm etſi *fuerant*, non illis *dari* poterat, vt priùs contra *Antichriſtum* prophetarent, quàm *Antichriſtus* appareret. Eſſet hoc *verè inauditum miraculum*, nullus dum exiſteret *Antichriſtus*, contra *Antichriſtum*, contra *non Ens* teſtimonium ferre. Non *fuiſſe* verò *duos* illos *Teſtes* priùs, non priùs *apparuiſſe*, nec niſi tum: verbum in *contextu* cùm nullũ. Diu antè, & erant, & alijs de rebus, teſtati ſunt. Hoc ergo ibi non dicitur. Illud dicitur, non datum fuiſſe illis, vt pugnarent contra *Antichriſtum*, ante tempus illud. Quî poterant, cùm necdum *Antichriſtus* appareret, contra quem *pugna* illis & *prophetia*, & *teſtimonium*? Velletne eos *Cardinalis* (quod ipſe, nimio quàm ſæpè facit) *cum vmbrâ pugnare?*

te non apparuerint niſi poſt exortũ Antichriſtum, Antichriſtus exortus non eſt, niſi poſt annum 600. P. 149. 150.

‖ Sequitur alterum. *Deploraſſe* iam antè *Regem cæcitatem eam*, quæ apud *Chriſtianos inualuit*, cùm tamen ſub *Antichriſto*, *Teſtes hij duo prophetârint.* Hæc autem duo videri repugnantia. Videri quidem, ſed infirmis oculis. *Prophetâſſe* enim: totoque id *Antichriſti tempore*: non pari tamen ſemper ſucceſſu prophetâſſe, nec eâdem ſemper poteſtate prophetiâ illâ ſuâ *Antichriſtum* expugnâſſe: Teſtimonium quidem tuliſſe, etſi *teſtimonium* eorum, pauci interdum, interdum vix quiſquam *receperit*. Alioqui, quomodo præualeret *Antichriſtus* contra eos? Præualebit autem, (nec vos negatis) & *vincet illos*. Verba ſunt ipſa, eo ipſo loco. At, contra quem, pugna valida, oppoſitio fortis eſt: procul is à victoriâ. Etſi ergo nullum ſub *Antichriſti* Regno tempus, quo non contra errorem eius aliquem decertatum ſit, ex ore iſtorum *Teſtium*: pro parte tamen Regni ſui maximâ, *bellum fecit contra illos, & vicit illos*: vt, tametſi prophetent illi, prophetiæ tamen non credatur à terræ incolis. Dum quidem triumphabat *Antichriſtus*, & quaſi in *Auge* erat, eclipſin paſsi ſunt *Teſtes hij*, idque illis euênit tandem, quod Soli à nebulâ ſpiſſâ, qui tamen nube diſiectâ, erumpit clarior: quomodo & iſti pridem, reuelato iam

B. ‖ *Si 2°. Proph. duo Teſtamẽta ſignificãt toto tempore regni Antichr. prædicatio Scripturarũ vigeat neceſſe eſt. Cur ergo deplorat Rex cæcitatem & ignorantiam tot ſeculis inualuiſſe apud Chriſtianos?* Pag. 150.

Apoc. 11. 7.

& inclinante *Antichriſto*. Muti verò, haud vnquam fuerunt *Teſtes* enim eſſe non poſſunt, niſi *teſtimonium* ferrent veritati, etiam, cùm nemo illud recipit. Vel enim in denſiſsimis *Antichriſti* tenebris, extiterunt ſemper aliqui, vel ex *Antichriſti* ipſius mercenarijs, qui (*Balaami* inſtar) loca quædam Scripturæ interpretati ſunt, etiam contra *praxin*, etiam contra *Decreta* ipſius *Antichriſti*. Quorum non nemo, *Catalogum* texuit.

B. ‖ *Duos Prophetas poſt triduum, in cælo aſſumptos fuiſſe. Quare neceſſe eſt vt Scripturæ in cælum iam ſint receptæ atq; ab oculis hominum abſconditæ, ſiquid ſimilitudo duorũ Prophetarũ & duorũ Teſtamẽtorũ valeret. Atqui videmus duo Teſtamenta in manibus hominum & Biblijthecis. Nutat igitur vndique cõiectura Kegu. Pag. 151.*

a Pſa. 119. 104. 2. Pet. 1. 19.

b Pſal. 107. 26.

‖ Vltimus autem niſus Cardinalis, { *Duos hoſce teſtes, id eſt, Scripturas ſanctas, nondum in cælum aſſumptos eſſe; neque apud homines in terris, vnquam ampliùs viſos, atque ab oculis hominum abſconditos. Eſſe enim etiamnum in hominum manibus, atque in Bibliothecis aſſeruari. Nutare ergo hîc coniecturam Regis.* } Ac *aſcendiſſe ad coelum* Teſtes duos dicit verſus, *abſconditos ab oculis, nunquam ampliùs viſos*, non dicit. [a] *Luminaria* enim dicuntur eſſe teſtes hij. In *cælo* ergo eſſe poſſunt: & *videri* tamen, nec *abſcondi*. Gratificari paulò ante *Beda* voluit *hyperbolè* quâdam, dum *Paradiſum*, *lunæ in propinquo* poneret. Parem hoc iam loco gratiam ſi faceret, Rex non laboraret. Et quidem, quis ita non loquitur, dum ob fælicem aliquem euentum, ſibi gratulatur, *In cælo ſum, —ſublimi ferio ſydera vertice.* — εἰς ἄνω ἐν νεφελῶν. Nec abhorret ab eâ, *Pſalmus.* [b] *Aſcendunt vſque ad cælos.* Nec aliud ſibi vult ſublimis iſta in nube ſubuectatio, nec aliud eâ phraſi ſignificatum voluit *D. Iohannes* quàm *triumphum* illumglorioſum, quem de *Antichriſto* habituri ſunt. Antitheſi autem hoc aptâ & concinnâ. Qui, nempe, paulò ante tanquam inglorij, ſepulti ſunt & ſub terram abditi: Iam velut glorioſi viciſsim emicant atque in cœlum ipſum, quaſi recepti ſunt. Nec aptâ ſolùm, ſed deſumptâ etiam ex *Teſtamento veteri*, loquendi formulâ. *Eliæ* enim inſtar, *ignem in hoſtes deuocare*, *cælum ne pluat dicuntur claudere*: atque eiuſdem *Eliæ* ad exemplum, conſcendunt, quaſi *Currum Triumphalem*, atque in ſublime cœlum feruntur. Vbi quaſi in throno conſidentes, *Antichriſtum* iam ipſum cauſam iubent dicere. Vidẽt hoc inimici illorum; magnâ ex parte completum vident: vident regnare & triumphare teſtes hos de cœlo iam, vident (inquam) inuiti, etiam qui nolunt videre. Atque hic iam Cardinalis, niſus vltimus, niſus irritus.

‖ *Vtile*

§ ‖ *Vtile* tamen *ſibi ſuiſque* dicit, *non recedere ab hac ſententiâ, Patrum ſcilicet communi & Eccleſiæ.* § *Patrum* non damus, vel *Eccleſiæ veteris communem*; ſed *vtile* tamen Papæ, *vtile* Cardinali, ne ab eâ *recedant*, Regiam admittant. Verùm *honeſtum* modò ſit, de *vtili* ipſi viderint, de quo quidem, quàm de *honeſto*, ſæpe magis ſolliciti ſunt. At de expoſitione Regis alterâ, nec minùs receptâ, refert nos ad *librum* ſuum: (id eſt) Cardinalis ad Cardinalem, vbi quod *refutatum reliquiſſe ſe* dicit, pro *relicto* habemus, non autem pro *refutato*.

B ‖ *Neq; vtile nobis eſt, ob eam coniecturã à communi ſententiâ Patrum noſtrorũ Eccleſiæq; recedere. Omitto quæ dicuntur de aliâ ſignificatione duorum Prophetarum, quoniam eam in libris Controuer. refutatam reliquimus.* Pag. 151.

Ad Capvt Dvodecimvm.

Cap. 12.

* *De quatuor viſionibus S. Iohannis in Apocal. in quibus Antichriſtus deſignatur.*

B. * *De quatuor viſionib⁹ S. Iohannis in Apocalypſi, in quibus Antichriſtus deſignatur.*

EXcvssvrvs hoc Capite *Viſiones quatuor Cardinalis*, & primò Equorum § ‖ *inſtituit conſulere loci eius interpretes, inuenit autem quot fere Authores, tot ſententias* § Et cur ergo in Regem iniquior ſit, poſt alios ſic inter ſe diſcrepantes, ſententiam quoque ſuam, proponentem? Nam vel *à cælo* ſunt illæ illorum ſententiæ, vel *ab hominibus*: & ſi *à cælo* quidem forent, & à Spiritu Sancto dictatæ; idem omnes ſpirarent, nec tam inter ſe variæ forent, adeóque contrariæ: ſin *ab hominibus*, & è ſuo cuiuſque ſenſu coniectura ſua: quod illis fuit, illud idem cur Regi, cur cuiquam liberum non ſiet, ponendi ſcilicet atque exponendi ſententiam ſuam, ſuâ tum methodo, tum conſecutione, neque fluentem minùs vel cohærentem?

B. ‖ *Cũ interpretes huius loci conſulere inſtituiſſem, inuení tot ſententias quot ferè Authores.* Pag. 152.

+ Iniurius ergo in Regem, dum id quærit, *quo Authore?* Dum id queritur, *quo Authore non indicat.* Nam *quo Authore Ribera* & *Viegas*, (qui de veſtris nouiſſimi ſcripſerunt) ille *Traianum* eiuſdem *Equi pallidi ſeſſorem* facit, iſte *Domitianũ*? Nec iſtorum alter de *Authore* ſuo, nec alij, qui *Mahometum*, interrogati facilè reſponderent. Se ſententiæ ſuæ *Authores* fuiſſe intrepidè dicent, in tam multis tam non modò diuerſis inter ſe, ſed etiam aduerſis ſententijs fas ſibi fuiſſe, ſuas quoque interponere.

B. + *Pallidũ equũ Antichriſtum eſſe Rex docet, quo Authore non indicat.* Pag. 152.

Mm Nec

Nec quod iſtis licuit, Regi debuit non licere. Sed vbi memoria *Cardinalis*, dum quærit, quo authore? Annon enim ex *Abbato*? Qui toties iam, nihil afferre Regem dixit, niſi ex vel illo vel *Brightmanno* (ſcilicet;) tam ſubitò ſui immemor, vt iam exciderit ei vel vterque vel alter, quem ita ſæpe Regi *Authorem* affinxerat. Vt tamen de *Authore* reſpondeat. Nec, ab eorum ſenſu longè diſcedit Rex, quos ibi *Cardinalis* affert, *Auguſtini* ſcilicet, & qui ante illum *Victorini*, & qui pòſt, *Bedæ* noſtri, qui in tribus *Equis*, *Ruſo*, *Nigro*, *Pallido*: *Ruſo* bellum, *Nigro* famem, *Pallido* peſtem intelligunt. Nec hæc vnquam negare Regi animus. Sed vbi bellum, ibi *hoſtis*: *hoſtis*, quem *gladio* petat bellator, quem *Equo* inſequatur. Qui *Equum* conſcendit, *gladium* eduxit, aliquem ſibi propoſuit, quem perſequatur, niſi ſi *Sciamachiam* hìc *Cardinalis* ſomniet. In [*Equo Albo*] eiuſq; *Seſ-*
1. *ſore*, Triumphum *Chriſti* intellexit, qui per Apoſtolos, (etiam dum in viuis eſſent,) Euangelium, ad multos latè propagârat.
2. In [*Ruſo*] autem, (qui ſanguinis color eſt:) qui *Equum album*, id eſt, credentes Euangelio Chriſtianos, omni crudelitatis genere perſecuti ſunt, Imperatores *Romæ* ſanguinarios. Et quis ferè interpretum aliter hìc animum habet? In [*Nigro*] famem
3. quidem & Rex, non ſolùm tamen corporalem *ventris*, quâ panem: ſed & ſpiritualem *mentis*, quâ verbum Dei eſurit, nec hoc nouum eſt, cum literali ſenſu ſpiritualem coniungere. Nec *Ribera* hoc negat. *Et qui per Equum nigrum Hæreticos deſignari ſtatuunt, neceſſe habent famem ſuam, ad diuini verbi penuriam* reuocare. Atque ita Rex: poſtquam enim, effuſâ in Chriſtianum orbem *Gotthorum*, atque *Vandalorum* illuuie, barbaries orbem occupauit: ex barbarie illâ, craſſâque paſſim linguarum & literarum ignorantiâ, vbique hæreſes multæ, vbique illa, (quam dixi) *fames* ſpiritualis inualuit. In [*Pallido*] autem *pe-*
4. *ſtem* & ipſe intelligit atque adeo *corporum*, præcipuè tamen, (quæ Antichriſtum comitari nata eſt,) *animarum*. Quamuis enim & in *corpora*, in *animas* tamen præcipuè ſæuijt, præcipuè ſæuiet Antichriſtus, vt 17°. cap habetur. *Seſſor* pallentis Equi, *Mors* dicitur. In *Morte* verò tum *Rubri*, per *gladium*, in *corpora*: tum *Nigri*, per *famem*, in *animas* bacchantis, vtraque inquam ſæuitia continetur. Vtroque *Equo* pugnat *Antichriſtus*, de neutro deſcendere vult, etiam *mortem* ipſam *corporum* ſpirat

In Apoc. 5.

adhuc.

Digitized by Google

adhuc. Vide mihi illam in nuptijs *lanienam Pariſienſem*; vide *cultellum*, Regis *Henrici tertij*; iam verò, *Quarti* etiam ſanguine madentem, nec aliâ de cauſâ, quàm vt *Antichriſti* regnum ſtet, nihil de eo pereat: fauente non vno, ſed pluribus Theologis, quos erat Parricida ſciſcitatus ad *Henrici tertij* mortem (vt refert *Mariana*:) fauente verò & ſtimulos addente *Mariana* libro, ad *Quarti*. Quæ qui viderit, næ ille *Pallidi equi ſeſſorem* paludamentum ferre videbit, vti *Nigri* atrore pullatum, ita *Rufi* ſanguine purpuratum: verè, vt ei *peſtis* nomen conueniat, vt qui, non minus in *corpora* graſſetur quàm *animas*; vtriuſque vitæ lues, atque pernicies, quâque *corpus* huic ſeculo viuit, quâque *anima* futuro. Lib. 1. cap. 6.

|| Sed { *nihil ad Antichriſtum, Equus pallidus. Nam expoſitores ea pòſt, ad Antichriſtum referunt, quæ in apertione ſexti Sigilli narrantur.* } Sed neque *referunt omnes.* Non enim *Ambroſius* de antiquis, non *Arethas* de medijs, non *Viegas* de nuperis. *Ambroſius* de excidio Hieroſolymitano. *Arethas* de paſsione Chriſti intelligit. *Viegas* de perſecutione *Diocletiani*. Tum, qui referunt, minùs id aptè. Nec enim ibi, vel *Equus* apparet vel *Seſſor*, qui reliquis reſpondeat; non Perſonæ vſquam mentio, vel *Status*, non *Perſecutionis*, vel *vltimæ*, vel vllius: tantùm *terræ motus* ibi videtur, *ſol denigratus, luna in ſanguinem verſa, ſtella cœlo labentes, cœlum obuolutum, vltimum* denique *iudicium*; *Antichriſti* verò veſtigium haud vllum. Tum, denique ſi (quæ nulla ibi eſt,) non obſcura eſſet *Antichriſti* deſignatio, quid obſtat rem eandem, eodem Capite, non eodem modo, bis deſcribi? Quî minùs, quàm *Pharaoni ſeptem vaccarum, ſeptem ſpicarum*, duplici ſomnio, vna eademque ſeptennij fames prænunciata eſt? Quî minùs, quàm *Ioſepho*, duplici (eodem capite) manipulorum vnâ primùm; Stellarum pòſt adoratione alterâ, vna eademque res, futura ſcilicet in Egypto dignitas prænunciata eſt? Geminata enim viſio, (vt ibi *Ioſeph*) firmitatis modò indicium. Nam *de mille annis & ampliùs*, ſemel iam habet reſponſum, nec hîc iam ampliùs repetendum.

B. || *Hanc viſionem ad Antichr. nõ pertinere præſertim cùm ex cõmuni ſententiâ omniũ expoſitorum de Antich. agatur paulò pòſt in eodem capite in apertione ſigilli 6*[i]. *Ex quo intelligim^9 falſũ eſſe quod aduerſarij dicunt Antichriſtum iã regnâſſe annis mille & ampliùs.* P. 152.

Gen. 27. 32.
Gen. 37. 7.

✠ In eâ iam, (quæ ſequitur) Tubarum viſione Cap. 9. conuenit primò, per *ſtellam* ibi *deciduam*, perque *locuſtas, Antichriſti præcurſores* deſignari. At, illi, *Lutherus ſtella eſt.* Lutherus

B. ✠ *Sed nos per ſtellam cadentem Lutherum ſignificari credimus. Per*

locuſtas, hæreticos Lutheranos & Proteſtantes. Pag. 153.

ſtella? quem miſellum & obſcurum *fraterculum*, nullâ in Eccleſiaſticâ dignitate conſtitutum, è Cœnobio (neſcio quo) erepſiſſe, nullâ vel eruditionis, vel ſanctitatis eximiæ opinione inſignem, ſoletis dicere? Et Ille iam *Stella* vobis, in cœlo ſplendida? Quàm verò hoc non conuenit? Quàm toto cœlo aberrat Cardinalis? Quantò rectiùs Rex, qui per cœleſte hoc ſidus, illuſtrem aliquam perſonam, in cœlo, loco (ſcilicet) Eccleſiæ ſublimi & eminenti ſitam, *ſideribus* ipſis *ſupparem*, nominis claritate, & dignitatis radijs longè latéque fulgentem *Pontificem* aliquem potiùs deſignatum putet? In *Pontifice* enim, inſunt hæc omnia: ad pauperem & ignotum *Monachum* detorqueri, niſi ineptè non poſſunt.

B. ‖ Et nos facilè demonſtrare poſſumus, quo modo Lutherus ceciderit, quo anno, quâ occaſione, quanto ſtrepitu, & quem exercitū locuſtarum de abyſſi puteo eduxit. p. 153

‖ At, *quâ occaſione* primùm *Lutherus* in certamen deſcendit, prætereundum Cardinali fuit; vix ea ſatis honeſta fuit, quâ ad *Papam* ipſum, quâ ad *Papæ Quæſtores*: *Papam*, qui *indulgentiarum* impoſturâ veteri, orbem Chriſtianum expilare (quâ arte dotandis ſororibus, ditandis Nepotibus diu abuſi:) *Quæſtores*, qui non ſine fœdâ, nec ferendâ blaſphemiâ, merces illas protrudere ſoliti; (vt erat Gens illa nimis audax ſemper, & importuna,) tum *indulgentijs* ſuis efferendis, vel etiam (horreo ſcribens) ſiquis *B. Virginem* violâſſet: tum, *Reliquijs* confingendis, vt etiam de pennis ab alâ *Gabrielis* auulſis, populo per fraudem illuderent. Tam verò hæc *Luthero iuſta* fuit *occaſio*, in illos *Bullarum* venditores inuehendi, tam hoc graue malum Orbi incubuit, vt *Pontifex* ipſe, vt *Patres* in ſuo (quod vocant) *Concilio* ad *Tridentum*, fæcem illam totam *Indulgentiariorum*, non minore notâ quàm *Lutherus* confixerit, penitus etiam (quod initio, ſummum nefas) ſuo Decreto ſuſtulerit. [a] *Excreuiſſe enim ita Quæſtorum malitiam, cum magno fidelium omnium ſcandalo & querelâ, vt de eorum emendatione, nulla ſpes ampliùs relicta videatur. Statuere, vt poſthac, in quibuſcunque Chriſtianæ Religionis locis, eorum nomen atque vſus penitus aboleatur.* Atque hoc exitu, liquidò demonſtrauit, quod fecit *Lutherus*, iuſtâ ex cauſâ feciſſe, atque *occaſionem* illi fuiſſe ſatis idoneam: quæ, & inimicos eius, (quos initio non potuit) tandem tamen Suffragatores habuit. Quâ vnâ re primùm bellum mouit, quâ vnâ re ad extremum, victor abijt. Neque verò, eâ *occaſione de cœlo cecidit*, verùm (vt videtur) cœlo militauit. *Abyſſi puteum*

[a] Seſſ. 21. de Refor. c. 9.

conclu-

concluſit, ne peſtilens ille fumus, diutiùs poſſet aſcendere, quibus ſol atque aer tam diu obſcurati. *Bonifacius* autem *tertius* Pontifex maximus, *vniuerſalis Epiſcopus, Stellam* magis refert, radios plures habet, maiores, niſi valdè caligent oculi Cardinali, Stellæ ſimilior multò, quàm *Frater Lutherus* Vitebergæ latens. Cedò quemuis arbitrum.

‖ Sed *Bonifacius ſe vniuerſalem Epiſcopum non nominauit, verùm à Phocâ Imperatore ſic appellatus eſt.* Appellatus certè, ſed *rogante Bonifacio*, ait [a] Diaconus: *obtinuit Bonifacius apud Phocam Principem*, ait [b] Bibliothecarius: *obtinuit magnâ contentione*, ait [c] Platina. *Egit is ab initio ſuæ adminiſtrationis cum Phocâ: eſtque id, agrè nec ſine multâ contentione, Sedi Apoſtolicæ datum*, ait [d] Sabellicus. En quid iam egerit *Cardinalis*. Non aſſumpſit ſibi nomen, non *appellauit ipſe ſe*; nihil enim egiſſet, ſi *ipſe ſe*, ſine *Phocâ*. (En quid nos dicere, quomodo loqui oporteat,) ſed *Phocam rogauit, egit cum Phocâ*, rogando & agendo obtinuit, *multâ magnâq; contentione, agrè tandem obtinuit*, vt poſſet ipſe, ſic, ne poſſet alius, appellari: cum *Phocâ* autem ſanguinario, vt rectè titulus is, *Ager ſanguinis* dici metuerit. Vendicauit verò ſibi nomen hoc, tanquam proprium atque ſuum: atque adeò *nominauit ipſe ſe* eo, cùm ità ambitioſè *rogaret, ageret, contenderet* à *Phocâ*, vt tanquam proprio, atque ſuo nomine vellet iuberet eum: vetaret alium quempiam, nuncupari.

B. ‖ *At cum boni Regis veniâ, Bonifacius tertius, non ſe vniuerſalem Epiſc. nominauit, ſed à Phocâ Imperatore ſic appellatus eſt.* Pag. 153.

a Lib. 4. c. 11.
b In Bonif. 3.
c In Bonif. 3.
d 8. 6.

✚ Sed *Gregorio* titulus hic ab *Eulogio Alexandrino* datus eſt: ſed nunquid acceptus? Numquid non inuito, atq; ne tale quid fieret prohibenti, obtruſus? numquid non ſtatim reiectus? Ecce ait, ibi Gregorius, *In Præfatione Epiſtolæ quam ad me ipſum, qui prohibui, direxiſtis, ſuperbæ appellationis verbum, vniuerſalem me Papam dicentes, imprimere curaſtis. Quod peto, dulciſſima mihi Sanctitas veſtra, vltrà non faciat, quia vobis ſubtrahitur, quod alijs, plus quàm ratio exigit, præbetur. Nec honorem eſſe deputo, in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco Si enim Vniuerſalem me Papam, veſtra Sanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe, quod me fatetur Vniuerſum. Sed abſit hoc. Recedant verba, quæ vanitatem inflant, & charitatem vulnerant.* Meliùs ergo ſiluiſſet de *Gregorio*, Cardinalis, quàm vt Titulum, (de quo ita *rogauit, egit, contendit, atque agrè tandem obtinuit à Phocâ*) vix triennio poſt *Gregorium* mortuum. *ſuperbæ appellationis verbum* Lector ſciat in *quo iacturam*

B. ✚ *Quomodo S. Gregor. ab Eulogio Alexandrino vniuerſalis Epiſc. dictus eſt, ipſo teſte in Epiſt. ad Eulogium.* Pag. 153.

Lib. 7. epiſt. 30.

ctuaram faciunt reliqui omnes honoris ſui, verbũ quo *inflctur vanitas, vulneretur charitas*, verbum, quod & *Gregorius* antè prohibuit, & de cætero iam deprecatur: quod, ille *Phocam* rogâſſet, nunquam, nunquam illi *Phocas* hoc titulo gratificatus fuiſſet; nunquam ille de hoc obtento, *Bonifacio*, tanquam de bono facto, gratulatus eſſet.

B. ‖ *Quomodo etiã S. Leoni plus cētum annis Greg. antiquiori vniuerſalis Patriarchæ tituliū Synodus Chalced. obtulit, vt idem Greg. in eadē Epiſt. teſtatur.* P. 153.

Verùm, {‖ *& Leoni plus centum annis, Gregorio antiquiori, in Chalcedonenſi Synodo, titulus idem oblatus.* Gregorius ita narrat, *in eâdem hâc Epiſtolâ*: ita in *priore illâ*, quâ titulum ipſum deprecatur.} Etiam ex hoc agnoſcet quis, eo ſeculo, *Myſterium iniquitatis operatum eſſe*, cùm cœptũ deferri nomen hoc, etſi id in *Libelli* modò *ſupplicis Inſcriptione*, vel *Epiſtola*, (vt eſt, *ſupplicum* natio demiſſa ſemper plus ſatis, & titulorum prodiga.) Sed annon eadem *Leoni* mens, quæ *Gregorio*? Sed [a] *nullus*, (inquit) *deceſſorum meorum hoc tam prophano vocabulo vti conſenſit*. *Antichriſtum* quidem, non facit, *oblata*, *ſuperba hæc appellatio, prophanum hoc vocabulum*: non: ſed *rogatum*, ſed *magnâ multâq́; contentione quæſitum*. Vincimus ergo hîc (*cum bonâ Cardinalis veniâ*,) &, ſi *Gregorium* audimus, idem illud de *Bonifacio* dicet, atque iiſdem verbis, quibus Rex, [b] *In hac eius ſuperbiâ*, (qui titulum Vniuerſalis Epiſcopi ambiebat,) *quid aliud, niſi propinqua iam Antichriſti eſſe tempora deſignatur*? Vel, ſi vocem ipſam expetit *Præcurſoris Antichriſti*, audiat igitur, [c] *Ego fidenter dico, quia quiſquis ſe Vniuerſalem Sacerdotem vocat*, (nec id ſolùm, verùm qui) *vel vocari deſiderat*, (deſiderauit autem Bonifacius Tertius,) *in elatione ſuâ Antichriſtum præcurrit*. En, *Gregorij* iudicio *Bonifacius* iam, *præcurſor Antichriſti*. Vt parùm idoneus Teſtis hîc *Gregorius*, nec opportuna ſatis illius mentio.

a Lib. 4. 36.

b Lib. 4. 34.

c Lib. 6. 30.

B. ✝ *Bonifacium à Phocâ petiiſſe, vt Cyriacũ coerceret, qui titulũ vniuerſalis Epiſc. indebitè vſurpabat, ſed neq; ille, neq; Succeſſores hoc titulo vſi ſunt.* Pag. 153.

✝ Illud quoque, à *Cardinale* minùs hîc verè dicitur, actum id modò à *Bonifacio*, {*vt Cyriacum coërceret, nomen illud* Vniuerſalis Epiſcopi, *indebitè vſurpantem*.} Actum id quidem à *Gregorio*, cum *Mauritio*: ne cuiquam, ne vel ſibi, vti eo liceret. An ita *Bonifacius*? Non; ſed detractum *Cyriaco, rogauit, egit, contendit, magnopere contendit*, ipſe vt ſibi obtineret à *Phocâ*: & ægrè *obtinuit*, non, ne *Cyriacus*, aliuſue quiſpiam, vel Ipſe, (quod feciſſet *Gregorius*:) ſed, ne *alius* quis, quàm *Ipſe*, pòſt illud vſurparet.

B. ═ ‡ *Seruos ſe potius ſeruorũ Dei nominantes* p. 154

‡ At ſcripſit ſe *Seruum Seruorum Dei* Bonifacius, exemplo *Gregorij*;

Gregorij; *Vniuerſalem Epiſcopum* non ſcripſit. Sed neq; ſucceſſores eius, ita ſe ſcribunt. Fucus metus. Non ſcribunt; ſed quoties legunt? Ni legant, futuri mox in fermento toti. Ecquando autem renituntur, excludunt? Ecquem rogant (vt *Eulogium Gregorius*) deinceps, vt *ab hoc titulo abſtineat*? Non *ore* quidem, ſed *aure*, vſurpare amant. Ipſi quidem ſe *ſtylo Gregorij*, at alij ipſos *ſtylo Bonifacij*. Nec ipſi ſe ſic *nuncupant*, ſed *volunt* tamen ſic *nuncupari*. *Seruus* dici vult *Pontifex*, *Dominus* eſſe: dici *à ſe ſeruus*: *ab alijs* audire, *Dominus*. Non *ipſe ſe ſic nominare*; tu tamen caue illum alio appelles nomine. *Delatum* accipit cupide; *negatum* exigit acerbè. Peſſimum verò fuci genus; quo, qui maximè ſuperbi ſunt, id agunt tamen, vt *infra Seruorum* ſeruos, (ſcilicet) humiles eſſe videantur. *Phocas* titulum indulſit, indultum à *Phocâ* Clerus omnis obſeruat, ſine eo ſalutat nemo, ſine *Inſcriptione* hâc liber non fit, nec *ſumit* tamen ſibi *titulum* Pontifex; Non. Vis illi fit, manifeſtò opprimitur, mallet ſe dici *Seruorum ſeruum*, ſed ita infœlix eſt, vt ab alijs, inuitus, quo nollet nomine, compelletur. Ridiculum. Quæro enim ſi non *aſſumit*, ſi vti nolit hoc titulo Pontifex, cur ita in *Pontificem* iniurius Cardinalis in *Controuerſijs*, fatiget ſe, fatiget lectorem, dum id longis logis ſatagit probare, *Vniuerſalis Epiſcopi* titulum hunc ad *Pontificem ſpectare*, etiam *iure diuino*? *Iure* enim *diuino* ſi ſpectet, peccet niſi *aſſumat* vt ſuum, niſi *vtatur* vt ſuo. *Quæro* iterum ecquid non admotus igni, caleret plus ſatis, qui corã *Inquiſitionis Collegio*, de titulo hoc non affirmaret. Vult hoc dicere Cardinalis. Nomen hoc *Vniuerſalis Epiſcopi* Pontificis propriũ eſſe, idque ex dono *Phocæ*, etiam *diuini iuris* decreto (atq; hoc qui neget, audiat *hæreticus*, ardeat, vt hæreticus) cùm ſe tamen *Seruum ſeruorũ* præſcribat *Bullis* ſuis, procul abeſſe, vt *aſſumat* ſibi nomen illud. Sed nec *Phocæ* tamen liberalitati renunciet, ſed patiatur, (neſcio quo modo) ſe eo nomine ab alijs appellari. Quid agat? Exueret, ſed Cardinalis non ſinit. Antichriſtum mauult, quàm non vniuerſalem.

‖ Verùm {*nullum inde ſibi regnum erexit.*} Imò ſi *Gregorio* credimus, [a] *Honori ſe per illud Imperij ſuperpoſuit.* {*Nullâ in re à Maiorum ſuorum humilitate receſsit.*} Receſsit verò à *Leonis*, à *Gregorij*, Maiorum ſuorum humilitate, dum tantâ *contentione* ageret, vt *obtinere* poſſet nomen illud, quod *Leo* tanquam vocabulum.

B. ‖ *Boniſacius* 3. *nullum ſibi regnum erexit* = *cũ nullâ in re à maiorum ſuorum humilitate receſſerit.* P. 154

a Lib. 4. 32.

cabulum prophanum, *Gregorius* tanquam *ſuperbam appellationem* procul à ſe habuit, oblatum vtérq; , ille à *Chalcedonenſi* Synodo (vt ait,) hic *ab Eulogio*, detrectauit.

B. ‖ *Neque munus ſuum Eccleſiaſticũ deſeruit, cùm in breuiſſ. illo ſpatio quo ſedit multa inſtituit, quæ ad Cleri reformationem pertinere viſa ſunt.* Pag. 154.

a Ennead. 8. l. 6.

‖ Sed { *breui quo ſedit ſpatio, ad Cleri reformationem multa inſtituit*. } Quæ tamen nulli iam rei ſunt. Nam vtrúmq; quod ſanciuit ibi Decretum, abolitum iam a *Sabellicus* author eſt. Sed quid tum, ſi legem vnam aut alteram, ſalubrem vel celebrem inſtituit? Annon is Tyrannis mos eſt, vbi per malas artes Principatum occupârunt, quò, facti inuidiam minuant, Ciuium ſibi animos æquiores reddant, viri boni, Principes boni futuri videantur; leges ferre, quas meritò etiam poſteri laudent? Vel hoc diſcat quis, ex hiſtoriâ noſtrâ, in quâ, cùm *Richardus tertius*, qui per vim hîc, & Nepotum ſuorum cędem, inuaſit Imperium, & quo nequior nemo inter Tyrannos, nemo crudelior; triennio tamen, quo rerum potitus eſt, leges tam & multas & bonas ſanxerit, vt habitâ quidem tam non longi temporis ratione, nemo Regum noſtrorum plures, nemo meliores. Nec hoc quidē igitur, quòd decreta edidit non mala, nec quicquid pręterea dixit Cardinalis pro *Bonifacio* ſuo, quicquā obſtant, quò minùs credamus de eo, qui nomen illud *Vniuerſalis* deſiderauit & rogauit, *Antichriſti Præcurſorem* fuiſſe.

B. ✣ *Ad hæc omnia facillima reſpõſio eſt, Regem vehementer falli.* p. 155.

✣ Ad, quæ ibi mox ſequitur, benè longam Eccleſiæ Romanæ accuſationem, *de cultu Dæmonum*, *idolorum*, cæteríſque eo loco flagitijs, *facilè* ſe dicit *reſponſum* adhibere. Et quidem *facilè*. Nam quid *facilius*, quàm negare ſimul omnia? *Reſponſum* autem laudari non ſolet, niſi & *reſponſi* ratio, eáque non à *facilitate* laudari, ſed à *ſoliditate*.

B. ‡ *Conueniunt interpretes, verba illa nihil aliud ſignificare niſi cũ Antichriſto perituros, non tantum Chriſtianos, ſed etiam Paganos.* P. 155.

‡ Quid verò *ſoliditatis* habet, vt tota narratio prior, ſit de *Eccleſiâ*, (Antichriſti tempore) in *cæteris iſtis*, de illis agatur, qui nihil ad *Antichriſtum*? Mitto quòd, etſi Authores hîc non paucos, intra *annos* tamen *quingentos* nullum protulit. Egit quod agendum, *S. Iohannes*. Nihil autem hoc ad illius inſtitutum, quid *Paganis* fieret, quibus, nemo neſcit, quid futurum ſit. Agendum illi erat de *Antichriſti* ſectatoribus, non de toto humano genere; & quid *Chriſtianis* fiat, non *Paganis*. At quæ hæc cohærentia? vt ab *Antichriſti Aſſeclis*, dilabatur ſubitò ad totum humanum genus? Quid illi, & humano generi? Numquid non de ijs, quæ Eccleſiæ obuentura, ſed generi humano,

Apocalypſis

Apocalypſis data eſt? *Tertia pars hominum illorum occidetur*, dictum priùs. *Cæteri*, id eſt, (duæ reliquæ impiorum partes) *non occidentur*, pœnitentiam tamen non agent. Non agent pœnitentiam impiæ vitæ, quam ex impiâ *Antichriſti* doctrinâ hauſerant. Priores illi, atque hij *Cæteri*, iiſdem artibus decepti, eodem fumo cæcati, ab iiſdem locuſtis vexati, iiſdem planè erroribus ab *Antichriſto* faſcinati; ſed, priores illi occiſi, pœnitentiam agere non potuerunt; *Cæteri hij*, etſi non occiſi, pœnitentiam tamen agere noluerunt. Mittat interpretes: quorum in multis, nouiſsimi ſequuntur primos. Expendat reſponſum ſuum *Cardinalis* ad contextum ipſum; impeditum ſentiet. C.9.15.18.

{‖*Non poteſt hæc Antichriſti doctrina eſſe, ait Cardinalis, vt Dæmonem quis, vt idola colat.*} Dæmonem enim ipſe vel Idolum culturus non eſt. Lege hoc vel apud *Danielem, aduerſus omnes Deos pugnabit*. Quodſi quis, *Cardinali* non dederit, *Dan.11º. de Antichriſto* agi, ſed de *Antiocho*; haud ex eo (credo) in ius vocandus foret. *Pererius* de *Antiocho* poſſe concedit intelligi, reliqui debere. Sed demus hæc tamen illi; fuerit *Antichriſtus*: *Deum* ergo *Maozim in loco ſuo venerabitur* Antichriſtus. Eum verſum *Gloſſa* veſtra *Interlinearis* intelligit de *Diabolo*, quem *Antichriſtus* vt *fortem & potentem Deum colet*. Hiſtoria autem Scholaſtica ſic: *Antichriſtus verò Diabolum, vt Deum roboris & potentiæ ſuæ authorem, venerabitur. Colet enim Diabolum in Deum*, Abbas Ioachim. *Maozim; ſic enim vocatur Dæmon eius priuatus, Dæmonem enim priuatum, quem habebit occultè adorabit*, Lyra. *Antichriſtus enim Diabolum quaſi Deum & Præſidem ſuum adorabit*, Hugo. *Ac hij quidem, Diabolum.* Ac quod clam & *occultè culturus Diabolum* ſit *Antichriſtus, more Magorum*, præter alios *Bellarmino* olim placuit, quod *Cardinali* iam (ſpero) non diſplicebit. Nam, quòd ibi eleuetur Antichriſtus aduerſus omnem Deum, nec quenquam curet; id eum ſenſum habeat neceſſe eſt, aduerſus *verum Deum*, aduerſus, quos verus Deus, *verè Deos* dixit, (Reges nempe & Principes;) quando idola non curare, contra Deos falſos eleuari, id cuiquã vitio verti non debeat. At Pontifex haberi *Deus*, & olim voluit (notus in Gloſſâ locus, *Dominus Deus noſter Papa*, cuius iam tandem pudere incipit bonũ *Eudæmonem*) & iam vult. Nihil enim aliud ſapiunt

B. ‖*Quomodo poteſt fieri, vt doctrina Antichriſti ſit colere Dæmones, & idola, cùm de illo ſcribat Daniel c.11. Antichriſtum aduerſus omnes Deos pugnaturum, vt ipſe ſolus Deus habeatur? Pag.155.*

Lib.3.14.

a D. Marta.

nuperę iſtę, ***Diuinitatis***, & ***Omnipotentiæ Pontificia***, [a] ***Pontificis Opt: Maximi***, Pontifici datæ acceptæque *Inſcriptiones*.

B. || *Reſpondet (Vaſquez) non eſſe habendum idololatrã ſed illuſum, ſi exiſtimauerit eum, qui ſibi apparuerit verè eſſe Christum, & ſolum Christum adorare intẽderit & inuincibiliter ignorauerit, ſub illâ imagine Dæmonem latêre.* Hoccine eſt *docere Dæmoniculum?* Pag. 156.

Lib. 3. Diſ. 1. c. 5.

Lib. 3. D. 1. c. 2.

Illudit autem lectori *Cardinalis*, dum *illuſum* à *Vaſque* hominem dicit haberi, qui ſpeciem Crucifixi adorauerit, ſub quâ Dæmon deliteſcit. || Dicit enim, *ignoratione, eo caſu, excuſari non poſſe, qui adoret, ſed alio tamen multò faciliore modo.* Et concludit, *Sic ergo, non eſt neceſſaria ignoratio vt ab idololatria crimine ille excuſetur, qui in ſpecie Crucifixi, ſub quâ Dæmon delitescit, Deũ adorat. Quare, nec conditionẽ expreſſè addere oportet, vt rectè & legitimè adoratio fiat, nẽpe, Si es verus Deus, te adoro. Signũ enim exterius, fertur in id, in quod* tendit affectus, affectus ſequitur apprehenſionẽ. Si ergo ille Deum *ibi apprehendit, non Dæmonem, affectus eius circa Deum, non circa Dæmonẽ verſaretur. Iam, affectus dirigit omne opus exterioris adorationis, taliſq; virtutis eſt, vt per quãlibet rem mundi, illud exterius ſignũ, in Deum ipſum transferre & dirigere poſſit.* Notum enim, *Vaſquem* in eâ hæreſi eſſe, ***vt in Brutis animantibus, & rebus ſordidis, & in qualibet re mundi, nihil obſit, quo minùs Deum ipſum adorare***, addo ***& eas ipſas adorare*** liceat. Speciem hoc quidem ſuperſtitionis habere, vt publicè fieri non debeat, at ex naturâ ſuâ fieri licere, dum *clam* fiat & *occultè*. Quin præſcripſit Capiti Titulum. ***Verior ſententia: Res omnes inanimas & irrationales, ritè adorari poſſe.*** Quodſi inanimas, ratione præditas, magis adhuc. Quis hæc neſcit? vt mirum ſit *illuſum* eſſe *Cardinali* tantæ opinionis in literis, aut ſi non illi, illum Lectori hîc *illudere*, voluiſſe. Ex libro enim, ex loco inſpecto ſcias facilè, dum rectâ modò intentio in Deum feratur, à ſciente & prudente, poſſe Dæmonem adorari.

B. ✠ *Satis conſtat imagines Sanctorũ, neq; eſſe idola, atq; adorari, vt Deos. Homicidia, veneficia, fornicationes & furta non negamus apud Catholicos inueniri, ſed vt iniuſta prohiberi, & puniri.* Pag. 156.

✠ ***Imagines*** quidem ***Sanctorum ſatis conſtat idola non eſſe***, ſed adorando, & adolendo, (quod olim æneo ſerpenti factum, quod à vobis quotidiè fit) à vobis ***idola*** fieri. { ***Fieri*** iam ***apud Catholicos ſuos homicidia, fornicationes, furta***, } fatetur, negat ***probari***. Nos etiam ***probari*** dicimus. Hoc eſt enim ***probari***, propter conſcientiam ***admitti***, nec ***homicidijs*** modò, etiam ***Regum, Principumq́, Parricidijs***, prætexi ***conſcientiam, officium, meritum***. Principis ***Auraici*** bis, primò fruſtra tentata cædes, ſecundò perpetrata. Vterque, tam qui vulnerauit, quàm qui trucidauit, quod fecit, ***officij conſcientiaq́,*** cauſâ factum à ſe, vel ad mortem vſque conteſtati ſunt. Alter verò, ita faſcinis veſtris dementatus, vt

ſtatim

ſtatim peractâ actione tam ſanctâ, inuiſibilem ſe continuò fore, miſero perſuaſum fuerit. Annon *probata* vobis, defenſa vobis *laniena Pariſienſis*? Annon vbi deſignata, Pontifex ei gratulatus? Quid illud hîc nuper apud nos infandum ſcelus, qui eius rei, qui conſcij omnes, nónne faſsi, à *Confeſſarijs* ſuis, *probatum* parricidium illud? nónne *conſcientiæ* nexu teneri ſe, vt effectum darent? *Galliæ* Regem *Henricum Tertium*, qui ſuſtulit Monachus, nonne rem ſciſcitatus à Theologis? nonne cum reſponſo dimiſſus, *iure* id fieri poſſe? Nónne de eo facto in libris literiſq; veſtris *laudatus*? Nec aliâ re motus, quàm, ne *conſcientiæ* ſuę deeſſet, (è libris veſtris informatę,) vltimus iſte, teterrimus, & qui omnem immanitatem ſuperauit Sicarius, Regis bello, & pace maximi *Henrici Quarti*, percuſſor. Nam quid aliud ſibi volunt publicâ pyrâ exuſti *Marianæ* libri? quid aliud *Cenſura* de ijs *Sorbonæ*, quòd *hæreſes*: *Curiæ Pariſienſis*, quòd *læſæ Maieſtatis*, damnandi ſint? Non modò *fieri* apud vos cædes docent hæc, ſed fieri vobis *hortantibus*, factas autem *approbantibus*.

|| *Veneficia*, nonne eâ lege permiſſa, à vobis, dum *veſte* modò vel *ſellâ* venenis delibuta, confici res poſsit? Quas verò, quaſi Magicas incantationes negat, ex eo quòd, *nomen* ibi *diuinum* adhibeatur, quis non rideat? Nec enim, qui tam multę Lectionis eſt, poteſt non legiſſe, nullos à Magis faſcinos, abſque illo nominę, nulla maleficia fieri. Vbi euocandus alicui Dæmon, oportet circulo inſcribi ſeptem Dei nomina. Adhibendus in actu ipſo Sacerdos quiſpiam, & puer impubes, & ſocius (quem appellant,) qui niſi adhibeantur, nihil fit. Potuit hæc in *Malleo* ſuo legiſſe: potuit ex *Actis Curiarum*, in quibus ſententiæ feruntur in Maleficos. Comperta hæc Regi omnia, qui ipſe à faſcinis illorum, & coniurationibus, Dei virtute ſaluus euaſit. Et, quæ in illo tum numero, Princeps fuit venefica, cùm ſceleris ſui pœnitens inprimis, moreretur, id faſſa, nunquam ſe in domum ingreſſam eſſe cui rem malam eſſet meditata, quin exorſa ſit ſemper maleficium ſuum, ab hijs verbis [*Sit in domo hac Deus meus*,] adeo illi à *Dei* nomine non abhorrent: Vt poſſit ergo eſſe in *Cereis* veſtris *Magia* quædam, non obſtante quicquam *Dei nomine*. Non id enim ibi agitur, vt *Deus habeatur pro Diabolo*; id potiùs, vt *Diabolus* habeatur *pro Deo*.

B. || *Inuocatio diuini nominis, & benedictio Sacerdotalis quâ cerei Agni conſecrantur, veneficijs tribui nō poſſunt, niſi Deus habeatur pro Diabolo. Illa enim veneficia ſunt, quæ ex inuocatione Diaboli fiunt.* Pag. 156.

 || Nam

B. ‖ *Qui autem miracula quæ per induſias cæteraſq; reliquias fiunt, damnat, damnare etiam debet miracula quæ per ſudaria, & ſemicinctia S. Pauli, Act. 19. & quæ per reliquias S. Stephani teſte Auguſtino, de Ciu. Dei. 8. 22.* Pag. 157.

‖ Nam de *induſiis*, nimis nota res. Veſtros, cùm in prælio nuper *Neoportuenſi* fuſi profligatíque occubuiſſent, & ad ſepulturam exuerentur, pleroſque induſijs eiuſmodi indutos, repertos eſſe, & vix quenquam, ſine *Agno Dei, & granis benedictis* (in quibus *Cruces* eſſent, & *Characteres*) nullam tamen, ex ijs, *miraculoſam* aut *ſalutarem* vim perſenſiſſe. Sed argumento tamen fuit; non infrequens hoc eſſe, apud vos: argumento etiam, etſi non infrequens ſit, fruſtra tamen ſic non infrequens eſſe, nec *conſecrationi* ſemper *miraculum* reſpondere. Debebant verò, vt exemplum prototypo reſponderet, vt à *Pauli*; itidem à *Pontificis* corpore *ſudaria*, & *ſemicinctia* deferri ad hos lãguidos; quod tamen non fit, & ſi fieret, non creditur receſſurus à quoquam languor, vel malus ſpiritus egreſſurus. Neque verò (vtcunque primis temporibus *Paulo* hæc, & *Petro* facta credimus; vt fides ex ijs fieret muneri eorum Apoſtolico) eadem iſta factitare iubetur Pontifex, in *Cereis* & *Granis*, & *Agnis Dei*. Sed neque reponi iubebantur *ſemicinctia* in capſis argenteis: non magis illa, quàm Petri vmbra incluſa vſpiam in thecâ; vt Reliquiarum loco eſſe poſſent. Et illa, quæ legit ibi in Capite illo, apud *Auguſtinum*, miracula: videat, an concinnè ſatis conciliare poſſit, cum Auguſtino ipſo, qui *nuſquam hic in Africâ talia fieri ſcire ſe*, dixit *Clero* ſuo, & *Vniuerſæ Plebi Hipponenſi*: minùs cautè id, ſi tam *frequentia* fiebant. Quanquam, alia omninò ratio eſt, de *Reliquijs Sanctorum*; alia de *Cereis* & *Agnis Dei*, & de *Reliquijs* (dicam, an *Quiſquilijs*) *Paparum*.

Epiſt. 137.

B. ✝ *Non poſſe reprehendi inſtituta Monachorum, niſi reprehendant Patres omnes, primorũ quingentorum annorum.* Pag. 157.

✝ Nec *inſtituta Monachorum*, animus Regi fuit *reprehendere*, ſed *Monachos*, qui diu iam prorſus receſſerunt ab *inſtituto*. Quare *otioſos Monachos* dixit, epitheto, illis, quarto modo proprio. Nam, vt *Pontifices* iam, primis *Romæ Epiſcopis*: *Cardinales* hodierni, antiquis in vrbe *Parochis*: ita *Monachi*, priſcis illis, planè diſsimiles. Hij enim *Locuſtæ*: illi *agricolæ*: nec liber iam ſcribi poſſet, niſi de *otio*, nullus, (vt olim Auguſtino) *de opere Monachorum*. Poſtquam *Pontifex* in *Beſtiam*; & *hij* in *Locuſtas* degenerârunt: apud quos nimium verè, nimium ſæpe, deſidia in luxuriam deſpumauit. Qui, vt maximè fuerint apud *Patres* (quod nemo negat) tamen & Agapæ apud illos fuerunt, & Vigiliæ, vt & apud vos nuper *Quæſtores Indulgentiarij*, qui tamen ſublati iam ſunt; vt & illi apud nos (poſtquam in abuſum

abuſum merum abijt eorum *inſtitutum*) ex eâdem cauſâ meritò etiam antiquari potuerint: *Poſitiui* enim iuris ſunt Monachi, non *diuini*. Ad idem ipſum exemplum, quo Quæſtorum apud vos, *Monachorū hîc malitia, ita quotidiè magno fidelium omnium ſcandalo & querelâ exreſcere deprehenſa eſt, vt de illorum emendatione ſpes nulla relicta videretur.* Proinde lege cautum, *vt poſthac eorum nomen atq; vſus penitus aboleretur.* Tridcnt.ſ.21.c.9.

|| Iam, *indulgentias* inter turpilucria Pontificum, inter grauamina nationum, multis iam ſeculis fuiſſe, cur credat *Luthero* Rex vel *Nouttijs*, inter Hiſtoricos? Habent hoc Monachi veteres, veſtri, *Pariſienſis*, *Vrſpergenſis*, quæſtum eum Pontifici multò fuiſſe vberrimum. Hijs artibus expilata Regna paſſim, *Romam* auro onuſtam, atque opibus. Sed hæc illo tempore. {Nam *hoc, iubentur, qui indulgentiarum participes fiunt, eleemoſynas facere in egenos*} Egenum verò hoc & nudum reſponſum, quod hîc infert de *egenis*. Nam, quis ex *collatâ in egenos Eleemoſynâ*, Clericos vnquam putauit ditiores? Alia quidem *Eleemoſynarum*, alia *Indulgentiarum* ratio. Dantur *Eleemoſynæ*; taxantur, ad taxam venduntur *Indulgentiæ*. Non ipſæ quidem: quî poſſunt, cæleſtes theſauri? Quod fit, ex alio capite fit, quod eôdem redit. Taxa autem extabat non ita pridem. Etiam hæc poetis diu materia fuit, etiam *Leoninis verſibus* celebrata. Nihilne verò acceſſit ad *Cameram Apoſtolicam*, ex indultis *Indulgentijs*? At, quæ ad ſarcienda, tegenda Monaſteriorum, vel Eccleſiarum ruta cæſa cōceſſæ Indulgentiæ, non in Eccleſijs & Monaſterijs illis *venales* palam & pretio redemptæ? Vbi frons? vbi collapſum *Monaſterium* aliquod, vbi pars Eccleſiæ caduca; itur *Romam*, inde deferuntur *Indulgentiæ*, quibus ad opus illud, frigeſcens plebis deuotio non nihil recalſiat. Illæ verò *gratis* non accipiuntur *Romæ*, domi *gratis* non dantur. Quoties autem interceptæ in claſſe *Indicâ Indulgentiarum ſarcinæ*, pro quibus pretium ibi *Hiſpanis* coguntur pendere? Nam *Iubilæi*, cui tandem rei inuenti, niſi vt *Romæ* concurſus populorum fiat, atque inde Vrbi ſit melius? *Centeſimo* primùm: *Quinquageſimo* pòſt: demum *viceſimo quinto* anno, recurrunt. Iam verò ſpiſsiùs adhuc, quàm pridem. Quorſum autem hoc? vt terantur, quæ ſine impenſâ nūquam teruntur, *Apoſtolorum* limina. Narret iſta cæcis, *Cardinalis*; oculos

B. ||*De cumulandis opibus per artificium Iubilæorum, & indulgentiarum plus fidei habuiſſe Regē calumnijs Lutheri & ſimilium Nouatorum, quàm veritati. Hoc certè tempore ſi eleemoſynæ faciēda præſcribantur ijs, quibus Indulgentiæ conceduntur, in arbitrio ſingulorū relinquitur, vt quibus egenis libeat eleemoſynas faciant.* P.157.

los

los iam Orbis recepit, imponi ſibi diutiùs non ſinit. Scit, & quanti, & quibus væneant *Indulgentiæ* S. P. Q. R. *Stulto* (nempe) *Populo Quærenti Romam.*

B. ‖ *Ex cap. 13. nos multò facilius demonſtramus Antichriſt. nondum veniſſe. Quando enim Antichriſt. venerit notiſſima erũt omnia, quæ nunc ita ſunt obſcura, vt coniecturis & diuinatione ſit opus.* Pag. 158.

‖ In *Viſione tertiâ cap. 13°.* multum ſibi faceſſit negotij, vt doceat {*Nondum veniſſe Antichriſtum*} doceat autem inde, quòd *obſcura* etiamnum ſint, quæ de eo, ibi ponuntur. Et nos *obſcura* fuiſſe damus, quædam verò, & eſſe iam; quæ (ſcilicet) nondum impleta. Nondum enim completa bona eorũ pars. Nec enim inſtar fulguris venturus ibi prædicitur, ſed paulatim, & (vel Apoſtoli iam ſeculo, operante myſterio) nec dum planè operato, vt nempe cani ſurrepunt capiti, vt tritico ſuccreuerunt zizania. Nec momento emicuit, nec momento adeò reuelatus eſt; & reuelatio eius in tempus eſt, & fortaſſe tempora. Nondum ergo clara, quę nondũ completa: quę verò cõpleta, nobis quidem, nec nobis ſolùm, alijs quoque multis, non *obſcura* iam: præterquam quibus *Deus mundi huius velamen poſuit ſuper cor*, vt luci occludant oculos & videre nolint, quos nollent vidiſſe, ſeipſos (ſcilicet) nimium affines Antichriſto.

B. ✝ *Communis expoſitio Catholicorũ veterum eſt, Per Draconem intelligi Diabolũ: per priorem beſtiam, vniuerſitatem impiorũ: per caput huius beſtiæ occiſum & reuiuiſcens, Antichriſtum: per poſteriorem beſtiã prædicatores & Apoſtolos Antichriſti. De Charactere & numero nominis rem fore abditam & incognitam donec Antichr. appareat.* Pag. 158.

✝ Pòſt agit interpretem. Et {*in Dracone Diabolum intelligi iubet*, in *priore Beſtiâ vniuerſitatem impiorum, in capite occiſo & reuiuiſcente, Antichriſtum*: in *poſteriore Beſtiâ, Apoſtolos Antichriſti.*} Nam de *charactere* (vt videtur) non liquet. Videamus iam, quid huic Expoſitioni Cardinalis, & quid noſtræ Regis, interſit. Non ita multùm diſcrepantes reperiet Lector, quin ſi Cardinalis hanc admittat, Regiam reijcere non poſsit. Conuenit *in Dracone Diabolum* intelligi. Quid enim non conueniat hoc inter Chriſtianos? Expreſſè id dicitur in *Capite* antecedente, *Dracone Diabolum* deſignari. *Beſtiam ſepticipitem* poni vult *pro vniuerſitate impiorum*. Nec multùm Rex abnuit, addidit modò, cùm eſſet tum *vniuerſitas* illa, ſub *Romano Imperio*, rectè in *vniuerſitate* illâ, *Romam* exprimi. Per *ſeptem Capita* (vnico illo excepto, de quo minùs conuenit) ſex reliquis, *ſex* quæ in *Româ* præceſſerant (*Româ* etiam *Ethnicâ*) *reginimus formas* indicari. Preſsiùs autem hoc, & magis ad naturam *Viſionis*, quàm ſiquis ſic indefinitè atque indiſtinctè capiat, pro *impiorum colluuie*. Hoc nobis indicium fecit, *Beſtia* apud *Danielem* non diſsimilis, à quo *Iohannes* formulas loquendi, non obſcurè mutuatur. Illam verò apud *Danielem*, *Pardo*

ſimilem

ſimilem Beſtiam, cui *pedes vrſi, os Leonis*, nemo (quod ſciam) interpres aliter, quàm de *Monarchiâ* aliquâ interpretatus eſt vnquam. Non autem quiſquam ita crudè, vt *impiorum* neſcio quam *vniuerſitatem*, denotaret. Vnde *Iohannes*, loquendi: inde deſumpſit Rex interpretandi formulas ſuas, operam in eo ſuam, æquo cuiuis lectori probaturus. *Caput, quod occiſum primò, curatum eſt denuò*, Regi eſt, eſt & Cardinali, *Antichriſtus*. Vnum modò diſcrimen. Fabulam enim hîc occipit Cardinalis, & figmentum merum, de *fictâ* morte *Antichriſti, fictâ* reſurrectione. Quis tandem hoc illi expediuit? Quis expedire potuit? *Prophetarum* opus hoc, non *Patrum*. Nec enim tot antè *centenarijs* quàm naſceretur, mortalium quis *vaticinari* potuit: nec cùm natus iam eſt, arte vllâ vel *Aſtrologi* prædicere, (non vel Auus Cardinalis, *Richardus*) non dico quid *facturus*, certè quidem non quid *ficturus Antichriſtus*. Plaga verò ibi *ſanatur*. Non *ſanatur* autem plaga, niſi *ſeria*: *ſimulatam* ſanari nihil opus. Fauebit *æquiuocationi* (vt videtur) *Antichriſtus, æquiuocâ* hac *plagâ* ſuâ, *æquiuocâ ſanitate*. Nos qui iſtis non aſſueuimus, *Iohannem* hîc narrare credimus quæ facturus ſit, non *ficturus Antichriſtus*. Quantò hîc Rex rectiùs? *Caput* illud, *Roma, Romæ Imperium*, quod modò non extinctum, grauiter quidem afflictum à *Gotthis* & *Vandalis*, *curatâ* tamen *plagâ* eius, vires pene priſtinas pòſt recepit, cùm exurgeret de nouo, & grandeſceret in ſerie *Paparum, Romanus Antichriſtus*. Ibi *Caput*; ibi plaga Capitis, plaga læthalis: ibi plagæ cura, *vera, ſeria*. Hoc ſiquis ad *Vniuerſitatem* Cardinalis, quadrare faciat, ieiunus ſit.

Poſteriore verò *Beſtiâ*, adumbrari vult *Prædicatores Antichriſti*. Idem & Regi videtur. *Clerum* enim ibi *Romanum* intelligi, qui, quid aliud (quæſo) ſunt, quàm *Præcones Pontificis*, qui voce & ſcripto *Vicedeum* prædicant? Re ergo ipſâ vix quicquam diſcrepant expoſitiones hæ duæ. *Draco, Diabolus: Beſtia ſepticeps*, Impiorum vniuerſitas: (vniuerſitas, ſed *Romanorum* imperio comprehenſa, penes quos tum dominium *vniuerſi*.) Nec ſi *Ethnica* ea ſit (& eſto *Ethnica* vel maximè) delicias hîc faciet Cardinalis. Neque verò poteſt. Omninò ad eam *Monarchiam* reuocanda eſt. *Septem* enim hæc *capita, ſeptem colles ſunt*, (quibus inſidet vrbs) Orbi notiſsimi. Eadem

verò

verò *Beſtia 17°.* & *13°.* cap. Suprà docui. *Caput Beſtiæ occiſum*, quod ibi *reuixit* pòſt, vtrique *Antichriſtus* eſt. Verè Caput vniuerſitatis illius impiorum. Nec de *poſteriore Beſtiâ cornibus agnum referente*, lis vlla. Namque eâ, *pſeudo Apoſtolos Antichriſti* referri, vtrinque in confeſſo eſt. Reſtat *Character*, res ab oculis eius abſcondita: Rex retulit: quâ, primùm lege, iam refert etiam, ne quis (ſcilicet) ſugillet ex parte aliquâ, quam ipſe poſuit, niſi reponat aliam ipſe, quam probare Lectori teneatur, veritati magis, (nec vnâ, ſed) omni ex parte conſentaneam.

B. ‖*Gotthi & Vādali nullam plagā Romano Pontifici inflixerunt.pa* 159.

‖ At de *Gotthis* deque *Vandalis* mirari ſubit, quòd neget, { *vllam Pontifici plagam intuliſſe.* } Poteranthe in *Italiam* graſſari totam, vt, qui in vrbe *Italiæ* Principe tum *Pontifex*, nihil de *plaga* ſenſerit? Aliud illi narraret *Leo*, quem tanti facit, ſi in viuis eſſet, quantopere trepidârit, quàm ſe in omnem partem verſârit, quàm omnes ingenij neruos & dicendi vim omnem intenderit, quò plagam declinaret. Quantumuis autem auerterit primò, eloquentiâ ſuâ *Barbarorum* impetum à ciuium ceruicibus, ſecundò non potuiſſe. Fregit *Attilam*, non potuit *Genſericum*. *Plagam* accepit *Pontifex*, *plagam* grauem, vrbs direpta, incenſa eſt, Templa etiam ſpoliata; &, eſt quiſquam qui neget, à *Vandalis plagam* vllam *Pontifici inflictam* eſſe? Vllam *Romæ*? Fac tamen *non accepiſſe* (nec id valdè ad rem refert.) Accepit Imperium à *Barbaris* illis *flagellis Dei*, *plagam* grauem: capite minutum, penè etiam attritum eſt, nec potuit *plaga* illa *Romam* non attingere. Etſi propter ſcelera fortè, non quæ *Chriſtiana* iam, ſed quæ olim *Ethnica* perpetrârat.

Nec eo minùs *Antichriſtus*, Pontifex: At nullo colore, *Imperator Sextum* enim modo *Caput* Imperator, *Caput*, quod ſcribente *Apocalypſin* Iohanne, etiam tum erat. Nam *Septimum*, Epiſcopi erant, ſed qui nondum degenerâſſent planè, penes quos vrbis regimen, atque adminiſtrandi ratio, iam à tranſlatâ *Conſtantinopolim* Imperij ſede. *Octauum*, Pontificis erat, ſed *Vniuerſalis* iam, ſed iam *Antichriſti*. Idem *Septimum*, quia viſus ſuccedere Epiſcopis, Pontifex. Idem & *Octauum*, quia Pontifex iam plus quam Pontifex, plus etiam quàm *Cæſar*, qui à præcedentium Epiſcoporum more priſco, degenerâſſet in *Antichriſtum*. Namque ita memini, quod *caſum eſt Caput*, quod-

quodque *reuixit* denuò, *octauum* cenſetur, & eſt tamen de *ſeptem*. De *ſeptem*; erat enim iam tum cùm reuixit, *Monarchia* quædam *Romana*: Nec mutata vel ſedes, vel locus. Vnum ergo de *ſeptem*, quia *Monarchia* vel tum. Et *octauum* nihilo minùs cēnſetur, quia non vt olim Epiſcopi, ſed vt tum *Antichriſti*, noua ſpecies, nouum caput, quodque multum differret à cæteris: ſub quo tamē reddita *Roma*, (ſeu malis, *Babyloni*) etiam aucta, magnificentia omnis ſua & amplitudo priſtina. Vt etſi de numero eſſet illorum, naturâ differret tamen, quantum à Chriſtiano Epiſcopo *Antichriſtianus Pontifex*.

‖ De *fictâ* plagâ, morte, curâ, iam dictum. *Simulata plaga*, vel *Mors*; *curâ* opus non habet. Beſtiæ verò plaga; & plaga *mortis* fuit, & *curâ* opus habuit, & *curata* eſt. *Vera* ergo ibi, & plaga, & mors, & curatio. Vera (inquam), fictio autem & fraus omnis euaneſcit. Plagam accepit caput ſeptimum, plagâ *curatâ* paulò pòſt, *reuixit Octauum, Antichriſtus Romanus Pontifex*, caput *Regno* redimitus.

B. ‖ *Omnes vnanimi conſenſu docēt, Antichriſtum ſe ſimulaturū plagam incurabilem accepiſſe vel occiſū eſſe. Pag.159.*

✠ Simulatæ quidem plagæ Pontificem abſoluimus: at non *adorationis*, (ſiue *vt Deus*, ſiue non vt Deus, ſed) *Vicedeus adoretur*. Et hîc quidē *apud homines*, ludere diſtinctione dabitur, non dabitur, vbi apud *Deum* agenda cauſa. Viderit tum Pontifex, an & ibi Elenchis hiiſce locus, & ne *vices nullæ* ſint, in *adorando*. Tum, quòd adorandi vocem modò dilatet, vt nihil aliud ſit quàm *venerari*, quod *hominibus adhiberi* poſsit, præter vſum, in eo loquitur, penes quem *loquendi norma*. Habet iuſtam venerationem, quicquid excellit. Sed, Eccuinam mortalium adhibetur iam *adorandi* vox, præterquam *Pontifici* ſoli? *Auguſtone*, vel *Regi* cuiquā, qui vicarij tamen Dei ſunt? Sed vlliúſne hominis honor, eâ voce intelligendus venit? Solus Papa *adoratur*, ſolus *adorationis* & cultu, & voce, ſupra mortalium ſortem effertur; quibus (præterquam huic ſoli) Auguſta nimis *adorandi* Vox. Quodſi id tantùm faceretis, (quod dicitur *venerari*,) ſi *venerationis* vox vobis foret ſatis, eâ contenti, non illam, quæ *ſoli* iam *Deo*, loquendi more dicata eſt, in gratiam Pontificis veſtri, ità auidè inuaderetis.

B. ✠ *Verum eſt Pontifices adorari, ſed vt vicarios Dei, non Deos. Pag.160*

‡ Quæ verò lata adeò eſt *adoratio*, vt *Papam* recipiat, ad *Deum* iam arcta eſt, cui vix vlla ſupereſt, præter *Sacrificij* fortè honorem, & quæ ad Sacrificium requiruntur: vt præter iſtud,

B ‡ *Si oſtendit Rex ſacrificium Pōtifici aliquando oblatū, autaras erectas ant*

templa dicata, tum concedimus adorari vt Deum, Pag. 160

Deo & *Papæ* communia ſint omnia. *Papæ verò non ſacrificatur:* ne *Cruci* quidem, cui tamen *Latriæ* honorem defertis; ſed neque *Euchariſtiæ*, cui *Miſſa* non fit (ne bis fiat,) vt quæ, per *Miſſam* fiat. Quanquàm reſtrinxit hîc nimium Cardinalis. *Adorare* enim contingit *abſq; ſacrificio:* vt Abraham *tres Angelos adorauit*: Magdalena *Chriſtum*, (neutrobique oblatâ hoſtiâ,) & *Iohannes Angelum adorauit*, & *ne adoraret vetitus eſt*, cùm *ſacrificium* tamen nullum ei adornaret. Quíq;, apud vos quotidie, quæque conſecratam *hoſtiam adorant*, ſi omnes *ſacrificant* ei, næ *Sacerdotum* affatim apud vos eſt. Sed neq; ad *adorationem* externam neceſſariò requiruntur hæc: & *Deus*, vel ſine hijs omnibus *adoratur*, & *Pontifex* cùm (vt Ceremoniale loquitur) ſedere eum faciunt ſuper Altare, vt *adorent:* & quidem bis ſedere, in *Conclaui* ſemel, iterum in *Eccleſiâ S. Petri*, parum abeſt ab *adoratione Dei*, parum ab *Hoſtiæ*, quæ vel in *Arcâ*, vel nuſquam *adorantur*. Nec minor eſt *Aræ*, vel *Templi* neceſsitas, quàm *Sacrificij*. Etſi autem ipſi, *Ara* non conſtituatur; tamen in *Arâ* ipſe conſtituitur, quæ Deo, (vti ſcit) conſtituta eſt.

Gen. 18.2.

Apoc. 19.10.

B. ‖ *Hoc miraculum non tribuitur Beſtiæ maiori quæ Antichriſtum ſignificat, ſed minori quæ Antichriſto deſeruit Non igitur Pontifex qui fulmine terret Antichriſtus erit. Pag. 160.*

‖ Vos ipſi, excommunicationis cenſuram, *fulmen* ſoletis dicere. *Fulmen* autem, ignis de cœlo. De *igne* itaque conuenit. Qui quidem *ignis*, initio ſolùm penes Eccleſiam: nec tradi cuiquam potuit, niſi ab Eccleſiâ, cui ſoli *Cenſuræ* ius. Penes Eccleſiam (inquam) verè *Agnum* primò: pòſt etiam, penes Eccleſiam, etſi falſam iam, at veram tamen, (cui ſucceſsit) *cornibus*, id eſt, externâ ſpecie referentem: vbi poſt *Antichriſtum* abeundo, & *Draconis* idioma diſcendo, in *minorem Beſtiam* degeneráſſet. Tum, *Minor* iſta, in *Maiorem*, vim omnem, & poteſtatem ſuam tranſtulit: vt, quæ *Minor* ſigna priùs ediderat, eadem per omnia, *Maior* iam poſſet edere. Rectè, vt *Antichriſto* ſignum hoc conueniat. Quamprimùm enim adoleuit & valeret iam viribus *Antichriſtus*, armauit illi dextram Eccleſiâ falſa (*Beſtia minor*, poteſtate ſuâ ſummâ: triſulco hoc *fulmine*) quo percelleret, quicunq; *Beſtiæ imaginem adorare* nollet, vel *Characterem ſuſcipere*.

B. ‖ *Deinde meminit huius, Iohan. miraculi vt rei nouæ, & inſolitæ. At excommunicatio res eſt communis & nota. Pag. 160.*

‖ Nec noua res *Cenſura* hæc, quâ, qui in ſcelere obfirmati, arcentur fidelium cætu, donec pudore ipſo confuſi ad mentem meliorem redeant. Non hæc quidem *noua*: at illa *noua*, & portenti ſimilis, quæ Reges afflat & Regna, quæ tonat, fulgurat,

gurat,

gurat, permiſcet Chriſtianum Orbem: Principéſque, non dominatu ſolùm, ſed & vitâ, per Emiſſarios exuit. *Nouus* hic *ignis Vaticanus* eſt, non *Elementaris*, ſed nocentior multò; & quem ante *Antichriſtum* editum, neſciuit Orbis.

‖ Characteri opponit, primò: non enim *Pontifex* cuiquam, *in fronte dextrâue notam* imprimit. Vide *frontes*, ſcrutare *dextras* Pontificiorum, nullus *Character* comparebit. Nec opus: Qui *manu* elatâ, *operene* exequitur; ei *manus*; qui palàm *fronte nudâ* profitetur, ei *ſignata frons* eſt. *Manus* agit, *frons* præ ſe fert: qui audacter agit, fidenter præ ſe fert ſe *Antichriſti aſſeclam*, perinde eſt, ac ſi vtrobique, *notatus ſtigmate*: *Character*, externæ profeſsioni eſt: quâ itáque, externa profeſsio legitimè denotatur.

B. ‖ *Profeſſio obedientia neq; in dextrâ, neque in fronte accipitur.* Pag. 161.

✣ Verùm, nec ipſa *hæc profeſſio à millibus exigitur, ab ijs modò, qui de Clero ſunt, vel in officijs certis poſiti, ſeu ad dignitatem promoti.* Imò profeſsio eadem, gradus fortè profeſsionis non idem, exigitur ab omnibus. *Specialior* enim à *Clero*, & Vertici infixus: at, eſt alter, paulò magis *generalis*, à quo nemo exceptus, qui, vel in omnes tranſeat. An excidit Cardinali, [a] *congenitum in baptiſmo Iuramentum, ad obediendum Principi ſpirituali*? Vel ergo adijciat errorem hunc nouum, nouæ *Recognitioni* ſuæ, de *Charactere nouo, in ortu ſupernaturali*: vel fateatur ſanè, quod hîc (pro re natâ) negat, — *de tot modò millibus vnum*, — non ſupereſſe, cui *profeſſio* hæc non incumbat. Et quid peccârunt *Veneti*, niſi quòd ita nuper *profiteri* iuſsi, detrectârunt Imperium? *Cardinalis* autem, *de Pontifice* libri ſic nuper in *Recognitione* incudi redditi, vt dilatent paulò magis fimbrias poteſtatis Pontificiæ, annon *Characteriſtici* planè *profeſsionis* huius? Bonus Dr. *Marta non turbauit ſe erga plurima*, id vnum modò molitus, vt conſtaret tantùm *character* hic, & eſſet *indelebilis*. *Tortus* cùm eſſet, cùm pompam duceret, ageretqúe ante currum Pontificis, [b] *peccata, pœnas, cenſuras, vota, leges, iuramenta*; nonne id egit, nequa *lex*, ne quod *votum*, vel *iuramentum* huic *profeſſioni* fraudi foret? Quid nouiſsimus & nequiſsimus Scurra, *Pacenius*? Nonne *Characterem* in fronte fert, qui auſus ſcribere, [c] *Simplicem Regem eſſe, qui ſecuritatem in Iuramento ſtatuat, quantumuis cauto, quantiſlibet circumſtantijs connexo? Nam ſi Pontifex Iuramentum diſſoluerit; omnes illius nexus, ſiue de fidelitate Regi præſtandâ,*

B. ✣ *At quot millia ſunt in ditione Rom. Pontif. qui profeſſionẽ obedientiæ non poſſunt oſtendere. Profeſſio fidei fieri ſolet ab ijs, qui promouentur ad gradus dignitatum, aut certa officia, à maximâ parte hominum non exigitur.* Pag. 161.

[a] Tortus. Pag. 66.

[b] Pag. 19.

[c] Pag. 10.

præſtandâ, ſiue de diſpenſatione non admittendâ, pariter diſſolutū fore, in fumum abire, obligationem, vinculum minùs eſſe quàm ſtramineum. Adeò ille, iniuſtum putat *dextris frontibuſque* veſtris *characterem* hunc: adeò vos verè *ſtigmaticos Antichriſti.* Non ergo *Clericus* ſolis hæret, *aliorum* quoq; manibus impreſſus eſt: pro quo, & olim, & nuper tot turbæ datæ, tantum Chriſtiani ſanguinis effuſum eſt.

B. ‖ *At quot ſunt in ipsâ vrbe Româ Iudæi, qui publicè vendunt, & emunt nec habent eiuſmodi Characterem?* Pag. 161.

‖ At { *neque in Vrbe ipsâ, non Romæ, omnes profeſſi.* } Non *Romæ!* Qui tandem non? *Non Iudæi* ſcilicet. At *profeſſionis* vis, vt *priuilegiatos* reddat: &, an vſpiam terrarum *Iudæis* priuilegium? alibi paſſim (puto & *Romæ*) exoſis, certè expilatis. Hoſce modò *Character* non eximit, quibus *Character Cain* inuſtus eſt, vt vbique *extorres* & *vagi*, reiectanei ſint, mancipia, & ἀποψήματα totius Orbis: quique, in *Româ* ipsâ graui cenſu *emunt*, vt *emant*; quibus ipſum *vendere* ſuum, *venale* eſt: niſi deleto *Cains*, (quem iam ferunt) *Antichriſti characterem* inducant. Parum autem *Pontificis* ſui honori hîc conſulit, cui neceſſe eſt in ignominiam cedat, quòd, vel *Iudæis*, vel *lupanaribus Romæ* locus ſit; vnde, ſi ambo exularent, haud ſcio an *opulentiæ, Sanctitati* quidem Vrbis, meliùs proſpectum foret.

B. ✝ *Niſi fortè placeat cum Hippolyto dicere,* Antichriſti characterem fore Crucis abolitionem: *quali charactere dignoſcuntur Caluiniani, vt præcurſores Antichriſti.* Pag. 162.

✝ Dudum verò, quid ſibi vellet *Character*, rudis planè atque ignarus: hîc iam de repentè, reſciuit rem *Cardinalis*: & iam arridet ei, *Hippolyti* ſententia. *Characterem Chriſti, Crucem: Antichriſti, Crucis abolitionem*: quo argumento, qui *Crucis iam ſignum abolent*, Caluiniani, *Antichriſti præcurſores habendi.* Vix hoc tamen ſatis (credo) philoſophicè. Vt in rerum naturâ prius ſit *Antichriſti ſignum*, quàm *Antichriſtus* ipſe. Præpoſterè nimis, vt ſignato ſignum præuortat, aut (ſuſcepto *Charactere*) *profeſſio* ei fiat *obedientiæ*, nondum nato de tribu *Dan*. Nimis citato curſu feruntur quadrigæ *Cardinalis*, quibus præcurrit *Antichriſtum Character* ipſius.

Tùm, nec illud ſatis concinnè, vt *Characteris priuatio*, *Character* ſit Namque ita valdè turbatum erit in *Dialecticis*, vbi *priuatio* tranſibit in *habitum*, & *Charactere carere*, hoc ſit, *Characterem habere.* Certè quidem hoc eſt *delere de fronte*, non *ſuſcipere in fronte Characterem.* Mitto, quòd *dextræ* apud vos *Cruce ſignari* non ſoleant, vt nequeat *de dexteris aboleri.* Verùm quid hæc ad nos? Cur in *Regem* hæc ſcriptitat? Cur *Regem* ap-

pellat?

pellat? Agat iſta cùm *Puritanis*, qui ei *Signo* parū propitij. Nos fauemus ſatis. Nobis enim noſtriſque in *Baptiſmo, frontes* eo *ſignata*; vt parùm hìc tempeſtiuè *Hippolytus* in Scenam introductus, à *Cardinale*.

‖ Placet *Hippolyti* ſignum, pro non ſigno. *Irenæi* λατεῖνος non placet; & *Irenæum* habet ſub ferulâ, quòd λατεῖνος per ει ſcripſerit. Sic Patres ſuos habet. Vbi, ſcholam primò aperit, quaſi, *Græcè* neſciret *Irenæus*, qui *Græcè* ſcripſit, quaſi *Arethas* (qui idem ipſum nomen repoſuit,) in mediâ *Græciâ* natus, & ipſe, græcè docendus eſſet à *Cardinale*. Tamen *Arethas* ſeueriùs illi caſtigandus, qui errore lapſus non eſt, qui διὰ διφθόγγου ſcribendum eſſe nomen, & ad quam formam, monet. Parum verò opportunè *græciſſat*. Idem fortè facturus in τειτᾶν, ſiquis ſtomachum ei moueat, ſed multum dedignante *Scholâ græcâ*, riſum tamen vix continente.

B. ‖ *Sed nomen, λατεινος, non ſcribitur per (ει) & ſine (ει) non reddit 666 162.*

✝ Sed *commune nomen* Latinus. *Proprium* verò etiam interdùm: Quære annon, à *Latino* Latinio. Et pluribus *commune*: quid tum? *Commune* pluribus eſt nomen *Robertus*, nec eo tamen minùs *Cardinalis*, *Robertus* eſt. Verùm { *eo nomine tanquam proprio nullus Pontificum appellatus* } nec opus ſanè; quo ſcilicet, ſeries ipſa, non vnus aliquis de ſerie, denotandus eſſet.

B. ✝ *Nomen Antichriſti proprium deſignatur, non nomen commune plurimis. Proprio autem numine nullus Pontificum dictus eſt Latinus. P. 162.*

‡ Sed { *eundem numerum reddunt, & alia multa.* } Reddunt verò, ſed *Irenæi* ſeculo, receptum hoc. Primùm itaque. Nobis verò quod primum, verum videtur; præſertim, cùm faueat ei *Irenæus* ipſe, *vt valdè veriſimili*. Cùm reliqua illa, nihil habeant veriſimile, *Euan* & *Titan*, & *Antemos*, & *Lampetis*. Cum & in tot *Latinis* veſtris, ſeu *Romanis*, imago viua reluceat *Antichriſti*.

B. ‡ *Denique inueniūtur nomina plurima quæ numerū illum. 666. efficiūt. Pag. 162.*

⁂ Nec *numerus* ibi, à *Iohanne*, *nominis* modò: Numerus etiam *hominis* idem dicitur Si *nominis*, aptè λατεῖνος: ſi *hominis*, aptè & *tempus* deſignat, quo homo is primùm ſeſſurus erat, emerſurus ex abyſſo, & vniuerſalem ſuum Papatū ingreſſurus; vt *Regis*, quo *regnum* adijt: vt *Conſulis*, quo *Conſulatum*. Nec *Torto hîc* opus, vt *hominis* (id eſt) *Antichriſti* ipſius *numerus* dicatur: quo, titulū ſibi ſumpſit, quo, primùm emicuit *Antichriſtus*.

At à Chriſto nato ad Bonifacium 3um. anni tantùm 606. Nec enim ab ortu ſtatim cōualeſcit titulus; Præſcriptione opus eſt. Vbi verò per 60, iam annos præſcribit, titulum confirmatum gerit.

B ⁂ *At numerus ille numerus nominis eſt, vt S. Iohan. expreſſè dixit: non igitur detorqueri debet ad numerum temporis. Deinde, numerus annorū à Chriſto ad Bonifacium non continet 666. ſed 606.*

Nec confirmato iam titulo, mutatione præterea opus erat peculiari. Non is operandi modus, in myſterio. Quod ibi fit, ſenſim fit: ſenſim, & ſine ſenſu. Vbi in ſtrumam peruenit ſuperbia ſedis illius, creuiſſe iam ſenſit mundus, quam non ſenſit creſcentem. Vbi maſſa iam fermentata, tum demum fermentum apparuit; non (*in fieri*) vt mos eſt, ſed in (*factum eſſe*.)

B. ‖ *A direptione templi ad ann. 606 quo ſedit Bonifacius, ſunt anni 670.* P. 163.

‖ At, *à directo per Pompeium Templo*, calculum ſi ordiaris (& eſt, *à direpto Templo*, æra ſatis illuſtris) complebis numerum. Imò *quadriennio ſuperabis*. Ad *Baronij* fortè calculum, qui in *Probo* minùs probè rem geſſit: ad aliorum non item, apud quos vix reperias, qui à direpto Templo ad Chriſtum natum, plùs ſexaginta annis numeret. Ne de veſtris quidem. Non litigabo: nam ſi animus litigandi ſit, quàm facilè in numero tanto, *quatuor anni* eliduntur? Eſto, *quadriennio*. Quantillum verò hoc? Quàm multi etiam *Chronologi*, etiam qui *Danielis* hebdomadas, qui annos in ſcripturâ ſupputant, & alioqui, ſibi peritiſsimi videntur, qui in *minore numero* ſcrupulos ſuos non tàm conciliare commodè poſſunt, quorum, non tam propè ad veritatem calculi accedunt? Et ſi accedant, quaſi benè geſtâ re, ſeriò triumphent? Verùm meminerit, Regem, illud vnum non premere. Sumat, ſi volet Lector, hoc; ſin malit, alterum illud: Liberum enim reliquit illi, vt in alterutro acquieſcat.

B. ✤ *Viſio quarta, quanto prolixius tractatur à Rege, tanto breuiùs expeditur à nobis.* Pa. 163.

a Pag. 44.

✤ {*In Viſione quartâ quanto prolixior Rex, tantò Cardinalis breuior*} Eonè iam res redit, vt qui ad *Regis exemplum* [a] antè ſe componere, laudi duxiſſet, iam Regi aduorſum eat ex profeſſo? Iniuria ibi nulla, quòd *imitatus Regem*. Nullanè hîc, quod ad *oppoſitum* incedat *Regi*? Adeò antè commotus, vt exclamârit {*Deus bone quàm miſera conditio eſt?*} Annon iure hîc exclamet quiſpiã: *Deus bone!* quàm non conſtat ſibi *Cardinalis*?

B. ‡ *Nõ poſſe per Meretricẽ intelligi Antichriſtum probamꝰ ex ſententia Patrũ. Patres enim permulti per eam intelligunt vniuerſitatem impiorũ. Alij, Romam imperantem.* Pag. 164.

‡ {*Per Meretricem Antichriſtus intelligi non poteſt,*} *Sunt enim de Patribus, qui in Meretrice, vniuerſitatem impiorum denotari volunt: ſunt alij, qui Romam imperantem.*} Vide verò hîc, quàm æquus Rex: Neutrum reijcit; Poteſt in Capite ſuo, *Impiorum Vniuerſitas illa* non incommodè deſignari. Nec enim cùm dicitur, *Quot homines, tot ſententiæ*: aliud dicitur, quàm cùm, *Quot capita, tot ſenſus*. Familiaris eſt illa *Metonymia*, cùm *Hiſpania* (dicitur) vel *Gallia* hoc molitur, *Caput* vtriuſque Gentis, & columen,

lumen, (id eſt) Regem intelligere. Itidem *Colluuies impiorum* (quaſi Regnum eius) pro Rege Antichriſto. Sed interim meminerit Lector, quàm ſui non memor *Cardinalis*. Alibi ſtrenuè negârat, de vnâ eâdemque re agi in Cap. 13°. & 17°. hoc: vltrò iam fatetur rem, dum vnam nobis vtriuſque interpretationem edit, dum eandem vult, quæ in Beſtiâ ibi ſepticipite Cap. 13°. hîc quoque Cap. 17°. in Meretrice, *Impiorum vniuerſitatem* indicari: Ita illi languet memoria. Iam, ſi volet, intelligat in *Meretrice, Romam*. Sit *Babylon Meretrix* hæc: Sit *Roma Babylon*: Etiam hîc quoque Rex non repugnabit. Tantùm in *Româ*, qui *Romæ*: in *Babylone*, qui *Babyloni* præſit, agnoſcat: (vtrobique ſcilicet *Antichristum.*) Sed *qui de Româ locum hunc, de Româ Ethnicâ ferè interpretantur*, nempe ſibi tum notâ, quamque oculis quotidie vſurpabant, qualis eſſet ſeculo ſuo. Nam qualis ſequente ſeculo, ſub Pontificum regimine futura eſſet, id quidem reſciſcere non poterant. Nam ſi reſciuiſſent, Prophetiæ Spiritu donati, ad Prophetiam hanc explicandam, nunquam [b] *Interpretes loci cùm conſulere inſtitueret Cardinalis, inueniret tot ſententias quot ferè ſunt Authores.* Nimis in manifeſto res eſt. Vtinam ne eſſet. Sed vel hîc iam, *Cardinalis* ita rem ſe habere fatetur, dum negare non poteſt, quoſdam de *Româ* modò, alios de *Imperio*, non *Vniuerſitate* totâ *Meretricem* intelligendam confiteri. Agnoſcit autem Rex, lubens agnoſcit, *Meretricem* hanc *Babylonem* eſſe *Ciuitatem*, *quæ habebat tum regnum ſuper Reges terræ*, *quæ ſuper Septem montes ſedet*, *Iohanne* ipſo, eadem hæc totidem verbis, referente.

a Pag. 134.

b Pag. 152.

✝ Verùm alibi { *Rex Beſtiam dicit Antichriſtum; Hîc verò mulierem etiam, dicit, Beſtiæ inſidentem. Atq; ita Equitem cum Equo confundit.*} Vbi *tardiorem* ſe fingit *Cardinalis*, nec ſe iſta capere: omnino autem adduci non poſſe, *vt Beſtiam cum Meretrice confundat*. Quid ergo? An ita valde *tardum* ſuſpicetur quis, vt ipſe ſe, non capiat? Idem enim ipſe peccat, nec adductus à quoquam, niſi ipſo ſe. *Confudit Beſtiam cum Meretrice*. Quid eſt enim *Cardinali Beſtia ſepticeps cap. 13?* Vniuerſitas impiorum. Quid iam *cap. 17°. Mulier Beſtia inequitans?* Vniuerſitas itidem impiorum. Ita, non iam *Antichriſtus* vnus *ſupra ſe*: ſed *Vniuerſitas Equorum ſupra Vniuerſitatem Equitum* ſedere dicetur: ſpectaculo, magis in Vniuerſum, mirando, ſi tamen *tardiores*

B. || *Si Beſtia quæ mulierẽ portat Antichriſtus eſt, quomodo ipſa mulier eſt Antichriſtus? Quis ferat Equitẽ cum Equo confundi, vt Eques ſupra ſe ſedere dicatur? Ignoſcat igitur nobis tardioribus.* Pag. 165.

ores

Digitized by Google

ores eius, tali capiantur. Sit erratum hoc, in Cardinale. In Rege enim nil tale deprehendet. Namque, ita de Rege narrat (atque ita quidem verba ſe Regis habent.) *Octaua, quæ eſt Beſtia &c.* Sed *Octauane Beſtia, quæ eſt Beſtia?* Quis ſic loquitur? *Octaua Beſtia quæ eſt Beſtia?* Quis ferat loquentem? Vix etiam ignoſcas *tarditati* eius, qui ſic legat. Quid ergo? *Octaua*, (non Beſtia, nec quicquam ibi quod ita ſonet, ſed) *Octaua Regiminis forma, octaua gubernandi ratio.* Iuerat enim Rex, per reliquos ibi *Ordinales* à *Primâ*, ad *Septimam* vſque: pòſt, ſubijcit de *octauâ Imperij formâ Romæ* propriâ: vt verè *tardus* qui hoc non viderit; quanquam *tarditas* non fuit, ſed aliud quiddam deterius longè, *tarditate*. *Octauum* quidem *Caput Beſtiæ*, non malè forſan intelligat (*Septimum* enim plagâ occiſum eſt) *octauum*, iam *rediuiuum*; ſed idem cum *ſeptimo*, atque hoc ità, vt cum rediuiuo capite, Beſtia quoque ipſa reuixerit. Quare, *octauam* illam *gubernandi formam* (vi *Capitis illius octaui*) *viuam* iam denuò *Beſtiam* dicat quis non incommodè. *Iohannes* enim ipſe, ſic viſus eſt dicere. Regis autem ſententia, nemini obſcura eſſe poteſt. Beſtia enim ſepticeps, illi *Romanum imperium* denotat, (toto autem tempore ſuo, quodque, antè ſub *Paganis* fuit, quodque pòſt ſub *Antichriſto*:) Mulier quæ ſuper Beſtiam ſedet, *Antichriſtus* illi eſt, qui ſedi iam illi præſidet. Vbi verò interdum etiam *Antichriſtus* illi, *Beſtia* nominatur, non alio id tamen modo, quàm ſi quis vulgato loquendi more quod à *Papâ* fit, à *Româ* fieri dicat, vt, *Roma* infenſa nuper *Venetis*: cùm *Papa* paulò fuit infenſior. Nullo autem id ſolœciſmo penitus: cùm vbiq; mos obtinuit, Regni cuiuſq; nomē, pro Rege vſurpandi. Atque verò, bis de *Beſtiâ* mentio *Iohanni* fit, ſemel *cap. 13°.* paulò autem obſcuriùs: iterum, *cap. 17°.* & quidem multò dilucidiùs. Nec enim mulier vlla *cap. 13°.* ſola ibi per ſe Beſtia. Commodum igitur, (vt Caput Capiti reſpondeat) quod eſt in *17°. mulier inequitans*; id eſt in *13°. Caput rediuiuum.* Nec eſt in eo vlla repugnantia (vbi viſio gemina, vnicâ tamen de re,) ſi quod in vnâ viſione *Beſtiæ Caput*, id in alterâ *Beſtiæ ſeſſor*, pòſt exponatur. Regitur enim Equus *à Capite*, regitur & à *Seſſore*. Nihil autem vſitatius (paſsim quidem per viſiones propheticas,) quàm vt *Rectores Capita* dicantur; atque vtrâque, & *Equitis*, & *Capitis*, voce, idem regimen deſignetur.

A

Digitized by Google

Ad Caput Decimum-tertium.

Cap. 13.

* *Jure merito obiecta fuiſſe Cardinali, quæ Ipſe Calumnias dicit, nec ab eo dilui.*

B. * *Diluuntur variæ Calumniæ.*

AD eas iam pergendum, quas ille, per *calumniam*, dicit *calumnias*. Verè enim accuſationes ſunt, &c, quæ, ab eo oppidò quàm dilutè diluuntur. Vbi primùm, non id agitur, vt || *feratur ex factis hominum particularibus de doctrinâ iudicium*. Nobis hoc fieri nolumus: vobis non facimus. Non ergò quid fecerint *Parricidæ* illi, ſed quâ perſuaſione fecerint, inter nos id (credo) quæritur. Non, quod in *Henricum Tertium*: non quod in *Quartum*; non quod in *Reginam* noſtram; in *Regem*, & *Regni Ordines*; *Caſtelli*, *Parreij*, *Catisbeij* factum: ſed, à quibus *Theologis*, & *quâ ratione* adducti, factum id admiſerint. Tum, *ratio illa*, ex quâ *Theologiâ*, ex quâ *Scholâ*, è cuius *doctrinæ* fontibus emanârit. Nam *Clementem* à *Theologis* (puto autem veſtris) reſponſum accepiſſe, ex *Marianâ* cognouimus. Ita, factum *Fraterculi*, doctrina fuit *Burgoinij*. *Caſtellum* ex *Ieſuitis* audijſſe, *Licitum eſſe, Regem occidere*; ex Proceſſu contra eundem. Ita, factum *Caſtelli*, doctrina *Guignardi*. *Parreium* à *Comenſi* in ſcelere confirmatum, ex literis ipſius Cardinalis. *Catisbeium*, reliquoſque Complices ſuos, facinoris ſui veniam petere renuiſſe: ita illis doctrina veſtra inſederat. Et, monſtrum hoc nouiſsimum, hauſiſſe à vobis ſcelus ſuũ, & *doctrinâ* veſtrâ; è publicè exuſtis *Marianæ* libris, fidem facimus. Peccatum ipſi ſuum portâſſent, niſi edoctos ſe iſta à veſtris faſsi omnes fuiſſent: Iam, cùm ita edocti, doctrina veſtra *iuſtam reprehenſionem* fert: *calumniam* non patitur.

B. || *Si ex particularibus hominũ factu de doctrinâ iudicandum eſſet, doctrina veterum omnium hanc calumniam pati poſſet.* Pag. 165.

✠ Nam quod ſtatim ex loco hoc, vnde prolapſionem metuit, delabitur ad *Cruciatas*: facit pro more ſuo, vt cùm premi ſe ſentit alicubi, aliò Lectorem auocet. *Bernardo* autem, & qui ei ſimiles, viris non malis, quàm ſæpè abuſus Pontifex, ad negotia ſua? Nouimus, & *Cruciatæ* illæ quid ſibi voluerint, & quo

B. ✠ *Indulgentiam conceſſam fuiſſe ijs, qui Cruci ſuſceptâ aduerſus infideles arma ſuſcepiſſent. Atq; hanc prædicatam lego præcipuè à Bernardo.* P. 166.

quo conſilio ſæpè prædicatæ. Interdum, vt in *Cæſaris* ac *Principum* in Bello ſacro abſentium ditiones præſidio nudatas, liberiùs Pontifex inuolaret: interdum, vt, quos luminibus hîc ſuis officere ſentiret, aliò ſcilicet, in *Terram ſanctam* amandaret, amandando vires attereret: ſæpe etiam, vt colore hoc, hâc ſpecie, collectâ pecuniæ vi ingenti, iter iam inſtitutum, nouo aliquo commento illuderet; &, quod *bellum Sacrum* capere oportuit, ipſe interciperet. Non enim *ſanguinem* ſolùm *pecunias* etiam ſæpe emungit, *Indulgentijs* ſuis. Sed annon, & *ſanguinem*? Annon *Iulij Secundi diplomata* fuerunt, plena remiſsionis peccatorum omnibus conceſſa, qui, vel *Francum* ſibi obuium interficerent? Annon & eiuſdem *Iulij indulgentiæ* pares, ſiquis *Venetum*? Non ergò *pecunias* ſolùm emungunt; *ſanguinem*, etiam ſæpe eliciunt *Indulgentijs* ſuis: nec ſolùm *ſanguinem*, etiam *pecunias*.

B. ‖ *Quòd Sicarijs promiſſa ſit ſpes æternæ vitæ ſi Regũ vitæ inſidietur nunquam legi, nũquam audiui.* Pag. 166.

Verùm inſtat: & {‖ *nec legiſſe ſe vnquam* aſſerit, nec *audiuiſſe, Sicarijs promiſſam æternæ vitæ ſpem, vt Regum vitæ inſidientur.*} Non enim *Sicarios* dicet; ſed *Sacratos*, ſed heroicâ virtute viros, qui inſidiati ſunt: non *Reges* fortè, ſed *Tyrannos* vel *Hæreticos*, quorum ſic vitæ inſidiati ſunt. *Iacobus Clemens*, *Sicarius* fortè non fuit: *Henricus Tertius*, non *Rex*. Alioqui, *legit* (ſcio) & *audiuit promiſſam* Clementi, *æternæ vitæ ſpem*, ſi ſedulò in id ſcelus incumberet. Quid de vltimo hoc? an is, *Sicarius*? an qui percuſſus, *Rex*? expectamus etiam: nondum enim *Romæ* vobis conſilia cocta ſunt

B. ✝ *Sed legi in Cõcilio Conſtantienſi damnatum articulum illum. Tyrannus poteſt, & debet licitè occidi per quemcunque vaſallum ſuum.* P. 166.

{✝ *Legit* tamen, *damnatum in Concilio Conſtantienſi articulum de Tyranno per quemlibet vaſallum ſuum licitè, & meritoriè occidendo, & pro hæretico cenſendum, & inſtar hæretici puniendum, qui ſic ſentiat.*} Legit hæc; ſed annon legit apud *Marianam* ſuum, eluſa hæc omnia? Non enim Canonem illum, vel à *Martino V.* vel ab *Eugenio IV.* vel ab *vllo* dum *Pontifice*, approbatum. Vim ergo Canonis non habere. Eo non obſtante, poſſe Tyrannum iam aggredi, cui animus ita ſit. Quare ſi ita (vt eum videri vult eſſe *Cardinalis*) animatus in Reges Pontifex, maturet Romæ decretum eâ de re nouum. Nam vetere hoc Ieſuitæ, ſe ſuoſque teneri non putant.

Lib. 1. cap. 6.

B. ‡ *Illos quos in exemplum Rex adduxit perſuaſos fu-*

‡ At {*non ab Antiſtite aliquo perſuaſi.*} *Perſuaſos* dixit Rex, & *à veſtris Theologis perſuaſos*. Cardinalis *perſuaſos* cùm negare non

non poſsit, negat *perſuaſos ab aliquo Antiſtite*. At Rex, de *Antiſtite* non affirmârat. Quorſum enim? Cadit Rex Sicarij manu? Sicarius is, ab *Antiſtite perſuaſus*, an à *Camillo*, quid ad rem? Ad rem (inquam) reiue caput, quid refert, *Antiſtes* ſit an non ſit, dum *veſter* ſit, qui ſcelus ſuadeat? Non ab *Antiſtite*? ergone ab alio, qui *pòſt ſtabat*, non *antè*? Porrò, quid ſi non ab *Antiſtite* (*quos adduxit in exemplum Rex?*) annon ſatis, ſi ab *alijs* qui ſunt *poſt principia*, Antiſtite factum non damnante? Sic enim ferè ſe res hîc habet. Sicarius admittit, Confeſſarius ſuadet, Antiſtes non improbat. Nam *Antiſtites*, non ita facilè ſui copiam faciunt, nec de hijs talibus conſuluntur hij, aut reſpondent; *Confeſſarij* id ferè faciunt, qui *antiſtant* interdum *Antiſtiti* ipſi, opinione doctrinæ. Quanquam & olim *Antiſtes* fuit qui *Friderici 2*. mortem perſuaſit; & *Antiſtes* qui *Conradini*; & *Antiſtes* qui vtriuſque *Medicei Laurentij*, & *Iuliani*: & nuper *Comenſis* (credo) *Antiſtes* fuit, qui *Parreio*; & *Garnettus Superior*, qui *Catubeio*, animos ad ſcelus addidit. Proſtant verò literæ *Cardinalis*, *Parreij* quoque confeſsio. Tum & Indicia, & manus ipſa *Garnetti*. Quíq; ab illo pendebant, ad extremum vſque ſpiritum anxij, bene feciſſent an malè: bene enim, niſi damnaret facinus Eccleſia; quæ necdum damnauit. Et hæc quidem, *apud Acta*. Sed,[a] ſubinfert ſtatim nobis Cardinalis *Acta Pilati*; & quæ *pro Tribunali*, coram tot hominum millibus dicta ſunt, habet pro non dictis.

iſſe ab aliquo Antiſtite, Rex non probat, neque conſtare poteſt. Pag. 166.

a Pag 197.

{|| *Sed ſi Regi placet audire vera, audiat de Wiclefo.* Is, *nullum, dum in peccato mortali eſſet, Prælatum eſſe ſcripſit, vel Dominum.* Is, *Corrigi poſſe Dominos per populares.*} Si *vera audire?* immò ſi *ficta*, hæc audiat Rex. *Calumnia* eſt de *Wiclefo*. *Wiclefo* enim hæc (vt & aliæ pleræque) afficta eſt opinio. More Lyncei, *Inquiſitores* veſtri, videre ſibi videntur, quæ præter eos nemo, (inuidiâ ſcilicet oculorum aciem, vt fit, adiuuante:) nuſquam enim in operibus eius reperta, quæ manuſcripta apud nos ſunt; edenda meritò in lucem, vt hæc, vt aliæ non paucæ calumniæ diluantur: Etſi euaneſcit ipſa per ſe. Ex facto ferre licet ſententiam *Wiclefus* in *Dominos* incidit, qui in *mortali peccato*, neque intulit tamen eis manus, ſed nec inferendas cenſuit. *Trecenti* iam anni ſunt, nec vllus *Wiclefi Diſcipulus*, Regi vlli adhuc manus intulit. *Paruus* ille, à *Conſtantienſi Synodo*

B. || *Sed ſi Regi placeat vera audire vel legere, facilè inueniet doctrinam quã obijcit Catholicus propriã eſſe Nouatorum Iohannis Wicleſi, cuius eſt,* Nullus Dominus nullus prælatus, dum eſt in mortali peccato. Populares poſsũt ad ſuum arbitrium dominos peccantes corrigere. Pag. 166.167.

damnatus olim, nuper à *Marianâ* abſolutus, *Wicleſiſta* non fuit, veſter fuit & è vobis: nullus ex *ſcholâ Wicleſi*, *Clemens*, *Caſtellus*, *Catisbetus* extitit. A veſtris *Patriarchis* proſapia hæc; à veſtris prophetis hæc oracula; apud quos, *Pontifex* ſontes, ſine crimine, Hæreticos ſine hęreſi facit, quoties vult: quos deinde (nullo ab ijs admiſſo læthali crimine, niſi quòd ei parum placeant) priuat dominio; quod ſiquis & priuare vitâ velit, damnari vel notari, priuantem non ſinit.

B. ‖ Quis author fuit tot millib⁹ ruſticorum, vt aduerſus Principes arma ſumerent? Nonne miniſtri deformatæ à Luthero, religionis? Pag. 167.
a Sleid. l. 5.
b In Colloq. German. fol. 153.

‖ At illa, quàm effrons calumnia? *Lutherum* aſpergere ſeditione illâ ruſticâ, qui &, eam; qui & Authores eius voce damnauit, & ſcripto: Scripto autem non vno, ſed [a] triplici. Factum id, à *Phipheri* ſomnio fuit, & *Muntzeri* rabie; de quo ita pręclarè ſenſit *Lutherus* vt diceret, qui [b] *Muntzerum vidiſſet, vidiſſe ſe diabolum corporeum*, affirmare tutò potuiſſe. Sed & apud nos, regnante *Richardo ſecundo*, non abſimilis *Ruſticorum* ſeditio. Sed & *Heluetij*, contra Dominos inſurgentes, penitus eos ſuſtulerunt, in eámque quæ nunc eſt, formam mutârunt Rempublicam. Factum annis plus centum ante *Lutherum* natum. *Catholicos* ergo vtriuſque ſeditionis illius authores fuiſſe, etiam *Aduerſarij* dicant neceſſe eſt, cùm nullum per id tempus habeant, quem dicant, *Lutheranum*.

B. ✠ Qui Franciſcum ſecundũ interficere moliti ſunt? Nonne fratres Euãgelici? Pa. 167.

✠ In Franciſci Regis vitam nihil *moliti ſunt Euangelici*. Notum autem, ex quâ officinâ prodijt figmentum illud, vt cùm nihil veri eſſet, ſaltem ex mendaci calumniâ, conflari ijs odium poſſet. Par factum, in *lanienâ* ſub *Carolo nono*, cõminiſci aliquid oportuit, quo ſtragem tam nefandam palliarent. Illi verò nunquam arma induerunt, vt vitæ Regiæ, vt cuiuſquam vitæ vim inferrent; tantùm vt à ſuâ vim propulſarent; necem regis non moliti, amoliti ſuam. *Calumnijs* (vt fit) ad tempus oppreſſi, at Filiam ſuam iam tempus in lucem eduxit. Et quâ parte peccatum fuerit, in turbarum *origine*, ſub *Franciſco*, in *lanienâ* illâ ſub *Carolo*, liberâ iam voce loquuntur Hiſtoriæ. Quanquam ne tum quidem cordatis viris ignota res (Videas ex literis ad *Schwendium Maximiliani Cæſaris*) vt Cardinalis planè excors ſit, qui vulnus hoc refricet.

B. ‡ Qui denique ſunt qui aduerſus hunc ipſum Regem tot turbas in Scotiâ

‡ At Regis in *Scotiâ* nemo vitam quæſiuit, nemo dominio illum priuare aggreſſus eſt. *Turbas* alicubi datas de Eccleſiæ formâ exteriori, extitiſſe partium ſtudia, Simultates ipſi inter

ſe

ſe quaſdam cùm haberent, quiſque (vt fit) Regem ad ſe trahere, eius (dū immaturâ adhuc ætate eſſet) authoritate ad ſuas partes abuti ſatagebat. Vitæ ſuæ, Regno ſuo, vim factam nuſquam teſtatur. Sic diluit veras Eccleſiæ ſuæ maculas Cardinalis, dum alias falſis aſpergit.

excitârunt? Nonne qui reformatā Caluini religionem introduxerunt? Pa. 167.

|| Aliam iam ſibi (vt ipſe dicit) [a] ***nouam***, & quidem è cerebro ſuo natam ***calumniam*** comminiſcitur. Et *Maccabaeos* affert, etiam ***Chriſtum*** & ***Stephanum***, tum *Apoſtolos Paulum*, & ***Petrum***. Quorſum autem? ***Poſſe id tolerare quempiam, quod non amet; nec amitti patientiam***, ſi quis liberiùs quid dicat in Perſequentes. Præter rem omnia. Nam quis id negauit vnquam? Offundit hîc ergo caliginem, deinde in eâ ſe ſubducit quæſtioni. Cuius is demum ſtatus: An, ſi ***Gregorio*** primo vires adfuiſſent, ***Gregorium*** 7um egiſſet, & vt ***Henricum*** iſte, ſic ille ***Mauritium Dominum*** (vti eum ſemper appellat) ***ſuum***, habuiſſet: Et qui ***Longobardorum*** duces, cùm id poſſet, non ſuſtulit, an vt ***Cæſarem*** exauthoraret, ***cuiuſquam ſe in ſanguine miſcuiſſet***. Vel, vt ab hypotheſi tranſeamus ad Theſin, An propter conſcientiam officij (vt Apoſtolus) an verò propter conſcientiam imbecillitatis ſuæ (vt Theologia ***Cardinalis*** noua), paritum olim fuerit, parendum hodiè ſit homini Chriſtiano. An pro virium vel copiâ, vel defectu, manendum cuique in officio: & ad obedientiam præſtandam penſandæ vires, quæ ſi ſatis validæ ſint, arbitrij ſui ſit an parêre iam velit? ſin minùs, neceſſe habeat frænum mordere, &, vbi aliter nequeat, parêre per vim, non tam libenter, quàm neceſſariò. Ac nos quidem, Chriſtiano homine indignum cenſemus, velitne parêre an nolit, conſulere lacertos ſuos: ſint ***vires ei quam*** voles eximiæ, nihilo minùs obſequentem fore, quàm ſi acciſæ fuerint vel maximè. Nam vbi demum fractæ vires, parent vel mancipia ***Turcica***, parent vel Latrones ipſi, quamdiu quidem viribus impares ſe ſentiunt: vbi pares ſemel, diutiùs non parituri. Et annon alia inter Chriſtianos, quàm inter Latrones, obediendi ratio? nec ſecus hij, quàm illi, parêre teneantur? Nec id ergo quæritur, an peccarint in eo, ſiquid liberiùs interdum locuti, aut ***propter iuſtitiam perſecutionem pati*** ſe conteſtati ſint: Nec id nos culpamus, nec lædi dicimus in eo, vel ***humilitatem***, vel ***patientiam***. Id dicimus, quantumuis à viribus inſtructi fuiſſent, pro

B. || *Miratus valde ſum, quorſum templa Martyrum & teſtimonia SS. Petri & Pauli allata pertineant, quaſi non poſſit humilitas & patientia ſeruari, & ſimul violentia, & crudelitas perſecutorū reprehendi, vt in Macchab. c. 7. Chriſto Ioh. 18. Stephano Act. 7. Paulo Act. 23. Petro Ioh. 21* Auguſtino *confeſſ.* 10. 28. Nemo quod tolerat amat, etſi tolerare amat, &c. Pag. 169. 170

[a] In Margin pa. 168.

viribus tamen non reſtitiſſent, nec vel poteſtatem legitimam, vel poſitum à Deo ordinem euertiſſent. Nec rapti ad martyrium, apud populum queſti ſunt vnquam, vires quidem ſuas (quod iniquo animo ferebant) inualidas eſſe, quare ſibi præ hoc virium defectu moriendum iam: at hortati tamen populum, colligerent ſe, quòd ſi ſemel eis ſuppeterent vires, viribus rem gererent, excuterent *Cæſarem*, & diutiùs obſequi detrectarent. Enimuerò, ſi ſic pergat *Cardinalis*, viribus officium metiri, ſcribenda nobis Apologia pro *Chriſtianis*, (vel hæc noſtra ſic inſcribēda,) pro *Chriſtianis* inquam, quos nouo hoc dogmate ſuo ita miſerè traducit, dum paruiſſe veteres dicit vel non paruiſſe; dum parêre hodiernos docet, vel non parêre; prout reſpondere ſibi vires, vel nō reſpondere ſenſerint. De *obſequio* inſtituit Rex; id (quaſi necdum *Tortum* exuiſſet) detorquet ad *patientiām*. In quâ ipſâ tamen, (cùm nec numero impares eſſent *Chriſtiani* nec viribus, ſi ad arma conclamâſſent,) ſed numero & viribus ſuperiores, *Tertulliani* ſeculo; amabant potiùs *tolerare* perſequentes, quàm *tollere*, & *patientia*, quàm *potentia* ſuæ exempla præbere. *Aderant* eis *vires*, adeſſe eas ſibi ſciebant, & hoc, ſcire ſe, ſcripto palam profeſsi: at quamuis id ſcirent, (vt neceſſitate proin nullâ cogi poſſent,) ceſſerunt, cæſi ſunt tamen, idque alacritate ſummâ. Inque eo emicuit Martyrum laus, cùm non difficilè eis reſiſtere, abſtinuiſſe tamen, potuiſſe tum *Cæſari* reſiſtere, & noluiſſe. At *ductus eſt Petrus quò noluit*. Certè. Sed, qui in *Ananiam* poterat, poterat & in *ducentem*, niſi quia *voluit duci*, etiam quò *noluit*; potiùs quàm *poteſtati* (quò nollet *ducenti*) vel ſic quidem reſiſtere; nec *poteſtate* ſuâ vti contra *Poteſtatem*.

Nec ea quæſtio, Subire mortem præſtet an negare fidem: Poterat enim (qui ſigna edere poterat) *Petrus* & ſigno aliquo edito, mortem non ſubire, & fidem non negare. Ea potiùs. Subire mortem, an poteſtati reſiſtere, an pacem publicam violare, an *Albinianis* & *Nigrianis* accenſeri? Mallet tamen, *non eſſe quod toleret*. Eſto. Sed cùm ſit, non *tolerat* velit nolit, ſed *amat*, & mauult & gaudet *tolerare*, nect *ſi vires adeſſent*, mallet tollere quos *tolerat*, quàm *tolerare*.

B. ‖ *Citaui Epiſt. citaui Commentaria in Pſal. vbi Mau.* ‖ Nec ſi liberâ voce vſus apud Ceſarem *Gregorius*, reprehendat id quiſpiam, ſi id prout decuit, & par erat, ſi id apud ipſum

ſum *Cæſarem*. Sed illud *Gregorio* indignum, in *Epiſtolis* palpare, (illum *Dominum*, ſe *ſeruum*, per ſummam ſubmiſsionem dicere:) in *Homilijs* ſugillare, & apud populum, tanquam *Neronem* vel *Diocletianum* traducere. Nec *Gregorius* hoc faceret vnquam. Calumnia ea veſtra eſt, *Gregorio* impoſita. Verior enim (addo & *Gregorio* dignior) opinio, cùm nuſquam ibi nomen Imperatoris ſit, quæ de *Nerone* dixit & *Diocletiano*, non de *Mauritio* Domino ſuo, ſed de *Agilulpho Longobardo*, miris tum modis in Eccleſiam graſſante, intelligenda: vt falſò citata ſint à Cardinale, & præter mentem *Gregorij*, quæ ibi congeſsit ex eo, ad ſubditorum linguas, pari exemplo, laxandas in *Cæſarem*.

ritium, Gregorius Neroni & Diocletiano comparat, eumque grauiſſimè reprehendit. p. 168

✦ Vti & illud quoque, tranſuerſum rapit ad *Martyres*, & eorum *patientiam*, quæ ad *Gregorij obſequium* Rex retulit. Paruit, *Maurity* iuſſum executus eſt, legem tranſmiſit: iam ſi paruit, *propter conſcientiam*, non *propter iram*, *iraue* metum, parendum ei fuit, iubente id ita Apoſtolo. Etiam cùm ne *contra conſcientiā* parêrent, *propter conſcientiam* tamen paruerunt Martyres; vbi ſubditi, & in quibus, propter conſcientiam ſubditi, etſi non *legi* (quæ iniqua fortè) at *poteſtati, quæ à Deo*; vel tum, cùm gladio aut ſecuri ceruices ſubiecerunt. Nam & id quoq; (cùm adeſſent vires, quòd nec gladio tamen vel ſecuri ceruices ſubduxerunt) *propter conſcientiam*, ab ijs factum eſt, per *contemptum* quidem non eſt. Nam & iſta oppoſita, *propter metum* quid facere, & *propter conſcientiam*. Et iſta non minùs, *per contemptū* quid facere, & *propter conſcientiam*. Quò & illud ſpectat, *Contemnentes iuſſa Principum*, ſelectum à Cardinale, quaſi illi in animo ſedeat, quaſi valde velit, *Principum iuſſa contemni*. Illa enim etſi alicubi phraſis legitur, tamen quā mente hîc vſurpetur à Cardinale, & an aptè, & non cum ſtomacho potiùs, quiuis facilè coniecturam faciet.

B. ✦ *Quaſi Martyres contra præcepta Apoſtolorū facerent, quando contēnentes iuſſa principū malebant mori quàm eorum legibus parere, quib⁹ Chriſtū abnegare iubebātur. pag. 170.*

‖ De nouo *Recognitionis* ſuæ loco, (cùm maderet etiam à prælo,) ludibrium vult nobis debere; Scit *non delatum* ad Regem. {*Regem non ita curioſum*; *ſatis intelligit quis Regi in huiuſmodi rebus laboret*.} Næ ille iſta *ſcit*, atque *intelligit*, vt & alia noſtra omnia Qui, Regi hæc curæ non eſſe; qui, quaſi rem alienam ducere; qui (*alium ei laborare*, non ipſum ſibi, non ipſum & ſibi & alijs,) retulit ludos ei fecit, abuſus eſt credulitate ſenis, fecit,

B. ‖ *Quamuis ſciam Regem non tam eſſe curioſum in alienis rebus, vt libellos vix dum editos ad ſe deferri curet, & ſatis intelligo quis in eiuſmodi rebus, Regi laboret: reſpondebo tamen. Pag. 170.*

fecit, vt omnes qui hîc ſunt, *ſciant* & *intelligant*, nihil Curiam de Rege *ſcire* vel *intelligere*, nihil *Cardinalem*.

B. ‖*Quòd ſubditos regum ipſis Regibus ſuperiores fecerim, non poterit Rex ex libris meis probare, cùm contrà potiùs in lib. de Laicis, debere populos legibus Regũ, non modò ex neceſſitate, ſed etiam in conſcientiâ obedire docuerim.* Pa. 171.

a Recog. Pag. 59.

‖ *Populum*, eo libro, *Rege ſuperiorem* facit. Negat facere, nec id è libro probari poſſe. Annon ſuperior Rege, à quo Rex poteſtatem ſuam omnem ſumit? Annon ſumere [a] ibi dicit Reges ſuam omnem poteſtatem à populo? Quid porrò probatu opus? At magnam rem præſtitit & memorabilem *in lib de Laicis*, vbi diſputauit *Principum legibus teneri populos, idq. in conſcientiâ.* Quid tum, ſi præuaricetur, ſi quod ibi extruxit, hîc ſubruat denuò? Summam etiamnum in populo poteſtatem inhærere: poſtquam Regi mandata eſt, retineri eam tamen à populo in habitu, etiam in caſibus quibuſdam, recipi actu poſſe & reuocari, (Caſus autem incident, cùm *Pontifex* illis innuet:) nec eſt tamen populus ſuperior, ſcilicet: En, vt ſe *Cæſari* probet, & *Principibus*. Nam, quoad Clericos, ab omni Principum poteſtate exemptos à ſe, abdit ſe in turbâ, quá cum illi commune hoc eſt: *quo iure exempti ſunt*, id quæri. Nam exemptos eſſe, nemini id dubium: Fruſtra autem hîc eſt? Nam qui exemptus *iure* non eſt, ne exemptus quidem eſt; redit ergo quæſtio ad ius: cùm ne nos quidem exemptionem negemus: ſed indulto, ſed beneficio Principum. Illi Clerum primò (atque audi, etiam Pontificem ipſum veſtrum) *priuilegio* donârunt. Illorum, in hoc, niſi ingrati eſſe volumus, gratiam ambo agnituri ſumus. Et nos quidem lubentes meritò agnoſcimus. Vobis, qui aliter ſapitis, quid porrò faciendum ſit, ſeriò Principes fortè aliquando cogitabunt. Facto exprimenda vobis eſt *Recognitio* iuris huius, quando non libet ſcripto *recognoſcere*. Nam ſat illis iam cognitum; quæ ad Reges ſpectant, in libro illo *Recognitionum*, in peius omnia *recognita Cardinali*: vt videri poſſit, non alio animo eum edidiſſe, quàm vt ineat etiam à *Pontifice* gratiam, poteſtatis Regiæ ius plus magis ſubneruando.

B. + *Nego Cæſarem legitimum iudicem Pauli fuiſſe. Nam cùm eſſet quæſtio de Religione, certè non poterat Iudex legitim⁹ eſſe Princeps infidelis & laicus.* Pag. 171.

+ Quo ex genere eſt, quod miratus Rex, *Cæſarem* obſcurè ab eo negari, *Legitimum Pauli iudicem*. Sed audiamus egregium reſponſum *Cardinalis*, qui id iam palam negat; palam id affirmante Apoſtolo, dum conceptis ab eo verbis interpoſita *ad Cæſarem appellatio* tanquam ad Iudicem, *ad cuius eum Tribunal oportuit iudicari.* Negat verò; quòd *Quæſtio quæ agebatur*, de *Religione fuit:* Sed neque fuit: Fuit enim de

facto

facto *Pauli:* de quo *Cæſar* iudex fortaſſe non idoneus, *legitimus*
tamen, & cui, per idoneos cognitores, ſtatuere de facto licuiſ-
ſet. Suſpicio enim *polluti Templi*, ex facto *Pauli*, (nempe *per Tro-* Act. 21. 28,
phimum & Gentiles eò introductos) commouit primò Ciuita- 29.
tem: plurimùm ex eo aucta, quòd miſſum ſe ad *Gentiles* dice-
ret. Quæ illius vox igitur *clamori* cauſam dedit. Negat factum 22, 22.
Apoſtolus, conuinci ſe petit. Nam de Reſurrectione non ne-
gat credere; id negat, (etſi credat, etſi & doceat,) eo facto ſe
quicquam peccâſſe in *Cæſarem:* Capitale id neutiquam eſſe,
nec Maieſtatis inde reum ſe peragi potuiſſe. Atque hæc, per-
petua eius depulſio. Alteram enim illam illius defenſionem,
Phariſæum eſſe ſe, Phariſæi filium, iudicari autem de reſurrectione 23. 6.
mortuorum, eò obtentam nouit *Cardinalis*, vt abeunte hinc inde
in partes Concilio, faciliùs declinari poſſet vtriuſque impetus,
& qui innocens eſſet, liberari. At *Tertullus*, (qui ſolus legiti-
mè accuſauit) perſtrinxit quidem de Sectâ nonnihil, ſed Caput
illi fuit in accuſatione, quòd eum *peſtiferum hominem inueniſ-*
ſent, qui concitaret turbas in vniuerſo Orbe, quíque author ſediti- 24. 5.
onis eſſet. Adiecerunt autem & Iudæi, dicentes, Hæc ita ſe habere.
Quæſtio ergo ibi de *ſeditione* fuit, antè de *Templo violato*, fa- Ver. 9.
cti vtraque: de quibus *legitimus Iudex* vt *Cæſar*, ita Præſes *Cæ-*
ſaris (Paulo itaque, *coram eo libenter* pro ſe ſatisfaciente.) Co-
ram *Feſto* autē, *multas & graues cauſas obiecerunt*; quales verò, 25. 7.
& cuius generis, ſcias ex Pauli depulſione, *quòd neq; in legem,*
neq; in Templum, neq; in Cæſarem, quicquam peccâſſet. Feſtus verò
obiectas non negabat, ſed *quas probare non poterāt*. Neq; tamen Ver. 8.
de reſurrectione *Chriſti*, volebat Hieroſolymam aſcendere
Paulū, ſed *de hijs* ait, nempe de cæteris quoq; quæ in *Templum,*
Legem, Cæſarem, admiſiſſe eum criminati ſunt. Denique, ver-
ba ipſa contextus, ſcrupulum omnem eximunt. *Ad Tribunal* Act. 25. 10.
Cæſaris ſto, ibi me oportet iudicari. Immò *ibi ſtas, vbi te non opor-*
tet iudicari, infit *Cardinalis*. Nec enim *legitimus Iudex Cæſar*, nec
legitimum Tribunal; proinde nec ab illo *oportet* te, nec apud
Tribunal eius, *iudicari*. Ita, non modò *Cæſaris tribunal* deijcit,
ſed & *Paulo* hîc *Apoſtolo* in faciem reſiſtit *Cardinalis*, vt *Paulo*
Pontifici gratificetur. Alioqui, vſquam hic leget τὸ δεῖν *legitimum*
eſſe? δεῖν autem fuiſſe, illum *ad Cæſaris Tribunal iudicari*; ad quod
ſi *legitimum* non fuit, illegitimam appellationem interpoſuit

Apoſtolus: conueniendus de eo in *Rotâ* & mulctandus, quòd ad non *Iudicem* appellârit.

Interim percontari libet, Quot annos numeret hæc gloſſa? quampridem eſt, cùm eam *commenti* eſtis? Quis ei de *Patribus* fauet? Ante cauſam *Venetam* quis fando audiuit *Paulum ad Tribunal Cæſaris ſtantem*, non ibi ſtetiſſe, *vbi eum oportuit iudicari*? nec vt ad *Cæſaris cognitionem ſeruaretur* petere potuiſſe: in eoq; præuaricatum eſſe. *Cæſaris* enim *Tribunali* ſubiectum non fuiſſe, ſed *exceptionem* Fori iuſtam habuiſſe.

B. || *Coactum fuiſſe Paulum appellare Cæſarem, vt eriperet eum de manibus Iudæorum.* Pag. 172.

|| Ridiculum autem, quod ait {*appellâſſe Cæſarem, non vt cauſam iudicaret, ſed vt eriperet eũ de manibus Iudæorum*}Ecqua enim eſt vſquam illiuſmodi *Appellatio*, vt *eripiatur* aliquis, non *iudicetur* autem à *Iudice* ad quem *appellatur*? Quanquam, & hîc quoque, incurrit in verba contextus. Sic enim *Feſtus, Agrippæ*.
Act. 25. 21. *Paulo autem appellante, vt ſeruaretur ad Augusti cognitionem.* Cognitioni igitur *Auguſti ſeruata* cauſa. *Feſto* enim credimus potiùs quàm *Cardinali*, à quo cùm *Appellationi* delatum eſt, meliùs illius vim omnem cognouit, meliùs referre poterat hæc, *Cardinale*. Quod ſi *cognoſci* debuit *de Reſurrectione Chriſti* (præcipuâ vti *Cardinali* placet queſtione:) teſtes per quos fieri, de
1. Cor. 15. eâ, fides poſſet, in *Iudæâ* erant (pars nempe magna *fratrum plùs quingentorum* quos etiam tum ſupereſſe dixit *Apoſtolus*) in *Iudæâ* (inquam) erant, *Romæ* non erant, vt friuolè proinde, eò *appellatum* ſit. Friuolum enim *appellare* inde, vbi ſuppetit probatio: eò, vbi in probatione ſcias neceſſariò tibi deficiendum. Denique & in eo præuaricatus eſt, quòd cum *legitimum iudicem* haberet, ad quem rectâ viâ *appellare* poſſet, ad quem proin iure ei *appellandum* fuerat (Is autem erat *B. Petrus* ex *Cardinalis* ſententiâ, ſolus in hâc *Religionis quæſtione Iudex competens*)
a Bel in reſpons. ad Doctor. Theo. propter neſcio quem metum ([a] ne *riſum* ſubſellijs *commoueret Petro* vel nominato, *legitimo* ſuo *Iudice*) viam rectam reliquiſſe, & quaſi *Petro* renunciâſſe, *appellâſſe* autem *Cæſarem, Iudicem*, quem omninò negat *Cardinalis legitimum*, atque ita turpiter *Petri primatum* prodidiſſe, atq; in peccatũ mortale, *Appellationis* iniuſtę, incidiſſe: tùm hæreticis anſam dediſſe vt putēt, inde *ad Cæſaris tribunal* Clericos, eius quidem exemplo, *iudicari oportere*. At aſſuetus ludibrio *Paulus*, nec eo ipſo loci immunis à ludibrio (habitus enim à *Feſto* pro maleſano) & (vtcunque

inſuetus)

inſuetus) aſſueſcere tamen debuit, neque propter infidelium cachinnos vel clamores etiam, eam *Primati* ſuo *Petro* contumeliam intuliſſe. Sed hæc *Cardinalis* egregia ſomnia ſunt. *Paulus* enim diſertè, *Oportet me iudicari ad Tribunal Cæſaris: iudicari*, non *eripi*. Nec minùs diſertè *Feſtus* Iudex à quo, appellauit *Paulus, vt ad Auguſti cognitionem ſeruaretur*. Interim malam gratiam habet *Tribunali Cæſaris*, à quo ſeruatus eſt *Paulus*; abſque quo, per *Petri Tribunal*, pereundum ei fuerat.

‖ Pòſt verò egregiè tergiuerſatur. { *Nuſquam ſe diſputâſſe* ait *Faſces Regios populo ſubmitti debere.* } Regibus, negat conceſſam à Deo poteſtatem, niſi *mediante populo*; à quo *creari* dicit *Reges* hoc ipſo in loco. Si Regum *à populo poteſtas* ſit, ſi *creatores* Regum *populi*, ſi quàm tranſtulerunt in Reges poteſtatem, ita tranſtulerunt, vt retineant tamen ſibi *in habitu*, (in caſibus neſcio quibus vel quot) vbi volent *actu*, denuò ad ſe recipiendam; Vbi *faſces iam* Imperij? Quis cui, ſubmittet? annon *concedenti*, qui *ex conceſſione* habet? Annon *Creatori* Creatura? Annon cui *conceſſi* ſunt, *concedenti* eos, (eoſdem ſecum tamen *habitu* retinenti, & ab eo cui *conceſſit*, vbi viſum eſt repetēti) ſi hoc non eſt, quid eſt *faſces ſubmittere?* Et agitare ſcriptis queſtiones has, annon ſalus Regibus?

B. ‖ *Aio me nuſquam diſputâſſe* faſces Regios populo ſubmitti debere. Pag. 173.

✦ Etiam, quæ ibi ſequitur cauilla, { *Regem quemlibet à populo ſuo eligi* } *nodus* eſt *in ſcirpo quæſitus*. De Regibus in genere diſputat ibi Rex, non de ſingulis quibuſque; &, *in primordijs regnorum*, vbi fieri hoc *Cardinalis* ipſe paulò pòſt aſſerit. Sed cùm electos à Deo *Saulem, & Dauidē*, non niſi *accedente* pòſt *populi electione* Reges ait fuiſſe, eâque opus habuiſſe, vt eſſent conſummati: ſuſpicionem neſcio quam facit, quaſi ad cuiuſuis Regis conſtitutionem, *populi* quoque *conſenſum* interuenire oporteat. Nam ſi, neque Deum eligere ſinit Reges, ſine *populi ſuffragio*; vix erit, vt quis, ab eo pro Rege habeatur, niſi & ſuum *plebs* quoque calculum adiecerit. Et ſi non *Saul*, non *Dauid*, nec vllus denique.

B. ✦ *Aio non eſſe in meo libro illa verba, Rex quilibet à populo ſuo eligitur.* Pag. 173.

‡ Tum, quæ deliciæ, nolle { *ſuam propriè ſententiam*, } dici, quæ *ſua* tamen eſt? Nam ni *ſua* ſit, & ſuorum, deleta iamdiu fuiſſet de libris *Authoris* illius, in *Editione* aliquâ *ſecundariâ*, vt quidem multa ſunt eius deleta, quæ non ſatis pro Pontifice: vt, *vbi nullam ei poteſtatem temporalem aſſerit, nec ſummam, nec me-*

B. ‡ *Neq; illa ſententia eſt propriè mea, Quòd populus nunquam ita trāſferat poteſtatem ſuam in Regem, quin illam ſibi in habitu retineat.* pag. 173.

diam,nec imam; nudam à donarijs Principum. Illa,quia in Pontificem aculeata, animaduerſa ſtatim ſunt, atque eraſa. Hæc, quia Authoritati Regiæ nonnihil videntur derogare, veſtrâ cum bonâ veniâ ſtant & leguntur. Et eſt quidem à *populo Romano* tranſlata in *Auguſtum* poteſtas ſua omnis. Verùm id, quia priùs Status fuerat *Popularis*, poteſtatemq; habuerat populus,quam poſſet transferre. Sed idcircone, paſsim idem hoc obtinuit? vbi ab initio Monarchia,nec mutata vnquam vna Reipublicæ ſpecies in alteram? Populo autem Dei, liberum non erat, initio ſibi Regem conſtituere, niſi quem *Dominus Deus elegiſſet.* Neque verò legem regnandi ſibi dicere,niſi quàm Samuel Propheta *ex voluntate Dei locutus fuerat ad populum, & in libro ſcriptam, coram Domino repoſuerat.* Atque, ad hoc exemplum componi *Chriſtianos populos* par eſt: vt (quæcunque tandem ſit Reipublicæ forma,) ſummam tamen in eâ poteſtatem, non aliunde ſtatuant, vel deriuari, vel pendere, quàm ab ipſo Deo. Ab eo donari,ab eo cùm viſum fuerit,nec niſi ab eo, reuocari. Lubricus enim Principum locus ſit oportet,ſi *Creatura populi* Principes: nec cauſam dicere poteſt Cardinalis,cur vbi *creauit* Principē populus, (quia eâ voce delectari eum video) non poſsit cum eo agere, tanquam cum *creaturâ* ſuâ & eo loco habere: vt neceſſe ei ſit, *ſecures ſuos ſumere & ponere arbitrio popularis auræ*, nempe vt par eſt *creaturam*, arbitrio *Creatoris* ſui. Quem *creauit*, cur non in eum imperium habeat? Cui dedit,ab eo cur non repetat vbi volet? aut cur diuturna magis vſura ſit poteſtatis ſuę,apud principem,quàm id ita plebi videatur?

Deut. 17.15.
1.Sam.10.15.

B. ‖ *Neq; licet ſine grauiſſimo crimine à legitimo Principe deficere, aut ſeditionē, rebellionemue agitare.* pag.174.

{‖ *Ex grauiſſimo crimine licere ait.*} Ex *grauiſſimo?* quidni ex *graui?* immò ex *leui*; immò ex *vllo*. Nil enim deſtruit,niſi quod *creauit*; nil repetit,niſi quod ſuum eſt. Quanquam qui *grauiſsimi criminis*, iudicem facit populum, quique ex eo defectionem *à Principe legitimo*, etiam *ſeditiones*, & *rebelliones*, (nam voces ſuas agnoſcit) licitas facit: næ ille regnandi conditionem periculoſam facit, & præcipitem: nec feneſtram aperit, ſed latam portam ad tumultus populares. Subolet ergo quid hic iam machinetur. Populus Reges *creat*, in *creatos* tamen imperium non habet: vix iſta quomodo cohæreant, diſtinguet populus. Immò, ſi *creat*, in *creatos* ius habet, imperet eis,

eis, conſtituat, deſtituat pro arbitratu, Sic illi: Nec Cardinali facilè occurret hîc, quod opponat. Rupti obices; populus *creator* Principis ſui, populus *caſtigator*, ſi in certum *crimen* incidat Princeps, in *crimen grauiſsimum* Hæreſis *crimen grauiſſimum*. Eo caſu agitet *rebellionem, deficiat* a Principe, vel *legitimo*. Doctrina hæc iam Cardinalium; nec dubium, quin ex ſummâ in Principes beneuolentiâ. Si Hæreticis faueat, *crimen grauiſsimum*; ſi non deuotus ſatis in ſedem Romanam, id verò etiam *crimen* longè *grauiſsimum*.

‖ Adeo verò iniquus in Reges, vt neque eos, *qui ſorte electi ſunt*, (vt *Saul*,) Regnum à Deo tamen *immediatè* accepiſſe velit, nec niſi *populo mediante*. Tum Paradoxum paradoxo cumulat. Et *Matthiam* ipſum *Apoſtolum* dicit, non per *Ieſum Chriſtum* immediatè, & *Deum Patrem, qui ſuſcitauit eum à mortuis*, ſed *ab hominibus*, & *per homines*, *Apoſtolum electum*: Proin non *Apoſtolum*, cùm id *Apoſtoli* proprium ſit, ἀμέσως à Deo deſignari. Vbi; *populo vt placerent quas feciſſet fabulas*, neſcio quas *electiones* & *praelectiones* commemorat nobis, ſed, de quibus, in Contextu, verbum nullum. Vide verò, quàm hîc multa peccet. Nec enim *Petrus* ibi docuit *neceſſe eſſe* eligi *vnum*: Sed *oportere teſtem vnum fieri*. (Iterum hîc Scriptura mutatur) *Statuerunt duos*, (*electos* annon) nulla ibi mentio.

B. ‖ *Matthiam & Saulem, quamuis ſorte electi ſunt, nō tamen immediatè à Deo, ſed per conſenſum hominū electos fuiſſe. pag. 174.*

✠ Nec Iudæi, *fortibus vti ſolebant ad conſilium*, ſed ad ſententiam, litiſque terminum; neque datis ſortibus, {*orabant vt oſtenderet quē ipſe praelegiſſet.*} (*praelegit* hanc ſibi vocem, ipſe) Sed, *tu Domine oſtende, quem elegeris*. Neque {*cùm cecidiſſet ſuper Matthiam ſors, ipſi quoque eum elegerunt.*} Neque (quantum quidem ex ſcripturâ conſtat) quippiam pòſt fecerunt; verùm *annumeratus ſtatim eſt Matthias, cum vndecim*. Neque deniq; {*Deus elegit, & Apoſtoli elegerunt eum, partim iudicio proprio, partim ſortium auxilio.*} Hæc omnia à Cardinale ſunt. Quam, toties hîc repetit *eligendi* vox, ſemel modò in contextu eſt; ac tum, Deo ſoli tributa. *Tu Domine oſtende, quem elegeris*; qui *Matthiam* ibi ſolus elegit.

B. ✠ *Confugerunt ad conſilium ſortium, quo in reb⁹ dubijs vti ſolebāt Iudai. Orantes Deū, vt oſtenderet eo ſigno quem ipſe praelegiſſet. Vbi autem cecidit ſors ſuper Matthiā, ipſi quoq; eum elegerunt partim iudicio & conſilio proprio, partim ſortiū auxilio. 175.*

‡ Nam, quòd vapulat illi iam *vetus Interpres* ſuus, (qui *Tridenti* ità factus authenticus, vt reijci nullo modò poſſet:) quod *græciſſat* iam, & ſortes adit, nonnihil hæreſin id ſapit.

B. ‡ *Quod nos legimus annumerat⁹ eſt, in Græco eſt, ſuffragijs elect⁹ eſt.*

vt etiam interpres Chryſoſtomi vertit. Pag. 175.

Sed fruſtrà tamen illi hoc cedet. Cui enim id ſano perſuadebit vnquam, poſt oratum Deum, vt *ſorte (quem elegiſſet) oſtenderet*; cùm id autem manifeſtò *oſtendiſſet* Deus: viritim ibi collecta *ſuffragia*; an quod Deus ſibi placere ſignificaſſet, id ratum irritúmue eſſent habituri? Cuiue etiam hoc, *Chryſoſtomo*, *Chryſoſtomiue interpreti*, *praelectiones* iſtas, & *poſtelectiones*, & *ſemielectiones* Cardinalis, *partim ex conſilio proprio*, *partim ex ſortium auxilio*, vel per ſomnium vnquam veniſſe in mentem? Mirum autem, ni ex loco ſimili, *Act. 10.* vbi de reliquis *Apoſtolis* dicitur προκεχειροτονημένους fuiſſe, &c, id quoque Cardinalis exprimat; ne vndecim quidē, ſine *populari ſuffragio*, & χειροτονίᾳ delectos. *Matthias Apoſtolus* erat; *Non* ergo *ab hominibus*, *vel per homines*: *Ab hominibus* autem eſſet, ſi hominum ſuffragijs electus eſſet: quod videat, an ex *Grammaticâ* poſsit & vocis vi: ex *Theologiâ nunquam* poterit. Sed vbi illi *Theologia* deſinit, *Grammatica* incipit.

B. ‖ *Sorte electus eſt Saul vt haberet populus ſignum diuinae voluntatis & ſcirent quem tutò eligere, & in quem poteſtatem ſuam transferre ſecurè poſſent.* Pag. 175.

‖ In *Saule* quidem, res eſt adhuc clarior, ſed contra Cardinalem; vt multa ei proin fingenda fuerint, multa ſecus, quàm in Contextu ſunt, referenda. Vnde enim id illi, niſi ex cerebro ſibi ſuo? {*Saulem ideo ſorte electum, vt haberet populus ſignum diuinae voluntatis, & ſcirent, quem tutò eligere, & in quem, poteſtatem ſuam transferre tutò poſſent.*} Gratis dicuntur haec. Nam vel ex ipſâ lege, non eligendus à populo Rex, ſed ponendus ille *ſuper ſe, quem Dominus Deus elegiſſet.* Electio Dei erat: Electi ſuper ſe poſitio, populi. Non enim dicit, Ipſe pòſt *eliges* quem Dominus *praelegit*: (quanquam id veriùs *deſignare* eſſet vel *nominare*, quàm praeligere) ſed eum *conſtitues*, *quem Dominus Deus tuus elegerit.*

Deut. 17. 15.

Tum, non aliunde illud; quòd, poteſtas populi in *Saulem* tranſlata ſit, penes quem omninò nulla, quam transferre poſſet: *Samuelis* potiùs, apud quem poteſtas omnis, priuſquam *Saul* in Regem datus. Non enim *Moſi* quicquam populus contulit. Quicquid illi poteſtatis, immediatè ab ipſo Deo. Non enim Deus, collectiuo Iſraëlis corpori poteſtatem indidit, quam, in *Moſen* pòſt, Iſrael tranſtulit. Deus ipſe *Moſen* elegit, electo poteſtatem dedit, quam *Moſes Ioſua* pòſt, Iudicibúſque, demum *Samueli* tranſmiſit.

B. ✠ *Et quidē cadente ſorte ſuper*

Nimis verò audacter illud {✠ *Cadente ſorte ſuper Saulem, multi*

multi de populo clamauerunt, Viuat Rex, ſed multi etiam recuſârunt conſentire in eam electionem.} quaſi dubia tum penderet res,& paria vtrinque ſuffragia. At inſpice etiam locum denuò. Videbis longè ſecus ſe habere rem. Sic enim legitur,[a] *Cùm dixiſſet Samuel ad omnem populum, Certè videtis, quem elegit Dominus, & conclamauit omnis populus, & ait, Viuat Rex. Omnis populus*, (ait,) non *multi*. *Omnes*, id eſt, *non omnes, ſed multi*, ait *Cardinalis*. Nempe,vt de Calice in Cœnâ, *Bibite ex eo omnes*,id eſt, *Bibite ex eo aliquot: non omnes*, non enim Laici. Sacerdotes multi,an pauci, an vel vnus, *Bibite omnes*; Laici verò,*Bibite nulli. Omnis* verò hîc *populus conclamauit*, non *multi de* populo. Illi verò in Capite illo,(*nec multi* in contextu ipſo *nec pauci*,ſed quicunque tandem vel quotcunque) *filij Belial* erant, qui dixerunt, *Nunquid ſaluare nos poterit iſte?* ſed quod *recuſârint electioni conſentire*, id ex *gloſſâ* Cardinalis eſt, nec habetur in *Textu.* Quanquam quid refert illi quid fecerint, (qui *filij Belial* erant, & *ad Capitis pœnam pòſt quæſiti*,)cùm *omnis populus*,*Sauli acclamâſſet, Viuat Rex?* Caſſa ergo, (vt videtur) *Cardinali* electio Dei, de Saule,ex defectu *vnanimis conſenſus in Miſphâ*;nec vim ſuam priùs aſſecuta, quàm populus in *Gilgal* ſuffragio ſuo, diuinam electionem ratam habuiſſet. Imò peractâ iam ſemel electione legitimâ,alterâ nihil opus. Quæ verò pòſt in *Gilgal* fuit,inauguratio ſolennis, *innouatio* Regni fuit (vt loquitur ibi *Samuel*) ſeu (vt nos) *declaratio*. Nihil ibi ad Tribus relatum, nullum ſuffragium; Obtrudit Lectori illa ſua {*vnanimi conſenſu electus eſt,*} fide non bonâ.

Saulem, multi de populo clamauerũt, Viuat Rex, ſed multi etiam recuſârunt conſentire in eam electionem. Pag 175.

a 1.Sam.10.24.

Cap.10.ver.17.

At,quæ ibi verba inſerit,|| {*Perrexit omnis populus, & fecerunt ibi Regem Saul coram Domino in Gilgal*,}quam vim habeant,ſciat Lector ex locis alijs,vbi verba eadẽ repetuntur *Fecerunt Roboam Regẽ.Fecerunt Ioas Regẽ.* At vterq; ex ſucceſsione hęres,nec *fieri* poterant,quod iam *erant. Fecerunt Salomon Regem* ſecundò (nempe vti *Saulem* hîc.) Bis verò idẽ *fieri* non poteſt Quod ſemel iam *factum* eſt, iterũ *fieri* non poteſt. Quare id verbi,cùm de *facturâ* ipſâ non poſſet,quæ iam pręceſsit, de ſolenni ritu,& inaugurandi ceremoniâ publicâ intelligendum eſt, quâ, (qui iam eſt, diuinâ electione, vt *Saul*, paternâ vel deſignatione hæres, vt *Salomon*, vel morte,vt *Roboam* & *Ioas*,) quod iam eſt, id palàm & omni populo, eſſe *declaratur*: futurus tamen; qui

B. || *Sed paulò pòſt vnanimi conſenſu electus fuit, vt habetur.* 1.Reg. 11. *Perrexit omnis populus, & fecerunt ibi Regem Saul coram Domino in Gilgal.* Pag. 175.

1.Reg. 12.1.

2.Reg. 11 12.

1.Chron.29.22.

da... eſt, ſi

Digitized by Google

eſt, ſi *declaratio* nulla accederet: vtpote è quâ, *eſſentiæ* nihil acquiritur, tantùm *notitiæ* magis peruagatum redditur. *Factus* ergo *Saul* in *Miſphâ Rex*, in *Gilgal* ſolenniter *inauguratus*.

B. ‖ Indicium ſortiū fuiſſe indicium potiùs ſine præiudicium, quàm abſolutum iudicium. Pag. 175.

‖ Ex eo autem, quod ad pœnam capitalem, *præiudicij* modò vim *Sortes* habeant; non rectè concludat quis in reliquis itidem, vim aliam non habere. Non enim *in Sortes* cõſenſit, qui malè quid admiſit, cuiuſq; de *Capite* agitur, mittuntur in inuitum, nec ſubmiſit ſe *Sortibus*. At, quibus *Electio* præ manu eſt, alteriuſue *Controuerſiæ* finis; in manum conueniunt, vt quâcunque parte ceciderit Sors, in eam vltrò ſint ituri. Meri hîc ergo *iudicij* vim habent. Quanquam, vbi aperta Scripturæ verba ſunt, *Videtis quem elegit Dominus*, de Saule, *Oſtende quem elegeris*, de Matthiâ; id quin ità *factum* ſit, (vt verba habent,) amentis eſt diſputare.

B. ✠ Nos electioni Pontif bis interfuimus, nec tamen de prægrandi illâ pecuniâ quicquã audiuimus. P. 176.

✠ At de *prægrandi illâ pecuniâ*, non *ad calumniam pertinet* id dicere, ſed ad *delirium* negare. Cur ita delicias faciat *Cardinalis*, in re ita omnium libris literiſq; peruulgatâ, adeò verò peruulgatâ, vt *calumniæ* locum non relinquat, de pactis in ſuffragium aliquot *aureorum millibus*; de *Stipendiarijs*, in eam rem, Principum quorundam *Cardinalibus*? Ille verò {*interfuit bis, nec audiuit de eo quicquam.*} Quàm hoc verò *Herculeum*? fortaſſe enim celata res: (Nec enim ſub haſtâ fit, vel voce Præconis:) clam illo factũ, agmen non ducit, fortaſſe ad ambitum factus non eſt, alter nempe *Curius*. Non enim paſsim, vel ad fauces cuiuſque, bolus hic. Sed eiuſmodi quid, ſæpe vſu veniſſe, parietes ipſi Conclauis, & Portæ narrare ei poſſent, quæ nec contra gratiam occluſæ tum ſunt, etiam (credo) nec contra *pecuniam*: Nec eam *minutam* ſanè: (Quis enim *pauxillo* paciſci velit Purpuratus?) quare non niſi *prægrandem*.

B. ‡ Sed ſolenne eſt Aduerſarijs, id in quo vnus aliquandò forte peccauit, ad omnes Catholicos transferre. P. 176.

‡ Serióne autem hoc *Cardinalis*, quod *vnus* modò, atque is *aliquando* tantùm, idqúe non niſi *fortè* hoc in genere *peccauit*? *Ridendam* verò aſſertionem, non *refellendam*. Dicamne, *ſolenne* id *Cardinali* eſſe, quod ab *vno aliquando vel altero peccatum* fortè non eſt, id de omni *Cardinaliũ* cœtu, ſtrenuè negare? *Ver* quidem à nobis (plures enim *hirundines* hîc) addo, & *veritas*.

B. ✢ Hæc inter ſe contraria non ſunt. Rex eligebatur à populo tempore Sa.

✢ Vt *Rex regnum* adeat, egere *conſenſu populi*: vt *Epiſcopus Epiſcopatum*, non *egere*: & inter ſe pugnant hæc, & cum veritate. Par enim vtrobique ratio, Si, qui populo præeſt; vt præſit, ab

ſit, ab eodem præficiendus: Quin, in *ſacris* id magis quàm *ſecularibus.* Tùm, ſi neque ſuffici poterat *Apoſtolus* in demortui locum, niſi *electus ſuffragijs*: magis id quidem, vt videtur, ſtringit in *Epiſcopo.* Verùm id agit *Cardinalis*, totuſque in eo eſt, *Populo* vt nihil iuris ſit in *Epiſcopos* vel *Clerum*: at verò quoad *Reges, id populus curet, ſcilicet.* Peræquè verò falſum in *Saule*, (quem *Deus elegit*; Electo *populus acclamauit*, idque ex officio; ni feciſſent, *filij Belial* futuri:) atque *Cypriani* ſeculo (tum cùm eſſet adhuc ſub *Cruce* Eccleſia) *ſuffragia plebis* non interueniſſe, adeoque Epiſcopos, eorum calculis allectos non fuiſſe. Nam id diu pòſt durâſſe, teſtis eſt ſtrages illa tot hominum, quæ inſecuta eſt, *populi* parte alterâ *Damaſum*, alterâ *Vrſicinum* poſtulante. Et, id quidem *populo* permitti tum poterat in ſolatium ſub cruce gementi, in horas ſingulas mortem expectanti, cui proin religio ſumma, optimum quemque deligendi. Quodque tùm magnâ permiſſum ratione, maiore pòſt ſublatum eſt: cuius extat teſtis [a] Canon: cùm, pace Eccleſiæ redditâ, creſcente cum pace opulentiâ, feruerent omnia factionibus, & ad electiones ferè ſingulas tumultuatum eſt.

muelis, &, Epiſcopus non eligebatur a populo, tempore Cypriani. Pa.176.

[a] Con. Laodic. can. 13.

‖ Præſentia quidem *plebis*, apud *Cyprianum*, includit *Teſtimonium de vitâ*, nec excludit ſuffragium de perſonâ: Vt neque verba illa, *Fecerunt Saul Regem*, quicquam aliud ſibi volunt, quàm illa, *Fecerunt Salomonem ſecundò Regem*: neque quicquã efficiunt, quam vt Regnũ ei tum innouatũ fuerit in *Gilgal*, quod, priùs in *Miſphâ* (Domino eligente, populo acclamante,) collatum ei fuerat: in quo, acceptandi *populo* non tam ius, quàm neceſsitas, (quem nempe *Dominus elegerat*:) reijciendi verò ius nullum. Quare & ante poſteriorem hunc in *Gilgal* conuentum, & *abierunt cum eo* tanquã legitimo ſuo principe *viri, quorum Deus corda tetigerat*, & Regis munia obibat *Saul.* Authoritate enim ſuâ Exercitum conſcripſit, conſcripto plenâ poteſtate præfuit. Victori, quod in *Miſphâ* iam habuit regnum, in *Gilgal*, nouo ritu confirmatum. Nec vox [*facere*] ibi quicquam ſonat aliud, quàm innouare: vt nec vox [*Elegiſtis*] ſequenti capite, quàm, ſic in Electum à Deo conſentire, vt diſſentire tamen ſi velis, nequeas; quàm, vt Electioni à Deo ſic factæ, libertas nulla relicta ſit diſſentiendi.

B. ‖ *Conſenſum populi fuiſſe neceſſarium ad Regis electionẽ demonſtrant verba illa, Fecerunt ibi Regem Saul. Conſenſum populi adhibitũ fuiſſe, ad teſtimonium ferendum de vita & moribus eligendorum ab Epiſcopis demonſtrant verba Cypriani. Pag.177.*

In totâ tamen hìc re, argumenti Regij vim prudens diſſimulat.

mulat. Id enim cauſatus Rex, plurimùm meritò autem cauſatus, quòd *doloſa* hîc nimium Cardinalis *ſtatera*: Si conſentiat in Regem *populus*, ſi *conſenſus popularis*, alicubi iniecta mentio, ſat in eâ voce momenti erit, vt *penes populum* Regis electio, vt eligi *à populo* Regem, Cardinalis ſtatim fidenter aſſerat. At mutatâ vice iam, eadem ſi vox interueniat, eadem ſi res, *Populi* nempe *conſenſus* in Epiſcopo conſtituendo; nulla in voce vis, vt eligendus ex eâ Epiſcopus *à populo*. Ex *conſenſu* ibi non ſequitur electio. Et en ſtateram doloſam. En *pondus* in *conſenſu* & *pondus*, leue *pondus* ad *Epiſcopos*, *graue* ad *Reges* eligendos, quod in *Regibus* ad electionem ponderet, in *Epiſcopis*, non niſi ad teſtimonium.

B. ‖ *Quoniã extat publicè edita* Actio in Garnettũ *plena mendacijs, & breui extabit reſpõſio, ad illam Lectorem remitto. pag.* 177.

‖ Quodſi iam, ea Cardinali mens vel frons, vt quæ pro Tribunali geſta ſunt, publiciſque tabulis conſignata, tamen *mendacijs plena*, ſcribere non pigeat: maiorem fidem *Ieſuitæ Siculo* habendam cenſeat, (ex Tranſfugarum noſtrorum, aut perditorum Ciuium relatione, verè *mendacijs plena*, libellum conſarcinanti:) quàm *Regni Archiuis*, idque de re, per tot Proceres, alioſque ex omni ordine innumeros, adhuc in viuis teſtatâ; quis non plus mentis illi, minùs frontis exoptet? Qui ita fidem habeat, quis ei fidem habeat? quis in reliquis, in Controuerſijs fidẽ eius ſuſpectam non habeat, qui cui volet, & quantum volet, credat, nec niſi volet? Credat, vbi vult, quantumuis à fide abhorreant: vbi non vult, occludat aures, obfirmet animum, quantumuis fide digna ſint. Annon meritò *miſit illi Deus operationem erroris vt crederet mendacio*? At, non ab alijs hoc impetrabit, qui plus ineſſe ſolidæ fidei in *Tabulis publicis*, quàm in *Ieſuitaſtri* (neſcio cuius) ſcriptiunculis, ne vocabunt quidem in dubium. Sed ſi ita ſtat ſententia: nullam ego quidem operam ſumpturus ſum, quin *ſine riuali* credat dehinc cui volet, & *mendaci*, & *mendacio*.

B. ✠ *Quod Garnettus in ipſo theatro iamiam moriturus apertè pronũciauerit ſe proditionis illius conſcium non fuiſſe, niſi in Confeſſione Sacramẽtali, teſtes multi ſunt præcipuè vir*

✠ De *Garnetti in Theatro, iam morituri, Confeſſione*, illudit Cardinali, *vir ille grauis*, grauitèr illudit, æquiuoco. Nam ita quidem initio videri voluit, (*nihil ſibi eâ de re aliter, quàm ſub Sigillo conſtitiſſe*,) verùm admonitus ſtatim, aliter ſibi rem notam, non ſemel faſſum eſſe ſe, idq; ſcripto eius haberi, ad Regem dato: tum verò negare non potuit miſer; ſed *quicquid ſcripto ſuo haberetur, id verò veriſſimum eſſe*: nec verbum addidit.

dit. Habetur autem ſcripto eius, ſe ſæpiùs eâ de re, varijſque in locis,neque ſub Confeſsione ſolùm, ſed conſilij dandi capiendique cauſâ, collocutum eſſe. Quærat, à *viro* ſuo *graui* hæccine ita ſe habeant? Si neget autem, habeat pro *leui*. Teſtes enim aſtabant tum plures, ex omni Ciuium ordine, ſat fidei illius eleuandæ. Quòd enim *facilè credidit* Cardinalis, facilè credimus; ὅ τις βούλεται, τοῦτο καὶ οἴεται, facilè credidit, quod miſerè cupijt. Nam quod *probitatem* hominis attinet, *cui multis annis conſueuit*, id eſt illi fortè, *probè Ieſuitam* agere, quod nobis *improbum ciuem* eſſe. At de *ingenij eruditione*, ſiqua fuit, poſtquam *Catisbeio* conſueuit & reliquis, & *Politicus* derepentè factus eſt; exhalauit illi ſtatim *eruditio* omnis, certè & *probitas* quoque.

grauis, qui propè cõ[?] cum eſſet, ex ore Garnetti id ſe accepiſſe mihi ſanctè affirmauit. Quod ego facilè credidi, qui multorũ annorum Garnetti conſuetudine vſus, optimè noui ſummam eius probitatem, & innocentiam, cum ſummâ ingenij eruditione coniũctam. Pag.178.

‖ Sed benè habet quòd {*non ignorat*, iam Cardinalis, *Sigillum Confeſsionis ſuæ Sacramentalis poſſe detegi, ad ingens detrimentum auertendum, modò perſona confitentis reticeatur.*} Nam hîc *ingens detrimentum* fuit, quod *auerti* opus: & *perſona reticeri* poterat. Cur ergo ſigillum detectum non eſt? Inſtaret enim Rex, vrgeret etiam de perſonâ detegendâ, rapiendus autem in vincula *Garnettus*, exquiſitiſsimis tormentis, de eo quæſtio habenda. Nihil opus. Non conueniſſet ipſe Regem: per literas ſuas, è latebrâ ſuâ monuiſſet, idque de re modò, *perſonâ* præteritâ, quâ ad Regem, præteritâ, quâ ad ſe præmonitâ, vt maturè ſe aliquò ſubduceret. At ſi comprehenſus *Garnettus*? At, ne comprehendi poſſet igitur, vt extra aleam omnem eſſet, traieciſſet aliquò, vel in *Belgium*. Ac vel in maris traiectu, ex ipſo tum portu: vel inde è *Belgio* poſt traiectum, ſcelus indicâſſet, vbi periculum nullum iam vinculorum vel quæſtionis. Quàm facilè factu hoc, viam inire, de re ſine perſonis reuelandâ, nec vllo cum periculo ſuo, ſi in *Garnetto* bona mens, ſi feriò *detrimentum auertere*, ſi tantùm *perſonam reticere* voluiſſet, ſi non *confectam* rem, quàm *detectam* maluiſſet?

B ‖ *Sigillum verò cõfeſſionis poſſe detegi ad ingens detrimentum auertẽdum, modò perſona confitentis reticeatur, non ignoro.* Pag 178.

Ea quidem Regi à naturâ, indoles eſt, is perpetuò mos fuit, quod, quis ei ex conſcientiæ ſtimulo vltrò de ſe vnquam confeſſus eſt, vt ſemper impunè tulerit, nec fraudi id cuiquam fuerit. Parcere amat rem candidè proferenti. Sæpe id ab eo factum & multis; nec ex eo quis in diſcrimen adductus eſt, quòd crimen ad eum, vel in caput ſuum, ex ſceleris deteſtati-

 one

one detuliſſet. Idem & *Garnetto* futurum fuit, cui certa veniæ ſpes, ſi apertè & ingenuè Regi *rem aperuiſſet*. Feciſſet, ſi quicquam in eo bonæ mentis fuiſſet, ſeque & reliquos vnà conſcios, quá, pòſt luebant, capitis pœnâ liberâſſet. Quanquam, quæ de illo ſpes, ſi extra *quæſtionis* metum omnem poſitus fuiſſet, (faſſurum fuiſſe rem, aut quicquam bonâ fide facturum,) quem conſtat orâſſe & priuatim apud ſe, & verò publicè pro concione, etiam Miſsis circa id tempus ſolito deuotiùs ac diligentiùs incubuiſſe, nec alium in finem, quàm vt fælix pulueri incendium, id eſt, exitum ſceleri ſecundum impetraret?

B. ‖ *Licet proditionem in ſacramẽtali Confeſſione cognitã verbis generalibus Chriſtiano, & pio Principi aperire, vt remedium imminẽti malo paret, quia pro cõperto habetur eũ Principẽ nihil vltra fas interrogaturũ: ſed Principi à verâ religione alieno, qui ſigillum Confeſſionis diuinitus imperatũ irridet, & quem ſatis conſtat non paſſurum, vt perſona confitentis lateat, nullo modo licet. P. 178. 179.*

Benè & illud, {‖ *Licere proditionem in Sacramentali Confeſſione cognitam, verbis generalibus, Chriſtiano & pio Principi aperire, vt remediũ imminenti malo paret.*} Quod *licuit ergo*, cur factum non eſt? In morâ *Princeps*, vel *non Chriſtianus*, vel certè *non pius*. Ergone ſi *non Chriſtianus, non pius*, puluere diſſlandus? *licetne* in hunc, tam infandum ſcelus, quod in alterum non *licet?* Plurimùm meritò, dices. Nam is {*vltra fas interrogâſſet, nec paſſurus latêre perſonam confitentis.*} Quodſi ergò non *interrogaret*, quodſi *perſonã latêre pateretur, licet & illi*. At abſentẽ vltra mare, *interrogare* non poterat; & *paſſurus* erat *latêre* tum, quæ non poterat *interrogare*. Omni ergo modo *probitatem* illam deſideramus in *Garnetto*, qui proditionem aperire noluit, cùm *latêre* poſſet, & eò loci conferre ſe, eo ſe loco ponere, vbi de *perſonâ* non poſſet *interrogari*.

Chriſtiano & *pio*, aperire ſinit. Id vult dicere *Cardinalis*, niſi quis ex ſententiâ, illi ſit *Chriſtianus* & *pius*; *Chriſtianus* ex *Curia Romana* Symbolo, *Pius* ad *Pÿ* quarti pietatem; non poſſe in illius gratiam detegi; illi, nefas ſummum, Sigillum aperire, Sigillum, erga illum, omnis nequitiæ atq; proditionis velamentum eſt. Neque *ridet Sigillum* Rex, *ridet* tamen, qui, in eum finem dixerit, *diuinitùs imperatum*. Pergratum verò feciſſet, ſi quo loco *imperâſſet* id Deus (vt nimirum horrendas proditiones obſignaret) non *celâſſet* nos, qui ex alius imperio exſculptum ſcimus ſigillum illud, quàm Dei. Sit ſaluus Sigillo honos ſuus; ſed erga pænitentes, nec pergentes in ſcelere; Quo verò tam immania ſcelera tanquam inuolucro teguntur, non Dei, non Chriſti: Satanæ ſigillum eſt, & Antichriſti.

B. ✝ *Quia leges prohibent recipere Ca-*

✝ Sæuitiæ opinionem à *Rege* amoliri, nihil opus; ſed nec à

Reginâ defunctâ, niſi vos clamatores odioſi ac moleſti, finem *calumniandi* nullum faceretis. Prohibent forenſes Leges, apud nos, *hoſpitio recipere ſacrificos* veſtros, *prohibent* vobiſcum *reconciliari*, vel *Miſſa intereſſe*. Non id ita quidem ſemper. Annos plus viginti acceſſus huc liber *ſacrificis*: nec *ſacra* more veſtro procurare, ita, vt iam, capitale. Rei eius ratio ſæpe nobis reddita. Tum demum, cùm exploratores hîc Pontificis eſſe cœperunt, iuſsi Regno excedere, nec deinceps intrò huc pedem ferre. Sed neque *reconciliari* vobis permiſſum, poſtquam compertum *reconciliare* hoc veſtrum, haud aliud quid eſſe, quàm partem vobis facere, Regiâ fide ſoluere, vobis addicere. Partem dico, quæ quidem pacatis rebus, nihil moueret; vbi exorta ſeditio, vbi bellum externum ingrueret; ſeceſsionem ad vos faceret, copias ſuas cum hoſte coniungeret. Poſtquàm, vno anno (quod tamen *Campianus* glorioſè mentitus) *decem millia* ad partes veſtras aggregata. Etiam, ad *Miſſas* veſtras angulares magna conniuentia; dum, quod *Sacramentum pietatis* eſſe debebat, id quoque compertum *vinculum iniquitatis* eſſe. Non ergo, (quâ *Sacerdotes*) *arceantur* hîc lege vllâ Curiatâ, ſed (quâ *exploratores*) vt qui *faces* ſint & *flabella ad ſeditionem*, interim dum pertuſam Regi reddunt ſubditorum fidem, dum alienos ab Illo reddunt, addictos Pontifici. Nam quid? poſtquam *Boreales turbæ* hîc à *Pio* 5°. concitatæ, exauthoratâ ſtatim *Reginâ*; eccui dubium eſſe poterat, hoſtili vos animo in *Eam*, in nos eſſe? Poſtquam ſigna Pontificis & manipuli in *Hiberniam* expoſiti, poſtquam aperto Marte res ibi geſta, eccui dubium tum quoque? Pontifex, ſi *hoſtis* (& *hoſtem*, vti vides, ſe argumentis multis declarat, internâ rebellione, externâ inuaſione) & illi, quos ſummittit huc, manipuli Sacerdotũ, (homines illi deuotiſsimi,) annon *hoſtium* loco habendi? præſertim, qui rogati ſæpe, ſi exercitum Pontifex in Regem duceret, vtri fauerent; *Regi*, an *Pontifici*? cum *Pontifice* futuros ſe, ab illo ſtaturos, reſponderint. Ecquis tandem Rex, qui peregrinę poteſtati faueāt, imò dediti ac planè deuoti ſunt, qui ſubditos ſuos in partes aduerſarias pertrahant, ſinat in ſinu ſuo nidificare: non caueat Edicto, ne illis ad ditiones ſuas accedere, ne inibi hoſpitari integrum ſit? *Reconciliare* verò, quod eſt, hoſtium partes augere, ſuas labefactare, hoſti milites con-

tholicos, reconciliari cum Eccleſiâ Catholicâ intereſſe Miſſe: iubent præſtari iuramentũ de primatu Regis, vel ſuſcipi iuramẽtum de non curandâ excõmunicatione Põtificis, & alia multa quæ ad religionẽ pertinent, meritò dici poſſunt, ſupplicio affici propter religionem, qui propter tranſgreſſionem eiuſmodi legũ ſupplicio afficiuntur.
Pag. 179.

 ſcribere,

ſcribere, quis ferat? Non ergò, *in religionem* feruntur leges. Nec enim *religionis* illis res ſola eſt, vel prima: prima (ſi non ſola) ne ſubditi integrâ ſint fide in Principem, vel Rempublicam, ab hoſtili nutu pendeant, ſigno dato, à Rege deficiant.

B. ‖ Qui plectuntur, quia Sacris Ordinibus in transmarinis Regionibus initiati ſunt, nonne propter religionem plectuntur? nonne ſacri ordines ad religionem pertinent? Pag. 179.

‖ Nec quiſquam hîc plectitur, *quia in transmarinis partibus initiatus*, ſed quia, in ijs partibus vbi initiatus, iuſſus ſubſiſtere, nec huc conuolare, vt agat hîc exploratorem: ſpretâ tamen Lege, per fas nefaſque huc ſe infert. *Sacri ordines ad religionem pertinent:* ob *ſacros Ordines* non plectuntur. *Religionis* procurandæ cauſâ, ingreſſus illis non interdicitur: ſed *rebellionis* ciendæ. *Religio* rebellioni prætexitur. Lex nulla in *religionem* fertur, ſed in id, cui *religio* prætextui eſt; id autem eſt, pertentatio animorum, ſubuerſio domorum in quas, perſonarum à quibus recipiuntur. Neque *iubetur* veſtrum quis *de Primatu Regio iuramentum ſuſcipere*, (adeò non ſæuitur in veſtros) ſed nec de *non curandâ Excommunicatione Pontificis ſui. Curent*, qui volent illam, ſed vnà *curent* officium ſuum in Regem, ac Regni communitatem: illam in Sacris *curent*, dum & hanc in Ciuilibus. Neque, ſi excommunicare libeat Pontifici ſibi licere putent à fide diſcedere, vel Regem habere, pro non Rege. Sacræ communionis ſoluit fortè, (nec id vſquequaque tamen:) naturæ, vel politiæ, vincula non ſoluit Cenſura. Poteſt (credo) conſiſtere ſacris cultus & *cura* ſua, abſque fidei ciuilis incuriâ, adde autem & iniuriâ.

B. ✝ Parum refert ad martyrium vtrùm quis occidatur quia Chriſtianus Catholicus eſt, an quia legem transgreſſus eſt, quæ iubet fidem Catholicam abiurare. Nam Imperatores Pagani Edicta proponebant ne cui liceret Chriſtum Deum confiteri. Pag. 180.

✝ Aliud verò longè, *Edicta proponere, ne cui liceat Chriſtum confiteri*, quàm *ne cui, hoſtis hîc rem agere:* ne quis ad illius partes, numerum aggregare. Quodſi tam infidi fuiſſent *Paganis Imperatoribus Chriſtiani*, quàm, veſtros homines ſæpe iam *Britannia* noſtra, non ſine periculo ſuo experta eſt, ſi *Albinianis* fauiſſent, vel *Nigrianis*, immò ſi *Albinianos* dediſſent, vel *Nigrianos*: non immeritò arceri poterant, & circumſcribi, ne ità paſsim miſcerent ſe populo; ac illi ſeſe tum, (credo) non inuiti continuiſſent. At illi, vt in *Chriſtum* fide ſummâ, ita & in *Cæſares* fidelitate, nuſquam aut ſeditionis rei, vt *Mortonus*: aut inuaſionis, vt *Sanderus*: aut diſpoſitionis ad inuaſionem, vt *Campianus* hîc veſter. Veſtri autem, quales in Deum, non libet referre. Stent Deo vel cadant. Tales verò in Principes patriamque ſuã, vt opinione omnium, iuſtiſsimam occaſionem dederint,

derint, quæ latæ contra eos ſunt, leges ferendi. Et hos tamen, *Martyres*, inuitâ religione cluere oportet, & in *Faſtos* referri: referri autem à *Sandero*, (qui in rabiem primò verſus, quòd ſeditio ei non ſuccederet, cæſus ipſe tandem eſt in actu perduellionis) Dignos vero Martyres ſcribâ hoc: dignum ſcribam hunc hijs Martyribus.

‖ Nec par eſt, *Paganorum* olim in *Chriſtianos*, & quæ in veſtros iam homines incurrit, imputatio: Ne ſpecies quidem in *Chriſtianis*, ſeditionis vlla, immanis ſolùm in *Paganis* libido ſæuiendi, noxios fecit. At veſtri quid habent ſimile? vt omittam, qui in Reginæ exitium toties conſpirârunt, *Watſonus* & *Clercus* nuper in ipſo ſcelere deprehenſi, quia Ieſuitæ non erant, quia Ieſuitis nonnihil infeſti, patrono carent. Puluerarij ſceleris authores, quia Ieſuitæ participes criminis, non carent. Puluerarij verò ſceleris partem ſuam capere oportet, præter duos illos, quibus contigit eſſe Martyribus, *Greenwellum* (caput in totâ procuratione:) *Gerardum* quoque, etiam *Perſonium*, quantumuis rem detrectet Cardinalis.

B. ‖ Sic etiam Pagani principeſquicquid ſceleris publicè agebatur, Chriſtianis imputabât, Cùm neq; Ieſuitæ, neq; vllus Sacerdos particeps eius cõiurationis fuerit. Pa. 180.

✠ Apud prudentes verò haud quiſquam eſt, qui vllo numero habeat, vel *Sanderi* quiſquilias illas, vel *Philopatri*; qui modis omnibus, toties *Philippum* Patrem, filium quoque εἰς οἰδλω πα-σῶν irritauit; *Sanderi* autem, qui armatus inter legiones venit, vt patriam peſſundaret, hos ne Cardinalis narret *Regis ſubditos?* Quàm *ſubditos perfidos*, tam *infidos hiſtoricos*. Nemo enim hîc capite luit, cui non præter *religionis* ſuæ cauſam, noxa altera capitalis.

B. ✠ Ex Sandero & Philopatro conſtat plurimos tum Clericos tum Laicos, ſolius religionis cauſâ necatos fuiſſe, vt mirum ſit Regẽ ea ſcribere voluiſſe quæ ex ipſis ſubditorum ſuorũ ſcriptis refutantur. pag. 181.

Marianis verò temporibus, quod hîc macellum fuerit, quàm in omnem ſexum atque ætatem ſæuitum: adhuc in viuis ſunt, qui ſpectatores erant, & per ætatem meminiſſe poſſunt. Fictioni hîc locus non eſt. Neſcit verò *Cardinalis*, mores illorum: nimis notum, quàm immiti ingenio fuerint, ac truculento, *Bonerus, Gardinerus, Storeus*, reliqui, qui rerum tunc ſummæ præerant; quàm procaciter abuſi Reginæ indole, Principis non malæ, ſed illis nimis credulæ.

‡ *Tragicum* autem illud, de quo non *excitari* modò, ſed *agi* poſſet *Tragœdia*, de reiecto in ignem infante, & cum Matre concremato, tale eſt, vt etiam *Cardinalis* ipſe *verè mirandum* dicat & *execrandum*. Mulier verò, nupta, ex viro ſuo *grauida*, ſaltem

B. ‡ Hanc omnem tragœdiam excitari propter vnius meretriculæ obſtinationẽ quæ grauidam

eſſe ſe nunquã fateri voluit ex cuius aluo prodijt, non infans, ſed informis caro, quam in ignẽ fuiſſe coniectã, mirandũ non eſt, quẽadmodum verè mirandum & execrãdum eſſet, ſi viuus infans prodijſſet. Pag. 181.

B. || *Scio etiam pro fabulâ haberi confictâ à Foxio. Conſulat Lector Hardingum & Authorem triplicis Conuerſionis. pag. 181.*

ſaltem, quæ *hoc prætexere nomine culpam*, poterat. Vix autem (credo) reperias, quæ *Meretrix* ſit, vt ignem libenter adeat. At quid opus *grauidam fateri* ſe, quæ vterum ferret, & vicina iam partui eſſet? Res ipſa in promptu ſatis. Quanquam & *Confeſſario* rem faſſa, & reiecta tamen eſt: Prodijt verò, non mola, ſed fœtus formatus, puer mas.

|| *Miretur* ergo factum, & *execretur Cardinalis*. Vera enim ea Hiſtoria, non *fabula* fuit. Actis ipſis Inſulæ illius conteſtata, res nota. Superſtites etiam non ita pridem, qui oculis vſurpârunt. Rem geſtam, nec *Hardingus* negat, nec *Perſonius*. Adhibuit peniculum *Hardingus*, etiam perſonati neſcio quid *Perſonius*. Neuter quicquam effecit quàm, vt infamia magis etiam hæreat, longiùs propagetur. Regio enim diplomate, venia Iudici de cæde facta, & cædis miniſtris. Ne verò *illos conſulat* Lector. Adeat Regiſtrum, percontetur Inſulam totam, vbi ea res, eiuſque fama, etiam ſenibus pueriſque pariter notiſſima. Interim de nobis ſileat *Cardinalis*. Edidit hîc nihil ſimile ei aut ſecundum, ſeueritas noſtra. At illorum, vel ipſo confitente, *facinus hoc execrandum*.

Cap. 14.

Ad Caput Decimumquartum.

B. * *Excutitur peroratio Regis.*

* *Defenditur peroratio Regis.*

B. || *Videtur admonitio illa ſacris Euangelijs prorſus eſſe contraria. Chriſtus enim in Euangelio nuſquã Principes ſeculi Vicarios ſuos facit, nuſquam illis mandat Euangelij plantationẽ vel propagationẽ, nuſquam libertatẽ ſpiritualem cum temporali coniungit, vt principes liberi in*

PErorare Regi viſum ad Principes, de conceſsâ eis à Deo libertate, in commune vindicandâ. Vbi, de *Euangelij* primùm *propagatione*, tanquam *Dei Vicarios*, hortatur ſeriò cogitare. Et nihilne præſtare tenentur Reges ad *propagationem Euangelij*? Reclamat Cardinalis, { *Sacris Euangelijs contrariam. Nuſquam enim in Euangelio Reges appellari Vicarios Chriſti: nuſquam mandari illis Euangelij propagationem, nuſquam vt libertatem ſpiritualem cum temporali coniungant: vt, qui in temporalibus ſunt, in ſpiritualibus quoque ſint liberi.* } Vbi, ineptè primò rem reuocat

cat ad *Euangelia, Euangelijs* ipſis longè antiquiorem: ſub *Lege* (ſcilicet,) & *Prophetis*, diu ante ſcripta *Euangelia*, ſancitam. Regibus enim, & tituli dati, & munus definitū, multò antè quàm Euangelia ſcriberentur. Vt tametſi neutrum extet in *Euangelio*, conſtet tamen: multum autem abſit, vt (quod *Cardinalis*, ait) *Euangelio ſit contrarium*. Aliud enim, *in Euangelio non eſſe*; aliud, *Euangelio contrarium eſſe*. Permulta in *Veteri Teſtamento ſunt*, quæ in *Euangelijs* non reperias, nec illa tamen *Euangelijs contraria*. Legas in *Lege*, *Deos*, nempe vicem Dei gerentes, legas *Chriſtos Domini*, & *Paſtores populi*. Nec abrogauit illis, titulos hos *Euangeliū*. Manent etiamnum; & *Vicarij Dei*, & *Chriſti Domini*, & *Paſtores populi* meritò indigetantur. *Ioſuæ* verò principi, *Ouile* olim ſuum commiſiſſe legas, *ne ſint ſicut oues ſine paſtore*. Num. 27. 17. Tum *Dauidi* Regi, cùm diceret, *Tu paſces populum meum, &c.* 2. Sam. 5. 2. Vt & *Petro* ſua *ouium* cura ſit, & *Dauidi* ſua. Religionis, illis curam commiſit, qui, non *Secundam* modò *tabulam* de moribus; ſed & *Primam* de Religione, Illorum cuſtodiæ mandauit; qui, *Excelſa non ſublata* vitio illis vertit. Eam autem, in *Euangelio* curam non reuocauit. Nam quæ *Lex libertatis* eſt, & ſpiritualis, *Euangelium*; ad Reges quoque commeauit: ne (quod non nolle videtur Cardinalis) *temporali libertate* gaudeant Reges, remaneant ſub *ſpirituali ſeruitute*.

temporalibus, liberi ſint etiam in ſpiritualibus. P. 182.

‖ Et illa (quæ ibi pòſt congerit ex *Euangelijs*, de *prædicando, docendo, baptizando, peccata remittendo, Petri* more *paſcendo*, vel *regendo* Eccleſiam) nihil ad rem omnia. Nihil enim horum ſibi vendicant Reges Chriſtiani, non magis, quàm ſub lege, *ſacrificandi munus, incenſum adolendi, circumcidendi, Legem è Càthedrâ explicandi, Sacerdotum* vel *Pontificum ritu Synagogam adminiſtrandi. Paſtione Petri* non paſcunt; ſed aliâ (diu vel ante natum Petrum) illis in *Dauide* commendatâ. Prius enim *Reges, Paſtores* in Sacris literis appellati, quàm *Sacerdotes*: prius, & ſæpius. Etſi autem, ſubinde iſta per calumniam Regi impingi ſolent; tamen nouit *Cardinalis*, miſſa hæc facere Regem, litem de iſtis non mouere. Quin, de poteſtate conuentus indicendi, leges Sacras ſanciendi, Excelſa diruendi, ſerpentem æneum comminuendi, rerum, hominum abuſus tollendi. Quæ, cùm ab antiquo olim *Regij* iuris eſſent, iuris priſci, ſub *Lege*: quò minùs, & ſub *Euangelio* ſint, non explicat *Cardinalis*, ne

B. ‖ *Sed Apoſtolis, qui Reges, & Principes temporales nō erant dixit, Euntes docete omnes gētes, baptizantes, &c. Petro verò Apoſtolorum primo, non Tiberio Principum temporalium primo ouile ſuum commiſit.* Pag. 183.

conatur quidem explicare: ſedulò probat, quòd non negatur à quoquam; quod negatur, nec attingit. De eo tamen mihi monendus, vt cautiùs iſta parciúſque ſubinferat, de *prædicando*, & *docendo*, quæ iamdudū nihilo magis facit *Pontifex*, quàm *Princeps* quiuis Secularis.

B. ‖ *Apoſtoli Petri Succeſſores Pontifices eſſe, docent antiquiſſimi Patres. Pag. 183.*

Ceremoniale.li.1

‖ Qui, *Petri Apoſtoli* propriè *Succeſſor* dici vult, *Apoſtolus* ſit oportet. *Succeſſor* enim *Apoſtoli Apoſtolus*, non *Pontifex*: & *Pontificis Pontifex*, non *Apoſtolus*. Differre enim iſta inter ſe, id argumento eſt: quòd, ante Conſecrationis ſuæ ſolennia, in literis *Datam apponit, ſuſcepti à nobis Apoſtolatus officij anno primo*: poſt ſolennia verò, *Pontificatus noſtri anno primo*. Ita, abſorbet *Apoſtolatum Pontificatus*. *Apoſtolus* eſt nondum ſacratus, & breui tempore *Apoſtolus*, Sacratus verò, *Pontifex* idq; in perpetuum. Quaſi *Apoſtolatus*, minus quiddam ſit, quàm *Pontificatus*. Non enim in peius procedit, (vt ſperatur,) ſed de bono in melius: nec [a] *propriè ſuccedere Petro, vt Apoſtolo*, dixit alicubi *Cardinalis* ipſe. [b] *Quod* autem *non dicitur niſi impropriè, ſimpliciter negari poteſt*.

a De Pont. 4. 25.
b De Imag. 2. 21.

Patres verò illi *antiquiſſimi*, de inchoatâ ibi per *Petrum*, in *Lino*, vel *Clemēte*, (*nutat* enim de eo *mundus*) Epiſcoporū ſerie, verba faciunt: (quod nihil ad rem *Cardinalis*, neque negatum à nobis,) *Pontificatus* ipſe *Apoſtolatu* maior, eumqúe quaſi lamellam in cæpe complectens, ignotus illis. Sed neque Succeſſores Apoſtolorum agnoſcebant, præterquam quomodo Epiſcopi per Orbem terrarum omnes Apoſtolis ſuccedunt: interuallo longo, minore multò & gradu, & poteſtate. Qui & ipſi Summi Pontifices ſunt: Quorum & munus, *Apoſtolatus* eſt apud Patres.

B. ✣ *Videat Rex, dum Principes temporales liberos facere nititur ab obedientiâ Paſtorum Eccleſiæ, ac ſuper ipſā Eccleſiam cōſtituere, ne captiuos Diaboli faciat, & ab Eccleſiâ excludat. Pag. 183.*

✣ *Videat ergo Pontifex*, dum *liberum ſe facere nititur à ſubiectione diuinæ ordinationis*, (de quâ tam diſertè Petrus atq; adeò Paulus monuerunt,) *ac ſuper, non Eccleſiam modò, ſed Regna quoque mundi ſe conſtituere*; *ne Captiuum ſe Diaboli faciat*, cuius, qui ita ſe euehunt, captiui ſunt; néue *Antichriſti* in ſede ſedeat. Nam Rex non aliter *liberum ſe facere nititur*, nec alio loco conſiſtere, nec quicquam vel tantillū vendicare ſibi in Eccleſiam: quàm, quod olim *Dauid, Ioſaphat, Ezekias, Ioſias*; quos ille certò ſcit *Diaboli captiuos* non fuiſſe, nec *Eccleſiâ excluſos*. Certius id autē multò, quàm *Papa*; de *Hildebrando, Rolando, Inibaldo*, qui &

grassati

graſſati ſunt in *Cæſares*, & in *Eccleſias* Tyrannidem inuexerunt.

‖ Illud autem de *Paſtoribus* & *Ouibus*, quoties allatum, toties reiectum: ſuâ nempe ratione *Paſtores*, ſuâ aliâ *Oues* eſſe, tam *Pontifices*, quàm *Reges*. Tam de populis dicitur, *Oues eſſe eos ſine Paſtore*, vbi *Rex* nullus: quàm vbi nullus *Apoſtolus*. Rex, & *Ouis* eſt & *Paſtor*; Pontifex itidem. Rex *Ouis*, vbi verbum audit, vbi Sacramenta percipit, vbi ligatur, vel ſoluitur. *Paſtor* eſt; vbi Synodum cogit, Canones confirmat, abuſus corrigit, rationem exigit officij ſui, vel à *Pontifice*. Pontifex *Paſtor*, dum prædicat, baptizat, Euchariſtiam porrigit, peccata vel remittit vel retinet: Idem *Ouis*, dum rationem reddit, vt *Pelagius Childeberto*: dum mandata accipit, vt *Gregorius* à *Mauritio*; dum obedientiam profitetur, vt *Leo quartus Lothario* & *Ludouico*: dum abdicatur munere, vt *tres Antipapæ*, ab *Henrico tertio*: dum increpanti paret, vt *Iehoiada Ioaſo*: dum mandatum non prætergreditur, vt *Zadoc Salomonis*: dum Regem *Dominum*, ſe *ſeruum* agnoſcit, vt *Abimelech Saulis*: dum exauthoranti paret, vt *Abiathar Salomoni*. Quâ *Ouis*, agnoſcet *Paſtores* ſuos Rex; agnoſcat & Pontifex ſuos; cedat inque vicem ſubdat illis ſe, *vt non Scriptura ſolùm, ſed ratio etiam ipſa demonſtrat*. Quâ *Paſtor* Rex, iure ſuo vtetur; admonitus à *Iure Canonico* veſtro, cuius Decretum eſt: *Siue augeatur pax & diſciplina Eccleſiæ per fideles Principes; ſiue ſoluatur: Ille rationem ab eis exiget qui eorum poteſtati ſuam Eccleſiam credidit*. Principes verò *Paſtores* à Deo inſtitutos (nec vt *Lutherus* non inſcitè) *in ſtabulo vaccarum*, ſed in *Eccleſiâ ouili ſuo*, paulò antè monſtrauimus: neque *Cardinalis* ipſe negare poteſt. Quod ſi *Ioſua*, *Iudices*, *Dauid*, Paſtores: reſtat vt *Eleazar*, *Phinees*, *Abiathar* oues ſint. Et ſe *filium Eccleſiæ*, Rex agnoſcit; *Eccleſiæ*, (dico,) non *Pontificis* & *Eccleſiæ*, non *Curiæ Romanæ*; (eumque illi honorem defert, non illibenter, quem *Salomon Bathſebæ matri*;) ſed, ita *filium*, vt cognoſcat *Deo ſe debere reddere rationem* propter *Eccleſiam*, quam à *Chriſto* tuendam ſuſcepit. Nec ſe aliter eſſe ſupra Eccleſiam, quàm vti *Nutricius* vel *Tutor*; vt eam ſcilicet nutriat, atque tueatur. Caueat verò Pontifex, vt contentus ſit *Mitrâ* ſuâ. *Regnum* ergo exuat. Et *Clauibus*, *Gladio* ſe non accingat, quod fecit *Bonifacius octauus*: *gladium* ne diſtringat, quod *Iulius ſecundus*. Tum ſuper *Cathedrâ* ſit, vnde doceat: non *Solio*, vnde

B. ‖ *Quicunque in Eccleſiâ ſunt, aut Paſtores aut Oues ſunt. Oues autem paſtoribus ſubditas eſſe debere non ſcriptura ſolùm, ſed ratio ipſa demonſtrat.* Pag. 183.

2. Chron. 8. 15.

1. Sam. 22. 12. 15.

Cauſ. 25. Q. 5. Can. 20.

pedes oſculandos porrigat. Etſi *de Gente Sanctâ ſit, & Regale ſibi Sacerdotium vendicet*; audiat tamen Petrum, cuius ſe *Succeſſorem* dicit, & *Subiectus ſit Regi tanquam præcellenti*; cùm *hæc voluntas Dei ſit*. Audiat & *Paulum* (quem vel *Petro* præponit in *Bullis*;) &, ſi *animam* habet, *Sublimiori poteſtati, (gladium portanti, vectigalia recipienti) ſubditus ſit*, ſubditum ſe agnoſcat. Nam & *poteſtas illa peruigilat, & reddìtura Deo rationem eſt, de Eccleſiâ, Ei, qui poteſtati ipſius, Eccleſiam ſuam tradidit*.

B. ‖ Mediam propè partẽ orbis Chriſtiani in ſuam religionem conſentire, ſi per religionẽ ſuã intelligat omnes ſectas à Catholicâ fide diſcordes. Plurimi enim ſunt ad Orientẽ & Meridiem Neſtoriani, Dioſcoriani, Iacobitæ, & ſimiles: ad Occidentem & Septentrionẽ Huſſitæ, Lutherani, Zuingliani, &c. pag. 184.

‖ *Orbis Chriſtiani pars propè media*, ita ſaltem vnam in profeſsionem aggregata eſt, vt *exierint è Babylone* iam; vbi vix alter alterum intelligit, præ *æquiuocante* hac nouâ *linguarum confuſione*: vbi *Meretrix ſedet*, quam, *quæ cum eâ fornicatæ olim Nationes*, iam deſpuunt. Ex eo, non iam veſtri, nec vobis annumerandi, nec (vt diu) veſtro *Meretricis* calice faſcinari. *Religio* nobis *Secta* non eſt, neq; poteſt *Religio* eſſe *Secta*. In *Religione* Sectę eſſe poſſunt. Et vide ne vobis ſint, inter quos tam multę *Sectarum* notæ. Qui verò per *Orientem* Chriſtiani ſunt, nihilo minùs *Chriſtiani* ſunt, vel *Catholici*, quod *Apoſtolũ* 13um. non agnoſcant. Faſtu veſtro ita disiecti ſunt; per faſtum veſtrum fit (quod *Nilus* diſertè docet) ne denuò coaleſcant; non enim, niſi *Humilem Gabrielẽ* reciperetis ad vos quenquã, qui *Papam Quintum Euangeliſtam* agnoſcat, Papatus doctrinam, *quintum Euangelium*. *Neſtoriani* titulum eius ferunt, cuius rem negare perhibentur. *Iacobitas* quàm verò vos, vtriſque vlnis accepiſtis in *Humili Gabriele?* qui tamen fucum vobis fecit, (meritò autem) æquiuocè ſe veſtrum profitendo. Nobis verò in votis eſt, vt & illis, & omnibus, qui *Chriſti* nomen non erubeſcunt, Synodi alicuius, (ſi id fieri poſsit) interuentu: alioqui, mutuâ per internuncios collatione, daretur vnum per omnia ſentire. At de noſtrâ hac Orbis parte id dixit Rex, vbi, quam inter nos conueniat, ex *Harmoniâ Confeſsionum* (quam ſuo quæque nomine Eccleſia edidit) videt Cardinalis inuitus, etſi nolit videre: in quâ, quotquot vnum ſapimus, alteri alteros (vt par eſt) agnoſcimus. Illa, à vobis, in odium conficta nomina, protrita iam ſunt; quæque nemo agnouit pro ſuis. Mitte illa: in *Confeſsione*, *Sectam* quære.

B. ✠ Si verò pro ſuis non agnoſcit, niſi Caluinianos mistos

✠ Putidum enim illud de *Puritanis* conuitium, qui nec multi ſunt, & de eis, qui ad ſobrietatem hic inter nos ſapiunt, in

eandem

eandem Religionis Confeſsionem,eadem Capita,dicto ſcriptoque omnes conſentiunt. Nam de *anomalis* inter eos, (ſunt enim & *anomali*) non eſt animus affirmare. Et *aequiuocus* hîc Cardinalis,qui, ſiquis *ceremoniolam* non probet, ſi abundet in ſenſu ſuo(vbi nefas nullum abundare) ſtatim,*Religionẽ aliam* clamitat: quaſi, ſiquis qui *indirectam* cum illo *Pontificis poteſtatem*; quiue *Concilium ſupra Papam* tueatur, *alterius religionis* faciat; ab ijs,qui *Papam ſupra Concilium*, ab ijs, qui *directum dominium habere*, cum *Baronio*, *Boſio*, *Martâ* mordicus tuentur. Valdè autem ſibi placet in *Caluinianis miſtis*, & *Puritanis*. Ne tamen inſoleſcat hîc nimis: & nobis perinde facetis eſſe liceret, ſi liberet dicere *Papiſtas* pleroſque *miſtos,excluſis Ieſuitis*. Nec enim inter *Papiſtas*, omnes *Puritani* ſunt, quales *Ieſuitæ*. Sunt & *Papiſtæ miſti*: nec aliud hîc *Puritanos* eſſe,quàm ibi *Ieſuitas*: qui,& ipſi valdè vellent, aliter atque iam regitur, regi rem *Romanam*,atque adminiſtrari. Integrè verò integra eſt *Britannia* noſtra,abſque zizanijs veſtris foret. Sed neque,(quod modò dixi,)multum aberret quis,(quãdo eâ voce delectari videtur Cardinalis) ſi & *Papiſtas miſtos* in vobis dicat. Ferè enim *Galli* omnes;addo & *Veneti*;etiam & in media fortè *Româ*,nonnulli, *miſti* modo *Papiſtæ* ſunt, *meri* non ſunt: & *Catholici* extra *Romam* multi,qui non *Romani*. Pontificiam enim authoritatem ſuffuſâ frigidâ *Galli*, iam diu; *Veneti* nuper, mirificè diluerunt,vt tenui ibi filo pendeat poteſtas Papæ (quem *Caput fidei* credit & confitetur Cardinalis.) Certè Cardinalis Auunculus, *miſtus* tantùm *Papiſta* dicitur fuiſſe, vt nec *Hadrianus ſextus*. Nam & Papæ ipſi,de articulis noſtris, *ſcrupulum* interdum & *ſingultum cordis* patiuntur.

Puritanis excluſis neſcio an mediam partem Regni ſui numerare poterit, in ijs qui religioni ſuæ conſentiunt. pag.184.

‖ Ex tis inſpectis,auguratur Cardinalis, { *inane deſiderium, & laborem irritum, rem impoſsibilem, vt in vnitatem fidei,conueniant Eccleſiæ Reformatæ*,} (quaſi id optâſſet Rex) qui *vnitatem fidei* non *quærere* Reges, *partem tueri* voluit. *Fidei*,inter eos, *vnitas* eſt: ea ne importunis quorundam Scriptiunculis, in diſsidium eat,id verò magnoperè deprecatur. [a] *Ad quod peruenerunt, eâdem incedant regulâ: quod ſiquid aliter ſapiant, & hoc illis Deus reuelabit*. Operæ prætium verò, quàm fruſtrà ſuſcipiendi laboris huius rationem ſubiungat: quod ſcilicet, non niſi *Scripturam Iudicem* admittant. Nullum quidem,qui Legis

B. ‖ Inani deſiderio tenetur, fruſtra laborat: impoſſibilia concupiſcit, vt omnes in vnitatem fidei conueniant qui iudicem nullum admittunt, niſi ſcripturas quas vnuſquiſq; pro arbitrio ſuo ad opiniones ſuas detorquet. pag. 184.

[a] Phil.3.15.16.

pedes oſculandos porrigat. Etſi *de Gente Sanctâ ſit*, *& Regale ſibi Sacerdotium vendicet*; audiat tamen Petrum, cuius ſe *Succeſſorem* dicit, & *Subiectus ſit Regi tanquam præcellenti*; cùm *hæc voluntas Dei ſit*. Audiat & *Paulum* (quem vel *Petro* præponit in *Bullis*;) &, ſi *animam* habet, *Sublimiori poteſtati*, (*gladium portanti*, *vectigalia recipienti*) *ſubditus ſit*, ſubditum ſe agnoſcat. Nam & *poteſtas illa peruigilat*, *& redditura Deo rationem eſt*, *de Eccleſiâ*, *Ei*, *qui poteſtati ipſius*, *Eccleſiam ſuam tradidit*.

B. || *Mediam propè partē orbis Chriſtiani in ſuam religionem conſentire, ſi per religionē ſuã intelligat omnes ſectas à Catholicâ fide diſcordes. Plurimi enim ſunt ad Orientē & Meridiem Neſtoriani, Dioſcoriani, Iacobitæ, & ſimiles: ad Occidentem & Septentrionē Huſſitæ, Lutherani, Zuingliani, &c. pag. 184.*

|| *Orbis Chriſtiani pars propè media*, ita ſaltem vnam in profeſsionem aggregata eſt, vt *exierint è Babylone* iam; vbi vix alter alterum intelligit, præ *æquiuocante* hac nouâ *linguarum confuſione*: vbi *Meretrix ſedet*, quam, *quæ cum eâ fornicatæ olim Nationes*, iam deſpuunt. Ex eo, non iam veſtri, nec vobis annumerandi, nec (vt diu) veſtro *Meretricis* calice faſcinari. *Religio* nobis *Secta* non eſt, neq; poteſt *Religio* eſſe *Secta*. In *Religione* Sectę eſſe poſſunt. Et vide ne vobis ſint, inter quos tam multę *Sectarum* notæ. Qui verò per *Orientem* Chriſtiani ſunt, nihilo minùs *Chriſtiani* ſunt, vel *Catholici*, quod *Apoſtolũ* 13um. non agnoſcant. Faſtu veſtro ita diſiecti ſunt; per faſtum veſtrum fit (quod *Nilus* diſertè docet) ne denuò coaleſcant; non enim, niſi *Humilem Gabrielē* reciperetis ad vos quenquã, qui *Papam Quintum Euangeliſtam* agnoſcat, Papatus doctrinam, *quintum Euangelium*. *Neſtoriani* titulum eius ferunt, cuius rem negare perhibentur. *Iacobitas* quàm verò vos, vtriſque vlnis accepiſtis in *Humili Gabriele*? qui tamen fucum vobis fecit, (meritò autem) æquiuocè ſe veſtrum profitendo. Nobis verò in votis eſt, vt & illis, & omnibus, qui *Chriſti* nomen non erubeſcunt, Synodi alicuius, (ſi id fieri poſsit) interuentu: alioqui, mutuâ per internuncios collatione, daretur vnum per omnia ſentire. At de noſtrâ hac Orbis parte id dixit Rex, vbi, quam inter nos conueniat, ex *Harmoniâ Confeſsionum* (quam ſuo quæque nomine Eccleſia edidit) videt Cardinalis inuitus, etſi nolit videre: in quâ, quotquot vnum ſapimus, alteri alteros (vt par eſt) agnoſcimus. Illa, à vobis, in odium conficta nomina, protrita iam ſunt; quæque nemo agnouit pro ſuis. Mitte illa: in *Confeſsione*, *Sectam* quære.

B. + *Si verò pro ſuis non agnoſcit, niſi Caluinianos miſtos*

+ Putidum enim illud de *Puritanis* conuitium, qui nec multi ſunt, & de eis, qui ad ſobrietatem hic inter nos ſapiunt, in

eandem

eandem Religionis Confeſsionem,eadem Capita,dicto ſcriptoque omnes conſentiunt. Nam de *anomalis* inter eos, (ſunt enim & *anomali*) non eſt animus affirmare. Et *æquiuocus* hic Cardinalis,qui, ſiquis *ceremoniolam* non probet, ſi abundet in ſenſu ſuo(vbi nefas nullum abundare) ſtatim, *Religionē aliam* clamitat: quaſi, ſiquis qui *indirectam* cum illo *Pontificis poteſtatem*; quiue *Concilium ſupra Papam* tueatur, *alterius religionis* faciat; ab ijs,qui *Papam ſupra Concilium*, ab ijs, qui *directum dominium habere*, cum *Baronio*, *Boſio*, *Martâ* mordicus tuentur. Valdè autem ſibi placet in *Caluinianus miſtis*, & *Puritanis*. Ne tamen inſoleſcat hîc nimis:& nobis perinde facetis eſſe liceret, ſi liberet dicere *Papiſtas* pleroſque *miſtos*,*excluſis Ieſuitis*. Nec enim inter *Papiſtas*, omnes *Puritani* ſunt, quales *Ieſuitæ*. Sunt & *Papiſtæ miſti*: nec aliud hîc *Puritanos* eſſe, quàm ibi *Ieſuitas*: qui,& ipſi valdè vellent, aliter atque iam regitur, regi rem *Romanam*,atque adminiſtrari. Integrè verò integra eſt *Britannia* noſtra,abſque zizanijs veſtris foret. Sed neque,(quod modò dixi,)multum aberret quis,(quādo eâ voce delectari videtur Cardinalis) ſi & *Papiſtas miſtos* in vobis dicat. Ferè enim *Galli* omnes;addo & *Veneti*;etiam & in media fortè *Româ*,nonnulli, *miſti* modo *Papiſtæ* ſunt, *meri* non ſunt: & *Catholici* extra *Romam* multi,qui non *Romani*. Pontificiam enim authoritatem ſuffuſâ frigidâ *Galli*, iam diu; *Veneti* nuper, mirificè diluerunt,vt tenui ibi filo pendeat poteſtas Papæ (quem *Caput fidei* credit & confitetur Cardinalis.)Certè Cardinalis Auunculus, *miſtus* tantùm *Papiſta* dicitur fuiſſe, vt nec *Hadrianus ſextus*. Nam & Papæ ipſi, de articulis noſtris, *ſcrupulum* interdum & *ſingultum cordis* patiuntur.

Puritanis excluſis neſcio an mediam partem Regni ſui numerare poterit, in ijs qui religioni ſuæ conſentiunt. pag.184.

‖ Extis inſpectis,auguratur Cardinalis, { *inane deſiderium, & laborem irritum, rem impoſsibilem, vt in vnitatem fidei,conueniant Eccleſiæ Reformatæ*,} (quaſi id optâſſet Rex) qui *vnitatem fidei* non *quærere* Reges, *partem tueri* voluit. *Fidei*,inter eos, *vnitas* eſt: ea ne importunis quorundam Scriptiunculis, in diſsidium eat,id verò magnopere deprecatur. [a] *Ad quod peruenerunt, eâdem incedant regulâ: quod ſiquid aliter ſapiant, & hoc illis Deus reuelabit*. Operæ prætium verò, quàm fruſtrà ſuſcipiendi laboris huius rationem ſubiungat: quod ſcilicet, non niſi *Scripturam Iudicem* admittant. Nullum quidem,qui Legis

B. ‖ *Inani deſiderio tenetur, fruſtra laborat: impoſſibilia concupiſcit, vt omnes in vnitatem fidei conueniant qui iudicem nullum admittunt, niſi ſcripturas quas vnuſquiſq; pro arbitrio ſuo ad opiniones ſuas detorquet. pag. 184.*

[a] Phil.3.15.16.

loco ſit. Ecquem verò prætereà *Iudicem* vetera Concilia admiſerunt? Ecquodnam ibi, in medio propoſitum volumen aliud, quàm *Scripturarum*? *Euangelici Apoſtolicique libri, ac Prophetarum Oracula perſpicuè nos erudiunt, quid de Deo nos ſapere oporteat. Inde ergo, miſſâ hoſtili inter nos contentione, ſolutionem petamus eorum, quæ inter nos controuerſa ſunt*, dixit olim ſeriò *Nicænis* Patribus *Conſtantinus* apud *Theodoretum*. Sed vos, *Iudex* iſte malè habet: vobis alio opus eſt *Iudice*, qui Eccleſiæ multa obtruſiſtis, de quibus in ijs tamen libris ſyllaba nulla: quæque, ſub illo *Iudice*, cauſâ caderent vniuerſa. At quiſque illas, pro arbitrio ſuo detorquet ad opiniones ſuas: vnde ergo in tam multis conſenſus eſt, tam vnanimis? Et qui in tam multis eſt, quidni & in paucis ſperetur, quæ ſuperſunt?

Lib. 1. c. 7.

B. ‖ *Si nihil haberemus præter leges iudicibus atque arbitris excluſis, quē finem litium ſperare poſſemus?* P. 185.

‖ At, præter legem *Iudice* alio *loquente* opus. Quis negat? Iamdudum ergo liberam, legitimamque *Synodum* omnes poſcimus: vbi (pro *Conciliorum* more) ſuffragijs tranſigi poſſent omnia, & ſiqua opinionum varietas eſt, ad *vnitatem* reduci. *Arbitros* non refugimus: ſed *arbitrum* veſtrū illum ſui *Arbitrij*, ſæpe non *Theologum*, interdum nec *Grammaticum*, cuique exoſum interdum *nomen Academiæ*. *Synodum* optamus, at non qualem nuper *Tridenti* vidimus, vbi penes *Italos*, atque *Titulares* (neſcio quos) ſemper ſuffragiorum pars maior: vbi nihil per graues illos *Arbitros*, decerni potuit, ante acceſſitū per veredarios, atque tranſmiſſum ad illos *Româ*, in *Tabellionis* manticâ *Spiritum Sanctum*. Date legitimos *Arbitros*, in *loco libero*, *æquis legibus*; nec erit vlla, in nobis, mora.

B. ✝ *Nonne Lutherani experti ſunt in diſcordijs grauiſſimis de ſummâ fidei ſe concordiam fruſtrà tētâſſe?* P. 185

✝ Iam, quæ per *Germaniam* ſuperiorem Eccleſiæ ſunt, quas inter, non aut *grauiſſimæ*, aut *de ſummâ fidei*, *diſcordiæ ſunt*, (nimis hæc rhetoricè exaggerauit *Cardinalis*) ſed, quę ſunt, de non magni momenti rebus ſunt; quaſq; ſi *Synodum* cernere daretur, (necdum enim *Synodus* vlla inter Eccleſias reformatas) bona ſpes eſt, conciliari poſſe.

B. ‡ *Deſinat ergo Rex vnitatē quærere ſpiritus apud vos qui ſpiritu contradictionis pleni.* P. 185.

‡ Vobiſne ergo *litium finis* ſtatim, ab incluſo *Arbitro* veſtro? At vos cum *Arbitro* illo veſtro tam certo (qui *contradictiones* veſtras omnes vno ſpiritu difflare poſſet) *ſpiritu contradictionis, pleni* tamen eſtis. Nec, an *Chriſto dominium temporale fuerit*; *an Papæ etiam vllum* (*non illi donatum à Cæſare*,) *vlla in aliorum Principum temporalia poteſtas eius*, *& quæ: imperetne an pareat*

reat Concilio : poſſitne in præmiſſis errare, & in Concluſione tamen verus eſſe : poteſtas illi, an à Deo veniat, an à Cardinalium cætu eligente, idem ſentitis omnes vel dicitis. Vt perinde ſit *Arbitro* tali carere, atque frui, qui (quaſi mutum Idolum) tepidus & tacens ſedet, cùm hæc illi omnia, *in ſcrinio pectoris*, vnde ex-promat ſtatim, cùm *Minerua* illi in *cerebro*. Et ſinit vos tamen (quod culpatis in nobis) *Scripturas* atque adeo *Patres* etiam, *pro arbitrio veſtro, ad opiniones veſtras detorquere.*

|| Mirum autem, *naufragâſſe circa fidem*, qui nullum ſymbolum reijciunt Eccleſiæ veteris, admittunt omnia. Tabulas ergo fortè aliquas reperit *Cardinalis naufragij* alicuius; videat, ne de *naufragio* ſint *fidelitatis* ſuorum hominum, non autem *fidei* noſtræ. Nam, quod ſubijcit, {*de mutatâ diuinâ fide, in opiniones humanas,*} *Cardinalem* ipſum ferit : nobis enim nefas in *opinione humanâ* quicquam ponere : Scripturas ſolas ſapimus. At opinionum commentis, plena apud vos omnia, quibus è doctrinis hominum fides omnis; vt, *aceruus* modò *arenæ* ſit, quem vos pro *Petrâ* venditatis: & *opinio* non niſi *humana*, cui vos (tanquam *Petræ*) adhæretis.

B. || *Neque ſperet concordiam in fide apud eos vnquam futuram qui circa fidē naufrâgarunt, qui fidem in opiniones humanas cōmutauerunt.* 185.

✦ Tertiâ parte, quâ quærit {*vnde nouum illud lumen Anglis effulſerit?*} deinde reſponſum (à ſe) effingit, pro Rege, vt dicat, *Ab Aquilone* : pòſt è *Ieremiâ* refutat, qui *malum ab Aquilone pandi dicit* (id eſt, *Cardinale* hypophetâ) *Lutherum*, cum *tenebris ſuis*: ridendum ſe præbet omnibus. Quaſi *Ieremias*, caput primum prophetiæ ſuæ, *de Pontifice* ſcripſerit, & *Luthero*. De *Pontifice*, *qui ſuper Gentes & Regna conſtitutus, euelleret ea & deſtrueret.* (Is enim verſus, *Pontificem* deſignat.) De *Luthero*, qui *ab Aquilone veniens omne inde malum panderet*, præcipuè, *malum tenebrarum*, (Eo enim verſu, manifeſtò *Lutherū* deprehendit.) Qui tamen ſi, (quod ibi ſequitur) *conuocare poſſet cognationes regnorum Aquilonis, qui venirent & ponerent quiſq; ſolium ſuū in introitu portarū Ieruſalem*, (quæ procul dubio iam *Roma* eſt) *& ſuper omnes muros eius, vt loquatur Deus iudicia ſua, ſuper omnem malitiam eorum, qui ibi dereliquerunt eum, & adorauerunt opus manuum ſuarum*; Næ, ille hoſpes parùm gratus futurus, Conſiſtorio *Cardinalium. Malum* enim hoc, *bellum*, non *hæreſis*.

B. ✦ *Primum quæro, vnde nouum illud lumen Anglis effulſerit. Ab Aquilone, reſpōdebit. Inde enim* Lutherus. *At ab Aquilone pandetur omne malum.* P. 185.

Vide verò, ne ſi *malum Romæ* vaticinatus ſit *ab Aquilone* & *Luthero*; ne impleta iam prophetia ſit. Cùm enim apud *Iobum*,

bum, Elihu dicat, ***Ab Aquilone aurum venire*** (& venit certè copioſè, ad vos, ante ***Lutherum***, cum ***tenebris*** ſuis, è ***Germaniâ totâ, Aquilonari plagâ***) nec tam carè,iam veneant ***Indulgentiæ:*** ne, illud ***malum*** ſit, quod ex ***Aquilone*** vobis venturum ***Ieremias*** indicauit. Sed nos abduxit ***Cardinalis Aquilo. Anglis*** autem, non aliud ***lumen affulſit***, quàm ***Germanis***, & ***Belgis***, ***Danis***, & ***Suecis***, & ***Polonis***, & ***Hungaris***, & populis, qui in circuitu ſunt vſpiam, omnibus. Nec ***nouum*** illud, quin antiquum (quodque priùs fuerat) (interueniente tantùm crepuſculo, & noctilucâ veſtrâ) aliquantiſper in vmbrâ terræ detentum. Neque ab ***Aquilone*** tamen ***lumen***, aut vllâ mundi plagâ. Non hoc reperies apud ***Ieremiam***; apud ***Eſaiam*** autem reperies, Cap. 8 20. ***A Lege & Teſtimonio***, Inde enim (vt Propheta ait) ***exoritur omnibus matutina Lux.*** Vobis verò qui iuxta verbum hoc non iudicatis, hunc ***Iudicem*** non vultis; videte ne ***defectus Lucis***, adeoque ***tenebræ*** ipſæ ***Cymmeriæ*** metuendæ ſint.

Quos autem commemorat ibi, ex Euangelio & Epiſtolis, venturos ***Pſeudoprophetas***, ***illuſores***, ***ſydera errantia:*** intellige, ***præcurſores*** & viam ſternentes ***Antichriſto*** veſtro: quare, veſtro de Grege omnes. At is, vt tempore ſuo reuelandus, ita ab aliquibus: ij verò an Prophetæ vel Reformatores (ſiue ***Stellæ lucidæ***) dicendi ſint, de voce non contendimus. Viri quidem boni ſint oportet, &, ſi ***ad Legem & Teſtimonium*** ſua reuocent, ſperanda ab illis, tanquam ***Stellis lucidis***, ***matutina Lux.*** Quod ſi ad ***Apoſtoli*** ſigna ſint exigendi, qui ***cupidi***, ***elati***, ***ſuperbi***, ***blaſphemi:*** Pontifice veſtro, quis magis ***cupidus***, aut ***auri ſitiens***, ex ***Indulgentijs***, ***Iubileis***, ***Taxa Cancellariæ?*** Quis ***elatus*** magis, qui non ***Iumento*** aliquo, ***humeris Hominum*** efferatur? Quis magis ***ſuperbus***, qui ***Cæſares*** quaſi ***aſpides*** calcat, & ***puluerē*** iubet ***lingere pedum*** ſuorum? Etiam quis æquè? qui ſe ***Dominum Deum*** ſcribi ſinit, (nec iubet deleri:) qui ***Diuinitatis*** & ***Omnipotentiæ*** titulos agnoſcit, quaſi ſuos?

B. || *Chriſtus in nouiſſimis temporibus Pſeudoprophetas ſurrecturos prædixit. Petrus illuſores. Iudas ſydera errantia. Paulus, cupidos, elatos, ſuperbos, & qui intēdant Spiritibus Dæmoniorum. Ergo ſi Scripturas ſcrutari Rex voluerit, intelliget omninò, nouos iſtos fidei Architectos non Reformatores ſed illuſores, non Prophetas ſed Pſeudoprophetas, nō Stellas Lucidas & Matutinas, ſed errantia ſydera eſſe.* Pag. 185. & 186.

Nam illa alia, nobis quadrare non poſſunt, de ***Spiritibus erroris*** aut ***doctrinis Dæmoniorum***, qui (quæ ibi ſequūtur) nulli ſuademus: ***ne nubant*** ſcilicet, aut ***abſtineant à cibis homines***, ***quos Deus creauit ad percipiendum.*** Nobis hæc obijcienda non ſunt. Veſtros hæc magis tangunt, voſque adeo ipſos: (vt minùs cautè proin adducta ſint à ***Cardinale***) ſi, qui hijs ſimilia docent,

illuſores

illuſores ſint & *Pſeudopropheta*, ac *Sydera errantia*, *ab Auſtro* potiùs quàm *Aquilone* expectandi. Vt & nomenclatura illa {*noua fidei Architecti*} illis planè non competit, qui fidem nullam ſuſtinent, niſi *veterem*, quam ſatis etiam firmam ſtatuunt, vt de fabricandâ *nouâ* cogitare nihil opus: vobis potiùs, quibus (quaſi fides veſtra *vetus* ruinam minitetur) *Tridenti* nuper, *Pius Quartus nouam architectatus eſt.*

Pòſt, vt ſe filium noctis & tenebrarum demonſtret, votum Regis perſtringit, nimis (vt illi quidem videtur) amicum Lumini. *Reuoluant ipſi ſacras Scripturas*, (ſecum vnà, Principes reliquos hortatur,) *ex ijs credendi normam petant, alijs ne nimiùm fidant*, de fide ſuâ certus quiſq; ſit, cùm ex fide ſuâ ſaluus quiſque futurus ſit. Quid hic aliud Rex ſuadet, quàm Deus? *Leget Rex Exemplar Legis, omnibus diebus vitæ ſuæ:* quàm Chriſtus, *Scrutamini Scripturas:* quàm Spiritus Sanctus, qui in Nobilibus illis Berhææ laudat, quòd quotidiè *Scrutati ſint Scripturas, ſi hæc ita ſe haberent*? Cur non eo loco apponit *Cardinalis*, in margine, {*Hic à Chriſto omnibus Hæreſibus ianua aperitur*?} Quàm poteſt quiſque, certus ſit de Fide ſuâ: vt certus ſit, non ſuper alterius opinione incertâ, ſed ſuper ſcientiâ ſuâ (quàm poteſt) certâ, fidei fundamenta collocet. Quid habet iniqui poſtulatum hoc? Da Contradictorium, da votum *Cardinalis*, Ne ſit quiſquam de fide certus: malit aliorum opinioni inniti vel incertæ, quàm ſcientiæ ſuæ. Quàm iniquè verò? Hic quidem cæcitati, ac ſtupiditati, erroribus denique omnibus *ianua aperitur*. Audite ergo hunc, *Stellam* hanc *Lucidam*. [Sereniſsimi Reges, ſcripturas parcè attingite; aliundè verò, non ex illis, credendi normam petite. Fidei veſtræ fundamenta collocate ſuper aliorum incertis rumoribus, non ſuper certâ veſtrâ ſcientiâ. Nam de Fide veſtrâ certi cur ſitis? Fide ſalui non eritis.] Poſthæc iam, Monitorem hunc in precio habete, qui vobis iſta ſuadet tam ſalubria.

Act. 17. 11.

a Pag. 186.

Nam, quid illi, in voto minùs probatur? { ‖ *Quòd ſatis apertè doceat, vnumquemq́, debere eſſe iudicem, in rebus fidei: ſuoq́; iudicio potiùs, quàm Eccleſiæ, vel Conciliorum, aut ſummi Pontificis acquieſcere.*} Vix hoc tamen *ſatis apertè*. Siquis, qui *ex fide ſuâ viuit*, id agat vt *certus* ſit de *ſuâ, vnde viuat*; non neceſſe eſt, vt is *iudicem* ſtatim ſe ſtatuat *in rebus fidei*; non magis, quàm ſi curet

B. ‖ *In extremâ ſuâ adhortatione Rex ſatis apertè docet, vnũquemq; debere eſſe iudicem in rebus fidei, ſuoq; iudicio potiùs, quàm Eccleſiæ, vel Conciliorũ aut ſummi*

Pontificis acquieſcere. Pag. 186.

curet quis rem ſuam, ſi prædia ſua, vt certa ſibi ſint; *ſatis apertè* ſequitur, vt Præfectus prætorio ſit, & *Iudex* ſedeat ſtatim pro Tribunali, de aliorum quorumcunque, re hæreditariâ. Ego verò, curabo quod meum eſt; poſtquam id, mihi curæ fuit; nulli præterea ius dico, nulli *iudicem* me cõſtituo. Iniquus ſit, qui hanc mihi curã interdicat, mea ne curem, vt mihi certa ſint. Quodſi non, vt agrum & domum; animámne, vt eius res in incerto pendeat? Apage verò. Ego *in rebus fidei Iudex* non ſum; id tamen agam, vt (quàm poteſt conſtare certò) tam mihi certò conſtet, de fide meâ, quòd certa ſit, quòd benè fundata, & in certo. Latiùs patent res fidei, quàm ad meam certitudinem: Latius eſt *iudicem* eſſe de omni, quàm mihi bene conſcium eſſe, de meâ.

B. ‖ *Quæ doctrina non eſt Regis propria ſed communis illis qui in Angliâ rem Theologicã tractãt. Sic enim verbis clarioribus hoc idẽ tradit Whitakerus.* Vnuſquiſq; ſibi iudex eſſe debet, &c. *Et*, Concilia, Patres, Papæ, homines ſunt, & Scriptura teſtatur omnẽ hominẽ mendacem eſſe: Quomodo ergo illorum ſententiæ acquieſcam? *Quod dogma omnium hæreſum ianua.* Pag. 186.

‖ At, cùm *incertas aliorum opiniones*, ita interpretatur Cardinalis, *Eccleſiæ, Conciliorum, Pontificis iudicium*; quis ferat? vbi vel mica candoris? *Pontificem* non moror. Sed quis *Eccleſiæ, Conciliíue iudicium* non longè anteponat ſuo? Nec *Regis* eſt, nec cuiuſquam, *doctrina* hæc. Nec nouit Cardinalis, quid hîc apud nos doceant, *qui rem Theologicam tractant*. Non enim (credo) eorum, quæ ſcripſit Rex, Commentarium ex *Whitakero* petet, per totum decennium antè mortuo, quàm Rex ſcriberet. Præpoſterè verò hoc. Sed neque hanc in ſe legem ferri, terret Cardinalis, vt ſiquid ipſe ſcribat, id ex alio *clarius* reddatur, qui craſsioribus verbis, aut minùs commodis rem complexus eſt. At eſt eadem *Whitakero* mens. Non, vt *iudex* quis, niſi ſibi: vt qui ſibi optimè omnium conſcius ſit, quâ fide ſit, eáque fides, cui ſubnixa, ſolidóne an putri fundamento. Sed neque ſemper *Papæ* ſui ſententiæ, acquieſcit Cardinalis; Non enim *Honorij*. Neque *Concilij*; Non enim *Conſtantienſis*. Neque *Patrum*, quos, in [a] *quibuſdam non leuiter lapſos* aliquo loco, affirmat ipſe. Quibus in locis, iudex ſibi Cardinalis (quod in *Whitakero* culpat:) neque iudicio aliorum ſtat, neque illorum ſententiæ acquieſcit. *Concilia* quidem, & *Patres*, ſiquis pro arbitratu ſuo reijciat; non longè ab hæreſi ſit. Sin quæ legat in illis (coram Deo) expendat ſedulò, an plenam conſcientiæ ſuæ fidẽ faciant: non id quiſquã, qui æquus ſit, meritò reprehendat. Nec *hæreſeωn ianua* hæc, vt petant è ſacris Scripturis, non rhapſodijs neſcio quibus; petant ipſi à

[a] De verbo Dei l. 1. c. 10. § Dices.

ſe,

ſe, non à *Sacrificio*, *Monacho*, *Ieſuitâ*. Dum hijs fidunt, falluntur ſæpe. Non ergo *hæreſeun ianua* hæc; at Cardinalis *ianua* ad ſtuporem, vt abijciat à ſe quiſque ingenium atque iudicium ſuum omne; quòd, quo magis iudicio quiſque valet, eo magis improbat, vtpote quod, *Ieſuitas* forte bonos efficiat, at non *Chriſtianos*.

Aperit enim ſe, periodo proxima; de *Concilijs*, *Patribuſue*, minùs ſolicitum eſſe: id hîc agere ſe, vt omnes *baculi* ſint atq; *cadauera* Pontificis, nec niſi illius nutu moueri ſe patiantur; atque ita ad *cæcam*, non modò *obedientiam*, ſed *fidem*, *ianua* lata patefiat: ab vno ſuo Sacerdote pendeant, illum in conſilium adhibeant, illum audiant, illi obtemperent. Qui tamen Sacerdos *Cypriano*, Romanus non eſt, quem nec *Cyprianus* ipſe ſemper audiuit, nec *Firmilianus*. Sed *Epiſcopus* in grege ſuo quiſque, Chriſti vice Iudex: quem, benefaciet, qui (vbi mota lis eſt,) & ſubinde conſulet, & benè monentem, non ſegnis audiet.

‖ At ego, vt de *Spiritu priuato* aſſentiar Cardinali, & Scripturarum *ἰδίᾳ ἐπιλύσει*, de *ſcientiâ* tamen non dabo. Vel enim ad *ſcientiam* perueniſſe ſe ſentiet quis, vel *opinione* adhuc fluctuare; vt, vel dubios animi ſemper neceſſe ſit pendere, vel *ſcire*, *quæ à Deo donata ſunt nobis*. *Eccleſiæ* vocem, nulli reijcimus, imò veneramur omnes. Sed *Eccleſia* nobis non eſt *Pontifex*, non *Curia Romana*, quę niſi ita animo anticipata ſint, non multùm vobis commodabit *Eccleſiæ* titulus. *Columna* ea *veritatis*, ſic eſt; non cui *veritas* innixa, ſed quæ ipſa *veritati*. Sed *Columna* hæc in aëre non pendet; baſim habet, & crepidinem; vbi verò, niſi in verbo Dei? id vbi proponit nobis, benè fundatam ſcimus, tutò ei & libentèr innitimur.

B. ‖ *Nemo polliceri poteſt ſe verum ſpiritum Dei habere, aut veram ſcientiã adeptũ eſſe. Scriptura ſiquidem de Eccleſiâ teſtatur, quòd ſit columna & firmamentum veritatis. p.* 187.

✠ De *Concilijs* magnificentiſſimè ſentimus, vbi dicunt, *Viſum Spiritui Sancto & nobis*: non perinde tamen, vbi dicitur, *Viſum nobis, & Spiritui Sancto*. Spectare autem ad *Pontifices*, orationem Chriſti illam, *ne temere credat* quis. *Rogaui pro te* Marcelline; *pro te*, Honori; *pro te*, Liberi; *pro te*, Anaſtaſi; *pro te*, Iohannes 22ᵉ. Opinetur hæc aliquis amicus *Curiæ Romanæ*: credat autem nemo, *niſi temerè*, priuilegio hoc gauiſos (qui *Liberios*, *Honorios*, *Anaſtaſios*, *Gregorios*, *Iohannes* legerit, qui alios, non homines, ſed hominum *monſtra* & *portenta*,) hoſce

B. ✠ *Patres in legitimo concilio congregati verè & tutò dicunt, viſum eſt Spiritui Sancto & nobis. Priuati homines, niſi temerè, hoc dicere non audebũt. Apoſtolorum principi dictũ eſt à Domino*, Rogaui pro te, &c. *De priuatis hominib⁹ nihil tale legitur. pag.* 187.

 homines,

homines, vel *Succeſſores Petri* dignos, vel aptos fidei *Confirmatores* fuiſſe. *De priuato tamen homine*, id *legitur*. Petrus enim *priuatus homo* tum: vt qui, *Paſce* illud ſuum, nondum audiuiſſet, quâ voce ex *priuato homine* (vt vultis) *Pontifex renunciatus eſt*.

B. ‖ *Vtriuſq; Teſtamēti tabulæ, ad Sacerdotis Summi iudiciū nos remittunt.* Si difficile & ambiguū, venies ad Sacerd. Legē requirent ab ore Sacerdotis, Super Cathedrā Moſis ſederunt Scribæ: quæcūq; dixerint vobis facite. Si Eccleſiā non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus. *Et cur Dom. Petro paſcendas oues commiſit, niſi vt paſcua doctrinæ non à ſe, ſed ab illo acciperent? Et cur poſuit in Eccleſiâ Paſtores, & Doctores, ſi vnuſquiſq; ſibi Paſtor & Doctor eſſe debebat?* p. 187. 188

‖ Illa verò quæ ibi ſequuntur omnia, *In iudicio ambiguo, veniendum ad Sacerdotes: Legem ab ore Sacerdotis requirendam: Qui ſuper Moſis Cathedram ſedent, audiendos: Audiendam Eccleſiam in Cenſurâ ſuâ: A Petro paſcendas oues:* aut *à Chriſto datos Paſtores:* nihil ad id, quod initio propoſuit: remitti nos ad *Sacerdotem ſummum*. Locus enim Deuteronomij *Sacerdotes* habet, non (vt Cardinalis) *Sacerdotem*, quò vni aptaret. *Malachiæ* quoq; (vt ex initio capitis conſtat) ad *Sacerdotes* eſt, non vnum ex ijs quempiam. Chriſtus verò nullum nobis Scribam *ſummum*, vel Phariſæum *maximum*, ibi commemorat, *qui in Moſis Cathedrâ ſedeat*; ſed multos. Tum, *Petro* dictum illud (quem Pontificem vos creâſtis) *Dic Eccleſiæ*. Pontifici ergo ipſi, *audienda Eccleſia*. Denique ſi Chriſtus *Paſtores* dedit; tam illis quoque, quàm Petro, *Paſce* dixit, vt hæc omnia nihil iam ad *rhombum*. Sin, eò hæc adduxit Cardinalis, vt *adeundos Sacerdotes* doceat, *eorum ab ore legem requirendam: Sedentes ſuper Cathedram Moſis, vel Phariſæos audiendos: Eccleſiam vel à Petro audiendam:* à *Petro*, (& quos cum *Petro dedit paſtores*,) *oues* in paſcua mittendas: quis horum iam quicquam negat? Faciet hæc omnia Rex, nec inuitus: vbi tamen hæc omnia fecerit, cùm in *Deuteronomio, dicere* iubeantur *Sacerdotes*, & *docere iuxta Legem Dei*; leget *exemplar* ſuum Rex, (quod ſibi *deſcripſit vt ſecum habeat*,) vt ſciat, an ex eâ reſpondeant. E *Malachiâ* ſciet (verſu

Verſ. 8.

ibi proximo) *à quibus requirere* iubetur *Legem*, eos interdum *recedere de viâ, & ſcandalizare plurimos in Lege:* quare, recurret denuò ad exemplar ſuum. A *Chriſto* autem diſcet, vt *Phariſæos*

Mat. 16. 12.

è Cathedrâ docentes audire, ita, *à Phariſæorum fermento*, id eſt, doctrinâ aliquâ cauere. Etiam *Paſtores* reliquos ſic audiet, vt conſultum ſibi putet (quod *Berhaenſes* feciſſe videt *viros*

Act. 17. 11.

nobiles) *ſcrutari Scripturas, ſi hæc ita ſe habeant*. *Paſcua* petet, nec ſibi *Paſtor* erit, ſed ſibi tamen guſtabit: & ſi amarum pabulum, & noxium: guſtabit, vt Chriſtus acetum; quod cùm guſtâſſet, noluit bibere.

‖ Necdum

|| Necdum finis tamen: ſed faceſsit ſibi negotium vltrò, & *alio charactere* verba ponit quaſi Regis, quæ refutet, quæ apud Regem nulla ſunt. *Concilia, Patres, Papas, homines eſſe,* & (*ſecundùm Scripturæ teſtimonium*) *mendaces.* Sed quid regerit tamen? *Etiam Apoſtolos, etiam prophetas homines fuiſſe.* Certè *homines.* Verùm hîc, *homini homo quid præſtat*? Latum enim hîc (credo) diſcrimen ponet, in menſurâ ſpiritus, in conditione *infallibilitatis.* Poſſunt *Concilia* congregari *non legitimè*: poſſunt *congregari legitimè*, nec *legitimè* tamen *procedere.* Poſſunt *prædicare* Patres, nec *conſenſu id vnanimi.* *Illegitima* nonnunquam Concilia, *multanimes* interdum Patres: Quare, conditiones hîc adhibeat *Cardinalis*, neceſſe eſt. At *legitimum* hoc eius, vel *vnanime* non requirimus, in *Apoſtolis*: non in *Prophetis*: (ſi *legitimè*, ſi *vnanimitèr*:) non poteſt non, quicquid ab illis eſt, *legitimum* eſſe, atque *vnanime.* Atque hoc, de *Concilijs*, & *Patribus* dictum volo, qui ſequuntur non paſsibus æquis. *Papæ* verò veſtri, à longè, atq; interuallo tanto, vt vel viſum effugiant. Date nobis Concilia, *Legitimè congregata, & procedentia*: date Patres *vnanimi conſenſu prædicantes*; in eorum ſententiam imus ſtatim. *Papam* verò vobis ſeruate, in *Cathedrâ Petri* (ſi vultis) *ſedentem* Perinde enim illius, atque eorum, qui in *Cathedrâ Moſis ſedebant*, fermentum ſæpè acidum guſtauimus. Nec enim eos ſolùm, vt *Patres* ipſos, ex naturæ humanæ fragilitate mendaces: ſed, ex literarum imperitiâ ſummâ, bardos planè: ex libidine ipſâ mentiendi, fallaces: vt deterior illorum multò ſit, quàm *Patrum* conditio. Et experientiâ didicimus tamen, omnes ſuam *infallibilitatem* crepare, & promiſsionem (quæ nuſquam eſt,) & illos ipſos, magis *de ſcrinio pectoris*, & *ſpiritus aſsiſtentiâ* gloriari, qui longiſsimè ab vtroq; aberant, quales erant, omnium iudicio, *Bonifacius Octauus, Paulus Secundus, Iulius Secundus*, & *Tertius.*

B. || *Apoſtolos, quoque & Prophetas homines fuiſſe, & tamen eis tutò credi potuiſſe quoniã non erat mendax Spiritus, qui loquebatur in eis. Sic Concilia legitimè congregata. Patres vnanimi conſenſu prædicantes, Papa in Cathedra ſedens. pag.* 188.

|| Nolim quidem, quenquam, *ſuper priuatâ ſpiritus ſui illuſtratione fundamenta iacere fidei ſuæ*; ſed quò minùs id poſsit tamen; ac vt, ſuper multò plurimos *Pontifices*, & eorum, (ſi non *mendaces*, meritò tamen,) ſuſpectos ſpiritus: non (credo) ſenſato cuiquam *Cardinalis*, (dabit verò veniam) ne ſibi quidem ipſi perſuadebit. Et, vbi tertiam iam paginam impleuit, nihil efficit, quin in rebus fidei, an *Concilia*, an *Patres*, ſed ante omnia, an

B ‡ *Si ſuper ſcientiâ propria, vel priuatâ ſpiritus illuſtratione fundamẽta fidei collocanda ſunt, non ſuper Petram, ſed ſuper arenam domus fidei noſtra fundata, nõ poterit effugere quin*

flante vento tentationis fiat ruina illius magna. p.188. 182.

Scripturæ, ita ſe habeant, vt referuntur, ipſi per ſe inſpicere debeant Principes: atque adeò (puto) inſpecturi ſint. De *Spiritu* quidem *priuato*, nobiſcum illi conuenit: at non de *ſcientiâ*. Nam ſi *ſcientia* ſit, nec *falſi nominis*, ſed vera: cur illâ niti non poſsit, non debeat, haud facilè (opinor) dixerit. *Petri confeſſionem* voluit Chriſtus, cùm *Petram* dixit: ſi Succeſſores voluiſſet, *ſuper hanc arenam*, dicendum illi fuiſſet. Nec eſt enim *arena* vlla tam fluxa, quàm *Pontificum fides*, fides (dico) vel quâ ad homines, quam, ita expertus in *Clemente* Rex, vt fidem, (quâ ad Deum) ibi reponere velit, vbi alteram non repetit, ægrè iam, vt video, adduci poterit. Atque hoc illud eſt, quod ſuaſit Rex, quòd, non tam *inniti ſcientiæ* ſuæ eſt, quàm *conniti ſcientiâ* ſuâ, quò certi de fide ſint; nec pro fide, fidei laruam, & ludibrium, (quod multis in Papatû contingit) amplectantur: nec ſinant adduci ſe, vt ſtatim *de fide* rem credant, ſi *Sacrificus* quis, aut certè *Monachus*, vel ſine dubio *Pater Societatis* eam credendam dixerit.

B. ‖ *Cur non licebit tot magnis Regibus aliiſq; Principibus Orthodoxis optare, vt Rex* Iacobus, *fiat quales ipſi ſunt, & quales fuerunt omnes maiores eius, Aui, Proauiq;, Scotiæ Reges à Donaldo primo vſque ad Mariam parentē eius. p 189.*

‖ *Voto* Regio iam, Cardinalis *votum ſuum* opponit. *Suum* dixi. Nam, etſi Principum reliquorum nomine; non tamen à Principibus, authoritate vllâ: nec, ex illorum animo, ſed ſuo. Superfluum autem. Nam ſi *Voti* Rex ſui compos ſit, erunt illi quales Ipſe, verſâque vice, erit Ipſe quales Illi, vt Cardinalis *voto* iam, nullus futurus ſit locus. Nam, quod *Maiores* eius attinet, opportunè admodum *Donaldi* nomen nominauit. *Donaldo* enim, priſcâ fide Catholico, nihil diſsimilius, veſtris hijs, hodiè *Neocatholicis*. Nec enim *Victori* ius aliquod ſupremum fuiſſe in temporalia, *Donaldus* credidit: qui audire potuit, ab *Irenæo* non longè hinc in *Galliâ*, correptum *Victorem*, quòd in ſpiritualibus ipſis, plùs, quàm æquum erat, ſibi arrogâſſet, latâ in Orientales præcipiti nimis ſententiâ. Auſim verò dicere, *Donaldus, imagines pictas, fictas, ligneas, lapideaſue nunquam adorauit. Non Deo preces ſuas profudit non intellectas. Sacri Calicis exors non fuit. Tranſubſtantiationem, Concomitantiam, Modum quantitatiuum, Indulgentias, Supererogationes*, quaſi ſpectra totidem exhorruiſſet. *Ignis purgatorij mentionem, nullus audiuit. Accidentibus nutritus non eſt. Circumgeſtatum Sacramentum non vidit vnquam*: Veſtra iſta, quæ *Catholicum* iam faciunt (ipſa non *Catholica*) penitùs ignorauit. Habet ergò totâ quod

tâ quod mente petijt *Cardinalis*. Requiſiuit *Maiorũ ſuorum* veſtigia Rex, adeoque ante omnes, *Donaldi*; ad ea redijt, ad ea, reliquos ſecum vt redeãt, hortatur ſedulò. Rex verò, talis per omnia factus eſt, qualis *Donaldus primus*, quales poſt *Donaldum*, per multa ſecula Reges Anteceſſores ſui. Satis hoc quidẽ conſtat, quæ Rex ibi reijcit, ignota tum illis fuiſſe: quodque ad ea, ſi eorum quis nomen nominâſſet, ipſo ſtatim auditu obſtupuiſſẽt.

‖ Quæ, illos tum fecere *Catholicos*, ea Rex ad vnum credit, & confitetur omnia: eſtque *Primis* illis multò quàm *Auus Proauuſue* ſimilior. *Satis enim conſtat*, *Scotiæ*; nec *Scotiæ* modò, ſed reliquos etiam Reges *Chriſtianos*, per aliquot ſecula, *ſibi inuicem ſuccedentes*, *ſingulari Dei benedictione*, abſque iſtis nuper (multò quidem pôſt inuentis) *Catholicos* fuiſſe: donec tandem (multis tamen interlabentibus annis) exigentibus id peccatis Chriſtianorum, aſtu *Pontificis*, *nouitia* iſta ſuperinducta *per temporum iniuriam*, *& dormientibus hominibus ſuperſeminata*, atque ita à viâ *maiorum*, deflexum eſt. Quam in viam, poſtquam iam redijt Rex; ſecum vt redeant, reliquos inuitat. Curent, quod ab initio fuit, annunciari ſibi: *ab initio* enim *non fuerunt ſic*, quæ à Rege reliquiſque correcta, reformantur. Atque de *Aui Proauique ſummâ pietate & charitate*, *fidenter præſumit*, ſi, quę illi iam perſpecta ſunt, fuiſſent & ijs, ituros ſecum in eandem ſententiam, atque *eodem ſpiritu*, ijſdemque *veſtigijs inſtituros fuiſſe*. Quamque de *maioribus ſuis* (ſi in viuis iam eſſent) ſibi pollicetur: de ijs (qui iam ſunt) *Fratribus*, *Conſanguineiſque* ſuis *Monarchis*, atque *Principibus* ſpem non deponit: (quicquid hîc offutiat *Cardinalis*) verùm cupit, atque etiam optat & Deum veneratur, vt ſeriò de ijs cogitent, curentque (cùm primùm oportunum erit) in actum producere, quod ſperat eos, ſeriò apud ſe, interdum meditari. Etiam (quia nec votum *Cardinalis* diſplicet) vt, & ipſi, *Maiorum ſuorum veſtigia requirant*, (Cæſar *Conſtantini*; reliqui ſuorum quiſque, qui coæqualem ſortiti ſunt fidem,) quemadmodum ſuorum requiſiuit Rex: atque, *ad ea redeuntes*, *ijſque* in hoc ſeculo *inſiſtentes*, in futuro perueniant, quò & illi iam peruenerunt; eiuſdem hîc, eiuſdem & in cœlo coronæ participes ſint; &, cum primis illis Rei Chriſtianæ Regibus, verè Catholicis, in cœlo beati regnent, atque æuo ſempiterno perfruantur.

B. ‖ *Satis enim cõſtat Scotiæ Reges ſingulari Dei benedictione per annos mille trecentes, ſibi inuicem ſuccedentes Catholicos fuiſſe, Vno Iacobo excepto. Optant igitur quod de illorum ſummâ pietate & charitate fidenter præſumo, omnes Catholici Reges & Principes, vt Iacobus Rex aliquando maiorum ſuorum veſtigia requirat, atque ad ea rediens, ijſque inſiſtens ita viuat & regnet in præſenti ſeculo, vt etiam in futuro, vnâ cum ipſis in æternum viuere atque regnare mereatur. Pag. 189.*

AD.

Cap. 15.

AD CAPVT DECIMVM-QVINTVM.

B. * *Reſponſio ad ea quæ ſub nomine Mēdaciorum, Emētitarum Hiſtoriarum, & Nouorum dogmatū, Rex ſcripſit aduerſus librū Matth. Torti, qui verè Card. Bellar. liber eſt, ſed iuſtis de cauſis alieno nomine editus.*

* *Non reſpondiſſe Cardinalem ad Torti Mendacia, Ementitas Hiſtorias, Noua dogmata: ac ne poſſe quidem.*

ETIAM ille mihi obeundus iam labor, quæ in Tabulâ ibi ſunt notata *Torti Mendacia*; vt meritò ita notata conſtet: nec *Cardinalis* iam nomen appoſitum efficere, vt *Mendacia* ne ſint. Ac *Breuis* illa (& leuis) eius *reſponſio*, leui mihi brachio reijcienda.

B. ‖ *Author libri non ſcripſit in Iuramento fidelitatis tractari, aut propriè definiri quæſtionem de poteſtate Pontificis in Regibus excommunicandis. Satis enim intelligebat in formulâ iuramenti nō eſſe locum quæſtionum Theologiæ diſputandarum. Pag. 191.*

AD Primum. ‖ Hæret verò etiam, *Mendacium primum.* Nam, reſponſum ibi, tergiuerſatio mera eſt. { *In formulâ Iuramenti non eſſe locum quæſtionum Theologiæ diſputandarum* } dum vim facit vocibus, *Non tractatur, non definitur*: at voces illas nec attingit, *ſed ex propoſito declinatur.* Vide Lector, *Præfationis* Paginam decimam, vbi fide optimâ narratur, cùm conceptæ iam Iuramenti formulæ, ineſſet clauſula, quæ *negabat* in Pontifice, poteſtatem vllam excommunicandi, quòd, inducta ea Regis iuſſu, atque deleta eſt. Idque argumento maximo eſt, nec animum *negandæ* poteſtatis fuiſſe, neque verò *negatam*; cùm datâ operâ deleta eſſet clauſula, quæ *negaret*. Etſi autem *negari* iure poteſt in Regem, non *negatur* tamen Cenſuræ poteſtas; *negatur* modò, effectus ille, conſequens eſſe ad eam; *negatur* ea vis ei ineſſe, vt ſubditorum in Reges ſuos, officia, fidem perimat. Quare, etſi ſententia lata ſit, pariturum Regi, nihilominus.

B. ✠ *Qui iurat ſe obediturū Regi hæretico, non obſtante excommunicatione Papæ, nonne iurat ſimul ſe non agnoſcere in Papâ poteſtatem excommu-*

{ ✠ *Qui iurat ſe obediturum Regi non obſtante excommunicatione Papæ, nonne iurat ſimul ſe non agnoſcere in Papâ poteſtatem excommunicandi Reges?* } ait Cardinalis. *Non iurat ſimul, ſe non agnoſcere. Agnoſcit* enim, & ſupponit, adeóque ponit, in eo, *poteſtatem excommunicandi.* Quâ quidem poſitâ, nec quicquam obſtante, *obediturum ſe iurat* tamen. Ita *non iurat ſimul ſe non*

ſe non agnoſcere, immò ſeorſim iurat, *agnoſcere* ſe primò *poteſtatem excommunicandi*, non tamen *agnoſcere* in excommunicationis ſententiâ eam vim eſſe, quò minùs eâ non obſtante, Regi, vel poſt eam latam, *obedire* poſsit; Non eam vim ineſſe, vt deſerendus ſit, à filijs Pater, à ſubditis Rex, excommunicatus. *Credet eſſe in Papâ veram poteſtatem excommunicandi Reges.* Eſto enim vt ſit, (quæ quidem nulla eſt) ſed eſto tamen vt ſit, & credat eſſe; *iuramentum* tamen erit, & non *ſacrilegium.* Non enim *iurabit ſe non obediturum ſententiæ excommunicationis, à Papâ latæ in Regem.* Obediet enim. Regem habebit *ſicut Ethnicum & Publicanum*, quoad Eccleſiæ claues, quoad Regnum cælorum: ſed eas tamen vires negabit ineſſe in eâ ſententiâ, vt tollat congenitæ fidelitatis vinculum naturale, etſi ſacrorum communionem omnem tollat: nihil enim claudere, nihil ligare aliud, quàm cui claudendo & ligando datæ ſunt, quàm quod ad *Regnum cælorum* ſpectat, aut Eccleſiam: in vincula *naturæ*, vel *politiæ*, nihil ei iuris eſſe. Videt æquus lector poteſtatem hîc affirmari planè; eâque ſic affirmatâ, negari tamen hoc, Excommunicatione ſolui ciuilis obedientiæ vinculum. Stare quidem cenſuram; nec tamen obſtare, quò minùs Regi pareatur. Nec id quæri an ſit, vel eſſe poſsit Excommunicatio; ſed, vbi iam eſt, quam vim habeat, & an, ad ciuilem ſubditorum fidem ſoluendam ſe porrigat.

[Margin: ...nicandi Reges hæreticos? Abſque nõ iuramentũ, ſed ſacrilegium eſſet, iurare ſe non obediturum ſententiæ excommunicationis à Papâ latæ in Regẽ hæreticum ſi crederet eſſe in Papâ poteſtatẽ excommunicandi. Pag. 191.]

AD *Secundum.* ‖ Etiam in *ſecundo* cauillatur modò, nec mendacium excutit. Quid autem refert *quâ de cauſâ ſcripſerit*, ſi, quod verum eſt, non ſcripſerit. Potéſtne iuſta cuiquam eſſe *cauſa*, quod falſum eſt, ſcribendi? {*Nullus Catholicorum negat hæc omnia* (nempe in *votis, legibus, Iuramentis* diſpenſare) *ad ſummum Pontificem pertinere.*} Nullus *Catholicorum*, ſcilicet *Romanorum* qui iam ſunt. At ſunt, indiéſque plures futuri ſunt *Catholici*, abſque hâc *Romani* additione. Quid tum autem, ſi *nullus* iam? *Nullúſne* olim? *Catholicum eſt quod ſemper, quod vbique, quod ab omnibus, creditum eſt.* {*Neque rationem efficaciorem reddere poſſunt, quàm ampliſſimum illud & vniuerſale priuilegium? Quodcunque ſolueris &c.* Quid porrò, ſi *non poſſunt* veſtri iam, qui ſic ſentiunt? Ergóne non ea pluri-

[Margin: B. ‖ Eâ de cauſâ ſcripſi ad Pontificẽ pertinere poteſtatem ſoluendi à pœnis, cẽſuris, legibus, votis, iuramentis, quoniam nullus Catholicorum negat hæc omnia ad ſummũ Pontificem pertinere, neq; rationem efficaciorem reddere poſſunt, quã ampliſſimum & vniuerſale priuilegium illud, Quodcunque ſolueris, &c. Et quamuis verum ſit quod Theophylactus]

& alij dicunt, quod vni Petro promiſſū fuit Mat. 16. datū eſſe omnibus Io. 20 tamen non eſt verum quoad omnia. Siquidem Petro Matt. 16. promiſſa fuit poteſtas, non ſolū remittendi peccata, ſed etiam ſoluendi omnia vincula quæ impedire poſſunt adeptionem Regni cœlorum. Pag. 92. Cap. 27. 9.

morum ſententia, quod promiſſum *Matth. 16.* præſtitum *Ioh. 20.* qui ſecus atque vos hodiè, olim ſenſerunt? {*Verum eſt quod promiſſum eſt Petro, Matth. 16. datum omnibus Ioh 20. ſed non verum quoad omnia.*} Plus ergo promiſſum, minus datum, æquiuocè hoc: (quod bonæ fidei promiſſor, quod Chriſtus non facit,) ſi quod promiſit *quoad omnia*, *quoad omnia* non dedit, ſed *quoad aliqua* tantùm. Longam verò hîc occipit narrare fabulam. {[a] *Promiſſam Petro poteſtatem non ſolùm remittendi peccata, ſed ſoluendi omnia vincula quæ impedire poſſent adeptionem Regni cœlorum.*} Primùm, annon *remittendi peccata*, ſufficit? Hic eſt *Eſaiæ, omnis fructus vt auferatur peccatum.* Aliúmne fructum concupiſcit Cardinalis? Et an *vota, leges, iuramenta*, (niſi quid eis inſit peccati) *vincula* ſunt, quæ *cœli adeptionem impediunt*?

B. *‖Apoſtolis data poteſtas eſt remittendi peccata non quomodocunq; , ſed per Sacr. Baptiſ. & pœnitentia.* P. 192

‖ Hoc iam Petro promiſſum, ex toto: Apoſtolis, ex parte datur, ex ſententiâ Cardinalis. Solus ergo Petrus Epiſcopus: Apoſtoli reliqui Presbyteri tantùm ſunt. Illis enim, non niſi poteſtas remittendi peccata, nec ea tota. Sola enim, quæ per Baptiſmum fit, & pœnitentiam, quæ ſcilicet poteſtas ordinis vocatur, ac Presbytero cuique communis eſt.

B. *✦ Conſtat Habere Epiſcopos, & multò magis Summum Pont. poteſtatem iuriſdictionis, dandi indulgentias, diſpenſandi in legibus, votis, iuramentis. Sed Pontificem illam habere abſq; limitatione, vt principem, vt caput Eccleſiæ vniuerſæ. Epiſc. autem cum limitatione, vt vocatos in partem ſolicitudinis.* pag. 193 2. Cor. 11. 28.

✦ Maiorem verò hâc habent *Epiſcopi*, (*iuriſdictionis* ſcilicet) ad *indulgentias* nempe, & *diſpenſationes*. Maximam autem *Pontifex*, quia {*ſine limitatione, vt decet Eccleſiæ Principem*} plenitudine poteſtatis præditum, quam Epiſcopi {*cum limitatione habent, vt vocati modò in partem ſollicitudinis.*} Verùm, vbi illa limitatio reliquorum, plenitudo Petri? Vbi gradus *maioris* & *maximi*, apud Scripturas, apud Patres? An *ex ampliſſimo & vniuerſali priuilegio, quodcunque ſolueris? &c.* At idem illud *ampliſſimum & vniuerſale priuilegium*, confertur & reliquis *Matt. 18. 18. Quæcunque ſolueritis, &c.* Et omnes in æquam ſollicitudinis partem vocati ſunt. Tam enim *Paulum*, quàm *Petrum*, *ſollicitudo tenuit omnium Eccleſiarum.* Et Chriſtus, qui dedit *Paſtores* Eccleſiæ, ſic *eos* Paſtores conſtituit, quomodo & *Petrum*, præcepto de paſcendis ouibus ſuis; quod nemo *Patrum Petro* peculiare dixit, vel ita *ei* dictum, vt non & *alijs*. Quicquid enim pòſt, *Romana* Eccleſiæ *priuilegij* accreuit; non vi vocis *paſce* quæſitum, ſed iuris humani beneficium fuit. Nam id *ei antiquitas contulit.*

‖ Nos

‖Nos verò neſcij non ſumus, quid *reſponſurus* ſit Cardinalis, *ſiquis ab eo quærat*, de *Dabo* & *Paſce*. At id *quærimus*, quid eâ de re *Patres reſpondeant*. Et annon aptiùs *reſpondeat*, promiſſo *Dabo*, verbum [*Accipite*] quo quod dandum promittitur, reipſâ datum accipitur? an verò verbum [*Paſce*] quo aliquid iubetur quidem, nihil autem datur: aliquid ab eo præſtandum, nihil ei præſtari dicitur? Quod verò nomen vtrobique, idem ſit *Simonis Barionæ*, & *Simonis Ioannæ*, argutum id magis, quàm ſolidum eſt, & *acuminis* nonnihil habet, nihil autem *ponderis*. Pariter dicat quis, etſi *Mat. 16. Simonis* nomen nominetur, tamen ***Petro*** **promiſſum fit; quod tamen non *Petro*, ſed *Simoni* præſtatur, cui *Ioh. 21. paſce* dicitur.**

B. ‡ *Siquis autem quærat vbi datum quod Petro promiſſum Matth. 16. Reſpondeo. Ioh. vlt. vbi vt Matt. 16. nominatim expreſſit Simonem & patrem eius, & diſtinxit ab alijs. P. 193.*

‡ Sed hæc leuia ſunt, vt & illa de ***Fundamento*** & ***Paſtore***. ***Duodecim enim Eccleſiæ fundamenta***, quare & ***Paſtores*** totidem, omnes in æqualem ſollicitudinis partem vocati, omnes æquali poteſtatis plenitudine donati. Nec hęc ***Ieſuitis*** omnibus conſequentia diſpliceret. Nam ***Principij***, & ***Capitis*** voces, quas hîc infercit Cardinalis, neutro loco ſunt, vel ***Matthæi***, vel ***Iohannis***.

B. ‖ ***Idem enim eſt eſſe fundamentum ædificij, & paſtorē ouilis, & caput corporis, & principem ciuitatis. pag 193***

‖ ***Theophylactum*** compingit in ***Aequiuocantes***. Adſcribo hîc verba Theophylacti. ***Quamuis autem Petro ſoli dictum ſit***, Tibi dabo claues: ***Omnibus tamen Apoſtolis conceſſæ ſunt. Quando? Cùm dixit, Quorumcunque remiſeritis, &c.*** Quod promiſſum, datum, ait ***Theophylactus***; immò, Quod promiſſum, ***ex parte*** datum, ait Cardinalis. ***Ex parte ne*** promiſſum? atque ita ***pars*** modò promiſſa: Imò promiſſum ***ex toto***, datum ***ex parte***, ***poteſtas*** ſcilicet ***remittendi***, ***per Sacramenta tantùm***. Ita, quod promiſſum, non datum; ***æquiuocè*** ergo promiſſum, quod aliter promiſſum atque datum. { ***Neque Theophylactus hoc negare poteſt.*** } Quàm ieiunè! Certè hîc ***negat***: nec nobis quid ***facere poſſit*** quæſtio eſt, ſed quid ***fecerit***. Quare autem non poteſt? { ***Quia Chryſoſtomus dicit, factum eſſe Petrum Caput Eccleſiæ, & totum ei Orbem commiſſum.*** } Dicet idem hoc de reliquis ***Theophylactus***, & illis commiſſum Orbem, & illos ***hoc fuiſſe, quod vtique fuit & Petrus, pari conſortio præditos, non honoris modò, ſed & poteſtatis.*** Certè ***Cyprianus*** fidenter hoc diceret. Quare, nec illos ſimplices Presbyteros fuiſſe, quibus ſufficeret ***poteſtas remittendi pec-***

B. ✠ ***Theoph. ſolùm dicit, Quod promiſſum Petro Mat. 16 datum omnib⁹ Ioh. 20. quod eſt verum de poteſtate remittendi peccata per Sacramenta, non autem verū eſt de omni poteſtate ſoluendi atq; ligandi. Neq; hoc Theophyl. negare poteſt. Cùm S. Chryſoſt. dicat, Petrum factū eſſe caput totius Eccleſiæ. pag. 193.***

 cati

cati per Sacramenta: ſed & omnem poteſtatem ſoluendi, & ligandi fuiſſe eis neceſſariam, & quia neceſſariam, conceſſam: Et non *Petrum* ſolùm; illos quoque miſſos à Chriſto, non autem minùs, aut aliter, quàm *ſicut Chriſtum miſit Pater*.

B. ‖ *Anſel. quidem dicit, ſed addit, Vi ũ Petrum factũ eſſe principem Apoſtolorum. pag. 194.*

‖ *Anſelmus* quid ibi ſubiungat, non valde refert, cùm de quo quæritur, id diſertis verbis fateatur. *Hanc poteſtatem clauium, non ſoli Petro datam, ſed in Petro omnibus datam: vnde poſt paſsionem dictum, Quorum remiſeritis &c.* Non hic ergo colligit *Anſelmus*, aliquid ibi peculiare *Petro* conceſſum, quod non & *reliquis*.

B. † *Hugo dicit poteſtatem remittendi peccata promiſſã Mat 16 & datam Ioh. 20. ſed non negat aliam quoque poteſtatem promiſſam & datam Petro, quæ non eſt expreſſa Ioh. 20. Pag. 194.*

† De *peccatis remittendis*, *Hugo* non loquitur. Quid *Clauium* voce intelligendum veniat, edicerit: atque *idem haberi* dicit *Io. 20. Cardinalis* autem; { *non negat aliam.* } *Hugo* & *aliam negat*, & *aliud*, ſi idem aſſerat. Nec vno eodemque promiſſo, vnâ vice facto, poteſtatem aliam atque aliam, hanc *expreſſam*, illam *non expreſſam*, ſed *eandem* contineri.

B. ‡ *Ferus non cõfert Mat. 16. cum Io. 20 fruſtrà itaq; citatur. Neq; tantus eſt author, vt eius teſtimonium mouere nos debeat. Pag. 194.*

{ ‡ *Ferus non confert locum hunc, cum Ioh. 20.* } Hîc *Cardinali* appono verba. Lector iudica. *Tibi* (inquit) *dabo. In futurum pollicetur ſcilicet ſe daturum claues, non hoc loco. Quæramus igitur, vbi claues ipſas dederit, in præſenti. Et non occurrit alius locus niſi is, qui in Iohanne*, Accipite ſpiritum Sanctum. Quorum remiſeritis &c. *Claues igitur Regni cælorum, ſunt, poteſtas remittendi & retinendi peccata, idq; etiam ex hoc loco probatur, protinùs enim addit Chriſtus, quodcunque ſolueris ſuper terram &c.* Non ergo *citatur fruſtrà*. At *Feri* teſtimonio *Cardinalis non mouetur*. Nec *tanti* eſt. Ne ſit, at eſt *Catholicus*; & illum vt *Catholicum* tuetur *Medina*, vt (quod *mendacij* caput eſt) *Catholici omnes* non id inde *colligant*.

B. ‡ *Halenſis contrà dicit, Claues datas fuiſſe ſoli Petro. Mat. 16. P. 194*

‡ Dicit verò *Halenſis*, bis dicit, vtroque loco citato, *datas fuiſſe Petro claues: alijs Apoſtolis ſimiliter datas Io. 20°.* Artic. 3. § 1. Iterum *Claues fuiſſe datas ibi, Tibi dabo &c. Alijs fuiſſe datas etiam, idque expreſſe ibi, accipite ſpiritum Sanctum Io. 20.* De *promiſſo* fortè aliter ſenſit, quàm alij; ſed *Claues* tamen ſenſit eaſdem, vtrobique datas. Neque verò *Petro* ipſi (vtcunque Claues) *beatitudinem* tamen *Clauium datam*, priuſquam cum *reliquis* ſpiritum ſanctum accepiſſet; Quo ſanè non accepto, (nec obſtabant quicquam Claues) negato ter Domino, turpiter impegiſſe.

‖ Nullus

‖ Nullus autem, de *Thomâ, citatus à Rege*, tantùm indicatus eſt *locus*, quo id agitur. Ibi verò ille, non in argumento contrario ſolùm; etiam vbi ſoluit, (quantum Regi ſatis eſt) fatetur, *Omnibus Apoſtolis datam communiter poteſtatem ligandi & ſoluendi.* At vbi pòſt *primò ſoli Petro datam* dicit, gratis dicit, eſtque in eo, non veritati modò, ſed & ipſe ſibi contrarius. Non *Petro* claues tum datæ, cùm dixit ei Chriſtus, *Tibi dabo claues*, *Thomas* ipſe aſſerit. [a] *Sed dicit, Tibi dabo. Nondum enim erant fabricatæ. Res autem non poteſt dari antequam ſit. Fabricandæ autem hæ erant in paſſione.* Non ergo *ante paſſionem* datæ. Nec ergo vi verborum, *Confirma Fratres tuos.* Nam & illa *ante Paſſionem.* Iam *poſt paſſionem* primò *omnibus Apoſtolis* dictum, *Accipite ſpiritum Sanctum, Quorum remiſeritis &c.* Pòſt autem aliquantò *Petro, Paſce oues.* Priùs ergo *omnibus Apoſtolis* communiter, quàm *ſoli Petro.* Quodſi *Io. 20°. poteſtas ordinis* data eſt *omnibus æqualiter*, &, *Mat. 18. poteſtas iuriſdictionis omnibus* etiam *æqualiter* data eſt, vt in vtrâque poteſtate, vt vtrobique pares ita ſint.

B. ‖ *S. Thomas dicit datã eſſe primò ſoli Petro poteſtatẽ ligã. & ſolu. deinde datam eſſe alijs, vt oſtenderetur ab illo tanquam à capite deſcendere debere poteſtatem in alios.* Pag. 195.

a In Mat. 16.

✚ Nam de *Soto* fruſtrà ſibi creauit *Cardinalis* moleſtiam. In *libris* enim *Regijs*, quos mihi videre contigit, *Scotus* eſt, non *Sotus*. *Scotus* autem vt ibi citatur. *Diſt. 19. Art. 1.*

B. ✚ *Sotus nihil in loco citato de hac re dicit.* 195.

‡ *Hadrianus* dicit quidem, *Claues eſſe datas ſcientiæ & poteſtatis*; ſed dicit ibi; *Tibi dabo Claues, promiſſionem eſſe.* Dicit *ſecundò. De claue miniſterij dictum eſt Petro, Tibi dabo claues, & in Petro Sacerdotibus omnibus, quibus in ordinatione datur ſpiritus Sanctus, vt quorum remiſerint peccata &c.* Dicit *tertiò. Has duas Claues notat Auguſtinus, & poſt eum Gloſſa interlinearis, Io. 20mo Quorum remiſeritis &c.* Promiſſæ ergo *Mat. 16.* Claues, exhibitæ *Ioh. 20mo.* Quodſi ita ſit, *annon conuincatur Tortus mendacij, lectorum erit iudicio.*

B. ‡ *An ex hoc dicto Hadriani, vel ex alijs citatis Authoribus cõuincatur Tortus mendacij, lectorum erit iudicio.* Pag. 196.

AD *Tertium.* ✠ *Occaſiones deſperandi* non *datæ*, ne occaſio quidem. *Edicta* hoc *teſtari* non poſſunt, quæ à *Rege* nulla de nouo ſunt edita. Quæque diu iam antè, ſub *Reginâ* vim etiam habebant; ea quoque executioni mandata non ſunt.

B. ✠ *Datam fuiſſe occaſionem deſperãdi teſtantur grauiſſima Edicta in Recuſantes.* Pag. 196.

† *Edoctos* ſe à *Ieſuitis*, in Confeſsione ipſâ, licitum id eſſe, quod aggrederentur; tum, *Iuramento* in ſcelus obſtrictos; etiam

B † *Quòd autem à Ieſuitis edocti non fuerint proditores,*

ſolis luce clarius eſt. Id mihi retulit vir nobilis, qui audiuit proteſtationem vnius ex præcipuis proditoribus. p. 196.

Euchariſtiâ ad illud confirmatos, *Bateſius* à *Greenewello*; quinq; alij à *Gerardo*, vltrò confeſsi ſunt. Nec quicquam apponit *Cardinalis* niſi *nobile mendacium*, quod (vt ait) *retulit illi vir nobilis*: atq; illud de *vno* tantùm, cùm eſſent tamen conſcij, ad minus, *viginti*. Ter verò, pro *Tribunali*: ternâ etiam vice rem faſſus eſt *Garnettus* ad patibulum, literis verò ſuâ manu ſcriptis ſæpiùs etiam; *extra Confeſsionem*, ſibi rem cognitam.

B ‖ *Actionem in Proditores plenam eſſe mendacijs maximis & clariſſimis perſpicuum eſt, ex reſponſione iam editâ. Et Miratus fuiſſem inueniri homines, qui mentiri auderent de rebus notiſſimis niſi legiſſem a Perſecutoribus Chriſtianorum cõficta fuiſſe Acta apud Pilatum, de paſſione Chriſti. pag. 197.*

‖ Quanti autem putat *Cardinalis* fore *Reſponſionem illam* apud prudentes, & an apud vllos pondus habiturum, præterquam fatuos fortè quoſdam, quos vos dementâſtis? Eccui enim cordato fidem facturus *Dæmon Iohannes*, homo, cui nec fama nec fides, contra *Regni Ampliſſimi Iuſtitiam* publicam: *Actionemq́*, coram *Nobiliſſimis viris Iudicibus*, in quos exceptio nulla cadit; nec clàm, ſed in coronâ hominum maximâ habitam, publicis tabulis conſignatam? Non magis certè *Dæmon Iohannes*, quàm *Dæmon Satanas*. *Acta* verò, quæ narrat ibi *Conficta*, annis poſt Chriſtum paſſum ampliùs trecentis ſub *Maximino*, (cùm nec *Iudex* iam, nec rei *teſtis* ſupereſſet,) quid habent ſimile hijs, quæ excepta ſunt ex ore ipſorum pro *Tribunali* ſedentium, quorumque innumeri ſuperſunt adhuc *Teſtes*, qui os illud in ruborem darent, ſi os haberet modò: ſi quidquam *hominis*, ſi non omnia *Dæmonis* haberet. Quæ verò etiam hîc *Cardinalis* modeſtia, cùm *Regni Tabulis*, *Græculi* neſcio cuius, vel in *Siciliâ*, (vt ferunt) nati, *famæ* (vt videtur) pariter *conſcientiæq́*, prodigi, ſcriptitationes conferre? atque ita *mendacium* impudentiâ cumulare? *impudentem* enim qui ſcripſit, nec minùs qui credat. Sed nimirum ita *Legendis* ſuis aſſuetus *Cardinalis*, quæ *plena mendacijs Sanctis*, vt nihil penſi habeat, *Gerris* quoque *Siculis* fidem habere.

B ✠ *Puritanos abhorrere à Iuramento primatus. Nam Rex in vtroq; libro Puritanis tribuit Anarchiam, Anarchia autem, & Monarchia, ſunt contraria. pag. 197.*

AD *Quartum*. ✠ Annon in *Quarto* (præterquam, quòd *mendax*) *delirus* etiam *Cardinalis*, qui, quos quotidie pro Concione audimus, *titulum* eum, Regi tribuentes, qui oculis vſurpamus, *manu* ei, atque *Scripto* atteſtantes, etiam tactis Sacroſanctis in Poteſtatem Regis Summam iurantes: ab eo, bis iam aſſerat abhorrere? atque hoc ſe nobis poſſe putet perſuadere? Facto tenetur res. Philoſophatur tamen contra rem factam, quòd vix hominis conſulti eſt. Quid hîc autem docendus eſt

dus eſt denuò, à Rege dici, paritatem illos in Clero (& quæ eam conſequitur *Anarchiam*) conſectari, nempe inter ſe (*miniſtros* ſcilicet:) ſaluâ tamen atque illibatâ Regi authoritate, atque *primatu* ſuo. Tum, profitentur *in Scotiâ* Regem *Eccleſiæ Defenſorem*, negant ergo *Gubernatorem Summum*; vbi Dialectica? Sed, & *Gubernatorem* profitentur, idque iurati; vbi iam & veritas?

‖ Porrò negat in Rege *Caluinus primatum* illum, qualem ſibi *Papa* vendicat; negat ergo omnem. *Aethiops albus dentes.* Poſtremò, *Reuerendiſſimus atque Illuſtriſſimus Archiepiſcopus*, ante annos iam viginti, ſcripſit ex eorum theſibus nonnullis, nonnullam ſuſpicandi occaſionem dari, quaſi iniquo eſſent in *Regium primatum* animo. Et ita fortè tum fuit. At dies diem docet, & ex eo facti æquiores. Fecerunt non ita pridem, quod fecit *Cardinalis* ipſe, *recognouerunt* errores ſuos. At illud quis ferat, cùm de *perſonâ* tam *illuſtri* mentio facienda, quàm eſt *Cantuarienſis Archiepiſcopus*, (quem *Iuris* veſtri *Canonici* [a] Gloſſa Patriarcham nominat) *Cardinalem*, quaſi rabula forenſis ſit, & libellum ſcribat vel formulam, ita de eo verba facere, {*qui ſe Archiepiſcopum Cantuarienſem vocat*?} Non Ille *ſe* ſolùm, at à non minùs vel multis vel bonis vocatur, & nihilo deteriore iure fuit *Archiepiſcopus* hîc, quàm ille *Cardinalis* Ferretne æquo animo *Cardinalis*, ſi quis ita de illo, *Robertus Bellarminus, qui ſe gerit pro Cardinale*? Quàm hæc verò *Cardinalem* non decebant? Nam de *Caluino*, *Cardinalis* bis iam reiectus eſt.

B. ‖ *Caluinus primatum neque Regi neque Pontifici permiſit. Ac vt Regi domeſticum Teſtem adducam, extat liber Rich. Bancrofti, qui ſe Cantuarienſem Archiepiſcopum vocat, in quo hæc leguntur;* Quòd Caluin' nullo modo ferre poterat H. 8. Caput Eccleſiæ vocari. P. 198.

a Diſt. 21. c. 1.

AD *Quintum.* ✦ *Non ſit in Breui, Regis vel Reginæ mentio.* Sed verba illa Breuis, [*ſemper affecerũt, iugiter ſuſtinuiſtis,*] præſertim verò, [*iugiter* & *ſemper,*] quis non videt, ad vnius anni ſpacium referri non poſſe? (nimis anguſtus, ad eas voces, [*iugiter & ſemper*] annus vnus aut alter) Longioris temporis vſurâ opus eſſe, vt aliquid *iugiter* & *ſemper* factum dicatur. Quid ſi autem, *Pontifex tum non fuit?* Nullamne ergo mœroris partem ſuſtinent *Cardinales*? omnemne in *Pontificem* reijciunt? Mœſtum ergo fuiſſe, nondum *Pontificem*, quid vetat? *propter calamitates*, quas, vel Regnante adhuc Reginâ ELIZABETHÂ, vel regnum ineunte Rege, *ſuſtinuerant.* Sic quidem oportet: Alioqui *non affecerunt* ſemper *Pontificem mœrore calami-*

B. ✦ *Nulla ſit in verbis Breuis mentio temporis Reginæ* Elizabethæ, *aut initij Regni* Iacobi. *Perperam ergo verba Breuis ad illa tẽpora referũtur, præſertim cùm neq; tẽpore Reginæ neque initio Regni* Iacobi *Paulus Quintus Pontifex fuerit.* Pag. 199.

calamitates,quas illi iugiter *ſuſtinuerunt.* Bimulus modò Pontifex erat, cùm primum illud *Breue* ſcriberet. *Semper* autem (id eſt) *nuper*: *iugiter* (id eſt) *anno hoc* vel *ſuperiore*, *Pallium eſt breue nimis: Mendacium* hoc,operire non poteſt.

B. ‖ *In libello Latino edito Rhotomagi habentur omnia illa quæ Rex negat.* Pag. 200.

AD *Sextum,Septimum,& Octauum.* ‖ Non hîc negat ſplendidè *Mendacem* ſe Cardinalis; tantùm ſe tria illa egregia *Mendacia* ſua retuliſſe ex *Rhotomagenſi libello*; tantùm *Mendacem* neſcio quem *Breuiculum* affert, quem ſe narrat ſecutum eſſe. Vir bonus præſtare debet, vt non mentiatur: prudens, ne *Mendacium* dicat. Non enim ideo *Mendacium* non eſt, quia *Rhotomagi* impreſſum: nec ideo vera, quia in libro illo habentur; ſed ideo falſa, quia Rex Legiſlator negat. Negat verò Rex,quia in *Edicto* nihil eorum habetur, quorum ille mendax *Breuiculus* eſt. Verùm iuſto hoc Dei iudicio obtigit, vt *Cardinalis*, qui veræ *Actioni in Proditores* non credit, credat *Actis mendacibus* ex *Breuiculo Mendacijs pleno.*

B. + *Ac vt fidem meam liberem, & quia libellus exiguus eſt, dabo operam vt primo quoque tempore recudatur.* Pag. 201.

+ Nec ſi *recudi curet, fidem liberabit* tamen: qui *Libello exiguo Mendaci*, exiguam fidem habere debuit, ſeu nullam potiùs. *Det operam* potiùs, *primo quoq; tempore* vt exurantur, ſiqua reliqua ſint Exemplaria. Ipſe autem liberet animam, fatendo, ex *Mendaci* libro, ſe *Mendacia* temerè per omnes prouincias diſſeminâſſe: vel, ſi *recudat*, apponat ei titulum, *Breuiculus Mendax*, cuius fidem ſecutus *Cardinalis Bellarminus*, *tria magna Mendacia* in *Torto* ſuo propalauit. Quid verò mirum, ſi à *Siciliâ vſque* non niſi *Mendacia* expectemus,quæ *Rhotomagi*, quod multò propiùs à nobis abeſt,tam ſunt vænalia?

B. ‡ *Qui iurat, vt hæc formula præſcribit, pariturum ſe non obſtante ſententiâ Excommunicationis à Pontifice latâ, is negare cenſetur poteſtatem Pontif. ligandi per ſententiam Excommunicationis. Et qui iurat & credit ſe non poſſe à Pontifice abſolui ab*

AD *Nonum.* ‡ Mirum autem, *negari in Iuramento poteſtatem ligandi*, in quo, propoſitio tamen nulla ſit quæ illam neget. Sed nouo modo *negatur*, non per *aſſertoriam propoſitionem* vllam, ſed *per Iuramenti formulam.* Nouum (credo) negandi genus, *per formulam* negare. Nam, { *Qui iurat pariturum ſe Regi, non obſtante ſententiâ Excommunicationis*, *cenſetur negare poteſtatem ligandi Apoſtolicam.* } At de *Apoſtolicâ*, nihil illic vel aſſeritur, vel negatur: *Pontificiam* dicere voluit. At *propoſitio* quidem expreſſè continetur in *Iuramento*; *negatio* verò, nec *ex conſequente*. Rectè igitur dixit Cardinalis, *Cenſetu*

tu

tur negare. Nec enim *negat.* Non enim *negat* in Pontifice ligandi poteſtatem, qui Excommunicare poſſe ponit; *negat* eouſque porrigere ſe ligaminis vim, vt officij ligaturas ſoluat: nec ligare omninò negat, ſed eouſque ligare, vt pro *Principe* habere vel *Patre* non liceat, eiue parêre, qui Excommunicatus ſit. Negat, *ligare iſtud*, vincula Naturæ reuellere. *Poteſtatem ligandi* non negat in ſuos, concedit *ligare*, ſed *eſt aliquò prodire tenus, nec vltrà dari.* Pariter, *qui iurat, credere ſe, quòd non poſſit eum ſoluere Papa à Iuramento hoc,* non negat poteſtatem *ſoluendi* in Papâ, nec *ſoluendi à Iuramento; tantùm, ab hoc Iuramento. Soluere* poſſe cum largitur; *hoc*, non poſſe. Eſſe enim *Iuramentum* eiuſmodi, ita *congenitum*, ita *Naturæ nexum*, tam verò arctam conditionem eſſe *Iuramenti*; vt etſi, ſuper *alia* fortè, tamen ſuper *hoc*, *ſoluendi poteſtas* illa non currat. *Apparet* hinc (credo) *quo ſenſu, veritate ibi nitatur Iuramentum: Quædam* enim *Iuramenta* non poteſt ſoluere Pontifex. Inter *illa quædam*, hoc noſtrum eſt. *Abſoluta* autem hîc *verba* eſſe, *abſolutè* falſum.

obligatione huius Iuramenti, is negat in ſummo Pontifice poteſtatem ſoluẽdi: Quod dicit Rex nullum eſſe verbum niſi cõditionale in Iuramẽto de Põtificis poteſtate, *non apparet in quo ſenſu veritate nitatur. Iſta ſiquidem verba non ſunt conditionalia, ſed abſoluta. p.* 208

AD *decimum.* || Hîc verò *mendacium* non eluit, quin alio mendacio inquinat, de nouo. Nam ipſe *paruiſſe eos coactè* dicit, & ipſi *ſe lætos* aiunt *inſeruire.* Et, *ideo ita paruiſſe, quia eorum imperio ſubditi non eſſent*: At Apoſtolus Paulus, *ſubditos eos* & dixit, & eſſe voluit, cùm *omnem animam*: Petrus adhuc magis, cùm *Gentem ſanctam ſubijci* iuſsit. Nec enim ſi *Baptiſmus*, Chriſtianos imperio non eximit, *Ordo* poteſt Clericos; *Baptiſmus* enim, *Regale* illud *Sacerdotium* efficit, non *Clericatus.* Iniqua verò comparatio, *Pontificis*, ad *Principem liberum*: *Victoris, Afri* hominis, & in Prouinciâ nati, ad *Donaldum*, qui Gentis illius Rex, quæ Prouincia nunquam fuit, nunquam *Romanis* paruit, quorum nemo, vltra *Seueri vallum*, imperium protulit. Qui verò, intra terras, quę *Romanæ* ditionis erant natale ſolum habebant, (vt ferè Pontifices) quos ad *Cæſaris Tribunal iudicari oportuit*; eoſne quiſquam eo loco ponat, quo liberos, & ſui iuris Principes, atque in quos ne *Cæſares* quidem ipſi ius vllum vendicarent? Nouum ergo hîc *mendacium* addit, non vetus excutit { *nullum Pontificem, vlli Imperatori ſubditum: non magis quàm ſummum aliquem, in ſuo Regno Regem.* [a] *Ego quidem iuſſioni ſubiectus,* ait Pontifex: & Imperatorem *Sereniſſimum Domi-*

B. || *Si qui ſint Regum imperio non ſubditi, etiamſi Chriſtiani ſint, certè ſubijci & obedire non tenentur, niſi fortè vi, & potẽtiâ adacti; quæro à Rege, vtrum exiſtimet Reges illos Chriſtianos* Lucium, & Donaldum *debuiſſe obedientiam, & ſubiectionem propter conſcientiam Ethnicis Imperatoribus? negabit opinor, neque aliâ de causâ, niſi quia Summi Principes erant in ſuis Regnis.* Pag. 102.

a Greg. l. 2. ep. 61.

mum, & ſe *indignum famulum* appellat. *Subiectus velim nolim*, (interprete *Cardinale*,) & illum *Dominum*, ſe *Seruum* æquiuocè. Bone *Gregori*, vt te iam habent *Cardinales* Eccleſiæ tuæ!

B. ‖ *Summus Pontifex Chriſti Regis Regũ Vicarius Imperatoribus terrenis iure ſubditus non erat, ac per hoc obedientiã illis non debebat: ſed tamen tum quia poteſtas eius nota non erat Imperatoribus Paganis, tum quia viribus deſtitutus erat vellet nollet ſubiectus eſſe cogebatur.* pag. 202.

a Reſponſ. ad Doct. Theolog.

‖ Sed etſi *Poteſtas Pontificis nota non erat Paganis*, *Neroni*, & *Diocletiano Pagano*: at huic *Neroni*, & *Diocletiano Gregorij*, (vt eum *Cardinalis*, id quoque falsò) Chriſtiano, quomodo potuit *ignota* eſſe res tanta, de *Chriſti Regis Regum Vicario*, ſibi *non ſubdito*? ſaltem, cur eam *Gregorius* notam non fecit? Credo, quòd nec *Gregorio* ipſi nota, non magis quàm *Mauritio*. An verò nota quidem, ſed celare voluit, ne idem ſcilicet, illi eueniret, quod *Paulo* eunturum, alicubi dicit Cardinalis, [a] *ne in riſum omnes erumperent*, ſi ad *Petri*, ſe, non *Neronis tribunal oportere dixiſſet iudicari*? Soluuntur omnes in riſum, qui locum eum *Cardinalis* legunt. Quid enim? Qui Chriſtum crucifixum prædicabat, *Gentibus ſtultitiam*, *Athenis* χλευασμὸν, is ſummum ſuum Pontificem prodidit, ne derediculo foret? Fortior ergo *Cardinalis* vel *Apoſtolo*. Rideri ſuſtinet, vt poteſtatem hanc notam faciat, quam rideri metuens *Apoſtolus* rem tantam turpiter celauit. Verior autem illa altera, de *virium defectu*. Quamdiu enim *viribus defecti* Pontifices, nulli Imperatorum nota vel audita *exemptio* hæc: ſtatim, vbi *adeſſe* ſibi *vires* ſenſerunt Pontifices; ſenſit Imperator, *qui vir Pontifex*. Nôrant & illi & omnes tum demum: quæ per mille iam annos iacuit ignota, cum *Satanâ* ſoluenda. De eâ in vtramque tum autem *Caſares* audierunt, ſimul poſſe *Illi*, ſimul nôſſe *Hij*. Et quidem notionis huius notitia omnis, à *Pontificum* potentiâ pendet, qui vbi poſſunt, inculcant ſedulò; vbi non poſſunt, non grauatè prætermittunt. Atqui nos, *Gregorio*, in gratiam *Apoſtolatus* noſtri, hunc honorẽ habemus, vt quia ſe *famulum* dixit, & *Mauritium Dominum*, vniuocè hæc dixiſſe illum, non *æquiuocè* ſtatuamus. Vniuocè proin ſubditum fuiſſe eius imperio, adeoqúe vniuocè paruiſſe, & velleitatem fortè aliquam, ne quædam imperari: vbi imperata eſſent, voluntatem ne pareret, non habuiſſe.

B. ✦ *Breuia Pontificia neque nominatim* Iacobum *Regem excludebãt ne-*

AD *Vndecimum.* ✦ Quid hic attinebat, ſuum illud [*nominatim*] intercalare, ne ipſe quidem *Rex, nominatim* dixerat, nec id, in *mendacio* notatum eſt. Quid opus verò? Poteſt excludi

cludi quis, ***nomine non nominato***, nempe ſi ita notatus, vt præterquam ei, notatio illa nemini poſsit conuenire. Atque ita in ***Breuibus*** notatus Rex, eâ clauſulâ; ***Curaret non recipi, quantumcunque propinquitate ſanguinis niteretur***: quod perinde erat, perinde omnes intelligebant, ac ſi ſcripſiſſet, ***curarent non recipi Regem*** IACOBVM. Cuiuis enim in procliui duo hæc connectere; Excludatur, ***qui vel maximâ ſanguinis propinquitate nititur*** (niſi paratus ſit non modò ***tolerare***, ſed omni ope & ſtudio ***promouere Religionem Romanam***, atque in ea verba iurare) IACOBVS ***Rex, maximâ ſanguinis propinquitate nititur***, ſed ne ***tolerare*** quidem ***Religionem Romanam*** in animo habet, nedum ***promouere***, minimè autem omnium, ***id ſe iurare facturum***.

que nominatim includebant Sed hortabantur, vt curarent quantum in ſe eſſet, vt Rex eligeretur, à fide Catholicâ non abhorrens. Pag. 203.

Iniuria illa quidem in Regem ſumma, Regéſque adeò omnes, ***Curarent vt eligeretur.*** Quid hîc opus, quid in Galliâ, cum de ***Hærede*** vero ac ***legitimo*** conſtaret, apud omnes? In eo autem, quod dicitur ***non abhorrens***, bis iam ***mendax*** Cardinalis: Non enim debuit, ***non abhorrere*** modò, quin res quoque veſtras, atque ***religionem***, totis viribus ***promouere***.

‖ Poterant ne verò ***in malam partem accipi Breuia***, vel ***obeſſe*** cauſæ veſtræ, ac non multum ***prodeſſe*** potiùs, ***quibus includebatur potiùs Rex quàm excludebatur? Malámne in partem acciperet*** Rex ***includi ſe Breuibus***, aut quibus ſic incluſus, cuiquam ea ***obeſſe*** ſineret? Quàm hæc non cohærent? Sed { ***audiuit Regem à Papâ alieniſſimum.*** } Túmne id primùm audiuit ***Garnettus***? annon, id ei antè compertum? annon mentem ſuam, eâ de re ***Compresbytero*** ſuo, per literas notam fecerat? Manet vtique ***mendacium*** hoc; & eſt hæc Cardinalis ficulnea modò excuſatio.

B. ‖ *Vidit Garnettus verba Breuium poſſe in malâ partem accipi, vel audiuit Regem* Iacobum *verè à Catholicâ fide alieniſſimũ eſſe, ideo ignibus tradidit, vt non obeſſent.* Pag. 203.

A *D Duodecimum.* ✝ Ne hic quidem ſubſtat Cardinalis. Nam ex ***vndecim illis Articulis***: qui de Excommunicatione loquantur, ***quatuor*** modò ſunt; quorum, tres primi, Regem excommunicatum à Papâ; vltimus verò (qui eſt ***vndecimus***) Principes à Papâ excommunicatos ſupponit. Ea, ***ſpiritualis Papæ poteſtas*** eſt, quam neque ***attingit Iuramentum hoc***, nec vt attingat, opus eſt. Aliud enim iamdudum eſt, eâ de re ***Iuramentum***, & grauiore pœnâ ſancitum. Deponere de Regno Principes, ad poteſtatem Papæ non ſpiritualem, quin

B. ✝ *Ex 14. Articulis, ſoli tres ſunt qui de poteſtate pontificis nihil dicunt.* Pag. 204.

tempo-

temporalem, eamq; indirectam, hactenus vel Cardinalis pertinere aſſeruit. Nec niſi *quinto de Pontif. libro*, ius illud tractatum, vbi *de temporali poteſtate* agitur. Non tamen iam *temporali*, quia nulla iam ei eſt *Apoſtolica temporalis authoritas*. Nondum igitur completæ *Recognitiones eius*; quoties ſcribit, noui aliquid parturit. Iam nulla eſt *poteſtas Pontifici temporalis: Deleatur*.

B. ‖ *Eam verò poteſtatem ad primatum in ſpiritualib' pertinere dubiũ non eſt, cùm Papa non excommunicet, neq; deponat Principes niſi Apoſtolicâ poteſtate.* Pag. 104.

‖ Totum verò *quintum* illum *de Pontifice librum*, hîc *recognoſcit*, & *addiſcens ſeneſcit* Cardinalis. Nunc primùm ex eo audimus, {*poteſtatem deponendi Principes, ad primatum in ſpiritualibus pertinere.*} Atque id *dubium non eſſe*. Quam *poteſtatem*, huc vſque *dubium non fuit*, ad *primatum in temporalibus* pertinere, *indirectè* quidem hactenus, iam *directè*, quia ad *primatum in ſpiritualibus*. Iam quoq; primùm, { *Non deponi Principes niſi Apoſtolicâ poteſtate*:} quam tamen *Apoſtolos* conſtat non exercuiſſe, & ſiquam habuerunt, *potentiâ* tantùm habuiſſe, nec *in actum* vnquam perduxiſſe; quibus tamen (credo) vires non dicet defuiſſe. Ad *Apoſtolos* igitur in *actu primo*, ad *Papas* in *actu ſecundo*. Quibus tamen verbis *excommunicandi* poteſtas, *Apoſtolis* conceſſa, tenemus: Quibus verò *deponendi* hæc, non liquet. Non enim (credo) *per claues regni cælorum*. Vel ergo *olim*, vel *iam mendax* Cardinalis. Sed *iam* potiùs.

AD *Decimumtertium*. Quòd Papa, Principes deponat *Apoſtolicâ poteſtate*, parum inter ſe concordes *Catholici* tui, *Campianus* & *Hartus*. *Hartus* enim nec *Apoſtolicam* ad hoc *poteſtatem* agnouit in Pontifice; nec id ei vllo modo licere dixit, ſcripſit, libro edito teſtatus eſt. *Hartus* enim *miſtus* modò *Papiſta*; *Campianus Puritanus*, vterque damnatus capitis. Plurimùm autem merito ſuo *Campianus*, quòd ad partes Pontificis (qui Reginæ hoſtis capitalis, ſeditionẽ antè *Borealem* cõcitârat, qui legiones ſuas immiſerat in *Hiberniam*) vno anno *decem millia aggregâſſe ſe*, vanus homo gloriatus ſit. Nam *Harto* venia data, qui nullo modo penes Pontificem eſſe Regna mutandi; Reges abdicãdi poteſtatẽ, (contrà quàm *Cardinalis*) ore, manu aſſerebat. Quòd ipſum ſentire ſe profeſsi ſunt, varij tum ex omni Ordine, *Epiſcopus* olim *Watſonus*, *Abbas Fekenhamus*,

Regius

Regius Theologiæ Profeſſor Yongus, Pater ſocietatis Boſgrauius, alij & *Sacerdotes*, & *Laici*. Necdum enim tranſierat in *Fidem* Pontificis *Poteſtas Temporalis*, (vt ſuperiore anno fuit,) vt hoc iam nuper, recocta prodijt, *in Temporalia*.

‖ Nec, ſi Cardinalem præceptorem dixit vtriuſque, *Campiani* & *Harti*, id ſequitur, vt eos viuâ voce docuerit: iccirco enim eius habebant in *Dictatis* eius, quæ diu antè multorum per manus volitabant, quàm excuſæ eſſent eius Controuerſiæ. Siquid dicendum, ſiquid diſſerendum, quâcunque de re quæreretur, referebant ſe ad *Patrem Robertum*, atque ex eo ſolo ſapiebant, ad *dictata Patris Roberti*, atque inde tanquam ex *tripode* reſpondebant. Rectè igitur Rex, *Celebráſſe eos, pro vno, ex præcipuis Authoribus ſuis, Bellarminum*. Mendaciter Cardinalis, ſcripſiſſe Regem, *Bellarminum conſcium fuiſſe, vel Authorem proditionum, contra Reginam*. Aliud enim longè: celebrabat, ſiue *Campianus*, ſiue *Hartus Bellarminum pro vno ex præcipuis ſuis Authoribus*: Aliud autem, *Bellarminus conſcius vel Author fuit proditionis in Reginam*.

B. ‖ Bellarminus Hirtum nunquam vidit Campianum ſemel duntaxat ſalutauit, ac per hoc neutrum diſcipulū habuit. pag 205.

Atqui, antea quidem neſcio quid balbutijt, de *indirectâ* Pontificis *poteſtate temporali in Reges*: iam verò *directè* dicit deponi eos, *Apoſtolicâ poteſtate*. Ea verò *directa* eſt. Videat verò, an hæc iam ad Reges nihil pertineant, cùm poſt dirum illud carmen Pontificis, *quot habet in Regno ſuo Rex quiuis homines veſtros, tot habiturus ſit in Coronam ſuam, proditores*. Illa olim, *ſubditos* dedit *indirectos*; hæc iam, datura *directos perduelles*.

AD *decimumquartum*. ✝ Cùm, ſparſo in vulgus ſcripto quodam *Campianus*, per totam illi vitam elaborato, inſolentèr ſe efferret, quaſi ſi nemo aduerſariorum, nemo mortalium coram eo poſſet conſiſtere; viſum eſt, ante omnia, per Diſputationes illas, hominis procacitatem retundere. Qui, quantus quantus erat, *Rhetor* erat potiùs, quàm *Theologus*. Nec *diſputationum* finis alius. Cùm, quàm ibi nullus eſſet, viderent omnes: tum demum alia res agi cæpit, atque de *proditione* eius haberi quæſtio, quòd, viam ſcilicet inuaſioni futuræ ſterneret, atque ad res nouas ſubditorum animos ſolicitaret, quodque, Conuentui eum in finem habito, in tranſmari-

B. ✝ Diſputationes 3°. habitæ cum Cāpiano ſatis oſtendūt veram cauſam ſupplicij. Non tamen ignoro confictā fuiſſe crimina conſpirationum, quæ neq; ipſe faſſus, neq; de ijs conuictus fuit. Pag 205.

nis partibus, interfuiſſet. Cuius ille, legitimo iudicio *conui-ctus* eſt: in quo, nil de *hæreticâ*, tantùm de *proditoriâ prauitate* quæſitum eſt.

B. ‖ *Vidi reſponſionem quâ Actionis mẽdacia deteguntur & inde in ſententiâ confirmatus ſum, non fuiſſe vllo legitimo iudicio probatum, proditionem pulueraria aliâ viâ quàm Sacramẽtalis confeſſionis ad Garnettũ veniſſe, quod ipſe & in iudicio, & ad patibulum cõfeſſus eſt. Pag. 106.*

AD *decimumquintum.* ‖ *Mendacium* hoc non aliter Cardinalis eluit, quàm quòd dicat, nolle ſe veritati credere, velle ſe in *mendacio obfirmari.* Malle ſe *Siculi* cuiuſdam nugis (qui totâ de re nihil ſcire potuit, nihil ſcribere, prætèrquam quod ex *mendaci* transfugæ alicuius relatione, acceperat) quàm *Garnetti ipſius Autographo.* Nihil enim in *Præfatione Regis*, nihil in *libro Comitis*, quod non ipſius manu habetur conſignatum, 1°. *Non poſſe ſe pro certo affirmare, Greenwello animum fuiſſe tum, ea quæ narrabat, ſub Confeſsione narrandi.* Aliâ ergo viâ, quàm Sacramentalis confeſsionis. 2°. *Non id confeſſum ſibi Grenwellum, vt peccatũ; verùm conſultandi gratiâ:* non ergo ſub Sacramentali confeſsione. 3°. *Præſente tertio* (Catiſbeio ſcilicet,) *idem hoc factum, idque non alio fine, quàm vt ambo in ſcelere confirmarentur.* Extra Sacramentum igitur. 4°. *Peccâſſe ſe quòd, quæ ſibi comperta, celâſſet.* 5°. *Ac quòd non aperuiſſet, iuſtiſsimè damnatum.* 6°. *Malè ſibi conſcium fuiſſe, ac per hoc in Regem peccâſſe, ſuppliciterque veniam petere.* Quare, non ſub Sigillo. Illa enim celare, peccatum nullum, atque, id qui faciat, *veniâ* ei nihil opus. 7°. *Nolle teneri ſe ad reticenda quæ auditurus eſſet, nec audire velle, niſi id ei integrum foret.* Nullum ergo ibi *Sigillum Sacramentale.* Non *credit* hæc Cardinalis. *Credat* ergo *Dæmoni* ſuo, *patris mendaciorum*, & re, & nomine, *filio.* At *mendacia* tamen ſunt, quæ ſic *credit*, vel *mendax* quidem tot vicibus, *Garnettus* ipſe.

B. ✠ *Sixti 5^i oratio in eam ſententiam cõmodè exponi poteſt. Pag. 106.*

AD *decimumſextum.* ✠ *Commodè* verò hîc *exponi poſſe, mendacium* ſuum contendit. Nam cum *Torto*, non negat. At qui *Monachum* confert cum *Iudithâ*, qui poteſt factam ab eo cædem non approbare? Cædem enim à *Iudithâ* factam, credo, non improbat, nec *commodè exponi*, quin laudari iubeat.

B. ‡ *Alanus dicit quidem, Bellũ Reginæ iniuſtum fuiſſe, ſed non dicit quod quandoquidẽ*

AD *decimumſeptimum.* ‡ *Bellum* ibi *Regina*, non dicit *Alanus, iniuſtum fuiſſe* (mendacia hîc *mendacijs* tegit *Cardinalis ne perpluant*) ſed *nullum*: vt, & paulò ante, *omnes eius proceſſus iuridi*

inridicos planè nullos. Quare autẽ? Quia, *non iam Regina*, quippe quæ *excõmunicata*; nec id modò, ſed *depoſita de dignitate Regiâ*. Et ſubditi eius, non modò fide omni atq; obedientiâ ſoluti: ſed expreſſè eis interdictum, ne fidem vllam præſtarent vel obediẽtiam. Pergit autem, *Perinde ergo, atque Saulem, abiectam ne regnaret. Potuiſſe autem Duces Saulis* (intellige *Stanleium*) *quæ eius erant omnia, Dauidi* (Hiſpano nimirum) *tradere*: annon hæc ibi legit *Cardinalis?* Et quid hæc ſibi volunt? Puto quæ *Regina* iam *non eſt*, nihil habere quod Reginæ proprium ſit. Annon & hæc quoque? *A Ioramo Rege* (putà *Elizabethâ*) *Libnam vrbem præcipuam & ſuam*, (id eſt, ſcilicet Dauentriam) *deſciſcere potuiſſe, & in hoſtiles manus ſeſe in perpetuum tradere.* Horum iam quis ſenſus ſit, nemo tam hebes, quin intelligat.

excõmunicata eſſet Regina & hæretica non ſolũ liceret iam eius ſubditis, verum etiam neceſſe eſſet ab obligatione cõſcientia nudare eam omni præſidio &c. P. 207.

AD *decimum octauum.* ‖ Immò, *probat*, *non narrat* ſolum, *Regis Præfatio. Ieſuitam* enim *Greenwellum*, qui rei ſeriem totam *Garnetto* retulit, fuiſſe complicem, qui conſultandi gratiâ retulit, & non vt peccatum, (vt *Garnetti* ſcripto habetur.) Conſultorem & conſentientem fuiſſe, qui *Bateſium* iureiurando, & vtroque Sacramento animauit, atque obfirmauit ad ſcelus. Probat & *Actio in proditores.* Ieſuitam enim *Gerardum*, bis quidem; ſemel, quatuor è coniuratis; aliâ vice, quinque ex ijs, *iuramentum* huic ſceleri celando, *Euchariſtiam* confirmando, detuliſſe: fatentibus rem ſcripto item ſuo, *Fauxio*, *Wintero*, *Bateſio.*

B. ‖ *Monitoria præfatio narrat, non probat. Actio in proditores ſine pudore mentitur de ijs rebus, quæ notiſſima ſunt Angliæ vniuerſæ ſed ideo edita eſt, vt apud exteros fidem inueniat & fallat incautos.* Pag. 208.

Nec id quidem verum { *Actionem illam in Proditores editam, vt apud exteros fidem inueniret.* } Anglicè enim primùm edita. Non id autem ſatis cautè, ſi mentita *apud Anglos, de rebus quæ per Angliam, notiſſima.* Verùm, *pudere* iam incipit *Anglos Cardinalis*, quem non *pudet* toties hoc, (tam *ſine pudore* omni) *mendacium* lectori recoquere.

B. ✠ *Confeſſione Regis manifeſtè didici Regem non eſſe Catholicum. Et ſi Rex Catholicus eſt, cur in totâ Apologiâ eos Catholicos vocat quorum fidem & religionem deteſtatur?* Pag. 208.

AD *decimum nonum.* ✠ *Catholicæ fidei*, antiquiſsimi magiſtri, nihil eorum *de fide* eſſe docuerunt, quæ negantur à Rege; nihil eorum *ad æternam ſalutem neceſſarium* ſtatuerunt: nec eſt vlla fidei Catholicæ pars, quam non teneat; ſed illa veſtra, *aſſumenta* fidei, *partes* non ſunt. *Omne autem additamentum ad cultum, Leuiathan eſt.*

Cur

Cur ergo Catholicos appellas in Apologiâ, à quorum ſocietate alienus eſt? Non quòd ita ſint, ſed quòd ita ſalutari geſtiant, quò eis æquioribus vteretur. Quando autem id *Cardinalis* in argumentum trahit, calculum reducit.

B. ‖ *Vidi confeſſionem Scoticam Puritanorum cui Rex ſubſcripſit. Legi quoque in Baſilico Doro*, Religionem quæ viget in Scotiâ eſſe veriſſimam quam fatetur Rex diuino miraculo à Puritanis ſeditioſis introductam. Pag. 209.

AD *Viceſimum.* ‖ In eo vel fallitur *Cardinalis*, vel fallit, qui *Puritani* nomen vſurpat, quaſi, alia eorum *Religio* eſſet apud nos Ea verò alia non eſt: tantùm neſcio quid ipſi ſibi fingunt, de *Diſciplinæ formâ* exteriore, quod nouitatem ſapiat. Nam cætera ſatis ſani; niſi ex alterius ſectæ dogmatibus malè ſe habeant. Quanquam omninò iniquus hîc *Cardinalis*, qui quam in Religione mentem Rex habeat, non ex Βασιλικῷ eius Δώρῳ petere vult, vel *Monitoriâ*, quas maturâ ætate, maturoque iudicio ſcripſit, ſed ex *Confeſſione* ante triginta iam annos editâ, cui tum *puer ſubſcripſit*; vt cui, idem Regni tempus, & ætatis ſit, in cunis Coronato. Nec quicquam peccat, quoad Religionis Capita, Formula illa Cõfeſsionis. Verè ergo illud, *Quæ in Scotiâ viget Religionem, eſſe veriſsimam.* At illud falſò, *à Puritanis introductam*: immò cùm introducta eſſet, penè per eos euerſam, ac ne euerti poſſet, *Diuino* quaſi *miraculo* conſeruatam.

AD

AD CAPVT DECIMVM-SEXTVM.

Hiſtoriæ Ementitæ.

AD *primam.* ‖ Ne mendax in Hiſtoriâ ſit, in Philoſophiâ parùm ſanus eſt. Philoſophatur enim hîc, de *Morte naturali*. *Henricum Imperatorem, quòd gladio, aut veneno occiſus non ſit, naturali morte occubuiſſe.* Nam, ſiquis ex *inediâ*, ſi ex *Carceris pædore*, ſi ex *angore animi*, in morbum incidat; morbum eum, non *præter naturam* eſſe, neque, quæ ex eo conſequitur *mortem*, ſed *naturalem*. At negabunt hoc, (credo) *medicorum filij*: quibus, *pædor ſituſque Carceris* cauſa externa eſt, naturæ vim afferens: etiam *Theologorum*, quibus, qui ſic perijſſent, inter *Martyres* cenſeri ſolebant. Eſt in angore animi *gladius animam pertranſiens*: eſt in fœtore carceris virus ſuum, ac venenatus halitus; nec *morbus naturalis*, qui ex eo contrahitur. Quiq; in angorem animi dederat, quique, vt in carcerem daretur, cauſa fuerat, vnde mors ſubſecuta; ſcribetur illi *cauſa mortis* meritò, Pontifex. Quâ verò morte interierit, ſi conſulendi nobis *Hiſtorici* ſunt, præter quatuor illos, qui, à Rege nominati (*Wernerum, Laziardum, Langium, Wimphelingium*;) ſunt, *Egnatius, Sabellicus, Appendix Aurelij Victoris, Palmerius, Bergomenſis*, qui affirmant etiam de carcere, vt numero hîc ſuperiores futuri ſimus.

B. ‖ *Opponitur naturalis morb⁹ gladio & veneno, ſiue is morbus naturalis cõtractus ſit ex crapulâ, ſiue ex inediâ, ſiue ex carcere, ſiue ex luxu, &c. Quare, cùm nullus hiſtoricus referat Henricum 4. fuiſſe occiſum gladio aut veneno, cõſtat veritas hiſtoriæ. p. 210*

✠ Nam, quos affert Cardinalis, *Leodij mortuum* ſcribunt: nec de genere mortis, naturaline an præter naturam, nec de loco, intrane an extra carcerem, verbum addunt. Conciliari tamen inter ſe poſſent *Hiſtorici*, vel ſi *elapſus*. Si (inquam) *elapſus* carcere, mortem obijt ex morbo, quem in carcere, ex carceris fœtore contraxerat. Nam, qui *Vrbem Leodienſem* habeat pro *carcere*, remittam ad agnatos.

B. ✠ *Qui dicunt illum obijſſe in carcere, vel decepti ſũt ex eo quòd elapſum ignorabãt, vel quia ciuitas Leodienſis pro carcere computabatur. pag. 210.*

AD *ſecundam.* ‡ Legat titulum Cardinalis, de ijs, quæ *vi metuſue cauſâ fiunt*; comperiet, qui *metu*, ne Regno ſpolietur,

B. ‡ *Quod autem (Henricus 4.) ab excommunicatione*

abſolui deſiderauit ne regnum amitteret, veriſſimum eſt. Et hiſtorici dicunt, eam fuiſſe potiſſimã cauſam cur abſolutionẽ quæſierit, ne Regno ſpoliaretur pag. 211.

tur, quid fecerit: eum, *vi* adductum, vt faceret. { *Veriſſimum eſt* (ait Cardinalis) *quòd abſolui deſiderauit, ne Regnum amitteret. Ea potiſſima cauſa fuit, cur abſolutionem quæſierit, ne Regno ſpoliaretur.* } *Veriſſimum eſt*, Hiſtoricos hoc dicere, hanc *cauſam* ponere, *cauſam potiſſimam. Veriſſimum* autem, ex *potiſſimâ cauſâ*, actionem denominari: nempe, ex *metu* amiſsionis Regni. *Metu* ergo *deiectum*, non *ſponte ſe deieciſſe*. Imò *pugnant iſta* inter ſe, *vltrò quid facere*, & *metu* iacturæ tantæ: & *impropriâ voluntate accedit*, qui ſic accedit. Confingit autem hîc inſanire *Hiſtoricos* ſuos, qui, *ne ſpoliaretur Regno, veniſſe* dicant, & tamen *ſponte veniſſe*. At confictum etiam & hoc. Sic enim illi: *Coactus Rex* ([a] Vrſpergenſis vox eſt.) [b] Laziardi, *in arcto ſitus*. Author verò vitæ ſic habet, *ſibi timens*. [c] Sigonius autem, *adductus in ſummum diſcrimen*. At [d] Cuſpinianus, *Compellebatur etiam inuitus.* Qui, *in ſummum diſcrimen adductus*, atque exin *in arcto ſitus, ſibique timens, cogitur inuitus*, & *compellitur*, vt veniat: venit ne *ſponte*, aut veniſſe *voluntate propriâ*, vel *propriè*, dici poterit, aut *Hiſtoricorum* quiſquam ita loqueretur? Fictio ergo hæc noua. Verum autem, hîc, quòd Pontifici *Cæſar* (*vellet nollet*) ſubiectus eſſe cogebatur: Verum (inquam) quòd *Gregorio 7°. Henricus Cæſar*: falſum, quod *Gregorius primus, Mauritio Cæſari.*

a Ad an. 1075.
b Epit. Hiſt. vniuerſ. c. 193.
c Ad an. 1076.
d In Henr. 4°.

B. ‖ Confictæ hiſtoriæ reus non eſt, qui hiſtoriam aliquam dubiæ fidei eſſe dicit. Hiſtorici, quos Rex citat, recentiores ſunt. Pag. 212.

A D *tertiam.* ‖ Imò, ementita Hiſtoria eſt, quam, cùm *ſana* fidei ſit, *dubiæ* quis eſſe mentitur. { Sed *Regis Hiſtorici recentiores ſunt.* } At è 5. recentioribus iſtis *Bardus*, antiquos etiam memorat. [a] *Obonem Presbyterum Rauennatem*: [b] *Benuenutum de Imolâ Dantis Diſcipulum*: [c] *Chronica Veneta* (ex Archiuis) eiuſdem temporis: [d] *Chronicon Auenionenſe, Franciſci Lemouicenſis Epiſcopi*: [e] *Ricordanũ Malaſpinam*: [f] *Chronicon à Beſſarione Venetis donatum, pertingens ad annum modò 1208.* Et illos tale quid ſcripſiſſe, Cardinali fidem facturus eſt.

a Pag. 149.
b 124.
c 149.
d 113.
e 123.
f 141.

B. Romualdus interfuit, & omnia accuratè ſcripſit. Pag. 212.

+ *Romualdus*, de repentè prodijt, obſtetricante *Baronio*. *Baronium* autem, quis non videt, quibus artibus graſſetur ad *Monarchiam* hanc nouam, per totos *Annales* ſuos? Ex *Authoribus* autem id, quos præter ipſum nemo vidit. *Romualdus* enim hîc, *Dominizo* alibi, vix nou nominis, ac dubiæ proin fidei Authores,

res, neſcimus autem, an & confiꝺi. Sed & *illum* tamen (ſi interfuit,) nuditatem Patris ſui operire voluiſſe, magis veriſimile: quàm *viginti alios* (quos *Bardus* enumerat) rem totam confinxiſſe. *Baronij* is mos peſsimus. Quicquid illi ad ſtomachum non ſit, (non eſt autem, quod Pontifici minùs eſt honorificum) id, eradendi ex *Hiſtoriâ*, id arrodendi in *Hiſtoriâ*. Et quidem qui *Genebrardo* antiquiores ſunt multò, vel *Sigonio*, etiam qui *Platinâ*, vel *Sabellico*, rem aſſerunt. Puduit tamen vel *recentiores* hos, referre rem. Quid ergo mirum, ſi & *ex antiquis* quoſdam rei ſuppuderet?

‖ At antiqui nil tale ſcripſerunt. Scripſerunt verò *Obo, Benuenutus, Malaſpina*. Et poſteri ab hijs acceperunt. Nam tot, tam probatæ fidei Authores inſimulare, quaſi *confinxerint* ipſi rem, durius id quidem eſt, & quod præter Cardinalem fortè alius non diceret: qui, ne mentitus ipſe videatur, nihil penſi habet, reliquos omnes mendaces ſcribere.

B. ‖ *Quando ſolì recentiores affirmãt non eſt mirum ſi veteres non negent, quod diuinare non potuerunt à recentioribus confingendum fuiſſe.* pa. 212.

AD *Quartam.* ✝ Immò, quid *Fridericum* malè habuerit, *oratio* illa non docet. Quod in animo habet Imperator, ſibi habere: palam profiteri non ſolet. Id ſolet, quod erit illi è re maximè apud eos, coram quibus orationem habet. Operæ pretium illi tum erat, Scenæ ſeruire, & quod Pontifici futurum erat gratiſsimum, in id, cauſam omnem reijcere, id vnum, præ ſe ferre. Quàm enim illud diꝺu inſulſum, auditu odioſum, ſi fuiſſet tum profeſſus, quod faceret, id à ſe fieri, non aliâ ex cauſâ vllâ, quàm *metu Imperij amittendi?* Fungus ſit, qui ita fungum *Fridericum* putet. *Oratio* ergo illa, nihil ad rem, vel veram rei cauſam.

B ✝ *Quid Fridericus timuerit docet ipſe in Oratione, quam Venetijs habuit, vbi profeſſus nihil magis timere, quàm ab Eccleſiâ ſeparationem.* Pag. 212.

‡ Sed neque ex faꝺo, fides vlla fit. *Nec ad Pontificis conſpeꝺum, nec ad vrbem ipſam admiſſus eſt, niſi cenſurâ primùm ſolutus. Nihil ergo metuit, niſi Excommunicationem.* Immò, id potiùs, quod Excommunicationi conſequens erat (vt tum illi res erant) *Imperij amiſsionem*. Abſque illâ, vel vrbẽ *ingredi*, vel Pontificem ſalutare, vel *ſolui cenſurâ*, ſuſque deque habuiſſet: Sed hæc *Pontificis* lex erat: illi diꝺa, non *Imperatoris* metus genuinus: legem hanc coaꝺus eſt ſuſcipere (quo tum in periculo erat) aliam quoque vllam ſuſcepturus, quo ſic & filio incolumi, & Imperio ſaluo frui liceret.

B. ‡ *Idem conſtat ex facto. Nam permiſſus non eſt Venetias ingredi niſi antea ab excommunicatione abſolutus.* Pag. 213.

B. ‖ *Neque hiſtorici allegati contrariũ teſtantur. Cùm enim dicant, eum timuiſſe ne ab Imperio caderet, hoc ipſo cenſentur dicere timuiſſe excommunicationem.* P.213.

‖ Certè quidem *Hiſtorici allegati contrarium* teſtantur. *Cùm enim dicant*, (fatente Cardinale) *eum timuiſſe, ne ab imperio caderet, hoc ipſo cenſentur dicere, timuiſſe excõmunicationem.* At duo hæc, diſtincta ſunt, *imperio cadere*, & *excommunicari.* Metuit excommunicationem, ne imperio caderet, quam, niſi imperio caſurus, non metuiſſet. Poſt fractas res ſuas, & iam penè euerſas, poſt filium nauali prælio captum, poſt Procerum defectionem à ſe ad Pontificem, tum demùm *metuit Excõmunicationem:* vel potiùs, planè non *metuit* illam, ſed illa, quæ certò ſibi vidit euentura, ni *metum* præ ſe ferret, quaſi *metueret* Cenſuram, &, ni ſolui ſe eâ quæſiuiſſet. Quare, ægrè tandem impetrauit à ſe, ad illa tam fœda ſe demittere; ni faceret, filio cariturus & imperio:. ſi faceret, vtróq; fruiturus.

B. ✠ *Cuſpinianum aliorum teſtimonio deſtitui. Onuphrius ſcribit Turcæ fratrem naturali morbo Capuæ periiſſe.* Pag.214.

AD *Quintam* ✠ *Cuſpinianus* ſi habet ſibi *Guicciardinum, Iouium, Sabellicum, Palmerij* Continuatorem atteſtantes, aliorum teſtimonijs non deſtituitur. Certè *Onuphrius* recentior eſt quàm vt nôſſe rem potuerit, & ad omnia, quæ pro Pontifice faciunt aſſerenda, proiectior. Parum verò tum poterat Papa *Alexander ſextus*, ſi id non poterat, contrarios in vulgus rumores ſpargere, atque eo modo ſuſpicionem de morte *Zizimi* à ſe amouere.[a] *Sabellicus* verò, nec in dubium reuocat, an veneno perierit, & *Pontifice non ignaro factũ*, idcreditum affirmat. Sic enim ille. *Fuerunt qui crederent, eum veneno ſublatum, fuiſſeq; Alexandrũ Pontificem eius conſilij non ignarum.* [b] *Guicciardinus* hoc idem, *Non defuiſſe qui crederent.* Qui tandem? vani homines? imò cordati: alioqui res in Hiſtoriam non referenda. Sed explicat id paulò pòſt, cùm *conſtanti hominum opinione creditum* dicit. *Conſtanti hominum opinione creditum*, ait *Guicciardinus. Eratque conſtans fama*, ait[c] *Iouius. Sabellicus* affirmanter ait, *Turcam Alexandro, vt Zizimum veneno tolleret, magnum auri pondus pollicitum fuiſſe.* Ex illâ autem *magni ponderis pollicitatione, conſtanti hominum opinione creditum fuiſſe, & Zizimum veneno ſublatum, & Papam eius conſilij non ignarum.* At illi, fecerunt quod *Hiſtoricorum* eſt: cùm aliqui contrà mutirent, vt quid *conſtans fama* ferret, id referrent; ex quo, quid ipſi ſentirent, nemini obſcurum eſſe potuit, non ſanè de eo, de quo tam malè ſenſit Orbis Chriſtianus, *Alexandro ſexto*, ſeculi ſui

a Enn.10.l.9.

b Lib.2.hiſt.Ital.

c Lib.2°.

ſui propudio, & qui artem eam calleret, nec Turcis ſolùm, etiam Chriſtianis venenum ſæpe propinaret.

AD CAPVT DECIMVM-SEPTIMVM.

Cap. 17.

Noua dogmata.

AD Primum. ‖ Perfacilis verò reſpondendi ratio. {*Conuenit inter omnes.*} quibus enim non cõuenit, *omnes* (quotquot ſunt) ſunt *Schiſmatici.* Quis autem neſcit, tàm facilè Pontifici *ſchiſmaticum*, aut etiam *hæreticum* ſcribere quemvis, quàm facilè *vulpi pyrum comeſſe.* Vbi quæſtio incidit vnquam, inter *Cæſarem* & *Pontificem*, qui à *Cæſare* ſenſerunt, ſtatim *omnes Schiſmatici. Omnes illos* tolle: poſtquam *illos* exceperis, qui ſecus ſentiunt: *inter omnes* reliquos facilè *conueniet*. Mirum enim, *omnes* qui ab vnâ parte ſunt non conuenire. Id ergò dicit *Cardinalis. Conuenit inter omnes, inter quos conuenit. Inter omnes verè Catholicos conuenit.* Nulli enim *veri Catholici*, quibus, de hoc non *conuenit*.

B. ‖ *Cùm dixi inter omnes, de Catholicis loquebar, non de ſchiſmaticis.* pag. 214.

✠ Nec ab *Hildebrandi* tempore, *dogma hoc initium habuit.* Non *dogma*; *quæſtio* habuit. Nam, cùm eſſent multi, qui pro, vel contrà ſcriberent, *dogma* non fuit: voluit quidem id ita eſſe pars Pontificis: non fuit tamen. Vix dum enim, *dogma* hoc quidem eſt. Sunt hodieque *mixti Papiſtæ*, qui eant in alia omnia; nec quicquam Pontifici, ex poteſtate ſuâ Clauium, iuris eſſe, præterquam in *Regnum cælorum*: non inde quid, in *Regna terrena.* Sic *Hartus*, eâ quidem in re *Cardinalis* non bonus diſcipulus. Sic *Riſhtonus*, non bonus *Sanderi*: ſic *Ieſuita Boſgrauius*, ſic *Watſonus, Fekenhamus, Tongus*, flos hîc delibatus Pontificiorum: vt *Cardinalis*, rectè *noui dogmatis ſectator* dici potuerit. *Quæſtio* enim non *noua*, de quâ ante aliquot ſecula lis cœpta eſt: *dogma* verò *nouum*.

B. ✠ *Si hoc dogma à tempore Gregor. 7. initium habuit, cur quaſi noui dogmatis inuentor aut ſectator accuſor?* pag. 214.

‡ Nam cur *Zonaræ* credamus, vel *Cedreno*, Græcis hominibus,

B ‡ *A Gregorio ir*[illegible] *more excommun*[illegible]

bus, de rebus *Italiæ*? Nemon' *Italus* eſt, qui, quid in *Italiâ* geſtũ, retulit in Commentarios? Nam *Platina* rem narrat aliter. Populum, cùm cerneret, quàm tenui filo penderent res *Leonis* in Occidente, facilè tumultuandi occaſionem arripuiſſe, atque vectigalia non ſoluendi. Notum populi ingenium, attenti ad rem ſunt, rarò vel *vectigalibus* fauent, *vel Publicanos* amant. At *Gregorium* ei motui, quâ potuit, obſtitiſſe. Quare, nouo hoc dogmate initiatum non fuiſſe. At lubens hic à *Cardinale* reſciſcerem, ecquid, nondum exauthoratus *Leo*, ſed *Cæſar* adhuc mulctari potuit vectigalib. à Pontifice? Et annon hoc ſit *Chriſto* aduorſum ire, & *in faciem reſiſtere*, qui *Cæſari* illa, (quamdiu *Cæſar*,) *reddi* voluit? Ea quidem *Cardinalis* ſententia videtur, *in loco*, non mulctandũ vectigalibus *Cæſarem*, niſi Imperio priùs mulctatũ. Quãdiu *Cæſar* eſt, ei debere ſuos, & vectigal, & fidẽ, ne debere neceſſe habeant de *Cæſare* non *Cæſarem* faciendum.

catum fuiſſe & vectigalibus Italiæ priuatum Leonem Iſauricum: teſtibus Zonarâ & Cedreno. 215.

‖ Vide verò, vt *quos vult contemnit Cardinalis*: *quorum* verò *vult*, *miſeretur*; miſeretur *Othonis* & *Godfridi*, qui ſe *negãt* ſimile quid *legiſſe*; (quòd id *minimè licere non dicant*.) Certè igitur *Godfridus* & *Otho* iſtud de *Gregorio* 2°. non legerant, vel *Græcâ* id *fide* narratum arbitrati ſunt. Et cùm *non legiſſe ſe* dicunt, nouum dicunt, idque ita dicunt, vt cuiuis legenti pateat, factum in eo *Hildebrandi eis* non probari. Non ita ſcriberet *Otho Henricum*, *Imperatorem* etiam poſtquam ab *Hildebrando* depoſitus: Non, qui inſtigante Pontifice bellum ei intulerunt, *rebelles*: niſi rem improbâſſet. Reliquos verò nihili facit, *Vincentium*, *Radwicum*, *Guntherum*; *verè* tamen *Catholicos*, nec *Schiſmaticos* à quoquam habitos: ſed fortè vel ob vnum hoc, quòd *Imperatori* bene vellent, *ſchiſma* nonnihil ſapientes.

B. ‖ *Ex authoribus quos citat Rex duo ſoli ſunt non cõtemnendi, Otho Friſingenſis & Godfridus Viterbienſ. Sed hij ſcribunt ſolũ ſe non legiſſe ante tempora Grego. 7. Imperatorem à Papâ excõmunicatum, aut depoſitum, non tamen dicunt id fieri non poſſe aut non licere. Pag. 215.*

✣ Aciem pòſt inſtituit, vt, *inter quos conuenit, conuenire doceat*. Quod quis negat? *Concilia* quæ cogit ibi, non habentur, niſi in *Decretalibus*: Papæ enim tum, non præerant modò *Concilijs*, ſed erant ipſa *Concilia*; nec, ſiquid dixiſſent, contrà quiſquam hiſcere. Nec illa tamen, tam, (vt *Cardinalis* ea videri vult) liquida. *Lateranenſe* de *Excommunicatis* eſt, (vti vos quidem ipſi dicitis) de *Hæreticis* non eſt. Eſſe quidem Paganis peiores hæreticos damus, ſed qui hæreſes *damnatas* teneant (vti eas *S. Petrus* appellat) non quoſuis, non *Quartodecimanos*, vel, qui de leui aliquâ re abundent in ſenſu ſuo. *Lugdunenſe*, ſententiam habet

B. ✣ *Vt autem Rex videat verè à me dictũ eſſe conuenire inter Theologos & Iuriſconſultos, legat. Concilium Lateran. c. 3. Lugdunenſe, vnde extat Cap. Ad Apoſt. de ſent. & re iudic. in 6. Pag. 215.*

2. Pet. 2. 1.

habet à Papâ latam, & iniquè latam; *Canonem* non habet; vt etiam, de *Concilijs* hijs, à *verè Catholico* lis moueri poſſet. De *manipulo* enim *Scholaſticorum*, atque *Canoniſtarum*, nemo dubitat, quin Papæ faueant. Et hij tamen, *Omnes* non ſunt. Verùm *Omnes ſunt, inter quos conuenit.*

A*D ſecundum.* ‖ Nullos hîc nobis Authores enumerat, qui in *aliud* nos *nomen baptizari* teneant, quàm *Chriſti.* At hæc duo, in idem recidunt, (quod nos docuit Apoſtolus.) *In nomine Pontificis baptizari*, & dicere, *Ego quidem ſum Pontificis*; vel ſi malis, *Ego quidem ſum Cephæ*: Sed neque, Authores vllos qui illud doceant: *Papam eſſe illum, quem conſtituit Dominus, ſuper familiam ſuam. Mat.24. & Luc.12.* Illum potiùs, quis dixerit *ſeruum*, qui ibi ſequitur, *& percutere cæpit conſeruos ſuos.* Nec, ſi ex *vnanimi Patrũ conſenſu* Scripturas interpretetur (ad mentem *Pij Quarti*) conſentire eos, vt in *ſeruo* illo, vel *Petrum* intelligant. Reſtat ergo, vt cùm aliunde nequeat, ex Regis ipſius verbis *Theologiam ſuam* colligat, quæ, ibi tamen non naſcitur. Sed tamen, cur *admirandã* hîc dicit, *Regis doctrinam* de *nexu congenito*? Nexus, quo quis patriæ, quo Principi tenetur, præter naturam non eſt. Nec *miraculo* locus, in iis, quæ ſecundùm naturam ſunt. Non fuit ergo hoc *miraculum* dicere; ſed *monſtrum*, contradicere. Cui quidem, *admiranda* videtur doctrina, quæ tam naturæ conſentanea, iure miretur eum quis, moretur nemo. Eſto autem, eſt *congenita* quædam obligatio, adeoq; *Iuramentum* in *ortu naturali*, quo, qui ſub dominio eius naſcitur, *Principi Politico* tenetur. Eſto, vt & aliud ſit ei par, in *ortu Supernaturali*, quo teneatur Principi ſpirituali. At is *Princeps*, *Chriſtus* eſt, (cuius in nomine baptizamur, cuius quidem, qui *Chriſtiani* ſumus, omnes ſumus,) non autem *Chriſti Vicarius.* Nec enim *Vicario* vlli *Principis* ſponderi obedientiam, ſed *Principi* ipſi. Et de *Papâ*, quòd is, præterquam quod *Papa* eſt, *Princeps Spiritualis* ſit, aut vel *Chriſti Vicarius*, non *docent omnes, qui fatentur per Baptiſmum admitti homines ad familiam Chriſti.* Venient multi ex *Oriente*, ex *Meridie*, *Septentrione*, & *Occidente*, qui contradicent: nec vel ſibi vnquam animum fuiſſe, vel ſponſoribus ſuis, in *Papæ verba iurare.* Veſtram igitur Rex non probat, meritò non probat, cùm in ſolùs Princeps

B. ‖ Nuſquã dixit Bellarmin⁹ eos, qui per baptiſmum renaſcuntur, in aliud quàm in Chriſti nomen baptizari, obligari autem eos, qui baptiſmum ſuſcipiunt ad obedientiam Vicario Chriſti præſtandam docẽt omnes, qui fatẽtur per baptiſmum admitti homines ad familiã Chriſti, & Chriſti Vicarium eſſe illum quem conſtituit Dominus ſuper familiam. Sed mirum eſt cur miretur, vnde hæc Theologia nata ſit, cùm ſatis facile colligi potuerit ex verbis ipſius in Apologiâ. Ex quâ admirandâ Regis doctrinâ ſequitur ſi in ortu naturali debeat intelligi Iuramẽtum tacitum, & congenitum, ad obediendũ Principi politico, in ortu quoq; ſupernaturali ad obediendum Principi ſpirituali, qui eſt Chriſti Vicarius. Pag. 217.

ceps

ceps ſit, in [illegible], non Princeps, *ſed Vicarius modò Principis*: Etſi vt vos, *doctrinam* eius probetis, de *tacito* & *congenito Iuramento*, *Magna* vos *veritas cogat, quæ ſemper præualet.*

B ‖ *Quòd dixit non poſſe ſolui ſigillum Confeſſionis, intelligendum eſt, non eſſe licitum vllo modo prodere perſonam. Pag. 218.*

A *D Tertium.* ‖ Non aliud ergo, (vt videtur) in *Sacramento* hoc *Sigillum* eſt, quàm ne quis *prodat Proditorem*; qui, vt tutus ſit, & extra periculum, inſtituit Chriſtus *Sacramentum* hoc, ac ſuo *proditiones Sigillo* muniuit. Sed nihil agit. Poterat enim *Garnettus* ipſe ſe, poterat & *Proditores* ipſos extra periculum poſuiſſe; ac dein *proditionem* ipſam, de loco tuto reuelâſſe: ſi bonâ fide præuertere, & ſeriò rem vrgere voluiſſet. Sed ille, non *perſonas* modò, *rem* ipſam premere, adeoque fouere maluit: pro cuius ſucceſſu felici, orauit toties, toties & miſsificauit.

B. ✝ *Bellarminus comparauit Præceptum non comedendæ carnis porcinæ, cū præcepto recuſandi Iuramenti Regij, quoad materiam, non quoad legiſlatores. p 219.*

A *D Quartum.* ✝ Claudicat hîc Cardinalis comparatio: poſterior eius pars [illegible] caret, *Meliorem cauſam habere Catholicos, iuramenti violandi, (quo ſummi Pontificis authoritas violatur,) quàm Eleazarus habuerit, non guſtandæ carnis porcinæ*, ſic illi ſupplenda, *quo* (ſcilicet) *Diuinæ Legis interdictum contemnitur*, vel, *quod Diuinâ Lege expreſſè interdicitur.* Sed neque fas ita (vt Cardinalis inſtituit) comparare: In Epiſtolâ enim ſuâ, *Legis* præuaricationem vrget; quare *Legis* iam *authoritatem* præterire non debet, ſed, *Legis* & *Breuis* præuaricationem, inter ſe conferre. Alioqui, vitioſa erit illi, comparatio omnis.

B. ‡ *Neq; verum eſt Præceptū non admittendi Iuramentum niti ſolùm authoritate Breuis Pontificij, nititur enim authoritate diuinâ p. 219.*

‡ Verum tamen eſt, aliam longè eſſe, & maioris ponderis *Authoritatem diuinam* Lege ipſâ ſuâ; quàm *Pontificio Breui* ſignificatam. Immota enim Legis authoritas, nec à Pontifice vllo mutanda: at *Breuia Papalia*, nec *Breuia* modò, etiam *Bullæ*, etiam ter quaterque geminatæ, (vt *Eugenij quarti in Baſilienſi Concilio*) tamen ab eodem Papâ reuocatæ, & pro irritis nulliſque declaratæ: Idque ipſum *Concilium* in quod antè, terrificè fulminârat, eo non obſtante, iuſtum fuiſſe, & legitimum. Quod, neque nos de *Paulo Quinto* deſperamus, quin & idem facturus ſit de vtroque *Breui* ſuo, quorum *breuior* eſt multò authoritas, quàm *Bullarum.* Neque verò vtrobique eadem imperantis authoritas, niſi eodem modo imperantis. Vt enim

à por-

Digitized by Google

à porcinis abſtineant, ſimpliciter imperat, atque abſolutè; vt *Sacerdoti obtemperent* (*Summo* enim additum à *Cardinale*) non abſolutè, ſed *iuxta legem docenti*; non, pro arbitratu ſuo *Breuia* ſcriptitanti: quæ, ſæpè non *iuxta legem*, quin *contra* ſæpè, *prater* autem ſæpiſsimè.

AD *Quintum.* ‖ Cur autem *expectet à Rege*, quod eſt à *Venetis* abundè ſatis præſtitum? *Dogmatis* huius *paradoxa*, ab illis *demonſtrata*, atque depexa probè ſunt. Vt *Cardinalis* tamen *expectationi* fiat ſatis; *nouitas* ea, *huius dogmatis* eſt. Regibus ſubiectos fateri debuit Clericos ſuos; quòd, per Reges exempti ſunt *iuriſdictione*, non tamen *ſubiectione* ſuâ; ſed verè Regum ſubditos manere, exemptione non obſtante. Et ni exemptionem hanc fateantur Regij iuris eſſe, non immeritò denuò reuocandam. Tergiuerſatur ergo voce iſtâ ſuâ {*inueniri.*} *Inueniri* quidem in *Concilijs*; ſed an & exijt à *Concilijs exemptio* hæc? *Inueniri* quidem in *Concilijs*; ſed an eandem, an eodem iure? Non, ſed diuerſo, & planè nouo. Quòd enim *exemptione* ſuâ in multis gaudeant, non negatur: vnde, quo iure, & quorum beneficio gaudeant, id quæritur. Nec Cardinalis *exemptionis author*, ſanè: ſed *huius* tamen *exemptionis nouæ*, quâ verè Regum ſubditi non ſint; quâ ciues non ſint, & cùm ciuibus cæteris ciuili lege teneantur; quâ *Omnis anima poteſtati gladium portanti, etiam propter conſcientiam non ſubijciatur*. Exemptos aliquâ tenus à *iuriſdictione* Principũ, & nos agnoſcimus: ſed à *iuriſdictione*, non *ſubiectione*: ſubiectos ſanè; ſed *diplomate* aliquo exemptos in *aliquibus*, à iure quod reliquis ciuibus dicitur; ſed exemptos *ab ipſis Regibus* illâ ſuâ *iuriſdictione*, ac per hoc *Regibus ſubiectos*. Nam ni forent, cur *exemptione* opus haberent? Quis *eximit*, qui ſui antè iuris erant? *Exemptos* igitur, *iure Regio*, non *diuino*, vel (vt nouiter Cardinalis) *partim diuino, partim humano, partim neutro*. Nec enim poſſe ſubiectione in totum eximi, cùm præceptum diuinum ſit, vt *omnis anima poteſtati gladium portanti ſit ſubdita*. Immunitate ergo donari poſſe, verum, quoad res, quoad perſonas: immunitate ſubiectionis non poſſe; ὑποταγὴ enim *diuini iuris* eſt.

B. ‖ *Expectabam, vt Rex nouitatem huius dogmatis demõſtraret. Sed quia vidit inueniri apud omnes Theologos, & Iuriſconſultos, imò in Canonibus Pontificum, & Conciliorũ Decretis, prudenter diuertit ad inuidiam Cardinali apud Reges conflandam, quaſi ipſe primus ſit author exemptionis Clericorum. Sed ſperat manifeſtam iſtam calumniam, nihil ei apud Catholicos Reges, & Principes nocituram. p.220.*

De Cler.l.1.c.28. §.Tertia.

Poſtremò, & à Rege hæc ſcripta, non ad Cardinali *inuidiam conflandam.* Quis enim Rex *Cardinali inuideret*? Quem

Z z potiùs

potiùs eius non miſereat? ſed ad ***Regum ſolertiam excitandam***: quorum nôſſe intereſt eos, qui ſecus in eos animati ſunt. Qui ***Clericos***, verè ***Regum ſubditos*** non eſſe: ex eô, quòd verè ſubditi non ſint, proditionis in ***Cæſarem***, vllumue Regem reos eſſe non poſſe; nec actionem de eâ, vllam in eos inſtitui. Ciues quidem, quoad cætera Ciuium beneficia, eſſe velle: at Ciuium tamen legibus non teneri. Denique, Reges ***Laicorum*** Reges eſſe, non ***Clericorum***. ***Calumnia hæc*** nulla eſt, ſed aſſertio ex ipſius fontibus petita. Vt & eiuſdem generis alia hæc: ***Nullam habere Reges, in Clericos poteſtatem: Eos citra Principum priuilegia, exemptos eſſe: Quod Principes eis priuilegia conceſſerint, id ex ignorantiâ iuris diuini ab ijs factum eſſe: Inuitis Principibus eximi poſſe.*** Quibus & adijciat, ***Pontificem à Chriſto mandatum habere mutandi regna, ex eo quòd Paſtor factus eſt: Poteſtatem diſponendi de Regnis, priuandi Reges, ſine dubio Pontifici conceſſam à Chriſto: Facere Pontificem, vt qui Reges ſint, deinceps Reges ne ſint: Omninò ſuperiorem eſſe Rege, etiam in Temporalibus: Etiam ſine Excommunicatione de Regnis diſponere poſſe: Cogere poſſe Reges, ad Leges Politicas ferendas ſub pænâ anathematis.*** Quæ, non multùm illi quidem apud Principes videtur ***profutura***; an & quantum ***nocitura*** ſint, penes Ipſos arbitrium eſto.

(✝)

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

ERRATA.

Pag.	Lin.		
3.	16.	[illegible]	[illegible]
8.	23.	tranſubſtanciatiam	tranſubſtantiatam
36.	12.	in Aprilis	Aprilis in
	vlt.	Occidente	Oriente
71.	vlt.	adijciat?	adijciat.
81.	20.	Paqam	Papam.
139.	11.	depoſuetut.	depoſuerunt
157.	18.	anticipata	anticipatam.
163.	4.	cæterot	cæteros
182.	25.	Cardinalis	(ardinali
199.	12.	liberior : eſt	liberior eſt:
233.	32.	31.	13
241.	1.	regulas.	regulæ
245.	32.	conſeruatione	conuerſatione
250.	22.	eſt ?	eſt.
253.	14.	eſſe reſurrectio	eſſe puretur reſurrectio
260.	17.	Sacris.	Saccis
262.	21.	euerticulum	euerriculum
265.	27.	Dunminæ	Dominæ
271.	13.	cùm nullum	*dele* cùm
281.	14.	einim	enim
290.	15.	Arcâ	Arâ
302.	35.	nect	nec
310.	17.	Cardilem	Cardinalem
323.	7.	Abimelech	Ahimelech
347.	31.	loquantur	loquuntur
362.	penult.	videtur	uidentur

In Marg.

Pag.	*Lin.*		
25	6	1335	1535
99	4	*Diacorum*	*Diaconorum*
140	26	*Sigebers*	*Sigebertus*
161	21	*fruſta*	*fruſtra*
175	26	*eum*	*eam*
184	7	*Communis*	*Communionis*
240	12	*Chriſto*	*Antichriſto*
255	3	*De grat. 1. Hom.*	*refer Cardinali*
272	3	*calo*	*cælum*
281	4	*ſi*	*ſit*
282	21	*atque*	*neque*
293	[illegible]	*numine*	*nomine*
297	14	*Cruci*	*Cruce*
299	17	*peacato*	*peccato*
318	8	*ordinee*	*ordines*
326	17	*vos*	*eos*
351	22	*Confeſſione*	*Ex Confeſſione*

Digitized by Google

[illegible]IOTECA NA[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

it were his fortune to performe ſo excellent an Act? Whom doth not thoſe words of *Turnus* mooue, (the Tale of *Turnus* hauing planted his image in the imagination) *fugientem hæc terra videbit? Vſqueadeone mori miſerum eſt?* Wher the *Philoſophers* as they think ſcorne to delight, ſo muſt they be content little to mooue; ſauing wrangling whether *Virtus* be the chiefe or the onely good; whether the contemplatiue or the actiue life do excell; which *Plato* & *Poetius* well knew: and therefore made miſtreſſe *Philoſophie* verie often borrow the masking raiment of *Poeſie*. For euen thoſe hard hearted euill men who thinke vertue a ſchoole name, and know no other good but *indulgere genio*, and therefore deſpiſe the auſtere admonitions of the *Philoſopher*, and feele not the inward reaſon they ſtand vpon, yet will be content to be delighted, which is all the good, fellow *Poet* ſeemes to promiſe; and ſo ſteale to ſee the form of goodnes, (which ſeene, they cannot but loue) ere themſelues be aware, as if they tooke a medicine of Cheries. Infinit proofes of the ſtraunge effects of this Poeticall inuention, might be alleaged: onely two ſhall ſerue, which are ſo often remembred, as I thinke all men know them. The one of *Menenius Agrippa*, who when the whole people of *Rome* had reſolutely diuided themſelues from the *Senate*, with apparant ſhew of vtter ruine, though he were for that time an excellent Orator, came not amõg them vpon truſt either of figuratiue ſpeeches, or cunning inſinuations, and much leſſe with farre fet *Maximes* of *Philoſophie*, which eſpecially if they were *Platonike*, they muſt haue learned *Geometrie* before

they

BIBLIOTECA NA[...] ROMA VITTORIO EMANUE[...]

ons, which muſt blurre the margent with interpretations, and loade the memorie with doubtfulneſſe: but hee commeth to you with words ſet in delightfull proportion, either accompanied with, or prepared for the well enchanting skill of *Muſicke*, and with a tale forſooth he commeth vnto you, with a tale, which holdeth children from play, and olde men from the Chimney corner; and pretending no more, doth intend the winning of the minde from wickednes to vertue; euen as the child is often brought to take moſt wholeſome things by hiding them in ſuch other as haue a pleaſaunt taſte: which if one ſhould begin to tell them the nature of the *Alloes* or *Rhabarbarum* they ſhould receiue, wold ſooner take their phiſick at their eares then at their mouth, ſo is it in men (moſt of which, are childiſh in the beſt things, til they be cradled in their graues) glad they will be to heare the tales of *Hercules, Achilles, Cyrus, Aeneas*, and hearing them, muſt needes heare the right deſcription of wiſdom, value, and iuſtice; which if they had bene barely (that is to ſay Philoſophically) ſet out, they would ſweare they be brought to ſchoole againe; that imitation whereof *Poetrie* is, hath the moſt conueniencie to nature of al other: inſomuch that as *Ariſtotle* ſaith, thoſe things which in themſelues are horrible, as cruel battailes, vnnatural monſters, are made in poeticall imitation, delightfull. Truly I haue knowne men, that euen with reading *Amadis de gaule*, which God knoweth, wanteth much of a perfect *Poeſie*, haue found their harts moued to the exerciſe of courteſie, liberalitie, and eſpecially courage. Who readeth *Aeneas* carrying old *Anchiſes* on his backe, that wiſheth not

moſt familiar to teach it, and moſt Princely to moue towards it, in the moſt excellent worke, is the moſt excellent workeman. But I am content not onely to decipher him by his workes (although workes in commendation and diſpraiſe, muſt euer hold a high authoritie) but more narrowly will examine his parts, ſo that (as in a man) though altogither may carrie a preſence full of maieſtie and bewtie, perchance in ſome one defectuous peece we may finde blemiſh: Now in his parts, kindes, or *ſpecies*, as you liſt to tearme them, it is to be noted, that ſome *Poeſies* haue coupled togither two or three kindes, as the *Tragicall* and *Comicall*, whereupon is riſen the *Tragicomicall*, ſome in the maner haue mingled proſe and verſe, as *Sanazara* and *Boetius*; ſome haue mingled matters *Heroicall* and *Paſtorall*, but that commeth all to one in this queſtion, for if ſeuered they be good, the coniunction cannot be hurtfull: therefore perchance forgetting ſome, and leauing ſome as needleſſe to be remembred. It ſhall not bee amiſſe, in a word to cite the ſpeciall kindes, to ſee what faults may be found in the right vſe of them. Is it then the Paſtorall *Poeme* which is miſliked? (For perchance where the hedge is loweſt they will ſooneſt leape ouer) is the poore pipe diſdained, which ſomtimes out of *Malibeus* mouth, can ſhewe the miſerie of people, vnder hard Lords and rauening ſouldiers? And again by *Titerus*, what bleſſedneſſe is deriued, to them that lie loweſt, from the goodneſſe of them that ſit higheſt? Sometimes vnder the prettie tales of Woolues and ſheepe, can enclude the whole conſiderations of wrong doing

and

they could well haue conceiued: but forſooth, he
behaueth himſelfe like a homely and familiar *Poet*.
He telleth them a tale, that there was a time, when
all the parts of the bodie made a mutinous conſpira-
cie againſt the belly, which they thought deuoured
the frutes of each others labour: they concluded
they would let ſo vnprofitable a ſpender ſtarue. In
the end, to be ſhort, for the tale is notorious, and as
notorious that it was a tale, with puniſhing the bel-
ly they plagued themſelues; this applied by him,
wrought ſuch effect in the people, as I neuer red,
that onely words brought foorth: but then ſo ſud-
daine and ſo good an alteration, for vpon reaſonable
conditions, a perfect reconcilement enſued. The o-
ther is of *Nathan* the Prophet, who when the holie
Dauid, had ſo farre forſaken God, as to confirme A-
dulterie with murther, when he was to do the ten-
dreſt office of a friend, in laying his owne ſhame be-
fore his eyes; ſent by God to call againe ſo choſen a
ſeruant, how doth he it? but by telling of a man
whoſe beloued lambe was vngratefully taken from
his boſome. The Application moſt diuinely true,
but the diſcourſe it ſelfe fained; which made *Dauid*
(I ſpeake of the ſecond and inſtrumentall cauſe) as
in a glaſſe ſee his owne filthineſſe, as that heauenly
Pſalme of mercie well teſtifieth. By theſe therefore
examples and reaſons, I thinke it may be manifeſt,
that the *Poet* with that ſame hand of delight, doth
draw the mind more effectually then any other Art
doth. And ſo a concluſion not vnfitly enſue, that as
vertue is the moſt excellẽt reſting place for al world-
ly learning to make his end of, ſo *Poetry* being the

E 3 moſt

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google